

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ABDULVEHHÂB bin YUSUF'UN
MÜNTAHAB-I Fİ'T-TİBB'I
(Dil İncelemesi-Metin-Dizin)**

DOKTORA TEZİ

**Hazırlayan
Meriç GÜVEN**

**Danışman
Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ**

Denizli, 2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Programı'nda jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Çetişli
Jüri Başkanı

Jüri Danışman
Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ

Jüri
Doç. Dr. Erdoğan BOZ

Jüri
Doç. Dr. C. Vedat UYGUR

Jüri
Doç. Dr. Selahattin ÖZÇELİK

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / . . .
/2005 ve / sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Türk dilinin söz varlığını, yapı ve işleyişini ortaya koymak , “sağlam metinlere dayalı” karşılaştırmalı gramerinin meydana getirilmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırladığımız Abdulvehhâb bin Yusuf’un Müntahab-ı Fi’t-Tıbb’ı , Eski Anadolu Türkçesi devresinde yazılmış az sayıdaki tıp eserinden birisidir. Çelebi Mehmed’e ithaf edilen eser , muhtemelen Osmanlı sarayına sunulan ilk Türkçe tıp kitabıdır.

Genel tıp konusunu ve koruyucu hekimlik bilgilerini içeren Müntahab-ı Fi’t-Tıbb 15. yüzyıl Anadolu Türkçesi’nin dil özelliklerini yansıtan müellif nüshası bir eserdir.

Üç bölüm halinde incelediğimiz Müntahab-ı Fi’t-Tıbb’ın birinci bölümünde devrin imlâ geleneğine bağlı kalınarak imlâ özellikleri , ses ve söyleyiş özellikleri , yapı ve cümle bilgisi üzerinde durulmuş , ikinci bölümde yaygın ve genel transkripsiyon işaretleri kullanılarak transkribe edilmiş metin ortaya konmuş , üçüncü bölümde metinde geçen kelimeler gramatikal özellikleri de göz önünde bulundurularak sıralandıktan sonra kelimelerin sözlük anlamları verilmiş , ayrıca çalışmanın sonunda eserin söz varlığı incelenerek eserle ilgili genel değerlendirme yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda , Türk dili ve Türk tıp tarihi açısından önemli olan bu eserin henüz ilim âleminde yeterince tanınmadığı dolayısıyla hak ettiği değere ulaşamadığı görülmüştür. Çalışma , o devir Anadolu’sunda ilmî eserlerin Türkçe olarak yazılmaya başladığını gösterdiği gibi , Abdulvehhâb bin Yusuf’un da yabancı terimleri Türkçeleştirmek veya Türkçe terimler oluşturmak suretiyle Türk tıp terminolojisinin temelerini attığı düşüncesini doğurmuştur. Ayrıca bu çalışma ile Eski Anadolu Türkçesi devresine ait tıp metinleri üzerindeki çalışmaların yeterli olmadığı ve daha sonra yapılacak çalışmalarda dil ve tıp uzmanlarının ortak hareket etmesi gerektiği kanaat olarak ortaya konmuştur.

ABSTRACT

Müntahab-ı Fi't Tıb that Abdulvehhâb bin Yusuf wrote is one of the written works about medicine which is very few numbers and is written in the old Anatolia term. We use this book because we find out the word richness, the building and function of the Turkish language. This book is the first Turkish medical manuscripts which has been offered to Çelebi Mehmed and Ottoman palace. It is an autograph book of reference work which involves the general medicine matter and preventive physician informations and which reflects the language characters of the XVth century Anatolia Turkish. At the first chapter of This book that we investigate by being three chapters.

That autograph features, phonetic and conversation features, building and syntax were used by depending on the autograph custom of that time, have been looked into. At the second chapter, the transcribed text has happened by using the signs of transcription which are widespread and common. At third chapter, after the words in the text arrange in order according to their grammar feature, the words have been given the meanings of the dictionary. As well, the general evaluation has been made by being concerned with the work in this studying. At the end studying, we have learned that this book very important for Turkish medicine history. But this book hasn't been known sufficiently in science world yet.

The studying has shown that a conscious Turkish movement begins. By changing foreign terms to Turkish and by making new Turkish terms we think that Abdulvehhâb bin Yusuf has laid of foundation of Turkish medicine terminology. Besides, The studying has shown that on the old Anatolia Turkish medicine texts aren't sufficient. Language and medicine experts need study together at the studies which will make later.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR ve SEMBOLLER.....	IV
ÖN SÖZ.....	VII
GİRİŞ.....	1
XV. Yüzyıl Osmanlı Türk Tıbbı.....	1
Abdulvehhâb bin Yusuf'un Hayatı ve Eserleri.....	3
Müntahab ve Nüshaları.....	7
Müntahab'ın Konusu.....	9
Konularına Göre Müntahab'ın Bölümleri.....	12
BİRİNCİ BÖLÜM	
DİL İNCELEMESİ	
1.1. İmlâ Özellikleri.....	18
1.1.1. Kelime köklerinde ünlülerin yazılışı.....	18
1.1.2. Yardımcı seslerin ve eklerin yazılışı.....	35
1.2. Ses Bilgisi Özellikleri.....	64
1.2.1. Ünlüler.....	64
1.2.1.1. Ünlü değişimleri.....	64
1.2.1.2. Ünlü uyumları.....	66
1.2.1.3. Ünlü türemeleri.....	78
1.2.1.4. Ünlü düşmeleri.....	78
1.2.1.5. Ünlü birleşmeleri.....	79
1.2.2. Ünsüzler.....	79
1.2.2.1. Ünsüz değişimleri.....	79
1.2.2.2. Ünsüz benzeşmeleri.....	85
1.2.2.3. Ünsüz türemeleri.....	86
1.2.2.4. Ünsüz düşmeleri.....	87
1.2.2.5. Hece Düşmeleri.....	88
1.3. Şekil Bilgisi Özellikleri.....	89
1.3.1. İsimler.....	89
1.3.2. Zamirler.....	101
1.3.3. Sıfatlar.....	104
1.3.4. Zarflar.....	106
1.3.4. Edatlar.....	109
1.3.5. Fiiller.....	113
1.4. Cümle Bilgisi Özellikleri.....	130
1.5. Müntahab'ın Söz Varlığı.....	143
İKİNCİ BÖLÜM	
METİN	
Kitab-ı Müntahab-ı Fi't-Tıbb.....	148

IV

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİZİN

DİZİN.....	297
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	529
KAYNAKÇA	533
ÖZGEÇMİŞ.....	539

KISALTMALAR ve SEMBOLLER

A.	: Arapça
AH	: Atabetü'l Hakayık
(bkz.)	: Bakınız
b.	: Bin (oğlu)
C.	: Cilt
cm.	: Santimetre
çev.	: Çeviren
DLT	: Divanü Lügat-i't-Türk
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
ET	: Eski Türkçe
ETG	: Eski Türkçenin Grameri
F.	: Farsça
Gr.	: Grekçe
ki'li bc	: Ki'li birleşik cümle
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
nr.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
str.	: Satır
şyc	: Şartlı yan cümle
TDAD	: Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
TDAY	: Türk Dünyası Araştırmaları Yıllığı
TDED	: Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
tc.	: Temel cümle
trc.	: Tercüme
TT	: Türkiye Türkçesi
UM	: Uygurca Metinler II
yc	: Yan cümle

VI

- V. : Varak
v.b. : Ve benzer”ler”i
10A 1 : Onuncu yaprak , A yüzü , 1. satır
→ : Hıtlara bağlı bağlı özellikler
⌈ mađālenüñ⌋ : Metnin orijinalinde olması gereken kelime
⌋ faşluñ⌋ : Metnin orijinalinde olmaması gereken kelime
(bkz. ↓) : Altında yazılı olanların madde başlıklarına bakınız.
[] : “Dizinde” Latince terim karşılığı
() : “Dizinde” Arapça terim karşılığı
Ø : Teklik 3. şahıs (eksiz)

ÖN SÖZ

XIII. yüzyılın başlangıcından XV. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş olan Eski Anadolu Türkçesi'nin dil yönünden önemli bir eseri de Abdulvehhâb bin Yusuf'un yazdığı Kitâb-ı Müntahab-ı Fi't-Tıbb 'dır .

Osmanlı sarayına sunulan ilk tıp kitabı olarak da kabul edilen ve Çelebi Sultan Mehmed'e ithaf olunan Müntahab , sade dil şuuruyla meydana getirilmiş müellif yazması bir eserdir.

Eski Anadolu Türkçesi'ne ait dil yadigârları arasında yer alan ve üzerinde çok az sayıda çalışma yapılan tıp içerikli böyle bir eseri incelemek suretiyle karşılaştırmalı Türk dili grameri için önemli bir malzeme ortaya koymayı ; Türk dilinin söz varlığının ortaya çıkarılmasına, yapısı ve işleyişinin meydana getirilmesine katkıda bulunmayı amaçladık.

Eserin transkripsiyon-çeviri yazıya uyarlanmasından başlayarak özellikle kelime ve terimlerin anlamlandırılmasında ve o günkü tıbbî terimlere karşılık bulunmasında kimi güçlüklerle karşılaşmamıza rağmen eserle ilgili incelemenin her yönüyle doğru olmasına gayret gösterdik. Ancak bütün iyi niyetimize ve uğraşımıza rağmen yine de bu konuda bazı eksikliklerimiz olabileceğini düşünüyor , eserdeki yanlışların düzeltilmesi kaydıyla eseri engin hoş görünüze sunuyoruz.

Kitâb-ı Müntahab-ı Fi't Tıbb herkesin anlayacağı sade nesir diliyle yazılmıştır. Bununla birlikte müellif , hastalıkların adlarını ve teşhisini , bu hastalıkların tedavisinde kullanılacak ilaçları , ilaçların ter kibini , bitki adlarını ve insan anatomisiyle ilgili terimleri verirken Arapça , Farsça , Yunanca kelime ve tamlamalardan yararlandığı gibi bunları birleşik terkip biçiminde göstermekten de kaçınmamıştır. Abdulvehhâb bin Yusuf eserinde , ya kullandığı bir terimin başka dildeki karşılığını yazmış (vaca^cı mafâsıl=bendükçeler ağrısı , boğma=ḥavânik) ya kimi kelimeleri eserin başka başka yerlerinde farklı dillerdeki karşılıklarıyla (dimağ=beyni , ḥastalık=maraz=renc=şayru) kullanmış ya da (zâtü'r-riye yani öykencik , fuvâk yani inçkuruğ , esrû'l bevl yani südük tutulmağı) kimi terimlerin yabancı dildeki karşılıkları yanında Türkçe karşılıklarını da birlikte vermiştir.

VIII

Üzerinde çalıştığımız Kitâb-ı Müntahab-ı Fi't-Tıbb giriş , dilbilgisi özellikleri metin ve dizin bölümlerinden meydana gelmiştir:

Giriş bölümünde Müntahab-ı Fi't-Tıbb'ın konusu belirtilmiş , müellifin hayatı ve yaşadığı asırdaki Türk tıbbı hakkında bilgiler verilmiş ;

Dilbilgisi özelliklerinin incelendiği birinci bölümde Türkçe kelime köklerinde ve Türkçe eklerde ünlülerin yazılışları ele alınarak değişik her yazılışın örneği ayrı ayrı gösterilmiştir. Metnin fonetik incelemesi yapılmış , ses özellikleri ve metindeki ses olayları bugünkü yazı dili ile bazen de Eski Türkçe devresi ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda daha çok geleneksel tasviri dilbilgisi çalışmalarında uygulanan yöntemlere bağlı kalınmıştır. Eserde geçen isim ve fiil türünden kelimelerin kökleri , gövde ve ekleri , uğradıkları anlam ve şekil değişiklikleri örneklendirilmiştir. Metindeki cümle çeşitleri yapısı , anlamı ve yüklemi yönünden incelenmiş , konu başlıkları ile ilgili örnek cümleler verilmiştir.

İkinci bölümde nispeten okunaklı bir nesihle yazılmış olan metin , genelleşmiş transkripsiyon işaretleri kullanılmak suretiyle transkripsiyon-çeviri yazıya çevrilmiş , kelimelerin fonetik ve morfolojik özelliklerine bağlı kalınarak “Arapça” madde başlıkları olduğu şekli ile , Arapça ve Farsça kelimeler de yazıya geçirildiği gibi yazılarak devrin Türkçesi yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ağırlığını oluşturan üçüncü bölümde metinde geçen bütün kelimeler gramatik fonksiyonları göz önünde bulundurularak sıralanmış , birden fazla ve birbirinden farklı anlamı olan kelimeler metindeki anlamlarına uygun olarak gruplandırılarak metnin alfabetik dizini hazırlanmıştır. Gerek metin gerekse dizin büyük bir dikkatle gözden geçirilerek başka dillerde de karşılığı bulunan terim düzeyindeki kelimeler (bitki ve hastalık adları ve insan anatomisi ile ilgili adlar) Arapça , Latince ve Türkçe karşılıklarıyla birlikte verilmeye çalışılmış ; aynı kelimenin farklı dillerdeki karşılıklarına göndermeler yapılmak suretiyle karşılığı bulunan herbir kelime ayrı ayrı yazılmış ; Latince karşılıklar ise [] içerisinde gösterilmiştir. Bunun yanında metinde mastar biçiminde geçen kelimeler de madde başı yapılarak isim gibi değerlendirilmiştir.

Tez çalışmalarında yakın desteğini görüp bilgi ve görüşlerinden yararlandığım Hocam Sayın Prof. Dr. H. Ömer Karpuz'a yardımlarından dolayı kalbî teşekkürlerimi arz ederim.

GİRİŞ

XV. Yüzyıl Osmanlı Türk Tıbbı

Türkler asırlarca yaşadıkları Orta Asya Türk coğrafyasında bir yandan şamanist-mistik Türk tıbbını diğer yandan Eski Çin-Hint tıbbını uygulamış, X. yüzyıldan itibaren girdikleri İslâm medeniyet dairesinde ise hem Ortaçağ İslâm Tıbbı'nın etkisinde kalmış hem de bunun takipçisi ve uygulayıcısı olmuşlardır.¹Bu dönemde yetişmiş İslâm hekimleri içerisinde pek çok Türk vardır. 875 tarihinde Tolunoğulları'nın Mısır'da kurduğu Fustat Dârüşşifâsından başlayarak Türkler Halep'te , Şam'da, Kahire ve Musul'da birçok hastahane ve sağlık kurumu açmışlardır. Anadolu'nun Türkleşmesi ve bir Türk vatani haline gelmesiyle birlikte Danişmendoğulları tarafından Niksâr Dârüşşifâsı açılmış bunu Kayseri'deki Dârüşşifâ ve Tıp Okulu izlemiştir. XIII. yüzyıldan itibaren aralarında Sivas Dârüşşifâsı, Alâeddin Dârüşşifâsı, Aksaray Dârüşşifâsı ve Tokat Pervâne Bey Dârüşşifâsı ile Kastamomu Maristanı ve Mardin Maristanı'nın da bulunduğu çok sayıda hastahane kurulmuş, XIV. yüzyılda ise Amasya Dârüşşifâsı açılmış ve bu hastahane Selçuklu'nun yıkılmasından sonra da uzun yıllar halk sağlığına hizmet için Osmanlılar emrinde kullanılmıştır.² Amasya Dârüşşifâsından sonra daha birçok dârüşşifâ açılmakla birlikte Fatih devrinden itibaren bugünkü tıp fakültelerinin yapılanmasına benzer bir yapılanmaya gidilmiş, dârüşşifâsı ve medresesinin de içinde bulunduğu külliye kurulumaya başlanmıştır. Bu külliyelerin araştırma ve uygulama hastahanelerinde bir yandan hastalıklar teşhis ve hastalar tedavi edilirken diğer taraftan semâniye adı verilen medreselerinde bu hastahanelerde görev alacak hekimler yetiştirilmeye başlanmıştır.³

XV. yüzyıl Anadolu'sunda hekimlik kurumu bir taraftan kendi değişimini ve gelişimini yaşarken diğer taraftan tıp bilimi alanında da önemli çalışmalar yapılmış,

Uzel İter, 2000, "*Osmanlı Türk Tıbbı*" Osmanlı Ansiklopedisi , Ankara: Ötüken Yayınevi, Cilt 6, s. 485

² (Uzel, 2000 : 486)

³ Bâylâv Nâşid, (1953), *Fâtih Sultan Mehmed Devrinde Tıp Eserleri ile İlaçlar*, İstanbul : Türkiye Tıbbi Müstehzarat Lâboratuarları Derneği Yayınları, s.1-2

Türkçe'ye çok sayıda telif ve tercüme eser kazandırılmıştır. Bugünkü bilgilerimize göre Anadolu'da yazılmış en eski Türkçe tıp kitabı XIV. yüzyılda Aydınoğlu Umur Bey adına tercüme edilmiş “Müfredât-ı İbn-i Baytar” çevirisidir. Eser, adı bilinmeyen bir şahıs tarafından İbn-i Baytar'ın “Kitâbü'l Câmî'i Fi'l-Edviyetü'l Müfrede” adındaki eserinden çevrilmiştir. ⁴

Yazılış tarihi kesin olarak bilinen ilk Türkçe tıp eseri ise 1390 yılında İshak bin Murad tarafından yazılmış olan Edviye-i Müfrede'dir. ⁵

Anadolu'da meydana getirilen eserlere zamanın geleneklerine uyularak çok kere yazılış tarihi konmaması yüzünden ilk Türkçe eserler, eseri yazarların veya eserin ithaf edildiği şahısların biyografilerine göre ve yaklaşık bir biçimde sıraya konulmuştur. Bu tahminî ve takribî değerlendirme kimi zaman gerçeği yansıtmadığı gibi karışıklıklara da meydan vermiştir. ⁶ Kendisi tabip olmayıp şair olan ve yalnızca tıbbî çeviri yapan Ahmed-i Dâî bir tabip gibi gösterilirken “Mürşid” gibi göz hastalıkları alanında çok önemli bir eser yazmış Şirvânî sadece tarihçi kişiliği ile tanıtılmıştır. ⁷

Kaynakları tarayarak yaptığımız tespite göre XV. yüzyılın önemli belli başlı Türkçe tıp eserleri ve bu eserleri yazarlar şunlardır⁸:

1. Konyalı Hacı Paşa (1334-1417) 'nın 1408'de yazdığını bildirdiği Müntahab-ı Şifâ
2. Konyalı Hacı Paşa (1334-1417) 'nın Teshilü's -Şifâ

⁴ Adıvar Abdülhak Adnan, (1943), *Osmanlı Türkleri'nde İlim*, İkinci Tabı, İstanbul : Maarif Matbaası, s. 3

⁵ Canpolat Mustafa, (1973), “*XIV. yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri Edviye-i Müfrede*”, Türkoloji Dergisi Cilt 5, s.1

⁶ Bayat Ali Haydar,(2001) , “ *Osmanlı Sarayına Sunulan İlk Türkçe Tıp Kitabı Müntehab* ”, İstanbul Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi, İstanbul Üniversitesi yayını Haziran , s.39.

⁷ Muhammed bin Mahmûd-ı Şirvânî, (2004), *Mürşid*, Hazırlayan Ali Haydar Bayat, Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları

⁸ Şeşen Ramazan, (1993), “**Ortaçağ İslâm Tıbbının Kaynakları ve XV. Yüzyılda Türkçe'ye Tercüme Edilen Tıp Kitapları** “.İstanbul: Tıp Tarihi Araştırmaları sy 5, s.11-20 ; Suveren Kenan, Uzel İter, (1988), “*İlk Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış* ”, İstanbul: Tıp Tarihi Araştırmaları,sy 2, s.126-142 ; Şehsuvaroğlu Bedii.N, (1957),”*Anadolu'da Türkçe İlk Tıp Eserleri*, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt IV, sy3, s.34-35

3. Nasır-ı Tusî'nin Farsça Bahname'sinin Kitab-ı Bab-name-i Şâhî ismi ile Germiyanoğlu İkinci Yakup Bey (1388-1390 ve 1403-1428) adına yapılan Türkçe tercümesi
4. Sinoplu Mü'min bin Mukbil tarafından Çandaroğlu İsfendiyar Bey (1392-1440) adına yazılan Miftâh-ün Nûr ve Hâzâinü's Sürûr
5. Sinoplu Mü'min bin Mukbil'in II. Murad (1421-1451) adına 1437'de yazdığı Zahire-i Muradiyye
6. II. Murad'ın vezirlerinden Timurtaşpaşazâde Gazi Umur Bey adına Germiyanlı şair Ahmed-i Dâî tarafından yazılan Tıbb-ı Nebevî tercümesi (Kitâbü'ş-Şifâ fi-ehâdîsi'l-Mustafa)
7. Çandaroğullarından İsfendiyaroğlu Kasım Bey adına yazılan ve yazarı bilinmeyen Hülâsatü't-Tıb
8. II. Murad devri (1421-1451) hekimlerinden Muhammed bin Mahmûd -ı Şîrvânî 'nin 1438'de tamamladığı Mürşid
9. Sabuncuoğlu Şerefeddin'in II. Bayezidin şehzadelğinde 1454 yılında Zahire-i Harzemşahî 'den yaptığı Krabadin tercümesi
10. Sabuncuoğlu Şerâfeddin'in 1465 yılında yazdığı Cerrâhiyyetü'l Hâniyye
11. Sabuncuoğlu Şerâfeddin (1385?- ?)'in 1468 yılında yazdığı Mücerrebnâme

Abdulvehhâb bin Yusuf'un Hayatı ve Eserleri

Tıp ve astronomi bilgini olarak birçok eser vermiş olan Abdulvehhâb bin Yusuf'un nerede doğduğu, nerede ve ne zaman yaşadığı belli değildir. Çelebi Mehmed'e takdim ettiği Müntahab-ı Fit't-Tıb adlı eserindeki temellük kaydına bakılırsa onun 14. asrın sonları ile 15. asrın başlarında yaşamış olduğu söylenebilir. Eserin giriş kısmında (Varak-4b'de) bahsettiğine göre künyesi Abdulvehhâb bin el Şeyhü'l-ecellü'l 'Âlimü'l nihrîr el kâdı Cemâleddin Yûsuf bin Ahmed İbn Abdurrahman el Mâlikî 'dir. Müntahab'ın zahriyesindeki nisbede bulunan ve birazı silindiği için tam olarak okunamayan bizim Mardânî veya Maradinî diye tereddütle

okuduğumuz kelimeyi Mardânî diye okuyan kimi araştırmacılar, Abdulvehhâb bin Yusuf'un adını Abdulvehhâb bin Yusuf' Mardânî olarak da kullanmaktadırlar.⁹

A. Haydar Bayat, "Osmanlı Sarayına Sunulan ilk Tıp Kitabı Müntahab (- 1430)" adındaki makalesinde, doğum yılı ve yeri kesin olarak tespit edilemeyen Abdulvehhâb'ın doğum yerinin, bazı yayınlarda kaydedildiği gibi "Madan" ya da "Mardin" olmadığını, Mardân adının doğru olduğunu, esâsen özenle yazılıp tezyin edilmiş saray nüshalarının baş kısmında özel bir kartuşa yazılmış bu yazıların hatalı olamayacağını bundan ötürü Abdulvehhâb bin Yusuf el Mardânî adının doğru olduğunu söyler.¹⁰

Bu görüş doğrultusunda Mardân ve Mardânî adı üzerinde yaptığımız araştırmada Aydın ili sınırları içerisindeki Topçam beldesine eskiden Mardan dendiğini öğrendik. Yer ve şahıs adından hareket ederek yaptığımız bu yöndeki çalışma neticesinde de Mardân ve Mardânî adı ile ilgili hiçbir bilgiye ulaşamadık.

Çalışmamız sırasında Abdulvehhâb bin Yusuf 'un biyografisi hakkında Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z Zünûn'u, Şemseddin Sami'nin Ka'musu'l 'Âlam'ı, Mehmed Süreyya'nın Sicil-i Osmanî'nî'si, Mehmed Tahir'in Osmanlı Müelliflerinin de aralarında bulunduğu birçok kaynağı taradık. Yazma eserlerin bulunduğu Süleymaniye ve Beyazıt kütüphaneleri ile bunlara bağlı kütüphanelerin kayıtlarını inceledik, fakat Eski kaynakların hiçbirisinde Abdulvehhâb bin Yusuf hakkında bir bilgiye ulaşamadık. Kanaatimize göre eski kaynakların Abdulvehhâb bin Yusuf 'tan bahsetmeyişlerinin başlıca sebebi o devirlerde mevcut ilmî ve fennî eserlerin özellikle Arap ve nispeten Fars dili ile yazılmalarına karşılık Abdulvehhâb bin Yusuf'un eserini Türkçe yazmasındandır.

Kelimelerdeki dil özelliklerinin örneğin dil benzeşmesinin bozulması neticesinde kalın ünlülerin incilmesi (c ünsüzünün kendisinden sonra gelen kalın sıradan a ünlüsünü kendi boğumlanma noktasına çekip inceltmesi ("kaşayıcek 137a-2) veya ünlü düşmesi ("birikürler"ın "birkürler"e 26b-4 dönüşmesi) gibi ses hadiselerinin ortaya çıkması, bu ses hadiselerinin de daha çok Batı Anadolu ve

⁹ Ünver Süheyl, (1950), "*Abdulvehab'ın Çelebi Sultan Mehmed'e Müntahabı*",

İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi

¹⁰ (Bayat, 2001: 42)

Rumeli ağızlarında görülüyor olmasından¹¹ hareket ederek müellifin Güneybatı Anadolu bölgesinde bir yerde yaşamış olabileceğini düşünüyoruz.

Abdulvehhâb bin Yusuf, “Osmanlı sarayına sunulan ilk Türkçe tıp kitabı”olarak da kabul edilen Müntahab-ı Fit’t-Tıbb’ı yazmış ve bu eserle tanınmıştır. R.Şeşen, Bir tıp ve astronomi bilgini olan müellifin Müntahab dışında başka eserlerinin de olduğunu, hatta Harezmi tabib ve astronom Çağmi’nin bir eserini tercüme ettiğini söylemektedir.¹² Abdulvehhâb, her ne kadar çevirisini yaptığı eserin adını zikretmese de R.Şeşen bunun Kânünçe-i Tıbolduğunu tespit etmiştir. Kitapçı İzzet Arda ise Abdulvehhâb’ın “Bâhnâme” ve “Menâfi” adında iki eserinin daha olduğunu bildirir.¹³

Abdulvehhâb Bin Yusuf’un eserlerinden bahseden diğer bir ilim adamı da Ekmeleddin İhsanoğlu’dur.¹⁴ İhsanoğlu “Osmanlı Astronomi Literâtürü Tarihi” adlı eserinde Çelebi Sultan Mehmet Devri tabip ve astronomlarından Abdulvehhâb bin Cemaleddin bin Yusuf el Maridânî’ (823/1420 sağ) nin, astronomi sahasında kaleme aldığı eserlerinden bahisle bu eserlerin kısa bir tavsifini verir. İhsanoğlu’nun sözünü ettiği eserler :

1. Önemli yıldızların hareketlerinden bahseden didaktik türdeki “Manzûme Fî Silk el Nücûm ”dur.¹⁵ Eser, yengeç ve koç burcundan bahisle başlar. Son beyitte eserin müellifi zikredilir.

Eslerin başı :	حمدا كثيرا على ماعلما	الحمد لله على ماأ نعمها
Eserin sonu :	بماجنا من الذنوب و اقتترف	أ لفها العبد الفقير المعترف
	عساه ان يكفى عذاب النار	عبد الوهاب ادع له ياقارى

Nüshası : Gotha, A.Y, nr. 409/1 (Stz.Hal.581) : Nesih 6 yaprak, 13x17.5 cm

¹¹ Korkmaz Zeynep, (1995), *Türk Dili Üzerinde Araştırmalar*, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları Cilt I, s. 594-605

¹² Şeşen Ramazan,(1993), “*Ortaçağ İslâm TıbbınınKaynakları ve Xv. Yüzyılda Türkçe’ye Tercüme Edilen Tıp Kitapları* “İstanbul: Tıp Tarihi Araştırmaları , S.5, s.11-20

¹³ (Bayat, 2001: 44)

¹⁴ İhsanoğlu Ekmeleddin , (1997), *Osmanlı Astronomi Literatürü Tarihi*, İstanbul: Cilt 1, s. 1-2

¹⁵ (İhsanoğlu, 1997 : 2)

2. Ayın doğuşu ve menzilleri ile ilgili “Urcūze Fī ’l Menāzil’l Kamer ve Avkāt-ı Ṭulū’iha Fī Külli ”.¹⁶ Eserin başı :

الحمد لله اللذ أبدع مافى الا رضوما فيها و ماتحتا لسماء

bu tarih aynı zamanda yazım tarihini de gösteriyor olmalıdır.

تمت...فرغت الارجوزة الا مباركة فى يومالثلاثاء قبل الظهر فى سبع عشرين ربيع الاول سنة ثمان ماءة

Nüşhaları : Bāyezid Umumī, nr, 7923/2 : nesih 13b-18b 14x28, 5 (9x11,5), 9 str., Ferağ kaydı

Tal’at Mecāmī, nr.811 /2 . sadece 5a-b’de,13x18 cm.nüsha eksik olmalıdır.İstinsahı h. 1198’de, King, I, 562, II, 73

3. Cemāleddin Abdullah el Mārīdīnī (ölm, 801/1398-99) ’nin “Risāla Fī’l Amal bi’l Rubi’l Mucayyab”¹⁷ adındaki eserinin şerhi. Eser, bir mukaddime, yirmi bab üzerine tertip edilmiştir.

عباده على اوقات العبادت ... اعلم ان هذا العبد مدعق بعبد الوهاب ... و بعد فلما كان الربيعالمجيب ...

احمدك يامن اطلع sözleri ile başlar.

Nüşhası : İstanbul Üniversitesi, nr, 3232 / 8 : nesih yap.118-129,31,3x31,5 (22,7x7,5) cm, 25 str

4. Kitab-ı Müntahab-ı Fit’t-Tıb”Tıptan seçmeler kitabı”. Fakat Abdulvehhâb bin Yusuf’un her yönden başarılı bulunan ve belki de ona hak ettiği şöhreti kazandıracak olan asıl eseri Müntahab-ı Fit’t-Tıbb’dır.

Bir dil sevdalısı ve şuurlu bir dilci olan Abdulvehhâb, Müntahab’ın yazılış amacını : “ (Müntahab-ı Fi’t-TıbV. 2b, 3a) hâzık ṭabībleri az ḳaldı ve daḫı ṭıbbuñ mu’teber kitābları kim vardur ‘arabīdür yā pārisīdür ve türki dilince bir müfī d kitāb yoḳdur tā kim müsülmānlar andan ḥaḫḫ ve fāyide alalar ve derdlerine dermān bulalar ma’a-hazā ki ḥallāḳu’l berāya ve mu’ṭī’l ‘aṭāya bu za’if ve naḫī f bī -çāreye bu şerīf ‘ilmden naşīb olanı müyesser ḳılmışdı pes diledüm kim ṭıbbuñ külliyyātından ve cüzviyyātından ve teşriḫlerüñ ‘acāyiblerinden ve mu’ālecātuñ ḡarāiblerinden ve mürekkebātuñ mücerrebātlarından ve müfredātluñ müsta‘mellerinden bu nefīs ḥāşiyeleri üyürütleyem ve Türkî dilince tercüme ḳılam ve adını müntaḫab ḳoyam ve

¹⁷ (ihsanoğlu, 1997 : 2)

zamāna ve pādīşāhlarınuñ mih-terine ve Osman şāhānşāhlarınuñ serverine tuhfе getürem “ sözleriyle açıklar.

Müntahab kitabı hakkında ilk defa bilgi veren Türk Tıp Kurumu Üyesi ve Konya Eski Milli Kütüphane Müdürü Mesut Koman'dır. Konya'da Ahmet İzzet Koyunoğlu'nun şahsi kütüphanesinde gördüğü ve inceleme fırsatını bulduğu eser, Abdurrahman oğlu Ahmed oğlu Kadı Cemalüddin Yusuf oğlu Abdülkahir'e ait olup 224 sayfadır. Ölçüsü 13,0x20'0 dir.¹⁸ Mes'ud Koman'dan sonra Eylül 1949'da Tire'de Necippaşa kütüphanesinde Müntahab nüshasıyla karşılaşan Süheyl Ünver, zahriyesinde okuduğu “ kitābu'l-müntahab fi't-TıbbMimmâ ellefe bi-resmi'l hızāneti'l āliyeti a'lāhâ Allahü Teâlâ alâ ismi's-Sultân es-sa'id ebu'l feth Mehemmed Bin Bâyezîd ebede devletuhu Telifi Abdulvehhâb bin Yusuf İbn-i Ahmed el Mardānî ” kitābesine bakarak daha sonra yazdığı makalesinde Mesut Koman'ın iddialarının aksine müntahab müellifinin Abdülkâhir değil Abdulvehhâb olduğunu, eserin Çelebi Sultan Mehmed'e ithaf edilmeyip onun ismine yazıldığını ve hususi kütüphanesi için telif olunduğunu bildirir¹⁹. Mes'ud Koman'ın sözünü ettiği Müntahab nüshasını kendisinin de gördüğünü belirten Prof.Dr. Süheyl Ünver bunun hatalı bir surette istinsah edilmiş, pejmürde bir nüsha olduğunu söyler. Müntahab kitabı hakkında bilgi veren diğer bir ilim adamı da Prof.Dr.Ali Haydar Bayat'tır. Çalışmalarını Tıp Tarihi Araştırmaları dergisinde yayımlayan A.Haydar Bayat Tire yazmasını esas aldığı araştırmasında Osmanlı Devletindeki Türkçe tıp eserlerinden söz etmiş, Müntahab ve müellifi hakkında kısa bir bilgi verip eserin fihristini çıkardıktan sonra V.10b-V.17b arasındaki sayfaların Türk-Latin alfabesine aktarılmış metnini ek olarak sunmuştur. A.Haydar Bayat, adı geçen araştırmasında, Abdulvehhâb'ın V.3b-V.4b deki ”....ebu'l feth gıyasu'l mileti'l hakkı ve'd din es sultan bin essultan Muhammed Han ibn Bâyezid Han ibn Orhan bin Osman....bu kitabı padişah-ı azama ve zürriyetine ve eşyalarına ve etbalarına ehl-i memleketine mübarek ve meymun eyleye ve yazanlardan tevakku iderem kim ayıbın örteler ve eksügin bitüreler.”sözlerini kaynak göstererek Süheyl Ünver'in, “Müntahab, Çelebi

¹⁸ Koman Mesut, (1949), *Abdulvehhâb ve Müntahab*, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Yayını No:15

¹⁹ (Bayat, 2001: 10, 42)

Sultan Mehmed'e ithaf olunmamış, onun ismine ve hususi kütüphanesine yazılmıştır." görüşüne karşı çıkar ve eserin Çelebi Sultan Mehmed'e ithaf olduğunu belirtir.²⁰

Müntahab Nüshaları

Müntahab-ı Fit't-Tıb derleme ve alıntılar yapılarak oluşturulduğu için bugün aynı adla anılan veya içeriği aynı olan değişik müntahab kitapları görmek mümkündür. Ne var ki bu müntahab nüshalarının birçoğu eksiktir, müstensihleri belli değildir ve istinsah kayıtları yoktur. Daha önceleri A.Haydar Bayat'ın çeşitli kaynaklardan tespit ettiği yedi müntahab nüshasından başka biz de İSAM (İslâmî Araştırmalar Merkezi) kaynaklarında, aralarında Malatya nüshasının da bulunduğu beş ayrı müntahab nüshası daha tespit etmiştik. Fakat zaman içerisinde yaptığımız araştırmalarda Malatya Halk Kütüphanesi'nde 534 sıra numarada kayıtlı olarak görülen ve Hacı Pâre el Aydınî tarafından istinsah edildiği yazılan Müntahab kitabının kaydının olmadığını, kütüphanede bu ad ve bu müstensihle tanınan böyle bir eser bulunmadığını öğrendik.Tespit²¹ ve (Manisa, Konya ve Bursa(?) nüshalarını incelemek suretiyle oluşan) kanaatimize göre Müntahab-ı Fit't-Tıbb'ın müellif yazması Tire Necippaşa Kütüphanesindeki eserdir. Manisa İl Halk Kütüphanesinde, Konya İzzet Koyunoğlu kitaplığı'nda, İstanbul Fatih Kütüphanesi ve İstanbul Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesi'nde bulunanlar ise Müntahab-ı fi't-Tıb kitabının nüshalarıdır Müntahabın nüshaları diye varsayılan kitap veya risâlelerin bir kısmı ise tıp konusunda, fakat farklı forum ve başlık altında yazılmış değişik tıp kitaplarına ait nüshalardır.

Belli başlı Müntahab nüshaları şunlardır:

1. Tire : Necippaşa Kütüphanesi No: 591 Kitâb-ı Müntahab-ı fi't-Tıbb, Müellifi Abdulvehhâb bin el Şeyhü'l- ecellü'l ' Âlimü'l nihrîr el kâdı Cemâleddin Yûsuf bin Ahmed İbn-i Abdurrahman el Mâlikî , 160 v., 25x17,5 (17x11,5) cm.,13 satır, yazılışı 823/1420

2. Konya : İzzet Koyunoğlu kitaplığı, Müntahab, Abdülkahir b. el-şeyh eclü'l-'alemü'l -nihrîr el-kadı Cemâleddin Yusuf b. Ahmed b. Abdurrahman el-Mâlikî,112v., 13,0 x20,0 cm., 13satır, Müstensih ve İstinsah kaydı yok.

²⁰ (Bayat, 2001: 43)

²¹ (Ünver: 1950: 108); (Bayat, 2001: 43)

3. Manisa : İl Halk Kütüphanesi Türkçe Tıp Yazmaları No. 6517, Müntahab-ı Fi't Tıbb., 206v., 26,0x17,0 (22,5x13,5) cm., 19 satır, 6.12.ve,13. yapraklar eksik,taliki, Müstensih kaydı yok, istinsahı 848 /1444
4. İstanbul : Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesi No : 585, Müntahab-ı Fi't Tıbb, 157v., 17,5 x16,5 cm., 10satır, nesih, Müstensih kaydı yok, istinsahı XVII YY.
5. İstanbul : Fatih Kütüphanesi No : 3638, 123v, 17,5x12,5 (10,3x6,7)cm nesih, Müstensihi ve istinsah kaydı yok.
6. İstanbul : Şehid Ali Paşa Kütüphanesi No : 2098/5, Müntahab-ı fi't-Tıbb, 1-31 v., 23,4x16, 6cm 8 B satır, Müstensihi ve istinsah kaydı yok
7. İstanbul : Şehid Ali Paşa Kütüphanesi No : 2098/5 , Müntahab-ı fi't-Tıbb, 126-135v., 22,9x14, 0 (15,7x8,3) cm 13 satır, Müstensihi ve istinsah kaydı yok
8. İstanbul : İ.Ü. Merkez Kütüphanesi No : 7041, Müntahab-ı Aliye-Tıbmecmuası, Rıza Seyyid Ali, 15 v, 1208
9. İstanbul : Köprülü Kütüphanesi N0 : 184, Kitâbü'l Teysîr, 1a-80b, 10,7x14,0 (14,2x9,3) cm.,10satır, nesih, Müstensihi yok, istinsahı 1142 / 1729
10. Bursa : Haraçoğlu Kitaplığı No: 1149/ 3, Muhtasar at-Tıbb, 57b-93a v, 31,5x18,6 (214x120) cm., 17satır, nesih, Müstensih ve istinsah kaydı yok
11. Bursa : Haraçoğlu Kitaplığı No: 1149/ 5, Kitab-ı Makâle, 106a-150b v, Müstensih ve istinsah kaydı yok.

Müntahab'ın Konusu

Müntahab-ı Fit't-Tıbb, müellifi'nin muteber kitaplardan alıntılar yaparak derlediği ve kendi bilgi, görgü ve tecrübeleriyle şekil verdiği bir tıp kitabıdır. Eser, genel tabâbet konusunda yazılmış ; insan anatomisinden, insana ait hastalıklardan, hastalıklarda kullanılacak ilaçlardan, ilaçların prospektüslerinden, bu hastalıkların ameliyat veya ilâçla tedavisinden, mizaçtan, mizaca etki eden faktörlerden, gıdalardan, gıdaların özelliklerinden, bitkilerden ve bitki terkiplerinden kısaca insan hayatına bağlı olarak tıpla ilgili ve ilişkili hemen her konudan bilgilerin verildiği önemli bir kaynaktır.

Müntahab gerek ele alınan konuları ve gerekse bu konularla ilgili değerlendirmeleri bakımından çağına göre oldukça ileri seviyede bilgilere haizdir. Öyleki Müntahab yazarı kitapta bugünkü modern tıbbın bildirdiği kanser (serâtan)

hastalığından, bu hastalığın teşhis ve tedâvisinden ya da oftalmolojik alanda gözdeki bir illetten mesalâ kataraktan (zûfra) (85a-9) bahsetmiş ; bir katarakt ameliyatının nasıl yapıldığını safha safha anlatmıştır. Abdulvehhâb, nöroloji ile ilgili konulardan mesâla kaslardan söz ederken kasları istemli veya istem dışı oluşlarına ya da buldukları yere göre sınıflandırıp insan bedeninde toplam 529 adet kas bulunduğunu söylemiştir (37b-4). Kardiyoloji ile ilgili konuları mesâla nabız konusunu anlatırken çağına göre çok ileri ve o nispette ilmî olan bilgilerle önce nabzı, basit ve mürekkep diye ikiye ayırmış sonra damarın boşluğuna ve doluluğuna, hareketin ölçüsüne, hareketin zamanına, sükûnun zamanına, damar cirminin keyfiyetine, damarın kıvamına, nabzın düzenli ve düzensiz oluşuna (v.b) göre ayrı ayrı sınıflandırarak onlarca farklı nabız çeşidi saymış ; nabz-ı münhafız diye alçak(yavaş) nabızdan (54b-12), nabz-ı mütevâtir diye iki hareket arasındaki zamanın kısa olduğu nabızdan (55b-13) ve nabz-ı mütefâvit diye iki hareket arasındaki zamanın uzun olduğu nabızdan (5 6a-2)haber vermiştir. Abdulvehhâb, daha sonra hastalık ile insan nabzı arasında ilişki kurarak hangi hastalıkta nasıl bir nabz görüleceğini tespit etmiş meselâ mevcî dediği nabız türünün felçte , zatürriyede ve sirozda (57b-9) ; minşânî adını verdiği nabız türünün verem hastalığında (58a-10) ; nemlî dediği nabzın ise insanın kuvvetten düştüğü ve ölümünün yaklaşmış olduğu anda (58b-7) görüldüğünü söylemiştir. Sektenin anlatıldığı kısımda ise insan dübüründeki bir damara dokunmakla insanın ölüp ölmediğini kesin olarak anlaşılabileceğini belirterek otopsi tekniğinde yeni bir yol açmıştır.

Abdulvehhâb bin Yusuf , eserinde diğer konuların yanında hastalıkların tedavisinde kullanılmak üzere hazırlanan tılâlar, tiryaklar, kurslar, süfûflar, matbûhlar gibi ilaçlarla bu ilaçların terkiplerinden, farmakolojik özelliklerinden ve kullanım alanlarından bahsederek deneysel tıp alanında da muasırlarından geri olmadığını göstermiştir.²² Botanik bilimi açısından bakıldığında ise Müntahab, bitki türleri, çeşitleri ve bitkilerin özellikleri bakımından da son derece zengin bir muhtevaya sahiptir. Öyleki eserde adı başka kaynaklarda geçmeyen kimi bitkilerin

²² Şerafeddin Sabuncuoğlu, (1999) , *Mücerreb-Nâme*, Hazırlayan İlder Uzel-Kenan Suveren, Ankara:

de bulunduğu yüzlerce bitki çeşidinden söz edilmiş , bu bitkilerin özellikleri ile basit ve mürekkep (kompoze) ilaç olarak hangi alanlarda kullanılacağı belirtilmiştir.

Müntahab'ta bu ve benzeri konulardan bahsedilmesi, hastalıkların teşhis ve tedavisi ile ilgili bilgiler verilmesi, hele bu bilgiler verilirken Batılı tıp bilginlerinden Gelenos, Hipokrat ; İslâm tıp bilginlerinden Ali bin Zeyn ve Muhammed bin Zekeriyâ er Râzî'nin kaynak gösterilmesi onun ne kadar ilmî ne kadar ciddî ve tarafsız hazırlandığını gösterir. Gerçekte de İbn-i Sinâ'dan sonra İslâm dünyasının yetiştirdiği en büyük hekimlerden biri olarak kabul edilen ve eserleri asırlarca, “bilhassa ‘El-Hâvî’ adlı eseri yaklaşık beş asır süresince üzerine önemli bir bilgi eklenmeden²³” Batı’da ve Doğu’da ders kitabı olarak okutulan Er Râzî hem çağdaşlarını hem de kendisinden sonra gelenleri etkilemiş, eserleriyle onlara örnek olmuştur . Bir tıp bilgin olarak Er Râzî'nin bu etkisini Müntahab yazarında da görmek mümkündür. Abdulvehhâb her ne kadar eserin adını açık olarak zikretmese de Müntahab'ı yazarken Er Râzî'nin “El-Hâvî fi't-Tıbb” ını da gözden geçirmiş tarfe gibi, vaca-ı mafasıl gibi, sekte gibi kimi hastalıklarla bu hastalıkların teşhisi ve tedavisinde El-Hâvî'yi esas almıştır. Abdulvehhâb, İstiska ve vaca-ı mafasıl gibi birçok hastalığı teşhis ve tedavi ederken de Gelenos'un görüşlerine itibar etmiş ; onun uygulamalarından yararlanmıştı.

Abdullvehhâb bin Yusuf, Müntahab'da eski Yunan tıbbında “humoral patoloji” İslâm tıbbında “Ahlât-ı Erba'a” denilen ve esası insan bedenindeki demevî [sanguine], safravî [choleric], sevdavî [melencholic] ve balgamî [phlegmatic] hıtların dengeli bir vaziyette bulunması prensibine dayanan mizaçtan yani “sağlıklı olmak”tan bahsetmiş sonra hıtlardan birisinin eksik veya fazla olmasına göre vücuttaki dengenin nasıl bozulduğunu ve bunun sonucunda hangi hastalıkların ne gibi belirtilerle (semptomlarla) ortaya çıktığını örnekleriyle anlatmıştır.

Abdullvehhâb bin Yusuf, Müntahab'da ayrıca vücuda kuvvet veren gıdaların, mevsimlerin ve çevrenin insan vücudu üzerindeki muhtemel etkilerinden söz etmiş, böylelikle mizacı etkileyen dış sebepleri ortaya koymuştur.

Kitâb-ı Müntahab, mükemmel surette tertip ve tanzim olunmuş, şekil ve muhteva kompozisyonuna önem verilerek hazırlanmıştır. Eser, makâlelerden

²³ Ağırakça Mehmet, (2004), *İslâm Tıp Tarihi*, İstanbul : Nobel Tıp Kitabevleri, s 162

(konulardan) meydana gelmiştir. Makâleler, fasıllardan (bölümlerden) ; fasıllar da bâblar (alt bölüm), kısımlar ve cinslerden oluşmuştur. Bir birine göre çok yakın özellikler gösteren ve bir türden olan bir organdan örneğin gözden ya da gözün bir illetinden söz edilmişse bâb veya cins ; aynı cinsten olanların bütününden örneğin re'îslerden (kalp ve mide gibi temel hayatî organlardan) söz edilmişse kısım adı kullanılmıştır.

Müntahab'da 10 makâle ve bu makâleleri oluşturan 103 fasıl vardır. 6. makâledeki 10. fasıl da kendi içerisinde altı bâba ayrılmıştır.

Konularına Göre Müntahab'ın Bölümleri :

1. Birinci makâle (umûr-ı tabî'îyye)

kitâb-ı müntahabuñ evvelki maqâlesinde umûr-ı tabî'îyyeyi bildürelüm bu maqâle yedi faşldur

1. evvelki faşlında tıbbuñ haddini
2. ikinci faşlında erkânı
3. üçüncü faşlında mizâcı
4. dördüncü faşlında ahlâtı
5. bişinci faşlında a'zâyı
6. altıncı faşlında kuvâyı
7. yidinci faşlında umûr-ı tabî'îyyenün baқыyyesini bildürelüm.

2. İkinci makâle (teşrih)

kitâb-ı müntahabuñ ikinci maqâlesinde teşrihi bildürelüm ve bu maqâle on bir faşldur

1. evvelki faşlında süñüklerüñ teşrihini
2. ikinci faşlında siñirlerüñ teşrihin
3. üçüncü faşlında hareketsüz tamarları
4. dördüncü faşlında müteharrik tamarları
5. bişinci faşlında 'azalı ya'nî saçanaqları
6. altıncı faşlında derinüñ teşrihin
7. yidinci faşlında a'zâ-yı mürekkebeyi ve evvel dimâğı ve iki gözi ve ki kulağı
8. sekizinci faşlında gögüzüñ perdesin ve mé'deyi ve bağırsuqları

9. toğuzuncu faşlında öykeni ve yüregi
10. onuncu faşlında bağırı ve ödi ve şalacı
11. on birinci faşlında a'zā-yı mürekkebenüñ bağıyyesini bildürelüm

3. Üçüncü makāle (insān bedeniniñ ađvāli)

üçüncü mađālesinde insān bedeniniñ ađvālini esbābıla ve aña delālet iden 'alāmetlerle bile bildürelüm ve bu mađāle biş faşldur

1. evvelki faşlında řıhđati
2. ikinci faşlında zarūriyyāt-ı sitteyi
3. üçüncü faşlında esbāb-ı mumrışayı
4. dördüncü faşlında mizāc cihetinden bedene delālet iden 'alāmetleri
5. bişinci faşlında ađlāř cihetinden bedene delālet iden 'alāmetleri bildürelüm

4. Dördüncü makāle (nabz ve řārüre)

dördüncü mađālede nabzı ve řārüreyi bildürelüm bu mađāle altı faşldur

1. evvelki faşlında nabzuñ beşāyıřlarını
2. ikinci faşlında nabzuñ mürekkebe env'āların
3. üçüncü faşlında bevlüñ levnlerin
4. dördüncü faşlında bevlüñ kıvamın ve rāyiđāsın
5. bişinci faşlında bevlüñ şurılığın ve bulanuğlığın
6. altıncı faşlında rüsüb bildürelüm

5. Beşinci makāle (şağiğ kişilerüñ tedbirini ve marī ř kişilerüñ 'ilācını)

bişinci mađālede şağiğ kişilerüñ tedbirini ve marī ř kişilerüñ 'ilācını vech-i külliyyile beyān idelüm ve bu mađāle on faşldur

1. evvelki faşlında yimek ve içmek tedbirin
2. ikinci faşlında riyāzet ve delk
3. üçüncü faşlında istiđmāmuñ tedbirin
4. dördüncü faşlında uyımađuñ ve uyımamađuñ tedbirin
5. bişinci faşlında yılıñ dört faşlı mücebince tedbirini
6. altıncı faşlında yüklü ve emzükli 'avretüñ ve genç ođlanuđlarıñ tedbirin
7. yidinci faşlında büyük ođlanlarıñ ve yigidleriñ ve kırgıllarıñ ve

řocalarıñ tedbirin

8. sekizinci faşında hastaların ilâçlarını
9. toközuncü faşında faşdı ve hacâmatı
10. onuncü faşında kuşmağı ve ishâli ve ihtikâni bildürelüm

6. Altıncü makâle (başda olan illetler)

altıncü maķâlede başda olan illetleri bildürelüm ve bu maķâle on dört faşdur

1. evvelki faşında şudâ'yı ya'nî baş ağrısını
2. ikinci faşında sersâmi
3. üçüncü faşında mâlihûlyâyı
4. dördüncü faşında şar'ayı
5. bişinci faşında sekteyi
6. altıncü faşında fâlici
7. yidinci faşında ra'şeyi
8. sekizinci faşında laķveyi
9. toközuncü faşında zükâmı
10. onuncü faşında gözün illetlerini bildürelüm ve bu faş altı bâbdur
- 10a. evvelki bâbda remedi ya'nî göz ağrısını
- 10b. ikinci bâbda turfeyi bildürelüm
- 10c. üçüncü bâbında zұfrayı
- 10d. dördüncü bâbında sebeli
- 10e. bişinci bâbında kıl biten gözün ilâcını
- 10f. altıncü bâbında bâsarun ya'nî görmekligün za'ifligin
11. on birinci faşında kulağun illetlerini
12. on ikinci faşında burunun illetlerini
13. on üçüncü faşında dil şişdügin ve dişler eti şişdüginün illetlerini
14. on dördüncü faşında havânî kı ya'nî boğmayı ve veremü'l lehâtı ya'nî boğuz tuşınun şişdügin bildürelüm

7. Yedinci makâle (a'zâlarda ârız olan illetler)

kitâb-ı muntâhabun yidinci maķâlesinde gögüzden göbege degin a'zâlarda ârız olan illetleri beyân idelüm ve bu maķâle on sekiz faşdur

1. evvelki faşında öksürügi

2. ikinci faşlında zātü'r-reyi ya' nî öykencügi
3. üçüncü faşlında sill ve zātü'lcnb
4. dördüncü faşlında rebvi ya' nî zıku'n nefesi
5. bişinci faşlında hafakānı ya' nî yürek oynamagın
6. altıncı faşlında nef[s[i]-dem ya' nî kan tükürmegi
7. yidinci faşlında za' f-ı me' deyi
8. sekizinci faşlında ğaşyı ya' nî gönül dönmeği
9. toközuncü faşlında mağsı ya' nî şancuyı
10. onuncü faşlında fuvākı ya' nî inçkuruğı
11. on birinci faşlında hayzı ve ishāli
12. on ikinci faşlında zehiri ya' nî nigı
13. on üçüncü faşlında kulıncı
14. on dördüncü faşlında qarında düriyen kırtları
15. on bişinci faşlında bağır ağrısın
16. on altıncü faşlında istiskāyı
17. on yidinci faşlında talağı
18. on sekizinci faşlında yaraqānı bildürelüm

8. Sekizinci makāle (qalan a' zālaruñ marazı)

kitāb-ı müntahabuñ sekizinci maqālesinde qalan a' zālaruñ marazını bildürelüm ve bu maqāle on faşldur

1. evvelki faşlında iki bögregüñ ağrısın
2. ikinci faşlında meşānenüñ marazını
3. üçüncü faşlında maq' adanuñ ya' nî suğranuñ marazların
4. dördüncü faşlında zekerüñ ve hāyalaruñ marazlarını
5. bişinci faşlında fitkı ya' nî debeligi
6. altıncü faşlında cimā' eksüldügin
7. yidinci faşlında ' avretlere mensüb ' illetleri
8. sekizinci faşlında niqrısı ya' nî qurnabalığı ve ' ırku'n-nesāyı ve vac' ı'l- mefāşılı ya' nî bendükçe ağrısı ve'l-hadebe ya' nî gözlülügi
9. toközuncü faşlında devālīyi
10. onuncü faşlında dā'ü'l-fili bildürelüm

9. Dokuzuncu makâle (bedenüñ taşra yüzinde olan ʿ illetler)

kitâb-ı müntahabuñ tokuzuncı maqâlesinde bedenüñ taşra yüzinde olan ʿ illetleri beyân idelüm ve bu maqâle on iki faşldur

1. evvelki faşlında saʿ feyi bildürelüm
2. ikinci faşlında dā ʿü ʿş-şʿ albı yaʿ nî dilkü rencin ve dā ʿü ʿl-ḥayye yaʿ nî ilan rencin
3. üçüncü faşlında behaķı
4. dördüncü faşlında baraşı
5. bişinci faşlında cüzâmı
6. altıncı faşlında uyuzı ve giciyügi
7. yidinci faşlında şerâyı yaʿ nî kızamuķı
8. sekizinci faşlında çiçegi ve ḥaşbeyi
9. tokuzuncı faşlında evrâmı yaʿ nî şişleri
10. onuncı faşlında seraṭanı
11. on birinci faşlında ḥanâzîri yaʿ nî doñuzbaşını
12. on ikinci faşlında ḥummayâtı yaʿ nî ısıtmaları bildürelüm

10. Onuncu makâle (eṭʿ ime ve eşribe)

onuncı maqâlede istiʿ māl olan eṭʿ imeyi ve eşribeyi beyân idelüm ve bu maqâle on faşldur

1. evvelki faşlında dâneleri
2. ikinci faşlında êti ve yumurdayı
3. üçüncü faşlında südi ve südden ḥāşıl olanları
4. dördüncü faşlında tereleri
5. bişinci faşlında yimişleri
6. altıncı faşlında reyhânları ve ṭı bleri
7. yidinci faşlında aşı giren ot yâ süg kurucuların
8. sekizinci faşlında aşıñ aḥvâlin
9. tokuzuncı faşlında ḥamîrleri ve şarâbları ve bekmezleri
10. onuncı faşlında perverdeleri ve yağları bildürelüm

BİRİNCİ BÖLÜM
DİL İNCELEMESİ

1. 1. İmlâ (Yazım) Özellikleri

Kitab-ı Müntahab-ı Fi't-Tıb XV. yüzyılın başlarında okunaklı ve harekeli bir nesihle yazılmış, hem Uygur hem de Arap imlâsının özelliklerini bir arada bulduran eserdir. Eserde, Uygur yazı geleneğinin etkisiyle ünlüler harflerle belirtilmiş, kalın sıradan kelimelerde س kullanılmış, p (ب) (قَبْلِيْدُر) kaplayupdur 38a-13) ve ç (ج) (اَجْرُ) (150b-9) olarak yazılmış; bazı ekler de gövdeden ayrı (اُنْجَهْ جُكْ) (31a-4), (تَاسَهْ نُتْرَسَهْ) (73b-13) (جَكَهْ سِنْ) (91b-6), (قُرْصَهْ جُقْلَرِنِيِي) (100a-10) kullanılmıştır. Arap ve Fars yazı geleneğinin etkisiyle ünlüler yazılmamış, kalın sıradan kelimelerde (ص) kullanılmış, ekler ise kelimenin gövdesine bitişik (بِيْجُكْ) (31a-6), (قُرْصَجُقْلُرْ) (86b-13) yazılmıştır

Bu birbirinden farklı imlâ özellikleri dolayısıyla ünlülerin yazılışları belli bir kurala bağlanamamakta, metin içerisindeki bir kelimenin ünlüsü zaman zaman köke bitişik zaman zaman da kökten ayrı yazılmaktadır. Bir imlâ düzensizliği olarak karşımıza çıkan bu durum bizi, hem devrin imlâ anlayışı hakkında bir karşılaştırma ve değerlendirme yapmak, hem de yazı dilinde meydana gelen fonetik değişimler ile imlâ özellikleri arasında münasebet kurmak bakımından, imlâ özelliklerini ayrı bir bölüm halinde incelemeye sevk etmiştir.

Bu sebeple metnimizdeki bütün Türkçe kelimelerin kök ve ekleri ile Arapça ve Farsça kelimelerdeki eklerin ünlülerinin nasıl yazıldığı tespit edilmiş, böylece genel imlâ anlayışının belirlenmesine gayret gösterilmiştir.

1. 1. 1. Kelime köklerinde ünlülerin yazılışı

1. 1. 1. 1. (a) Ünlüsünün yazılışı

1) ön seste

ön seste (a) ünlüsünü göstermek için üstünlü elif, medli elif , çekmeli elif ve çekmeli medli elif kullanılmıştır.

a) Üstünlü elif (í) ile yazılışı

اَجِي acı 100a-5

اَجْرُ aç- 150b-9

اَجْنِيِي acıt- 87a-3

اَغْجُقْلُرْ ağacuk 138b-3

اَجْلُقْ açlık 50a-6

اَغْرُرْ ağar- 53a-11

أَعْرَدِ لِمِشْ agardıl- 92b-10	أَنْدَعِي andağı 58b-2
أَعْرَقْلُو ağrıklı 87b-11	أَنْدُذُ anduz 109a-3
أَغْرُ ağız 53b-3	أَنْكُ anuñ 68b-13
أَعْجَه ağca 129a-3	أَرَّ ara 27b-6
أَغْرِلْنُ ağırlan- 75a-13	أَرْجُقْدَ aracığ 30a-10
أَغْرِلِقُ ağırlıq 53b-1	أَرْلِغِي aralık 35a-1
أَغْرِرُ ağrı- 112b-1	أَرْدُ ard 43a-2
أَغْرِدُرُ ağrı- 150a-8	أَرْدُجُ arduç 126b-8
أَخْرُ ağ- 137b-6	أَرْوَجُقْلَرُ arucığ 113b-3
أَقُ ağ 82a-13	أَرْقَه arğa 66a-11
أَقْصُرْمُقُ aqşur- 137b-6	أَرْمُودُ armud 154b-11
أَقْشُرْدُ جِي aqşurt- 82a-3	أَرْدُرُ arıt- 158b-3
أَقْتَرْمُقُ aqtar- 71a-11	أَرْقُنُ arqun 84b-13
أَقْتَرُلُرُ aqtarul- 99a-6	أَرْپَه arpa 111b-5
أَلْلُرُ al- 75a-1	أَرْتَرُ art- 53b-3
أَلَه ala 40a-7	أَرْتُقُ artuğ 90a-10
أَلْجَقُ alçağ 55a-1	أَرْتُرُرُ artur- 155b-8
أَلْجَقْلُقْدَ alçaqlıq 57b-12	أَوْجُ avuç 106a-8
أَلْدُرُلُرُ aldur- 72b-8	أَيْلِقُ aylıq 29b-8
أَلْتِي altı 46a-1	أَيْرْدُعْكَ ayır- 85b-3
أَلِنُ alın 22a-13	أَيْرُ ayru 46b-7
أَلْتَمِشُ altmış 22b-12	أَيَه aya 32b-4
أَاكَه aña 99a-10	أَيَوَه ayva 98a-2
أَنْجَلَيْنُ ancılayın 71a-9	أَزْقُدُرُ azraq 78b-11

b) Medli elif (ī) ile yazılışı

آجِي aci 90a-10

آدِي ad 25a-2

آغْ ag 34a-11

آغْرِي agrı 79a-11

آغُو agü 13b-10

آقْ- 82a-11

آرْنِمَشْ arın- 91b-4

آشَغْه aşğa 30b-11

آيَه aya 38b-3

c) Çekmeli elif (i) ile yazılışı

أَنْدَنْ andan 33b-10

d) çekmeli medli elif 'المج' ile yazılışı

المَجْلَه açla 65b-8

المَجْرِي ad 33b-10

المَجْفِرُ acıg- 53b-8

المَجْجُ açuğ 48a-5

المَجْدَمُ adam 53b-8

المَجْه ah- 48a-5

المَجْقُ aq 156b-3

المَجْلُ al 59b-6

المَجْرُقْلُغْدَه aruğluğ 21a-8

المَجْسَانُ asan 137b-11

المَجْشُ aş 158b-8

المَجْيُو ayu 122a-3

2) iç seste

iç sesteki (a) ünlüsünü göstermek için üstün, üstünlü elif, üstün ve çekmeli elif ile kullanılmıştır.

a) Üstün ْ ile yazılışı

المَجْدَمُ adam 53b-8

أَغْرُرُ ağarur 53a-11

أَغْرُدْلِمِشْ ağardılmış 92a-9

أَلْجَقُّ alçağ 55a-1

أَلْجَقْلُقْدُ alçaklık 57b-12

أَنْدَنْ andan 33b-10

أَشَغْه aşğa 69b-6

أَيْلَقُ aylağ 29b-8

أَيْرْتَلْنِمِشْ ayırtlanmış 65a-2

أَزْلَمَغْه azalmağa 133b-4

أَزْقُدُر azraq 78b-11

بَغْرَسَقْ bağırsağ 44a-2

بِشَقْمِيَه başıkmaya 140b-12

چَبْنَلَر çıbanlar 53a-8

اَيْلَانُ ilan 9b-7	صَيُودٌ şayuda 41b-8
اَيْرَقُ ırak 71a-3	صَوِّمَقٌ sıvamağ 121b-5
اَيْسَلْنِمِشْ ıslanmış 124b-1	سِزْمَقْلِيغَنَه سızmağlığına 61b-9
قَنْقِيسَى kankı 128b-11	اَشُقُ uşak 142a-5
قَرَجَه qaraca 82b-1	اَوْزُنُرُ uzanur 84b-5
قَرِنْدَغَى qarın 72a-8	بِغْرِسَه yağız 52b-10
قَرِنْجَه qarınca 58a-7	يَقِنُ yakın 70b-3
قَتَبَى katı 50a-6	يِنْدُرْجَى yandırıcı 143b-10
اُغْلَنُ oğlan 133a-1	يِرْدِمٌ yardım 158b-13
سَقِرْ saqız 142a-3	يِغْلَنْمَقُ yığlanmağ 118a-6
صَرْمِسَقُ şarımşağ 134b-11	يِلَنُ yılan 134a-13
صَوُقُ şavuç 46a-13	

b) Üstünlü elif í ile yazılışı

اَغَاجُ ağaç 84a-7	قَاشِجِكُ kaşıyıcı 137a-2
بَاغِرُ bağır 14b-5	صَارُو şaru 59b-5
بَاغْسُزُ bağırsuz 128a-11	طَاطَى taçı 53a-8
بِكَارِنْدَنُ bıñarından 85a-13	يَاشِلُ yaşıl 137b-10
جَامُ çam 142a-3	يَايِلَه yayıl 62a-7
قَانُ kan 159a-1	يَارِنْدِس يarındası 85b-8

c) Üstün ve çekmeli elif íْ ile yazılışı

بَاشِقُرِسَه başıqurısa 140b-13

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (a) ünlüsünü göstermek için üstün, üstünlü elif ve üstünlü he kullanılmıştır.

a) Üstün َ ile yazılışı

رَ ara 27b-6

b) Üstünlü elif (ı) ile yazılışı

بَلْدُرِي قَرَا baldurıqara 112b-9

قِنَايِي kına-yı 101a-11

c) Üstünlü he (ه) ile yazılışı

اَعَجَه ağca 129a-3

اَنَا aña 99a-10

اَرَقَه arqa 66a-11

اَرِبَه arpa 111b-5

اَيَوَه ayva 98a-2

اَيَه aya 32b-4

اَقْرَجَه qaraca 82b-1

اَقْرِنَجَه qarınca 58a-7

اَقِصَه kışa 142b-4

اَقْرِنَجَه kızılca 103a-11

قَوْجَه qoca 7a-3

اَوَكْرَغَه onurğa 22a-9

اُورْتَه orta 42a-10

سِنَه sina 100b-13

سِرْچَه sırça 75a-6

تاسَه tasa 73b-13

طِشْرَه tışra 32a-8

اَوْچَه uça 24b-12

اَوْلَمَه ulama 22a-4

اَزُونَجَه uzunca 121b-4

1. 1. 1. 2. (e) Ünlüsünün yazılışı

ön seste (e) ünlüsünü göstermek için üstünlü elif, medli elif kullanılmıştır.

1) ön seste**a) Üstünlü elif (ı) ile yazılışı**

اَبَمْگُمَجِي ebemgümeçi 123b-1

اَكْلَه egile 36a-12

اَكْلَنْدُگِي eglendügi 61b-11

اَكْرِ egri 85b-4

اَكْشِي ekşi 53a-12

اَلِي elli 38a-4

اَكْسَه eñse 26a-13

اَيَكُو eyegü 24b-6

اَيُوسِي eyüsi 65a-9

b) medli elif (ı) ile yazılışı

اَمْرُ emer 133b-11

2) iç seste

İç sesteki (e) ünlüsünü göstermek için üstün ve üstünlü elif kullanılmıştır.

a) Üstün َ ile yazılışı

بَكْ beg 77b-3	كَجْرَسُنْ geçür- 85a-12
بَكْ beg 116b-5	كَتْرَلْرُ getür- 80a-5
بَلْ bel 117a-6	كَوْدَه gevde 51a-11
بَلْوْ bellü 11a-3	اِلْرُوْ ilerü 28b-11
بَنْدُكْچَه bendükçe 123a-1	اِلْيْ iley 30a-6
بِرْزْ birez 73a-9	كَكْرَه kekre 153b-8
چَهْ çeñe 81b-10	كَمْرُدْكَدْ kemürdek 40b-7
دِكْرِمِي degirmi 62b-5	اُرْدُكْ ördek 118b-10
دَلِكْنَه delük 26a-10	اَوْيَكْنِي öyken 42a-1
دَكِزْ deñiz 46b-1	اُرْمَجَكْ örümcek 40a-11
دَپَه depe 39b-6	سَكْرِمَكْ segir- 64b-9
دَرِنْ derin 85b-5	سَكْرِدِنْ sekirden 25a-2
دَرِي deri 38a-12	سَكِزْ sekiz 38a-1
دُشْمَاكْ döşe- 74a-2	سَكْسِنْ seksen 125b-10
اَبْمَكْمَجِي ebemgümece 123b-1	سَلِنْرْ selin- 72b-6
اَمْزُكْلُوْ emzüklü 67a-4	سِيْئِرْسَكْ siñirsek 41b-6
اَيَكُوْ eyegü 24b-6	

b) Üstünlü elif ِ ile yazılışı

اَيَكُوْ güyegü 157b-13

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (e) ünlüsünü göstermek için üstün, üstünlü he, çekmeli he, üstün ve çekmeli he kullanılmıştır.

a) Üstün َ ile yazılışı

جَوْرَسِنْدَغ çevresindağı 27b-12

دِثْرِيُو ditreyü 59a-8

دُشْمَك döşemek 74a-2

اَن ene 58b-5

اَسْنَمَك esnemek 53a-6

كُلْكَد gölgede 85a-7

كُيْنَر göyner 14a-13

اَلِدِر ile 16b-12

اِرِشْتِي irişte 119a-6

اِسْتَر ister 77a-12

اُوَيْرْتَلِيْم üyürütleyem 3a-8

يِيْلَمَكِي yiylemegi- 72a-3

b) Üstünlü he َ ile yazılışı

بِه bile 5a-3

بِرِه birle 108a-9

بِنْدُكْچَه bendükçe 21b-6

بُغْرُلْجَه bögrülce 118a-12

چَه çeñe 26a-2

دَپَه depe 39b-6

اَهْسه eñse 23b-7

كُودَه gevde 51a-11

كُره göre 71a-5

كُوزْجَه gözce 30b-9

اِه ile 16b-10

اِنْجَه ince 30b-10

اِيْگْنه igne 85a-11

كَه kene 81b-6

كَهْه kekre 153b-8

نَهْسه nesne 141b-4

نِه nice 34b-7

سُكُلْمَه sögülme 119a-10

c) çekmeli he ile yazılışı

اِنْجَه ince 41b-11

d) üstün ve çekmeli he ile yazılışı

چَه çeñe 24a-1

1. 1. 1. 3. (ı) Ünlüsünün yazılışı

1) ön sestek

Ön sesteki (ı) ünlüsünü göstermek için esreli elif, esreli elif ve ye kullanılmıştır.

a) Esreli elif (ا) ile yazılışı

الْجَقُّ ılıcağ 74a-13	اِسْنُرُ ısınur 53a-6
اَلِقُ ılık 46b-1	اِسِّي ıssı 83a-2
اِمَجُّ ımıcağ 147a-3	اِسْلَدِسْنُ ıslat- 83b-6
اِنْجُقْرُعِي ınçkuruğ 98a-13	اِسْلَنْمِشْ ıslanmış 63a-6
اِسْجَقُّ ısıcağ 115b-9	اِطْرُ ıtır 131b-2
اِسْجَقْلَه ısıcağla 103b-13	

b) Esreli elif ve ye اِی ile yazılışı

اِيْلَان ılan 9b-7	اِسْلَنْمِشْ ıslanmış 124b-1
اِيْرَقُّ ırağ 71a-3	

2) iç seste

İç sesteki (ا) ünlüsünü göstermek için esre kullanılmıştır.

a) Esre ا ile yazılışı

اَلْتَمِشُ altmış 22b-12	اِجْرَمَقْدَن ıçır- 116b-9
اَيْرُدُعُكُ ayır- 85b-3	اِجْغِي ıçıt 155a-8
اِبَاغِرُ bağır 14b-5	اِقْرَنْجَه ıarınca 58a-7
اِبَاغِرْسُقُكُ bağırsaq 44a-2	اِقْرَلْجَه ıızılca 103a-11
اَبَلْجِقْلَه balçık 121b-5	اِقْنَايِي ına 101a-11
اَبَاشِقْمِدِن başık- 140b-13	اِقْرَغْلُ ıırğıl 67b-6
اَبِجْقُو bıçku 22a-12	اِقْصَه ıısa 142b-4
اَبَاكْرِنْدِن bınar 85a-13	اِقْرَمْعُكُ ıızamuğ 136a-13
اَبُولُنْرُ bulın- 29b-12	اِقْرَزْرُ ıızır- 84b-12
اَبُورُنْكَ burın 8a-1	اِقْرَلْجَه ıızılca 103a-11
اَبَنْبَلْرُ ıbın 53a-8	اِسَقْرُ ıağız 142a-3
اَبِجْعِي ııbuğ 24a-10	اِسْرَمْسُقُ şarımşaq 134b-11

سِغْنُ sığın 96b-4	طِينْدُرُّرُ tındır- 120a-13
سِنْمَقُ sın- 45a-10	طِشْرَه طışra 32a-8
سِنَه sina 100b-13	طُقْتَه tokın- 84a-7
سِنُقُ sınık 68a-13	بَغْرَسَه yağız 52b-10
صَوْمَقُ şıvamağ 121b-5	يَارِنُ دَ سِي yarındası 85b-8
سَوِيقُ sıvayık 62b-10	يَاشِلُ yaşıl 137b-10
صَوِقُ şıvık 48a-1	يَايِلَه yayıl- 62a-7
صَيْرِنْدِيَه şıyrındı 62a-13	يَغْلَنْمَقُ yığlan- 118a-6
سَيْرِنَجَقُ sıyrıncaklık 51a-9	يِلْغُونُ yılğun 108b-4
سَزُوْدُرُ sızı 125b-3	يِيْلْمَقْدَنُ yıyla- 92b-2

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (i) ünlüsünü göstermek için esre, çekme ve esreli ye ve esre ve esreli ye kullanılmıştır.

a) Esre _ ile yazılışı

أَلْتِ altı 6a-12

أَكْرِ egri 85b-4

b) Çekme ve esreli ye ي yazılışı

أَنْدَغِي andağı 58b-2

قَاتِي katı 50a-12

أَلْتِي altı 46a-1

يَاسِي yassı 84b-5

c) Esre ve esreli ye ي _ ile yazılışı

أَجِي acı 90a-10

قَوِي كُوي 141a-4

أَرِي arı 93b-11

يَاصِي yaşşı 26a-12*

1. 1. 1. 4. (i) Ünlüsünün yazılışı

1) ön seste

Ön sesteki (i) ünlüsünü göstermek için esreli elif, esreli elif ve ye kullanılmıştır.

a) Esreli elif (ا) ile yazılışı

اِجْ iç 32a-7	اِيْلِكْ ilik 115b-1
اِجْهَ iç- 118b-13	اِدْكِي idügi 47a-7
اِجْرُو içerü 33a-1	اِمْدِي imdi 98b-4
اِجْرِسْنُ içür- 100a-9	اِنْرْ in- 29a-13
اِدْكِي idügi 47a-7	اِنْجَهْ ince 41b-11
اِكْنْ iken 158b-13	اِنْجَهْ جُْ incecük 31a-4
اِكْ iki 85b-1	اِنْجِيرْ incir 153a-10
اِكْنِمِشْ ikilenmiş 26a-8	اِنْجِكْنُ incük 115a-11
اِكْلِيْنْ ikileyin 14b-8	اِكْنْ iñen 87b-13
اِلْدُرِسْنْ ildür- 85b-3	اِرِشْهَ iriş- 121b-6
اِلْهَ ile 16b-10	اِرِشْتِي irişte 119a-6
اِلْرُو ilerü 28b-11	اِتْ it 90a-7
اِلْيْ iley 30a-6	اِتْ اِدْرْ it- 54b-5

b) Esreli elif ve ye ي ile yazılışı

اِيْكْنَهْ igne 85a-11	اِيْرْ iri 65a-5
اِيْلِكْ ilik 115b-1	اِيْرْكْ iriñ 139b-9
اِيْلِيْكَهْ iplige 59a-9	اِيْتْ it 77b-1

2) iç seste

İç sesteki (i) ünlüsünü göstermek için esre , esre ve esreli ye kullanılmıştır.

a) Esre َ ile yazılışı

بِلْهَ bile 5a-3	چِنِي çini 104b-2
بِرْزْ birez 73a-9	دَكْرِمِي degirmi 62b-5
بِلْهَ birle 108a-9	دَكْرْ deñiz 46b-1
بِرْجِيرْ circir 118a-10	دَرْنْ derin 85b-5

دِشَى dişi 21a-12

كجيوگۇ گiciyüğüñ 136a-5

گيرُ girü 20b-11

هچُ hiç 83b-4

اكنمىشُ ikilenmiş 26a-8

اكيلينُ ikileyin 14b-8

ايلكُ ilik 115b-1

b) Esre ve esreli ye يـ ile yazılışı

بيلُ bil 137b-7

چيچگنُ çiçekden 137a-12

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (i) ünlüsünü göstermek için esre, esreli ye, çekme ve esreli ye, esre ve esreli ye kullanılmıştır.

a) Esre _ ile yazılışı

اِكُ iki 85b-1

گبِ gibi 17a-5

b) Esreli ye يـ ile yazılışı

كِرْبِي kirpi 86b-11

c) Çekme ve esreli ye يـ yazılışı

اَكْشِي ekşi 53a-12

اَلُّ elli 38a-4

اَسْجِي eski 65a-9

d) Esre ve esreli ye يـ ile yazılışı

دِرِي deri 38a-12

دِشَى dişi 21a-12

اِرِشَه iriş- 121b-6

كِيچِي kiçi 58a-8

كِيْشِنُŨ kişinüñ 94b-8

سِوُلْجَلَرُ sivülce 53a-9

اُوْڤْدِيْن öñdin 97b-12

اُوْڤْدِيْن üginükinden 133a-11

چِرْچِرُ circir 118a-10

يِيْنِي yiyni 137b-2

كِيْشِنُŨ kişinüñ 94b-8

اَبْمُكْمَاجِي ebemgümeçi 123b-1

اَكْرِي egri 45a-3

اِدُّغِي idügi 47a-7

اِمْدِي imdi 98b-4

كِشِي kişi 71b-12

كَجِي keçi 90b-6

كِيجِي kiçi 58a-8

شِمْدِيKİ şimdiki 2a-8

يِينِي yiyini 137b-2

1. 1. 1. 5. (o) Ünlüsünün yazılışı

1) ön seste

Ön sesteki (o) ünlüsünü göstermek için ötreli elif ve elif, ötre,vav kullanılmıştır.

a) Ötreli elif ة ile yazılışı

اُغْلَنُ oğlan 133a-1

اُغْلَنْجُقْلَرُK oğlancukların 67-5

اُقْمَقُ okımağ 64b-10

اُرُوجُ oruç 41b-9

اُرْتَهَ orta 42a-10

اُتْرُمَقُ oturmak 65b-13

اُتْرُ otuz 73b-4

اُومَقُ ovmağ 107b-5

اُودُ رَسِنُ ovdurasın 134a-8

b) Elif, ötre,vav اُ ile yazılışı

اُودْ له od 107b-1

اُولُ ol 11b-7

اُولُور ol- 100a-4

اُولُنُر olunur 19a-11

اُولُنْمِشْ olunmuş 84a-13

اُولْمَرْسَه olma- 91b-8

اُومُر omuz 32a-12

اُون on 48b-5

اُونِكْله onıla 140b-2

اُونُورْغا onurğa 22a-9

اُوت ot 123b-13

اُومَق ovmağ 64b-2

اُوينُر oyna- 99a-6

2) iç seste

İç sesteki (o) ünlüsünü göstermek için ötre ve ötreli vav kullanılmıştır.

a) Ötre ة ile yazılışı

طُقْله toğla 65b-9

قُرْقُلُو kırkulu 53a-8

b) Ötreli vav و ile yazılışı

بوغرتلغداغی boğurtlağdağı 22b-5

قوزقنه kızak 42a-10

بوین boyun 64b-12

طوقنه tokına 84a-7

چوقلغی çoklık 52b-3

طولو tolu 56a-7

قویى koyı 141a-4

1. 1. 1. 6. (ö) Ünlüsünün yazılışı

Ön sesteki (ö) ünlüsünü göstermek için ötreli elif ve elif, vav, ötre kullanılmıştır.

1) ön seste

a) Ötreli elif ا ile yazılışı

اُكسُرُكُ öksürük 92a-12

اُلُّرُ ölür 94b-12

اُلْمَكُ ölmek 80b-1

اُلُّ ölü 99a-8

اُلْمِي ölüm 58a-10

اُرْدَكُ ördek 115a-8

اُرْتَرُ ört 84b-6

اُتْرُو ötrü 45b-13

اُتْرُجِي ötrüci 59b-6

b) Elif, vav, ötre او ile yazılışı

اُدُّ öd 43a-5

اُوْنُّ öñ 23b-12

اُوْغِي ög 138b-1

اُوْغِدِنُّ öñdin 97b-12

اُوْغَمَكِنُّ ögümeK 71b-12

اُوْيَكِنِي öyken 42a-1

اُوْغَجْدَه ökçede 25a-7

اُوْيَكِنَجِكِي öykencük 8a-9

2) iç seste

İç sesteki (ö) ünlüsünü göstermek için ötre ve ötreli vav kullanılmıştır.

a) Ötre ؤ ile yazılışı

بُكْرُجَه bögrülce 118a-12

كُكَّه gölge 85a-7

بُلُنُر bölünür 29a-4

كُزْجَه gözce 30b-9

دُكُلْمِش dögülmiş 90a-7

كُزْكِه gözgüye 82a-1

دُشْدُ döşde 38a-1

b) Ötreli vav و ile yazılışı

بُؤْلُك bölük 26b-8

دُؤْرْت dört 38a-3

1. 1. 1. 7. (u) Ünlüsünün yazılışı

1) ön seste

Ön sesteki (u) ünlüsünü göstermek için ötreli elif ve elif, vav, ötre kullanılmıştır.

a) ötreli elif ا ile yazılışı

أُجُنْدَغ ucundağı 30a-11

أُيُلُقْدَيْسَه uyluğdayısa 125b-5

أُشُقْ uşaq 142a-5

أُيْمِغْ uyımağuhn 6b-12

أُيْنُقْلُقْ uyanuqluğ 66a-12

أُيْشِمِشْ uyuşmış 63a-11

أُيْرُر uyar- 150a-6

أُزُون uzun 146b-11

أُيْحُو uyhu 53a-13

أُزُونْجَه uzunca 121b-4

أُيْقُو uyqu 156a-10

b) Elif, vav, ötre او ile yazılışı

أُؤْچَه uça 24b-12

أُؤْرُر ur- 137b-1

أُؤْلَمَه ulama 21b-3

أُؤْشْ uş 121b-6

أُؤْشُر ulaş- 30a-6

أُؤْشُقْ uşaq 32a-8

أُؤْلُو ulu 34a-6

أُؤْيِنَه uyan- 105b-1

اَوِيْمَعُكُ uyı- 6b-12

اَوِيْمَعُكُ uyımağın 6b-12

اَوِيْحُوْجُوْقُ uyħucuk 75a-13

اَوِيْقُوْ uyku 53a-8

اَوِيْزُ uyuz 86a-8

اَوَزْنُرُ uzanur 84b-5

2) iç seste

İç sesteki (u) ünlüsünü göstermek için ötre ve ötreli vav kullanılmıştır.

a) Ötre ' _ ile yazılışı

اَجُّوْ açuk 48a-7

اَقْسُرْمُقْ aqşurmak 137b-6

اَنُّوْ anuñ 68b-13

اَنْدُوْ anduz 109a-3

اَرْدُجْ arduç 126b-8

اَرْقُنْ arkun 84b-13

اَوُجْ avuç 106a-8

اَزْدُرُرْ azdurur 152a-13

بَنْدُكْچَه bendükçe 123a-1

بُوْغُرْتَلَاْغْدَاْغِي bogurtlakdağı 22b-5

چِيْغِي çibuğ 24a-10

چُقُرْ çukur 26a-13

دُتْرُ dutar 137b-6

قُرُوْ kıru 99b-10

قَيْرَغْنِكْ kıyırığınıñ 118b-5

قَزِمَعُكْ kızamuğın 136a-13

اُغْلَنْجَقْلَرُK oğlancuklarıñ 67-5

اَوْمُرْ omuz 32a-12

اَوُكْرَاْغَه onurğa 22a-9

اَتْرُمُقْ otur- 65b-13

اَوْتُرْ otuz 91a-2

اَصُوْقْ şavuk 46a-13

اَسِنُقْ sınık 68a-13

اَيْلُقْدِيْسَه uyluk 125b-5

اَيْشُمِشْ uyuş- 63a-11

اَوِيْزُ uyuz 86a-8

يُغْرِدْنِكْ yogurdınıñ 110a-8

يَنْدُرْجِي yandurucu 143b-10

b) Ötreli vav و ile yazılışı

اَرْمُوْدْ armud 154b-11

بُوْلُنْرْ bulın- 29b-12

بُوْرُنْكْ burın 8a-1

اَرُوْجْ oruç 41b-9

اَصُوْسَمَقْ şuşa- 53b-3

اَيْلُغُوْنْ yılğun 108b-4

اَكُوْیْ kıuyı 106b-12

اَوَزْنُرْ uzan- 84b-5

اَطُوْشِيْنِكْ tuş 90b-10

يُوقِرِيهِ yukarıya 26b-9

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (u) ünlüsünü göstermek için ötreli vav kullanılmıştır.

a) Ötreli vav و ile yazılışı

أَغُو ağū 13b-10

صَارُو şaru 59b-5

أَغُولُو ağulu 109a-11

سَزُو sızu 125b-3

أَيْرُو ayru 46b-7

أُولُو ulu 34a-6

أَلْمَجِيُو ayu 122a-3

أَيْحُو uyhu 53a-13

بِجْفُو bıçqu 58a-11

أَيْقُو uyqu 156a-10

بُو bu 90a-9

يُقْرُو yuqaru 34a-1

قُرُو quru 99b-10

1. 1. 1. 8. (ü) Ünlüsünün yazılışı

1) ön seste

Ön sesteki (ü) ünlüsünü göstermek için ötreli elif ve elif, vav, ötre kullanılmıştır.

a) Ötreli elif ة ile yazılışı

أَفْرُرُ üfüreler 80a-7

أُسْتُنُ üstün 41b-4

أَكُنُ ünük 40b-12

أُشْنَدْرُمَمَكُ üşendürmek 72a-6

أُرُرُ ürür 77b-1

أُشْدُرُ üşidür 145b-4

أُسْتِنْدُنُ üst 32a-12

أُزُومُ üzüm 119a-11

أُسْتَلْنِمِشُ üstlenmiş 22b-4

b) elif, vav, ötre و ile yazılışı

أَوْجُ üç 21b-11

أُوَيْرْتَلِيمُ üyürütleyem 3a-8

أَوْجُنُوجِي üçüncü 65a-8

أَوْزَرُ üzeri 111a-4

أَوْسْتِنْدَه üstinde 74a-4

2) iç seste

İç sesteki (ü) ünlüsünü göstermek için ötre ve ötreli vav kullanılmıştır

a) Ötre ' _ ile yazılışı

بِشُرُّرٍ bişürür 14b-8

بِيُجُّكُ büyücek 31a-6

بُكْرُلَجَهَ bögrülce 118a-12

دَلِكُنَهَ delük 26a-10

دُكْلِمِشُ dögül- 90a-7

دُرْلُو dürlü 21b-8

أَبَمَّجَمَجِي ebemgümece 123b-1

أَمْرُكُلُو emzüklü 67a-4

أِدِكِي idügi 47a-7

أَلْدَرَسِنُ ildüresin 85b-3

أِنْجِكُنُK incük 115a-11

أَكْرَسِنُ geçüresin 85a-12

b) Ötreli vav و ile yazılışı

أَزُومُ üzüm 119a-11

يُوزُ yüz 137b-4

3) Son seste ve tabanlarda

son sesteki (ü) ünlüsünü göstermek için ötre ve ötreli vav kullanılmıştır.

a) Ötre ' _ ile yazılışı

بَلُّو bellü 11a-3

غِرِّيَه girü 20b-11

غُزْغِيَه gözgüye 82a-1

b) Ötreli vav و ile yazılışı

دَلِكُو dilkü 129a-13

دُرْلُو dürlü 21b-8

كُتْرَلُّو getir- 80a-5

كُوكُزَه gögüz 26b-8

كَمْرُدَكَا kemürdekde 40b-7

أَلْمِي ölüm 58a-10

أُتْرُجِي ötrüci 59b-6

أُويْكُنْجِكِي öykencük 8a-9

سِوَلْجَلَر sivülce 53a-9

أُكُّ ünük 40b-12

أُرُّ ürür 77b-1

أُسْتُن üstün 41b-4

أُشَنْدُرْمَمَك üşendürmemek 72a-6

أُويْرْتَلِيم üyürütleyem 3a-8

كُيَاكُو güyegü 157b-13

أَلرُو ilerü 28b-11

أَمْزُكُلُو emzükülü 67a-4

أَلُو ölü 99a-8

أَيْكُو eyegü 24b-6

أُتْرُو ötrü 45b-13

1. 1. 2. Yardımcı seslerin ve eklerin yazılışı

1. 1. 2. 1. Bağlantı ünlülerinin ve ünsüzlerinin yazılış şekilleri

1) ı-i ünlülerinin

a. Esre ِ ile yazılışı

بِلِئِه bil-i-n-e 79b-5

2) u-ü ünlülerinin

a. Ötre ُ ile yazılışı

يَاؤُتْرُو yaz-u-ñ 126b-11, گُونُ gün-ü-ñ 64a-7,

3) n ünsüzünün

a. ن ile yazılışı

أَغْرِنْدَنْ ağz-ı--n-dan 66a-6, بَاشِنْدَغِي baş-ı-n-dağı 22b-7

4) y ünsüzünün

a. ي ile yazılışı

قَابَلِيْدُرُ қаp-la-y-up-dur 38a-13, كُوِيْمُ ko-y-am 3a-9, طَاتْلُوِيْلَه tat-lu-y-ıla 64a-9

1. 1. 2. 2. Eklerin yazılış şekilleri

1) Yapım eklerinde ünlülerin yazılışı

a) İsimden isim yapım eklerinin yazılışları

1. -aқ, -ek

Ekin ünlüsünün :

Üstün َ ile yazılışı

بُؤْرُк bögr-ek 43a-13, 60b-9, يَؤْғ_ақ_даğı yañ-aқ-dağı 27b-8, يَؤْғ_лағ_лары

147a-1

2. -an

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

أَغْلَجُكُلْرُكُ oğl-an-cuğ-lar-uñ 7a-1, أَغْلُكُ oğl-an-uñ 40b-3, أَغْلَجُكُ oğl-an-cuğ-
uñ 50b-6, قَزْ أَغْلِنُ kız oğl-an 76b-5

3. -ar, -er, -şer

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

دُرْدُرُ dörd-er 144a-7, اِكْشِرُ iki-şer 142a-3, اُنْرُ, on-ar 99b-12, يِدِشْرُ yidi-şer
125b-9

4. -ce

Ekin ünlüsünün :

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

اِكْرَجَه egri-ce 23b-2, كُرْجَه göz-ce 30b-9

5. -cağ, -cek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بِيَجْكَ büyü-cek 31a-6, اِلِجْكَ ılı-cağ 97b-4, اِمِجْكَ ımı-cağ 147a-3

6. -cuğ, -cük

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

قُرْصَجْكَلْرُ كُرْşA-cuğ-lar 31a-4, اِنْجَه جُكُ ince-cük 27a-6, بِيْرَازْجُK biraz-cuğ 86b-13, اَغْلَجْكَلْرُK oğl-an-cuğ-laruñ 67a-5, اُشْجُK uşA-cuğ 22b-7

b. Ötreli vav ُ ile yazılışı

اُوْيُجُوقُ uyhu-cuğ 75a-13

7. -cuğaz

a. Ekin yuvarlak ünlüsünün ötre ُ , düz ünlüsünün üstün َ ile yazılış

بَاشَجُزْلَرُ baş-cuğaz-lar 128b-6, فُرْتَجُزْلَرُ kırt-cuğaz-lar-uñ 58a-4, طَشَجُزْلَرُ
taş-cuğaz-lar 85a-3

8. -daş

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

قَرَدَ شُ قَانِي قَار-DAŞ QANI 111b-2

9. -düz

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

كُنْدُرُ gün-düz 136b-3, كُنْدُرِي gün-düz-in 121b-12

10. -ağu , -egü

a. Ekin yuvarlak ünlüsünün ötre ُ , düz ünlüsünün üstünlü elif ı ile yazılışı

بُرَاغُو buz-ağu 149a-2, گُيَاغُو güy-egü 157b-13

11. -ez

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

گَئِي-EZ-DÜR 130a-11, گَئِي-EZ-REK 95a-1

12. -gü

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

گُيَاغُو göz-gü-y-e 82a-1

b. Ötreli vav ُو ile yazılışı

اَيَاغُو eye-gü 24b-6,

13. -ıl

Ekin ünlüsünün :

a. Esre َ ile yazılışı

يَاشِرُ yaş-ıl 74b-11, قَزْرُ kız-ıl 13a-12

14. -kek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

أَرَكُّ er-kek 119a-5, اِرْكُ ir-kek 148b-8

15. -ğı, -gi, -ki

Ekin ünlüsünün :

a. çekmeli ye ي ile yazılışı

أَوَّلِي evvel-ki 5a-4

b. çekme esre ve ye ي ile yazılışı

أَوَّلِي evvel-ki 9a-3, اِجْنِدِي iç-i-n-de-ki 18a-8, صُغْرِي şoñ-ra-ğı

11b-13

c. esre ve esreli ye ile yazılışı

أَوَّلِي evvel-ki 6b-9, اِجْنِدِي iç-i-n-de-ki 31b-11

16. -la

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

طُكُّنُ tan-la-cağ 101a-12

17. -lağ

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

أَيْلُقُ ay-lağ 29b-8, بُوغُرْتُلُقْدَ غِي bogurt-lağ-da-ğı 22b-5

18. -lı, -lu, -lü

Ekin ünlüsünün :

a. Esre َ ile yazılışı

صُولِجَه şu-lı-ca 74b-5

b. Ötreli vav و ile yazılışı

أَعْرَقَلُو ağr-ıķ-lu 87b-11, , أَعُولُو ağu-lu 109a-11, بَلَحِقَلُو balçık-lu 46b-4, بَشَلُو baş-lu 19a-7, أَمَزَكَلُو emz-ük-lü 67a-4, اِسْتَمَلُو ısıtma-lu 151b-10, اِتَلُوْدُر it-lü-dür 41b-4, قَقَلُو қоқu-lu 117b-7, طَطَلُو tat-lu 90a-3, تَتْنَلُو tütün-lü 52b-4

19. -lık, -lik, -luķ, -lük

Ekin ünlüsünün :

a. Esre _ ile yazılışı

بُوشَلِغِنِ boş-lıg-ı-n-ı 56a-6, فَرِغَلِ لِقْ kır-ğıl-lıķ 20b-10, قِسْرَلِقْ kısır-lıķ 120a-8, سَمَزَلِكْ semiz-lik 21a-6, صُوصَمَقَلِقْ şu-sa-maķ-lıķ 104b-7, يَاشَلِغَلِقْ yaş-ıl-lıķ 59b-4,

b. Ötre _ ile yazılışı

أَرُقَلِقْ دُر aruķ-luķ-dur 79a-3, بِيكَلِكِي büyük-lüg-i 107a-7, طُولُوغْنِ tol-u-luğ-u-n-ı 56a-6, يَكُولِكِي yük-lü-lüg-i 44a-4

20. -mış, -miş

Ekin ünlüsünün :

a. Esre _ ile yazılışı

أَلْتَمِشْ alt[-]mış 92b-11, يَتَمِشْ yit[-]miş 101b-4

21. -nci, -ncı , -ıncı, inci, -uncı, -ünci

Ekin ünlüsünün :

a. Esre _ ile yazılışı

بِشِينْجِسِنَه biş-i-nci-s-i-n-e 12b-5, أَلْتَنْجِسِنَه altı-ncı-s-ı-n-a 12b-8

b. Esre ve esreli ye ی ile yazılışı

أَلْتَنْجِي altı-ncı 28a-9, بِشِنْجِي biş-i-nci 133a-6, أُونْجِي on-u-ncı 98a-13, دُرْدَنْجِي dörd-ü-nci 61b-13, سَكْرَنْجِي sekiz-i-nci 117a-9, أُوجْنِي üç-ü-nci 131a-5, يِدِنْجِي yidi-nci 109a-6

22. -ra, -re

Ekin ünlüsünün :

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

صَوْنِرَا soñ-ra 77a-1, طَاشِرَا taş-ra 9b-4, طِشِرَا tış-ra 113b-8

23. -rağ, -rek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

أَشَعْرَقْدُرُ aşağı-rağ-dur 113b-5, كَعْنَكَزَكْ geñ-ez-rek 95a-1, كِجْرِكْ kiçi-rek

22b-7, يِجْرِكْ yig-reğ 80b-2, مُوَأْفِرَغْنِيِيْ muvāfiğ-rağ-ı-n-ı 69b-8

24 -sağ, -sek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

سِئِيرَسِكْ siñir-sek 43b-5, 84b-3

25. -siz, -suz, -süz

Ekin ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

أَيْقُوسِرْكَ uyku-siz-lik 48a-12

b. Ötre ُ ile yazılışı

بَاشِ سُرْ baş-suz 19a-9, جَعْرِدْكَسُرْ çekirdek-süz 131b-9,

دِئْرَمَكْ سُرْ ditre-mek-süz 143b-3, اِنْسُرْدُرْ in-süz-dür 54b-8, قَبْقُسُرْ kabuğ-suz 76b-8,

تُتْنُ سُرْ tütün-süz 121b-2

b) İsimden fiil yapım eklerinin yazılışı**1. -a, -e**

a. Üstün َ ile yazılışı

بَعْنُرْ beñz-e-r 22b-6, دِلْدُمْ dil-e-dü-m 3a-4, كُجْنِدْكَنْدُنْ güc-e-n-düg-in-den

102b-8, قَنَمَزْ қаn-a-maz 113b-10, اَوَيْنُرْ oyn-a-r 99a-6, اُوَزْنُرْ uz-a-n-ur 99a-8

2. -al, -el

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بُوشَلَهْ boş-al-a 127b-5, جُفَلُرُ çok-al-ur 143a-13, صَغَلُدُرُ sağ-al-dur 139a-6,
يُغَنَلُرُ yoğn-al-ur 72b-6, يُونَلُرُ yön-el-ür 30a-8

3. -ar, -er

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

أَغَرُدُرُ ağ-ar-dur 43b-10, بَوَزُرُرُ boz-ar-ur 97b-1, سُورُرُ şuv-ar-ur 31a-13

4. -da, -de

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

إِسْتَرُ is-te- r (< iz-de-r ET.) 102b-7

5. -ı

a. Esre ِ ile yazılışı

أَغْرُ ağr-ı (< ağır-ı) ağr-ı-r 146a-4

6. -ğ, -g, -k, -k

a. Esre ِ ile yazılışı

أَجِجَقُ ac-ı-k-ıcağ 64a-11, بَرِكُّ bir-i-g-ür 32a-9, بَرِكُّ bir-i-g-ür 32a-11

b. Ötre ُ ile yazılışı

كُزُكُ göz-ük-ür 107a-7

7. -l

دِرُّ dir-i-l ü r 36a-10, دُرُّ duru-l-dur 150b-5

8. -la, -le

ekin ünlüsünün

a. Üstün َ ile yazılışı

أَرُقُلْدُرُ aruḡ-la-d-ur 65a-3, بَشُلْمِشْ دُرُ baş-la-mıṣ-dur 138a-10, بُوغُزْلَرِ سَكْ boğuz-la-r-ı-sa-n 1113a-5, بُدُقُلْدُرُ budāḡ-la-n-ur 26b-7, قَوَلَرُ ḡav-la-r 129b-2, كِلِدَلْتَهْ kilid-le-n-e 22a-12, صُولَرُ ṣu-la-n-ur 53a-11, يِيْلَمَكْ yiy-le-mek 72a-3, يُغُنُلَرُ yoğun-la-r 85b-13, سَقْلَمُقْ saḡ-la-maḡ 10b-11,

9. -lan, -len

a. Üstün َ ile yazılışı

-la, -le ekinin -n çatısı ile genişletilmiş şekidir.

اِرِيْنَلِن_ؤِر iriñ-len-ür 84b-1, قُوْتُلْدُرُرُ ḡuvvet-len-dür-ür 159b-7, صُلُقُلْنَمَغَهْ ṣuluk-lan-mağ-a 134b-6, اُسْتَلْنَمِشْ üst-len-miṣ 22b-4

10. -r

بَلُرُر belü-r-ür 137b-12

11. -ra, -re

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

دَبْرَدُر dep-re-t-ür 151b-6, سِجْرَدُغْنَهْ sıç-ra-duğ-ı-n-a 57b-6

12. -şa,

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

صُوْصُدُغِي ṣu-şa-duğ-ı 94a-6, صُوْصَمَغِي ṣu-şa-mağ-ı 96a-2

c) Fiilden isim yapım eklerinin yazılışı

1. -a, -e

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

چَوْرَسِنْدِكِي çev(r)-e-si-n-de-ki 30b-1

2. -aḡ, -ek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

كَرَكَ ger-ek 113b-10, قُورَقُقُ ḵorq-aq̱ 77a-10

3. -am

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

Tek örnekte rastlanmıştır.

طُتَمُ ṯut-am 114b-2

4. -cek

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اَمَجَكَنُ em-cek-den 93b-2

5. -ğun,

a. Ötre ُ ile yazılışı

اَزْغُنْغِي az-ğun-luğ-ı 44b-3

6. -i, -i, -u, -ü

a. Esre ِ ile yazılışı

كَسَلِي كَسَلِي kes-il-i kes-i l-i 95a-3, اَلْنَكَّ öl-i-n-ün 79b-5, يَارِسْنَه yar-ı-s-ı-n-a

119b-12

b. Ötre ُ ile yazılışı

قُوَقْسِي ḵoq̱-u-s-ı 61a-8, قُرُقُلُو ḵorq̱-u-lu 137b-6

c. Ötreli vav ُو ile yazılışı

اَيْرُو ayr-u 22b-6

7. -ıcı, -ici, -ucı, -üci

Ekin birinci ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

قَبْرِدْجِي ḵabar-d-ıcı 80a-11, يَنْدِرْجِي yan-dur-ıcı 51b-7, يِيجِي yi-y-ici 51b-8

b. Ötre ' ile yazılışı

اَقْسُرْدُجِي aqsur-d-ıacı 82a-3, دُنْجِي dut-ucı 68a-11, قُرْدُجِي kur-u-d-ucı 118a-

7, اَلْدُرْجِي öl-dür-üci 109a-11, طُتْجِي tut-ucı 154a-5

Ekin ikinci ünlüsünün :

a. Esreli يَ __ ye ile yazılışı

قُصْدُرْجِي kuş-dur-ucı 71b-10

b. Esre ve esreli ye يَ __ ile yazılışı

اَقْسُرْدُجِي aqsur-d-ıacı 82a-3, اَلْدُرْجِي öl-dür-üci 109a-11, يَنْدُرْجِي yan-dur-ıacı

51b-7, طُتْجِي tut-ucı 154a-5

8. -k, -k, -ık, -uğ, -ük

İki ünlü arasında kalan -k tonlulararak -ğ olmaktadır.

1. Ekin ünlü ile biten fiil kök ve gövdesine birleşmesi.

بُودِغِي buda-ğ-ı 26b-6, اِرْكَ ıra-k 71a-1

2. Bağlantı ünlüsünün düz yazılışı

a. Esre __ ile yazılışı

بَاشِقُرُ baş-ık-ur 141a-6

3. Bağlantı ünlüsünün yuvarlak yazılışı

a. Ötre ' ile yazılışı

اَيْرُقُ ayr-uğ 82b-11, بُلُكَنْ böl-ük-den 27a-1, اَيْنُقُلُقُ uy-an-uğ-luğ 66a-12,

-ım,-üm

Ekin ünlüsünün :

Esre __ ile yazılışı

يَارِمُ yar-ım 72a-13

Ötre ' ile yazılışı

اَلْمِي öl-üm-i 58a-10

10. -ma, -me

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اِسْتَمَيْلَهُ ısı-t-ma-y-ıla 109b-7, جَعَزْنِمَسِنِي çegzin-me-s-i-n-i 72a-13

b. Üstünlü he َ ile yazılışı

دِئْرَمَه ditreme 145a-9, اَوْلَمَه ula-ma 22a-4

11. -mak, -mek

kalın ünlülü fiil gövdelerine -mağ (مَقُ), ince ünlülü fiil gövdelerine (مَكُ)-mek getirilmektedir.

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بِشْرُمَك biş-ür-mek 146a-11, قُصْتَرْمَقْتَتْرَمَك kıus-tur-mağ 125b-7, صَوْتَمَقُ şavu-t-mağ 74a-4, سَمْرَدَمَقُ samur-da-mağ 76b-10, تَتْرَمَك tütüz-mek 121b-1,

12. -mış, -miş

Ekin ünlüsünün :

esre ِ ile yazılışı

طَغْمِشُ toğ-mış 40b-3, يَمِشْلَرْدَنْ yi-miş-ler-den 10a-12

13. -mur

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

يَغْمُرُ yağ-mur 48a-6

14. -n

a. Bağlantı ünlüsünün esre ِ ile yazılışı

اَكِنْ ek-in-i 129b-5

b. Bağlantı ünlüsünün Ötre ُ ile yazılışı

دُتُنْ düt-ü-n 51a-9

c. Bağlantı ünlüsünün ötreli vav و ile yazılışı

اوزون uz-u-n 142a-5

15. -ındı

a. Bağlantı ünlüsünün ve ekin ünlüsünün esre ___ ile yazılışı

صَيِّرِنْدِيَه şıyr-ındı-y-a 62a-13

16. -d, -t

Ünsüzle biten fiil tabanına doğrudan eklenmektedir.

يُغْرِدُكَ yoğ-ur-d-ı-n-uñ 100b-1

17. -uz, -z

Esre ___ ile yazılışı

سَمِرَالِك semi-z-lik 21a-5

Yuvarlak ünlünün :

a. Ötre ' ile yazılışı

اويز uy-uz 86a-12

d) Fiilden fiil yapım eklerinin yazılışı

1. -a

a. Üstün َ ile yazılışı

بُلْشُدْرُمُق bul-a-ş-dur-mağ , 100a-6, طُلْشُرُ tol-a-ş-ur 86a-1

2. -ar

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

چَقْرُ çık-ar-ur 42a-7

3. -der

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

دُنْدَرْمَك dön-der-mek 10b-12, دُنْدَرْمَكْ dön-der-mek-lik 70a-5

4. -dur, -dür

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

°أَلْدُرُّ al-dur-a-lar 89a-11, دُكُرُّ düğ-dür-ür 120a-11, كُيُنْدُرَّة göyün-dür-e
80a-6, قُسْدُرْسِنُ kus-dur-a-sın 144b-7, سَيُنْدُرُّ söyün-dür-ür 155a-6

5. -gur

a. Ötre ُ ile yazılışı

طُرْ غُرْمَيْسِنُ tur-gur-ma-y-a-sın 128a-11

6. -ir, -ur, -ür

Ekin ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

شِشِيرُّ şiş-ir-ür 147b-11

a. Ötre ُ ile yazılışı

بَلُرْمِشُ bel-ür-miş 66b-1, بِيَشِيرُّ biş-ür-ür 43b-10, دَكُرُّ deg-ür-eler 50b-8, زُ
شِشِيرُّ şiş-ür-ür 82b-11, طُمُرْمَغُّ tum-ur-mağ-uñ 122b-3

7. -l

1. Düz bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Esre ِ ile yazılışı

أَغْرَدِمِشُ ağ-ar-d-ı-l-miş 92b-10, دُتِلَه dut-i-l-a 45a-6, اِرْكِلُّ irk-i-l-ür 131a-7,
كَسَلِمِيَه kes-i-l-me-y-e 85b-5, يِنَجَلِمِشُ yinc-i-l-miş 76b-2

2. Yuvarlak bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Bağlantı ünlüsünün Ötre ُ ile yazılışı

اَقْتَرُّ aqtar-u-l-ur 97b-11, يُوغْرَلِمِشُ yoğr-u-l-miş 116b-1, يُوْرُلْمَقْدَنُ yor-u-l-
mağ-dan 134a-4

3. Yardımcı ünlü almadan köke doğrudan doğruya bağlanması

, اَكْسَلِمَزِسَه aksi-l-mez-i-se 139b-8,

8. -ma, -me

a. Üstün َ ile yazılışı

قَيِّمَدِي biş-ür-me-y-üp-dür 13b-12, بِشْرُمِيْدُرُ baş-ıķ-ma-dın 141a-5, كَيْنَمَدِي kayna-ma-dı 14a-5, اَوْلَمِيَا ol-ma-y-a 45a-7, اَوْرَمَدِيْسَه ur-ma-dı-sa 137b-13

9. -n, -n, in,-un, -ün

1. Düz bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Esre ِ ile yazılışı

بِلْمِيَه bil-i-n-me-y-e 57b-8, بُلْمِيَه böl-i-n-ür 26b-10, بُولْمِيَه bul-ı-n-ur 29b-12

2. Yuvarlak bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

اَوْلْمِيَه ol-u-n-ur 59b-13, سُرْتُمْمِيَه sür-t-ü-n-miş 93a-4

3. Yardımcı ünlü almadan köke doğrudan doğruya bağlantısı

بَغْلَمْدِيَه bağ-la-n-duğ-ı-n-a 63a-8, صَنْجَلْمِيَه şancu-la-n-ur 102b-12, سُؤْلْمِيَه şu-la-n-ur 145b-6, يُونْمَاْمَاْڭْدَان yu-n-ma-mağ-dan 134b-12, يُونْمِيَه yi-n-ür 151a-10

10. -ş-

1. Düz bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Esre ِ ile yazılışı

اِرْشِدْرَلْمِيَه ir-i-ş-dür-e-ler 50b-7, قَرْشِدْرَبْ ķar-ı-ş-dur-up, 79a-6, يَيْشُرْ yap-ı-ş-ur 142b-9

2. Yuvarlak bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

اَطْرُشَه oṭr-u-ş-a 83b-7

3. Yardımcı ünlü almadan köke doğrudan doğruya bağlantısı

بِرْاَبْرَلْشِدْرَلْمِيَه berâber-le-ş-dür-e-ler 146b-5, يَرْدَمْلَشَه yardım-la-ş-a 39a-9

11. -t

Çoğunlukla geçişsiz fiillerden geçişli fiiller yapan bu -t - eki iki ünlü arasında kaldığında tonlularak -d- olur. Ünlü ile biten kelimelere doğrudan ünsüzle biten kelimelere bağlantı ünsüzü ile bağlanır.

1. Düz bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Esre َ ile yazılışı

أَيُّدِلُّ ey-i-t-di-ler 148a-7,

2. Yardımcı ünlü almadan köke veya gövdeye doğrudan doğruya bağlanması

دَبْرُتُ depre-t-ür 151b-6, وَيُؤْرُتُLِيمُ üyür-t-le-y-em 3a-8, يَيْتُمُكُنُّ yiyle-t-mek-den

89b-4 يَيْدُلُّ yül-ü-d-e-ler 80a-10

12. -tur, -tür

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

كُتُرُ ge-tür -ür (< keltür-) 158a-1, أُتْرُمُقُ o-tur-mağ (< oltur) 147a-3

13. -vur, -vür

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

كُورُمُكُ gi-vür-mek 113a-6 133b-13

14. -z

1. Yuvarlak bağlantı ünlülerinin yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

أَمْرُكُلُو em-z-ük-lü 7a-1, طَمْرُزُسِينُ tam-z-ur-a-sın 139a-2, تَتْرُمُكُ tüt-ü-z-mek

2) Çekim eklerinde ünlülerin yazılışı

a) Çokluk eklerinde ünlülerin yazılışları

a. Üstün َ ile yazılışı

انلر an-lar 87b-13, بۇغۇنلار bogun-lar-uñ 33a-13, بۇكرلر bögrek-ler-e 70b-6, بۇداق-lar 30a-1, بۇدۇقلر budacuq-lar 34b-13, سۇچۇقلر saanaq-lar-da 38a-6, يۇغلر yaq-lar 1119b-5, طۇمرلر tamar-lar 42b-8

Çokluk eki kendinden önce gelen kelime köklerine genel olarak bitişik yazılmasına karşın bazı kelimelerde kökten ayrı yazılmıştır.

قۇرۇقلر kırıgıl-lar-uñ 7a-3

işaret zamirlerinde araya zamir n'si girmeden doğrudan doğruya kelimenin köküne bitişik yazılmıştır.

بۇلر bu-lar-dur 37a-6, بۇلر bu-lar-uñ 47b-4

b) İyelik eklerinde ünlülerin yazılışı

Tekil 2. şahıs -ñ, -(u)ñ, -(ü)n

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan, ünsüzle biten kelimelere bağlantı ünlüsü ile bağlanmıştır.

ekin ünsüzle biten kelimelere bağlanışında bağlantı ünlüsünün yazılışı:

a. Ötre ' __ ile yazılışı

اۇزۇق ag[1]z-uñ 157a-13, اۇرۇق ayır-duq-uñ 85b-3, باشۇق baş-uñ 72b-12, زۇمۇتۇق zaħmet-üñ 74b-4

Teklik 3. şahıs iyelik -ı, -i, -u, -ü ; -sı, -si

Teklik 3. şahıs iyelik eki ünlü ile biten kelimelerde -ı, -i ünsüzle biten kelimelerde -sı, -si 'dir. Ekin ünlüsünün yazılışı

a. esre __ ile yazılışı

چۇقۇلۇقنۇن çok-luq-ı-n-dan 109a-9, اۇچۇرۇقنۇن iç-eri-si-n-e 49a-2, تۇشۇرۇقنۇن tış-ra-sı-n-a 48b-13

d. Esre ve esreli ye __ ile yazılışı

بۇدۇقچە-si 37a-10, گۆز-ي göz-i 133b-2, اۇمى öl-üm-i 58a-10

yuvarlak -ü ünlüsünün metnimizde iyelik 3. şahıs eki olarak kullanılması

a. Ötre ' __ ile yazılışı

كۇلى kü-l-ü-n-i 86b-10, سۇد-ي sūd-ü-ni 93b-2, تۇلۇقنۇن töl-u-luq-u-n-ı

56a-6

Çokluk 1. şahıs iyelik eki -muz, -müz, -(u)muz, -(ü)müz

Ünlü ile biten kelimelere doğrudan ünsüzle biten kelimelere ise araya -u-, -ü- ünlüsünü alarak eklenir.

Bağlantı ünlüsünün yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

دِ دُكُمُ di-düg-ü-müz 16a-2, اِتْدُكُمُ it-düg-ü-müz 126a-13

Ekin ünlüsünün yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

دِ دُكُمُ di-düg-ü-müz 16a-2, اِتْدُكُمُ it-düg-ü-müz 126a-13

Çokluk 3. şahıs iyelik eki -lan, -leri

a. esre ِ ile yazılışı

قُرْصَجَّالِرِنِي құрса-cuқ-ları-n-ı 96b-2, قُرُوعَالِرِن-1 157b-9, سَجَنَقَلِرِنَه

saçanaқ-ları-n-a 26b-10, طَمَّرَلِرِي ٲamar-ları 122b-4

d. Esre ve esreli ye ِ ile yazılışı

بُغُنَلِرِي boğun-ları- 32a-6, طَمَّرَلِرِي ٲamar-ları 122b-4, يِوَلِرِي yiv-leri 21b-10

c) Hal eklerinin yazılışı**1. Yönelme hâli -a, -e**

Ekin ünlüsünün :

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

بَدَنَه beden-e 46b-7, بُدَه bud-a 35b-4, اَوَه ev-e 82a-1, اَوْنُغَايَه oñurğa-y-a

24b-4, صَيْرِنْدِيَه şıyr-ındı-y-a 62a-13, طَمَغَه ٲamağ-a 23b-11, ٲِشْرَايَه ٲış-ra-y-a

18b-5

2. Bulunma hâli -da, -de

Ekin ünlüsünün :

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

, بَغْرَسُقْدَه bağarsuq-da 103a-6, قَبَقْدَه қабақ-da 86a-8, قَرْنِدَه қарын-da 8b-8,
 اُمْرَلْدَه omuz-lar-da 34b-2, پَرْدَدَه perde-de 31a-3

3. Ayrılma hâli -dan, -den, -dın, -din

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اَشَعْدَنْ aşa-ğa-dan 69b-7, قَانْدَنْ қан-dan 60a-13, نَسْنَه دَنْ nesne-den 65b-8,
 طَمْرَنْدَنْ tamar-ı-n-dan 89a-11

b. esre ِ ile yazılışı

سُولْدِنْ sol-dın (س ile) 32b-13, مَضْرَرْتْدِنْ mazarrat-dın 19b-5, شَاغْدِنْ şağ-dın 31b-6, اُكْدِنْ
 öñ-din 72a-1, صَوْلْدِنْ şol-dın (ص ile) 34a-8

4a. Vasıta hâli I. -ıla, -ile, -yıla, -yile

ekin 1. ünlüsünün yazılışı

a. Esre ِ ile yazılışı

بَالِیْ bal-ıla 131a-10, بَرْمَقْلَه barmaq-ıla 105a-8, بُوغُونِیْله bogun-ıla 27b-13,
 سُنْیْگَه süñüg-ile 22b-10, اَلِیْ el-ile 127b-3,

b. Esreli ye ی ile yazılışı

بِرِ بَرِیْله biri birile 11b-3, كَنْدَ نِیْله kendene-y-ile 119a-9, اَوْكُجِیْله ökçe-y-ile 25a-
 8, یُمْرَدْ یِیْله yumurda-y-ıla 119a-9,

ekin 2. ünlüsünün yazılışı

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

بَالِیْ bal-ıla 131a-10, بَرْمَقْلَه barmaq-ıla 105a-8, اَلِیْ el-ile 127b-3, كَنْدَ نِیْله
 kendene-y-ile 119a-9, یُمْرَدْ یِیْله yumurda-y-ıla 119a-9,

4b. Vasıta hâli II. -n,

ünsüzle biten kelimelere bağlantı ünlüsü ile birleşmiştir.

a. Esre ِ ile yazılışı

دَكِنْ deg-i-n 29a-8, كُنْدُزِنْ gündüz-i-n 121b-12

5. İlgî hâli -uñ, -üñ , -nuñ, -nüñ

-nuñ, -nüñ

Kök veya gövdesi ünlü ile biten kelimerde ekin ünlüsünün :

a. Ötre ' ile yazılışı

بِجْقَنْكُ bıç-kı-nuñ 22a-12, اِكْسَنْكُ iki-si-nüñ 55a-, سُؤنْكُ şu-nuñ 11a-10.

-un, -ün ,

Ekin, kök veya gövdesi ünsüz ile biten kelimerde

a. Ötre ' ile yazılışı

بَدَنْكُ beden-ün 52a-9, بَكْرَكْكُ bögreg-ün 111a-6, قُرْصَلْرَكْ құрша-lar-uñ 87a-1,

اَوْيَكَنْكُ öyken-ün

6. Belirtme hâli -ı, -i, -n, -nı, -(y)ı, -(y)i

-ı, -i, -(y)ı, -(y)i

a. Çekmeli y ile yazılışı

اُكْمَغِي ögü-meg-i 72a-3

b. Esre ve ye ' ile yazılışı (esre ve esreli y ile yazılışı)

اوتلری ot-lar-ı 76b-3, ياقۇيۇ yaqu-y-ı 101b-8

c. çekme ve esreli ye ' ile yazılışı

اِيسِي issı-y-ı 64a-9

7. İsmın yalın hâli

İsmın yalın haline gelen ekin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

baş-ı 160a-11, bekmez-ler-i 10b-4, boğma-y-ı 90b-9, boya-y-ı 110b-12, bud-lar-ı 64b-12, gül-i 74a-8, ot-ı 69b-6, uça-y-ı 64b-13,

Kimi kelimelerde ise belirtme durum eki -ı, -i , 3. teklik şahıs iyelik ekinden sonra gelen -n sesini de kendi yapısına katmıştır:

aç-ı-n-ı 40a-4, kıvam-ı-n-ı 60b-6, uc-ı-n-ı 37b-6, yarpağ-ı-n-ı 75b-9

-n

Bu ek 3. şahıs iyelik eklerinden (-ı, -i, -sı, -si 'den) sonra gelir.

بَالِنُ bal-ı-n 111b-6, bekmez-i-n 98a-3, dib-i-n 105b-10, اِكْسِنُ iki-si-n
127b-4, اِتِنُ it-i-n 133b-11, صُوَيْنُ şu-y-ı-n 76b-13,, يَبْرَغِنُ yaprağ-ı-n 98a-12

-nı, -ni

Ekin ünlüsünün

a. Esreli ye ی ile yazılışı

أَنِی a-nı 102b-7

b. Esre ve esreli ye ile yazılışı ی ile yazılışı

أَنِی a-nı 13b-12, آَنِی a-nı 105a-13

8. Eşitlik hâli -ca, -ce, -ça, -çe

Ekin ünlüsünün :

a. Üstünlü he ه ile yazılışı

أَعْجَه ağ-ca 129a-3, جُفْجَه çok-ca 35a-13, جُفْرَجَه çukur-ca 70b-10, كُوزَجَه göz-
ce 70b-8, şulı-ca 134a-11

9. Yön gösterme-cihet hâli -aru, -erü -ra, -re

-aru, -erü

Ekin birinci ünlüsünün :

a. Üstün ْ ile yazılışı

اِجْرُودُنُ iç-erü-den 33a-1, اِلْرُودُنُ il-erü , اِلْرُودُنُ il-erü-den 26a-9,
يُقْرُودُنُ yuğ-aru-dan 34a-1, يُوْقْرِيَا yuğ-aru-y-a 26b-9

Ekin ikinci ünlüsünün:

a. Ötre ُ ile yazılışı

يُوْقْرِيَا yuğ-aru-y-a 26b-9

b. ötreli vav و ile yazılışı

اِجْرُودُنُ iç-erü-den 33a-1, اِلْرُودُنُ il-erü , اِلْرُودُنُ il-erü-den 26a-9, يُقْرُودُنُ
yuğ-aru 85a-13

-ra, -re

Ekin ünlüsünün:

a. Üstün َ ile yazılışı

صُكْرَغِي şöñ-ra-gı 11b-13

Üstünlü he َ ile yazılışı

صُكْرَه şöñ-ra 22a-2, طُشْرَه taş-ra 115b-10

Kuvvetlendirme -dur, -dür (< durur < turur)

Metnimizde hem durur edatı hem de bu edattan ekleşmiş ekin yuvarlak ünlülü şekilleri kullanılmıştır.

Ekin ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

بُودُر bu-dur 2a-4, دَكْدُر degül-dür 95a-6, قَانْدُر kan-dur 85b-12, شِشْ دُر şiş-dür 94a-4, طُشْرَه دُر taşra-dur 12a-1, طُبْرُقْدُر toprak-dur 11a-10, وَرْدُر var-dur 2b-13, يُقْدُر yok-dur 2a-11

3) Fiilimsi eklerinde ünlülerin yazılışı

a) Sıfat fiil eklerinin (Partisiplerlerin) yazılışı

1. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri

-duğ (-duğ-ı), -dük(düğ-i)

Ekin ünlüsünün :

Ötre ُ ile yazılışı

دَاغِدُغْ dağıl-duğ-ı 29a-11, دُتْمَدُغِي dutma-duğ-ı 145a-5, اَوْلُدُغِي olduğ-ı 34b-11, سِجْرَدُغِنَه sıçra-duğ-ına 57b-6, صِيْرِلْدُغِنَه sıyrıl-duğ-ına 62b-1

-mış, -miş

Ekin ünlüsünün :

Esre ِ ile yazılışı

أَرِنْمِشْ arın-mış 73b-3, أَيْرْتَلْنَمِشْ ayırtlan-mış 65a-2, دُكْلَمِشْ döğül-miş 90a-7, أَرِمِشْ eri-miş 40b-2, كَغْمِشْ giñi-miş 120a-3, كِيْنَمِشْ göyün-miş 14a-2, أُيْشَمِشْ uyuş-mış 63a-11

2. Geniş zaman sıfat-fiilleri

-an, -en, -yan

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

رَيْنُ , رَيْنُ bil-me-yen kişi , بِمَيِّنُ boya-yan 59a-13, بُوَيَّيْنُ , بُوَيَّيْنُ ağrı-yan 160b-3, دُ dūri-yen 103b-4, فَرَفَمَ لَهْمَشُ , فَرَفَمَ لَهْمَشُ gör-en 93a-4, صَوَّرَنُ şuvar-an 129b-3, يُرِيْنُ yūri-yen 106a-2

-r

Ekin bağlantı ünlüsünün

a. Üstün َ ile yazılışı

بَكَّرُ beñze-r 21b-13, قَيَّنُرُ kayna-r 145a-3

-er

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اِدْرُ id-er 17b-11

-ur

Ekin ünlüsünün

a. Ötre ُ ile yazılışı

اِرْتُرُ artur-ur 131a-13, طُقُنُرُ toğun-ur 58b-1

-maz, -mez

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اِئْمَزُ it-mez 133b-1, يَرَمَزُ yara-maz 139a-13, يُمِلْمَزُ yumıl-maz 81b-13

-acağ (-acağ-), -ecek (-ecek-)

1. ve 2. ünlüsünün üstün َ ile yazılışı

بَغْلَانِجِنَه bağlan-acag-ına 63a-8, اَيْلِيَجِكْ eyle-y-ecek 125a-2, اِدَجِكْ id-ecek 69a-8, يِتَجِكْ yit-ecek 108a-6

b) Zarf-fiil eklerinin (Gerindiumların) yazılışı

-a, -e

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بُرُ bur-a bur-a 99b-7

b. Üstünlü çekmeli elif ِ ile yazılışı

دُشَادُرُ düş e dur- 77b-2

c. Üstünlü he َ ile yazılışı

اِچِيلَه بِلَه içil e bile- 73a-6, اِدَه بِلَه id e bile 98b-2, تَبْرَدَه بِلَه لَرُ tebred e bileler

36b-4

-dükçe

Ekin birinci ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

دِرْلِدُكْجَه dirle-dükçe 111a-1, اِكْسِلِدُكْجَه eksil-dükçe 133a-3, يِتْدُكْجَه yit-dükçe

135a-2

Ekin ikinci ünlüsünün:

a. Üstünlü he َ ile yazılışı

دِرْلِدُكْجَه dirle-dükçe 111a-1, اِكْسِلِدُكْجَه eksil-dükçe 133a-3, يِتْدُكْجَه yit-dükçe

135a-2

-i, -ü

a. Esre ِ ile yazılışı

كَسِلِ kesil-i kesil-i 95a-3

b. ötreli vav ُو ile yazılışı

دِرْتَرِيُو دِرْتَرِيُو ditre-y-ü ditre-y-ü 59a-8, دِيُو diy-ü 77b-2

-icek

Ekin birinci ünlüsünün yazılışı

a. Esre ِ ile yazılışı

دَ شَلِجْكَ deşil-icek 127b-10, دُنْجْكَ dön-icek 77b-12, دُرْتَجْكَ dürt-icek 151b-4, كِرْجْكَ gir-icek 89a-5, كَسِجْكَ kesil-icek 117b-2

b. Esreli ye ي ile yazılışı

جَكِجْكَ çek-icek 37a-3

Ekin ikinci ünlüsünün yazılışı

a. Üstün َ ile yazılışı

جَكِجْكَ çek-icek 37a-3, دَ شَلِجْكَ deşil-icek 127b-10, دُنْجْكَ dön-icek 77b-12, دُرْتَجْكَ dürt-icek 151b-4, كِرْجْكَ gir-icek 89a-5, كَسِجْكَ kesil-icek 117b-2

-iken

Ekin birinci ünlüsünün esre ِ ikinci ünlüsünün üstün َ ile yazılışı

دُر رِكْنُ durur i-ken 71a-7, كَجْرِكْنُ geçer i-ken 34b-10, كِجْرِكْنُ gider i-ken 31b-12, كِدْرِكْنُ uyur i-ken 94b-11

-inca, -ince

Ekin birinci ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

بِلْمِئِنَجَه bil-me-y-ince 79b-10, اِرْشِنَجَه iriş-ince 71a-4, قُوسِنَجَه kus-inca 146a-10, صُوصِئِنَوَه şuşa-y-inca 64a-13, وَرِنَجَه var-inca 33a-3,

Ekin ikinci ünlüsünün :

a. Üstünlü he ه ile yazılışı

بِلْمِئِنَجَه bil-me-y-ince 79b-10, اِرْشِنَجَه iriş-ince 71a-4, قُوسِنَجَه kus-inca 146a-10, صُوصِئِنَوَه şuşa-y-inca 64a-13, وَرِنَجَه var-inca 33a-3,

-madın, -medin

Ekin birinci ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بَاشِقِمَدِنِ başık-madın 141a-5, بَرَكَتِمَدِنِ berkit-medin 50b-9, اُولُشْمَدِنِ ulaş-madın
30a-8, اُولْمَدِنِ öl-medin 95a-3

Ekin ikinci ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

بَاشِقِمَدِنِ başık-madın 141a-5, بَرَكَتِمَدِنِ berkit-medin 50b-9, اُولُشْمَدِنِ ulaş-madın
30a-8, اُولْمَدِنِ öl-medin 95a-3

-ıp, -ip, -up, -üp

Ekin düz ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

اَزِبْ ez-ıp 74a-8, اِسْلَدِپ islad-ıp 89b-11, كَاتِپ kat-ıp 108a-8, صَوْدِپ şavud-ıp
94b-2, يُوغُرِپ yoğur-ıp 119b-12, يُوغُرِپ yuy-ıp 85a-1,

Ekin yuvarlak ünlüsünün :

a. Ötre ُ ile yazılışı

بِشُرُّبِ bişür-üp 88b-12, دُزُبْ düz-üp 102a-6, اَكُّبْ ek-üp 118b-10, اَزُّبْ ez-
üp 137a-9, كَسُّبْ kes-üp 93b-11, صَوْدُّبْ şavud-up 89b-7,

4) Haber ve dilek kipi eklerinin yazılışı

a) Haber kipi eklerinin yazılışı

1. Görülen geçmiş zaman

-dı, -di, -dü

Teklik ve çokluk şahıslarda ekin ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

دِدِرْ di-diler 23b-8, اَيْتِ دِرْ eyit-diler 148a-5, اِتْدِرْ it-diler 148a-4, 5

b. Esre ve ye ِ ile yazılışı

قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3 eyit-di 88a-2, أَيَّتَدِي أَيَّتَدِي 88a-2, بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3
 قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3, أَيَّتَدِي أَيَّتَدِي 88a-2, بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3
 قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3, أَيَّتَدِي أَيَّتَدِي 88a-2, بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3

c. Ötre ُ ile yazılışı

بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3
 بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3
 بَيَّرَدِي بَيَّرَدِي 2b-12, كَالَدِي كَالَدِي 2b-12, قَالَدِي قَالَدِي 2b-12, قَيَّنَمَدِي قَيَّنَمَدِي 151a-3

2. Öğrenilen geçmiş zaman

-mış, -miş

Teklik ve çokluk şahıslarda ekin ünlüsünün :

a. Esre ِ ile yazılışı

بَشَلَمِشْ دُرُ بَشَلَمِشْ دُرُ 119b-3, قَلَمِشْ قَلَمِشْ 4b-11, اُولَمِشْ اُولَمِشْ 133b-4
 بَشَلَمِشْ دُرُ بَشَلَمِشْ دُرُ 119b-3, قَلَمِشْ قَلَمِشْ 4b-11, اُولَمِشْ اُولَمِشْ 133b-4
 بَشَلَمِشْ دُرُ بَشَلَمِشْ دُرُ 119b-3, قَلَمِشْ قَلَمِشْ 4b-11, اُولَمِشْ اُولَمِشْ 133b-4

-ıp, -ip, -üp öğrenilen geçmiş zaman eki. Türkiye Türkçesi'ndeki -mış, -miş ekinin fonksiyonuna benzer bir fonksiyonu bulunan bu ekin, metnimizde

a. Esre ِ ile yazılışı

اَزِیْبُ اَزِیْبُ 2b-5, كُتْرُیْبُ كُتْرُیْبُ 2b-6, اُولُیْبُ دُرُ اُولُیْبُ دُرُ 40b-9, اَزِیْبُ اَزِیْبُ 2b-5, كُتْرُیْبُ كُتْرُیْبُ 2b-6, اُولُیْبُ دُرُ اُولُیْبُ دُرُ 40b-9

b. Ötre ُ ile yazılışı

كَجِبْدُرُ كَجِبْدُرُ 134a-13, اَزِیْبُ اَزِیْبُ 2b-5, كُتْرُیْبُ كُتْرُیْبُ 2b-6, اُولُیْبُ دُرُ اُولُیْبُ دُرُ 40b-9

3. Geniş zaman

-ar, -er -ır, -ir , -r, -ur, -ür

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

اِدِرْ اِدِرْ 4a-11, بَشِرْ بَشِرْ 14b-4, جُكْرْ جُكْرْ 14b-10, دُنْرْ دُنْرْ 13a-7, كَجْرْ كَجْرْ 25b-7, صَنْرْلَرْ صَنْرْلَرْ 102b-9, سَغْرْلَرْ سَغْرْلَرْ 107a-1, سَتْرْلَرْ سَتْرْلَرْ 2b-2, يَرْرْلَرْ يَرْرْلَرْ 107a-1
 اِدِرْ اِدِرْ 4a-11, بَشِرْ بَشِرْ 14b-4, جُكْرْ جُكْرْ 14b-10, دُنْرْ دُنْرْ 13a-7, كَجْرْ كَجْرْ 25b-7, صَنْرْلَرْ صَنْرْلَرْ 102b-9, سَغْرْلَرْ سَغْرْلَرْ 107a-1, سَتْرْلَرْ سَتْرْلَرْ 2b-2, يَرْرْلَرْ يَرْرْلَرْ 107a-1
 اِدِرْ اِدِرْ 4a-11, بَشِرْ بَشِرْ 14b-4, جُكْرْ جُكْرْ 14b-10, دُنْرْ دُنْرْ 13a-7, كَجْرْ كَجْرْ 25b-7, صَنْرْلَرْ صَنْرْلَرْ 102b-9, سَغْرْلَرْ سَغْرْلَرْ 107a-1, سَتْرْلَرْ سَتْرْلَرْ 2b-2, يَرْرْلَرْ يَرْرْلَرْ 107a-1

a. Ötre ُ ile yazılışı

أَعْرُ ag-ar-ur 53a-11, بِلُرِّم bil-ür-em 77b-2, جُفُرُنُّرُ çuğur-la-n-ur 146b-13,
 أُلْدُرُرُرُ ol-dur-ur-lar 102b-10, يُغْنُرُّرُ çoğ-ur-ur 122a-4, وِرُرُرُ vir-ür-ler 2b-1

a. Esre َ ile yazılışı

كِرُّ gir-ir 22a-1

-r eki ile geniş zaman sonu ünlü ile biten fiil tabanlarına doğrudan eklenir

بُكُرُّ benze-r 13b-5, دِرُرُ di-r-ler 12a-1, كُيُنُّ göyne-r 14a-13

Geniş zamanın olumsuzu

أَغْرِمُ ağrı-maz 107a-11, كَلِمُ gel-mez 117a-11, اِرِشْمُ ir-iş-mez 24b-7, قَنَمُ

қан-maz 143b-12, يُمِشْنَمُ yumşa-n-maz 55b-7

4. Gelecek zaman

-isar, -iser

Ekin düz geniş ünlüsünün :

Üstün َ ile yazılışı

بِلْدُرِسَرُّ bildür-iser-em 124b-4, جِجْرِسَرُّ çık-ar-isar 137b-8, اِدِسَرُّ id-iser-üz

117b-9, اَكْمِسَرُّ ekm-iser-üz 118a-1

Ekin düz dar ünlüsünün :

a. Esre َ ile yazılışı

بِلْدُرِسَرَّم bildür-iser-em 124b-4, جِجْرِسَرَّرُّ çık-ar-isar 137b-8, اِدِسَرَّرُّ id-iser-üz

117b-9, اَكْمِسَرَّرُّ ekm-iser-üz 118a-1

b) Dilek kipi eklerinin yazılışı

1. İstek

-a, -e

a. Üstün َ ile yazılışı

كُرْسِرُّ gör-e-siz 17b-1, قَلِمُ kıl-a-m 3a-8, قَمِيَلَرُّ қо-ma-y-a-lar 67b-1, طَمُرُّ رَسِنُ

тамз-ur-a-sın 138b-11, اُوَيْرُتَلِيمُ üyürüt-le-y-e-m 3a-8

b. Üstünlü he َ ile yazılışı

دَبْرَتِيَّه depret-me-y-e 38b-5, دُرْتِه سِنُ dürt-e-sin 130b-12, دُشْمِيَّه düş-me-y-e 91a-1, اِدِه id-e 35a-10, كُورِه سِنُ givür-e-sin 135b-9, كُتْرَه götr-ün-e 121a-11, يَسِنُ kes-me-y-e-sin 85b-5, اُولِه ol-a 50b-6, صُورِه şuvar-a 32a-4, تُكِه سِنُ tök-e-sin 76b-4

2. Dilek-şart

-sa, -se

Ekin ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

يَسَلِرُ yi-se-ler 154b-1

b. Üstünlü he َ ile yazılışı

اولسه ol-sa 91a-9, اولمسه ol-ma-sa 100a-13, يسه yi-se 98a-3

3. Gereklilik

Eski Anadolu Türkçes'nde gereklilik iki yolla yapılırdı:

a. dilek şart ve istek kipine gerek kelimesi eklenmek suretiyle.

دِرْسِه كِرَك dir-se gerek 139b-9, دُرْتَمَك كِرَك deş-i-l-se gerek 139b-9

b. Fiillerin masdar şekillerinden sonra gerek ve gerekdür kelimelerini getirmek suretiyle.

اَقْتَرَمَقُ غَرَكَ aqtar-mağ gerek 79b-5, دُرْتَمَك كِرَك dürt-mek gerek 119b-11

-mamağ gerek, -memek gerek

دِرْلَمَك كِرَك dirle-me-mek gerek 131b-12, قُرْقَمَقُ كِرَك qork-ma-mağ gerek 99a-10,

4. Emir

-ğıl, -gil

Ekin ünlüsünün :

a. esre ِ ile yazılışı

بِلْغِل bil-gil 14b-3, 107a-5, 159a-3, اِتْغِل it-gil 76a-11

-sun, -sün

Ekin ünlüsünün :

ötreli vav و ile yazılışı

قَوَّتَلُوْا اَوَّلَسُوْنَ kuvvetli ol-sun 100b-4, سَكُّنْمَهٗ اَوَّلَسُوْنَ söñülme ol-sun 75b-12

اَوَّلَمَسُوْنَ ol-ma-sun 79b-11

-elüm

ekin 1. ünlüsünün :

a. Üstün َ ile yazılışı

بِلْدُرُّمُ bil-dür-elüm 149b-4,

ekin 2. ünlüsünün yazılışı

a. Ötre ُ ile yazılışı

اِدْرُمُ id-elüm 99b-

1. 2. Ses Bilgisi Özellikleri

1. 2. 1. Ünlüler

1. 2. 1. 1. Ünlü değişimleri

1) $\acute{e} > i, i > \acute{e}$ değişmesi

Bütün eski metinlerde olduğu gibi $i-\acute{e}$ meselesi metnimizde de karışıktır. Aynı kök hece ünlüsünün bazı yerlerde \acute{e} bazı yerlerde i ile yazılması , aynı kelimedede hem \acute{e} ‘li hem i ‘li şekillerin bulunması her iki sesi de kendisinde toplayan ve sonunda \acute{e} ve i şeklinde ayrı ayrı gelişen başka bir sesin yani bir kapalı \acute{e} ’nin varlığını düşündürmektedir.

Eski Anadolu Türkçesi metinleri üzerinde yapılan incelemelerde ilim adamları kapalı \acute{e} hususunda görüş birliğinde değillerdir. Mecdut Mansuroğlu²⁴, ve Saadet Çağatay²⁵ i ‘leri kapalı \acute{e} olarak okumayı tecih ederken Faruk K. Timurtaş²⁶ ve Reşid Rahmeti Arat²⁷ metnin imlasına bağlı kalmayı uygun bulmuşlardır.

Biz de metnimizdeki bu türden kelimeleri, yazılışlarını esas alarak tespit ettik.

Metnimizde i (\acute{e}) ünlüsüyle yazıldığını tespit ettiğimiz birçok kelime günümüzde e olarak geçmektedir.

biz “bez” 84a-6	girü “geri” 20b-11
di- “demek” 23b-8	in “en” 54b-4
dir- “dermek” 12a-1	inlü “enli” 54b-3, 8
gice “gece” 83b-9	insüz “ensiz” 57a-13
giç “geç” 55a-11	vir- “virmek” 46b-13

²⁴ Mansuroğlu Mecdut, (1958), **Sultan Veled’in Türkçe Manzumeleri**, İstanbul:, S. 71

²⁵ Çağatay Saadet, (1951), **Türk Lehçeleri Örnekleri**, C.1, Ankara:, S..VII

²⁶ Timurtaş Faruk K., (1977), **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul:İstanbul Üniversitesi Yayınları

²⁷ Arat Reşid Rahmeti, (1953), “**Türkçe Metinlerde e / i Meselesi**”, Krakov: Rocznik Orientalistyczny, XVII, s.311

NOT: < işareti Eski Anadolu Türkçesi’nden önceki dönemlerle Eski Anadolu Türkçesi arasındaki değişimleri, > işareti ise Eski Anadolu Türkçesi ile Eski Anadolu Türkçesi’nden sonraki dönemler arasındaki değişimleri göstermek için kullanılmıştır.

insüzlik “ensizlik” 57b-13	yi- “yimek” 50b-1, 2
iriş- “erişmek” 18a-5, 20b-7	yin- “yenmek” 154a-9
irişdür- “erişdirmek” 40b-8	yidi “yedi” 56a-11
irkek “erkek” 119a-7	yidinci “yedinci” 5a-10
irişte “erişte” 119a-6	yig “daha iyi, yeğ” 153a-13
irkek “erkek” 21a-11	yil “yel” 48a-7
irte “erte” 135b-8	yir “yer” 48a-5
it “et” 134b-10	yitmiş “yetmiş” 100b-1
it- “etmek” 2b-4	
itdür- “etdirmek” 136b-5	

b. Bugün başta i ünlüsüyle yazılıp söylenen “iyi” kelimesinin ilk ünlüsü metnimizde í (e) işaretiyle yazılmıştır:

eyü (< edgü, ET) 61a-1, 65a-9, 105b-1

2) ü > i değişmesi

Bazı kelimelerdeki ü ünlüsü bugün i ’ ye dönüşmüştür. Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra tamamlanan bu değişikliğin metnimizde geçen örnekleri aşağıdadır:

bitür- (> bitir-, TT) 4a-12

düp (> dip, TT) 14b-10

düz- (> diz-, TT) 102a-6

düzül- (> dizil-, TT) 123b-2

3) o - u ve ö - ü meselesi

Arap harfli yazıda geniş-yuvarlak ünlülerle, dar-yuvarlak ünlüleri ayrı ayrı gösteren işaret olmadığından metinde geçen kelimelerin ilk hecelerindeki ünlülerinin dar-yuvarlak veya geniş-yuvarlak olduğunu imlâdan çıkarmamız mümkün değildir. İlk hece ünlülerinin bugünkü söylenişi çoğunlukla dar-yuvarlaklıdır .Bu durum ağız etkisinden de olabilir. Birçok dilci bu darlaşmayı Rumeli şivesinin İstanbul ağızı üzerindeki etkisine bağlamakta ve bu teşekkülün yeni olduğunu söylemektedir. ²⁸

²⁸ Mansroğlu, Mecdut (1956), “*Şeyyad Hamza'nın Doğu Türkçe'sine yaklaşan Manzumesi*”, TDAY-Belleten (1956), Ankara: TDK Yay., s. 137

Metnimizde dar-yuvarlak ünlülü olarak tespit ettiğimiz kelimelerden örnekler:

buzağı (buzağı, ET) 149a-2

büyük (< bedük, ET) 7a-3

güyegü (<küyegü <küeyv/küyöv, GT=damat²⁹)157b-13

uş (uş, DLT,AT) “işte” 121b-6

yuşaru (<yokşaru, ET) 32a-2

yügür- (yügür, ET =koşmak³⁰) 64b-8

Geniş-yuvarlak ünlülü olarak tespit ettiğimiz kelimelerden örnekler:

boğaz (<boguz, ET) 159b-10

boğuzla- 113a-5

gögercin (<kökürçgün,UM,DLT) 86b-12

oyna- (oyna, ET(UM)) 99a-6

şoğan 95a-6

yoğur- 97a-9

1. 2. 1. 2. Ünlü uyumları

1) İncelik-kalınlık bakımından ünlü uyumu

Bazı istisnalar dışında kalınlık-incelik uyumu Eski Türkçe'den günümüze değin sağlam bir şekilde devam edip gelmiştir. Reşid Rahmeti Arat'ın bildirdiğine göre bu uyum artarak genişlemiştir³¹, Muharrem Ergin'in ifadesiyle Eski Anadolu Türkçesi'nde kalınlık-incelik uyumu bugünkü Türkçe'den çok daha sağlam hale gelmiştir.³² Biz de metnimizde geçen kelimelerde genel olarak bu uyumun işletildiğini gözlemledik.

Bugün uyum dışında kalan “-ki” aitlik eki Eski Türkçe'de “-ki” ve “-kı” şekilleriyle mevcuttu. Bunlardan metnimizde “-kı”nın geçtiği bir örnek tespit edilmiştir:

²⁹ Karamanlıoğlu A.Fehmi, (1989), Seyf-i Sarâyî, *Gülistan Tercümesi*, Ankara: TDK Yayını., s. 315

³⁰ Tekin Şinasi (1976), “*Uygurca Metinler II*”, Ankara : Atatürk Üniversitesi. Yayınları, s. 515

³¹ Arat R. Rahmeti, (1951), Edib Ahmed bin Yükneki-*Atabetü'l Hakayık*, İstanbul: TDK Yayını., s.

³² Ergin Muharrem, (1963), *Dede Korkut Kitabı*, indeks-Gramer, C.II., Ankara; TDK Yayını., s. 389-390

ķankı 69b-2, 72b-10, 84a-9... (9) yerde

Bu ekin, uyuma uygun dūřen Őekilleri ise Őunlardır:

altındağı 38b-3, andağı 58b-2, bağarsukdağı 72a-8, başdağı 23a-3, başındağı 22b-7, boğurtlakdağı 22b-5, karındağı 72a-8, ķatındađı 107b-9, oņurgadađı 24b-10

Günümüz Türkiye Türkçesinde incelik-kalınlık uyumuna uymayan ”-ken” zarf-fiil eki metnimizde de daima incedir . Ancak burada Őunu belirtmek gerekir ki “i-“ fiiliyle kullanıldığı için ve bunu kelimedenden bağımsız dūŐünürsek kalınlık-incelik uyumuna aykırı olduğunu söyleyemeyiz:

durur iken 71a-7, geçer iken 34b-10, gider iken 31b-12

Günümüz Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumuna uymayan bir başka ek, “-deş” isimden isim yapım ekinin metnimizde uyuma bağlı kullanıldığını “ımlâsından” anlıyoruz:

ķardaŐkanı 96b-12, 111b-2

“birez” kelimesi metnimizdeki kalınlık-incelik uyumunun sağlamlığını göstermektedir:

birez 14b-2, 28b-11, 73a-9, 75a-11

2) Düzlük-yuvarlaklık bakımından ünlü uyumu

Eski Türkçe’de ve günümüz Türkçesinde düz ünlü taşıyan bazı kelime ve eklerin Eski Anadolu Türkçesi devresinde yuvarlak ünlü ile yazılmaları bu devrin önemli ses bilgisi özelliklerinden birisidir. Eklerdeki bu yuvarlaklaŐmanın kimi kelimelerde g-ğ seslerinin dūŐmesi , kimi kelimelerde m-p dudak, f-v- diŐ dudak ünsüzlerinin benzetici etkisi ile meydana geldiği açıklanmaya ķalıŐılsa da bir kısım kelimedeki yuvarlaklaŐmanın sebepleri bilinmemektedir.

a) Kelimelerde yuvarlaklaşma

1. g ve ğ seslerinin dūŐmesi ile yuvarlaklaŐma

Eski Türkçe devresinde birden fazla heceli kelimelerin sonunda görülen g ve ğ sesleri, Batı Türkçesinde dūŐerken kendisinden önce gelen düz ünlüleri yuvarlaklaŐtırmıŐtır. Birçok kelimedede rastladığımız ünlü uyumuna aykırı olan bu geliŐme Eski Anadolu Türkçesine yakın Ćađatayca,Kıpķakķa ve Harezmi dilinde yer

yer ünlü sistemini koruma biçiminde görülmüştür³³. g ve ğ seslerindeki bu düşüşün bir kaynaşma olduğu söylenebildiği gibi b -p -v dudak ünsüzlerinin benzetici etkisiyle de olabileceği ileri sürülmüştür.³⁴

g ve ğ seslerinin düşmesiyle yuvarlak ünlü taşıyan ve düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan şu kelimeler Müntahab metninde kullanılmıştır:

ayru (< adruk, ET(UM)) 22b-6, 7, 8, 45a-12

çapu (< çapıĝ, ET(ETG)) 2a-13

şaru (< şarıĝ, ET(ETG,UM)) 13b-5, 21a-4, 47b-11

g ve ğ sesleri düştüğü halde ünlüsü yuvarlaklaşmayan kelimeler ise şunlardır:

arı (< arıĝ, ET) “temiz” 93b-11, 115a-13

acı (< açıĝ, ET(ETG, UM)) 53b-3, 73a-13

diri (< tirig, ET(UM)) 80b-4

ıssı (< isig, ET(ETG, UM)) “sıcak” 15a-11, 45b-2

katı (< katıĝ, ET(ETG,UM)) “çok, katı, sert” 38b-2, 42a-13

kiçi (<kiçiĝ, ET) “küçük” 28a-4(2),33b-12, 13

2. Dudak ünsüzlerinin tesiriyle yuvarlaklaşma

Bugün Bazı Anadolu ağızlarında ve Türkiye Türkçesi yazı dilinde dar-düz ünlüye dönüşmüş bazı dar-yuvarlak ünlülü örneklerde bu yuvarlaklaşma dudak ünsüzlerinin etkisiyle olmuştur:

çıbuğ > çıbıĝ (halk söyleyişi) “çubuk” 24a-8, 32b-2

demür > demir (TT) 80a-5, 132a-5

kirpük < kirpik (TT) 86b-3

semüz < semiz (TT) 52a-11, 78b-7

3. Yapım eklerindeki yuvarlak ünlü sebebiyle uyumsuzluk

Bazı yapım eklerindeki ünlüler, Eski Türkçe devresinde taşıdıkları yuvarlaklığı muhafaza etmiş, böylece bu eklerle oluşmuş kelimeler düzlük

³³ Arat R. Rahmeti, (1951) , *Atabet'ül Hakayık*, İstanbul:Ateş Matbaası, s. 109

³⁴ (Timurtaş, 1977: 28)

yuvarlaklık uyumunun dışında kalmıştır. Bu eklerle yapılan kelimelerin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

-ūk, -ük eki

- açuk “açık” 48a-5, 6
 artuk “artık, başka, fazla” 13b-10, 153a-7
 ayruk “ayrık, başka, başkasi” 82b-11, 127b-10
 bitişük “bitişik” 21b-8
 bulanuk “bulanmış olan, bulanık” 107b-3
 delük “delik” 23b-11(2)
 eksük “eksik, az “ 38a-8
 karışuk “karışık” 63b-1
 şaruk “sarık, sinirden örtü” 32b-8
 ulaşuk “bitişik 23a-4, 6, 8, 9, 11, 12
 uyanuk “uyanık” 66a-12
 yapışuk “yapışık” 43a-5
 yaruk “yarık” 116b-8

-aru, -erü eki

- içerü (<içgerü, ET(ETG)) 31b-1, 33a-1
 ilerü (<il-gerü, ET(ETG)) 26a-9, 28b-11
 yukaru (yokaru, ET) 24a-5, 26b-9

4. Düzlük –yuvarlaklık uyumuna uymayan diğer kelimeler

- ağu “zehir” 13b-10
 arkun “ağır, sakın, yavaş” 84b-13
 aru “arı, bal yapan hayvan” 113b-4
 arucuğ “küçük arı” 113b-3
 aruğ “zayıf, cılız” 65a-3
 azucuğ “azıcık” 143b-5
 degül “değil” 16a-7, 8
 dilkü “dilki” 9b-6
 kendü “kendi” 12b-13, 13a-7
 girü “geri, tekrar, yeniden” 20b-11

ķarañuluķ “karanlık” 77a-8, 82a-1

ķarřu “ karşı, sırası gelince 31b-2(2), 6, 78a-11

şayru “hasta” 73b-12

sidük “idrar, sidik” 133a-3

b) Eklerde Yuvarlaklaşma

Yuvarlak ünlü ekleri, aslında yuvarlak olanlar ve sonradan yuvarlaklaşmış olanlar diye iki başlık altında inceledik.

1. Ünlüsü aslında yuvarlak olan ekler:

-duķ, -dük sıfat fiil eki

Eski Türkçe devresinden beri dar-yuvarlak ünlü olarak kullanılan -duķ, -dük eki, Eski Anadolu Türkçesinde de dar-yuvarlak ünlü olarak varlığını sürdürmektedir. Düz ünlü kelimelerde geçtiği zaman düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamıştır.

arın-duğ-ından 124a-5, 154b-8 ısıt-duğ-ı 145b-4, it-dük 39a-11

-dur, -dür, -tür ettirgenlik /oldurganlık fiil eki

Eski Türkçe devresinde ünlüsü dar-yuvarlak olan ekin, metnimizde de yalnızca ünlüsü dar-yuvarlak olan şekline rastlıyoruz. Böylece düz ünlü örneklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu bozulmuştur:

al-dur-alar 72b-8, bil-dür-elim 5a-2, 4, 5, 6, 7, 8, diñ-dür-e 123b-13, in-dür-eler 104b-2, řal-dur-an 126a-7, küflen-dür-ür 152b-6

Ekin -tür şeklinin kullanıldığı, Eski Türkçedeki “kel-tür-“ fiilinden gelişen “getür-“ şekli metnimizde kullanılmıştır:

ge-tür- (< keltür-, ET) 80a-5, ge-tür -ür 158a-1

-ur, -ür oldurganlık fiil eki

Eski Türkçe devresinden beri yuvarlak ünlü olan ek bu özelliğini Eski Anadolu Türkçesi devresinde de sürdürmüştür:

art-ur-ur 154a-13, biş-ür-üp 78a-12, geç-ür-esin 85a-13, iç-ür-mek 69b-6, şamz-ur-alar 82a-4,

-sun teklik ve çokluk emir 3. şahıs eki

Eski türkçe devresinde -zun -zün ; -sun -sün şekillerinde olan ek, Batı Türkçes'ne -sun -sün şeklinde geçmiştir:

ol-sun 133b-6 11, olma-sun 79b-11

-dur, -dür , -durur bildirme eki

tur- fiilinden gelen bildirme 3. şahıs eki eki -dur, -dür ' dür. Bu ek Eski Türkçe'den beri yuvarlaktır :

Art-mağ-da-dur 20b-4, balgam-dur 15a-1, maraž-dur 11a-3, kan-dur 105a-13, qarası-dur 40a-6, sokluncan-dur 103b-5, var-dur 12b-3

-ğu fiilden isim yapma eki

yan-dur-ğu 142b-1

2. Ünlüsü sonradan yuvarlaklaşmış olan ekler

-(u) ñ , - (ü) ñ , -(u) ñuz, -(ü) ñüz iyelik eki

Eski Türkçe devresinde 2. şahıs iyelik eklerinin ünlüleri de 1. şahıs iyelik eklerinde olduğu gibi köke bağlı olarak yuvarlak olabiliyordu. Eski Anadolu Türkçesi'nde ise 1. şahıs iyelik eklerine benzeyerek ve yuvarlaklaşma temayülünün de etkisinde kalarak yuvarlaklaşmıştır:

ağ[ı]z-uñ 157a-13, ayır-duğ-uñ 85b-3, baş-uñ 72b-12, zaḫmet-üñ 74b-4

uñ - üñ , -nuñ - nüñ ilgi eki

Eski Türkçe devresinde ünlü uyumuna bağlı olarak ancak yuvarlak ünlü taşıyan bir köke geldiği zaman yuvarlak olan bu ek Eski Anadolu Türkçesi'nde hep yuvarlak ünlü taşımıştır. Bu yuvarlaklaşmada 1. şahıs iyelik ekinin etkisinin olduğu düşünülebilir. Eskiden bu ekin benîñ ve seniñ gibi düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır. Zaman içerisinde önce m ekinin etkisiyle benîñ kelimesindeki ünlü yuvarlaklaşmış sonra anoloji yoluyla seniñ kelimesindeki ünlü yuvarlaklaşarak senüñ şeklini almıştır diyen araştırmacılar vardır.³⁵ Araştırmalar bu ekin Eski Osmanlı Türkçesi devresinde uzun müddet varlığını koruduğunu göstermiştir.³⁶

³⁵ (Timurtaş, 1977: 34)

³⁶ Tulum Mertol, (1968) , Sinan Paşa ,*Tazarûnâme*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Doktora tezi s. 69

aĥlāt-uñ 15a-3, baĥır-uñ 16b-13, ĥan-uñ 13b-2, ĥırĥıllar-uñ 7a-3, nabż-uñ 6b-1, oĥlanlar-uñ 7a-3, Őu-nuñ 11a-10, sũnũkleri-nũñ 21b-10, ŐāhāñŐahları-nuñ 3a-10

-lu, -lũ , -suz, -sũz isimden isim yapım ekleri

Eski Tũrkĥe devresinde -lĥĥ -lig; -luĥ -lũĥ Şeklinde dũz ve yuvarlak ũnlũlũ olarak kullanılan ek, Eski Anadolu Tũrkĥesi devresinde sadece yuvarlak ũnlũlũ olarak kullanılmıştır. Bu yuvarlaklaŐmanın Eski Tũrkĥe'den Batı Tũrkĥesine geĥerken ekte bulunan -g, -ĥ 'ların dũŐmesi ve kendilerinden Önceki ũnlũleri kaynaŐtırarak onları uzatması neticesinde oluşmuştur denilebilir³⁷

aĥrĥ-lu 87b-11, balĥık-lu 46b-4, baş-lu 19a-7, ısıtma-lu 44b-10, ĥanad-lu 22a-8, yaĥ-lu 15a-11

baş-suz 19a-9, ditremek-sũz 143b-3, ĥabuĥ-suz 76b-8, ĥekirdek-sũz 75b-4

-dũm gŐrũlen geĥmiŐ zaman 1. teklik Şahıs eki

Eski Tũrkĥe devresinde dũz ũnlũlũ olan ek, Eski Anadolu Tũrkĥesi devresinde yuvarlaklaşmıştır. Bu yuvarlaklaŐmanın bir dudak ũnsũzũ olan m'nin etkisiyle olduĥu anlaŐılmaktadır. Ek, Eski Tũrkĥe devresinde -t-ım Şeklinde idi.³⁸

dile-dũm 3a-4

-dũk gŐrũlen geĥmiŐ zaman 1. ĥokluk Şahıs eki

GŐrũlen geĥmiŐ zaman ĥokluk 1. Şahıs eki Eski Anadolu Tũrkĥesi devresinde yuvarlaktır. Eski Tũrkĥe'den gelen -duĥ -dũk sıfat fiil (partisip) ekine benzeyerek ekin ũnlũsũnũn Eski Anadolu Tũrkĥesi devresine geĥiŐte yuvarlaklaŐtıĥı söylenebilir:

bildũr-dũk 14b-2, it-dũk 39a-11

-ũz zamir menşeli ĥokluk 1. Şahıs eki

Metnimizde ĥok az Őrneĥi olan ek biz zamirinden gelişmiştir.

Ekiser-ũz 118a-1, idiser-ũz 117b-9, itmiŐ-ũz 119b-3

³⁷ (Arat, 1979 : 109)

³⁸ Gabain A. Von., (1953) , *Tũrkĥede Fiil Birleşmeleri*, Ankara: TDAY (Belleten), s. 16-28

-elüm çokluk 1. şahıs emir eki

Eski Türkçe devresinde de bugün olduğu gibi -alım -elim şeklinde olan ek Eski Anadolu Türkçesi devresinde, m ‘nin etkisiyle yuvarlak olarak -alum -elüm biçiminde kullanılmıştır:

bildür-elüm 5a-1, 149b-4, 150a-3, id-elüm 27a-12, 99b-3, 113a-11

-ur , -ür geniş zaman eki

Türk dilinde -r ekinin ünlüsünün kelimeye hangi şartta ve ne şekilde geleceği konusu başlı başına bir meseledir ³⁹. Eski Türkçe devresinde geniş zaman eki olarak çoğunlukla -ur, -ür kimi zaman -ar, -er -ır, -ir, -yur, -yür nadir olarak da -r kullanılmıştır.⁴⁰ Eski Anadolu Türkçesi devresinde ise bu eklerden -ar, -er, -ur, -ür, ve -r kullanılmış -ır, -ir ortadan kalkmıştır. Bugün -ar, -er yanında geniş zaman eki olarak kullanılan -r Eski Anadolu Türkçesi devresinde yalnız ünlü ile biten fiil tabanlarına getirilmiş ünsüzle biten fiil gövdelerinde ise çoğunlukla -ur, -ür kullanılmıştır. Bugünkü Türkiye Türkçesinde ise birden fazla heceli bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen -r geniş zaman eki, yanındaki ünlü de yardımcı ses olarak kabul edilmektedir.⁴¹

gel-ür 53a-12, karşı-ur 36b-13, çegzin-ür 22a-1, geñid-ür 64b-6, siñir-ür 150b-11

-duğça, -dükçe zarf fiil eki

Eski Anadolu Türkçesi devresinde kullanılan bu ek, geçmiş zaman sıfat fiil eki -duğ , -dük ile onun üzerine gelen -ce eşitlik ekinin birleşmesinden oluşmuştur.

dir-le-dükçe 111a-1, var-duğça 141a-9, yit-dükçe 135a-2

-duğda, -dükde zarf fiil eki

Geçmiş zaman sıfat fiil eki -duğ , -dük ile bulunma eki -da'nın birleşmesiyle oluşmuştur:

Bit-dükde 51a-3, çalka-duğda 62a-6

³⁹ Gürer Gülsevin, (1997), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDKYayı, s. 92.

⁴⁰ Gabain A.Von, (1988), “*Eski Türkçenin Grameri*” çev. Mehmet Akalın, Ankara : TDKYayı, s.

-ü zarf fiil eki

Metnimizde geçen bir örnek düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymamaktadır:

ditre-yü ditre-yü 59a-8, di-yü 77b-2

-cuğ, -cük isimden isim yapma eki

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru ortaya çıkan bir ektir.⁴²

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

buda-cuğ-lar 34b-13, ince-cük 31a-4, kısa-cuğ-dur 24b-7, uşa-cuğ 22b-7

-cuğaz isimden isim yapma eki

Sayın Muharrem Ergin'in ekin bu şeklinin Eski Anadolu Türkçesi devresinden sonra ortaya çıktığını ifade etmesine rağmen metnimizde kullanılmıştır⁴³:

baş-cuğaz-lar 128b-6, kırt-cuğaz-ları 158b-5,

-u fiilden isim yapma eki

Eski Türkçe devresinde fiilden isim yapmaya yarayan -ğ -g ekinin Batı Türkçesi devresinde düşmesi yüzünden yardımcı sesin fiilden isim yapma eki haline gelmesiyle ortaya çıkmıştır.⁴⁴

ayr-u 22b-6, koğ-u-sı 61a-6, yağ-u 139b-10

-ğün fiilden isim yapma eki

Türkçe'de eskiden beri kullanılan bir ektir. Genel olarak tek heceli fiil kök ve gövdelerine getirilen ek, Eski Anadolu Türkçesi devresinde daha çok -ğün, -gün şekilleri ile kullanılmıştır.⁴⁵

az-ğün-luğı 44b-3

-mur fiilden isim yapma eki

Metnimizde bir kelimedede iki ayrı yerde geçen ek de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz:

yağ-mur 48a-6, 83b-6

⁴² Olcay Selâhattin, (1965), *Tezkiretü'l Evliyâ Tercümesi*, Ankara: TDKYayın , s. 64.

⁴³ (Ergin, 2002: 166)

⁴⁴ Banguoğlu Tahsin, (1938), *Süheyl ü Nevbahar*, Leipzig: s. 119.

⁴⁵ (Ergin,.2002: 189)

3. Düzensizlik gösteren ekler:

-ip, -ip, -up, -üp zarf fiil eki

Eski Türkçe devresinden beri genellikle yuvarlaklardan sonra dar-yuvarlak ünlülü olarak kullanılan ek, belirli bir imlâya sahip değildir.

Bazen düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun olarak düz ünlülü kelimelerde düz-dar ünlülü (-ip, -ip) olarak, yuvarlak ünlülü kelimelerde ise dar-yuvarlak ünlülü (-up, -üp) olarak kullanılmıştır:

eyle-y-ip 102b-5, ez-ip 88b-11, geç-ip 35b-11, gir-ip 35b-1, kat-ıp 78a-13, sık-ıp 151b-3, vır-ıp 34b-4, yi-y-ip 95a-10;

ol-up 2b-9, bişür-üp 84a-4, şavut-up 89b-7, 8

Buna karşılık yine düz ünlülü kelimelerden sonra düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı olarak dar-yuvarlak ünlülü kullanımları görülmektedir:

dolaş-up 34a-11, ez-üp 101a-2, geç-üp 134a-13, qar-up 82b-1
kapla-y-up 38a-13, kes-üp 93b-11, şık-up 118b-10

c) Eklerde düzleşme

Eski Anadolu Türkçesi devresinde ünlü yuvarlaklaşmalarının yanında ünlü düzleşmelerine de rastlanır. Ancak bunlar yuvarlaklaşmalarda olduğu gibi belirgin ve yaygın değildir. Bazı ekler kökün ünlüsü ne olursa olsun daima düz ünlü taşımaktadırlar. İmlâlarının son zamanlara kadar hep aynı şekilde devam etmiş olması bunun bir fonetik özellik olduğu kadar bir imlâ meselesi olduğunu da gösterir.⁴⁶

-ı, -i belirtme durum (akkuzatif) eki

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan bir ek de belirtme durum ekidir. Metnimizde çok sık kullanılmıştır:

gögüz-i 92a-7, giciyüg-i 9b-11, ot-ı 69b-4

-ı, -i 3. teklik şahıs iyelik eki

Eski Türkçe devresinde olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesi devresinde de -ı -i olan 3. teklik şahıs iyelik metnimizde tam bir standarda sahip değildir. Çoğunlukla -ı -i şeklinin kullanıldığı kelimelerin yanında -u -ü 'lü şekillere de rastlıyoruz.

⁴⁶ (Timurtaş, 1977: 36)

-1, -i şeklinin kullanıldığı, düzlük-yuvarlaklık uyumunun olmadığı kimi örnekler şunlardır:

şavuk-1 –n-dan 66b-12, süñüg-i-n-e 23a-7, yüz-i-n-e 38b-1

-dı, -di görülen geçmiş zaman 3. teklik şahıs

Görülen geçmiş zaman 3. şahıs eki -dı -di her zaman düzdür. Bu durumda ekin yuvarlak ünlülü kelimelerde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırı düştüğü görülmektedir:

dön-dür-di 88a-4, ol-dı 2a-8

-nı belirtme durum (akkuzatif) eki

3. teklik şahıs iyelik eklerineden sonra gelen -nı -ni belirtme durum eki her zaman düz-dar ünlülüdür. Düzlük yuvarlaklık uyumsuzluğu teklik 3. şahıslarda olduğu için bu ek hep düz dar ünlülü olarak kullanılmıştır.

Metnimizde geçen kimi örnekleri şunlardır.

boş-luğ-ı-n-ı 56a-5, şu-y-ı-n-ı 35a-9

-lik, -lük isimden isim yapım eki

Eski Türkçe devresinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna tâbî olan ekin bugün olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesi devresinde de dört şekli -lık, -lik, -luğ, -lük vardı. Batı Türkçesinin ilk devresinde ekin yalnız düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır.⁴⁷

Metnimizde zaman zaman uyumsuz örnekler görülmektedir.

yuvarlak ünlülü isim tabanlarında

in-süz-lik-de 57b-13

büyük-lük-de 57b-11, yük-lü-lüg-i 44a-4

-dın, -din ayrılma eki

Eski Türkçe devresinde ünsüz uyumuna bağlı olmadan -dın, -din, -tın, -tin şeklinde olan ayrılma (ablatif) eki Batı Türkçesi' nde yaklaşma (datif) ve bulunma (lokatif) eklerinin etkisiyle geniş ünlülü olmuştur.⁴⁸

⁴⁷ (Ergin, 2002:156)

⁴⁸ (Ergin, 2002: 236)

Metnimizde geniş ünlülü örneklerin yanında kimi dar ünlülü örnekler de kullanılmıştır

Ünlüsü dar olan

öñ-din 29a-5, sağ-dın 31b-6, sol-dın 31b-5,

-(u)ncı, -(ü)nci, isimden isim yapım eki

Derecelendirme sıfatı yapan ekin yardımcı ünlüsü aşağıdaki kelimelerde yuvarlak bunun dışında hep düz ünlü olarak kullanılmıştır.

dörd-ünci 5a-7, üç-ünci 5a-7, on-uncı 159b-5, toğuz-u-ncı 159a-2,

ıcı, -ici fiilden isim yapma eki

Eski Türkçe'deki -ı-ğcı -i-gçi ve -ğücü -güçi eklerindeki ğ ve g'nin düşmesiyle önceleri -uçı, -üçi şeklinde kullanılmış sonradan ç'nin sadalılışması ve yuvarlak ünlünün düzleşmesi ile Eski Anadolu Türkçesi devresinde daima düz olarak kullanılmıştır.

Metnimizde düz ünlü olarak görülen ekin ünlüleri şunlardır:

ağsurd-ıcı 82a-3, söyündür-ici 66b-9, yandur-ıcı 51b-6

-ıl-, -il fiilden fiil yapım eki

Eski Türkçe'de uyuma bağlı olarak kullanılan fiilden fiil yapım eki -ıl- 'nin yardımcı ünlüsü Eski Anadolu Türkçesi devresinde genellikle (dar-)düzdür.⁴⁹ Ancak bu dönemde ekin uyuma girmiş örneklerine de rastlanmaktadır.

bur-ıl-ur 144a-2, döğ-il-miş 76b-2, dök-il-e 127a-6, tut-ıl-a

-ın, -in fiilden fiil yapım eki

Eski Türkçe devresinde ekin yardımcı ünlüsü uyuma tabi iken Eski Anadolu Türkçesi devresinde bu uyum bozulmuştur. Ekin yardımcı ünlüsü daha çok dar-düz şekliyle kullanılmıştır. Ancak dar-yuvarlak şekilli olanları da vardır.

böl-in-ür 25b-10, bul-in-ur 29b-12, ol-in-ur 68b-9

-mış, -miş öğrenilen geçmiş zaman eki

Eski Türkçe devresinde öğrenilen geçmiş zaman eki -mış, -miş 'in dar-düz şekilleri vardı. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi devresinde hep bu

⁴⁹ (Olçay, 1965: 68)

şekilde dar-düz olarak devam etmiş , ancak devrenin sonuna doğru bugünkü çok şekillilik ortaya çıkmıştır.⁵⁰

Ekin ünlüsü metnimizde her zaman dar-düzdür. Bu yüzden düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymaz

gör-miş-em-dür 95a-4, olun-mış 84a-13,

Aynı şekilde ekin sıfat fiil olarak kullanılışına da şu örnekler verilebilir:

bükül-miş 59a-9, 40b-2, dön-miş 60b-3, göyün-miş 42b-6, toğ-mış 42b-3, yun-mış 79a-8,

-ıcağ zarf fiil eki

Batı Türkçesinin ilk devrelerinde -ıcağ, -iceğ şeklinde iken Eski Anadolu Türkçesinin son zamanlarında -ıcağ, -iceğ şekline girerek yaygın biçimde kullanılmıştır. Düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabi olmayan ekin metnimizdeki kimi örnekleri şunlardır:

kon-ıcağ 105a-6, ol-ıcağ 104b-4

-ınca zarf fiil eki

Ek, Eski Türkçe devresinde -ğınça, -ginçe şeklinde idi. Ekteki ğ'nın düşmesi sonucunda -ınca şeklini almıştır.

Ekin metnimizdeki kimi örnekleri şunlardır:

kus-ınca 146a-10, ol-ınca 157b-12

1. 2. 1. 3. Ünlü Türemeleri

Metnimizde kelime başında ünlü türemesine rastlanmamıştır. Sadece kelime ortasında görülen bu özellik bazı (s, z, c) gibi ünsüzlerin yanyana kullanılmasındaki telafuz güçlüğünden Metnimizde ünlü türemesine örnek şudur:

az -a-cuğ (<azcık) 42b-3

1. 2. 1. 4. Ünlü Düşmeleri

Türkçe'de orta hecenin vurgusuz olması orta hece ünlüsünün düşmesine sebep olmaktadır. Bu ses olayına metnimizde sık sık rastlanmaktadır

Metnimizde örnekleri şunlardır:

(ağz >) ağz-ı-dur 41a-10

(alın >) aln-ı-n-da 39a-2

⁵⁰ (Ergin, 2002:300)

- (boyun >) boyn-ı 44a-3
 (burun >) burn-uñ 82a-7
 (çevir >) çevre-si-ni 121b-4
 (egiri >) egri 85b-4
 (eyit >) eyd-ür 105b-1
 (geñezirek >) geñezrek 95a-1
 (göñül >) göñl-i 73b-13
 (göyün- >) göyn-er 14a-13
 (kavur- >) kavır-ıl-mış 102a-7
 (oğulan >) oğlan-cuğ-lar-uñ 7a-2, oğlan-lar-uñ 7a-3
 (ötürü >) ötrü 16a-10
 (semir- >) semr-id-ür 142a-2

1. 2. 1. 5. Ünlü Birleşmeleri

Türkçe kelime köklerinde yan yana iki ünlü bulunamayacağından ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile başlayan bir kelime veya ek geldiğinde ünlülerden biri düşer ve birleşme meydana gelir. Bu birleşme geçici olduğu gibi devamlı da olabilir. Bu durumda düşme neticesinde kalıplaşmış yapılar ortaya çıkar

Birleşme ses olayının metnimizdeki örnekleri şunlardır:

- ancağ (< anca+ök) : 66a-7
 nesne (< ne+erse+ne) : 14b-10
 şimdi (< şu+imdi) : 2a-8
 şol (< şu+ol) : 111b-9
 şöyle (< şu+öyle) : 93a-4
 yoksa (< yok+ise) : 80b-2

1. 2. 2. Ünsüzler

1. 2. 2. 1. Ünsüz değişimleri

ķ > ħ değişikliği

a) Kelime başında

Türkçede kelime başında ħ sesi bulunmaz Bugün ħ sesi ile başlayan kelimeler. Eski Türkçe devresinde ķ sesi ile başlamaktaydı. Bazı kelimelerdeki bu ķ

sesi Batı Türkçesi 'nde ħ olmuş, Eski Anadolu Türkçesi devresinde varlığını sürdürerek aynı sesi taşımaya devam etmiş, sonraki yüzyıllarda ħ-'ya dönüşmüştür.

Bugün h ile başlayan metnimizde ise ħ- 'lı olan şu kelimeyi tespit ettik:

ħankı (>hangi, TT) : 69b-2, 72b-10

ħankısı "hangisi" : 84a-9, 108b-1

ħankısından "hangisinden" : 108b-9, 110b-10

Bunun dışında metnimizde geçen ħatun (67a-6, 93b-1, 134a-9) kelimesinin başındaki ħ-, Eski Türkçede ħ- oluşuyla ħ- > h- değişikliğine tek örnektir.

Kelime içinde ve sonunda ħ > h değişikliği Eski Anadolu Türkçesi devresinde görülen ve oldukça karışık olan bir özelliktir.⁵¹ Aynı metinde hem ħ hem h biçiminde görülen şekillerden ħ 'lı olanı XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı Türkçesinin malı olmuş h' lı şekiller ise Azeri sahasında kullanılmaya başlanmıştır.

Bu değişimin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

dahı < dağı (< taçı, ET) 10b-10

Bazı kelimelerin metnimizde hem ħ'lı hem de h'lı biçimleri kullanılmaktadır:

uyđu 53a-13, uyđu 48a-10, 156a-10

ağşam 74b-2, ağşam 112a-5

yohsa 122a-9, yoksa 73a-1

k > g değişikliği

Kelime başındaki k > g değişmesi Eski Türkçe devresinden Batı Türkçesine geçişte görülen bir ses olayıdır . Ancak, metinlerde yaygın biçimde görülen bu değişme genelleşmemiş, kimi kelimelerdeki k 'ler korunarak kimilerinde ise g ' ye dönüşerek bugüne kadar gelmiştir. Bu olay, lehçe ve ağızlarda ayrı ayrı seyir gösterirken Azeri sahasında Kuzey ve Doğu Türkçesinin etkisiyle k'ler varlıklarını sürdürmüş, Osmanlı sahasında ve ağızlarda daha çok g'ye dönüşmüştür.

Arap harfli yazıda ince k ve ince g'ler aynı işaretle yazıldığından kelimelerin k'li mi yoksa g'li mi olduklarını ayırt edemiyoruz. Kendi içerisinde kimi tutarsızlıklara rağmen metnimizdeki örnekleri tespit ederken g'li kelimelerin daha çok üç nokta veya tek nokta ile yazılı olduğunu gördük

⁵¹ Ergin Muharrem, (1963), *Dede Korkut Kitabı*, Indexs-Gramer, Ankara: s. 418.

Tespitlerimize göre metnimizde ince sıradan yazılı şu kelimeler k sesinin varlığını devam ettirmişlerdir:

kekre 133a-1	kireç 114b-8
kemürdek 24b-5	kiriş 36a-8
kiçi 28a-4	kirpi 86b-11
kiçirek 22b-7	kişi 19a-5
kimse 155b-3	

Eski Türkçe’de k ile geçen ve metnimizde g’li olarak tespit etiklerimiz ise şunlardır:

geç- 15b-2	girü 20b-11
gegir- 97a-13	git- 19a-9
gel- 14b-9	givür- 74b-2
geñezrek 95a-1	göbek 8a-6
geñşek 34a-5	gögercin 86b-12
geñşet- 148a-10	gögüz 5b-9
gerek 10b-11	gök 67b-1
geriñ- 53a-7	gölge 66b-8
getür- 23b-7	gömgök 127a-8
gevde 51a-	gömül- 50a-12
genç 7a-8	göñül 8b-2
geñit- 64b-6	gör- 7b-12
geriñ- 83a-3	göre 12a-7
gey 4b-11	göt 87a-4
geyik 57b-6	götür- 50b-7
gibi 17a-5	götrün- 121a-2
gice 66b-11	gövla- 88a-9
gici- 86a-2	göyün- 14a-2
giciyük 9b-11	göz 5b-8
giç 53a-3	gözce 24a-5
gider- 126b-8	gözgü 82a-1
giñ 45a-4	gücen- 112b-8
gir- 10b-1	gül 42a-3

göl- 76a-3	günlük 101b-1
gün 117a-6	güreş 64b-8
gündüz 65b-9	güyegü 157b-4
güneş 48a-5	güz 46a-7

ğ > v değişikliği

ğ > v değişikliği metnimizde şu iki kelimedede görülmektedir:

şovuk (< şoğuk, DLT) 42a-7, 158a-4, şovuğuğa 60b-4
tavuk (< tağuk < tağuk, DLT) 136b-9, 140b-10

b > p değişikliği

Bugün yazı dilimizde ön sesi p olan bazı kelimeler Eski Anadolu Türkçesi devresinde b idi. Metnimizde aslı b şeklini koruyan kelimeler şunlardır :

barmak “parmak” barmağ 33b-3, barmağda 25a-3, 10
bıñar “pınar, göz bıñarı” 84b-4, bıñaruñ 85b-3
bişmek “pişmek, olgunlaşmak” bişmek 63a-5, bişmekliğine 61a-1

b > v değişikliği

Eski Türkçe devresinde kimi kelimelerin başında, ortasında ve sonunda bulunan b’ler Batı Türkçesinde v ’ye dönüşmüştür.

Kelime başında:

var (< bar, ET) 36a-3, 36b-5
var- (< bar-, ET) “varmak” 5a-8, 9, 5b-3
vir- (< bir-, Et) “vermek” 47a-13, 47b-1

Kelime ortasında hece başında:

yavlak (< yablak, ET) “çok, oldukça” 88b-8, 100a-4

Kelime ortasında hece sonunda:

av (< ab, ET) 84a-11, 129a-1

ñ < g değişikliği

Eski Türkçe devresinde ñ ve g şekli bulunan aşağıdaki kelime metnimizde ñ iledir.

geñset- “gevşetmek, genişletmek” 148a-10
iñen “çok, fazla” 87b-12, 13

ñ > ğ değişikliği

Türkçede sınırlı sayıda görülen bir ses olayıdır. Metnimizde yalnız kelimesinin tıpkı Eski Türkiye Türkçesinde olduğu gibi iki şekli de mevcuttur.

yalğuz 27a-2, yaluñuz (< yalınguz, UM) 151a-10

t > d değişikliği

Eski Türkçe' de kelime başında d sesi yoktur. Kelime başındaki ince sıradan t-'ler ile kalın sıradan bazı t-'ler Batı Türkçesinde değişmiş d- olmuştur. Bu değişme zaman ve saha bakımından karışık bir seyir takip etmektedir. Eski Anadolu Türkçesi 'nde bir taraftan t- 'li şekiller korunurken diğer taraftan da d- 'li şekiller ortaya çıkmış.

Eski Türkçe devresinde t-'li olup metnimizde d- ile yazılan kelimeler şunlardır:

dağıl- 29a-11	dile- 117a-13
dağı 10b-12, 13	dilkü 9b-5
degin 108a-10	diñlendür- 134a-3
degirmi 62b-5	diril- 36a-10
degül 107b-1	direk 23b-6
del- 121b-3	diri 80b-4
delürt- 66b-2	diril- 98b-1
delük 121b-3	ditreme 145a-9
demür 1323a-5	diş 8a-3
deñiz 46a-11	ditremeksüz 143a-5
der 143a-5	diz 25a-11
deri 38a-12	dög- 144a-10
derin 85b-5	dök- 141b-9
deşil- 127b-10	dön- 13a-7
deve 86b-8	döndür- 43a-4
di- 23b-8	dört 6b-13
dib 121b-3	dördünci 5a-7
dik 31b-10	döş 24b-2
dil 8a-2	döşe- 74a-2

döşen- 25a-1	dürt- 139b-3
dut- 37a-12	düş 137b-6
dügme 21b-13	düş- 34a-12
düri- 8b-8	düzül- 123b-2
dürlü 103b-5	

Eski Türkçe devresinde kalın ünlü taşıyan kimi kelimeler başındaki t sesini korumuşlardır. Metnimizde ʈ (ʈ) ile tespit ettiğimiz kelimeler şunlardır:

ʈağ 46a-12	ʈolu 137b-4
ʈar 90b-11	ʈoñuz 141a-8
ʈamar 85b-13	ʈoprağ 48a-3
ʈar 48a-2	ʈoy- 41b-3
ʈavar 102a-4	ʈoyur- 124a-11
ʈaş 82a-2	ʈuman 77a-9
ʈog- 40b-3	ʈurı 6b-4
ʈoğru 103b-7	ʈurılığ 61b-5
ʈoqsan 73b-11	ʈutam 91a-4
ʈol- 85b-12	

Eski Türkçe devresinde ince ünlü taşıyan kelimeler başındaki t sesini korumuşlardır. Metnimizde t (ʈ) ile tespit ettiğimiz kelimeler şunlardır:

tezek 106a-2	tütün 82b-8
tök- 143a-10	tütüz-121b-1

Metnimizde hem t-‘li hem d-‘li şekilleri de kullanılan kelimeler şunlardır:

datlu 119a-11	ʈatlu 48a-3
depe 39b-6	tepe 23b-6
depret- 38b-5	tepret- 36b-3
dıñıl- 51a-1	tıñıl- 51a-1
diñdür- 123b-13	ʈoğun- 50a-6
dolaş- 34a-11	ʈolaş- 86a-1
dudağ 38b-12	duz 78b-11
dutıl- 45a-6	ʈudağ 144a-2
dutuş- 100a-4	ʈutıl- 51a-6

tutuş- 73a-13

tuz 51a-9

1. 2. 2. 2. Ünsüz Benzeşmeeri

Metnimizde bazı örneklerine rastladığımız benzeşme, Eklerin bu devrede kalıplaşmış bir halde yazıldığını ve bu şekilde yazılışın Arap harfli yazının terk edilmesine kadar devam ettiğini göstermektedir.

Metnimizde kök veya gövdenin tonsuz son sesine uyması gerekirken tonlu ünlülü bulunan eklerini şöyle gösterebiliriz :

1) İmlâsı kalıplaşmış eklerde

-da, -de bulunma (lokatif) hâli eki

döş-de 34a-13, güneş-de 143a-2, ‘illet-de 104a-5, ot-da 106a-2

-dan, -den çıkma(ablatif) hâli eki

biş-den 24b-12, dış-den 38a-1, saçanağ-dan 38a-6, ot-dan 101a-3

-dı, -di görülen geçmiş zaman eki

eyit-di 148a-6, ol-mış-dı 88a-1,

-dur, -dür bildirme eki

baş-la-mış-dur 138a-10, dört-dür 11a-8, çift-dür 25b-7, it-dür 41a-12, kat-dur 41b-6, yok-dur 2a-11

-dur, -dür ettirgen (faktitif) fiil eki

bula-ş-dur-mak 106a-10, ir-iş-dür-e-ler 50b-7, it-dür-mek 127b-1, kar-ı-ş-dur-a-sın 76b-5, yıl-et-dür-eler 75b-10

-duğ, -dük sıfat-fiil (partisip) eki

dut-duğ-ı 144b-6, it-düg-i 19a-2, kavuş-duğ-ı 26a-4, şiş-düg-i-nün 8a-3, tut-duğ-lar-ı 93b-10

2) Kelime içinde tonlulaşma

Türkçede p, t, ç, k, k ünsüzleri iki ünlü arasına geldiğinde tonlularak b, c, d, ğ, g ünsüz seslerine dönüşürler. Bu ses olayının metnimizdeki örnekleri şunlardır:

-t -d

(arıt->) arı-d-ur 65a-1, (aruqlat->) aruqla-d-ur 65a-1, (ıslat->) ısla-d-a-sın 138b-11, (şavu t->) şavu-d-up 89b-7,

-k -g

(bölük>) böl-ü-g-i 26b-9, (delük>) del-ü-g-i-n-e 26a-10, (gözlülük>) göz-lü-lüg-i 9a-12, (yüklülük>) yük-lü-lüg-e 121a-12

-k -ğ

(balık>) balık-ı-n 50b-2, (inçkırık>) inçkır-u-ğ-ı 8b-4, (kovmak>) kov-mağ-ı-n-da 50b-7, (şaralık>) şaru-lığ-ı 52b-11, (yaprak>) yaprağ-ı 91a-3,

-p -b

Tonlulaşma bir kelimedede 16 yerde tespit edilmiştir

(dip>) dib-i-n-e 14b

1. 2. 2. 3. Ünsüz türemeleri**1) -y- ve -n- seslerinin türemesi**

Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek veya edat geldiğinde arada bir yardımcı -y- sesi, iyelik 3. şahıs eki -i- ve -(s)i- ‘ den sonra isim çekim eklerinden birisi gelince arada bir -n- sesi türemektedir.

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

boğma-y-ı 8a-4, çeñe-y-i 37b-7, girü-y-e 20b-11, kendü-y-e 17a-8, şancu-y-ı 8b-3, teke-y-i 113a-4, tışra-y-a 99b-5, yuğaru-y-a 26b-9

delüg-i-n-den 82a-7, iç-i-n-de 29b-12, yağ-ı-n-ı 130b-6, yiri-n-de-dür 42a-11

2) Ünsüz ikizleşmesi (ikiz ses)

Metnimizde iki kelimedede ünsüz ikizleşmesine rastlanmıştır:

elli (< elig, ET) “elli” 103b-11

ıssı (< isig, ET) “sıcaklık” 65b-7

3) Ön ses türemesi (v türemesi)

Eski Türkçe’de ur- şekli bulunan fiilin metnimizde hem ur- hem vur- şekline rastlıyoruz.

ur- 137b-1, 13

vur- (< ur-, ET) 27b-1

1. 2. 2. 4. Ünsüz düşmeleri

1) Kelime sonunda -ğ , -g düşmesi

Kelime sonlarındaki -ğ ve -g ‘nin düşmesi ünlü uyumu bölümünde verildi.

2) Kelime ortasında ikinci hece başında -ğ , -g düşmesi

Kelimelerin bünyesine dahil -ğ ve -g sesleri hecelerin başında iken düşer. Bu düşme ses olayı 11. yüzyılda görülmüştür. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

belür (< belgür-, ET) 45b-4

tımağ (< tamğak, DLT) 23b-11

eşek (< eşgek, ET) 93b-3

gerek (< kergek, ET) 94a-7

kulak (< kulğak, ET) 148b-6

şuvar- (< şuvğar-, DLT) 30b-12

başta b- düşmesi

Eski Türkçe devresinde bol- şeklinde olan fiilin başındaki b- sesi Batı Türkçesi’nde düşmüştür. Bol- fiili metnimizde hep ol- şeklindedir:

ol- (< bol- ET) 22b-4, 23b-12

3) başta y- düşmesi

Divanü uğat-it Türk ve Kutadgu Bilig gibi Eski Türkçe devresine ait eserlerde y- ünsüzünün kelime başında bulunduğu metnimizde ise y- ünsüzünün kelime başından düştüğü düştüğü görülür

y- ünsüzünün kelime başından düştüğüne örnek kelimeler şunlardır:

ağaç (< yığaç, DLT) 42a-10

ılan (< yılan, ET) 9b-7

ırağ (< yırağ, DLT) 71a-1

igne (< yigne, UM, DLT) 85a-11

ilic (< yilic, ET) 115b-1

ince (< yinçe, ET) 14b-6)

Yukarıdaki örnekte ilan şeklinde geçen kelimenin yılan (134a-13) şekli de vardır.

4) orta hecede -l- düşmesi

getür- (< keltür-, DLT) 110a-10

otur- (< oltur-, DLT) 121a-5

5) sonda -v düşmesi

şu (şuv < şub, ET) 65b-5, 93b-6

6) sonda -k düşmesi

Metnimizde şu kelimelerde tespit edilmiştir:

ılıcak (“ılı*” < ılığ, DLT) “ılıcağ” 73a-9

uşacuk (“uşa*” < uşak, DLT) “uşacuğ” 22a-12

1. 2. 2. 5. Hece Düşmeleri

Metnimizde şu kelimeye görülmektedir:

ğardağ (< ğarındağ, ET) : iki ğardağkanı ve ağākıyā ezeler 96b-12

Benzer hece düşmesi

Müntahab metninde durur (< turur) kuvvetlebdirme edayının yanında ekleşmiş –dur, -dür şekli de kullanılmıştır. Akıcı dil damak ünsüzü r'nin iki kez çıkarılması zor olduğundan edattaki “ur” kısmı düşmüştür.

buncılayın-dur 28b-13, dört-dür 11a-8, geñez-dür 130a-11

1. 3. Şekil Bilgisi Özellikleri

1. 3. 1. İsimler

1. 3. 1. 1. Çokluk Eki

Çokluk eki Eski Türkçeden beri -lar, -ler ‘dir. Ler eki, klendiği kelimeye bir sınıfa ait olanları veya topluluk anlamı verir. Metnimizdeki kimi örnekleri şunlardır: an-lar 16b-10, boğun-lar-uñ 33b-6, bögrek-ler-e 70b-6, budağ-lar 30a-1, buda-cuğ-lar 34b-13, saçanağ-lar 26b-8, tamar-lar 14b-6

İşaret zamiri ‘bu’nun çokluk biçiminde n ünsüzü çokluk ekinden önce çoğu zaman kullanılmış kimi zaman ise kullanılmamıştır:

Bu-lar-dur 37a-6, bu-lar-uñ 47b-4,

1. 3. 1. 2. İyelik ekleri

1) Teklik 2. şahıs -(u)ñ, -(ü)n

Tekil 2. şahıs eki -ñ'dir, aradaki -u-, -ü- ünlüsü ise yardımcı sestir. ağ[ı]z-uñ 157a-13, ayır-duğ-uñ 85b-3, baş-uñ 72b-12, zağmet-üñ 74b-4

2) Teklik 3. şahıs -ı, -i, -sı,-si,

Teklik 3. şahıs iyelik eki ünlü ile biten kelimelerde -ı, -i ünsüzle biten kelimelerde -sı, -si ‘dir:

bendükçe-si-n-e 123a-4, çok-lığ-ı-ndan 51a-3, göz-i 133b-2, iç-eri-si-n-e 49a-2, öl-üm-i 58a-10, tışra-sı-n-a 48b-13

Ancak metnimizde yuvarlak -ü ünlüsünün de iyelik 3. şahıs eki olarak kullanıldığını görüyoruz

süd-ü-ni 93b-2, 94a-13 ve kül-ü-n-i 86b-10 tolu-luğ-u-n-ı-56a-6

Metnimizde iyelik eklerinin üst üste geldiği yani bir iyelik eki yığılmasının olduğu örneğe de rastlıyoruz:

Bir-i-si 134b-4

3) Çokluk 1. şahıs -(ü)müz

Çokluk 1. şahıs iyelik eki -muz, -müz’ dür.Ünlü ile biten kelimelere doğrudan ünsüzle biten kelimelere ise araya -u-, -ü- ünlüsünü alarak eklenir.

di-düg-ü-müz 16a-2, it-düg-ü-müz 34b-3

4) Çokluk 3. şahıs -ları, -leri

Çokluk 3. şahıs iyelik ekleri -lan, -leri 'dir. Teklik 3. şahıs iyelik eki -ı, -i ile çokluk eki -lar, ler 'in birleşmesinden meydana gelmiştir.

boğun-ları-nuñ 28a-5, kırşa-cuğ-ları-n-ı 96b-2, kuru-ca-ları-n-ı 157b-9, saçanağ-ları-n-a 26b-10, süñük-leri-nüñ 21b-10, tamar-ları 122b-4,

1. 3. 1. 3. .Hal ekleri

1) İlgi hâli eki -uñ, -üñ, -(n)uñ, -(n)üñ

İsimle isim arasında ilgi kurar.Ünsüzle biten isimlere -un, -ün ünlüyle biten isimlere -nun, -nün eki olarak getirilir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

bu-nuñ ıssılığ-ı 139a-7, gögüz-üñ üstün eyegülerinde 34b-1, iki başlu kiş-i-nüñ bedeninde 19a-7, şu-nuñ tabi'at-ı 11a-10, yüreg-üñ dönen buğhârları 18b-5, oğlancuğ-lar-uñ tedbiri 7a-2

2) Yönelme hâli eki -a, -e, -(y)a, -(y)e

Yönelme (datif) eki -a, -e Eski Türkçedeki -ğa, -ge, ekinden gelişmiştir.⁵² Ek ünlüyle biten bir kelimeye geldiğinde ortaya bir -y sesi girer.

Ayağ-a 33a-4, Beden-e 20a-13, bud-a 35b-5, çeñe-y-e 23b-13, yañ-a 23b-3, tamağ-a 23b-11, oñurğa-y-a 24b-4, yüklü-y-e 150b-10

3) Belirtme hâli eki

Belirtme hâli eki Eski Türkçede -ı (ğ), -i(g) şeklinde idi. Güney Türkçesinde genel temâyüle uygun olarak bu ekin -ğ -g 'si düşmüş buna karşın ekin ünlüsü yuvarlaklaşmamış, o şekilde kalmıştır. Ekin bu şekli herhalde iyelik ekleri gibi yazılmasından ileri gelmektedir.⁵³

⁵² (Gabain, 1988 : 63)

⁵³ Muharrem Ergin, "*Kadı Burhâneddin Divanı Üzerine Bir Gramer Denemesi*", TDED. Cilt. 4. ,S. 3, .s. 303-304

Eski Türkçe devresinde isimlere -ı (ğ), -i(g) zamirlere -nı, -ni getirilmiş ve 3. şahıs iyelik eklerinden sonra da -n belirtme hâli (akkuzatif) eki olarak kullanılmıştır.⁵⁴

a) -ı, -i, -(y)ı, -(y)i

Teklik veya çokluk şeklindeki isme gelen ekin metnimizdeki örnekleri şunlardır:

baş-ı 160a-11, bekmez-ler-i 10b-4, boğma-y-ı 90b-9, boya-y-ı 110b-12, bud-lar-ı 64b-12, gül-i 74a-8, ıssı-y-ı 64a-9, ot-ı 69b-6, uça-y-ı 64b-13, yaqu-y-ı 101b-8

3. teklik şahıs iyelik ekinden sonra -n sesi gelmektedir:

ağ-ı-n-ı 40a-4, kıvam-ı-n-ı 60b-6, uc-ı-n-ı 37b-6, yaprağ-ı-n-ı 75b-9

b) -nı

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi devresinde bazı Arkaik zamirlerden sonra kullanılan bir ektir.

a-nı 11a-4, 13b-12

c) -n

Eski Türkçe devresinde iyelik eklerinden sonra kullanılan bu ek Eski Anadolu Türkçesinde de çok kullanılmıştır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

bal-ı-n 111b-6, bekmez-i-n 98a-3, dib-i-n 105b-10, iki-si-n 127b-4, it-i-n 133b-11, şu-y-ı-n 76b-13, tohm-ı-n 81a-7, yağ-ı-n 89a-2, yaprağ-ı-n 98a-12, şarāb-ı-n 72b-13, şehvet-i-n 150a-6

4) Bulunma hâli eki -da, -de

Bulunma eki, Eski Türkçe devresinden zamanımıza kadar -da, -de, -ta, -te olarak aynı şekilde kullanılmıştır:

aş-ı-n-da 97b-1, bağarsuğ--da 103b-7, bud-da 35b-11, kabağ-da 86b-2, qarın-da 103b-4, quyu-da 106b-12, saçanağlar-da 94a-5

-da Köktürkçe devrinde hem bulunma ham ayrılma hali için kullanılmıştır. metnimizde çıkma-ayrılma eki yerine de kullanılmıştır:

yağular-da bu yaku 106a-2

⁵⁴ (Gabain, 1988 : 87)

5) Ayrılma hâli eki -dan, -den

Eski Türkçe devresinde ayrılma eki -dın, -dın, -tın, -tin şeklinde ünlüsü dar olan ek idi. Metnimizde bunlardan -dın, -dın , birkaç örnekte geçerken ayrılma/uzaklaşma görevinde çoğunlukla –dan, -den ekli kelimelerin kullanıldığı belirlenmiştir:

öñ-din 29a-5, menfa‘at-dın 19b-4, mażarrat-dın 19b-5, sol-dın 31b-5;
anlar-dan 35b-10, balğam-dan 13b-5, boğun-lar-ı-n-dan 27b-2, bu-ndan 35b-12,
eñse-den 128b-12, gögüz-den 8a-6, qol-dan 123a-1, kök-i-n-den 124b-11

6) Eşitlik hâli eki -ca, -ce

Türkçe’de eşitlik eki olarak -ca, -ce ’ dir. -ç ‘li şekiller Eski Türkçe devresinde görülür. Eşitlik, mukayese, gibilik, kadar, miktar anlamında birçok fonksiyonu üzerinde toplar.⁵⁵

ağ-ca 129a-3, ard-ı-nca 74a-4, çok-ca 35a-13, erin-ce 21b-12, egri-ce
23b-2, i‘tibār-ı-n-ca 59b-10, göz-ce 70b-8, şulı-ca 134a-11,

“ne” kelimesinin eşitlik hâli nice < ne-çe'dir ve “ne kadar, kaç, nasıl, çok, ne derece” anlamlarını taşır.

ni*-ce yapışıp dur 38b-11, ni*-ce saklamak gerek 10b-11

7) Yön gösterme hâli ekleri

a) -aru, -erü

Eski Türkçe devresinde -ğaru, -gerü, qarü, -kerü şeklinde olan ek Eski Anadolu Türkçesi devresinde yuvarlak ünlülü olarak -aru, -erü şeklinde kalıplaşmış kelimelerde geçmektedir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

iç-erü (<içgerü, ET(ETG)) 31b-1, 33a-1

il-erü (< il-gerü, ET(ETG)) 26a-9, 28b-11

yuk*-aru (yokaru, ET) 24a-5, 26b-9

b) -ra

iki kalıplaşmış kelimedede kullanılmıştır

şoñ-ra: andan şoñra 29b-13, bundan şoñra 35a-4

⁵⁵ K. orkmaz Zeynep, (1959), “*Türk Dilinde –ça Eki ve Bu ek ile yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme*”, Ankara: DTCF Dergisi XVIII 3-4, s. 275-358

taş-ra: bedenüñ taşra yüzinde 9b-4, taşra varıcağ 30b-10

8) Vasıta hâli ekleri -ıla, -ile, -yıla, -yile, -n, -cılayın -leyin

a) -ıla, -ile, -(y)ıla, -(y)ile

Metnimizde vasıta eki olarak daha çok “ile” edatının ekleşmiş biçimi kullanılmaktadır. Ünsüzle biten kelimeye eklenince -ı, -i ünlüsü düşebilmekte ünlü ile biten bir kelimeye geldiğinde arada bir -y sesi türeyebilmektedir.

barmağ-ıla 32b-4, biri birile 11b-3, boğun-ıla 27b-5, irkek-ile 21a-11, kendene-y-ile 119a-9, kiriş-ler-ile 38b-3, süñük-ile 22b-10, ökçe-y-ile 25a-8, siñir-ler-ile 29b-2, sirke-y-ile 73b-10, yumurda-y-ıla 119a-9, zeker-ile 20a-1

b) -(i)n, -(ü)n

ikinci tip vasıta eki -n ‘dir.⁵⁶ Eski Türkçe’de hal eki olarak bol bol kullanılan ek metnimizde çok az geçmekte, ancak birkaç kelimedede görülmektedir.

deg-i-n 29a-8, gündüz-i-n 121b-12, iç-ü-n 148b-3

c) -ledin, -leyin

Sayın Banguoğlu’nun Eski Anadolu Türkçesi devresinde kullanıldığını belirttiği ekin eski şekilleri -ladın, -ledin ve onlardan gelişen -layın, -leyin şekillerinden ikisinin geçtiği örnekleri tespit ettik: ekinin sonundaki -n sesi vasıta eki olarak gösterilmiş,⁵⁷

iki-ledin 93b-12, iki-leyin 14b-8

ç) -cılayın

Eşitlik hali eki -ca’nın -layın şekliyle birleşiminden oluşan bu ek aslında benzetme görevinde kullanılmıştır.

an-cılayın 34b-7, 36a-10, bun-cılayın 44b-9,

1. 3. 1. 4. İsim yapım ekleri

1) İsimden isim ve sıfat yapım ekleri

-acuk

Sıfatta dereceyi düşürür

⁵⁶ (Ergin, 2002 : 237)

⁵⁷ Banguoğlu Tahsin, (1938), *Süheyl ü Nevbahar*, Leipzig: s. 103-104.

az-acuğ 132a-13

-ağ, -ek

Organ isimleri yapar.

böğr-ek (< böğür+ek) 17a-5, yañ-ağ 37a-7

an

Kategori eki olarak çokluk yapar. Ayrıca küçültme kavramı veren ad kurar.⁵⁸

Kalıplaşmış örneklerde rastlanır

kızoğl-an (< kız+oğul+an) 76b-5, oğl-an (< oğul+an) 133a-1, oğl-an-cuğlaruñ (< oğul+an+cuğ+lar) 7a-3

-ar, -er, -şar, -şer

Asıl sayı isimlerinden üleştirme sayı isimleri yapar. Batı Türkçesine geçişte ünlüyle biten kelimelerde -şar, -şer şekline dönüşmüştür. Bu şekil beş-er 'in etkisiyle ortaya çıksa gerektir.

Altı-şar 108b-11, biş-er 100b-6, on-ar 132a-3, iki şer 131a-4,

-aru, -erü

Aslında yön gösterme hali eki olup kalıplaşmış kelimelerde geçmektedir

iç-erü31b-11, yuğ-aru 24a-5

-cağ, -cek

-ca, -ce eşitlik eki ve oğ, ök edatının birleşmesiyle oluşmuş sıfat ve zarf fonksiyonunda kelimeler türeten isimden isim yapım ekidir.

ılı-cağ 146a-10, ısı-cağ ısı-cağ 115b-10, ısı-cağ-lu 84a-9

-cuğaz

küçültme eki olup tek heceli kelimelerde kullanılmıştır.⁵⁹

baş-cuğaz-lar 128b-6, kırt-cuğaz-laruñ 58a-4, taş-cuğaz-lar 85a-3

-cuğ

Sevgi ve küçültme yanında kimi hastalık adlarını bildirir.

kısa-cuğ 55a-12, oğlan-cuğ 67b-1, uşa-cuğ 129a-3, uyğu-cuğ 75a-13,

⁵⁸ Hatipoğlu Vecihe, (1981), *Türkçenin Ekleri*, TDKYayı Ankara: s. 29

⁵⁹ (Gülsevin, 1997: 116.)

-daş

Ortaklık, beraberlik ve bağlılık bildirir. Metnimizde bir kelime geçmektedir.

kardeşkanı 96b-12, 111b-2

-düz

Zaman zarfı yapar . Tek örnekte görülür.

gün-düz 136b-3

-egü

İsimden fiil yapan -a, -e ile fiilden isim yapan -ğu, -gü ekinin birleşmesiyle meydana geldiği söylenir.⁶⁰

buz-ağu 149a-2 (?)

-ez

küçültme fonksiyonu yapar. Bir tek kelime görülür

geñ-ez-i 113b-7

-gü

organ ve âlet isimleri yapar.

eye-gü-den 24b-6, göz-gü-ye 82a-1

-ıl

Eski Türkçe devresinde isimlerden sıfat yapan ve sayılı kelimelerde görülen çözümlenmeleri güç eklerden biridir.⁶¹ Renk adlarına eklenir.

yaş-ıl 86b-9, kız-ıl 135a-11

-kek

Kalıplaşmış olarak tek kelime görülür.

er-kek 119a-5, ir-kek-ile 21a-11

-ğı, -ki

Zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapar. Eklendiği kelimeye aitlik görevi yükler.

⁶⁰ Banguğlu Tahsin, (1995) ,*Türkçenin Grameri*, Ankara: TDKYayı, s. 172

⁶¹ (Banguğlu, 1995 :177)

evvel-ki 47a-7, iç-i-n-de-ki 127a-6, şöñ-ra-ğı 11b-13

-la

Zaman zarflarına eklenerek anlamı kuvvetlendirir

tan-la-cağ 101a-12

-lağ

Eski Türkçe'deki -lağ ekinin Doğu Türk lehçelerinde aldığı şekil olup ödünçleme yoluyla Anadolu Türkçesi'ne girmiş ve Eski Anadolu Türkçesi devresinde -la olarak kurallı şekliyle kullanılmıştır.⁶²

Metnimizdeki örneklerinde bu ekin organların adlarını ve bunların boşluktaki yerlerini belirttiğini görüyoruz:

ay-lağ 29b-8, boğurt-lağ 37a-8

-lı, -li, -lu, -lü

isimden sıfat yapan bir ektir. Sahiplik ve mensubiyet bildirir. Yer adları ile ilgili isim ve sıfatlar yapar. Metnimizde çoğunlukla yuvarlak bazen de düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır:

ağırık-lu 87b-11, ağı-lu 109a-11, balçık-lu 46b-4, baş-lu 19a-7, emz-ük-lü 67a-4, ısıtma-lu 151b-10, it-li-dür 41b-4, şu-lı-ca 74b-5, tütün-lü 52b-4

-lık(ğ), -lik(g), -luğ(ğ), -lük(g)

İsimlerden yer, âlet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfatlar yapar.

Metnimizde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleri kullanılmıştır:

aruğ-luğ 21a-5, boş-lıg-ı-n-ı 56a-6, kırğıl-lık 20b-10, kısr-lık 120a-8, semiz-lik 21a-6, şusamak-lık 104b-7, yaşıl-lık 59b-4, yüklü-lüg-e 121a-12,

-miş, -miş

Altı ve yedi sayıları üzerinde kalıplaşmış olarak görülür.

alt-mış (< altı+miş) 24a-3, 92b-11

-ncı , -inci, -uncı, -üncü

Asıl sayı isimlerinden sıra sayı sıfatları yapar.

altı-ncı 28a-9, biş-inci 104a-4, on-uncı 98a-13, üç-üncü 6b-2

⁶² (Gülsevin, 1997: 117)

-ra,

Yön gösteren zarflar yapar.

taş-ra 115b-10, tış-ra 31b-8

-rak, -rek

Karşılaştırma (comparative) amaçlı sıfat ve zarf yapar.

aşa-ğa-rak-dur 113b-5, kiçi-rek 29a-9, yig-rek 150a-11

-sek

İsim soylu kelimelerden benzerlik, gibilik anlamı veren isimler yapar

siñir-sek 43b-5

-suz, -süz

Yokluk bildiren sıfatlar ve isimler yapar.

bağ-suz (ayağı) 128a-11, baş-suz 19a-9, çekirdek-süz 131b-9, ditre-mek-süz 143b-3, in-süz 57a-13, kabuğ-suz 76b-8, tütün-süz 121b-2

2) Fiilden isim yapım ekleri**-ak, -ek**

Sıfat, yer ve âlet isimleri yapan işlek bir ektir. Ekin başındaki ğ ve g 'nin düşmesi sonucu meydana geldiği sanılmaktadır (?).

ger-ek 113b-10, kırk-ak 77a-10

-am

Tek örnekte rastlanmıştır.

tut-am 114b-2

-cek

Organ adı yapar. Bir örneği vardır.

em-cek-den 93b-2

-ğun, -gün

Sıfat ve isim yapar.

az-ğun-luğ-ı 44b-3

-i, -u

Bugün de çok yaygın olarak kullanılan bu ek M.Ergin'e göre ⁶³

Eski Türkçe'deki -ğ, -g fiilden isim yapım ekinin Batı Türkçesi'nde düşerek -i, -i yardımcı sesinin yapım eki görevini alması sonucunda oluşmuştur.

ayr-u 22b-6, koç-u-s-ı 61a-8, kork-u-lu 137b-6, öl-i-n-ün 79b-5

-ıcı, -ici, -üci

Bu ek, Eski Türkçe devresi'nde -ı-ğçı, -i-gçi, -ğuçi, -güçi şeklinde iken ⁶⁴ Batı Türkçesine geçerken ekin -ğ ve -g 'si düşmüş, Eski Anadolu Türkçesi'ndeise -uçı, -üçi şekline dönüşmüştür. -ç' nin tonlulaşması ve yuvarlak ünlünün düzleşmesi sonucunda da -ucı, -üci haline gelmiştir. Bu eki sıfat fiil olarak gösterenler de vardır. Ek hem geçişli hem geçişsiz fiillerle kullanılır. ⁶⁵ Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

aşsur-d-ıcı 82a-3, kabar-d-ıcı 80a-11, söyün-dür-ici 66b-9, öl-dür-üci 107a-11, yaq-ıcı 149b-12, yumşa-d-ıcı-dur 154a-3

-ık, -k, -uq, -ük

Soyut ve somut anlamlarda isimler yapan işlek bir ektir. Geişli ve geçişsiz fiillere getirilir.

böl-ük-den 27a-1, ıra-k 71a-1, şov-uq 158a-4, uy-an-uq-luq 66a-12

Bazı araştırmacılar, ilik 25b-2, kuyr-uğ-ı-n-dan 84b-5, yo-k-dur 14a-10 kelimelerini de bu ekle yapılmış kabul etme eğilimindedirler. ⁶⁶

-ım, -üm

Bir defada veya aralıklarla olan işi ifade eder.

öl-ü-m 58a-10, yar-ı-m 72a-13

-ma, -me

Aslında fiilin mastar şekli olan bu ek hareket ve oluş isimleri de yapar.

ditreme 145a-9, ısı-t-ma 109b-7, ula-ma 22a-4

-mak, -mek

⁶³ (Ergin, 2002: 192)

⁶⁴ (Ergin, 2002:191)

⁶⁵ (Gülsevin, 1997 : 137)

⁶⁶ (Gabain, 1988:54) , (Banguoğlu, 249-250)

Fiilin mastar şekli olan bu ek soyut hareket ve oluş bildirir.

bağ-la-mak 106a-6, iç-mek 65b-13, sür-meg-i 155a-6, tam-la-mağ-ı
113a-11, yağ-la-mak 119b-7, yi-mek 155b-13

Mastarın -lık, -lik ekiyle birlikte kullanıldığı örneklere de sıkça rastlanmaktadır.

dön-mek-lig-i 58b-11, gid-er-mek-lig-i 140a-11, gör-mek-lik 87a-6

-mur

İşlek olmayan eklerdendir. Geçişsiz fiillere gelir.

yağ-mur 48a-6

-miş, -miş

toğ-mış 40b-3, yi-miş-i 66b-12

-in, -ün

Eskiden beri kullanılan ancak işlek olmayan bir ektir. Metnimizdeki örnekleri:

düt-ün-e 42a-6, ek-in-i 129b-5

-ındı

İşlek olmayan eklerdendir. Metnimizde bir örneği vardır

şыр-ındı-y-a 62a-13

-t

Geçişli fiillere gelerek isim yapar. İşlek olmayan eklerdendir.

yoğ-ur-d-ı-n-uñ 100b-1

1. 3. 1. 5. İsimlerde bildirme

İsimlerde bildirme i- fiiliyle yapılmıştır. Bu fiil bazen yazılmış bazen de yazılmamış kendisinden sonra gelen kip-zaman eki doğrudan isme bağlanmıştır.

1) Bildirme geniş zaman ekleri

İsimlerde bildirme geniş zamanın Eski Türkçedeki er-ür biçimi bu dönemde kullanılmamaktadır. Dolayısıyla geniş zaman eksiz olarak işletilmiştir. Buna karşılık kuvvetlendirme edatı “durur” ve bu edattan gelişmiş –dur, -dür ekleri kullanılmıştır. Bildirme geniş zamanın yalnızca 3. teklik şahsı kullanılmıştır.

Teklik 3. şahıs : Ø (-durur), (-dur), (-dür)

mê´de üç cüzdür 41a-10, yaluñuz yinür tere degüldür 151a-10, kürek sñüğine karşudur 40b-5, bilik dahı katı müfiddür 121a-7, hem kiçi ve lañif saçanağdur 36b-5, birisi bu i´ tidälden taşra-dur 11b-11,

2) Görülen geçmiş zaman ekleri

Metnimizde sadece 3.teklik şahıs biçimi vardır.

Teklik 3. şahıs : i-di

ķuvveti ķavīyidi 107a-3

3) Dilek-şart eki

Metnimizde sadece 3.teklik şahıs biçimi vardır.

Teklik 3. şahıs : ı-sa, i-se

beñiz ķararaķısa 21a-8, eger aķısa 21a-9, eger hārısa 47a-8, eger bāridise 47a-8, aña beñzer nesne varısa 47b-12, bedenüñ levni aķısa 52b-10, bevlile ķatı ķarışuķısa 63a-13, mê´de şavuşısa 98a-1, ķanuñ rengi ķarayısa 110b-2, acılıķı ne ķadar artuķısa 156a-3

4) Bildirmenin sıfat-fiil şekli

Bildirmenin sıfat-fiil şekli –duk, -dük sıfat-fiil ekiyle yapılmıştır. Bugün Türkiye Türkçesinde yalnızca “ne idüğü” örneğinde devam eden bu kullanım, Eski Anadolu Türkçesinde işlek olarak kullanılmıştır.

ikinci derecede idügi andan ma´lüm olur 47a-9, bevl yolında baş varıduğına delālet ider 63b-1

5) Bildirmenin zarf-fiil şekli

Uygur Türkçesi’nde kalın ve ince şekilleri vardır. Eski Türkçe’de ses uyumuna baēlı olarak kullanılmış, Eski Anadolu Türkçesi’nde yalnız ince şekli yer almıştır.⁶⁷

bu nabz iken ķatı vereme delālet ider 58b-3, ‘illet iken ķatı olmışdur 76a-9, aķ behaķ iken ķatı aķ olmaz 132a-9, baraş iken ķatı aķ olur 132a-10, hēlvā iken hōş ğızādur 158b-13

⁶⁷ (Gabain, 1988 : 87)

6) Bildirmenin Olumsuzu

Bildirmenin olumsuzu degül edatıyla yapılır. Bu durumda degül kelimesi önce i- fiili sonra gelir.

lâkin cevherde degül 39a-7, kıatı kıarışuğ degül ise 63b-1, eger za‘if terkib degül ise 123b-11, yaluñuz yinür tere degüldür 151a-10

1. 3. 2. Zamirler

Zamirler nesnelere karşılayan, dildeki nesnelere genel adı olan kelimelerdir. Zamirler, isimlere mahsus bütün çekim eklerini almanın yanı sıra çekim sırasında kök değiştirme gibi bir özelliğe sahiptirler. Şahıs, işaret, dönüşlülük, belirsizlik ve soru zamirleri olarak ayrılırlar

1. 3. 2. 1. Şahıs zamirleri

1) 1. Şahıs

Metnimizde sadece “ben” zamirinin yaklaşma haline göre çekimlenmiş örneği vardır.

ben: baña 4a-8

3) 3. şahıs

3. şahıs zamiri Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi’nde “ol” olup Osmanlı Türkçesinin ilk zamanlarında “o” şekline dönüşmüştür. Çekim sırasında zamirin kökü değişikliğe uğramaktadır .

ol : ol dağı müfid olur 137a-11

aña : aña kıatı müfiddür 88a-11

anda : anda iki fâyide vardur 70b-3

andan : andan şoñra 124b-2

ancılayın : bunlar dağı ancılayın bölünür 34a-10

anlara: anlara bir dürlü 17a-9

anlardan : anlardan birkaç müteharrik tamar ayrılır 35b-10

anuñçün : anuñçün hazmıgiç olur 149a-9

1. 3. 2. 2. İşaret zamirleri

Nesnelere işaret etmek, yerlerini göstermek suretiyle karşılayan kelimelerdir. İşaret zamirlerinin teklik şekillerinden “bu”, “şu” ve “ol”, çokluk şekillerinden ise “bular” ve “bunlar” ve bunların çekimli şekilleri belirlenebilmiştir:

bu : en yakını göstermek için kullanılan işaret zamiridir. Çokluğu bular ve bunlar'dur. Kullanılış ve çekim bakımından bugünkünden farklı değildir.

bu : ğızāsı bu ola 100b-8

budur : şerefine delil budur 2a-4

buña : buña ğıb dirler 144b-1

bundan : bundan yikrek 'ilāç olmaya 87a-3

bulardur : irādī hareketlü 'uzvlar bulardur 37a-6

bularuñ : bularuñ herbirisi 47b-4

bunlara : bunlara benzer nesne 109b-10

bunlardur : cimāğa kuvvet ider edviyeler bunlardur 118a-10

bunları : bunları ğāyet yumşak dögmek gerek 112a-4

bunlarla : bunlarla ishal olmazısa 123a-13

bunlaruñ : bunlaruñ her birisi 59b-9

2. şu: Biraz daha uzakta olan nesnelere gösterir. İsim çekim ekleri aldığı anda uğradığı değişiklikler bu zamiri ile aynıdır.

şuña : şuña deĝin yürir kim 33a-11

3. ol: Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesinde kullanılmış olan "ol" zamiri en uzakta bulunan nesnelere gösterir. "ol" işaret zamiri ile "ol" şahıs zamiri arasında çekim bakımından hiçbir fark yoktur.

ol : ol mümkün deĝülise 93b-3

1. 3. 2. 3. Dönüşlülük zamirleri

Metnimizdeki dönüşlülük zamiri kendü' dür. Çekimli şekillerine de rastlanmıştır. Dönüşlülük zamiri kendü asıl şahıs zamirlerine göre daha kuvvetli bir şahıs ifadesi taşır.

kendü : kendü zātında ĝissi yoĝdur 42b-12

kendüden : kendüden yana çeker 36b-13

kendüdüdür : başı kendüdüdür 22a-3

kendüsi : kendüsi daĝı tiz zāyil olur 82b-13

kendüye : kendü kendüye hareket itmez 39a-6

kendüyi : kendüyi ĝörös olmuş şanur 77a-13

1. 3. 2. 4. Belirsizlik zamirleri

Metnimizde geçen belirsizlik zamirleri şunlardır:

ayru : bezr-i қаtūnādan ayrusunı yumşak dögeler 110a-9

ba' zısı : ba' zısı bilūñ saçanaqlarında yayılır 28b-7

ba' zısıyla zekeri ve kāsūkı yağlamak gerek 119b-7

birisi : birisi budur 107a-9

şerīf' ilmlerūñ birisi 2a-3

birisine balgam-ı hūlv dirler 13b-13

iki sūñügūñ birisinde 21b-12

gicimegi ol birisinden az olur 137a-2

biri biri : iki yufka uçları biri biri üstine binmişdür 22b-1

birbirile yoğurasın 136a-8

ağ gibi biri birine tolaşur 86a-1

bir ikisin : ol yoğun tamarları bir ikisin 127b-4

cümle : bu cümleden hāşıl olan 15a-1

bu cümleñ ba' zısı 26b-4

her biri : her birisi yine iki kısım olur 31b-7

her birisinde yidi saçanak 37b-11

bu ahlātuñ her birisine 15a-3

her birisinden otuz direm virmek 104b-9

her birisinūñ uşaq tamarları bir arada dirilür 32a-8

her kankısı : her kankısı kim koyu olurısa 141a-4

her kankısına olurısa 123b-3

her kankısından olurısa 108b-9

her kim : her kim bunduķı sezābıla bile acla yiye 155b-11

1. 3. 2. 5. Soru zamirleri

Metnimizde sadece “ne” soru zamiri kullanılmıştır.

ne : bu altı nev'ün besāyıtları neye delālet ider 57b-4

ne kadar kalınlsa 85a-2

ne kadar artukısa 156a-6

1. 3. 3. Sıfatlar

Nesnelerin özelliklerini belirtmek ve nitelemek için kullanılan kelimelerdir. Metnimizde geçen sıfat çeşitleri şunlardır:

1. 3. 3. 1. Niteleme sıfatları

Metnimizde pek çok şekli kullanılmıştır.

ağır yük 116b-9, ara yirinde 27b-6, eski panbuğıla 85b-8, genç oğlancuğlar 35b-7, itlü kızıl üzüm 75b-5, kara tuz 124b-7, kiçi ve lañif saçanağdur 36b-5, şaru helileyi 88b-10, sağ koldan 123a-11, toğru bağarsuğda 103b-7

Niteleme sıfatlarının derecelendirilmesi

Metnimizde derecelendirme sıfatı olarak -rak, -rek ekiyle geliştirilmiş örnekler kullanılmıştır. Bunlar niteleme sıfatlarından geliştirilmiştir.

iki kiçirek siñir 29a-8, kiçirek arucuğlara 113b-3, yigrek aş 158b-8, yigrek ‘ ilāç 134b-1

Niteleme sıfatlarının güçlendirilmesi

Pekiştirme veya berkitme sıfatları adlarıyla da adlandırılan bu sıfatlardan metnimizde birkaç tane tespit edilmiştir:

acı acı şafrā 143b-12, gömgök şamar 127a-8, gömgök yara 140b-3

1. 3. 3. 2. Belirtme sıfatları

Bu sıfatlar nesnelere belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dört çeşidi vardır.

1) İşaret sıfatları

Metnimizde işaret sıfatı olarak kullanılan kelimeler bu, o, ol ve şol’dur. Tek başlarına işaret zamirleri olan bu kelimeler bir kelimenin önüne gelip onu belirttikleri zaman işaret sıfatı olmaktadır.

bu : bu nefis kitāb 4b-9, bu otıla 73b-2, bu yağular 108b-2, bu ‘ illete 140b-5, bu iki merhem 141b-6, bu tılayı 132a-1, bu tehbiri 138a-8

o : o yolda 31a-12, o yiti hukneleri 80a-1, o tılayı 128a-4

ol : ol delüğe 115a-4, ol kıoldan 72b-10, ol mizācdur 12a-2, ol şış 51a-5,
ol üzüm 153b-7, ol yaruqdan 116b-10, ol yir 129b-10,

şol : şol cevheridür 62a-1, şol otlar 111b-9

2) Sayı sıfatları

Nesnelerin sayılarını bildiren sıfatlardır. Metnimizde asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları ve üleştirme sayı sıfatları sıkça kullanılmıştır.

a) Asıl sayı sıfatları

Metnimizde oldukça çok sayı sıfatı kullanılmıştır. Bu sıfatlardan bazıları şunlardır:

altı bağarsuqdur 41b-8, bir baḡşı 20b-13, biş direm şeker 124a-2, dört saçanaq 37b-5, iki başlu kişinüñ 19a-7, otuz dāne bünefşe 91a-3, üç pāre süñük 25a-9, yüz kırk direm şu 124b-12

b) Sıra sayı sıfatları

altıncı çift 26a-13, bişincifaşında 133a-6, ikinci derecede 148b-4, on altıncı faşında 105a-3, sekizinci maḡālenüñ 122b-12, üçüncü maḡālenüñ 156a-7

c) Üleştirme sayı sıfatları

dörder direm 144a-7, bişer direm bal 104b-10, ikişer qatdur 41b-6, sekizer direm nişeste 144a-9, üçer direm ġārīḡün 106b-5

3) Soru sıfatları

qanqı : qanqı cihetden 69b-2, qanqı yanında 72b-10

ne keyfiyyetile 14b-2, ne tarıqa 34a-9, ne vaqt 64a-13,

4) Belirsizlik sıfatları

Metnimizde bir, her, kamu, cümle, ayruk, çok, hiç kelimeleri belirsizlik sıfatı olarak kullanılmıştır.

ayruq : ayruq ‘uzvlaruñ 12b-13, ayruq ‘ilāç 127b-10, ayruq quşlaruñ 149a-8

ba‘zı : ba‘zı barmaqılar 58b-1, ba‘zı eczāsında 33b-12, ba‘zı edviyeyile 118b-7, ba‘zı eḡıbbālar 156a-11,

bir : bir bizile 130b-2, bir cismdür 13a-5, bir kısım 16a-9, bir sızudur 125b-3

cümle : bu cümle sınırlar 28b-1

çok : çok kar ve buz 74a-13, çok kişi 95a-3, çok şuyıla 133b-12

her : her heftede 106b-3, her gözde 23b-9, her gün 145b-1

her bir : her bir barmağda 24a-12, her bir boğunda 35a-13, her bir pāresi 23b-1, her bir süñügüñ 23b-2, her bir ʿuzva 18a-2,

ķamu : ķamu hıccāmatlardan 71b-7, ķamu tamarlarından 29b-10, ķamu terelerden 150b-2

Sıfatlarda küçültme

Küçültme sıfatları adıyla da adlandırılan bu sıfatlar -caķ, -cek, ve -cuķ ekleriyle yapılmaktadır. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

azacuc şekerile 143b-5, bir büyücek budac 31a-6, birazcuķ bölügi 27a-6, ımcıcaķ şuda 147a-3, ılıcaķ şeker şerbetine 73a-9, uçacuc süñüklerden 22b-7,

1. 3. 4. Zarflar

Zarf, fiilerin, sıfatların ve zarf olarak kullanılabilen kelimelerin anlamlarını kuvvetlendiren, daha belirgin duruma getiren kelimelerdir.

1. 3. 4. 1. Zaman zarfları

Zaman zarfları, fiili zaman açısından belirleyen, fiilin bildirdiği hareketin zaman içerisindeki yerini gösteren kelimelerdir. Zaman zarfları tek başlarına birer zaman ismidir. Metnimizde kullanılan zaman zarfları şunlardır:

aķşam : bir ķoz ķadarınca aķşam virmek gerek 101a-13

aķşam : aķşam iki direm gülbeşekerile virmek gerek 112a-5

bī-gāh : eger zekerden gāh ve bī-gāh şu gelürise 116a-12

bir gün : bevlde birgün yaturalar 86a-6

dem be-dem : dem be-dem gözine tāmzurasın 138b-12

evvel : evvel andan ķan alasın 137a-4

gāh : ba^c zısı hareketi ghareket itdürür ve gāh taşraya 49a-4

gice : bir gice cev-āb viresin 144b-10, gice gice gidermek gerek 121b-12

- gündüz : gündüz uyumak dağı muzırdur 66a-9
gündüzin : gündüzin götrünmek gerek 121b-12
her gün : her gün bir kırşasını vireler 96a-8
hemān : hemān dem dutmak gerek 110b-3
henüz : henüz tışraya urmadısa 137b-13
ilkin : ilkin kıratı üşür ve bedeni ovanur 146a-3
irte: gıızāsı irte ve gice cev-āb ola 138a-2
öñdin : öñdin o tılayı dürtesin 128a-7
tanlacaq : bir kırız kadarınca tanlacaq virmek gerek 101a-12
yarındası : yarındası gözi açasın 85b-8
....a degin : bir aya degin 142a-10
...den řoñra : altı sā' atden řoñra kırıarasın 113a-2
imdi : imdi eger kırıkla hareket itmekden olurısa 98b-4
kırıan : kırıan bu 'alāmetleri bir kırışi de göresin 137b-7

1. 3. 4. 2. Yer zarfları

Metnimizde geçen yer zafları şunlardır:

- ařaęa : bu on dörť eyegüden ařaęa 24b-6
ardınca : biri biri ardınca kırık gerek 74a-4
ilerü : bir kırısın birez ilerü varur 28b-11
kırışu : kırıkta kırışu varıcağ 31b-2
yuğaru : dik yuğaru giden tamaruñ bir kırısın 34b-3

1. 3. 4. 3. Mikdar zarfları

Metnimizdeki miktar zarflarını doğrudan doğruya miktar zarfı olanlar ve sıfattan yapılan miktar zarfları olmak üzere iki başlıkta inceliyoruz.

1) Doğrudan doğruya zarf olanlar

- artuğ "ęok, fazla" : imdi eger artuğ bişerise 14b-10
ene "ęok, fazla" : ene kırıřāndan ibtidā ider 58b-5, ene ziyādetten ibtidā ider tā kırıřāna degin 58b-6
kıratı "ęok" : hāvanda kıratı kırışıdurasın 115b-2

2) Sıfattan yapılanlar

az :  ar reti az az beden n  ırsasına degin  areket itd r r 49a-1

birez : birez derledesin 138a-2, birez k fur  atasın 139b-7

 ok : m c dede  ok eglen r 152b-5

nice : sı hatını nice saklamak gerek 10b-11

ol  adar : ol  adar ezeler 73a-3

1. 3. 4. 4. Niteleme zarfları

Bu zarflar arz, durum, sebep, sonu , beraberlik, ayrılık, tekrar, sınıлма benzeri anlamlar ifade ederler. Sadece zarflardan meydana gelen suret zarfları olduğu gibi isim sıfat ve edatlardan yapılmış nitelemezarfları da vardır.

Niteleme zarflarının metnimizdeki  rnekleri şunlardır :

ancılayın : bunlar da ı ancılayın b lin r 34a-10

ar un ar un : şıy f-ı  aysarıla ar un ar un sileler 84b-13

ayru : ayru ayru yumşak d geler 146b-4

ayru ayru a a  ız oğlan s dini  arışdurasın 78a-3

ayru  :  abi  atı ayru  uşendirmemek gerek 72a-6

bir bir : ish l n sebeplerini bir bir zikr idel m 99b-3

buncılayın : s de buncılayın deg ld r 44b-9

ditrey  ditrey  : ditrey  ditrey  to unur 59a-8

pul pul : baş  stine  arşu pul pul t kesin 76a-1

ş yle kim : ş yle kim g ren  ızıl s rt nmiş sanur 93a-4

t z : od  stinden t z ind resin 135b-1

yalu uz : yalu uz yin r tere deg ld r 151a-10

yine : yine andan bir a   amar ayrılır 35a-10

yir yir : yir yir geGRID r 152b-6

1. 3. 4. Edatlar

Edatlar, tek başlarına herhangi bir hareketi ve nesneyi karşılamayan ve çekimlenemeyen kelimelerdir. anlamları değil fakat görevleri vardır. Cümle içerisinde tıpkı çekim eklerine benzer bir görev üstlenir, kelimeler arasında çeşitli münasebetler kurarlar. Bir kısmı sadece edat olduğu gibi bir kısmı edat göreviyle kullanılan isim, sıfat ve zarflardır. Edatların sınıflandırılması ve incelenmesi cümle içerisindeki fonksiyonlarına ve anlamlarına göre yapılmıştır.⁶⁸

Metnimizdeki edatlar bağlama, son çekim, işaret,berkitme, karşılaştırma edatları başlıkları altında incelenmiştir.

1. 3. 4. 1. Bağlama edatları

Metnimizde cümleleri, kelimeleri veya kelime gruplarını gerek anlam gerek şekil bakımından, birbirine bağlayan Türkçe ve yabancı menşeli pek çok edat kullanılmıştır. Bunlar özelliklerine göre şöyledir:

ammā : ammā ol nev^c kim hâkdur 102a-1

ammā : ammā başdağı altı pâre süñügüñ ikisi yâfûhdadur 23a-2

ammā eger : ammā eger me^c denüñ mizâcî şavudîsa 97a-5

ve ammā : ve ammā cimâğa kuvvet ider edviyeler bunlardur 118a-9

bel : Geniş bir kullanım alanı bulunan ve “belki, belkim” edatlarının aslını oluşturan bu edata sadece Harezmi sahasında bir tek örnekte rastlanmıştır.⁶⁹ Bu edat metnimizde de bir yerde geçmektedir.

bel “belki” : üç günden bel yidi günden soñra 117a-6

birle : leblâb şuyını ğariķûn

beñzer : yüzi ölü yüzine beñzer ve eli ayağı şovur 99a-8, kiçirek arucuķlara beñzer 113b-3

birle bile içürmek gerek 108b-8 çekim edatı

çünküm : çünküm ahlâtı bildürdük 14b-1

eger : eger açla olurîsa 98b-7, eger zahmeti artuķraķîsa 135a-2

h̄ ūh “ister ... ister “ : h̄ ūh beden olsun ve h̄ ūh ‘uzv olsun 12a-3, h̄ ūh zannıla ve h̄ ūh taħķıķıla olsun 19b-6

⁶⁸ (Timurtaş, 1997 : 99)

⁶⁹ (Hacıeminolu, 1992: 124)

ki : bundan yigrek yoğdur ki hastaya bir kuyı kazalar 106b-12, her bir süñügün birez egrice bir yivi vardır ki kulakdan yāna kulak süñüğine ulaşuğdur 23b-3, az kaldı ki nābīnā olayıdı 88a-1

kim : bilgil kim uyuz iki nev^çdür 134b-4, ‘ilācı budur kim kūsmağā mülāzemet itdürmek gerek 127b-13, eger dilerisen kim aña^ç ilāç irdüresin 130a-13, imdi kaçan göresin kim bir kişinüñ gözi ağı kararmağā başlamışdur 133b-2, bir yaqu kim şışı yumşadur 139b-10, bu birkaç nev^ç kim zıkr olundı 59a-9

lākin : lākin mē^ç dede balğam bulurısa balğama döner 155a-9

lākin : lākin iti giñsek olur 52a-12

meger : meger bir kolu yirde ola 140b-3

tā : ene ziyādetten ibtidā ider tā noğşāna degin 58b-6

tā ki : tā ki bedenüñ aşığā a^ç zaların şuvara 30b-11

tā kim : tā kim oğlancuğ kavrulmaya ve gök olmaya 67b-1

velākin : velākin kendü kendüye hareket itmez 39a-6

veyā : göğüzde veyā öykende kim galiz ruṭubet vardır 153b-11, yaz mu^ç tedildür veyā ḥār-yābisdür 46a-7, bu ‘illetler yā oldur kim ıssı olur veyā oldur kim şavuç olur 72b-1

yā : ṭıbbuñ mu^ç teber kitābları kim vardır ‘arabīdür yā pārisīdür 2b-13, bevlüñ levni karamturağ yā hem kızıl ve hem galiz olur 53b-7, yā oldur kim ruṭubetdebn olur yā oldur kim yubüsetden olur 92a-3, iki gün yā üç gün diñlendürmek gerek 120b-13

yāḥūd : habb-ı şeytaracı virmek gerek yāḥūd habb-ı sūrincānı virmek gerek 127a-3, bir südde ‘arız olur yāḥūd ṭalaquñ kuvvet-i māsikesi za^ç if olur 109b-1

yoğsa : yoğsa ağı kanğı yanında artuğısa 72b-9

yoğsa : yoğsa toḥmekān şuyına kil-i maḥtūm ve gülnār ezip 122a-9

yoğsa : kara tuğ katalar yoğsa alalar kara helile ve balıla 75a-1

zirā : zirā bu sinde insān girüye döner 20b-10

Bağlama vavı

ü : arpa bārid-yābisdür 147b-3, büyük oğlanların mizācı ḥār-raṭbdur 67b-4, kış bārid-raṭbdur 46a-8

ve : yüce yirlerden aḡ ve üsti açuḡ ola 48a-5, birez afyön ve birez benefşe yağın 89a-2, sögülme balıḡ ve ḡıyār ve ŧengiyār ve ḡabaḡ ve ŧeftālū 119a-11

1. 3. 4. 2. Son çekim edatları

1) Yalın ve ilgi hallerini isteyen edatlar

berāber : ḡunduz ḡāyası berāber yumŧaḡ dögesin 86b-12, ḡara baldur otı ve ḡızıl boyayı berāber berāber ŧuyıla biŧüresin 110b-12

bile : iki ŧamardan bile ḡan alalar 90a-4, ḡatun ḡiŧinüñ südile bile burnına ŧamzurasın 134a-10

diyü : eger baŧıḡur diyü ḡorḡarısan yine isti' māl idesin 141a-6

gibi : oñurḡa süñükleri gibi 22a-9, her uzv kim ḡapa ve hem geñsek ola öyken gibi 70a-7, sürme gibi yumŧaḡ dögeler 145a-12, fulful gibi uŧacuç habcuḡazlar eyleyeler 146b-6

içün : balḡamdan olan öksürük için ḡatı müfiddür 148b-3

ile : bevlile ḡatı ḡarıŧuḡısa 63a-12, çoḡan ve sirkeyile ovasın 135b-9, ditremeksüz dutar ve derile ḡor 143a-5

ḡadar : ba' zısı ol ḡadar yassı olur 84b-5

2) Yönelme hâli isteyen edatlar

-a deḡin, -e deḡin “-e kadar” : buduñ derin yirlerine deḡin batar 33a-6, iki baldıra deḡin varur 29a-8, iki diremden üç direme deḡin içürmek gerek 124a-3, uyluḡdan topuḡa deḡin uzanur 125b-3

-a göre “nazaran, nispetle” : maraž ḡatı olacaḡ aña göre muvāfiḡ ot virmek gerek 69b-9, teke iti ḡoyın itine göre bārid-yābisdür 148b-12

-a ḡadar : mē' de aḡızına ḡadar siñir yaḡuz siñirdür 27a-1

-e ḡarŧu < ḡarŧ-u <ḡar-ı-ŧ-u “-a doḡru, -a ḡarŧı” çekim edatı olarak Kaŧgarlıdan itibaren kullanılmaḡa baŧlanmıŧtır. Eski Türkçe devresi'nde Uygur ve Karahanlı metinlerinde bu vazifeyi “utru” edatı görmüŧtür. Karıŧ- fiilinden tapılmıŧ bir zarf fiil olma ihtimali kuvvetlidir.⁷⁰

göḡüze ḡarŧu oñurḡanuñ boḡunlarından biter 27a-9

⁷⁰ (Hacıeminoḡlu, 1992 :52)

3) Çıkma isteyen edatlar

-den aşığa : bu ondört eyegüden aşığa 24b-6, yürekden aşığa 34b-8

-dan öñdin : müşhilden öñdin müleyyinler isti' māl itmek gerek 72a-1, sarmağdan ön öñdin o tılayı dürtesin 128a-3

-dan artuk : bir kişiden artuk görmedim 107a-2, bunun neveti on iki sâ' atden artuk olmaz 144b-2

-dan ötürü, -den ötürü : dünyā şahtinden ötrü dinlerin fesada virürler 2b-1

-dan soñra, -den soñra : altı sâ' atden soñra 113a-2, derisi şoyıla añdan soñra şanın silesin 130b-8, yidi günden soñra 117a-6

-dan yaña : bağarsuqlardan yaña cezb kıla 70b-12, kulağdan yaña kulağ süñüğine ulaşığdur 23b-3

-dın yaña : soldın yaña sol ele varur 31b-5, soldın yaña bölünür 34b-4

içinde : birisi boyun içinde biter 31b-10, öñ dişler etüñ içinde olur 23b-12, şamarlar içinde müncemid olur 133a-8

içine : kafānuñ içine girür 31b-11, 34a-11

üstine : baş üstine karşı pul pul tökesin 76a-13

1. 3. 4. 3. İşaret edatları

uş : sıfatı uş kim yüklülüğe müfiddür 121b-6

tā : tā sekirdene degin 34b-10

şöyle kim : iki yañaqları şatı kıuzılolur şöyle kim gören 93a-4

1. 3. 4. 4. Berkitme edatları

bile : arı etmek bile viresin 133b-10, aşığa dudağda bile yayılır 26a-2, dil altındağı iki şamardan bile şan alalar 90a-4

dağı : aşına dağı toğrayasın 78a-1, gargaralar dağı aña şatı müfiddür 88a-11, kulağlarına dağı şamzurasın 139a-2, yıl dağı zekere yürekden gelür 117b-5

elbetde : eger bevl kızılısa elbetde şan aldurmak gerek 105a-10, elbetde iriñ dirse gerek 139b-9

hattā : hattā yavlağ çoğdur 43b-2, 13

hōd : çürük endişenüñ hōd kararı yoğdur 77a-11

hem : hem kiçi ve lañif şaçanağdur 36b-5, kuvvetlü olur ve hem fāyidelü olur 110b-8, hem meniyi arturur 155b-8

ammā : mē' desi arına ammā mē' desi arınduğdan soñra 99a-11

1. 3. 4. 5. Karşılaştırma edatları

gāh ... gāh : gāh gerilür ve gāh süst olur 112b-2

gerekise ... gerekise : gerekise yaz olsun ve gerekise kış olsun 105b-2

gerekise ... gerekise ... gerekise : gerekise alyae gerekise muaccan ve gerekise söğülme olsun 75b-11

ne ... ne : ne artar ve ne eksilür 20b-7, ne ala ola ne tola 65b-12

yā ... yā : yā oldur kim ruubetden olur yā oldur kim yubüsetden olur 92a-3, yā gülyağın ezeler ve ulađa amzuralar yā it üzümünñ şuyını amzuralar yā tomekān şuyını yā yaş kişniz şuyını 89a-3

yā ... veyā : yā oldur kim ıssı olur veyā oldur kim şavuş olur 72b-2

yā ... yāhüd : yā řafrā çoqluğından olur yāhüd bağır şişer 109a-9

1. 3. 5. Fiiller

Fiil bir oluşu, bir hareketi ve durumu zamana ve şahsa bağlı olarak bildiren kelimelere denir. Fiil tabanları dilde çekimli halde bulunurlar.

Aşağıda, metnimizdeki fiillerin genel yapısı üzerinde duracağız ve ekleri inceleyeceğiz.

1. 3. 5. 1. Fiilerde olumsuzluk

Metnimizde fiil çekimlerinde olumsuz ek olarak -ma, -me, -maz, -mez kullanılmıştır. Olumsuzluk eki fiilin tabanına eklenmekte, zaman ve şahıs eklerinden önce gelmektedir.

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

bilmez 81a-2, bişürmeyüpdür 13b-12, irişmez 24b-7, hareket itmez 39a-6 , aynamadı 14a-5, urgurmayasın 128a-12, urmadısa 137b-13

1. 3. 5. 2. Yapım ekleriyle fiil yapma

1. İsimden fiil yapım ekleri

-a, -e

Yapma ve olma bildirir, geişli ve geişsiz fiiller yapar. Metnimizdeki örnekleri:

beñz-e-r 13b-6, dil-e-dü-m 3a-4, kan-a-maz 113b-10, oyn-a-r 99a-6, uz-a-n-ur 99a-8

-al, -el, -l

Sıfatlardan bazen de isimlerden geçişsiz fiiller türetilir.

boş-al-a 127b-5, çok-al-ur 143a-13, diri-el-ür 36a-10, ince-el-ür 146b-13, kıoca-al-dur 160a-1, sağ-al-dur 139a-6, yoğn-al-ur 72b-6, yön-el-ür 30a-8

-l eki, metnimizde az geçmektedir.

diri-l ür 36a-10, 98b-1 duru-l-dur 150b-5

-ar, -er

Genellikle renk bildiren isimlere getirilir. Hem geçişli hem geçişsiz fiiller türetilir.

ağ-ar-ur 132a-11, ağ-ar-maz 132a-11, boz-ar-ur 78b-7, kıara-ar-ur 110a-11, sarı-ar-ur 90a-10, şuv-ar-ur 140a-10

-ı, -i, -u, -ü

Geçişli fiiller yapar. Fazla kullanılmayan bir ektir.

ağr-ı-r 146a-4, sağı-ı-n-dur-a-sın 134a-4, tok-u-n-ur 55a-3

-ig, -ık, -ük

İşlek olmayan eklerdendir.

ac-ı-k-ıcağı 64a-11, bir-i-g-ür 32a-9, göz-ü-k-ür 107a-7

-la, -le

İşlek bir ektir. İsim ve sıfatlara getirilir. Yapmayı ve olmayı ifade eder.

aruğ-la-d-ur 65a-3, baş-la-mış-dur 133b-4, budak-la-n-ur 29b-12, kilid-le-n-e 22a-12, yiy-le-mek 72a-3, sağı-la-mağı 146a-7, şu-la-n-ur 53a-11, yoğun-la-r 85b-13

boğuz-la-y-a-lar 84a-8 örneğinde ayrılma, uzaklaşma ifade eder.⁷¹

⁷¹ Uygur C. Vedat, (2000), "İsimden Fiil Yapma Eki+La-, +lLe-Ekininin Vasıftan/Nesneden Uzaklaşma/Arınma" Fonksiyonu Üzerine" Çeşme-İzmir:TDK IV. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, 25-31 Eylül, Bildiri

-lan, -len

-la, -le ekinin -n çatısı ile genişletilmiş şekidir. Geçişli fiiller yapmaya yarar. Kimi dilciler bu ekle yapılan fiillerin -la, -le 'li şekillerinin kullanılmadığını söylerler.⁷²

kuvvet-len-dür-ür 159b-7, küf-len-mek 50a-3, köpük-len-ür 78b-2, şoluk-lan-mağ-a 134b-6, şasa-lan-ur-ısa 73b-13

-r

Metnimizde bir kelimedede geçmektedir

belü-r- <(belgü-r-) → belü-r-ür 137b-12

-ra, -re

Fazla kullanılmayan eklerdendir.

dep-re-t-ür 151b-6, sıç-raduğ-ı-n-a 57b-6

-sa

Bir şeyi istemek, arzulamak ve bir şeye ihtiyacı olmak anlamı veren geçişsiz fiiller yapar.

şu-sa <(şuv-sa) → şu-sa-d-ur 150b-1

2. Fiilden fiil yapım ekleri**a) Ettirgenlik fiil ekleri**

Ettirgenlik fiil yapım ekleri geçişli ve geçişsiz fiil tabanlarına gelir.

-ar

Eklendiği fiilleri geçişli kılar.

çık-ar-ur 42a-7

-dar, -der

İşlek olmayan bir ektir.

dön-der-mek 10b-12

-dur, -dür

İşlek bir ektir; geçişli ve geçişsiz fiillere getirilir.

⁷² (Gülsevin, 1997: 121)

al-dur-a-lar 72b-8, bil-dür-e-elüm 5a-5, dön-dür-ür 43a-4, düğ-dür-ür 120a-11, göyün-dür-ür 120a-10, gül-dür-ür 76a-3, iriş-dür-ür 40b-8, it-dür-ür 37b-9, söyün-dür-ür 152a-4

-ğur

Birkaç kelimedede kullanılmıştır.

tır-ğur-ma-y-a-sın 128a-12

--ir, -ur, -ür

Eski Türkçe devresinden beri yaygın bir ektir. Eski Anadolu Türkçesi devresinde ünlüsü daima yuvarlak olarak kullanılmıştır. Metnimizde ünlüsü düz olan örneğe de rastlanmıştır.

bel-ür-ür 71a-10, biş-ür-e-sin 124b-12, deg-ür-eler 50b-8, şiş-ir-ür 147b-11, şiş-ür-ür 82b-11, tım-ur-ur 53a-10, tım-ur-mağ-uñ 122b-3

-t

Çoğunlukla geçişsiz fiillerden geçişli fiiller yapan -t - eki iki ünlü arasında kaldığında tonlularak -d- olur.

aşur-t-mek 88a-11, ayır-t-la-n-mış 65a-2, depre-t-ür 151b-6, dür-t-mek 102a-6, üyür-t-le-y-em 3a-8, sür-t-e-ler 93a-9, yülü-d-e-ler 80a-10

-tur, -tür

Eski Türkçe devresinde kullanılan ektir. Bugün işlekliliğini kaybetmiştir. Çok az kelimedede görülür.

getür (< kel-tür) ge*-tür -ür 158a-1

otur (<ol-tur) o*-tur-mağ 147a-4

-vür

Sayın Hacıeminoğlu'nun -ğur, -gür ekinden geliştiğini belirttiği⁷³ işlek olmayan -vur, -vür eklerinden yalnızca bir örneğe rastlanmıştır.

gi-vür-e-sin "girdiresin, sokasın" 133b-13

-z, -(ü)z

İşlek olmayan eklerdendir metnimizde üç örneğine rastlanmıştır.

⁷³ Hacıeminoğlu Necmeddin, (1992), **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları , s. 85.

em-z-ük-lü 7a-1, tam-z-ur-as-sın 139a-2, tüt-ü-z-meg-i 121b-1

b) Edilgenlik fiil ekleri

Edilgen fiiller, geçişli fiillere -l- veya -n- eki getirilerek yapılır. Ek ünsüzle biten bir fiile gelince araya yardımcı ünlü gelir.

-ıl, -il, -l, -ul

Edilgenlik eki genellikle -l 'dir. Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

aç-ıl-a 114a-5, ağard-ıl-mış 92a-9, at-ıl-duğ-ı 57b-10, dut-ıl-a 45a-6, eksi-l-icek 113b-11, irk-il-ür 134b-7, kat-ıl-ur 151a-10, kes-il-e 67a-10, tıķ-ıl-ur 51a-1, tük-il-ür 129b-4, yinc-il-miş 76b-2, yoğr-ul-mış 116b-1, yor-ul-mağ-dan 134a-4

-in, -n, -un

Metnimizdeki örnekleri şunlardır:

ağırla-n-ur 88a-9, bağla-n-ur 112a-13, bil-in-e 79b-5, böl-in-ür 29a-4, ol-un-dı 59a-10, şula-n-ur 145b-6, yi-n-ür 151a-10

c) Dönüşlülük ekleri

Öznenin kendisini etkileyen hareketini karşılar. Dönüşlülük eki olarak çoğunlukla -n kimi zaman da -l kullanılmıştır.

-n

Asıl dönüşlülük eki budur.

gör-ün-ürse 92b-6, yumşa-n-ur 53a-11, yu-n-mamağdan 134b-12

-ıl, -il, -l, -ül

Edilgenlik yapan bir ek olmakla beraber dönüşlülük anlamı da verir. Ünlüsü genellikle dardır.

aç-ıl-a 114a-5, ayr-ıl-ur 30a-3, dir-il-ür 36a-10, dök-ül-ür 99b-4, dut-ıl-a 45a-6, eg-il-ür 81b-11, yar-ıl-mağ 45a-10,

ç) İşteşlik ekleri

-ış, -iş, -ş-, -uş

Geçişli ve geçişsiz fiillere getirilir. Eklendiği fiillere bir işi karşılıklı yapma, birlikte yapma ve yapılan işten aynı derecede etkilenme anlamı kazandırır.

berâberle-ş-düreler 146b-5, ir-iş-düre 47a-11, qar-iş-ur 137a-13, oṭr-uş-a 83b-7, yap-iş-an 86b-8, yardımla-ş-ur 121a-2

1. 3. 5. 3. İsimden yardımcı fiillerle fiil Yapma

Türkçe kelimelerin yanında metnimizdeki yabancı asıllı kelimeler de it-, ol-, eyle-, kıl-, bul-, dut-, ur-, al- yardımcı fiilleriyle birlikte kullanılarak birleşik fiil oluşturmuşlardır. Birleşik fiili oluşturan it-, eyle-, -kıl- yardımcı fiileri yapılan birleşik fiiller geçişli, ol- ile yapılanlar geçişsiz anlam ifade eder.

1) it- yardımcı fiili ile yapılanlar

def' ider 14b-5, mezc ider 18a-9, mülâzemet iderlerise 127a-12 , zıkr idelüm 99b-3 , isti'c māl idesin 100b-8, isti'c māl ideler 104b-3, cimā' idecegi 117a-13, zıkr idiserüz 117b-9 , kifâyet ider 134b-13, 'ilâç ideler 140a-12

2) ol- ile yapılanlar

mütevellid olur 14b-2, müstevlî olupdur 2b-9, zâyil olucaḡ, 10b-11 zâyil olmaz 49b-5, şâdir olurısa 72a-7, 'arız olurısa , 111b-5 revân ola 114a-6, giñilmiş ola 120a-3, galîz ola 140b-9, göynük olur 152a-11

3) eyle- ile yapılanlar

süst eyler 65a-5, şıyâf eyleyesin 86a-12, ḡab eyleyeler 92b-12, ḡalye eyleyip 119a-9, tebdîl eyleyecek 125a-2, baḡş eyleyeler 126a-4, def' eyler 150a-5, meymün eyleye 4a-10

4) kıl- ile yapılanlar

müyesser kılmışdı 3a-4, tercüme kılam 3a-8, mübâlaḡa kılmışam 4b-11, naḡar kılasız 17b-1, istifrâḡ kıla, isti'c māl kıllalar 136a-4, ziyâde kıldı 88a-4

5) bul- ile yapılanlar

dermân bulalar 3a-2 i'tidâl bula 42a-8 , i'tidâl bula 54a-2, ḡalâş bulur 127b-12 142a-11, fâyide bulmaz şifâ bulur 133a-12,

6) dut- (tut-) ile yapılanlar

dem dutmaḡ 110b-3, içi dutarısa 136b-12, ishâli dutar 160a-3, iştiḡâyı dutar 159b-12, şifli dutar 37a-13, ṭabî' atın dutar 158b-11

7) ur- ile yapılanlar

dağ urmağ 68b-1, it üzümün urasın 139b-3, müleyyin nesne urmağ gerek 141b-4 , otlar urasın 139b-9, tışraya urmaya 138a-9, tışraya ururısa 138a-9

8) al- ile yapılanlar

berāber alalar 136a-3, hāz ve fāyide alalar 3a-1, kıl alasin 85a-12, kan alalar 90a-3, kan alasin 128a-10,

1. 3. 5. 4. Fiil Çekimi

Fiil çekim kalıplarını basit ve birleşik kipler olmak üzere iki kısımda inceliyoruz.

1) Basit kipler

Basit kipler bildirme (haber) ve dilek (inşa) olmak üzere iki çeşittir.

a) Bildirme kipleri

1. Görülen geçmiş zaman

Bu kip -di, -di ekleri ile yapılır. 1. ve 2. şahıs eklerinin teklik ve çokluk çekimlerinde, görülen geçmiş zaman ekleri üzerine şahıs ekleri getirildiğinde zaman ekinin ünlüsü yuvarlaklaşır. 3. şahıs teklik ve çokluk çekimlerinde ise düz kalır.

Teklik 1. şahıs : -düm

dil-e-dü-m 3a-4, gör-me-dü-m 107a-2, gör-dü-m 134b-1

Teklik 3. şahıs : -dı, -di

az řal-dı 2b-12, buyur-dı 88a-2, eyit-di 151a-3, ña-bī nā ola-y-dı 88a-1
sağal-dı 107a-2, yi-di 88a-3

Çokluk 1. şahıs : -dük

bil-dür-dü-k 14b-2, hātm it-dü-k 39a-11

Çokluk 3. şahıs : -diler

di-diler 23b-8, Eyit-diler 148a-5, ittifak it-diler 148a-4, ihtilāf it-diler
148a-5

Görülen geçmiş zamanın olumsuzu

şayna-ma-dı 14a-5

2. Öğrenilen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki -mış, -miş'dir. Ekin Eski Türkçe devresi'nde yalnız düz şekilleri vardı. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin ilk devresi'nde hep bu düz şekilleri kullanılmıştır.

Teklil 1. şahıs : -am, -em

Mübalâğa kılmış-am 4b-11

Teklik 3. şahıs : -mışdur, -mişdür, Ø

azalmağa baş-la-mış 133b-4, bürü-miş-dür 40a-5, dön-miş 133b-1, döşe-n-miş-dür 25a-1, kararına baş-la-mış-dur 133b-2, kap-a-n-mış-dur 23b-2, kıp kızıl ol-mış 133b-4kûf-le-n-dür-miş-dür 61a-11, muhkem ol-mış-dur 76a-6

Çokluk 1. şahıs : -mişüz, mişüzdür

zıkr itmişüz 119b-3, vaşf itmişüzdür 128a-3

Çokluk 3. şahıs : -mışlar, -mişler

benzetmişler 58b-8, medh itmişler 87b-13, teşbîh itmişler 58a-4

-up, -üp eki ile öğrenilen geçmiş zaman

-Mış,-miş dışında -up . -üp zarf fiil eklerinin de öğrenilen geçmiş zaman yerine kullanıldığı araştırmalarda tespit edilmiştir.⁷⁴ Eski Anadolu Türkçesi'nde bu şekil daha çok 3. şahıslarda kullanılmıştır. Bu ekin çekimli fiil ekinin yerini tutması kendisinden sonra gelen tur- fiilinin düşmüş olmasındandır. Bugün Azeri sahasında 2. ve 3. şahıslarda öğrenilen geçmiş zaman için hep bu zarf fiilli şekil kullanılmaktadır. Kimi dilcilere göre "anlatılan geçmiş zaman" kimi dilcilere göre "belirtilen geçmiş zaman diye adlandırılan ve Türkiye Türkçesi'ndeki -mıştır, -miştir ekinin fonksiyonuna benzer bir fonksiyonu bulunan bu ek, bir çeşit tasvir fiilleri yapar. Zarf fiil eki -ıp, -p, -up, -üp üzerine bildirme eki -dur getirilerek oluşturulmuştur.

tül-ı emelden nefsleri az-ıp-dur 2b-5 , ibtidādan geç-üp-dür 134a-13, gönüllerinden götr-ü-l-ıp-dür 2b-6, nisyen mensiyyen kal-ıp-dur 2b-10, a' zāsı tışradan kap-la-y-up-dur 38a-13, terkib ol-ıp-dur 40b-9, uçları ol ulu 'uzva ula-ş-ıp-dur 36b-2, dimāğları feşāda var-up-dur 2b-8

olumsuzu biş-ür-me-y-üp-dür 13b-12

⁷⁴ T(imurtaş, 1977 : 121-122)

3. Geniş zaman

Geniş zaman eki olarak Eski Türkçe devresi'nde -ur, -ür, -ar,-er, ve nadiren -r ; Eski Anadolu Türkçesi devresi'nde ise -ur, -ür, -ar, -er, -r ve az da olsa -ır, -ir kullanılmıştır. Geniş zaman 1. ve 2. teklik şahıs ekleri şahıs zamirlerinden gelişmiştir.

a. -ur-ür eki ile geniş zaman

teklik 1. şahıs : -ür-em

gayb bilürem 77b-2, tuhfe getürem 3a-10

teklik 3. şahıs : -ur,-ür

ağ-ar-ur 53a-11, art-ur-ur 119b-10, çukur-la-n-ur 146b-13, ir-iş-ür 129b-4, qar-iş-ur 109b-1, toğ-ur-ur 122a-4, tımr-ur 53a-10 yuğna-l-ur 83a-4

çokluk 3. şahıs : -urlar, -ürler

ol-dur-ur-lar 102b-10, vir-ür-ler 2b-1

b. -ar, -er eki ile geniş zaman

Teklik 1. şahıs : -er-em

tevaqqu' id-er-em 4a-11

Teklik 3. şahıs : -ar,-er

biş-er 14b-4, bit-er 25b-2, çök-er 14b-10, dön-er 13a-7, geç-er 25b-7

Çokluk 3. şahıs : -lar, -ler

şat-ar-lar 2b-2, şan-ar-lar 102b-9, yar-ar-lar 107a-1, sağ-ar-lar 107a-1

c. -r eki ile geniş zaman

Teklik 3. şahıs : -r

benze-r 13b-5, göyne-r

Çokluk 3. şahıs eki : -r-ler

di-r-ler 12a-1

d. -ir ile geniş zaman

gir-ir 22a-1

Geniş zamanın olumsuzu

Teklik 3. şahıs : -maz, -mez

ağrı-maz 107a-11, kıyāma gel-mez 117a-11, ir-iş-mez 24b-7, kan-a-maz 113b-10, kan-maz 143b-12, ko-maz 143b-11, şu-sa-t-maz 145b-5, yit-mez 98a-8, yumşa-n-maz 55b-7, zāyil olmaz 49b-5

4. Gelecek zaman

Eski Anadolu Türkçesi devresinde gelecek zaman eki -isar, iser'dir. Bugün gelecek zaman eki olarak kullanılan -acağ, -ecek Eski Anadolu Türkçesi devresinin sonlarında ortaya çıkmış önce sıfat fiil olarak daha sonra gelecek zaman çekim eki olarak kullanılmıştır.⁷⁵ Eski Türkçe devresi'nde gelecek zaman eki olarak -ğay, -gey, -tacı, -teci, -daçı, -deçi, -cı, -ci' ye rastlanır. Bu eklerden -ğay ve -gey Çağatay Türkçesi devresi'nde gelecek zaman eki olarak varlığını sürdürmüş, Batı Türkçesi'ne geçişte eklerin başındaki ğ ve g düşmüş ; ek -a, -e şekline dönmüştür.⁷⁶

Eski Anadolu Türkçesi'nde -isar ve -iser'in gelecek zaman eki olarak kullanılmasının yanında sıfat fiil ekleri -ası, -esi ve -acak, -ecek de gelecek zaman anlamında kullanılmışlardır.

Teklik 1. şahıs eki -iser-üm

bildür-iser-em 124b-4

Teklik 3. şahıs : -isar

haşbe çık-ar-isar 137b-8

Çokluk 1. şahıs eki : -iser-üz

zıkr id-iser-üz 117b-9, edviyeler ekm-iser-üz 118a-1

b) Dilek kipleri

1. İstek

Eski Anadolu Türkçesi devresi'nde ve Bugünkü Türkiye Türkçesi'nde istek eki -a, -e'dir. Eski Türkçe devresinin başlangıcında -ğay, -gey , daha sonraları -ğa, -ge biçiminde görülen istek ekinin başındaki ğ ve g Batı Türkçesine geçişte düşmüş , istek eki olarak geriye -a, -e kalmıştır. Ek, isteğin dışında gelecek zaman ve şimdiki zaman görevlerinde de kullanılır.

Teklik 1. şahıs -(y)a-m, -(y)e-m

⁷⁵ (Ergin, 2002: 303)

⁷⁶ Mansuroğlu Mecdut, 1958 "*Türkçede -ğay/ -gey eki ve türemeleri*", Jean Deny armağanı TDKYayı,Ankara: s.171-183

ķıl-a-m 3a-8, ķoy-a-m 3a-9, űyűrűtle-y-e-m 3a-8 sar-a-m 113b-13, tertĭb
itmiş-em 4b-12

Teklik 2. şahıs -(y)a-sın, -(y)e-sin

ez-e-sin 130b-12, dűg-e-sin 100b-8, dűrt-e-sin 130b-12, givűr-e-sin

135b-9, geķ-űr-e-sin 85a-12, ov-dur-a-sın 134b-7, řamz-ur-a-sın 138b-11,
tűk-e-sin 76b-4, yoęur-a-sın 144b-11, yu-y-a-sın 135b-9

Teklik 3. şahıs -a, -e

artuķ ol-a 27a-3, cezĭb id-e 35a-10, dut-ıl-a 51a-3, ğızā vir-e 15b-13, gűtr-
űn-e 121a-11, ir-iř-e 18a-5, ķařır ol-a 50b-6, ķızar-a 130b-8, soy-ı-l-a 130b-8
şuv-ar-a 31b-12, toķın-a 18b-4

Çokluk 2. şahıs -a-sız, -e-siz

gűr-e-siz 17b-1, naźar ķıl-a-sız 17b-1

Çokluk 3. şahıs -a-lar, -e-ler

dağ-la-y-a-lar 140b-5, ķayna-d-a-lar 143a-8, şamz-ur-a-lar 156b-10, ķat-a-
lar 75a-1, űrt-e-ler 4a-12, ta' dĭl id-e-ler 67b-13, yoęur-a-lar 79a-10

İsteğin olumsuzu

Teklik 2. şahıs me-y-e-sin

eksűk eyle-me-y-e-sin 128a-12, kes-me-y-e-sin 85b-5, vir-me-y-e-sin
130a-9

Teklik 3. şahıs me-y-e

Bil-in-me-y-e 57b-8, depret-me-y-e 38b-5, dile-me-y-e 117a-13, dűk-ű-l-
me-y-e 64a-12, kār -it-me-y-e 155b-12, ķuvvetden dűř-me-y-e 91a-1, kes-i-l-me-
y-e 85b-5, sűyűn-me-y-e 105b-1

Çokluk 3. şahıs ma-y-a-lar, -me-y-e-ler

řacāmat it-me-y-e-ler 67a-11, ķo-ma-y-a-lar 67b-1, ķork-ut-ma-y-a-lar
67a-13

2. Dilek-şart

Dilek řart eki -sa, -se'dir. Eski Tűrkçe'deki -sar Dilek-řart ekinde bulunan
r sesinin dűřmesi ile ortaya çıkmıř, Batı Tűrkçe'sinde bu biçimiyle kullanılmıřtır.
Ek, şart ifadesinin yanında dilek ve temenni ifadesi de taşır.

Teklik 3. şahıs -sa, -se

ol-sa 91a-9, yi-se 98a-3

Çokluk 3. şahıs -se-ler

yi-se-ler 154b-1

Dilek-şartın olumsuzu

Teklik 3. şahıs ma-sa

zāyil ol-ma-sa 100a-13,

3. Gereklilik

Eski Anadolu Türkçesi'nde gereklik iki yolla yapılırdı:

a. Dilek şart ve istek kipine gerek kelimesi eklenmek suretiyle.

dir-se gerek 139a-9, deş-i-l-se gerek 139b-9

b. Fiillerin masdar şekillerinden sonra gerek kelimesi eklemek suretiyle Ancak bu şeklin yalnızca 3. şahıslarda ve şahıslar dışındaki ifadelerde kullanıldığı görülmektedir.⁷⁷

Teklik. 3. şahıs -mağ gerek, -mek gerek

ağtar-mağ gerek 79b-5, dürt-mek gerek 119b-11, götrün-mek gerek 121b-12, Ölilāç kılm-mağ gerek 68b-11, kıo-mağ gerek 116a-13, naşar kılm-mağ gerek 105a-10, saşın-mağ gerek 66b-8, yığlan-mağ gerek 118a-6

Gerekliliğin olumsuzu

Teklik 3. şahıs -mamağ gerek, -memek gerek

isti' māl it-me-mek gerek 70b-2, dirle-me-mek gerek 131b-12, kıork-ma-mağ gerek 99a-10, şurgur-ma-mağ gerek 128a-1

4. Emir

Eski Anadolu Türkçesi 'nde genel olarak teklik 2. şahıs eki -đıl, -gil biçiminde kullanılan ekin metnimizde de örneğivardır. Ek, Eski Türkçe'den Batı Türkçesi'ne geçmiş, Eski Anadolu Türkçesi devresi'nde ve Osmanlı Türkçesi'nin başlangıcında kullanılmış bugün ise bazı ağızlarda ve özellikle Azeri ağızlarında kullanılmaktadır. Teklik 3. şahıs emir eki -sün, Çokluk 1. şahıs emir Eski Türkçe'de bugünkü gibi -alım, -elim şeklinde idi. Ek, eski metinlerde yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

⁷⁷ Korkmaz Zeynep, (1973), Marzubannāme Tercümesi, Ankara: s. 172

Teklik 2. şahıs -ğıl, -gil

bil-gil 14b-3, 107a-5, 159a-3, cehd it-gil 138a-12, şarf it-gil 76a-11

Teklik 3. şahıs -sun

taḥkıkıla ol-sun 19b-6, aḳ ol-sun 82a-11 , kuvvetlü ol-sun 100b-4,
sögülme ol-sun 75b-12

Çokluk 1. şahıs -elüm

beyān id-elüm 56a-6, bil-dür-elüm 132a-8, zıkr id-elüm 99b-3

Emir ekinin olumsuzu

Teklik 3. şahıs : ma-sun

ol-ma-sun 79b-11

2) Fiillerin birleşik çekimleri

Birleşik çekimli fiil iki çekimli fiilin biraraya gelmesinden oluşan fiildir. Birleşik çekimli fiilde asıl fiil önce ekfiil (-i fiili) sonra gelir. Birleşik çekime Türkçenin ilk devrelerinden itibaren rastlanır. Birleşik çekimler için -i fiilinin görülen geçmiş, öğrenilen geçmiş ve dilek şart şekilleri kullanılmıştır. Fiillerin birleşik çekimleri ile ilgili çok az sayıda örneğe rastlanmıştır.

a) Hikâye çekimi

1. Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi

Teklik 3. şahıs -mıṣ ıdı

müyesser kııl-mıṣ ıdı 3a-4, za'wif ol-mıṣ ıdı 88a-1

2. Geniş zamanın hikayesi

Teklik 3. şahıs -ür idi

eyd-ür idi 154b-8

b) Şart çekimi

1. Görülen geçmiş zamanın şartı

-dısa

yayıl-dısa 34b-7

2. Öğrenilen geçmiş zamanın şartı

Teklik 3. şahıs -mıṣ ısa, -mıṣ ise

balgam eglenmiṣise 97a-11

3. Geniş zamanın şartı

Teklik 2. şahıs -ar ısañ, -er iseñ
dil-er iseñ 78a-4 , kórq-ar ısañ 141a-6

Teklik 3. şahıs -er ise, -r ise
biş-er ise 14b-10, 11, eski-r ise 95a-2

Geniş zamanın şartının olumsuzu

Teklik 3. şahıs
ishāl ol-maz ısa 123a-13

1. 3. 5. 5. Fiilimsiler

1) İsim fiiler

Türkçede mastar adıyla da adlandırılan isim-fiiller, -mağ(ğ), -mek(g) ekleriyle oluşturulmuşlardır. Bunları isimden isim yapan ekler kısmında değerlendirdik.

2) Sıfat fiiler

1. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri

a. -duğ (-duğ-ı), -dük(düğ-i)

atıl-duğ-ı 58a-4, dağıl-duğ-ı hâlde 29a-11, dutma-duğ-ı günde 145a-5
hâşıl ol-duğ-ı hâlde 71a-8, olduğ-ı yirde 34b-11 , sağıl-duğ-ı sâ' atde 93b-4,
sıçra-duğ-ına 57b-6, sıyrıl-duğ-ına 62b-1

b. -mış, -miş

arın-mış ola 73b-3, atıl-mış pambuk 80b-1, göyün-miş safrā 14a-2, eri-miş
sırçaya 40b-2, dögül-miş arpayı 90a-7, giñil-miş ola 120a-3, ol-mış-ı 154a-5,
uyuş-mış kana 43a-1, ayırtlan-mış ola 65a-2

2. Geniş zaman sıfat-fiilleri

-an, -en, -yan, -yen

başı ağrı-yan kişilerün 160a-11 , boya-yan nesnelere 59a-13, bil-me-yen
kişi 79b-4, düri-yen kırtları 103b-4 , getür-en 23b-7, gör-en 93a-4, saç şıvar-
an ruṭübeta 129b-3, otda yüri-yen sığıruñ 106a-2

-r -ur, -maz

ķayna-r Őuyıla 145a-3, dűgmeye beņze-r degirmi ulama baŐı 21b-5

- -er

taŐarruf id-er iki kuvvetdűr 17b-11

-ur

baġamı artur-ur ġıẓālardan 131a-13, sevdā artur-ur nesnelerden 127b-6
sevdāyı artur-ur ġalīz yimekler 122a-12, ũoķun-ur gibi olur 58b-1

-maz

yara-maz ħılũ 139a-13, yumıl-maz olur 81b-13, 99a-4 , cűzāmuñ en yara-
maz māddeű 133a-11, yara-maz ķan 152b-9

3. Gelecek zaman sıfat-fiilleri**-acaķ (-acaġ-), -ecek (-eceg-)**

baġlan-acaġ-ına 63a-8, ishāl id-ecek otlar 140a-4, istifrāġ id-ecek otuñ
isti' mālī 69a-8, isti' māl id-ecek vaķti 69a-6 , tebdīl eyle-y-ecek edviyeler 125a-2
yit-ecek mıķdārca 108a-6 , za' īf eyle-y-ecek ot 70b-1

3) Zarf fiiler**1. Hāl zarf-fiilleri**

-a, -e

bur-a bur-a gel- 99b-8 dűŐ-e-dur- 77b-2

-ı, -i

nefes kesil-i kesil-i gelűr 95a-3

-ken, -iken

durur i-ken 71a-7, geķer i-ken 34b-10, gider i-ken 31b-12, uyur i-ken
94b-11

2. Zaman zarf-fiilleri

-icek

cānavar gir-icek 89a-5, deŐil-icek 127b-10, dűrt-icek 151b-4 , eli ķek-icek
37a-3 , ķanımlı iķ-icek 113a-3, sűdden kesil-icek 117b-2

-inca, -ince

iriş-ince 71a-4, kus-ınca 146a-10, şuşa-y-ınca 64a-13, taḥkık bil-me-y-ince 79b-10, zāyil ol-ma-y-ınca 49b-5, var-ınca 33a-3, yi-y-ince 147a-1

-madın, -medin

başık-madın 141a-5, berkit-medin 50b-9, ulaş-madın 30a-8, muḥkem ol-madın 76a-4, öl-medin 95a-3

3. Bağlama zarf-fiilleri

yü

ditre-y-ü ditre-y-ü toḡunur 59a-8

-up, -üp

düz-üp 102a-6, ek-üp 118b-10, ez-üp 137a-9, bişür-üp 88b-12, kes-üp bırak- 93b-11 , kızdur-up 132a-5

1. 3. 5. 6. Tasvir fiilleri

Zarf fiil haline getirilen bir fiile oluş ve kılışı tasvir eden fiiller eklenerek meydana getirilir. Metnimizdeki örnekleri:

1) Başlama fiilleri

Fiillerin -mağa /-mege şekillerine başla- fiili getirilerek yapılır.

azalmağa başla- kaşı azalmağa başlamış 133b-4

eksilmege başla- maraḡ eksilmege başlamış ola 45b-8

qararmağa başla- gözi aḡı qararmağa başlamışdur 133b-2

urmağa başla- tışraya urmağa başlamışdur 138a-10

2) Devamlılık (süreklilik) fiilleri

Fiillerin zarf -fiil şekillerine bırak-, -bir , gel-, dur (tur)- fiilleri getirilerek yapılır

Düşedur- 77b-2

kesüp bırak- 93b-11

bura bura gel- 99b-8

kesili kesili gel- nefes kesili kesili gelür 95a-3

viri bir- gızāyı müşābehetile viribir 18a-3

3) Neticelendirme fiilleri

Neticelendirme fiilleri fiillerin -maga şekillerine ço- yardımcı fiili getirilerek yapılır.

çıkmağa ço- 37a-13 çıkmağa çomaz

4) İktidar fiilleri

Fiillerin zarf fiil şekillerine bil fiili getirilerek yapılır. Olumsuzunda Uygur ve Karahanlı dönemlerinde kullanılan u- (muktedir olmak) fiilinin düşmüş şekillisi tercih edilmiştir

a. bil- fiiliyle

ide bil- def^ç idebile 98b-2

tebrede bil- ç^ç uzvı tebrede bileler 36b-4

b. - u- fiilinin olumsuzuyla

götüremez 83a-7

1. 4. Cümle Bilgisi Özellikleri

1. 4. 1. Cümle

Bir dili oluşturan en üst bildirişim aracı ve dilin “anamlı” en küçük birimi olan cümle, sözü tamamlayan bir dil birliği ve hükmü ifade eden bir anlatım biçimidir. Cümle dışındaki dil birlikleri ifadeyi tam olarak bildirmeyip sadece belirtirken cümle meramı ve maksadı tam olarak anlatır, düşüncüyü iletip aktarır, bunun için de diğer dil birliklerine göre daha gelişmiş bir anlatım sistemidir. Bir bildirişimde bulunmak, bir yargı bildirerek bir düşüncüyü dile getirmek bakımından Türkçe, işlek ve uyumlu kelime örgüsü, zengin fiil dağarcığı ve her türlü ifadeye uygun yapısı ile ifade imkanı geniş ve mükemmel bir dildir.

Türk dilinin yazılı ilk örneklerinden başlayarak günümüze doğru gelindikçe devreler arasındaki bazı farklılıklara rağmen bu dil sisteminin olabildiğince korunduğu ve işletildiği görülmektedir. Batı Türkçesi'nin temelini oluşturan ve 13. asra kadar “ Müşterek Orta Asya Yazı Dili “ içerisinde yer alan Oğuz Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Azeri ağzı ile müşterek olduğu devreyi 15. yüzyılın sonlarına kadar sürdürmüştür. Eski Anadolu Türkçesi adı ile anılan bu dil devresi uzun süre müşterek bir dil devresi biçiminde görülmesine karşılık zamanla bu diller arasında kimi farklılıklar ortaya çıkmış, Selçuklular devrinin sonuna doğru farklılıklar iyice belirginleşmiş ve bu lehçeler, 16. yüzyıldan itibaren kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Bu yüzyıldan itibaren de müşterek bir Türk dili değil iki ayrı Türk lehçesi olarak varlığını sürdürür.

Devrin dil özellikleri göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmede Müntahab'daki dilin bu devre Türkçesinin dil özelliklerine uygun, fakat cümle yapısının bazı yönlerden Türkçenin genel ve yaygın cümle yapısına ve bilinen kitap cümlelerine aykırı olduğu görülür. Müntahabdaki cümlelerin şartlı cümleler ve daha çok bağlama edatları ile birbirine bağlanmış bağlı ve ki'li birleşik cümleler⁷⁸ biçiminde olması, bu cümlelerde kimi zaman taktîm-tehîr ve ihmâl gibi hatalarına düşülmesi ilk başta göze çarpan cümle hususiyetleridir. Abdullvehhâb bin Yusuf'un üslûbuna şekil veren bu cümle yapısında onun bir yandan halk diline kuvvetle bağlı

⁷⁸ Dizdaroğlu Hikmet, (1974), *Tümce Bilgisi*, Ankara : TDKYayı, s. 447

kalmaya çalışmasının, diğer yanda tercüme ettiği kitaplardaki dilin ve nihayetinde bir bilim adamı olarak feyz ve ilham aldığı bilim dilinin karışık etkileri olduğu söylenebilir.

Biz bu çalışmamızda Müntahab-ı Fi't-Tıbb'ın cümlelerini yüklem isim veya fiil oluşuna göre ikiye ayırıp isim cümlesini kendi içerisinde inceledikten sonra Fiil cümlelerini de kendi çeşitleri içinde değerlendirdik. Ayrıca Müntahab'daki cümleleri yüklem bir veya birden fazla bulunuşuna göre basit ve birleşik, anlamlarına göre olumlu, olumsuz ve soru cümlesi diye ayırdıktan sonra bu cümleleri de kendi özellikleri ve formları içerisinde inceledik.

1. 4.1.1. Yüklem çeşidi bakımından cümleler

1) İsim cümlesi

Yüklemi, fiil unsuru isim fiil ile bir isim unsurundan meydana gelen cümledir. Bildirme, isim cümlesinin temelini teşkil eder. Bir nesnenin bir nesneye bir şeyin bir başka şeye isnadı olduğunu gösteren ; isnatın hükme, iki unsurun birbirine bağlandığı cümlelerdir.⁷⁹ İsim ve isim gruplarının “i-“ ek fiili ile çekime girerek yüklem görevi yapmalarıyla oluşurlar. Müntahab'da en çok kullanılan isim cümleleri geniş zamanın 3. teklik şahsına göre çekimlenen ve -dır kuvvetlendirme ekinin çeşitli isimlere eklenmesiyle oluşan : budur, vardır, yoktur gibi yüklem kullanıldığı cümlelerdir. Müntahab'a hakim olan isim cümlesi daha çok “bilgil” fiil cümlesine bağlanmakta ve yeni cümle bir ögesi olmaktadır. Bu cümle tarzının aynı yazı dili devresinde meydana getirilmiş tıp⁸⁰ eserlerinde de görülmesi çeviri eserlerindeki dilin cümle yapısı ile olduğu kadar devrin genel cümle anlayışıyla da ilgili olabilir.

Örnek :

Bilgil kim şerîf ' ilmlerüñ birisi tıb ' ilmidür ve şerefine delîl budur (2a-3,4)

fc

ic

Bilgil kim tıb bir şan' atdur (10b-10)

fc

ic

⁷⁹ (Ergin, 2002 : 403)

⁸⁰ Kılıçoğlu Vecihe, **Cerrâhiye-i İlhaniye**, Ankara : TDKYayı, s. 74-75

Müntahab'da rastlanan başka bir çeşit isim cümlesi de isim cümlesinin diğer isim cümlesinin öznesi olacak biçimde düzenlenmesi şeklindedir.

Örnek :

1. Saçanaklardan saçanak vardır kim kirişi yokdur ve hem kiçi ve latîf
ic ic

saçanakdur zîrâ tepretdügi 'uzv dahı hem kiçirik hem latîfdür (36b-4, 5, 6, 7)

ic

Bunun yanında bir fiil cümlesinin bir isim cümlesinin belirli tümleci (mef'ulu) olduğu da görülür.

Örnek :

1. Cālînōs eydür tıb bir san'āatdur kim sıhhati bildürür sıhhata mensüb ve
ic fc

muttaşıl olan nesneleri dahı bildürür ve marazı bildürür ve maraza mensüb ve

fc

olan nesneleri dahı bildürür (10b-12, 13, 11a-1)

2. mé' deyile bağır ortasında ince tamarlar vardır

2) Fiil cümlesi

Müntahab'da, yüklemi fiil olan cümle sayısı fazladır. Bunlardan basit cümle formunda olanlar eserin içeriği ile ilgili açıklamaların yapıldığı makâle ve fasıl başlıkları gösterilirken ; birleşik cümle formunda olanlar, makâle ve fasılda ele alınan konu maddesi ve bununla ilgili açıklamalar verilirken kullanılmıştır.

Örnek :

1. on ikinci faşında burinuñ 'illetlerini bildürelüm (8a-1)

2. kitâb-ı müntahabuñ evvelki makâlesinüñ ikinci faşında 'umür-ı tabi'yyenün evvelini bildürelüm (11a-5,6)

1. 4. 1. 2. Yapısına göre cümleler

1) Basit cümle

Yapısında isim ve fiil cinsinden tek yüklem bulunan cümlelere basit cümle denir. Basit cümleyi belirleyen, yüklem dışındaki unsurların varlığı değil birçok

kelimeden meydana gelseler bile yüklem tek olmasıdır⁸¹. Türkçenin genel cümle yapısını oluşturan cümleler de bu cümlelerdir.

Müntahab-ı Fi't-Tıbb'ın giriş kısmında az sayıda da olsa basit cümle kullanılmıştır. Yüklem çoğunlukla fiillerden meydana geldiği bu cümlelerde klasik Türk cümlesinin özelliklerine uygun bir yapı ve sıra görülür. Bu cümlelerde özne başta yardımcı ögeler ortada ve yüklem sondadır.

Asırlar içerisindeki bazı değişikliklere ve farklılaşmalara rağmen Eski Türkçedeki basit cümle anlayışının Eski Anadolu devresinde de korunduğunu görüyoruz. Dede Korkut hikâyelerinde "Bir gün Kam Gan Oğlu Han Bayındır yirinden turmuş idi. Şamî günlüğü yir yüzüne dikdürmüş idi. Dirse Han Oğlu Buğaç Han Boyını Beyân İder (77/1-2)"⁸² ya da Yunus Emre Divanında "Salacamı göturdüler / Makbereme yetirdiler, Bilirmisiz ey yârenler / Gerçek erenler kandadır"(42-121).⁸³ cümleleri Eski Türkçe'dekine benzer cümle formları şeklindedir.

Müntahab'a hakim olan basit cümle yapısı da benzer şekildedir. Fiil cümleleri isim cümlelerine nazaran daha sık kullanılmıştır. Cümlelerin yüklemine oluşturan fiiller ise eserin didaktik özelliğine uygun olarak çokluk 1. şahsa göre çekimlenmiştir.

Örnek :

1. dördüncü faslında ahlâtı bildürelüm (5a-7)
2. altıncı faslında yüklü ve emzükülü 'avretüñ ve genç oğlancuklaruñ tedbîrin bildürelüm (7a-1, 2)
3. hammāmuñ harâreti mu' tedil olmak gerek (65a-13)

Bunun yanında yüklem göreviyle kullanılan fiillerin teklik 1. şahsa göre çekimlendiği cümle örneklerine de rastlanır:

1. tokuzuncu faslında öykeni ve yüregi beyân idelüm (5b-10)

⁸¹ Karahan Leylâ, (1991), *Türkçede söz dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara : s.59-60

⁸² Ergin Muharrem, (1999), *Dede Korkut Kitabı* (Giriş-Metin-Faksimile), Ankara : TDKYayıncı, s.77

⁸³ Gökdemir Sevgi-Ayvaz, (1990), *Yunus Emr-Güldeste*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 42

2) Birleşik cümle

Yapısında birden fazla yüklem bulunan cümlelere birleşik cümle denir. Bu cümleler bir ana cümle ve onun anlamını tamamlayan birden fazla yardımcı cümle ile kurulur⁸⁴. Cümlenin anlayışında ve basit cümle tanımında birleşen dilcilerin birleşik cümle konusunda aynı görüşte olmadıkları, birleşik cümlenin tanımında “birbirinden” farklı düşüncelere sahip oldukları görülür. K. Bilgegil⁸⁵, T.Gülensoy⁸⁶ gibi dilciler fiil isimleri ile yapılan cümleleri “birleşik veya girişik cümle olarak kabul ederken H.Zülfikar⁸⁷, L. Karahan⁸⁸, Ö Karpuz, gibi dilciler fiil isimleri ile yapılan cümleleri cümlenin bir ögesi gibi değerlendirmekte ve basit cümle olarak görmektedirler. Türkiye Türkçesi ile ilgili cümle özelliklerinin yeterince ortaya konmaması ; cümle bilgisi ile ilgili anlayış, yöntem ve terim farklılıklarının bulunması yüzünden Eski Anadolu Türkçesinin cümle bilgisi çalışmaları yeterli bir yoğunluk ve derinlikte yapılamamıştır. Son zamanlarda aralarında M. Tulum, Ş. Akalın, Cemiloğlu, H. Şahin gibi akademisyenlerin de bulunduğu dilciler, yaptıkları araştırmalarla devrin cümle bilgisi üzerindeki kimi eksiklik ve bilinmezlikleri gidermeye böylece Eski Anadolu devresi ile ilgili cümle özelliklerini ve cümle geleneğini ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Bu çalışmalar devrin cümle yapısı ile ilgili fikir oluşturmak bakımından önemlidir. Bununla birlikte birbirinden farklılıklar gösteren bu devir metinlerinin tamamı incelenmeden devrin cümle yapısı ile ilgili genel bir kanaate ulaşmanın da zor olduğu bilinen bir gerçektir.

a) Cümle başı edatı ile kurulmuş bağlı cümle

İncelememize konu olan Müntahab-ı Fi't-Tıbkıtabının tamamına hakim olan cümle çeşidi bağlama edatlarıyla oluşturulan bağlı “birleşik” cümleler, ki bağlama edatı ile kurulmuş ki’li birleşik cümleler ve asıl cümleyi şart ifadesiyle tamamlayan şartlı birleşik cümleler biçimindedir. Basit cümleye nazaran Birleşik cümle

⁸⁴ (Karahan, 1991: 60)

⁸⁵ Bilgegil Kaya, (1984), “*Türkçe Dil Bilgisi*”, İstanbul: Dergah Yayınları, s.73-98

⁸⁶ Gülensoy Tuncer, (1992), “*Türkçe Dersleri*”, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayını, s.149-161

⁸⁷ Zülfikar Hamza, (1990), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ankara: Yükek Öğretim Kurumu Yayınları, s.114-140

⁸⁸ (Karahan, 1991:60-62)

formundaki bu cümle türleri değişik anlam ve görev ilişkileriyle eserde ağırlıklı olarak kullanılmıştır. M. Ergin, bağlı cümle kurmaya yarayan ve başında buldukları cümleleri kendisinden önce ve sonra gelen cümlelere bağlayan edatları “cümle başı edatları” olarak tanımladıktan sonra sınıflandırır ; “fakat” ifadesi taşıyanlar, “gerçi “ ifadesi taşıyanlar,”eger “ ifadesi taşıyanlar, “mademki” ifadesi taşıyanlar, netice ve izah ifade edenler, şarta ve dereceye bağlama edatları, netice ve izah ifade eden cümle başı edatları, aksi halde ifadesi taşıyan cümle başı edatları diye ayırır.⁸⁹ Z. Korkmaz ise bu edatları M. Ergin’inkine benzer bir şekilde sınıflandırarak ”cümle başı bağlaçları⁹⁰ diye tanımlar .

Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde Cümle başı edatlarıyla oluşmuş birleşik cümleler hakkında bir fikir vermesi ve devrin cümle yapısı ile ilgili kanaat uyandırması bakımından M. Tulum’un ki’li birleşik cümleleri incelediği doçentlik tezini⁹¹, İ. Cemiloğlu’nun “Eski Anadolu Türkçesi Söz diziminde Çün’lü Cümleler “başlıklı makalesini⁹² ve Şükrü Akalın’ın”Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler”⁹³ adındaki bildirisinde yer verdiği cümle örneklerini tahlil ederek değerlendirmek faydalı olacaktır. M. Tulum söz konusu çalışmasında cümle başı edatlarının, tek başlarına zaman zarfı olarak kullanıldığını ve başında buldukları cümleleri ki’nin bağlama fonksiyonu ile ana cümleye bağladıklarını örneklendirerek gösterir. Tahsin Banguoğlu da Türkçe’nin Grameri⁹⁴ adındaki eserinde aynı görev ve anlamdaki bu cümlelerin Türkiye Türkçe’sinde zarf-fiil gruplarıyla karşılandığını söyleyerek bu çeşit cümleleri zarf-fiil zaman cümlesi=iç cümle (roposition adverbiale temporelle) olarak adlandırır. Ş.Akalın⁹⁵ Farsçadaki zaman cümleleri ile Türkçedeki zaman cümlelerinin benzerliğine ve Türkçedeki

⁸⁹ (Ergin , (2002) .354-357.)

⁹⁰ Korkmaz Zeynep, (1992) *Grammer TerimleriSözlüğü*, Ankara: TDK Yayını 575, s.32-33

⁹¹ Tulum Mertol, (1978) Sinan Paşa- Ma’arif-nâme, *Metin ve Ki’li Birleşik Cümleler Üzerinde Bir İnceleme*, basılmamış doçentlik tezi

⁹² Cemiloğlu İsmet, (1994) “Eski Anadolu Türkçesi Söz Diziminde Çün’lü Cümleler”, Türk Dili Dergisi Ankara :TDK Yayını, sayı 510, s. 409-413

⁹³ Akalın Ş. Halûk , (1995), “Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Cümleler”, Türk Dili Dergisi , Ankara : TDK Yayını , Sayı 518 , s.156-163

⁹⁴ Banguoğlu Tahsin, (1995) , *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayını 528, s.572

⁹⁵ (Akalın, 1995 : 159)

cümlemsi ile Farsçadaki yardımcı cümlelerin ana cümleden önce gelmesine dikkat çekerek temel cümlelerin başta kullanıldığı ki'li birleşik cümlelere nazaran cümle başı edatlarıyla kurulmuş cümlelerin Türkçenin cümle yapısına daha uygun düştüğünü söyler. Müntahab-ı Fi't-Tıbb'ın inceleyebildiğimiz cümlelerinde cümle başı kimi zaman ana cümlelerin yan cümleden önce kullanıldığı da görülmüştür.

Örnek :

1. Hammāmuñ harāreti mu' tedil olmak gerek tā kim beden hem terleye ve

tc

cdu

yc

hem latîf harāret kesb ide (65a-13, 65b-1)

yc

Müntahab, cümle başı edatlarıyla kurulmuş birleşik cümleler bakımından aynı devirde yazılmış Dede Korkut hikayeleri ve Yunus Emre şiirlerindeki cümlelerin yapısı ve örgüsünden farklı, fakat Cerrâhiyyetü'l Hâniyye ve Müntahab-ı Şifa gibi tıp eserlerinin cümle yapısı ve örgüsüne benzer özelliklere sahiptir. Aralarındaki benzerliğe rağmen Müntahabdaki cümleler daha uzundur ve bu cümleler Cerrâhiyyetü'l Hâniyye ve Müntahab-ı Şifa'daki cümlelere göre daha fazla cümle başı edatından oluşmuştur. Aynı devir eserlerinde birbirine benzer veya birbirinden farklı cümle formlarının görülmesi bir mukayese unsuru olarak gözönünde bulundurulduğunda ilim alanında yazılmış eserler ile edebî alanda yazılmış eserler arasındaki fark belirginleşir. İlim alanında yazılmış eserler ki'li ve bağlı birleşik cümle yapısında iken edebî değer taşıyan cümleler basit fiil cümlesi biçimindedir.

Kitab-ı Müntahab-ı Fi't-Tıbb, Cerrâhiyyetü'l Hâniyye, Müntahab-ı Şifâ Mücerrebname ve Mürşid gibi aynı devirde yazılmış eserlerde, birbirine benzer cümle yapıları kullanılması, tercüme eserlerdeki cümle yapılarının bu eserlerin cümle yapılarına sirayet etmesine ve Fars dilinin etkisiyle, devrin cümle anlayışının bu şekilde oluşmaya başlamasına bağlanabilir.

Müntahab'da şartlı birleşik cümle, ki'li birleşik cümle ve cümle başı edatlarıyla oluşturulmuş "bağlı" cümle gibi çeşitli cümle çeşitleri kullanılmakla birlikte ağırlıklı olarak görülen cümle çeşidi, cümle başı edatıyla kuruluş formları genişletilmiş birleşik cümlelerdir. Bu cümlelerin büyük kısmında ki ve kim bağlacı iki cümleyi birbirine bağlamaktadır.

haşbe ve çiçek dağı tā' un cinsindendir lākin tā' undan bunlar yiynicekdür

yc

tc

(137b-1,2)

1 . lākin şimdiki zamanda bu şerīf 'ilmile intifā' az oldu zīrā ulu 'ilmdür ve

kavā' idleri bī-hadd ve bī-nihāyetdür (2a-8, 9)

2. üçüncü bahsi sinnü'l kühūliyyedür ya' nī kırğıllık zīrā bu sinde insān
girüye döner (20b-9,10,11)

b) Ki'li birleşik cümle

Farsça ki ve Türkçe kim edatı ile kurulan birleşik cümlelerdir. Ki'den sonraki cümle ki'den önceki cümlenin açıklayıcısıdır. Ki bağlama edatından önceki kısım fiil veya isim olabilir. Ki edatı, fiil olduğu zaman iki cümleyi, isim olduğu zaman yardımcı cümleyi temel cümlenin bir ögesine bağlar. Ki'li birleşik cümleler, temel cümle başta yardımcı cümle sonda olduğu için Türkçe' nin cümle yapısına aykırıdır.

Ki'nin cümleleri bağlama görevinin yanında bir işlevi de yardımcı cümleleri zaman anlamıyla ana cümleye bağlamasıdır.⁹⁶ Cümle başı edatıyla oluşmuş ve bizim "bağlı cümleler" dediğimiz cümle türüne ait örnekler kendi başlığında verildiği için burada örnekler vermeyeceğiz.

Örnek :

1. tıbbuñ mu' teber kitābları kim vardur ' arabīdür yā pārisīdür

cdu

türkī dilince bir müfī d kitāb yokdur tā kim müsülmānlar andan hazz ve

cdu

fāyide alalar ve derdlerine dermān bulalar (2b-12-3a-1.2)

2. bilgiñ kim 'umūr-ı tabī' iyyenüñ evveli erkāndur (11a-6)

⁹⁶ Ateş Ahmet-Tarzî Abdülvehhab, (1982) , *Farsça Grameri* , İstanbul : Tercuman Yayınları, s..96

yc

tc

3. ol mümteziçüñ cemî' i -i eczâlarından bir müteşâbih-i keyfiyyet hâdis

yc

olur kim mizâc oldur (11b-7)

tc

4. bu mizâc ol şahsa hâsıl olur kim ol şahs bu sınıf-ı mu'ayyenün a' dal-ı

eşhâsıdur (12a-11,12)

5. ammâ emzükünün tedbiri budur kim aña hacâmat itmeyeler ve riyâzet

tc

yc

hareket itdürelers zîrâ hareketsüz olıcak südi harâb olur (67a-10,11,12)

yc

6. ammâ genç oğlancuklarıñ tedbiri budur kim ahlâkıñı ta' dil ideler ve katı

tc

yc

korkutmayalar ve uykusuz komayalar tâ kim oğlancuk kavrulmaya ve gök

yc

olmaya (66b-12, 13)

7. 'alâmeti budur kim beden cemî' si kararur ve bevl ve zahî radağı hem kara

tc

yc

ve hem ğalîz olur (110a-11,12)

8. bilgil kim bevâsîr yâ oldur kim kör olur veyâ oldur kim kör olmaz

tc

yc

(113b-8,9)

c) Şartlı cümle

Bir cümlenin şart ifadesi taşıyan başka bir cümle ile tamamlandığı cümledir. Tek başına yargı bildirmez ancak bulunduğu cümleyi zaman, şart, sebep, benzetme gibi anlamlarla tamamlar. Türkçenin ilk devrelerinden itibaren görülen

Türkçenin asıl birleşik cümle çeşididir. Kök-Türk Türkçesi metinlerinde ve daha sonra Uygur Türkçesi metinlerinde bile sıklıkla kullanılmıştır. Öyleki Uygur devresindeki cümle yapısının çeşitlenmesine bağlı olarak cümle başı edatlarıyla oluşan zaman yardımcı cümleleri bile -sar ile teşkil edilmiştir. Hatice Şahin Eski Anadolu Türkçesindeki şart cümleleri üzerine yaptığı çalışmasında bu cümleleri anlam bakımından şartın yerine gelmesiyle asıl yapılacak işin gerçekleşeceğini gösteren şart cümleleri ve şartın yerine gelmemesi sebebiyle tasarlanan işin gerçekleşmediğini ve gerçekleşmeyeceğini gösteren şart cümleleri olarak ikiye ayırdıktan sonra çeşitli kuruluş yapılarında rastlanan şart cümlelerini oluşturdukları kombinasyonlara göre temel ve yan cümleleri ile birlikte göre ayrı ayrı inceler⁹⁷. Şahin, sözkonusu makalesinde ger ve eger ekinin tek başına cümleye şart anlamı vermekte yeterli görülmediği veya şartı daha da kuvvetlendirmek gerektiğinde ger ve eger edatlarından sonra şart ekinin genel bir tercih olarak kullanıldığını ve bu kullanımda yan cümlelerin yüklemine şart çekiminde değil geniş zaman ya da geçmiş zaman çekiminde olduğunu söyler.

Müntahab'da rastladığımız ve kendi birleşimleri içerisinde değerlendirdiğimiz belli başlı şart cümlesi formları şu şekildedir :

1. Birinci tip şart cümleleri

a. Temel cümleye (-sa) şart ekiyle bağlanan bir şartlı yan cümle ve bir temel cümleden meydana gelen birleşik cümle.

Örnek :

deñiz eger şehrüñ cenüb nāhiyetinde olurısa nehrüñ havāsı ıssı olur (46b-1, 2)

şyc

tc

b. Temel cümleye (-sa) şart ekiyle bağlanan bir şartlı yan cümle ve ki 'li birleşik cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle.

Örnek :

koruklu hāl sādır olurısa / yigregi budur kim ihtikānı isti' māl ideler (72a-7)

şyc

ki'li bc

koruklu hāl sādır olurısa ihtikānı isti' māl etmenin yigregi budur

⁹⁷ Şahin Hatice," (2004), *Eski Anadolu Türkçesinde şart cümlelerinin durumuna bir bakış*", Ejos VII No.12, s. 1-9

şyc

tc

2. İkinci tip şart cümleleri

Temel cümleye (-sa) şart ekiyle bağlanan ve başında ger, eger cümle başı edatı bulunan bir veya birden fazla şartlı yan cümle ile, bir veya birden fazla temel cümle ile kurulmuş birleşik cümle . Bu cümlelerde şartlı yan cümle bir veya birden fazla olabildiği gibi bağlama edatıyla bağlandığı temel cümle (ler) de bir veya birden fazla olabilir.

a. Cümle başı edatı almış birden fazla “şartlı” yan cümle ile cümle başı edatı almış bir temel cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle.

Örnek :

eger baş ağrırısı ve ıssılığıla tutuşurısı ve yüz ve göz kızarurısı pes kifāl

şyc

tamarından kan aldurmak gerek (82a-7,8,9)

tc

b. Cümle başı edatı almış bir şartlı yan cümle ile birden fazla temel cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle

Örnek :

eger men^c olmazsa kılı çekmek gerek ve yirine ite yapışan kenenün kanını yā

şyc

tc

deveye yapışan kenenün kanını yā yaşıl kurbağanuñ kanını sürtmek gerek (86b-7-9)

tc

kılı çekmek gerek ve yirine ite yapışan kenenün kanını yā deveye yapışan kenenün kanını yā yaşıl kurbağanuñ kanını sürtmek gerek: {tc}

c. Cümle başı edatı almış bir şartlı yan cümle ile bir ki’li birleşik cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle

Örnek :

eger harāretten ise ‘ilācı budur kim bāsalık tamarından kan almak gerek

şyc

ki’li bc

(123b-3, 4)

d. Cümle başı edatı almış birden fazla şartlı yan cümle ile birden fazla temel cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle.

Örnek :

eger suyına şeker katıp içerlerise ve suyına tabāşī r katarlarisa ve yarakānlu
şyc

kişiyeye içürürlerise katı fāyide ider lākin şavuk mizāclu kimseye muzırdur

(tc)

(155b-2,3,4)

katı fāyide ider lākin şavuk mizāclu kimseye muzırdur {tc}

e. Cümle başı edatı almış şartlı yan cümle ile bir temel cümleden meydana gelen kademeli birleşik cümle.

Örnek :

1. ya' nī yalçu rengine benzerise burūdete ve yubūsete delālet ider (53a-1, 2)

şyc

tc

2. eger ifrātıla ishāl iderise dutucu nesneler isti' māl itmek gerek (72a-4,5)

şyc

tc

3. eger sülük āşkārā görünüripse demrenkeşile çekesin (91b-6)

şyc

tc

4. eger şişi burūdetenise evvelki nev' üñ mu' ālecesile ' ilāç kılmak gerek

şyc

tc

(107b-11,12)

ç) İç içe birleşik cümle

Bir cümle başı başka bir cümle başı bir ögesi, bilhassa nesnesi olduğu cümlelerdir. Bu cümlelerde hem en dıştaki temel cümle, hem de cümle başı bir ögesi gibi kullanılan iç cümle çekimli fiillerden meydana gelir . Müntahabda az sayıda iç içe birleşik cümle kullanılmıştır:

Örnek :

ba' zıları ğayb bilürem diyü da' vā kıılır (77b-2,3)

1. 4. 1. 3. Anlamlarına göre cümleler

1) Olumlu cümle

Yargının gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini bildiren cümlelerdir. Olumsuz yapılmamış tüm fiil ve yüklem göreviyle kullanılan isimlerin yüklem göreviyle kullanıldığı cümleler biçimce olumludur.

Örnek :

1. hayva çekirdeginün lu' ābını kızoğlan südile çıkarasın ve göze tamzurasın (83b-10,11)

2. aşağa bağarsuklarda olıcak otı aşağıdan ihtikān itmek gerek (69b-6,7)

3. yimek yiyince yañakları kızarur (147a-1)

2) Olumsuz cümle

Yargının gerçekleşmediğini veya gerçekleşmeyeceğini bildiren cümlelere denir . Olumsuz cümleler değil edatı, yok ismi ve -ma, -me olumsuzluk ekiyle yapılıdır. Ne. .. ne. .. bağlama edatının dacümleleri olumsuz yaptığı görülür.

Örnek :

1. ayağı üstine turgurmamak gerek (128a-1)

2. yarım sâ' at kadarı gözi dutasın ve yumdurmayasın (87a-2)

3. tabî' at anı tamām bişürmeyüpdür (13b-12)

4. bedende bundan büyük süñük yokdur (25a-6)

5. ne ol yaña egilür ne bu yaña (37a2)

3) Soru cümlesi

Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümle, soru cümlesidir. Olumlu veya olumsuz olabilir. Soru anlamı soru sıfatları, zarfları, zamirleri, edatları ve soru ekiyle sağlanabilir. Metnimizde soru anlamının, sıfatlar ve zamirler ile sağlandığı örneklere rastlıyoruz. Bu örnekler az sayıdadır ve birkaç cümle ile sınırlıdır.

Örnek :

1. bu altı nev' ün besāyıtları neye delālet ider (57b-4)

2. otuñ isti' māli kankı cihetden itmek gerek (69b-2,3)

1. 5. Müntahab'ın Söz Varlığı

Büyük fetihden sonra Oğuz-Türkmen akınlarıyla Türk yurdu haline gelen Anadolu'da özellikle XII. yüzyıldan itibaren Türk-İslâm kültürü gelişmiş, buna bağlı olarak yeni medreseler açılmış, hükümdarlar adına Arapça ve Farsça eserler yazılmıştır. Devrin siyâsî ve politik anlayışı dolayısıyla Selçuklular'da resmî dil olarak Farsça, bilim dili olarak Arapça kullanılmış, buna karşılık Türkçe ihmal edilmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçe'yi canlandırma ve yazı dili haline getirme çalışmaları daha sonra Beylikler döneminde de devam etmiş, böylelikle Türkçe, Arapça ve Farsça'nın yanında yeni bir ilim dili haline gelmeye başlamıştır. Bu dönemde yaşayan Beylerin Türkçe'den başka dil bilmemeleri ve başka dillere itibar etmemeleri onlara ithaf edilecek eserlerin de Türkçe yazılmasını mecburî kılmıştır. Başlangıçta tarihî ve sosyal hadiselerden kaynaklanan bu durum zamanla şuurlu bir hareket haline dönüşmüş ve XV. yüzyıldan itibaren edebiyat eserleri yanında din, felsefe, astronomi ve tıp eserlerinin de Türkçe yazılmasına fırsat vermiştir. bu dönemde Türkçe'ye telif ya da tecüme birçok eser kazandırılmıştır.

XV. yüzyılda halk diline değer verilerek Türkçe'ye kazandırılan önemli bir eser de Müntahab-ı Fit't-Tıbb'dır. Müntahab-ı Fit't-Tıbb Anadolu'da yazılmış ilk Türkçe tıp kitaplarından birisi ve aynı zamanda Osmanlı sarayına sunulan ilk Türkçe tıp kitabıdır. Eserde yer yer arkaik kelimeler kullanılmakla birlikte eserin bütününe hakim olan dil, canlı ve yaşayan halk Türkçesidir. Müellif eserinde, terimlere bulabildiği kadar Türkçe karşılık göstermeye çalışmış, Türkçe karşılık gösteremediği yerlerde terimleri açıklamaya çalışmıştır. Raḥm ya' nî fercüñ içi (44a-1), rebvi ya' nî zî k-ı nefesi (94b-3,4) gibi . Müntahabdaki terimler kimi yerde Arapça kimi yerde Farsça kimi yerde de Grekçe karşılıklarıyla verilmiş, kimi zaman da başka dillerden alınma terimlere yaşayan halk Türkçesinden karşılıklar gösterilmiştir. Delk ya' nî ovmaḳ (65a-5), şaḳî ḳa ya' nî yarım baş ağrısı ve (72b-12,13) ḥavānî ḳ ya' nî boḡma ve veremü'l lehātı ya' nî boḡuz ṡuşınuñ şışdüḡi (90b-9,10) ḡaşy ya' nî ḡönül dönmeḡi (97b-9) gibi.

Müntahab-ı Fi't-Tıbb, tıp yazmalarında rastlanan “günlük dildeki kelimelerin kendi anlamlarından farklı olarak birer terim gibi kullanılması⁹⁸ ya da müellifin

⁹⁸ Önler Z. Hacı Paşa, (1999) *Müntahab-ı Şifa*, İstanbul : Simurg Yayınları, s.11

kelimeleri anlamlandırarak terim oluřturması⁹⁹” gibi özelliklere de sahiptir. Öyleki Abdulvehhâb eserin birçok yerinde kitaplara geçmemiş, sadece ve ağızlarında yaşayan hatta belli bir yörede kullanılan kimi kelimeleri de terim gibi kullanmış ya da türetme kurallarına uygun düşecek tarzda kendisi de terimler oluşturmuştur: “imleşek” (101a-9) gibi. Abdulvehhâb bunun yanında Müntahab’da şimdiye kadar başka kaynaklarda rastlamadığımız muhtemelen ilk defa bu eserde rastladığımız (ene=çok, fazla 58b-5), (kay- =133a-2 kaynatmak) gibi yeni ve orijinal Türkçe kelimeleri de kullanmıştır.

Müntahab yazarı, halkın anlayabileceği sade bir eser yazmak istediği için kelimeleri büyük bir özen ve dikkatle seçmiş, metnin Türkçe dokusunu korumaya çalışmıştır. Tıbbî terminoloji dışında eserin dili aynı asırda yazılmış Türkçe eserlere göre daha sade olup andağı, ayruķ, dikrek, givürmek, od, ögümeķ, öyken, söğülme, sinirmek, yıylamak, yilmeşek gibi çok sayıda arkaik Türkçe kelime ihtiva etmektedir. Müntahab-ı fi’t Tıbb’da etimolojik değerlendirmeye göre Türkçe olması gereken Fars dilindeki çevgan ve Latin dilindeki kolon ve sakrum (sugra-sagrı) gibi kelimelere de yer verilmiştir. Bunun dışında ene (=en fazla-üstünlük zarfı) o- (o-mak=masaj yapmak) gibi Türkçe eserler de daha önce rastlanmayan kimi fiil ve zarflar da yine ilk defa bu metinde kullanılmıştır. Belki ve belkim edatlarının aslını oluşturan ve Harezmi Türkçesinde bir örneği bulunabilen “bel “ (117a-6) edatına¹⁰⁰ da bu metinde rastlanmıştır. Eserde üç bin ‘e yakın maddebaşı kelime kullanılmıştır; ancak birden fazla anlam içeren ve aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimeleri de bir tek kelime gibi değerlendirip dizin kısmında aynı başlık altında verdiğimizi de göz önünde bulundurursak eserde semantik ölçüte göre birbirinden farklı üç bin beş yüz civarında kelime kullanıldığını söyleyebiliriz.

Müntahab-ı fi’t Tıbb’da birbirine yakın sayıda Türkçe ve Arapça kelime kullanıldığı görölse de çoğunluğu terim veya terim gibi kullanılmış kelimelerden oluşan dil birliklerini çıkardığımızda Türkçe kelimelerin Arapça kelimelere göre

⁹⁹ Öztürk Levent, (2004), “*Halî B. Ahmed’in Kitâbü’l Ayn adlı Eserinde Yer Alan Tıbbî Terimler Işığında Erken Dönem Tıp Tahine Yeniden Bir Bakış*”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi Dergisi sayı 10, s.4

¹⁰⁰ Hacıeminoğlu Necmettin, (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul : MEB Yayınları s.124

daha fazla kullanıldığı açık bir görülür Metnin dokusunu oluşturan bu özellik, Müntahab müellifinin bu eseri yazmasındaki maksada uygun düşmekte ve onu benzer eserlerden üstün kılmaktadır. Müntahab'da Arapça, Farsça, Türkçe, az sayıda Grekçe ve birkaç Latince asıllı kelime kullanılmıştır. Metinde geçen kelimelerin dillere göre dağılımı ve metinde geçiş oranı şöyledir:

Harf	Arapça		Farsça		Türkçe		Grekçe		Yekûn
	Geçiş sayısı	Geçiş oranı %	Geçiş sayısı	Geçiş oranı %	Geçiş sayısı	Geçiş oranı %	Geçiş sayısı	Geçiş oranı %	
A	76	36,538	12	5,769	118	56,250	3	1,442	209
B	68	29,437	20	8,658	141	61,038	2	0,865	231
C	29	82,857	4	11,428	2	5,714	-	!	35
Ç	1	1,923	5	9,615	45	86,538	1	1,923	52
D	44	30,769	3	2,097	95	66,433	1	0,699	143
E	55	56,122	2	2,040	39	40,816	1	1,020	97
F	31	79,487	3	7,692	4	10,256	1	2,564	39
G	38	28,787	7	5,303	87	65,909	-	-	132
H	125	85,034	19	12,925	3	2,040	-	-	147
I	12	36,363	-	-	20	60,606	1	3,030	33
İ	61	48,387	2	1,612	61	49,193	1	0,806	125
J	-	-	1	100	-	-	-	-	1
K	74	25,342	13	4,452	198	67,808	7	2,397	292
L	20	83,333	3	12,5	1	4,166	-	-	24
M	283	94,019	12	3,986	3	0,996	3	0,996	301
N	71	77,173	17	18,478	4	4,347	-	-	92
O	1	3,448	-	-	29	96,551	-	-	30
Ö	1	4	-	-	24	96	-	-	25
P	-	-	15	83,333	3	16,666	-	-	18
R	52	89,655	5	8,620	1	1,724	-	-	58
S	87	38,839	7	3,125	129	57,589	1	0,446	224
Ş	41	66,129	10	16,129	11	17,741	-	-	62
T	107	50	11	5,140	96	44,859	-	-	214
U	15	30,612	-	-	32	65,306	2	4,081	49
Ü	6	30	1	5	13	65	-	-	20
V	34	75,555	2	4,444	9	20	-	-	45
Y	9	5,2023	4	2,312	160	92,485	-	-	173
Z	52	76,470	13	19,117	3	4,411	-	-	68
Top.	1392	47,395	191	6,503	1330	45,284	24	0,817	2938

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde Müntahab-ı Fi't Tıbb'da geçen kelimelerin Arap, Fars ve Türk dillerinin ses özellikleri ile uyumlu olduğunu ve bu

dillerdeki seslerin bulunma sıklıklarına paralel bir dağılım gösterdiğini, ilk sesinde “c, l, m, n, r, v, z” bulunan kelimelerle, içinde f, h, j sesleri bulunan kelimelerin daha çok Arapça, p sesi bulunan kelimelerin Farsça ve “a, b, k, y” sesleri ile başlayan kelimelerin de daha çok Türkçe olduğunu söyleyebiliriz .

İKİNCİ BÖLÜM
METİN

Kitab-1 Müntahab-1-Fi't Tıb

- 1B 1-2-3 بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
- 4 اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ اَلْفَ اِخْتِلَافَ اَلْاَسْطَقْصَاتِ بِحِكْمَتِهِ
- 5 وَجَعَلَهَا اَصُوْلًا وَمَبَادِیْ لِسَالِحِیْرِ الْمَوْجُوْدَاتِ بِقُدْرَتِهِ * وَكَلَّفَ
- 6 كَلًّا مِنْهُمْ بِالْفِعْلِ وَ اَلْاِنْفِعَالَ فَاْمْتَزَجَتْ تِلْكَ الْقُوْیَ
- 7 الْمْتَضَادَاتُ بِمَشِیَّتِهِ * وَكَوْنٌ مِنْ اِمْتِزَاجِ بَسَالِحِ یَطْهَأُ اَنْوَاعَ
- 8 الْمَوَالِیْدِ مِنَ الْحَیْوَ اَنَاتِ وَالْمَعَادِنِ وَ النَّبَاتَاتِ * وَ اَقَاضَ
- 9 عَلِیْ كُلِّ دِیْ حَقِّ حَقُّهُ مِنَ الرُّوْحَانِیَّاتِ وَ لِهَیْوَلَانِیَّاتِ *
- 10 وَ عَدَّلَ مِزَاجَ الْاِنْسَانِ وَ قَوْمَهُ فِیْ اِحْسَانِ تَقْوِیْمٍ وَ قَدْرَهُ *
- 11 وَ صَوَّرَ لِحْجَهُ فَاَحْسَنَ وَ تَصَوَّرَ لِهَدَاهُ وَ دَدَّ بَرَهُ * فَلَجَسْبَحَانِلِحْجِهِ مِنْ عَلِیْمٍ
- 12 مَا اَخْبَرَهُ * وَ مِنْ حَكِیْمٍ مَا اَقْدَرَلِحْجَهُ * وَالصَّلَوْتُ عَلِیْ
- 13 ذِی الْمِزَاجِ الْقَوِیْمِ * وَ الْمِنْهَاجِ الْمُسْتَقِیْمِ * الْمُوَیْدِ بِاِظْهَرِ
- 2A 1 اَلدَّلَیْلِ وَالْبَیِّنَاتِ * وَ اَوْضَحَ الْبُرَاهِیْنَ وَالْمَعْجَزَاتِ *
- 2 وَعَلَى اَیِّهِ وَ اَصْحَابِیْهِ الْفَایِزِیْنَ بِاَعْلِیِّ الدَّرَجَاتِ * وَ اَرْفَعَ
- 3 الْغَایَاتِ وَ بَعْدَهُ 101 اِلْمِلْمَلَرُوْنُ بَرِیْسِی

¹⁰¹ 1B Esirgeyen ve bağışlayan Allahın adıyla zıtlıkların uyumsuzluğunu hikmetiyle birleştiren Allah'a hamdolsun. Allah kudretiyle zıtlıkların uyumsuzluğunu giderip bunu diğer varlıklar için bir prensip ve esas kıldı. (Allah) onlardan herbirini bu iş ve amalle sorumlu tuttu. Hemen akabinde Allah'ın dilemesiyle bu zıtlıkların gücü (kuvvet çekimi) birbirine karıştı. bu karışımdan elementler bitkiler, madenler ve hayvanlar meydana geldi. (Allah) canlı ve cansızlardan herbirine hakkettiği hakkı verdi ve insanının mizacını değiştirdi, onu en güzel kıvamda yarattı. Onu takdir etti(kararlaştırdı) şeklini ve suretini en güzel suret kıldı. (Allah insana) akıl verdi ve (ona) doğru yolu gösterdi. Bu Allahın ilminden haber verdiği, hikmetinden takdir ettiği'dir. (bu) doğru program ve güçlü mizaç sahibini düşündüren şahit ve vesikalarla en açık şekilde (ona) gösterendir. Mucizeleri ve delilleri (yle) ona izah edendir (bu) onu ve kurtuluşa eren ashabını en yüksek derecelere çıkaran ve gayelerin en yücesine yükseltendir

- 4 tıb   ilmidür ve şerefine delil budur kim ¹⁰² اِمَامٍ حَرَمِيْنٍ وَسَيِّدٍ
- 5 5 ثَقَلَيْنِ مُحَمَّدٍ مُصْطَفِيْ اَصْلِي اللّٰهْلِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ buyurur kim
- 6 6 اَلْعِلْمُ عِلْمَانُ عَلَةُ الْاَبْدَانِ وَعِلْمُ الْاَدْيَانِ ¹⁰³ ya   ni   ilimlerüñ
- 7 7 fāyidelüsi iki   ilmdür hemān birisi ten   ilmi ve birisi dīn   ilmi
- 8 8 lākin şimdiki zāmanda bu şerif   ilmile intifa   az oldı zīrā
- 9 9 ulu   ilmdür ve kavā   idleri bī-ḥadd ve bī-nihāyetdür ve bu
- 10 10 zamanuñ tabībleri ācizlerdür ve himmetleri kâşırdu ve ictihādları
- 11 11 yokdur ve bu nefis   ilmüñ taḥşilinde sa   yları ol miqdārdur
- 12 12 tā ki eṣrāf-ı nās kâṭında   izzet ve rif   at bulalar ve ümerā
- 13 13 ve selāṭin kâpularına tevaşşul ve taḳarrüb ideler pes dūnyā
- 2B 1 1 şuhtinden ötrü dīnlerin fesāda virürler ve āḫiretlerin dūnyāya
- 2 2 satarlar ma   a-hazā ki ¹⁰⁴ اَصْدَقُ الْقَائِلِيْنَ جَلُّ ثَنَالِجَوْهُ buyurur kim
- 3 3 قُلْ مَتَاعَ الدَّفْنِ نِيَا قَلِيْلٌ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَاَمَّا ¹⁰⁵ bu zamān
- 4 4 kavminüñ ḥöd aḫlāk-ı zemīmelerin vaşf itmege yaramaz zīrā ḫırşdan
- 5 5 ve ṭul-ı emelden nefsleri azıpdur ve şefaḳat ve re   fet ve teḫannüñ
- 6 6 ve teraḫḫum gönüllerinden götrülipdür ve kibirden
- 7 7 ve kīneden ve ḫıḳddan ve ḫasedden dimāḡları fesāda
- 8 8 varupdur ve ṭabāyi   lerine şuḫ ve buḫl ve rezālet ve ḫasāset
- 9 9 müstevli olupdur pes bu şerif   ilm bu iki ṭā   ifenüñ ortasında
- 10 10 nisyen mensiyyen kâlıpdur ve anuñıla adanmaḳ yāḫūd aña mensüb
- 11 11 olmaḳ gey ḫorluḳ ve ḫaḳāret olupdur ḫāşşa memālik-i rūmda zīrā
- 12 12 ḫāzıḳ ṭabībleri az ḳaldı ve daḫı ṭıbbuñ mu   teber kitābları kim
- 13 13 vardur   arabīdür yā pārisīdür ve türki dilince bir müfi d
- 3A 1 1 kitāb yokdur tā kim müsülmānlar andan ḫaz ve fāyide alalar ve
- 2 2 derdlerine dermān bulalar ma   a-hazā ki ḫallāḳu   l berāya ve mu   ṭi   l

¹⁰² (söz) Mekke ve Medine'nin imamı insin ve cinnin peygamberi Hz. Muhammed (S.A.S)

¹⁰³ (hadīs) “ ilimlerin faydalı olanı iki lmdir birisi beden ilmi diğeri dīn ilmidir”

¹⁰⁴ söylenenlerin en doğrusunu söyleyen (Allahü-teālâ)

¹⁰⁵ (ayet- nısā 77) “de ki ey Muhammed dūnya malı (geçimliği) azdır ahiret ise Allahtan korkan için daha hayırlıdır”

3 ‘aṭāya bu za‘īf ve naḥīf bī-çāreye bu şerīf
 4 ‘ilmden naşīb olanı müyesser kılmıştı pes diledüm kim
 5 tıbbuñ külliyyātından ve cüzviyyātından ve teşrīhleruñ
 6 ‘acāyiblerinden ve mu‘ālecātuñ garāyiblerinden ve mürekkebātuñ
 7 mücerrebātlarından ve müfredātluñ müsta‘mellerinden bu nefīs
 8 ḥāşiyeleri üyürütleyem ve türkī dilince tercüme kılam ve adını
 9 müntaḥab koyam ve zamāne pādişāhlerinüñ mih-terine ve Osman
 10 şāhānşāhlarınuñ serverine tuḥfe getürem ¹⁰⁶ سُلْطَانِ اعْظَمُ

11 مَالِكِ رِقَابِ الْأُمَمِ وَإِلَى الْأَمْرِ بِأَلَا سَتَحَقِّقُ * ¹⁰⁷ ثَانِي

12 رَسُولِ اللَّهِ فِي الْأَمْرِ بِالطَّاعَةِ بِأَلَا تَتَّقِ لِقَوْلِهِ تَعَالَى

13 ¹⁰⁹ أَطِيعُوا لِلَّهِ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ¹⁰⁸ قَهْرَمَانُ

3B 1 الْمَلْجَاءِ وَالْأَطِينِ نَادِرُ الزَّمَانِ بِاسِطِ الْعَدْلِ وَالْأَلْجَمَانِ
 2 وَاهِبِ الْمَمَالِكِ السَّالِكِ إِلَى اللَّهِ بِأَفْضَلِ الْمَسَالِكِ الْعَادِلِ
 3 الْعَامِلِ الْمَجَاهِدِ الْمَرَابِطِ الْمَنْصُورِ الْمُظْفَرِ الَّذِي
 4 كَانَهُ مِلَّةُ الْإِسْلَامِ فِي الْمِلَلِ الْمُؤَيَّدِ مِنَ السَّمَلِجِ
 5 الْعَالِبِ عَلَى الْأَعْدَاءِ قَاتِلِ الْكُفْرَةِ وَالْمُشْرِكِينَ
 6 مُحِبِّ مَرَاسِمِ الْعَدْلِ فِي الْعَالَمِينَ نَعْمَلِجَةَ اللَّهِ السَّابِغَةَ

¹⁰⁶ (söz) “Hz. Muhammed” en büyük sultandır, ümmetinin koruyucusu, gözetleyicisi ve sahibi, her şeyi hak eden başkanıdır.

¹⁰⁷ (söz) “ikinci olarak” her işte Resulullah’a itaat etmek Allāhü teāla’nın şu ayetiyle sabittir.

¹⁰⁸ iş halledici yaratılış ve kavrayışa sahip zamanın idarecisi. güven ve adâletin yayıcısı . mülkler bağışlayan. zafer kazanan. yardım gören. yolların en faziletlisi ile Allaha’a yönelen. soylu ve adâletli. cihat eden. dünyadaki milletler içinde islâm milleti gibi olan. düşmanlar üzerine galip gelmede göklerden destek gören. müşrikleri ve kafirler yok eden. resmî işlemleri âdeletli yapmayı dünyada canlandıran.müminler arasında Allah’ın eksiksiz bir nimeti . Allah’ı birleyenler üzerine onun akan rahmeti pak Muhammed milletinin yardımcısı. ışık saçan şeriat-ı Ahmediyenin yardımcısı . zamanın İskender’i, adâletli Nûşirvân’ı. İslâmın ve müslümânların sultanı. Gücünün yüceliği yükseklere ulaşan. Fethin babası, milletin hakkın ve dinin yardımcısı. Osman oğlu Murad Han oğlu Bâyezid Han oğlu Sultan Murad Han oğlu sultan oğlu sultanoğlu sultan

¹⁰⁹ (ayet- nisâ 59) “Alla’a itâat edin, Peygambere ve sizden buyruk sahibi olanlara itâat edin.”

- 7 بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَتِهِ الْفَاطِيضَةُ عَلَيَّ الْمُوحِدِ بَيْنَ
- 8 نَاصِرُ الْمِلَّةِ الْبَيْضَاءِ لِحُجَّةِ الْمُحَمَّدِ يَا وَمُعِينُ الشَّرِيعَةِ الزَّهْرَاءِ لِحُجَّةِ
- 9 الْأَحْمَدِ يَا اسْكَنْدَرَ الزَّمَانَ وَنُوشِرُونَ الْعَدْلِ
- 10 فِي الْأَلْجَوَانِ سُلْطَانَ الْأِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِينَ الْوَأَصْلُ
- 11 عُلُوفِ قَدْرِهِ لِي عَيْنِ أَبِي لَفْتَحِ غِيَاثِ الْمِلَّةِ وَ
- 12 الْحَقِّ وَالِدَيْنِ السَّفَلْطَانَ بِنِ السَّفَلْطَانَ بِنِ السَّفَلْطَانَ
- 13 السَّفَلْطَانَ مُحَمَّدَ خَانَ ابْنَ بَايَزْدِ خَانَ ابْنَ مُرْدُ خَانَ
- 4A 1 ابْنِ أَوْرَخَانَ بِنِ عُثْمَانَ¹¹⁰ لَا زَالَتْ ظِلَالُ سُلْطَنَتِهِ
- 2 مَمْدُودَهُ وَأَطْنَابُ سُرَادِ قَاتِ دَوْلَتِهِ بِأَوْتَانِدِ الْخُلُودِ
- 3 مَشْدُودَهُ وَمَا بَرَحَتْ مَقَالِيدُهُ لَا مُورِ كَاعِنَتِهِ
- 4 الْحِيَادِ بِيَدَيْهِ وَأَرْقَابُ الْأَعَادِ فِي كَارِكَابِ
- 5 مَدُّ لَلَّهِ تَحْتَ قَدَمَيْهِ اللَّهُمَّ وَزِدْ لَهُ فِي النَّصْرِ
- 6 وَالْتِمَكِينِ وَاحْرُسْهُ وَسَلِّمْهُ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ
- 7 الرَّاْحِمِينَ imdi Allahü teâ' lādan dilerem kim
- 8 baña mu' in ola ve bu kitābı bu pāzişāh-ı
- 9 a' zama ve zürriyyetine ve eşyā'larına ve etbā'larına
- 10 ve ehl-i memleketine mübārek ve meymūn eyleye
- 11 ve yārānlardan tevaḳḳu' iderem kim ' aybın
- 12 örteler ve eksügin bitüreler¹¹¹ وَمَا
- 13 تَوْفِيقِ لِي الْأَبَالِ اللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ
- 4B 1-2 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹¹²

¹¹⁰ Geniş olan saltanatının gölgeleri zail olmasın. demir kazıklarla direkleri sıkı sıkıya bağlı padişah otağın sonsuza kadar daim kalsın Allah'm üstünlüğünü ve ağırbaşlılığını artırsın .düşmanların boynu güçlü iki ayağının altında kalıp zelil olsun ey rahmet edenlerin en merhametlisi (Allah'ım) O'nu korusun ve selâmete erdiresin.

¹¹¹ (ayet-hûd 88) başarı yalnız Allah'tandır. O'na güvendim. O'na yöneldim

¹¹² (besmele) esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla

- 3 ¹¹³ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ * وَلَا
 4 عُدْوَانَ اِلَّا عَلَيِ الظَّالِمِينَ * وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَي سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ
 5 النَّبِيِّنَّ وَ عَلَيِ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ سَلَّمَ
 6 تَسْلِيمًا كَثِيرًا وَ بَعْدَهُ ¹¹⁴ عَبْدُ الوَهَّابِ بْنِ الشَّيْخِ
 7 اَلْاَجَلِ الْعَالِمِ اَلنَّحْرِيرِ الْقَاضِي جَمَالِ الدِّينِ يُوْسُفَ بْنِ اَحْمَدَ
 8 اِبْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَالِكِي ¹¹⁵ تَقَدَّمَهُمُ اللّٰهُ بِرِضْوَانِهِ وَ اَسْكَنَهُمُ
 9 فَسِيحَ جَنَانِهِ
 10 güzide kavâc idlerine müstemildür mütekkaddim hekimlerün
 11 kitâblarından cemc eylemişem ve ihtişârında gey mübâlağa kılmışam
 12 ve on maqâlet üzerine tertib itmişem
 13 ¹¹⁶ المقالة الاولى

- 5A 1 ¹¹⁷ فِي اُمُورِ طَبِيعَةِ مَعَ حَدِّ الطَّبِّ kitâb-1 müntahabuñ
 2 evvelki maqâlesinde umûr-ı tabiic iyyeyi bildürelüm tıbbuñ haddiyile
 3 bile ve bu maqâle yidi faşldur ¹¹⁸ الفصل الاول
 4 evvelki faşlında tıbbuñ haddini bildürelüm ¹¹⁹ الفصل الثاني
 5 ikinci faşlında erkânı bildürelüm ¹²⁰ الفصل الثالث
 6 üçüncü faşlında mizâcı bildürelüm ¹²¹ الفصل الرابع

¹¹³hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. (hayırlı) netice Allah'tan korkan ve ona inananlarıdır. düşmanlık ancak zalimleredir. Allah'ım peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e onun ailesine ve ona yardım eden arkadaşlarına salat ve selâm olsun

¹¹⁴ Abdurrahman el Mâlikî oğlu Ahmed oğlu 'âlim, fazıl, mahir Şeyh Kadı Cemâleddin Yusuf oğlu Abdulvehhâb

¹¹⁵ Allah onları rızasıyla kuşattı ve onlara bir sükûnet verdi.

¹¹⁶ (makâle) birinci Konu

¹¹⁷ (başlık)Tabii işlerde sınır

¹¹⁸ (fasıl) birinci bölüm

¹¹⁹ (fasıl) ikinci bölüm

¹²⁰ (fasıl) üçüncü bölüm

¹²¹ (fasıl) dördüncü bölüm

- 7 dördüncü faşlında ahlâtı bildürelüm **الفصل الخامس** ¹²²
- 8 bişinci faşlında a^ç zâyı bildürelüm **لفصل السادس** ¹²³
- 9 altıncı faşlında kuvâyı bildürelüm **الفصل السابع** ¹²⁴
- 10 yidinci faşlında umür-ı tabî^ç iyyenüñ bağıyyesini bildürelüm **إنشاء الله تعالى**
- 125
- 11 **المقالة الثانية** ¹²⁶
- 12 **فى التشريح** ¹²⁷ kitâb-ı müntaḥabuñ ikinci maḳâlesinde teşriḫi bildürelüm
- 13 ve bu maḳâle on bir faşldur **الفصل الاول** ¹²⁸
- 5B 1 evvelki faşlında süñüklerüñ teşriḫini bildürelüm **الفصل الثانى** ¹²⁹
- 2 ikinci faşlında siñirlerüñ teşriḫin bildürelüm **الفصل الثالث** ¹³⁰
- 3 üçüncü faşlında ḫareketsüz ḫamarları bildürelüm **الفصل الرابع** ¹³¹
- 4 dördüncü faşlında müteḫarrik ḫamarları bildürelüm **الفصل الخامس** ¹³²
- 5 bişinci faşlında ^ç azlı ya^ç nî saçanaḳları bildürelüm **الفصل السادس** ¹³³
- 6 altıncı faşlında derinüñ teşriḫin bildürelüm **الفصل السابع** ¹³⁴
- 7 yidinci faşlında a^ç zâ-yı mürekkebeyi bildürelüm ve evvel dimâğı ve iki
- 8 gözi ve iki ḳulağı beyân beyân idelüm **الفصل الثامن** ¹³⁵

¹²² (fasıl) beşinci bölüm

¹²³ (fasıl) altıncı bölüm

¹²⁴ (fasıl) yedinci bölüm

¹²⁵ Allah yüceltsin, yükseltsin.

¹²⁶ (makâle) ikinci konu

¹²⁷ (başlık) insan cesedini inceleme

¹²⁸ (fasıl) birinci bölüm

¹²⁹ (fasıl) ikinci bölüm

¹³⁰ (fasıl) üçüncü bölüm

¹³¹ (fasıl) dördüncü bölüm

¹³² (fasıl) beşinci bölüm

¹³³ (fasıl) altıncı bölüm

¹³⁴ (fasıl) yedinci bölüm

- 9 sekizinci faşlında gögüzüñ perdesin ve me' deyi ve bağarsuqları bildürelüm
- 10 الفصل التاسع¹³⁶ toközuncı faşlında öykeni ve yüregi beyān idelüm
- 11 الفصل العاشر¹³⁷ onuncı faşlında bağırı ve ödi ve talaķı beyān idelüm
- 12 الفصل الحادي عشر¹³⁸ on birinci faşlında a' zā-yı mürekkebenüñ baķıyyesini bildürelüm
- 13 المقالة الثالث¹³⁹
- 6A 1 فِي أَحْوَالِ بَدَنِ الْإِنْسَانِ وَأَسْبَابِهَا وَعَلَامَتِهَا الدَّالَّةُ عَلَيْهَا¹⁴⁰
- 2 kitāb-ı müntaħabuñ üçünci maķālesinde insān bedeniniñ aħvālını esbābıla
- 3 ve aña delālet iden ' alāmetlerle bile bildürelüm ve bu maķāle biş faşldur
- 4 الفصل الاول¹⁴¹ evvelki faşlında şıhḥati ve marazı bile bildürelüm
- 5 الفصل الثاني¹⁴² ikinci faşlında zarūriyyāt-ı sitteyi bildürelüm
- 6 الفصل الثالث¹⁴³ üçünci faşlında esbāb-ı mumrıżayı bildürelüm
- 7 الفصل الرابع¹⁴⁴ dördünci faşlında mizāc cihetinden bedene
- 8 delālet iden ' alāmetleri bildürelüm الفصل الخامس¹⁴⁵
- 9 bişinci faşlında aḥlāṭ cihetinden bedene delālet iden ' alāmetleri bildürelüm
- 10 المقالة الرابعة¹⁴⁶

¹³⁵ (fasıl) sekizinci bölüm

¹³⁶ (fasıl) dokuzuncu bölüm

¹³⁷ (fasıl) onuncu bölüm

¹³⁸ (fasıl) onbirinci bölüm

¹³⁹ (makāle) üçüncü konu

¹⁴⁰ (makāle başlığı) insan bedeninin halleri ve ona delil olan sebep ve alemetler

¹⁴¹ (fasıl) birinci bölüm

¹⁴² (fasıl) ikinci bölüm

¹⁴³ (fasıl) üçüncü bölüm

¹⁴⁴ (fasıl) dördüncü bölüm

¹⁴⁵ (fasıl) beşinci bölüm

¹⁴⁶ (makāle) dördüncü konu

- 11 ¹⁴⁷ فِي النَّبْضِ وَالْتَفْسِيرِ dördüncü maqâlede nabzı ve kârüreyi
- 12 bildürelüm ve bu maqâle altı faşldur ¹⁴⁸ الفصل الاول
- 13 evvelki faşlında nabzuñ beşâyıtlarını bildürelüm ¹⁴⁹ الفصل الثاني
- 6B 1 ikinci faşlında nabzuñ mürekkeb env^c âların bildürelüm ¹⁵⁰ الفصل الثالث
- 2 üçüncü faşlında bevlüñ levnlerin bildürelüm ¹⁵¹ الفصل الرابع
- 3 dördüncü faşlında bevlüñ kıvamın ve rāyihāsın bildürelüm ¹⁵² الفصل الخامس
- 4 bişinci faşlında bevlüñ tırılığın ve bulanuqlığın bildürelüm
¹⁵³ الفصل السادس
- 5 altıncı faşlında rüsüb bildürelüm ¹⁵⁴ انشاء الله تعالى
- 6 ¹⁵⁵ المقالة الخامسة
- 7 bişinci maqâlede şahîh kişilerün tedbîrini ve marî z kişilerün
- 8 ^c ilâcın vech-i külliyle beyân idelüm ve bu maqâle on faşldur
- 9 ¹⁵⁶ الفصل الاول evvelki faşlında yimek ve içmek tedbîrin bildürelüm
- 10 ¹⁵⁷ الفصل الثاني ikinci faşlında riyâzet ve delki bildürelüm
- 11 ¹⁵⁸ الفصل الثالث üçüncü faşlında istihmāmuñ tedbîrin bildürelüm
- 12 ¹⁵⁹ الفصل الرابع dördüncü faşlında uyımağuş ve uyımamağuş tedbîrin bildürelüm

¹⁴⁷ (başlık) nabzın açıklanması

¹⁴⁸ (fasıl) birinci bölüm

¹⁴⁹ (fasıl) ikinci bölüm

¹⁵⁰ (fasıl) üçüncü bölüm

¹⁵¹ (fasıl) dördüncü bölüm

¹⁵² (fasıl) beşinci bölüm

¹⁵³ (fasıl) altıncı bölüm

¹⁵⁴ Allah yüceltsin, yükseltsin,

¹⁵⁵ (makâle) beşinci konu

¹⁵⁶ (fasıl) birinci bölüm

¹⁵⁷ (fasıl) ikinci bölüm

¹⁵⁸ (fasıl) üçüncü bölüm

¹⁵⁹ (fasıl) dördüncü bölüm

- 13 **الفصل الخامس** ¹⁶⁰ bişinci faşında yılıñ dört faşlı mücebince tedbiri bildürelüm
- 7A 1 **الفصل السادس** ¹⁶¹ altıncı faşında yüklü ve emzükli ¹⁶² avretüñ
2 ve genç oğlancağlarıñ tedbirin bildürelüm **الفصل السابع** ¹⁶²
3 yidinci faşında büyük oğlanlarıñ ve yigidleriñ ve kırğıllarıñ ve kocalarıñ
tedbiri bildürelüm
4 **الفصل الثامن** ¹⁶³ sekizinci faşında hastalarıñ ¹⁶⁴ ilâçlarını bildürelüm
5 **الفصل التاسع** ¹⁶⁴ toközuncü faşında faşdı ve hacāmatı bildürelüm
6 **الفصل العاشر** ¹⁶⁵ onuncü faşında kuşmağı ve ishāli ve ihtikānı bildürelüm
7 **المقالة الثاثة في عِدِّ اِرس** ¹⁶⁶
8 altıncü maķālede başda olan ¹⁶⁷ illetleri bildürelüm ve bu maķāle on dört faşdur
9 **الفصل الاول** ¹⁶⁷ evvelki faşında şudā¹⁶⁸ yı ya¹⁶⁹ nī baş ağrısını bildürelüm
10 **الفصل الثاني** ¹⁶⁸ ikinci faşında sersāımı bildürelüm
11 **الفصل الثالث** ¹⁶⁹ üçüncü faşında mālīḡūlyāyı bildürelüm
12 **الفصل الرابع** ¹⁷⁰ dördüncü faşında şar¹⁷¹ [a]yı bildürelüm
13 **الفصل الخامس** ¹⁷¹ bişinci faşında sekteyi bildürelüm
- 7B 1 **الفصل السادس** ¹⁷² altıncü faşında fālici bildürelüm
2 **الفصل السابع** ¹⁷³ yidinci faşında ra¹⁷⁴ şeyi bildürelüm

¹⁶⁰ (fasıl) dördüncü bölüm

¹⁶¹ (fasıl) altıncü bölüm

¹⁶² (fasıl) yedinci bölüm

¹⁶³ (fasıl) sekizinci bölüm

¹⁶⁴ (fasıl) dokuzuncü bölüm

¹⁶⁵ (fasıl) onuncü bölüm

¹⁶⁶ (başlık) altıncü maķālede baştaki illetler

¹⁶⁷ (fasıl) birinci bölüm

¹⁶⁸ (fasıl) ikinci bölüm

¹⁶⁹ (fasıl) üçüncü bölüm

¹⁷⁰ (fasıl) dördüncü bölüm

¹⁷¹ (fasıl) beşinci bölüm

¹⁷² (fasıl) altıncü bölüm

- 3 الفصل الثامن¹⁷⁴ sekizinci faşında laqveyi bildürelüm
- 4 الفصل التاسع¹⁷⁵ toquzuncı faşında zükāmı bildürelüm
- 5 الفصل العاشر¹⁷⁶ onuncı faşında gözün   illetlerini bildürelüm ve bu faş altı bābdur الباب الاول¹⁷⁷
- 7 evvelki bābda remedi ya  nī göz ağrısını bildürelüm الباب الثاني¹⁷⁸
- 8 ikinci bābda t rfeyi bildürelüm الباب الثالث¹⁷⁹
- 9 üçüncü bābında zıfrayı bildürelüm الباب الرابع¹⁸⁰
- 10 dördüncü bābında sebeli bildürelüm الباب الخامس¹⁸¹
- 11 beşinci bābında kıl biten gözün   ilācın bildürelüm الباب السادس¹⁸²
- 12 altıncı bābında bāsarun ya  nī görmekligün za  iflğın bildürelüm
- 13 الفصل الحادي عشر¹⁸³ on birinci faşında kulağun   illetlerini bildürelüm
- 8A 1 الفصل الثاني عشر¹⁸⁴ on ikinci faşında burunun   illetlerini bildürelüm
- 2 الفصل الثالث عشر¹⁸⁵ on üçüncü faşında dil şişdügin
- 3 ve dişler eti şişdüginün   illetlerini bildürelüm الفصل الرابع عشر¹⁸⁶
- 4 on dördüncü faşında havānīkı ya  nī boğmayı ve veremü  l lehātı ya  nī boğuz dışınun şişdügin bildürelüm

¹⁷³ (fasıl) yedinci bölüm

¹⁷⁴ (fasıl) sekizinci bölüm

¹⁷⁵ (fasıl) dokuzuncu bölüm

¹⁷⁶ (fasıl) onuncu bölüm

¹⁷⁷ (bab) birinci kısım

¹⁷⁸ (bab) ikinci kısım

¹⁷⁹ (bab) üçüncü kısım

¹⁸⁰ (bab) dördüncü kısım

¹⁸¹ (bab) beşinci kısım

¹⁸² (bab) altıncı kısım

¹⁸³ (fasıl) onbirinci bölüm

¹⁸⁴ (fasıl) onikinci bölüm

¹⁸⁵ (fasıl) onüçüncü bölüm

¹⁸⁶ (fasıl) ondördüncü bölüm

المقالة السابعة 5¹⁸⁷

6 kitāb-ı müntaḥabuñ yidinci maḳālesinde gögüzden göbege degin a'zālarda 'arız

7 olan 'illetleri beyān idelüm ve bu maḳāle on sekiz faşldur

8 الفصل الاول¹⁸⁸ evvelki faşlında öksürügi bildürelüm

9 الفصل الثاني¹⁸⁹ ikinci faşlında zātü'r-reyi ya' nī öykencügi bildürelüm

10 الفصل الثالث¹⁹⁰ üçünci faşlında sill[i] ve zātü'lcenb[i] bildürelüm

11 الفصل الرابع¹⁹¹ dördünci faşlında rebvi ya' nī zıḳu'n nef[e]si bildürelüm

12 الفصل الخامس¹⁹² beşinci faşlında ḥafaḳānı ya' nī yürek oynamağın bildürelüm

13 الفصل السادس¹⁹³ altıncı faşlında nef[s[i]]-dem ya' nī ḳan tükürmegi bildürelüm

8B 1 الفصل السابع¹⁹⁴ yidinci faşlında za' f-ı mēedeyi bildürelüm

2 الفصل الثامن¹⁹⁵ sekizinci faşlında ğaşyı ya' nī göñül dönmeği bildürelüm

3 الفصل التاسع¹⁹⁶ toḳuzuncı faşlında mağşyı ya' nī şancuyı bildürelim

4 الفصل العاشر¹⁹⁷ onuncı faşlında fuvāḳı ya' nī inçḳuruğı bildürelim

5 الفصل الحادي عشر¹⁹⁸ on birinci faşlında ḥayzı ve ishāli bildürelim

6 الفصل الثاني عشر¹⁹⁹ on ikinci faşlında zeḥiri ya' nī niği bildürelüm

7 الفصل الثالث عشر²⁰⁰ [on] üçünci faşlında ḳulıncı bildürelim

¹⁸⁷ (makāle) yedinci konu

¹⁸⁸ (faşıl) birinci bölüm

¹⁸⁹ (faşıl) ikinci bölüm

¹⁹⁰ (faşıl) üçüncü bölüm

¹⁹¹ (faşıl) dördüncü bölüm

¹⁹² (faşıl) beşinci bölüm

¹⁹³ (faşıl) altıncı bölüm

¹⁹⁴ (faşıl) yedinci bölüm

¹⁹⁵ (faşıl) sekizinci bölüm

¹⁹⁶ (faşıl) dokuzuncu bölüm

¹⁹⁷ (faşıl) onuncu bölüm

¹⁹⁸ (faşıl) onbirinci bölüm

¹⁹⁹ (faşıl) onikinci bölüm

²⁰⁰ (faşıl) onüçüncü bölüm

- 8 **الفصل الرابع عشر** ²⁰¹ on dördüncü faşında qarında düriyen qurtları bildürelüm
- 9 **الفصل الخامس عشر** ²⁰² on bişinci faşında bağır ağrısın bildürelüm
- 10 **الفصل السادس عشر** ²⁰³ on altıncı faşında istiskāyı bildürelüm
- 11 **الفصل السابع عشر** ²⁰⁴ on yidinci faşında ʔalağı bildürelüm
- 12 **الفصل الثامن عشر** ²⁰⁵ on sekizinci faşında yaraqānı bildürelüm
- 13 **المقالة الثامنة** ²⁰⁶
- 9A 1 kitāb-ı münṭaḥabuñ sekizinci maqālesinde qalan aʕ zālaruñ marazımı bildürelüm
- 2 ve bu maqāle on faşdur **الفصل الاول** ²⁰⁷
- 3 evvelki faşında iki bögregüñ ağrısın bildürelüm **الفصل الثاني** ²⁰⁸
- 4 ikinci faşında meşānenüñ marazımı bildürelüm **الفصل الثالث** ²⁰⁹
- 5 üçüncü faşında maqʕ adanuñ yaʕ nī suḡranuñ marazların bildürelüm
- 6 **الفصل الرابع** ²¹⁰ dördüncü faşında zekerüñ
- 7 ve ḥāyalaruñ marazlarını bildürelüm **الفصل الخامس** ²¹¹
- 8 bişinci faşında fatqı yaʕ nī debeligi bildürelüm **الفصل السادس** ²¹²
- 9 altıncı faşında cimāʕ eksüldügin bildürelüm **الفصل السابع** ²¹³
- 10 yidinci faşında ʕ avretlere mensüb ʕ illetleri bildürelüm **الفصل الثامن** ²¹⁴

²⁰¹ (fasıl) ondördüncü bölüm

²⁰² (fasıl) onbeşinci bölüm

²⁰³ (fasıl) onaltıncı bölüm

²⁰⁴ (fasıl) onyedinci bölüm

²⁰⁵ (fasıl) onsekizinci bölüm

²⁰⁶ (makāle) sekizinci konu

²⁰⁷ (fasıl) birinci bölüm

²⁰⁸ (fasıl) ikinci bölüm

²⁰⁹ (fasıl) üçüncü bölüm

²¹⁰ (fasıl) dördüncü bölüm

²¹¹ (fasıl) beşinci bölüm

²¹² (fasıl) altıncı bölüm

²¹³ (fasıl) yedinci bölüm

²¹⁴ (fasıl) sekizinci bölüm

- 11 sekizinci faşlında nıkrısı ya^ç nī kurnabalığı ve ^çırku³n-nesāyı
- 12 ve vac^ç ı'l-mefāşılı ya^ç nī bendükçe ağrısı ve'l-ḥadebe ya^ç nī gözlülüğü bildürelüm
- 13 **الفصل التاسع** ²¹⁵ toközuncı faşlında devāliyi bildürelüm
- 9B 1 **الفصل العاشر** ²¹⁶ onuncı faşlında dā³ü'l-fili bildürelüm
- 2 **المقالة التاسعة** ²¹⁷
- 3 **في العليل الظاهرة في ظاهر الجسد** ²¹⁸ kitāb-ı münṭaḡabuñ toközuncı maḡālesinde
- 4 bedenüñ taşra yüzinde olan ^çilletleri beyān idelüm ve bu maḡāle on iki faşldur
- 5 **الفصل الاول** ²¹⁹ evvelki faşlında sa^ç feyi bildürelüm
- 6 **الفصل الثاني** ²²⁰ ikinci faşlında dā³ü's-ş^ç albi ya^ç nī dilkü
- 7 rencin ve dā³ü'l-ḥayye ya^ç nī ılan rencin bildürelüm **الفصل الثالث** ²²¹
- 8 üçüncü faşlında behaḡı bildürelüm **الفصل الرابع** ²²²
- 9 dördüncü faşlında baraşı bildürelüm **الفصل الخامس** ²²³
- 10 beşinci faşlında cüzāmı bildürelüm **الفصل السادس** ²²⁴
- 11 altıncı faşlında uyuzı ve giciyügi bildürelüm **الفصل السابع** ²²⁵
- 12 yidinci faşlında şerāyı ya^ç nī kızzamuḡı bildürelüm **الفصل الثامن** ²²⁶
- 13 sekizinci faşlında çiçeği ve ḡaşbeyi bildürelüm **الفصل التاسع** ²²⁷
- 10A 1 toközuncı faşlında evrāmı ya^ç nī şişleri bildürelüm

²¹⁵ (fasıl) dokuzuncu bölüm

²¹⁶ (fasıl) onuncu bölüm

²¹⁷ (makāle) dokuzuncu konu

²¹⁸ (başlık) bedenin dışındaki illetler

²¹⁹ (fasıl) birinci bölüm

²²⁰ (fasıl) ikincibölüm

²²¹ (fasıl) üçüncü bölüm

²²² (fasıl) dördüncü bölüm

²²³ (fasıl) beşinci bölüm

²²⁴ (fasıl) altıncı bölüm

²²⁵ (fasıl) yedinci bölüm

²²⁶ (fasıl) sekizinci bölüm

²²⁷ (fasıl) dokuzuncu bölüm

- 2 **الفصل العاشر**²²⁸ onuncu faşlında seratānı bildürelüm
- 3 **الفصل الحادي عشر**²²⁹ on birinci faşlında ḥanāzīri ya‘ nī doñuzbaşını bildürelüm
- 4 **الفصل الثاني عشر**²³⁰ on ikinci faşlında ḥummayātı ya‘ nī ısıtmaları bildürelüm
- 5 **المقالة العاشره**²³¹
- 6 **في الأَطْعَمَتِ وَ الأَشْرِبَتِ المُسْتَعْمَلَتِ**²³² onuncu maḳālede isti‘ māl olan eṭ‘ imeyi ve eşribeyi
- 7 beyān idelüm ve bu maḳāle on faşldur **الفصل الاول**²³³
- 8 evvelki faşlında dāneleri bildürelüm **الفصل الثاني**²³⁴
- 9 ikinci faşlında eti ve yumurdayı bildürelüm **الفصل الثالث**²³⁵
- 10 üçüncü faşlında südi ve südden ḥāşıl olanları bildürelüm **الفصل الرابع**²³⁶
- 11 dördüncü faşlında tereleri bildürelüm **فصل الخامس**²³⁷
- 12 bişinci faşlında yimişleri bildürelüm **الفصل السادس**²³⁸
- 13 altıncı faşlında reyhānları ve ṭıbleri bildürelüm **الفصل السابع**²³⁹
- 10B 1 yidinci faşlında aşı giren ot yā süg ḳurucaların bildürelüm
- 2 **الفصل الثامن**²⁴⁰ sekizinci faşlında aşıñ aḥvālin bildürelüm
- 3 **الفصل التاسع**²⁴¹ toḳuzuncu faşlında ḥamrları

²²⁸ (fasıl) onuncu bölüm

²²⁹ (fasıl) onbirinci bölüm

²³⁰ (fasıl) onikinci bölüm

²³¹ (makāle) onuncu konu

²³² (başlık) yiyecek ve içeceklerin kullanımı

²³³ (fasıl) birincibölüm

²³⁴ (fasıl) ikinci bölüm

²³⁵ (fasıl) üçüncü bölüm

²³⁶ (fasıl) dördüncü bölüm

²³⁷ (fasıl) beşinci bölüm

²³⁸ (fasıl) altıncı bölüm

²³⁹ (fasıl) yedinci bölüm

²⁴⁰ (fasıl) sekizinci bölüm

²⁴¹ (fasıl) dokuzuncu bölüm

4 ve şarābları ve bekmezleri bildürelüm **الفصل العاشر** ²⁴²

5 onuncu faşında perverdeleri ve yağları bildürelüm

6 **المقالة الاولى فى الامور الطبيعية** ²⁴³

7 kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinde ‘umūr-ı ṭabī‘iyyeyi bildürelüm
ṭıbbuñ

8 ḥaddile bile ve bu maḳāle birkaç faşla müştemildür **الفصل الاول** ²⁴⁴

9 kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ evvelki faşında ṭıbbuñ ḥaddini
bildürelüm

10 bilgil kim ṭıb bir şan‘ āatdur kim tendürüst bedenüñ

11 şıḥḥatini nice saklamak gerek anı bildürür ve şıḥḥati zāyil olıcaḳ nice

12 döndermek gerek anı daḫı bildürür ve Cālīnōs eydür ṭıb bir

13 şan‘ āatdur kim şıḥḥati bildürür ve şıḥḥate mensüb ve muttaşıl

- 11A 1 olan nesnelere daḫı bildürür ve marazı bildürür ve maraza mensüb
2 ve muttaşıl olan nesnelere daḫı bildürür ve ḥālet-i mutavassıṭayı ki
3 ne bellü sıḥḥat ve ne bellü marazdur anı daḫı bildürür ve bu bābda ‘azīm
4 baḥş vardır bu muḥtaşarda anı edā eylemek mümkün degül

الفصل الثاني ²⁴⁵

5 kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ ikinç faşında ‘umūr-ı
ṭabī‘iyyenüñ

6 evvelini bildürelüm bilgil kim ‘umūr-ı ṭabī‘iyyenüñ evveli erkāndur

7 ve erkān basīṭ cismlerdür ve insān bedeninüñ ve ğayrısınüñ daḫı evvelki

8 cüzv’leridür ve erkān dörtdür birisi oddur ve oduñ

9 ṭabī‘ atı ḥār-yābisdür ve birisi yildür ve yilüñ ṭabī‘ atı ḥār-raṭbdur

10 ve birisi şudur ve şunuñ ṭabī‘ atı bārid-raṭbdur ve birisi ṭopraqdur

11 ve ṭopraquñ ṭabī‘ atı bārid-yābisdür **الفصل الثالث** ²⁴⁶

²⁴² (fasıl) onucu bölüm

²⁴³ (başlık) birinci makāle -tabii işler

²⁴⁴ (fasıl) birinci bölüm

²⁴⁵ (fasıl) ikinci bölüm

²⁴⁶ (fasıl) üçüncü bölüm

- 12 kitāb-ı muntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ üçünci faşlında mizācı bildürelüm
 13 bilgil kim mizāc bir keyfiyyetdür kim anuñ ḥudūs-ı keyfiyyatı
- 11B 1 mütezāddenüñ tefā'ülindendür ve keyfiyyāt-ı mütezādde ki vardur birisi
 2 ḥarāretdür ve birisi burūdetdür ve birisi ruṭūbetdür ve birisi
 3 yubūsetdür zīrā bu dört keyfiyyet biri birile kim ḳarışur ve mümteziç
 4 olur ḥarāretüñ ḳuvveti burūdet ḳuvvetinüñ ekşerin şır ve burūdetüñ
 5 ḳuvveti ḥarāret ḳuvvetinüñ ekşerin şır ve ruṭūbetüñ ḳuvveti yubūset
 6 ḳuvvetinüñ ekşerin şır ve yubūsetüñ ḳuvveti ruṭūbet ḳuvvetinüñ ekşerin
 7 şır pes ol mümteziçüñ cemī' -i eczālarından bir müteşābih-i keyfiyyet
 8 ḥādīş olur kim mizāc oldur ve bil kim 'aḳl mücebince bu
 9 mizāc iki ḳısımdur birisi mu' tedilü'n bi'l-ḥaḳīḳadur ve mu' tedilü'n
 bi'l-ḥaḳīḳa
 10 oldur kim keyfiyyāt-ı mütezāddenüñ miḳdārları mümteziçde
 11 mütesāvi olur ve birisi bu i' tidālden ṫaşradur ammā
 12 ol evvelki ḳısmuñ vücūdı ḥōd mümkin degüldür lākin mizāclarda mevcūd
 13 olan mizāc ol şoñrağı mizācdur kim i' tidāl-ı ḥaḳīḳiden
- 12A 1 ṫaşradur ve eṫıbbā işılāḥınca bu mizāca mu' tedilü'n bi'l-farz dirler
 2 ve bu mizāc daḫı iki ḳısımdur birisi ol mizācdur kim bir mevzū' u'm-
 3 māye olıcaḳ ḥūh beden olsun ve ḥūh 'uzv olsun ol mevzū' u'm-
 4 māye andan enseb ve andan elyaḳ mizāc olmaya ve birisi bu i' tidālden
 5 ṫaşradur imdi ḳıyāsıla i' tibār idicek bu evvelki ḳısma
 6 sekiz vech 'ārız olur birine mu' tedil-i nev' i dirler zīrā
 7 nev' inden ḥāric olan mizāclara göre bu mu' tedildür ve bu ol
 8 mizācdur kim insāna ḥāşıl olur zīrā ḳamu kāyınātuñ mizācına
 9 göre insānuñ mizācı mu' tedildür ve ikincisine daḫı mu' tedil-i
 10 nev' i dirler zīrā nev' ine dāḫil olan mizāclara göre bu mu' tedildür
 11 ve bu mizāc ol şaḫşā ḥāşıl olur kim ol şaḫş a' dal-ı eşḫāş-ı
 12 nev' -i insāndur ve üçüncisine mu' tedil-i şıñfi dirler zīrā şıñfından
 13 ḥāric olan mizāclara göre bu mu' tedildür ve bu ol mizācdur kim
- 12B 1 bir iḳlīmüñ ḳavmine ḥāşıl olur zīrā ayruḳ iḳlīm ḳavminüñ mizāclarına
 2 göre bu mu' tedildür ve dördüncisine daḫı mu' tedil-i şıñfi dirler zīrā
 3 şıñfına dāḫil olan mizāclara göre bu mu' tedildür ve bu mizāc ol

- 4 şahşa hāşıl olur kim ol şahs bu şımf-ı mu^ç ayyenüñ a^ç dal-ı eşhāşıdır
5 ve bişincisine mu^ç tedil-i şahşī dirler ve bu mizāc eşhāş-ı insānuñ
6 bir şahşına hāşıl olıcağ kalan şahşlaruñ mizāclarına göre
7 bu mu^ç tedildür zīrā ol şahşuñ bekāsı ve şıhḥātı ol mizācıla
8 mevcūddur ve altıncısına daḥı mu^ç tedil-i şahşī dirler zīrā nefsi
9 şahşuñ aḥvāline göre bu mu^ç tedildür ve bu ol mizācdur ki bir
10 şahşa hāşıl olıcağ ol şahşuñ cemī^ç -i aḥvāline göre bundan enseb
11 ve bundan elyağ mizāc olmaya ve yidincisine mu^ç tedil-i ^ç uzvī dirler
12 zīrā her bir ^ç uzvuñ bir mizācı vardır ki ol mizāc kendüye
13 maḥşūşdur ve ayruğ ^ç uzvlaruñ mizācına göre ol mizāc aña
- 13A 1 ensebdür ve sekizincisine daḥı mu^ç tedil-i ^ç uzvī dirler zīrā nefsi
2 ^ç uzvuñ aḥvāline göre bu mu^ç tedildür ve bu ol mizācdur kim nefsi
3 ^ç uzvuñ cemī^ç -i aḥvāline göre bundan enseb ve bundan elyağ mizāc
olmaya
4 الفصل الرابع²⁴⁷ kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesiniñ
5 dördünci faşlında aḥlātı bildürelüm bilgil kim ḥılt bir cismdür
6 kim hem raḥb ve hem seyyāldur ve ğızā evvel aña müstaḥıl olur
7 ya^ç nī kendüye döner ve aḥlāt dördür birisi ḳandur ve ḳanuñ
8 ḫabī^ç iatı ḫār-raḥbdur ve birisi şafrādur ve şafrānuñ ḫabī^ç atı
9 ḫār-yābisdür ve birisi balğamdur ve balğamuñ ḫabī^ç atı bārid-raḥbdur
10 ve birisi sevdādur ve sevdānuñ ḫabī^ç atı bārid-yābisdür ve bu dört
11 ḥılt kim vardır her birisinin ḫabī^ç isi vardır ve ğayr-ı ḫabī^ç isi daḥı
12 vardır ammā ol ḳan kim ḫabī^ç idür anuñ rengi kıızıl olur
13 ve ḫa^ç amı ḫatlu ve ḳoḫusu ḫoş olur ve ol kim ğayr-ı ḫabī^ç i dür
- 13B 1 ḳoḫusu yīr ve levni ve ḫa^ç amı teğayyür olur ve ammā ol şafrā kim
2 ḫabī^ç idür ol ḳanuñ köpügidür ve ol kim ğayr-ı ḫabī^ç idür dört
3 nev^ç dür birisine mirre-i şafrā dirler ve bu nev^ç e şuluca raḳıḳ
4 ruḫbet ḳarışur ve ikincisine mirre-i muḥḫī dirler ve anuñçün muḥḫī dirler
kim
5 yumurda şarusına beñzer ve bu nev^ç e balğamdan bir ğalīz ruḫbet

²⁴⁷ (fasıl) dördüncü bölüm

- 6 arışur ve ncsine krrsi dirler zr kendene rengine bezer
7 ve bu nev ol mezkr iki nev den terkb olunur ve m dede
8 mtevellid olur ve drdncisine zencr dirler zr jengr
9 rengine bezer ve ol  nev den bunu arreti
10 artudur ve ab atı au ab atına yaındur ve amm
11 balam-ı ab  bir ıltdur kim an olmaa imknı vardır zr
12 aşılda andur lkin ab at anı tamm bişrmeypdr ve ayr-ı
13 ab  biş nev dr birisine balam-ı ulv dirler bu nev e
- 14A 1 anu ruubetinden birez arışur anun a amı atlu olur ve birisine
2 balam-ı mlih dirler ve bu nev e birez gynmiş şafr arışur
3 anun a am uzlu olur ve balamu amu env ından
4 bu nev ıssıdur ve birisine balam-ı mız dirler ve bu nev balam-ı
5 ulvdandır lkin arretn aşirinden tamm aynamadı pes
6 ekşiligi bu sebebdendir ve birisine balam-ı  afş dirler
7 ve bu nev e ekşi sevddan birez arışur anun a amı
8 kekre olur ve mz a amına bezer ve balamu amu
9 envından bu nev keşfdr ve birisine balam-ı taih dirler
10 zr a amı yodur ve bu nev e burdet ve ruubet glib
11 olupdur ve balamu amu envından bu nev şovudur ve amm
12 sevd-yı ab  dem-i ab inn şiflidr ve ol kim ayr-ı ab idr
13 her ılt kim gyner sevd-yı ayr-ı ab  olur pes altu
- 14B 1  tibrınca taşsim itmek gerek nkim alt
2 bildrdk alt ızdan ne keyfiyyetile mtevellid olur
3 anı daı bildrelm bilgil kim ız m deye varıca ol adar
4 bişer kim cev-ba dner ve bu lde aa keyls dirler
5 andan şora m de anı baıra def ider ve m deyile baır
6 ortasında ince amarlar vardır aa mserka dirler
7 pes keyls mserkadan szilr ve baır anı abl ider
8 ve ikileyin bişrr andan şora laifi kpk olur
9 ve yzine gelr şafr-yı ab  oldur ve keşfi şifl olur
10 ve dibine ker imdi eger artu bişerise ol
11 şiflda bir gynk nesne olur ve eger eksk bişerise

- 12 içinde bir hām nesne kalur pes ol şıfl sevdā^ç-yı tabi^ç idür ve ol
 13 göyünmişüñ laṭifi şafrā-yı ğayr-ı tabi^ç idür ve keşifi sevdā-yı
 15A 1 ğayr-ı tabi^ç idür ve ol hām nesne hōd balğamdur ve bu cümleden
 2 hāşıl olan şāfi ve revāk kim tamām müsteḥıkında bişmüştür
 3 ol hōd kandur bilgil kim bu aḥlātuñ her birisine
 4 sebab-i fā^ç ilī vardur ve sebab-i mādđi vardur ve sebab-i sūrī
 5 vardur ve sebab-i ğāyī vardur ḳanuñ sebab-i fā^ç ilisi mu^ç tedil
 6 ḥarāretdür ve sebab-i mādđisi hem şālih ve hem mu^ç tedil
 7 ağziye ve eşribedür ve sebab-i sūrīsi nuzc-ı fāzıldur ya^ç nī
 8 müsteḥıkında bişmek ve sebab-i ğāyīsi bedenüñ tağziyesi ve hem
 9 tertibidür ve şafrā-yı tabi^ç inüñ fā^ç ilisi mu^ç tedil ḥarāretdür
 10 şafrā-yı ğayr-ı tabi^ç inüñ sebab-i fā^ç ilisi ifrāt-ı ḥarāretdür
 11 ve sebab-i mādđisi tatlu ve yağlu ve tī z ve ıssı gızālardur ve sebab-i
 12 sūrīsi ifrāt-ı nuzcür ya^ç nī çok bişmek ve ^ç azālarda
 13 ^ç uzvlar vardur kim anuñ tağziyesinde şafrādan bir
 15B 1 miḳdāru'm-mā gerekdür elbetde tā ki ḳanı hem laṭif ve hem
 2 raḳıḳ kıla ve ṭar yirlerden āsānlığıla geçe pes şafrānuñ sebab-i
 3 ğāyīsi budur ve balğamuñ sebab-i fā^ç ilisi taḳşir-i ḥarāretdür ve sebab-i
 4 mādđisi bārid ve raṭb ve hām ve lezic gızālardur ve sebab-i sūrīsi taḳşir-i
 5 nuzcür ya^ç nī az bişmek ve sebab-i ğāyīsi budur kim bedeni
 6 hem tertib ider ve hem bedende ğidā bulunmayıcaḳ bedene ğidā
 7 olur ve sevdā-yı tabi^ç inüñ sebab-i fā^ç ilisi mu^ç tedil ḥarāretdür
 8 ve ğayr-ı tabi^ç inüñ sebab-i fā^ç ilisi ifrāt-ı nuzcür ya^ç nī çok bişmek
 9 ve sebab-i mādđi-yi ḥarāreti çok ruṭubeti az ve ğalīz gızālardur
 10 ve sebab-i sūrīsi şıfl olmaḳ ve seyelān ve ṭahlil olmaḳdur ve
 11 a^ç zālarda ^ç uzvlar vardur ki anuñ tağziyesinde sevdādan
 12 bir miḳdāru'm-mā gerekdür elbetde pes sevdānuñ sebab-i ğāyīsi budur
 ki
 13 ol a^ç zālara ğızā vire **الفصل الخامس** ²⁴⁸
- 16A 1 kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ bişinci faşında a^ç zāyı

²⁴⁸ (fasıl) beşinci bölüm

- 2 bildürelüm bilgil kim a' zā didüğümüz cismlerdür ki anuñ tevellüdi
3 ahlāṭ mizācınıñ evvelindendür nitekim ahlāṭ daḡı cismlerdür
4 ve tevellüdi erkān mizācınıñ evvelindendür ve a' zānuñ bir kısmı
5 re'islerdür ve bir kısmığayr-ı re'islerdür veğayr-ı re'isler daḡı
6 iki kısmdur bir kısmı re'islerüñ ḡidmetkārlarıdur ve bir
7 kısmı re'islerüñ ḡidmetkārları degüldür ve ol kim
8 re'islerüñ ḡidmetkārları degüldür ol daḡı iki kısmdur
9 bir kısmı mer'usdur ve bir kısmı ġayr-ı mer'usdur ammā ol a' zā ki
10 re'islerdür ol a' zādur kim hem beḡā-yı şaḡşdan ötrü ve hem
11 beḡā-yı nev' den ötrü ve mebādī -yi kuvā aña yavlaḡ muḡtācdur
12 imdi ol re'is ' uzvlar kim beḡā-yı şaḡşdan ötrü
13 mebādī -yi kuvā aña yavlaḡ muḡtācdur üç ' uzvdur birisi
- 16B 1 yürekdür zīrā kuvvet-i ḡayātuñ mebde'idür ve birisi dimāğdur
2 zīrā ḡis ve ḡareket kuvvetinüñ mebde'idür ve birisi bağırdur zīrā
3 taḡziye kuvvetinüñ mebde'idür ve ammā ol re'is ' uzvlar ki beḡā-yı
4 nev' den ötrü mebādī-yi kuvā aña yavlaḡ muḡtācdur yine
5 bu üç ' uzvdur lākin ünseyeyn daḡı ya' nī ḡāyalar biledür zīrā
6 bekā-yı nev' aña mensūbdur ve ammā ol a' zā kim
7 re'is ' uzvlaruñ ḡidmetkārlarıdur birisi siñirlerdür
8 zīrā dimāğun ḡidmetkārlarıdur ve ḡissün kuvvetin
9 ve ḡareketün kuvvetin daḡı dimāğdan tā cemī' -i a' zāya degin
10 anlar iledür ve birisi şerāyī ndür ya' nī müteḡarrik ṡamarlar zīrā
11 yüregün ḡidmetkārlarıdur ve ḡayātuñ kuvvetin yürekden
12 tā cemī' i -i a' zāya degin anlar iledür ve birisi evridedür ya' nī
13 ġayr-ı müteḡarrik ṡamarlar zī rā bağıruñ ḡidmetkārlarıdur ve taḡziyenün
- 17A 1 kuvvetin bağırdan tā cemī' -i a' zāya degin anlar iledür ve birisi
2 ev' iye-yi menīdür ya' nī menī ḡapları zīrā ünseyeynün ya' nī ḡāyalaruñ
3 ve iḡlilün ya' nī zekerün ḡidmetkārlarıdur ve ammā
4 a' zā-yı mer'use oldur kim kuvā a' zā-yı re'isden aña
5 cārī olur iki bögrek gibi ve mē' de gibi ve ṡalaḡ
6 ve öyken gibi ve ammā ol a' zā ki ḡādım degüldür ve mer'us
7 daḡı degüldür sünükler gibi ve kemürdekler gibi zīrā bunlaruñ

- 8 her birisine bir ğarīzī kuvvet vardur ki kendüye maḥşūşdur
9 lākin a' zā-yı re'isden daḥı anlara bir dürlü kuvā 'āyid olur
10 ve bilgil daḥı kim cemī' i-i a' zā iki kısmıda munḥaşırdur bir
11 kısmı a' zā-yı müfrededür ve aña müteşābihe daḥı dirler
12 ve bir kısmı a' zā-yı mürekkebedür ve aña eliyye daḥı dirler
13 a' zā-yı müfrede oldur kim anuñ her maḥsūs cüzvine ki
- 17B 1 nazar kılasız göresiz ki külline müşārikdür ismde daḥı
2 ve ḥadde daḥı ve a' zā-yı mürekkebe bunuñ ' aksinedir ya' nī
3 ne ismde müşārikdür ve ne ḥadde daḥı **الفصل السادس** ²⁴⁹
4 kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ altıncı faşında kuvāyı bildürelüm
5 bilgil kim kuvā' üç kısmıdır birisi ṭabī' idür ve yiri
6 bağırdur ve birisi ḥayvānīdür ve yiri yürekdür ve birisi nefsanīdür
7 ve yiri dimāğdur ammā kuvā-yı ṭabī' i kim vardur ve ba' zısı
8 ḥādime ve ba' zısı maḥdūmedür ve maḥdūmesi iki kısmıdır
9 ve ikisi daḥı ğızāda taşarruf ider ba' zısı beḳā-yı şaḥşdan
10 ötrü ve ba' zısı beḳā-yı nev' den ötrü ammā ol kim bekā-yı
11 şaḥşdan ötrü taşarruf ider iki kuvvetdür birisi ğāzīyedür
12 ve birisi nāmīyedür ve ammā ol kim beḳā-yı nev' den ötrü taşarruf
13 ider ol daḥı iki kuvvetdür birisi müvellidedür ve birisi muşavviredür
- 18A 1 imdi beḳā-yı şaḥşdan ötrü taşarruf iden iki kuvvetüñ birisi ki
2 ğāzīyedür ğızāyı ta' yīn ider ve her bir ' uzva ğızāyı müşābehete
3 viribir tā ki ol ğızā aña bedel-i māyeteḥallel ola ve birisi ki
4 nāmīyedür bedenüñ aḳṭārını tenāsüb-i ṭabī' isinüñ mücebince ziyāde
5 kıılır tā kim neşvüñ tamāmına degin irişe ve ammā beḳā-yı nev' den
6 ötrü taşarruf iden iki kuvvetüñ birisi ki müvellidedür iki kısmıdır
7 bir kısmı menīyi zekerde ve ünseyeynde ḥāşıl kıılır ve bir kısmı
8 menī içindeki kuvāyı tafşī l ider ve temzīcleri daḥı ' uzvlar
9 mücebince mezc ider ve bu kuvvete el muğayyiretü'l ' ulā dirler
10 ve birisi ki muşavviredür ' uzvlaruñ taḥṭīṭleri ve teşkilleri
11 andan şādır olur ve bu kuvvete el muğayyiretü'l şaniye dirler

²⁴⁹ (fasıl) altıncı bölüm

- 12 ²⁵⁰ فُتَبَّرَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ve ammā kuvā-yı hādime birisi
- 13 cāzibedür ve birisi māsikedür ve birisi hāzımadur ve birisi
- 18B 1 dāfi' adur ve kuvā-yı tabi' i bunlardur ve ammā kuvā-yı hayvānī ki
 2 vardur yüregüñ ve şerāyīnūñ ya' nī müteharrik tamarlaruñ inbisātları
 3 ve inkıbāzları anuñ fi' linden olur tā ki inkıbāz
 4 vāsıtasıla tışradan yürece şavuk yil toķına ve inbisāt
 5 vāsıtasıla yüregüñ dütlü buķārları tışraya çıķa
 6 ve havf ve ğazab ve feraķ ve hūzn ve maķabbet ve buĝz yine bu kuvā
 7 fi' linden olur ve ammā kuvā-yı nefsanī iki kısmdur bir kısmı
 8 müdrikedür ve bir kısmı muķarrikedür ve müdrike daķı
 9 iki kısmdur bir kısmı zāhirdedür ve bir kısmı bātındadur ammā
 10 ol kim zāhirdedür sem' dür ve başardur ve şemdür ve zevķdur
 11 ve lemsdür ve ammā ol kim bātındadur hiss-i müşterekdür
 12 ve hayāldur ve mutaşarrıfedür ve vehmdür ve hāfızadur imdi
 13 hiss-i müşterek oldur kim cemī' i-i şuver-i maķsūsa aña müteāddi olur
- 19A 1 ve bu kuvvetüñ maķalli muķaddem-i dimāĝ tecvīfinüñ evvelidür ve hayāl
 oldur
 2 kim hiss-i müşterek şuver-i maķsūsadan ķabül itdüĝi ĝāyib
 3 olduğundan soñra anı hıfz ider ve bu kuvvetüñ maķalli muķaddem-i
 4 dimāĝ tecvīfinüñ āhiridür ve mutaşarrıfe oldur kim şuver-i maķsūsada
 5 ve şuver-i maķsūsanuñ cüzvī ma' ānilerinde hem terkibile ve hem
 6 tafşılıla taşarruf ider ancılayın kim bir kişı taķayyülile fehm
 7 ider kim iki başlu kişinüñ bedeninde iki baş terkib
 8 olupdur yāķūd ancılayın kim taķayyülile fehm ider kim
 9 başsuz kişinüñ başı bedeninden gidipdür ve bu kuvvetüñ mahalli
 10 dimāĝuñ mutavassıķ tecvīfindedür ve vehm oldur kim maķsūsāta
 11 ta' alluķ olan cüzvī ma' āniler anuñıla idrāk olunur ya' nī
 1 2 muvāfaķat gibi ve muķālefet gibi ve şadāķat gibi ve ' adāvet gibi
 13 ve ĝayrısı ve bu kuvvetüñ daķı maķalli dimāĝuñ mutavassıķ tecvīfindedür
- 19B 1 ve hāfıza oldur kim vehmile idrāk olan ma' āniyi hıfz

²⁵⁰ Allah en güzel surette yarattığı (insanı) mübarek kıldı

- 2 ider ve bu kuvvetüñ maḥalli mu'ahḥar-ı dimāğdur ve ammā kuvvet-i müteḥarrike
- 3 ol daḥı iki kısmdur birisi bā' işe ve birisi fā' ile ve bā' işe
- 4 oldur kim insānuñ hareketin menfa' atdın yaña yāḥūd zannı
- 5 menfa' atdın yaña da' vet ider ve tecennübi mażarratdın yaña
- 6 daḥı da' vet ider ḥūh zannıla ve ḥūh taḥkıkıla
- 7 olsun ve fā' ile oldur kim ' aklı isti' māl ider ve مُدَبِّرٌ ²⁵¹
- 8 8 نَوَالُهُ أَعْظَمُ عَمَّ نَوَالُهُ kuvvet-i fā' iliyeyi kuvvet-i bā' işenüñ emrine mu' ṭi
- 9 9 كَلِيبٌ دُرُ الْآلَةِ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ²⁵²
- 10 10 الفصل السابع ²⁵³ kitāb-ı müntaḥabuñ evvelki maḳālesinüñ
- 11 11 yidinci faşında ' umūr-ı tabī' iyyenüñ baḳıyyesin bildürelüm bilgil kim
- 12 12 ' umūr-ı tabī' iyye baḳıyyesinüñ birisi kuvādan şādır olan fi' llerdür
- 13 13 ve birisi ervāḥdur ve birisi esnāndur ve birisi elvāndur ve birisi
- 20A 1 1 sıḥnedür ve birisi zekerile ünşā ortasında fark itmekdür ammā
- 2 2 ef' āl-[i] ibtidāsı i' tibārınca iki kısmdur bir kısmı müfred ve bir kısmı
- 3 3 mürekkebdür imdī müfred fi' l oldur kim bir kuvvetile tamām
- 4 4 olur kuvvet-i cāzibenüñ cezbi gibi ve kuvvet-i māsikenüñ
- 5 5 imsāki gibi ve mürekkeb fi' l oldur kim iki kuvvetile tamām olur
- 6 6 ğızānuñ nüfūzı gibi zīrā iki kuvvetile tamām olur birisi kuvvet-i
- 7 7 cāzibe ve birisi kuvvet-i dāfi' adur ve ammā ervāḥ laṭif cismlerdür
- 8 8 ve aḥlāṭuñ laṭif buḥārlardan ḥāşıl olur ervāḥ
- 9 9 üç kısmdur birisi tabī' idür ve maḥalli bağırdur ve ' urūḳ-ı gayrı
- 10 10 zavārib ya' nī hareketsüz tamarlar içinden nüfūz ider tā cemī' -i
- 11 11 bedene degin ve birisi ḥayvānīdür ve maḥalli yürekdür ve ' urūḳ-ı
- 12 12 zavārib ya' nī hareketlü tamarlar içinden nüfūz ider tā cemī' -i
- 13 13 bedene degin ve birisi nefsanīdür ve maḥalli dimāğdur ve siñirler
- 20B 1 1 içinden geçer tā cemī' -i a' zāya degin ve ammā esnān ya' nī insānuñ

²⁵¹ Kulunun rızkını kulun kendisine ta' lik etmiş Allah

²⁵² olma ve yaratma Allah'ın emriyledir. alemlerin rabbi olan Allah yarattıklarını mübarek kılsın

²⁵³ (fasıl) yedinci bölüm

- 2 dişi dört bahşdür evvelki bahşi sinnü'n nümüdür ve nümü artmağdur
3 zīrā bu sinde insānuñ bedeni ve kuvveti ve hissi dağı dāimā
4 artmağdadur ve bu sinnüñ intiḥāsı yigirmi yaşaruñ yaqınına degindür
5 ve bu sinde ḥarāret ve ruṭūbet gālib olur ve ikinci
6 bāḥsi sinnü'l vuḳufdur ve vuḳuf turmağdur zīrā beden
7 bu sinde kemāline irişür dağı durur ne artar ve ne eksilür
8 ve bu sinnüñ intiḥāsı otuzaltı yaşaruñ yaqınına degindür ve bu
9 sinde ḥarāret ve yubūset gālib olur ve üçünci bahşi
10 sinnü'l küḥūliyyedür ya' nī kırğıllıq zīrā bu sinde insān
11 girüye döner ve bu sinnüñ intiḥāsı altmış yaşaruñ yaqınına
12 degindür ve bu sinde burūdet ve yubūset gālib olur
13 ve bir bahşi sinnü'l şeyḥūhedür ya' nī ḳocalıq ve bu sinde
- 21A 1 noḳşānuñ eşeri āşkārā olur bu sinnüñ intiḥāsı ömrüñ
2 āḥirine degindür ve bu sinde hem burūdet ve hem gārīb ruṭūbet
3 gālib olur ve ammā elvān ya' nī beñizler bedenüñ aqlıḡı balğamdan
4 olur ve kıızılıḡı ḳandan ve ḳaralığı sevdādan ve şarulığı şafrādan
5 ve ammā sıḫne bedenüñ ḥālidür semizlik ve aruḳluḡ cihetinden
6 imdi semizlik eger it cihetindenise pes ḥarāret
7 ve ruṭūbet gālib olur ve eger yaḡ cihetindenise burūdet
8 ve ruṭūbet gālib olur ve aruḳluḡda eger beñiz ḳararaḳısa
9 ḥarāret ve yubūset gālib olur ve eger aḳısa
10 burūdet ve yubūset gālib olur ve ammā zekerile ünsā ya' nī
11 irkekile dişi ortasında fark itmek oldur ki irkeḡüñ ḥarāreti ve
12 yubūseti artuğdur ve dişinüñ burūdet ve ruṭūbeti artuğdur
13 **المقالة الثانية** ²⁵⁴
- 21B 1 fi teşrīḡ-i kitāb-ı müntaḥabuñ ikinci maḳālesinde teşrīḡi beyān
2 idelüm ve bu maḳāle birḳaç faşla müştemildür **الفصل الاول** ²⁵⁵
3 ikinci maḳālenüñ evvelki faşında süñüklerüñ teşrīḡin bildürelüm
4 bilgil kim süñükler biri birile iki dürlü ittişālleri

²⁵⁴ (makāle) ikinci konu

²⁵⁵ (fasıl) birinci bölüm

- 5 vardır bir dürlüsi oldur kim hareket anuñıla tamām olur
6 ve buña mafşal dirler ya' nī bendükçe ve bir dürlüsi oldur kim
7 hareket anuñıla tamām olmaz ve buña lihām dirler ya' nī
8 bitişük ve mafşal dağı iki dürlüdür birisinüñ hareketi āşkārādur
9 el gibi ve ayak gibi ve birisinüñ hareketi āşkārā degüldür
10 baş süñüklerinüñ derzleri gibi ya' nī yivleri gibi ammā
11 ol mafşal kim hareketi āşkārādur üç şıñfdur bir şıñfi
12 oldur kim iki süñügüñ birisinde bir derince çukur olur ve birisinüñ
13 dügmeye beñzer degirmi ulama başı vardır ve ol bir süñügüñ
- 22A 1 degirmi başı ol bir süñügüñ çukurına girür ve çekzinür
2 yanbaşınüñ süñügi gibi andañ sonra süñüklerde süñük
3 vardır kim katıdır ve içi töludur ve başı kendügendür
4 ulama degüldür ve süñük vardır kim yumşakdur ve içi mücevvef ve
5 başı ulamadur kendüden degüldür ve bir şıñfi oldur kim iki
6 iki süñügüñ birisinüñ çukuru seheldür derin degüldür ve birisinüñ
7 başı alçaqdur ve dağı süñüklerde süñük vardır kim başı sivridür
8 degirmi degüldür ve bir şıñfi oldur kim iki kanadlu süñügüñ
9 kanadları biri birine kilitlenmişdür oñurga süñükleri gibi
10 ve ammā ol mafşal kim hareketi āşikārā degüldür ol dağı
11 üç şıñfdur bir şıñfına şāne dirler ve bu mafşal ancılayındur
12 kim iki bıçkunuñ dişleri biri birine gire ve kilidlene
13 yāhūd kazanuñ dendānesi gibi nitekim alın süñügidür ve bir
- 22B 1 şıñfi ancılayındur iki süñügüñ iki yufka uçları biri biri
2 üstüne binmişdür ve leñimlenmişdür kulağ üstündeki süñügüñ
3 yivi gibi ve bir şıñfi ancılayındur kim iki süñügüñ biri birisinüñ çukurında
4 aşlanmış ola dişler gibi bilgil kim insān bedeninde
5 boğurtlakdağı ve yürekdeki kemürdek şekli iki pāre
6 süñükden ayru ve izām-ı sumsumāniyyeden ya' nī küncide beñzer
7 uşacuk süñüklerden ayru ve iki omuz başındağı iki kiçirek
8 süñükden ayru iki yüz kırk sekiz pāre süñük vardır
9 başda altı pāre ve iki şakağda birer pāre ve üstün çeñede
10 on biş pāre ol süñügile kim başıla bile müşterekdür ve aşğa

- 11 çeñede dört pāre ve dişler otuz iki pāre ve iki elde
 12 altmış pāre ve iki ayağda altmış pāre ve köprücükde ve göğüzde ve
 13 eyegülerde ve kaşuğda otuz tokuz pāre ve oñurga boğunlarında
- 23A 1 ve uçada ve e'ālişercde ya' nī pöçede ve sekirdende otuz
 2 pāre iki yüz kırk altı pāre sūñük budur ammā
 3 başdağı altı pāre sūñüğüñ ikisi yāfūhdadır ya' nī tepede
 4 ve ikisi dağı yumşakdur ve şakağ üstündeki derze ya' nī yive ulaşuğdur
 5 ve ol yive derz-i ziccī dirler ve bir pāresi başuñ arındadır
 6 ve tepenüñ iki sūñüğüne ulaşuğdur ve aña 'azmü'l-nukra
 7 dirler ya' nī eñse sūñüğü ve tepenüñ iki sūñüğüne
 8 ulaşuğdur ve bir pāresi başuñ ileyindedür ve tepenüñ iki sūñüğüne
 9 ulaşuğdur ve aña 'azmü'l-cebhe dirler ya' nī alın sūñüğü
 10 ve derzine derz-i ikilili dirler ve bir pāresi başuñ sağ yanındadır
 11 ve tepenüñ sağ sūñüğüne ulaşuğdur ve birisi başuñ
 12 şol yanındadır ve tepenüñ şol sūñüğüne ulaşuğdur ve bu iki kulağ
 13 bu iki sūñüğüdedür başdağı altı pāre sūñük budur ve ammā
- 23B 1 iki şakağdağı iki pāre sūñüğüñ her bir pāresi bir şakağın saçanağları
 2 üstine kapanmışdur ve aña zicc dirler ve her birisinin birez egrice
 3 yivi vardır ki kulağdan yaña kulağ sūñüğüne ulaşuğdur ve kaşdan
 4 yaña kaş sūñüğüne ulaşuğdur ve ammā üstün çeñedeki
 5 on biş pāredür sūñüğüñ birisi ol sūñükdür kim dibi üstün
 6 çeñede ve tepesi başuñ sūñükleri altındadır direk gibi ve başuñ
 7 sūñüklerin getüren bu sūñükdür ve bundan ötrü bu sūñüğe başıla
 8 çeñenüñ ortasında müşterek didiler va altı pāresi iki gözde zīrā
 9 her gözde üç pāre sūñük vardır ve iki pāresi iki yañağdadur
 10 ve iki pāresi burundadır ve bu iki pāre altında iki pāre dağı
 11 vardır ve ikisi dağı delüklüdür ve delükleri tamağa geçer ve iki
 12 pāresi ol iki sūñükdür kim öñ dişler anuñ içinde olur
 13 üstün çeñeye maşşūş olan on dört pāre sūñük bunlardır
- 24A 1 ve aşağa çeñe dört pāre sūñükdür ve dişler otuz iki pāredür
 2 on altısı üstün çeñede ve onaltısı aşağa çeñede ve ammā
 3 iki eldeki altmış pāre sūñüğüñ otuzı bir eldedür ve otuzı

- 4 bir eldedür ve ol otuz sünügün bir pāresi ‘ azuddur ya‘ nī
 5 qaruda ve bu sünük tışradan yaña gözcedür ve yukarudan
 6 yaña başı degirmidür ve omuzuñ çukurına giripdür ve aşagadan
 7 yaña ucında iki çukur vardur birisine kol sünügünün ucu
 8 girür ve birisine çibuğun ucu girür ve iki pāresi koldadur
 9 birisine zendü’l a‘ lā dirler ve koluñ üstün sünügüdür ve birisine
 10 zendü’l esfel dirler ve koluñ çibuğudur ve sekiz pāresi rusgadadur
 11 ya‘ nī bilekde ve dört pāresi aya tarağındadur on
 12 biş pāresi biş barmağdadur her bir barmağda üç pāre sünük
 13 vardur aña süllāmiyyāt dirler ve ammā gögüzdeki ve eyegüdeki
 24B 1 ve kaşuğdaki otuz tokuz pāre sünügün ikisi terkūv[a]dadur ya‘ nī
 2 köprücükde ve yidisi kaşuñ ya‘ ni döşün sünükleri ve on
 3 dördi üstün eyegülerdür kim yidisi döşün sağ yanında ve yidisi
 4 şol yanındadur ve arğadan yaña uçları oñurgaya ulaşuğdur
 5 ve gögüzden yaña kemürdekden başları vardur ve döşe ulaşuğdur
 6 ve bu on dört eyegüden aşığa on eyegü dahı vardur her
 7 cānibden biş eyegü ve bu on eyegü kısacuğdur ve döşe irişmez ve
 8 bu on eyegünün en aşagakisi kaşık sünüğine yağındur
 9 ve kaşuğ sünügi ve aña muttaşıl olan sünüglar altı pāre sünükdür
 10 ve amma oñurgadağı ve pöçdeki ve e‘ ālişercdeki
 11 otuz pāre sünügün yidisi boyun boğunıdur ve on ikisi arğa
 12 boğunıdur ve bişi uça boğunıdur ve bu bişden aşığa iki
 13 yanbaş sünügi ortasında bir yassı sünük vardur kim arğa altında bünyāz
 25A 1 gibi döşenmişdür ve yanbaşuñ iki sünügi anuñ üstinde terkīb
 2 olıpdur ve bu sünügün adı kağatdur ve türkçe sekirden
 3 dirler ve bu sünük üç pāre sünügden te’līf olıpdur ve ucu
 4 ‘ uş‘ uş ya‘ nī pöç boğunıdur ve ammā iki ayağdağı altmış pāre
 5 sünügün her otuzı bir ayağdadur ve bu otuzun biri uyluğ
 6 sünügüdür ve bedende bundan büyük sünük yoğdur ve ikisi baldırdadur
 7 ve biri topuğda ve birisi ökçede ve birisi ökçe altında ve aña
 8 zevraķī dirler zīrā zevraķa beñzer ve rusgada ya‘ nī ökçeyile
 9 tarağ ortasında üç pāre sünük vardur ve bişi ayağ tarağındadur

10 ve on ikisi dört barmağda her barmağda üçer pāre

11 ve ikisi baş barmağdadur ve ikisi iki dizdedür bedenüñ ve eñ

12 süñügi budur ²⁵⁶ **الفصل الثاني** ²⁵⁷ **وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَحْكَامِهِ**

13 ikinci mağālenüñ ikinci faşlında siñirüñ teşrihin bildürelüm

25B 1 bilgil kim siñir iki kısmdur bir kısmı dimāğdan

2 ya' nī beyniden biter ve bir kısmı nuhā' dan ya' nī murdār ilikden

3 biter ammā ol siñir kim dimāğdan biter yidi çiftdür

4 evvelki çiftde ecvef dirler zīrā içi mücevvedür ve bu çift

5 muğaddem-i dimāğüñ iki tecvifinüñ yanlarından ibtidā ider ve iki

6 göze varur ve ruh-ı bāşır ya' nī gözün nūrı anuñ tecvifinden

7 geçer ve ikinci çifti evvelki çiftün ardından ibtidā ider

8 beyni içinden ve iki göze yayılır ve gözlerün hareketi anuñladur

9 ve üçüncü çiftde zevkī dirler ve bu çiftde çok siñirler

10 bölünür ba' zısı kulağ ardından çeneñün bendükçesine varur

11 ve ba' zısı iki şakağün ' azalarında ya' nī saçanağlarında yayılır ve

12 andan geçer üstün çeñenüñ derzine degin ve añdan üstün

13 dudağa ve yüzün derisinde yayılır ve ba' zısı dil üstündeki

26A 1 gışāda perdede yayılır ve dile zevkuñ hissin virür ve ba' zısı

2 aşığa çeñe dişlerinüñ diblerine ve aşığa dudağda bile

3 yayılır ve dördüncü çiftün ibtidāsı üçüncü çiftün ardındandır

4 ve biri birile kavuşduğı hālde ümm-i cāfiyeye geçer ve ümm-i cāfiye

5 ol perdedür kim beyni anuñ içindedür ve ümm-i cāfiyeden kafānuñ

6 tepesine degin iç yüzünden varur ve biri birinden ayrıldığı hālde

7 eñege ulaşur ve eñege zevk hissin virür ve bişinci çift

8 muzā' afdur ya' nī ikilenmiş birine ' aşabü's-semī ' dirler ya' nī

9 işitmek siñiri ve bu siñir ilerüden ibtidā ider ve iki

10 kulağün delüğine girer ve içinde döşenür ve birisi girüden

11 ibtidā ider ve üçüncü çiftün ba' zı aqsāmına karışur andan

12 aşığa çeñeyi hareket itdüren yaşşı saçanağa ulaşur

²⁵⁶ (fasıl) ikinci bölüm

²⁵⁷ (söz) Allah en iyi (hakkıyla) bilendir

- 13 ve altıncı çift eñse çukuru katında bir yir vardır kim aña
- 26B 1 derz-i dālī dirler zīrā dāla beñzer ol yivüñ āhirinde
 2 iki delük vardır altıncı çift ol iki delükden çıkar her birisi
 3 bir delükden ol arada üçüncü çiftten ve yidinci çiftten birkaç
 4 siñir vardır bile birkürler pes bu cümleñün ba' zısı
 5 eñegdeki ve dil dibindeki saçanaqlara döner ba' zısı dirsekdeki
 6 yaşşı saçanaqlara varur ve bir büyük budağı boyun içinden
 7geçer ve andan birkaç siñir budaqlanur boğurtlağa maḥşüş
 8 saçanaqlar vardır ol saçanaqlarda yayılır ve baқыyyesi gögüze
 9 iner ve gögüzde birkaç bölük olur bir bölügi yukarıya döner ve
 10 boğurtlağ saçanaqlarına varur ve bunlara 'aşāb-ı rāci' iley fevķ
 11 dirler ya' nī yukarıya dönen siñirler ve bir bölügi öykende ve
 12 yürekde ve ḥulkūmda ve gögüzüñ iç yüzindeki
 13 ḥicābaa ya' nī perdede yayılır andan me' de ağızında ve qarınıñ
- 27A 1 ālātına ulaşur ve bu bölükden me' de ağızına varan siñir
 2 yalguz siñirdür hemān ve bir siñir olmağdan murād
 3 budur tā kim kalan siñirlerden hissi artuğ ola ve ammā
 4 iki bögrege dönen siñir murdār ilikden çıkmış siñirlere
 5 qarışur ve yidinci çiftüñ ekşeri dildeki saçanaqlarda
 6 yayılır ve birazcuğ bölügi boğurtlağıñ iç yüzindeki saçanaqlarda
 7 yayılır ve ammā ol kısm kim nuḥā' dan ya' nī murdār ilikden
 8 biter yigirmi toğuz çiftdür sekiz çifti boyun
 9 boğunlarından biter ve on iki çifti gögüze qarşı oñurganuñ
 10 boğunlarından biter ve biş çift bil boğunlarından ve dört çift
 11 sekirden boğunlarından biter imdi bu siñirler dağı
 12 murdār ilikden taşraya ne hey'etile çıkar añı beyān idelüm
 13 bilgil kim her iki boğunuñ kavuşduğı yirde murdār ilikden
- 27B 1 bir çift siñir çıkar birisi sağdan yañā vurur ve birisi soldan
 2 yañā ammā boyun boğunlarından çıkan siñir çiftüñ birisi
 3 boyunuñ üstün boğunında bir delük vardır ol delükden çıkar ve
 4 başdağı saçanaqlarda müteferriğ olur hemān zīrā ol delük tar
 5 olmağın bu çift kiçirek olur ve ikinci çift evelki boğunıla

- 6 ikinci boğunuñ ara yirinde boş yir vardur andan çıkar ve başuñ
7 derisine ulaşur ve aña lems hissin virür ve andan iki gözdeki
8 ve iki yañakdağı saçanaqlara varur tā kim bu saçanaqlara hem hiss
9 ve hem hareket virür ve üçünci çift ikinci boğunıla üçünci
10 boğunuñ arasından çıkar ve iki kısım olur oldur kim başuñ ortasına
11 his virür ve boyun ardındağı saçanaqlara hem his ve hem hareket
12 virür ve bir kısmı kulaqlaruñ çevresindağı saçanaqlarda yayılır
13 ve dördünci çift üçünci boğunıla dördünci boğunuñ arasından
- 28A 1 çıkar ve boyun içindeki ve baş içindeki ve bil üstündeki saçanaqlara
2 hem his ve hem hareket virür ve bişinci çift dördünci boğunıla
3 bişinci boğunuñ arasından biter ve iki kısım olur birisi büyük
4 ve birisi kiçi ve kiçisi yukarudan yaña meyl ider ve dirsege
5 degin varur ve büyügi dağı iki kısım olur [bir kıs]mı bil boğunlarunuñ
6 üstündeki yaşşı saçanaqlara varur ve andan ba[şuñ] ve boyunuñ iç
yüzindeki
7 saçanaqlara degin ulaşur ve bir kısmı bilden çıkan altıncı çiftüñ
8 ba^ç zı eczāsıla kavışur ve döner tā gögüzüñ iç yüzindeki
9 hicābuñ ya^ç nī perdenüñ ortasına degin ve altıncı çift bişinci
10 boğunıla altıncı boğunuñ arasından biter ve yidinci çift altıncı
11 boğunıla yidinci boğunuñ ortasından biter ve sekizinci çift
12 yidinci boğunuñ altından biter ve bu siñirler cemī^ç isi biri birile
13 dolaşur ve bilden çıkan siñirlerden bir budak döner
- 28B 1 ve bu tolaşuq siñirlere kavışur ve andan soñra bu cümle siñirler
2 kim vardur döner tā dirsegüñ dibine degin ve kol ve bilege
3 ve elüñ ucına degin varur ve ammā ol siñirler kim gögüz
4 karşusundağı oñurganuñ boğunlarından çıkan oniki çiftdür
5 evvelki çift [...] evvelki boğunıla ikinci boğunuñ
6 ortasından çıkar ve bu çiftüñ ba^ç zısı eyegü arasindağı saçanaqlara
7 yayılır ve ba^ç zısı bilüñ saçanaqlarında yayılır ve ba^ç zısı yukarıya
8 döner ve ele degin varur ve ikinci çift ikinci boğunıla üçünci
9 boğunuñ ortasından biter ve ba^ç zısı karunuñ ve koluñ derisinde
10 yayılır ve ikisine dağı hiss virür ve bākisi iki kısım olur bir

- 11 kısmı birez ilerü varur ve eyegüler ortasındağı saçanaqlarda ve gögüz
 12 üstündeki yumşaq saçanaqlarda yayılır ve bir kısmı bilün ve omuruñ
 13 saçanaqlarında yayılır ve qalan on çiftün hükmi yine buncılayındur
- 29A 1 ya' nī ol iki çift yayıldığı a' zalarda anlar dağı yayılır ve ammā
 2 bil boğunlarından çıkan biş çiftün iki hāli vardır birisi ' āmdur
 3 birisi hāş ammā ol hāl kim ' āmdur oldur kim bu biş çiftten
 4 birkaç budak bölünür ve ortadan yaña bilün cemī' i saçanaqlarına degin
 5 yayılır ve öñdin yaña qarın üstündeki saçanaqlarda ve iki
 6 yanbaşındağı saçanaqlarda yayılır ve ammā ol hāl kim hāşdur oldur
 7 kim aşadaki iki boğundan iki büyük siñir biter ve ikisi
 8 dağı iki baldıra degin varur ve anda bu iki çifte iki kiçirek siñir
 9 kavışur ve bu iki kiçirek siñirün birisi bilün üçünci büyük
 10 boğununun delüğinden biter ve birisi sekirdenün evvelki delüğinden
 11 biter pes bu siñirler dağıldığı hālde bir kısmı yanbaşının bendükçesini
 12 hareket itdüren saçanaqlarda yayılır ve bir kısmı baldıra
 13 degin iner ve baldırdağı saçanaqlarda yayılır tā ayağa degin ve ammā
- 29B 1 sekirdenden çıkan dört çift sinirün bir çifti ol
 2 baldıra varan siñirlerle bile qarışur ve baldıra degin varur ve üç
 3 çift mak' addağı ya' nī suğradağı saçanaqlarda ve zekerdeki
 4 ve meşānedeki ve ol yire mahşūş olan saçanaqlarda yayılır ve ²⁵⁸ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
 5 ²⁵⁹ الفصل الثالث ikinci maqālenün üçüncü faşlında
 6 hareketsüz tamarları bildürelüm bilgil kim kebiden ya' nī
 7 bağırdan iki tamar biter birisi muqa' ır-kebiden ya' nī bağıruñ
 8 aylaq çukur yirinden ibtidā ider ve bu tamarā bāb dirler zīrā
 9 cemī' i-i bedene ğizā bu tamaradan geçer ve birisi bağıruñ gözce yirinden
 10 ibtidā ider ve bu tamaruñ adı ecvefdür zīrā bedenün kamu
 11 tamarlarından bunuñ tecvīfi büyükdür ammā ol tamar kim aña
 12 bāb dirler bağır içinde bulunur ve andan biş tamar budaklanur
 13 ve biş dağı bağıruñ biş ucuna degin ulaşur andan soñra

²⁵⁸ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁵⁹ (fasıl) üçüncü bölüm

- 30A 1 ol biş ʔamardan muhtelif budaklar bölünür ve bu budaklardan
 2 sekiz degirmi ʔamar meā^ʔ-yı işnā a^ʕ şerīden yaña
 3 egilür ve bu sekiz ʔamardan iki kiçirek ʔamar ayrılır birisi
 4 meā^ʔ-yı işnā a^ʕ şerīye ulaşur ve aña mülāzım olur meā^ʔ-yı
 5 işnā a^ʕ şerī bir bağırsuqdur kim uzunluğı oniki barmaqdur
 6 ve birisi me^ʕ denüñ evvel yanına ulaşur kim bevvābuñ ileyidür ve altı
 7 büyük ʔamaruñ birisi me^ʕ denüñ sağ yanına ulaşur ve ikincisi
 8 ʔalaqdan yaña yönelür ve ʔalaqa ulaşmadın andan bir büyük budak
 9 ayrılır ve me^ʕ denüñ şol yanına ulaşur ve bir budakı ʔalağūñ çuqur
 10 yirine ulaşur ve ol aracuqda bölünür bir cüzvi ʔalağūñ başına
 11 degin varur ve bir cüzvi ʔalağūñ ucındağı eczālara degin varur
 12 ve üçüncüsü em^ʕ ā ortasındağı ʔamarlaruñ büyük eczālarına ulaşur
 13 ve dördüncüsü me^ʕ denüñ göz yirine ve qarınuñ iç perdesine degin
- 30B 1 ulaşur ve bişincisi qolon didükleri bağırsaquñ çevresindeki
 2 ʔamarlaruñ yollarında bölünür ve altıncı meā^ʔ-yı diqāquñ ya^ʕ nī ince
 3 bağırsaquñ çevresindeki ʔamarlaruñ yollarında bölünür ve dağı çok
 4 ʔamarlar içinde bölünür tā kim meā^ʔ-yı şāyime degin varur ve bu ʔamarlar
 5 cemī^ʕ si meā^ʔ-yı dağı k ve meā^ʔ-yı qolon içinde bölünür bāb
 6 ʔamarından bölünen ʔamarlaruñ hāli budur ve ammā ecvef
 7 didükleri ʔamardan bölünen ʔamarlaruñ keyfiyyeti
 8 budur kim ecvefden nefsi kebidde çok ʔamarlar bölünür
 9 ve bu ʔamarlar evvel kebidüñ gözce yirinde yayılır ve kebidden
 10 az ʔaşra varıcaq iki kısım olur birisi ince ve birisi yoğun
 11 ve ol kısım kim yoğunur bedenüñ aşāgasına degin varur tā ki
 12 bedenüñ aşāğa a^ʕ zaların şuvara ve ol kısım kim incedür
 13 bedenüñ yuqarisına degin varur tā kim üstün a^ʕ zaları şuvara
- 31A 1 ammā ol kısım kim yuqarıdan yaña meyl ider bağır üstündeki
 2 perdeye degin varur ve aña ulaşur ve ol arada andan iki
 3 ʔamar bölünür ve perdede yayılır tā kim aña gıdā vire ve hicābdan
 4 geçer pes andan incecük incecük ʔamarlar bölünür ve gögüzi
 5 iki bölen perdeye ve yüregüñ qabına ulaşur andan soñra
 6 tüte didükleri bezde yayılır ve andan bir büyücek budak

- 7 yüregüñ kulağına degin varur ve üç kısım olur bir
 8 büyük kısmı yüregüñ sağ tecvīfine girür ve bir kısmı yüreği
 9 tışradan çevürür ve içinde yayılır ve üçüncü kısmı gögüzüñ
 10 aşağısına degin ulaşur ve andağı cismlere gızā virür ve gögüzden
 11 terķūvaya ya' nī köprücüklerle degin tođru varur
 12 ve ol arada bir yol vardur o yolda budağ budağ olur
 13 ve terķūvaya yakın olan cismleri iki cānibden şuvarur
- 31B 1 ve birkaç budağ andan tışraya çıkar tā kim ol içerüki a' zālara
 2 karşı saçanağları dağı şuvara ve koltuğa karşı varıcağ andan
 3 bir ulu budağ tışraya çıkar ve iki kısım olur birisi koltuk altından
 4 sağdan yaña sağ ele varur ve birisi yine koltuk altından
 5 soldın yaña sol ele varur ve bāsalik tamarı budur ve terķūvanuñ
 6 orta yirine karşı varıcağ iki kısım olur bir kısmı sağdın
 7 yaña ve bir kısmı soldın yaña varur ve her birisi yine
 8 iki kısım olur bir kısmı omuz üstine çıkar ve koluñ tışra yanından
 9 iner tā ele degin ve bu tamarā kifāl dirler ve bir kısmı dağı her
 10 cānibden iki kısım olur birisi boyun içinde batar ve dik
 11 yukarıya varur ve kafānuñ içinde girür tā kim kafā içindeki
 12 beyniyi ve perdeleri şuvara ve boyundan beyniye gideriken andan
 13 birkaç uşacuk tamarlar ayrılır tā kim boyunun iç yüzindeki a' zālari
- 32A 1 şuvara ve buña vedac-ı ğāyir dirler ve kalanı boyunun tışra yüzinden
 2 dik yukarıya varur ve birkaç kısım olur ba' zısı boyunda ve
 3 başda yayılır ve ba' zısı yüzde ve gözde ve burunda yayılır tā kim bu
 ' azaları
 4 şuvara ve buña vedac-ı zāhir dirler ve bilgil kim
 5 omuz üstinden gelen tamarlardan birkaç tamar ayrılır tā kim ' azuduñ
 6 tışra yüzini şuvara ve koltuğdan yaña gelen tamarlardan
 7 dağı birkaç uşacuk tamar ayrılır tā ki ' azuduñ iç yüzün şuvara
 8 ve dirsek katında her birisinüñ uşak tamarları bir arada dirülür
 9 ve birikür ve koltuğdan yaña gelen tamarlardan bir kısım
 10 ayrılır ve omuz üstünden gelen tamarlardan bir kısım ayrılır ve bu
 11 iki kısım birikür ve bir tamar olur ve bu tamarā ekhel dirler ve ammā

- 12 omuz üstünden gelen tamaruñ bir kısmı koluñ tışra yüzünden
 13 uzanur ve üstün koluñ üstünde çıkar ve buña hablu'z-zizā' dirler
- 32B 1 ve ammā koltuğdan yaña gelen tamaruñ bir kısmı evvel dağı birkaç
 2 budak olur ve koluñ iç yüzünde yayılır çibuğun aşağı ucına degin
 3 ve bu kısımdan bir tamar ayrılır ve bu ol tamardur kim aşağı sırça
 4 barmağıyla yanındaki barmağun orta yirinde olur ayanuñ tışra yüzünde
 5 ve bu tamara eslem dirler ve ammā ecvefüñ ol bir kısmı kim bedenüñ
 6 aşağı a' zalarını şuarur ol dağı arkanıñ boğunları üstünden
 7 çıkar ve aşağıdan yaña meyl ider ve evvel emrde andan birkaç
 8 budak ayrılır ve iki böğregüñ şaruğlarına ve perdelerine ve aña
 9 yakın cismlere degin varur ve bu cismleri şuarur andan şoñra
 10 iki ulu budak dağı ayrılır andan ve iki böğregüñ tecviflerine
 11 ve perdelerine degin varur ve böğregüñ içinde budak olur
 12 ve iki hāyaya degin varur andan şoñra her bir boğun katında
 13 andan iki budak ayrılır birisi sağdan yaña ve birisi soldın yaña
- 33A 1 varur tā kim ol yire yakın a' zaları şuvara içerüden yaña
 2 rahm gibi ve meşāne gibi ve tışradan yaña qarın perdeleri gibi
 3 ve iki böğrek gibi şuña degin kim boğunlaruñ āhirine varınca
 4 dağı iki kısım olur bir kısmı sağ ayağa degin ve bir kısmı sol
 5 ayağa degin varur ve her birisinden budaklar ayrılır ve budaklaruñ
 6 ba' zısı ba' zısı buduñ derin yirlerine degin batar tā kim buduñ derin
 7 yirindeki saçanakları şuvara ve ba' zısı buduñ yufha yirlerine varur
 8 tā kim buduñ yufha yirindeki saçanakları şuvara ve andan dizüñ
 9 āhirine degin varur dağı üç kısım olur bir kısmı balduruñ orta
 10 yirinde yürir ve balduruñ içerüki ve tışrağı saçanakları şuarur
 11 ve bir kısmı balduruñ iç yüzünde batar şuña degin yürir kim
 12 iç topuk katında āşkārā olur ve buña şāfin dirler
 13 ve bir kısmı tışra yirinde batar ve şuña degin yürir kim tışra
- 33B 1 topuk katında āşkārā olur ve buña ırqu'n nisā dirler
 2 ve bu iki tamar ayak yüzünde kim yayılır 'ırqu'n nisānuñ budakları
 3 sırça barmağ katında olur ve şāfinüñ budakları baş barmağıyla

4 yanındaki barmağın ortasında olur الفصل الرابع ²⁶⁰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ ²⁶¹

5 ikinci makālenün dördüncü faslında şerāyini ya' nī müteharrik

6 tamarları bildürelüm bilgil kim müteharrik tamarların ibtidāsı

7 yüregün sol tecvifindendir ve bunlar iki tamardur birisi

8 kiçidür ve bir tabakadır ve buña şiryān-i vüridī dirler

9 ve bu tamar evvel emrde öykende yayılır ve birisi büyüktür ve anuñ

10 adı ebherdür ve yürekden çıktığı hālinde andan iki

11 budak ayrılır ve yüregün cirmini çevürür ve büyügi yüregün cemī'-i

12 eczalarına yayılır ve kiçisi sağ tecvifünün ba' zı eczāsında yayılır

13 ve ebherün bağıyyesi dağı iki kısım olur ve birisi büyük ve birisi kiçi

34A 1 ve kiçisi yukarıdan yaña varur zīrā yürekden yukarı az

2 a' zā vardır ve yukarıdan yaña varan ebherün bir kısmı dağı

3 iki kısım olur yine birisi büyük ve birisi kiçi büyügi şah tamardan

4 yaña dik yukarıya varur gögüzün sol yanından vırıp

5 geçer sağ yanına degin pes ol aradağı geñsek ete yaklaşacak

6 üç kısım olur ikisi gāyet ulu tamarlardur ve hareketleri

7 yavlağ katıdır ve bu iki tamar evdāc-ı gāyirenün yanına varur

8 birisi sağdan yaña ve birisi soldın yaña ve bu iki tamara

9 ırkanı'ıs-şebat dirler ve evdāc-ı gāyire ne tarīka bölünürise

10 bunlar dağı ancılayın bölünür ve ikisinden bile ne kalurısa kafānuñ

11 içine girür ve til til olur ve biri birine dolaşup ağ gibi olur ve beyni

12 altında döşenür ve andan soñra yine birikür ve iki müteharrik tamar

13 olur ve beyni içinde girür ve ammā ol üçüncü kısım ol dağı döşde

34B 1 vegögüzün üstün eyegülerinde ve boyunuñ üstün boğunlarında

2 ve köprücüklerde ve omuzlarda ve ellerde müteferriğ olur ve ammā

3 bu teşrih itdügümüz dik yukarı giden tamaruñ bir kısmı kim kiçidür

4 ol dağı sol koltuğdan yaña vırıp geçer ve soldın yaña bölünür

5 ve ol ulu tamaruñ üçüncü kısmı döşde ve gögüzün üstün

6 eyegülerinde ve boyunuñ altı boğunında kim üstündür ve iki omuzda ve

²⁶⁰ (fasıl) dördüncü bölüm

²⁶¹ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

- 7 iki elde nice yayıldısa bu daḥı ancılayın yayılır ve ammā ebherüñ
8 bir kısmı kim yürekden aṣaḡa ‘ azalara degin iner ol daḥı
9 bişinci boḡunda müstaḡırr olduḡı ḥāletde bilüñ üstinde uzanur
10 tā sekirdene degin ve gögüzden geçeriken andan bir kiçirek
11 tamar ayrılır ve öyken olduḡı yirde bölünür ve āḡıri boḡurtlaḡa degin
12 irişür andan şoñra her bir boḡun katında andan birkaç budak
13 ayrılır ve budacuklar ol yirlere degin varur kim eyegülerile murdār
- 35A 1 iligüñ aralıḡıdır ve gögüzden geçicek evvel emrde andan
2 iki tamar ayrılır ve ikisi daḥı gögüzüñ perdesine geçer andan şoñra
3 andan bir tamar daḥı ayrılır ve bu tamar me‘ dede ve baḡırda ve talaḡda
4 bölünür ve bundan şoñra bir tamar daḥı ayrılır ve ḡolon adlu
5 baḡarsukuñ çevresindeki tamarlaruñ yollarında ve ince baḡarsukuñ
6 çevresindeki tamarlaruñ yollarında bölünür ve bundan üç tamar
7 ayrılır ve bu üç tamaruñ birisi kiçirekdür ve şol bögrege degin
8 varur ve ammā ol iki büyük tamar iki bögrege degin
9 varur tā kim iki bögrek ḡanuñ şuyını ol iki tamardan cezb
10 ide ve bundan şoñra yine andan birkaç tamar ayrılır ve ayrılan
11 tamarlar me‘ā-yı müstaḡimüñ ya‘ nī toḡru baḡarsukuñ çevresindeki
12 tamarlaruñ evvelki cüzvlerine ulaşur ve bundan şoñra yine
13 andan çoḡca uşak tamarlar ayrılır ve her bir boḡunda bu uşak
- 35B 1 tamarlardan bir çift girür murdār ilige degin varur ve
2 ba‘ zısı iki ḡāyaya varur pes bu uşak tamarlaruñ baḡıyyesi
3 boḡunlaruñ āḡirine degin varıcaḡ iki kısım olur birisi sekirden
4 süñüḡinüñ üstinden şaḡ buddan yaña geçer ve birisi
5 sol buddan yaña geçer ve buda irişmedin her birisinden bir
6 müteḡarrık tamar ayrılır ve ikisi daḥı meşānenüñ ya‘ nī ḡavuḡuñ yanından
7 uzanur tā göbege degin ve bu genç oḡlancuklarda olur
8 ve ammā büyük kişilerde göbege degin uzanan tamaruñ bir
9 cüzvi ḡurır ve ol iki cüzvi ki meşāneden yaña uzanur anlar
10 bāḡī ḡalur ve anlardan birkaç müteḡarrık tamar ayrılır ve sekirden
11 süñüḡinüñ üstündeki saḡanaḡlarda bölünür ve andan geçip budda
12 ve baldırda ve ayaḡda batar ve budak budak olup andaḡı ḡareketsüz

13 tamarlara qarışur الفصل الخامس ²⁶² وَاللَّهُ أَعْلَمُ ²⁶³

- 36A 1 ikinci maqālenüñ bişinci faşında ‘ azalı ya‘ nī saçanaqları
 2 bildürelüm bilgil kim saçanaqlaruñ terkibi hem etden ve hem
 3 siñirdendür ve saçanaqlar kim vardur irādī hareketlerüñ
 4 āletidür ve saçanaqlaruñ yirleri muhtelif olmağın şeklleri
 5 ve hareketleri dağı muhtelif olur ve saçanaqlaruñ ekşeri
 6 bu vaż‘ adur kim aşağaki ucına degin çoğı et olur
 7 lākin aşığa ucından bir cism biter kim aña veter ya‘ nī
 8 kiriş dirler ve ol kirişüñ bir ucu uzanur ve kendüyle bile
 9 müteharrik olan bendükçeye ulaşur pes ol ‘ uzvuñ hareketi
 10 ancılayın olur kim ol kiriş dirilür ve saçanağdan yaña
 11 çekilür tā kim ol ‘ uzv hareket ide ve saçanağdan yaña
 12 egile ve bilgil kim ulu ‘ uzvı hareket itdüren
 13 saçanağ ulu olur ve her ulu ‘ uzvuñ saçanağında bir yoğun
- 36B 1 kiriş olur yāhūd birkaç kiriş ve ol kirişlerüñ uçları
 2 ol ulu ‘ uzva ulaşıpdur tā kim anuñ hareketi āsān ola ve şāyed
 3 kim bir ulu ‘ uzvı tepretmekden ötrü birkaç saçanağıla
 4 yardımlaşur tā kim ol ‘ uzvı tepredebileler ve saçanaqlarda saçanağ
 5 vardur kim kirişi yoğdur ve hem kiçi ve laţif saçanağdur zīrā
 6 tepretdügi ‘ uzv dağı hem kiçirek hem laţifdür üstün
 7 kapaqlaruñ saçanaqları gibi ve ğayrısı ve ‘ uzvlarda ‘ uzv
 8 vardur kim anuñ hareketi irādīdür ya‘ nī irādatile teprenür
 9 pes ol ‘ uzvuñ saçanaqları vardur kim anuñ hareketi ol saçanaqlarıla
 10 olur imdi eger ol ‘ uzvuñ hareketi muhtelif cihetlerden
 11 yaña olurısa pes ol saçanaqlaruñ yirleri dağı muhtelif
 12 olur tā kim hareket vaqtinde muhtelif saçanaqlaruñ birisi ol
 13 ‘ uzvı kendüden yaña çekerise aña muhālif olan saçanağüñ
- 37A 1 fi‘ li baṭī l olur yoğ eger ikisi bile çekerise ol
 2 ‘ uzv toğru durır ne ol yaña egilür ne bu yaña ancılayın

²⁶² (fasıl) beşinci bölüm

²⁶³ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

- 3 kim oluñ i y zindeki saanaqlar eli ekicek el ardından yaña
4 egil r yok eger oluñ tıra y zindeki saanaqlar dağı
5 bile ekerise el toğru durur ne ol yaña egil r ve ne bu yaña
6 ve bilgil kim bedende ir di areketl    uzvlar bulardur
7 alın derisi ve iki g z ve iki yaña ve burun ucı ve iki
8 tuda ve dil ve boğurtla ve eñe ve ba ve boyun ve omuz ve
9   azuduñ bend kesi omuzıla bile ve   azuduñ bend kesi olıla bile
10 ve oluñ bend kesi rusgıla ya  n  bileile bile ve barmaqlar
11 ve barmaqlaruñ bend keleri ve boğurdağı   uzvlar ve nefes ñ
12   uzvları ve me ne dağı kim bevli dutar ve ma  ada dağı kim
13 fli dutar ve ıkmaga omaz ve arın ve uylu bend kesi ve baldır
- 37B 1 ve aya ve ayağun barmaqları ve bu areketler ñ her birisine
2 saanaqlar vardur kim klde ve b y kl kde ve vaza  da
3 aña muv fidur ve bilgil kim beden ñ cem  -i saanaqları
4 kim vardur bi y z yigirmi touz saanadur iki g zde yigirmi
5 d rt saana her birisinde on ikier ve aağa eñede on iki
6 saana ve y zde touz saana ikisi burunuñ iki ucını areket
7 itd r r ve ikisi eñeyi areket itd r r ve ikisi  st n dudağı areket
8 itd r r ve ikisi aağa dudağı areket itd r r ve birisi alın
9 derisin areket itd r r ve bada ve boyunda yigirmi  c saana
10 ve dilde touz saana ve boğazda ve boğurtlada otuziki saana
11 ve iki omuzda on d rt saana her birisinde yidi saana ve iki
12 a  zudda yigirmi altı saana her birisinde on  cer
13 ve her olda on touz saana ve g g zde y z touz saana
- 38A 1 ve bilde ır sekiz saana ve d den t  asuga degin sekiz
2 saana ve iki  yada d rt saana ve me nede bir saana ve zekerde
3 d rt saana ve ma  adda d rt saana ve her budda on
4  c saana ve her baldırda on saana ve iki ayağda elli
5 altı saana ve ayađuñ barmaqlarında yigirmi iki saana
6 ve bilgil kim saanalarda saana vardur kim  c saanadan
7 terkib olupdur ve saana vardur kim d rt saanadandur
8 ve artu dağı ve eks k dağı anuñ terihi bu muhtaarda

- 9 mümkün degüldür velâkin bedendeki biş yüz yigirmi toközuz
- 10 saçanağ bunlardur ²⁶⁴ وَاللَّهُ أَعْلَمُ ²⁶⁵ الفصل السادس
- 11 ikinci mağâlenüñ altıncı faşlında derinüñ teşrihin bildürelüm
- 12 bilgil kim deri a' zâ-yı müteşâbehedendür ve a' zâyı
- 13 tışradan kaplayupdur zîrâ a' zânuñ libâsıdur ve derinüñ
- 38B 1 tışra yüzine beşere dirler ve içërisine edeme dirler ve içërusinden
- 2 tışrası katı olur ve ale-l-ıtlak âdi deridür ve deride
- 3 biş vech beyân idelüm birisi aya derisinde zîrâ altındağı kirişlerle
- 4 ulaşuğdur ve anuñçün ulaşuğdur tâ kim hissi artuğ ola
- 5 ve muhkem ola ve yirinden deprenmeye ve ikincisi alın derisinde
- 6 zîrâ altında saçanağlar döşenmişdür ve alın derisi ol saçanağun
- 7 tışra yüzidür ve vaz'ı bu resmile olduğından murâd budur
- 8 tâ kim irâdâtıla müteharriğ ola ve üçüncisi göz kapağınuñ üstündeki
- 9 deride zîrâ altındağıla yapışıpdur tâ kim gözün açılmağlığı âsân
- 10 ola ve dördüncisi iki dudağınuñ derisinde kim ol aradağı saçanağlarla
- 11 nice yapışıpdur ve bunuñ dağı vaz'ı bu resmile olmağdan murâd budur
- 12 tâ kim iki dudağınuñ hareketi ihtiyârıla ola ve tâ kim ol
- 13 saçanağlar dikrek ve қа'ım ola ve ammâ derinüñ bişinci şımfı
- 39A 1 iki yañağınuñ derisidür kim iki göze yağındur ve bu derinüñ altında
- 2 saçanağlardan nesne döşenmemişdür bel kim alında bir gışâ' var kim
- 3 süñük üstinde döşenmişdür velâkin cezbi kuvvetele degüldür
- 4 belkim yumşaqlığa meyl ider ve bu derinüñ aşığa ucı çeñenüñ
- 5 derisine ulaşuğdur pes bu irâdî hareketile müteharriğ olur
- 6 velâkin kendü kendüye hareket itmez pes anuñçün cemî' -i
- 7 bedenüñ derisine hareketde muğâlefet ider lâkin cevherde degül
- 8 ve bu deri alınn derisile hareketleri anuñçün irâdî oldı
- 9 tâ kim gözün açmağlığında ve yummağlıkda ikisi bile yardımlaşa
- 10 a' zâ-yı müfredenüñ teşrihinde kelâmı bu mekânda hağm
- 11 itdük ²⁶⁶ وَاللَّهُ أَعْلَمُ ²⁶⁷ الفصل السابع ikinci mağâlenüñ

²⁶⁴ (fasıl) altıncı bölüm

²⁶⁵ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

- 12 yidinci faslında a^ç zā-yı mürekkebeyi bildürelüm ve evvel dimāğı
 13 i ve ki gözi ve iki kulağı ve dili beyān idelüm bilgil kim
- 39B 1 dimāğ bir cismdür kim anuñ terkibi bir cevherdendür
 2 yumşaq ve hem qabadur levni aqdur ve ol cevherüñ terkibi
 3 biş nesnedendür birisi dimāğ ya^ç nī beynidür ve birisi şerāyīn
 4 ya^ç nī müteharrik tamarlardur ve birisi evride ya^ç nīğayr-ı müteharrik
 tamarlardur
 5 ve birisi ümmü'l dimāğ ya^ç nī ol perde kim beyni anuñ içindedür ve birisi
 6 ğışā'-yı şalibdür ya^ç nī ol perde kim depe sünüginüñ iç yüzindedür
 7 ve ammā dimāğüñ şekli müşelleşdür ve şac ayağınüñ üç bucağına
 8 beñzer ve iki bucağı yumşaq ve bir bucağı qatıdur ammā ol iki bucağ
 9 kim yumşaqdur başuñ ileyinden yaña olur ve aña muqaddim-i dimāğ
 10 dirler ve ol bir bucağı kim qatıdur başuñ ardından yaña olur
 11 ve aña mu'ahhar-ı dimāğ dirler ve bilgil kim cemī^ç -i a^ç zālaruñ
 12 hiss ve hareketi dimāğıla tamām olur zīrā yumşaq sinirüñ
 13 ibtidāsı yumşaq beynidendür ve his anuñ vāsıtasıla olur
- 40A 1 ve qatı sinirüñ ibtidāsı qatı beynidendür ve hareket anuñ
 2 vāsıtasıla olur ve ammā iki göz vardur kim her birisinüñ terkibi yidi
 3 tabaqadan ve üç ruṭubetdendür ve evvelki tabaçası ol
 4 itdür kim gözüñ aqını çevürür ve aña mülteḥime dirler ve ikinci
 5 tabaçası ol şarudur kim gözüñ aqını ve qarasını bürümüşdür
 6 ve aña qorniye dirler ve üçüncü tabaçası gözüñ qarasıdur ve aña
 7 ^ç inebiyeye dirler ve bu tabaqa qara olur ve gök dağı olur ve ala
 8 dağı olur ve bu tabakanuñ ardında bir ruṭubet vardur kim ğāyetde
 9 şāfīdür ve aña ruṭubet-i beyziyye dirler zīrā yumurda aqına
 10 beñzer ve dördüncü tabaçasına ^ç ankebūtiyye dirler zīrā
 11 örümcek evine beñzer ve bu tabaqa ruṭubet-i beyziyyenüñ ardındadır
 12 ve bir ruṭubet dağı vardur bu tabakanuñ ardında kim
 13 hem şāfī ve hem nūrludur ve aña ruṭubet-i celidiyye dirler zīrā

²⁶⁶ (fasıl) yedinci bölüm

²⁶⁷ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

- 40B 1 buza beñzer ve bundan şoñra bir ruṭūbet daḥı vardur kim
 2 aña rutūbet-i zūcācī dirler zīrā erimiş sırcaya beñzer ve bişinci ṭabaḳasına
 3 meşīmiyye dirler zīrā toĝmuş oĝlanuñ yüzindeki niḳāba
 4 beñzer ve yidinci ṭabaḳasına şalıba dirler ve bu ṭabaḳa kürek
 5 süñüĝine karşıdur gözüñ yidi ṭabaḳası ve üç ruṭūbeti
 6 bunlardur **وَاللَّهُ أَعْلَمُ**²⁶⁸ ḳulaḳuñ terkībi hem etden ve hem
 7 kemürdekdendür ve ḳulaĝuñ menfa‘ atı budur kim āvāzı
 8 ḳabūl ider ve hem āvāzı cem‘ idüp ḳuvvet-i sāmi‘ aya irişdürür
 9 ve ammā dil bir cisimdür kim biş nesneden terkīb olıpdur hem
 10 etden ve hem müteḥarrik ṭamarlardave hemĝayr-ı müteḥarrik ṭamarlardan
 11 ve hem ḥassās siñirden ve hem ĝiṣā’ dan ya‘ nī ol perdeden
 12 kim boĝurtlaḳ yanındaĝı kıızıl üñük perdesile bile ulaşuḳdur
 13 ve aña merī dirler ve dilüñ menfa‘ atı budur kim çeynenmiş ṭa‘ amı
- 41A 1 çevürür ve yudmaĝa daḥı yardım ider **وَاللَّهُ أَعْلَمُ وَ أَحْكَمُ**²⁶⁹
 2 **الفصل الثامن**²⁷⁰ ikinci maḳālenüñ sekizinci
 3 faşlında göĝüzüñ perdesin ve me‘ deyi ve baĝarsuḳları bildürelüm
 4 bilgil kim göĝüzüñ perdesi kim aña ḥicāb şadrī
 5 dirler hem etden ve hem ḥassās siñirden ve hem muḥarrik siñirden
 6 terkīb olıpdur ve menfa‘ atı oldur kim göĝüzüñ hem
 7 inḳıbāzı ve hem inbisāṭı anuñıla olur ve ammā me‘ de bir
 8 degirmi cisimdür hem etden ve hem siñirden ve hem mütaḥarrik
 9 ṭamarlardan ve hemĝayr-ı müteḥarrik ṭamarlardan terkīb olıpdur
 10 ve me‘ de üç cüzvdür birisi merīdür ve birisi me‘ denüñ aĝzıdur
 11 ve birisi me‘ denüñ çuḳurıdur kim aña muḳa‘ arrü’l me‘ de dirler
 12 ammā ol cüzv kim aña merī dirler ol uzun itdür kim
 13 boĝurtlaḳ yanındadır ve bunuñ ibtidāsı aĝzuñ dibindendür ve intiḥāsı
- 41B 1 döş süñüklerinüñ bendükçelerine degindür ve ammā me‘ denüñ
 2 aĝzı döş süñüklerinüñ ortasındadır ve cirmi siñirdendür

²⁶⁸ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

²⁶⁹ (herşeyi) en iyi bilen ve en iyi hüküm veren Allah’tır

²⁷⁰ (fasıl) sekizinci bölüm

3 ve iti yokdur tā kim ḥassās ola ve açlığı tīz tuya ve ammā
 4 çukur itlüdür ve anuñ yiri göbegüñ üstün yiridür ve
 5 me' denüñ menfa' atı oldur kim ta' amı hażm ider ve ammā bağırsaqlar
 6 siñirsek ḥassās cismlerdür ve hem ikişer katdur ve terkîbleri
 7 hem siñirden ve hem iç yağdan ve hem müteḥarrik tamarlardan
 8 tamarlardan ve hemğayr-ı müteḥarrik tamarlardandır ve şayuda altı bağırsıkdur
 9 birine şāim dirler ya' nī oruç ve birine işnā- aşerī dirler
 10 zīrā uzunluğu on iki barmaq kadarıdır ve birine diķāk dirler
 11 ya' nī ince ve birine ā' ver dirler ya' nī bir gözlü ve birine kolon
 12 dirler ve birine müstevī dirler ya' ni toğru ve bağırsuqlaruñ menfa' atı
 13 ta' amuñ ıflını def' itmekdür **الفصل التاسع** ²⁷¹

- 42A 1 ikinci maķālenüñ toķuzuncı faşında öykeni ve yüregi beyān idelüm
 2 bilgil öyken bir cismdür kim anuñ terkîbi bir itdendür kim
 3 gül rengine beñzer ve hem bogurtlaķ kemürdeklerinden ve hem
 4 müteḥarrik tamarlardandır ve öykenüñ ḥissi yokdur velākin
 5 perdesinüñ az ḥissi vardır ve öykenüñ menfa' atı oldur kim
 6 dütüne beñzer yürekdeki göyünmiş buḥārları tışraya
 7 çıkarur ve tışradan yürege şavuk yil götürür tā kim yürekdeki
 8 ğarīzī ḥarāret i' tidāl bula ve ol göyünmiş buḥarlardan
 9 beden helāk olmaya ve ammā yürek bir cismdür kim hey' etde ve şekilde
 10 çam ağacınıñ kozaķına beñzer ve maḥalli gögüzüñ orta
 11 yirindedür ve başı şol emceküñ altındadır ve levni qar
 12 dānesi gibidür ve terkîbi hem itden ve hem yağdan ve hem ğışā'-yı
 13 şalibdendür ya' ni kıatı perdeden ve bilgil kim ḥarāret-i
- 42B 1 ğarīziyyenüñ menba' ı yürekdür ve yüregüñ iki tecvīfī vardır birisi sağdan
 2 yaña ve birisi soldan yaña ammā ol tecvīf kim sağdan yañadır
 3 içi çok kanıla toľudur ve içinde azacuķ rūḥ dađı vardır bile
 4 ve bu tecvīfden öykene deĝin yollar vardır tā kim öykene
 5 ol yollardan yürek kanından ğidā vere ve öykenden dağı
 6 yürege yil geçe ve ammā ol tecvī f kim şoldan yañadır çok

²⁷¹ (fasıl) dokuzuncu bölüm

7 rûhıla töludur ve içinde azacığ kan dağı vardır bile ve cemîc -i
8 şerāyīn ya' nī müteħarrik tamarlar kim vardır tecvīfden biter وَاللَّهُ أَعْلَمُ²⁷²

9 الفصل العاشر²⁷³ ikinci maḳālenüñ onuncu faşında

10 bağı ve ödi ve talağı beyān idelüm ammā bağı bir cismdir kim
11 hem itden ve hem müteħarrik tamarlardan ve hem ğayri müteħarrik tamarlardan
12 terkīb olıdır ve bağı kendü zātında ħissi yoğdur lākin
13 ğışā'ında ya' nī perdesinde kim aña bağı iti dirler ħissi yavlağ çoğdur

43A 1 ve levni uyuşmış kana beñzer ve maħalli şağ eyegünüñ altındadır
2 ve ardı ard eyegülere yapuşuğdur ve yüzi me' deye ulaşuğdur
3 ve yuğarusı göğüz perdesinüñ ortasındadır aşağası göbege
4 degin irişür ve menfa' atı oldur kim keylūsı kana dönderür tā kim
5 cemîc -i a' zā andan müteğazzī olur ve ammā öd bağıra yapuşuğdur ve
6 mirre-i şafrānuñ kabıdır ve menfa' atı oldur kim mirre-i şafrāyı
7 cezb ider ve ammā talağ bir cismdir kim dile beñzer ve kendü
8 zātında ħissi yoğdur lākin ğışā'ında ħiss yavlağ çoğdur ve mevzi' i
9 sol yanda ve ardı şol eyegülerden yaña ve yüzi me' deden
10 yaña olur ve mirre-i sevdā anuñ içinde olur ve menfa' atı oldur
11 kim sevdāyı bağırdan cezb ider وَاللَّهُ أَعْلَمُ²⁷⁴

12 الفصل الحادي عشر²⁷⁵ ikinci maḳālenüñ on birinci

13 faşında a' zā' yı mürekkebenüñ bağıyyesini bildürelüm ya' nī iki bögrek
43B 1 ve meşāne ya' nī kavuğ ve iki ħāya ve zeker ve raħm ammā iki bögrek
2 dikrek itden terkīb olıdır ve ħattā yavlağ çoğdur ve maħalli
3 bilüñ iç yüzindedür ve menfa' atı oldur kim bevli bağıruñ gözce
4 yirinden cezb ider ve kavuğa degin def' ider ve ammā kavuğ kim
5 aña meşāne dirler bir siñirsek cismdir ve iki katdır ve müteħarrik
6 tamarlardan ve ğayr-ı müteħarrik tamarlardan terkīb olıdır ve mevzi' i
7 dübürile kaşuğ ortasındadır ve menfa' atı oldur kim bevli cem' idüp

²⁷² (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁷³ (fasıl) onuncu bölüm

²⁷⁴ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁷⁵ (fasıl) onbirinci bölüm

- 8 tışraya def^c kıılır ve ammā iki hāya aḳ itden ve yağdan ve müteḥarrrik
- 9 tamarlardan veğayr-ı müteḥarrrik tamarlardan terkīb olıpdur
- 10 ve menfa^c atı oldur kim menīyi hem bişürür ve hem ağardur ve ammā
- 11 ḳaẓīb ya^c nī zeker bir cismdür kim hem itden ve hem müteḥarrrik tamarlardan
- 12 veğayr-ı müteḥarrrik tamarlardan ve siñirden ve hem saçanaḳlardan
- 13 terkīb olıpdur ve ḥattā yavlaḳ çoḳdur ve menfa^c atı ḥōd āşikārādur
- 44A 1 ve ammā raḥm ya^c nī fercüñ içi bir cismdür kim siñirden
- 2 terkīb olıpdur ve mevzi^c i ḳaşuḡuñ ve togru bağırsaḳuñ ve
- 3 göbegüñ ortasındadır ve uzun boynı vardır kim ferce degin
- 4 irüşür ve dibinde iki hāya vardır ve menfa^c atı oldur kim yüklülüḡi ḳabül
- 5 ide *المقالة الثالثة* ²⁷⁶
- 6 *فِي أَحْوَالِ بَدَنِ الْإِنْسَانِ وَأَسْبَابِهَا وَالْعَلَامَاتِ الدَّالَّةِ عَلَيْهَا* ²⁷⁷
- 7 müntaḥab kitābınuñ üçünci maḳālesinde insān bedeniniñ aḥvālını
- 8 esbābıla ve aña delālet iden ^c alāmetlerle bile bildürelüm
- 9 ve maḳāle birkaç faşla müştemildür *الفصل الاول* ²⁷⁸
- 10 üçünci maḳālenüñ evvelki faşında şıḥḥati ve marazı daḡı bildürelüm
- 11 bilgil kim şıḥḥat bir ḥāletdür kim beden-i insānuñ ef^c āli
- 12 añunıla müstaḳī m olur ve maraz daḡı bir ḥāletdür kim beden-i
- 13 insānuñ ef^c āli anuñıla istiḳametden çıkar ve bilgil kim
- 44B 1 maraz iki kıısmdur birisi müfreddür ve birisi mürekkebdür ve ammā
- 2 ol bir kıısm kim müfreddür üç kıısmdur bir kıısmına sū³-ü'l mizāc
- 3 ya^c nī mizāc azḡunluḡı dirler ve bir kıısmına marazu'l terkīb dirler
- 4 ve bir kıısmına teferruḳ-ı ittişāl dirler ammā evvelki kıısmı sū³-ü'l
- 5 mizācdur yā oldur ki mādđi olur veyā oldur ki sāde
- 6 olur ve mādđeniñ sebebi bir keyfiyyetlü ḡıltıdur kim beden ol
- 7 keyfiyyetile mütekeyyif olur ancılayın kim bedende bir ḥarāret
- 8 ḡālib ola ve ol ḥarāretüñ sebebi şafrānuñ ḡalebetinden olur

²⁷⁶ (makāle) üçüncü konu

²⁷⁷ (başlık) insan bedeninin durumu ve one delil olan alāmetler

²⁷⁸ (fasıl) birinci bölüm

9 ve sâde buncılayın degüldür velâkin meşlûcük ya' nî qarûñ şavugına
 10 doğunmuş kişinüñ burüdeti gibi ve medķūkuñ ya' nî dıķķ ısıtmalı
 11 kişinüñ harâreti gibi ve ammā marāzu'l terkīb dört kısmdur
 12 birine marāzu'l hılķa dirler ve birine marāzu'l miķdār dirler ve birine
 13 marāzu'l 'aded dirler ve birine marāzu'l vaż' dirler ammā marāzu'l
 hılķa

- 45A 1 dört kısmdur bir kısmı marāzu'l şekldür ve marāzu'l şekl
 2 oldur kim toğru 'uzv egri ola yā egri 'uzv
 3 toğru ola ve bir kısmı marāzu'l mecāridür ve marāzu'l mecāri oldur
 4 kim bir 'uzvuñ yolu giñ ola ya giñ yolu tār ola ve bir kısmı
 5 marāzu'l ev' iyedür ve marāzu'l ev' iye oldur kim bir 'uzvuñ
 6 kabı tola ve dutıla ve bir kısmı marāzu'l vaż' dur ve marāzu'l vaż'
 7 oldur kim 'uzvuñ mevzi' i fāsıd ola ya' nî yirinde olmaya
 8 ve ammā teferruķ-ı ittişāl hem a' zā-yı müfredede olur ve hem
 9 a' zā-yı mürekkebede a' zā-yı müfredede olıcaķ sünük
 10 sınmaķ gibi ve tamarlar yarılmaķ gibidür ve a' zā-yı mürekkebede
 olıcaķ
 11 el kesilmek gibi ve ayaķ kesilmek gibidür ve ammā marāzuñ ol
 12 bir kısmı kim mürekkebdür ol ayruķsı marāzlardan hāşıl olur şişler
 13 gibi ve sivülceler gibi ve ğayrısı zīrā bu marāzlar hem sū'-ı mizāc
 hem
- 45B 1 mādīdür ve hem teferruķ-ı ittişāl ve hem ziyāde miķdārdur
 2 imdi her marāz kim anuñ intiĥāsı şıĥhata deĝin varur ol marāzuñ
 3 dört vaķtı vardur birisi vaķtü'l ibtidādur ve bu ol vaķtdür kim marāz
 4 henüz belürmiş ola ve birisi vaķtü'l tezāyüddür ve bu ol vaķtdür kim
 5 marāz dem-be-dem artmaķda ola ve birisi vaķtü'l intiĥā'dur ve bu
 6 ol vaķtdür kim bir qararda durmuş ola ya' nî ne arta ve ne
 7 eksile ve birisi vaķtü'l inĥiāt'dur bu ol vaķtdür kim marāz
 8 eksilmeĝe başlamış ola ²⁷⁹الفصل الثاني
 9 üçünci maķālenüñ ikinci faşında zārūriyyāt-ı sitteyi bildürelüm

²⁷⁹ (fasıl) ikinci bölüm

- 10 bilgil kim zarūrī sebebler vardır kim beden-i insānuñ aḥvālını
 11 hem tağyīr ider ve hem ḥıfz ider ve bu sebebler altı kısımdur imdi
 12 evvelki kısmında havāyı bildürelüm bilgil kim havā cemī' -i bedenlere
 13 muḥītdür ve beden iki sebebden ötrü havāya muḥtācdur biri tervīḥ-i
- 46A 1 ḳalbdür ve birisi ta' dīl-i ruḥdur ve altı nesnenüñ iḥtilāfindan
 2 ötrü havā daḥı muḥtelif olur ve birisi dört faşluñ iḥtilāfindan
 3 ve ikincisi dört nāḥiyenüñ iḥtilāfindan ve üçüncüsü
 4 riyāḥ-ı erba' anuñ iḥtilāfindan ve dördüncüsü ṭalaḳuñ
 5 iḥtilāfindan ve bişincisi deñizlerüñ iḥtilāfindan ve altıncısı yaban
 6 yirlerüñ iḥtilāfindan ammā dört faşluñ iḥtilāfi
 7 budur kim yaz mu' tedildür veyā ḥār-yābisdür ve güz bārid ü
 8 yābisdür ve ḳış bārid-raḥbdur ve ammā dört yıl dört
 9 nāḥiyetile bile budur kim cenūb nāḥiyetile bile ḥār-raḥbdur
 10 ve şimāl nāḥiyetile bile bārid-yābisdür ve şabā ve debūr iki
 nāḥiyetile
 11 bile i' tidāle yaḳındur ve ammā ṭaḒlaruñ ve deñizlerüñ iḥtilāfi
 12 budur kim ṭaḒ şehrüñ cenūb nāḥiyetinde olıcaḳ şehrüñ havāsı
 13 şavuḳ olur yoḳ eger şimāl nāḥiyetinden yaña olurısa şehrüñ
- 46B 1 havāsı ıssı olur ve deñiz eger şehrüñ cenūb nāḥiyetinden yaña
 2 olurısa şehrüñ havāsı ıssı olur yoḳ eger şimāl nāḥiyetinden
 3 yaña olurısa şehrüñ havāsı şavuḳ olur ve ammā yaban yirlerüñ
 4 iḥtilāfi budur kim balçıḳlu yirlerüñ havāsı raḥb olur ve ḳayalu
 5 yirlerüñ havāsı bārid-yābisdür ve ammā esbāb-ı zarūriyyātuñ ikinci
 6 kısmında meākili ve meşrebi bildürelüm bilgil kim şudan
 7 ayru ve bedene vārid olan mürekkeb nesnelere altı kısımdur birisi
 8 ğızā-yı muḥlaḳdur ve birisi devā'-yı mu' tedildür ve birisi devā'-yı
 9 ğızāyīdur ve birisi devā'-yı muḥlaḳdur ve birisi devā'-yı semmīdür ve birisi
 10 semm-i muḥlaḳdur ammā ğızā-yı muḥlaḳ oldur kim bedenden müteğayyir olur
 11 ve bedeni tağyīr itmez ve hem bedene müteşebbih olur et gibi ve itmek gibi
 12 ve ammā devā'-yı mu' tedil oldur kim bedenden müteğayyir olur ve
 bedeni tağyīr
 13 itmez lākin bedene daḥı müteşebbih olmaz ve ammā devā'-yı ğızāyī

oldur kim

- 47A 1 hem bedenden müteğayyir olur ve hem bedeni tağyir ider ve bedene
 2 müteşebbih olur ve āhirile bedeni tağyir ider ve bedene müteşebbih olmaya
 3 ve ammā devā³-yı semmī oldur kim hem bedenden müteğayyir olur ve hem
 bedeni
 4 tağyir ider ve āhirile bedeni fesād ider ve ammā semm-i mutlak oldur
 5 kim bedende müteğayyir olmaz ve bedeni fesād ider ve bilgil
 6 kim edviyenüñ dört dereceleri vardur her ot
 7 evvelki derecede idügi andan ma⁶ lüm olur kim eger
 8 hārisa anuñ harāreti bedende maḥsūs olmaya ve eger bāridise
 9 yine ancılayındur ve ikinci derecede idügi andan ma⁶ lüm olur kim
 10 kuvvetde andan artuḡ ola lākin ol ḡadar degüldür kim bedenüñ
 11 ef⁶ āline āşkārā zarar iriḡdüre ve üçünci derecede idügi andan
 12 ma⁶ lüm olur kim bedene āşkārā zarar iriḡdürür lākin ol
 13 ḡadar degüldür kim bedeni fesāda vire dördünci derecede idügi
- 47B 1 oldur kim bedeni fesāda virür yāḡūd helāk ider ve ammā
 2 ḡızā iki kısmdur ve birisi laṡif birisi keḡifdür ve laṡif
 3 oldur kim andan raḡiḡ ḡan mütevellid olur ve keḡif oldur kim
 4 andan ḡalīz ḡan mütevellid olur ve bularuñ her birisi yine iki kısmdur
 5 birisi keḡirü'l ḡızā ve birisi ḡalilü'l ḡızā ve keḡirü'l ḡızā
 6 oldur kim çoḡı ḡana döner ve ḡalilü'l ḡızā oldur kim keḡirü'l ḡızā
 7 ḡilāfincadur ve bu iki kısmuñ her birisi daḡı iki kısım
 8 olur birisi ḡasenü'l-keymüsdur ve ḡasenü'l-keymüs oldur kim
 9 andan tendürüst ḡan mütevellid olur ve seyyi³'ü'l keymüs yine
 10 ḡasenü'l-keymüs ḡilāfincadur meḡelā ol ḡızā ki hem laṡif ve hem
 11 ḡızāsı çoḡ ve hem keymüsü ḡoḡ yumurda ḡarusı gibidür
 12 ve ne kim aña beñzer nesne varısa ammā ol ḡızā kim hem
 13 keḡif ve hem ḡızāsı az ve hem keymüsü yaramaz ḡuru it ve bāzıncān gibi
- 48A 1 ve ammā šuyuñ ḡızāsı yoḡdur velākin ḡızāyı šıvıḡ eyler tā kim
 2 ṡar ṡamarlardan ⁶ asānlıḡıla geḡe ve biñarlar šularınuñ
 3 efḡali oldur kim anuñ ṡopraḡı hem ṡatlu ve hem tendürüst ola
 4 ve hem meḡriḡdan yañadan aḡa ve hem menba⁶ ı ıraḡ ola ve hem

- 5 yüce yirlerden aha ve üsti açuğ ola tā kim güneşden perveriş
6 ola ve ammā yağmur şuyunuñ efdali oldur kim kayalaruñ çukurlarında
7 dirilmiş ola ve şabā yili ve şimāl yili aña toğına ve üsti açuğ
8 ola tā kim güneş şavkından perveriş ve bu iki şudan artuğ
9 şu meşķūr degüldür ammā esbāb-ı zarūriyyātuñ üçüncü
10 kısmında nevmi ve yađuzāyı bildürelüm bilgil kim uyđu
11 bedenüñ tışrasını şavudur ve içresini ısıdur ve bedeni tertīb
12 ider ve ta‘ amı hażm kıılır ve uykusuzluk anuñ ‘ aksincedür ve ammā
13 esbāb-ı zarūriyyātuñ dördüncü kısmında hareketi ve sükūnı bildürelüm
- 48B 1 bilgil kim hareket bedeni ısı kıılır ve sükūn şavuğ kıılır
2 ve cimā‘ uñ hareketi bedeni kurudur ve harāret-i ğarizīyi eksildür
3 pes beden şavuğ olur ve ammā esbāb-ı zarūriyyātuñ bişinci kısmında
4 ihtibāsı ve istifrāđı bildürelüm bilgil kim ihtibās
5 on sebebden olur birisi kuvvet-i māsike şiddetinden ve birisi
6 za‘ f-ı hāżmdan ve birisi za‘ f-ı dāfi‘ adan ve birisi tamarlar
7 tarlığından ve birisi süddeden ve birisi māddenüñ ğalıźlıđından
8 ve birisi māddenüñ çoğlığından ve birisi māddenüñ lüzücetinden
9 ve birisi hissüñ yoklığından ve birisi tabi‘ at bir cihete dağı
10 munşarif olduğundan ve ammā istifrāđ bu on sebebüñ azdādından
11 olur ve ammā esbāb-ı zarūriyyātuñ altıncı kısmında ađdāş-ı
12 nefsanıyyeyi bildürelüm bilgil kim bu ađdāşuñ ba‘ zısı
13 harāreti bir def‘ ada bedenüñ tışrasına değin hareket itdürür ğazab
- 49A 1 gibi ve ba‘ zısı harāreti az az bedenüñ tışrasına değin hareket
2 itdürür lezzet gibi ve ba‘ zısı harāreti bir defa‘ da bedenüñ içerisine
3 deđin hareket itdürür havf gibi yāhūd az az hareket
4 itdürür hüzn gibi ve ba‘ zısı hareketi ğāh içeriye hareket itdürür
5 ve ğāh taşraya ve bu ol kağımağdur kim anuñıla havf dağı vardur
6 الفصل الثالث²⁸⁰ üçüncü mađālenüñ üçüncü faşlında
7 esbāb-ı mumrıżayı bildürelüm bilgil kim esbāb-ı mumrıża
8 üç kıışmdur bir kıışmına esbāb-ı bādiye ve bir kıışmına esbāb-ı

²⁸⁰ (fasıl) üçüncü bölüm

- 9 şabıka ve bir kısmına esbāb-ı vāşıla dirler ammā
 10 esbāb-ı bādiye ne oldur kim hıltdandur ve ne oldur kim
 11 mizācdandur ve ne oldur kim terkībdendür lākin
 12 umūr-ı hāricedür ya‘ nī bedenüñ tışrasından gelür oduñ ıssılığı
 13 gibi ve karuñ şavuklığı gibi ve taş zaḥmı gibi yāḥūd umūr-ı
- 49B 1 nefsanıyyedendür ğazab gibi ve ḥavf gibi ve ammā esbāb-ı
 2 şabıka oldur kim marazıla kendü ortasında vāsıta vardur
 3 ve vāşıla oldur kim marazıla kendü ortasında vāsıta
 4 yoḡdur meşelā ḥummānuñ sebeb-i şabıkısı imtilādur ve sebeb-i vāşılısı
 5 ‘ufūnetdür ve imtilā’ zāyil olmayınca ‘ufūnet zāyil olmaz
 6 ve ‘ufūnet zāyil olmayınca ḥummā zāyil olmaz ve bu esbābdan
 7 yā oldur kim sū’-ı mizāc ḥāşıl olur veyā oldur kim maraz
 8 terkib veyā oldur kim teferruḡ-ı ittişal ḥāşıl olur imdi amma
 9 sū’-ı mizācuñ sebepleri eydürüz kim maraz-ı ḥāruñ sebepleri
 10 bişdür birisi i‘tidālden tışrarak ḥareket itmekdür ve ḥareket
 11 yā oldur kim nefsanī ola ğazab gibi ve ḥüzn gibi veyā
 12 oldur kim bedenī ola mübālağāyıla riyāzet itmek gibi ve birisi
 13 mülākatü ḥarāretin bil-ḡuvveti sarımsaḡı tenāvül itmek gibi ve fulfulü
 tenāvül
- 50A 1 itmek gibi birisi mülākatü ḥarāretin bil-fi’l ıssı yile tıtmak
 2 gibi ve birisi tekāşüf-i mesāmdür ya‘ nī der yolu tıtılmaḡ ve birisi
 3 süḡūnetdür ya‘ nī hılḡ küflenmek ve maraz-ı bāridüñ sebepleri
 4 sekizdür birisi mülākātü burūdetin bil-ḡuvveti beg toḡmın tenāvül
 5 itmek gibi ve birisi mülākatü bāridin bil-fi’l karuñ şavukına
 6 toḡunmaḡ gibi ve birisi ğāyetde ḡatı açlık ve birisi ğāyetde ḡatı
 7 toḡluḡ ve birisi takāşüf-i müfriḡ ya‘ nī der yolları ğāyetde
 8 tıtılmaḡ ve birisi ḥareketi ifrāḡıla itmek ve birisi sükūnı ifrāḡıla
 9 itmek ve birisi der yolları ğāyetde açılmaḡ ve maraz-ı yābisüñ
 10 sebepleri dördür birisi mülākātü yābisin bil-ḡuvveti ḡardalı
 11 tenāvül itmek gibi ve birisi mülākātü yābisin bil-fi’l şimāl yiline
 12 tıtmak gibi ve ḡuma gömülmek gibi ve birisi ğāyetde ḡatı açlık
 13 ve birisi ğāyetde ḥareket itmek ve maraz-ı raḡbuñ daḡı dört sebebi vardur

- 50B 1 birisi mülākātü raḥbın bil-ḳuvveti süd yimek gibi ve ṭatlu şuyuñ
 2 balıgın yimek gibi ve birisi mülākātü muraṭṭıbın bil-fi'l ṭatlu şuyıla
 3 istiḥmām itmek gibi ve birisi çok yimek ve birisi sükūn ya' nī
 4 ḥareket itmekdür imdi emrāz-ı terkībūñ sebeblerin beyān idelüm
 5 ammā fesād-ı şeklūñ sebebi budur kim ḳuvvet-i muşavvire ḳāşır
 6 ola yāḥūd ḳuvvet-i muğayyire yā ḳundaḳ çeküklerinde oğlancuğuñ
 7 ba' zı a' zālarına elem irişdüreler yā götürmeginde ve ḳomağında
 8 ḥaṭā degüreler yā ṭa' amı çok vireler yā sütden vaḳtsüz
 9 keseler yā a' zāları berkitmedin yürideler ve ammā ittisā' -i
 10 mecārinūñ sebepleri ḳuvvet-i māsikenūñ za' iflıgıdır yā ḳuvvet-i
 11 dāfi' adan bir ḳatı ḥareket itmekdür yā edviye-yi müfettiḥeden
 12 yā edviye-yi merḥıyeden ve ammā zıḳ-ı mecārinūñ sebepleri
 13 bunlaruñ zıddıdır ve ammā süddenūñ sebepleri yā oldur kim
- 51A 1 mecāride bir nesne dıḫıla bite kim meşānede ṭaş tıḳılır
 2 yā oldur kim mecāride bir ḥarāret ola ve ol cerāḥatuñ yiri
 3 bitdükte mecrā dutıla yāḥūd māddenūñ çoklıgından yā
 4 ḡalızlıgından yā lüzüçetinden yāḥūd mecrā yaḳınlıgından bir
 5 ' uzvda şiş belürmiş ola pes ol şiş sebebinden mecrā hem
 6 kısıla ve hem ṭutıla yāḥūd ḡāyetde ḳatı şavuk sebebden yāḥūd
 7 ḳuvvet-i māsikenūñ şiddetinden ve ammā ḥuşūnetūñ
 8 ya' nī iriligūñ sebepleri dāḫilden yiti mādde gibi ve ḥāricden
 9 düttün ve ṭuz gibi ve ammā melāsenūñ ya' nī sıyrıncaḳlıgūñ
 10 sebepleri dāḫilden ḫılṭ-ı lezic gibi ve ḥāricden
 11 mūm-rūḡan gibi ve ammā ziyādet-i ' adedūñ ya' nī gevdede
 12 artuḳ ' uzv olmaḳlıgın sebepleri yā mādde-yi ṭayyibenūñ
 13 çoklıgından yā mādde-yi ḥabīsenūñ çoklıgından yā ḳuvvet-i
- 51B 1 cāzibenūñ şiddetinden olur ve ammā noḳşān-ı ' adedūñ sebepleri
 2 yā māddenūñ eksükliginden yā ḳuvvet-i muşavvirenūñ ḥaṭā'
 3 itdüginden olur ve ammā vaż' -ı fesādınūñ sebepleri ya' nī bir ' uzv
 4 kim ḡayr-ı mevzi' inde ola anuñ sebepleri teşennüc-i mādde yā reḥāvet-i
 5 māddeden yā bir yiti ḫılṭuñ yubüsetinden yā teḥacürinden yā
 6 cerāḥat eşerinden yā ifrātıla ḥareket itmekden olur ve ammā

- 7 teferruḡ-ı ittişālũñ sebepleri dāhilden ya‘ nĩ ierũden yandurucı
8 hılt gibi yā hılt-ı ekkāl ya‘ ni yiyici hılt gibi yā ḡalīz
9 yıl gibi yā hılt-ı lezīc gibi yā dıh-ı mũmeddid ve ne kim aña beñzer
10 ve hāricden kılnı yarası gibi ve öd zaḡmı gibi ve taş zaḡmı gibi ve ne
11 kim buñā benzer **الفصل الرابع** ²⁸¹ üçũnci maḡālenũñ dördũnci
12 faşlında mizāc cihetinden bedene
13 delālet iden ‘alāmetleri bildũrelũm bilgil kim bu ‘alāmetler
- 52A 1 çoḡdur lākin evvel melmesi beyān idelũm imdi mu‘ tedil havālu
2 Őehrlerde lems iden kişi ekşer melmũsuñ ḡarāretinden mũnfa‘ il
3 olurısa ḡarārete delālet ider yoḡ eger burũdetinden mũnfa‘ il
4 olurısa burũdete delālet ider ve eger ruḡũbetinden mũnfa‘ il
5 olurısa ruḡũbete delālet ider eger yubũsetinden mũnfa‘ il
6 olurısa yubũsete delālet ider yoḡ eger hibirisinden
7 mũnfa‘ il olmazsa mu‘ tedillige delālet ider ve bu ‘alāmetlerũñ
8 birisi daḡı et ve yaḡdur zīrā bedende eger kızıl it çoḡısa
9 ḡarāret ve ruḡũbete delālet ider ve bedenũñ eti dikrek olur
10 ve eger azısa ve yaḡı daḡı olmaya yubũsete delālet ider ammā
11 semiz it yaḡıla bile olıcaḡ burũdet ve ruḡũbete delālet ider
12 lākin eti ḡiñşek olur ve bedenũñ semizligi ve yaḡı daḡı az olıcaḡ
13 ḡarārete delālet ider ve iti ve yaḡı çoḡ olıcaḡ ruḡũbetũñ ifrātına
- 52B 1 delālet ider ve birisi daḡı kıluñ aḡvālidũr zīrā kııl sũr‘ atile biterise
2 yubũsete delālet ider ve sũr‘ ati daḡı ifrātıla olursa ḡarārete
3 ve yubũsete delālet ider ve çoḡlıḡı ḡarārete delālet ider ve
4 azlıḡı ruḡũbete delālet ider ve yoḡunluḡı tũtũnlũ buḡāruñ çoḡlıḡına
5 delālet ider ve inceliḡı tũtũnlũ buḡāruñ azlıḡına delālet ider
6 ve kıvraklıḡı ḡarārete ve yubũsete delālet ider ve ḡaralıḡı ḡarārete
7 delālet ider ve kıızıllıḡı ve allıḡı i‘ tidāl yaḡınlıḡına delālet
8 ider ve aḡlıḡı burũdete ve ruḡũbete delālet ider yāḡũd yubũsete
9 delālet ider ve birisi daḡı bedenũñ levnidũr zīrā bedenũñ levni
10 aḡısa burũdete delālet ider ve eger ḡarayısa ḡarārete

²⁸¹ (fasıl) dördũncũ bũlũm

- 11 delâlet ider ve allığı ve şarullığı harâretüñ ifrâtına delâlet
 12 ider ve eger karayısıa harârete delâlet ider ve eger
 13 bâzincânîse burüdete ve yubüsete delâlet ider ve eger caşşise
- 53A 1 ya' nî yalçu rengine benzerise burüdete ve yubüsete delâlet
 2 ider ve eger ruşâşise ya' nî kalay rengine beñzerise burüdete
 3 ve yubüsete delâlet ider **وَاللَّهُ أَعْلَمُ**²⁸² **الفصل الخامس**²⁸³
 4 üçünci maḳâlenüñ bişinci faşlında ahlâṭ cihetinden bedene
 5 delâlet iden 'alâmetleri bildürelüm bilgil kim bedende
 6 kan ğâlib olıcaḳ baş ağırlanur ve beden ısınur ve esnemek
 7 ve geriñmek çok olur ve uyḳu ğalebe ider ve havâs bulanur
 8 ve belâdet artar ve ağızuñ taṭı taṭlu olur ve beñzi kızarur
 9 hâşşa dil ve göz ve çıbanlar ve sivülceler bedende belürür ve burun
 10 tomrur ve nişter uracaḳ yirgiçir ve balğam ğâlib olıcaḳ beñzi
 11 ağarur ve beden hem şavur ve hem yumşanur ve ağız şulanur ve tükrük
 12 çoḳalur ve şuşamaḳ az olur ve ağızdan ekşi balğam gelür
 13 ve uyḳu ve belâdet ve kâhillik artar ve ta' am giç siñer
- 53B 1 ve bevl hem ğalîz ve hem aḳ ve hem çig olur ve uyḳuda ağırlıḳ başar
 2 ve şafrâ ğâlib olıcaḳ beñzi şarar ve gözüñ ağı daḳı şararur ve ağız
 3 acı olur ve dil irilenür ve ağız ve tamağ ḳurur ve şuşamaḳ ḳatı artar
 4 ve gönül dönmeḳ ve çeynemeḳ ğâlib olur ve bevl şararur
 5 ve sevdâ ğâlib olıcaḳ kan ve beñiz daḳı ḳararur ve bedene
 6 yubüset müstevlî olur ve me' de acır ve bevlüñ levni ḳaramturaḳ
 7 yâ hem kızıl ve hem ğalîz olur ve beden ḳararur ve kılı artar
 8 ve âdam acığur gibi gelür ve uyḳuda ḳorḳulu düşler görür **وَاللَّهُ أَعْلَمُ**²⁸⁴
 9 **المقالة الرابعة**²⁸⁵
 10 **فِي النَّبْضِ وَالتَّفْسِيرِ**²⁸⁶ dördüncü maḳâlede nabzı ve ḳarüreyi

²⁸² (fasıl) beşinci bölüm

²⁸³ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁸⁴ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁸⁵ (makâle) dördüncü konu

²⁸⁶ (başlık) nabzın yorumu

- 11 beyān idelüm ve bu maqāle birkaç faşla müstemildür ²⁸⁷ الفصل الاول
- 12 dördüncü maqālenüñ evvelki faşında nabzuñ besāyıtıların bildürelüm
- 13 bilgil kim nabz rūḥuñ vi' ālerinden ya' nī ḳablarından
- 54A 1 bir ḥareketdür ve ol ḥareketüñ tā' lī ḳı hem inbisātdan ve hem
- 2 inḳıbāzdandır tā kim rūḥ yilile i' tidāl bula ve nabzuñ
- 3 her nabzası iki ḥareketden ve iki sükūndan mürekkebdür zīrā
- 4 her nabzanuñ bir inbisātı ve bir inḳıbāzı vardır ve her iki muḥtelif
- 5 ḥareketüñ ortasında bir sükūn lāzım olur elbetde ve nabzuñ
- 6 on cinsi vardır kim anuñ basīṭ aḥvālleri andan ma' lüm
- 7 olur ²⁸⁸ الجنس الاول evvelki cinsde inbisātuñ miḳdārını
- 8 bildürelüm bilgil kim inbisāt hem tūlde ve hem ' arazda
- 9 ve hem ' umḳda olur ve inbisātuñ besāyıtı toḳuzdur birisi
- 10 nabz-1 ṭavīldür ve nabz-1 ṭavīl oldur kim mu' tedilden uzun
- 11 ola ve bu nabz ḥarāretüñ artuḳlığına delālet ider ve ikincisi
- 12 nabz-1 ḳaşırdur ya' nī ḳısa ve nabz-1 ḳaşırdur kim mu' tedilden
- 13 ḳısa ola ve bu nabz burūdete delālet ider ve üçüncüsü bu iki
- 54B 1 nabzuñ ortasında mu' tedildür ya' nī ne uzun ve ne ḳısadur
- 2 ve bu nabz delālet ider kim ḥarāretde ve burūdetde bedenüñ ḥāli
- 3 i' tidāldedir ve dördüncüsü nabz-1 ' arīzdur ya' nī inlü ve nabz-1
- 4 ' arīz oldur kim barmaḳlarıñ inleründen yaña mu' tedilden
- 5 artuḳ yayılır ve bu nabz rutūbetüñ ifrātına delālet ider ve
- 6 bişincisi nabz-1 ḳısayıkdur ya' nī ṭar ve bu nabz ' arīzuñ zıddıdır
- 7 ve yubūsete delālet ider ve altıncısı bu iki nabzuñ ortasında
- 8 mu' tedildür ya' nī ne inlü ve ne insüzdür ve bu nabz şūña
- 9 delālet ider kim ruṭūbetde ve yubūsetde bedenüñ ḥāli i' tidāldedir
- 10 yidincisi nabz-1 şāhiḳdur ya' nī yüce ve bu nabz oldur kim
- 11 mu' tedilden yüce ola ve bu nabz ḥarārete delālet ider
- 12 ve sekizincisi nabz-1 münḥafīzdur ya' ni alḳaḳ ve bu nabz şāhiḳuñ
- 13 zıddıdır ve bu nabz burūdete delālet ider ve toḳuzuncüsü bu iki

²⁸⁷ (fasıl) birinci bölüm

²⁸⁸ (cins) birinci tür

- 55A 1 nabzũn ortasında mu^ç tedildür ya^ç nî ne yüce ve ne alçağ ve bu nabz
2 i^ç tidāle delālet ider **الجنس الثاني** ²⁸⁹ ikinci cinsde inbisāfî
3 vaqtinde hareket barmaqlara ne keyfiyyetile toqunur anı bildürelüm
4 bilgil kim bu cins üç kısmdur birisi nabz-ı kavî ve birisi
5 nabz-ı za^ç if ve birisi mu^ç tedildür ve kavî oldur kim barmaqlaruñ
6 başına kuvvetile toqunur ve bu nabz kuvvet-i hayvāniyyenũñ kavîliğına
delālet
7 ider ve nabz-ı za^ç if kuvvet-i hayvāniyyenũñ za^ç ifliğına delālet ider
8 ve mu^ç tedil iksinũñ ortasında miyānedür ve bu nabz kuvvet-i hayvāniyyenũñ
9 tavassuṭına delālet ider **الجنس الثالث** ²⁹⁰ üçüncü cinsde hareketũñ
10 zamānını bildürelüm bilgil kim bu cins üç kısmdur birisi nabz-ı
serî^ç dür
11 ya^ç nî tîz ve birisi nabz-ı baḫîdür ya^ç nî giç ve birisi mu^ç tedildür
12 ve serî^ç oldur kim hareketi kısacuk zamānda tamām olur
13 ve bu nabz şuña delālet ider kim yürek şavuk yile qatı muḫtācdur
- 55B 1 ve baḫî serî^ç ün ^ç aksinedür ve mu^ç tedil bu iki kısmuñ ortasında
2 miyānedür ve şuña delālet ider kim şavuk yilile yüregũñ
3 ihtiyācı mutavassıṭdadur **الجنس الرابع** ²⁹¹ dördüncü cinsde tamarlar
4 kıvamınıñ keyfiyyetini bildürelüm bilgil kim bu cins
5 üç kısmdur birisi nabz-ı şalibdür ya^ç nî qatı ve birisi nabz-ı leyyindür
6 ya^ç nî yumşaq ve birisi mu^ç tedildür ve nabz-ı şalib oldur kim barmaq
7 ucıla basıcağ yumşanmaz ve bu nabz yubüsetũñ ifrāṭına delālet ider
8 ve nabz-ı leyyin bunuñ ^ç aksinedür ve ruṭübetũñ artuqlığına delālet
9 ider ve mu^ç tedil bu iki kısm ortasında miyānedür ve şuña delālet
10 ider kim ruṭübetde ve yubüsetde bedenũñ ḫāli i^ç tidāldedür **الجنس** ²⁹²
11 **الخامس** beşinci cinsde sükūnuñ zamānını bildürelüm bu cins üç

²⁸⁹ (cins) ikinci tür

²⁹⁰ (cins) üçüncü tür

²⁹¹ (cins) dördüncü tür

²⁹² (cins) beşinci tür

- 12 kısmdur birisi nabz-ı mütevâtirdür ve birisi nabz-ı mütefâvitdür ve birisi
- 13 mu' tedildür ve nabz-ı mütevâtir oldur kim iki hareketüñ ortasındağı
- 56A 1 sükūnuñ zamānı kısacuk olur ve bu nabz kuvvet-i hayvāniyyenüñ
2 za' iflīgına delālet ider ve nabz-ı mütefāvit bunuñ hilāfincādur ve
3 kuvvet-i hayvāniyyenüñ kavīlīgına delālet ider ve mu' tedil bu iki
4 kısmuñ ortasında miyānedür ve şuña delālet ider kim kuvvet-i
5 hayvāniyye za' file kuvvet ortasında mutavassıtdur **الجنس السادس** ²⁹³
6 altıncı cinstе tamaruñ toluluğunu ve boşluğunu beyān idelüm
7 bilgil kim bu cins üç kısmdur birisi mümtelidür ya' nī tolu
8 birisi hālīdür ya' nī boş birisi mu' tedildür ve mümtelī şuña
9 delālet ider kim tamaruñ tecvīfi hem kandan ve hem rūhdan
10 tolıdur ve hālī bunuñ hilāfincadur ve mu' tedil bu iki emrūñ i' tidāline
11 delālet ider **الجنس الثامن** ²⁹⁴ yidinci cinsde lems vaqtinde tamar
12 cirminüñ keyfiyyetini bildürelüm bilgil kim bu cins üç
13 kısmdur birisi hār(r) ve birisi bārid ve birisi mu' tedildür ve hār tamaruñ
- 56B 1 tecvī findeki kanuñ ve rūhuñ harārethlīgına delālet ider ve bārid
2 burūdetlīgına delālet ider ve mu' tedil bu iki emrūñ i' tidāllīgına
3 delālet ider **الجنس السابع** ²⁹⁵ sekizinci cinsde hareketüñ
4 veznini bildürelüm bilgil kim sükūnuñ zamānı hareketüñ
5 zamānına müsāvī olıcağ nabzuñ vezni müstaķī m olur ve bu
6 nabz şuña delālet ider kim inķibāzuñ ve inbisātuñ hālī
7 i' tidāldedür **الجنس التاسع** ²⁹⁶ toķuzuncı cinsde nabzuñ istivā'sını
8 ve iķtilāfını bildürelüm bilgil kim bu cins iki kısmdur
9 birisi müstevī ve birisi muhtelifdür ve müstevī oldur kim cemī' -i
10 eczālarında mütesāvī olur ve bu nabz beden aķvālinüñ hoşlīgına
11 delālet ider ve nabz-ı muhtelif bunuñ hilāfincadur ve delāleti dağı

²⁹³ (cins) altıncı tür

²⁹⁴ (cins) yedinci tür

²⁹⁵ (cins) sekizinci tür

²⁹⁶ (cins) dokuzuncu tür

- 12 müstevīnūñ zıddıncadur **الجنس العاشر** ²⁹⁷ onuncu cinsde intizāmı
- 13 veğayr-ı intizāmı bildürelüm bilgil kim bu cins dağı
- 57A 1 iki kısmdur birisi muntazımu'l-hulf ve birisi ğayr-[1] muntazımu'l-hulfdur
 2 ve muntazımu'l-hulf oldur kim hareketini bir nisbet üzerine hıfz
 3 ider ve bu nabz şuña delālet ider kim bedenüñ ancılayın kim üç
 4 nabzası tiz ola andan soñra iki nabzası giç ola andan
 5 soñra iki nabzası tiz ola ve bir nabzası giç ola ve karşı
 6 bu nisbet üzerine dönen aḥvāl-i müteşābihdür veğayr-ı muntazım bunuñ
 7 ḥilāfıncadur ve delāleti dağı muntazımuñ zıddıncadur ve üçünci
 8 cins taḥkikda tokuzuncu cinsde dāḥıldur **وَاللَّهُ أَعْلَمُ** ²⁹⁸
 9 **الفصل الثاني** ²⁹⁹ dördüncü maḳālenüñ ikinci
- 10 faşında nabzuñ mürekkeb env' ālarını bildürelüm bilgil kim
 11 nabzuñ mürekkeb env' āları çoğdur ve bir nev' i nabz-ı ' azīmdür
 12 ve nabz-ı ' azīm oldur kim hem uzun ve hem inlü ve hem yüce ola
 13 ve bir nev' i nabz-ı şağirdur nabz-ı şağir oldur kim kışa ve hem insüz
- 57B 1ve hem alçağdur ve mu' tedil bu üç emrde miyānedür ve bir nev' i
 2 nabz-ı ğalīzdür ve ğalīz oldur kim hem inlü ve hem yüce ola
 3 ve nabz-ı daḳik bunuñ ḥilāfıncadur ve mu' tedil ikisinüñ ortasında
 4 miyānedür imdi bu altı nev' üñ besāyıtları neye delālet ider
 5 bunlar dağı aña delālet ider ve bu nev' lerde bir nev' vardır
 6 kim aña ğazālī dirler ya' nī atıldığı geyik sıçraduğına
 7 beñzer ve bu nabz barmaqlara tokınur döner bir dağı sür' atile eyle
 8 tokunur kim dönüşi ve sükünü dağı bilinmeye ve bu nabz şuña delālet
 9 ider kim yurağ şavuk yile katı muḥtācdur ve bir nev' ine mevcī dirler
 10 ya' nī atıldığı deñiz mevcine beñzer ve bu nabz oldur kim
 11 cemī' -i eczāları muḥtelif olur ya' nī hem büyüklükde muḥtelif
 12 olur ve hem kiçilikde ve hem yücelikte ve hem alçaklıkda ve hem
 13 inlikde ve hem insüzlikde ma' a-hazā kim tamar tolu olur ve müterādif

²⁹⁷ (cins) onuncu tür

²⁹⁸ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

²⁹⁹ (fasıl) ikinci bölüm

- 58A 1 mevc gibi okunur biri biri ardınca ve ruubetuñ ifrāına
2 delālet ider ve bu nabz ālībā istiskāda olur ve zātü'r-riyede
3 ve fālicde ve sektede dađı olur ve bir i nev' ine dūdī dirler
4 zīrā atılduğını urtcuđazlaruñ areketine teşbih itmişler şühūđda
5 mevcinüñ şüretine beñzer lākin inlü degüldür ve olu dağı degüldür
6 ve mevcı za' ifdür ve bu nabz kuvvet düşdüğine
7 delālet ider lākin bir[u]đurda degül ve bir nev' ine nemlī dirler zīrā atılduğı
arınca
8 areketine beñzer ve bu nabz beğāyet kii olur ve hem mütevātir
9 olur ve bu nabz şuña delālet ider kim kuvvet biruğurdan
10 düşmiş ola ve astanuñ ölümi yaklaşmış ola ve bir nev' ine minşārī
11 dirler zīrā cemī' -i eczāları bıçkunuñ dişlerine beñzer ve bu
12 nabz şalib olur ya' nī atı şühūđında ya' ni yüceliginde
13 ve okunmağlığında dağı muhtelif olur ve iħtilāfı ancılayındur kim
- 58B 1 indüği ĥalde ba' zı barmaklar okunur gibi olur ve ba' zı barmaklara
2 okunmaz ve andağı ĥalde dağı ba' zı barmaklara okunur ve ba' zılarına
3 okunmaz ve bu nabz inen atı vereme delālet ider zātü'l-cenb
4 veremi gibi ve bir nev' ine zenebu'l-fār dirler ya' ni sıçan uyruğı
5 ve bu nabz tadrıcile iħtilāf ider ene nođşāndan ibtidā ider
6 tā ziyādetde değin ve ene ziyādetden ibtidā ider tā nođşāna
7 değin ve bundan ötrü bunuñ areketini sıçan uyruđınuñ areketine
8 benzetmişler zīrā sıçan uyruđınuñ yoğun yiri kuvvetile
9 areket ider ve andan tā ucına değin tadrıcile areket süst
10 olur ve bu nabz şuña delālet ider kim kuvvet za' if olupdur
11 ve dönmekligi mümkün degüldür ve bir nev' ine zu'l-fetre dirler ve bu
12 ol nabzdir kim beğāyet süst olur tā kim barmaklar anuñ areketine
13 mütevađđı' olur andan şoñra areket eyler ve bir nev' ine el vāđ' i
- 59A 1 fi'l vasať dirler ve bu nabz beğāyet müteħarrık olur
2 tā kim barmaklar sükünına mütevađđı' olur ve bir nev' ine müselli
3 dirler ve bu ol nabzdir kim nođşāndan ibtidā ider tā ziyādetüñ
4 bir addine değin dağı nisbetile döner tā kim nođşānuñ evvelki
5 addine değin pes şuña beñzer olur kim iki uvalduz

- 6 biri birine delükden yaña ulaşmış ola iki ucı ince ve ortası
7 yoğun ola ve bir nev^ç ine mürte^ç iş dirler ve bu nabz barmaklara
8 ditreyü ditreyü toqunur ve bir nev^ç ine mültevi^ç dirler bu nabz
9 barmaklar altında bükülmiş iplige beñzer ve bu birkaç nev^ç kim
10 zıkr olundı beden hālinüñ yaramazlığına delālet ider **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ**³⁰⁰
11 **الفصل الثالث**³⁰¹ dördünci maqālenüñ üçünci
12 faşında bevlüñ levnlerini bildürelüm bilgil kim bevlüñ
13 levnine ol vaqt i^ç tibār olunur kim bevlı boyayan nesnelerden
59B 1 tenāvül olunmuş ola ya^ç nī za^ç ferān gibi ve hıyārşenber gibi
2 ve isbānāḥ ve mārül ve ğayrısı gibi ve bilgil kim bevlüñ
3 rengde biş ṭabaqası vardır birisi şaruluqdur ve birisi
4 kıızıllıq ve birisi yaşıllıq ve birisi qaralıq ve birisi aḥlıqdur ammā
5 şaru bevlüñ altı mertebesi vardır birisi tibnīdür ya^ç nī
6 saman şuyınuñ rengine beñzer ve birisi ötrücidür ya^ç nī
7 turunç qabınuñ rengine ve birisi aşqar ya^ç nī al ve birisi nārıncıdur ya^ç nī
8 nārınc qabına beñzer ve birisi nārīdür ya^ç nī öd
9 rengine beñzer ve birisi zae^ç frānīdür ve bunlaruñ her birisi
10 merātib i^ç tibārınca nisbetine göre ḥarāretüñ ziyādetine
11 delālet ider ve ammā kıızıl bevlüñ dört mertebesi vardır
12 birisi aşhebdür ya^ç nī koyu al ve bu bevl qanuñ en galebe
13 itdügine delālet ider ve birisi verdī ya^ç nī gül rengi ve birisi
60A 1 aḥmer-i kanī ya^ç nī ğāyetde kıızıl ve birisi aḥmer-i şām ya^ç nī koyı
2 kıızıl ve bunlaruñ her birisi merātib i^ç tibārınca qanuñ
3 ziyādetine delālet ider ammā yaşıl bevlüñ biş mertebesi vardır
4 birisi fıstıqīdür ve burüdete delālet ider ve birisi āsümānīdür
5 ve birisi nīlīdür ya^ç nī çivit şuyına beñzer ve her
6 birisi merātib i^ç tibārınca burüdetüñ ziyādetine delālet
7 ider ve birisi kürrāşīdür ya^ç nī kendene rengine
8 beñzer ve bu ḥılṭuñ qatı göyünmişliğine delālet ider

³⁰⁰ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³⁰¹ (fasıl) üçüncü bölüm

- 9 ve birisi jengārīdūr ve bu daḥı hılṭuñ ğayet ҡatı göyünmişliğine
 10 delālet ider ve ammā ҡara bevlüñ dört mertebesi
 11 vardur birisi ҡaradur lākin şaruluğa meyl ider ve bu bevl
 12 şafrādan dönmiş sevdānuñ ğalabalığına delālet ider ve birisi
 13 ҡaradur velākin ҡızılığa meyl ider ve bu ҡandan dönmiş sevdā
- 60B 1 ğalabalığına delālet ider ve birisi ҡaradur lākin yaşıllığa meyl
 2 ider ve bu şırf sevdāya delālet ider ve birisi ҡaradur velākin
 3 aqlığa meyl ider ve bu balğamdan dönmiş sevdā ğalabalığına delālet
 ider
 4 ve ammā aq bevl hem şovuqluğa hem hāmığa ve hem balğama delālet ider
 5 الفصل الرابع³⁰² dördüncü maqālenüñ dördüncü faşında
 6 bevlüñ ҡıvamını ve hem rāyiḥāsını bildürelüm bilgil kim bevlüñ
 7 ҡıvamı üç ҡısmdur birisi raqıq ve birisi ğalız ve birisi
 8 mu' tedildür imdi bevlüñ raqıqı yā nuzc ya' nī bişmek yoqlığına
 9 delālet yā süddelere delālet ider yāḥūd bögrek za' iflığına
 10 yā çoq şu içmegine delālet ider yā burūdete ve yubūsete delālet
 11 ider yāḥūd mādde şu yollarında münşarīf olduğına delālet ider
 12 ve ammā bevlüñ ğalızı aḥlāṭuñ çoklığına ve bişmemekliğine delālet
 13 ider ve ammā ol bevl kim mu' tedildür ya' nī ne raqıq ve ne ğalızdūr
- 61A 1 aḥlāṭuñ eyü bişmekliğine delālet ider bilgil kim bevlüñ
 2 rāyiḥası dört ҡısmdur birisi ҡalilü'r rāyiḥādur ya' nī
 3 rāyiḥası az ve birisi ḥulvu'r rāyiḥādur ya' nī rāyiḥası
 4 ʔatlu ve birisi hāmızu'r rāyiḥādur ya' nī rāyiḥası ekşidür
 5 ve birisi müntinü'r rāyiḥādur ya' nī rāyiḥası yir ve ammā
 6 ol bevl kim ҡoqusı azdur nuzc yoqlığına delālet ider yāḥūd
 7 mizāc şavuqlığına delālet ider yā ḥarāret-i ğarīzinüñ
 8 za' iflığına delālet ider ve ammā ol bevl kim ҡoqusı ekşidür
 9 delālet ider kim cevheri şavuq olan ḥılṭlar üzerine
 10 ḥarāret-i ğarībe müstevli olupdur ve ol cevheri şavuq
 11 olan ḥılṭları ҡüflendürmişdür ve ammā ol bevl kim

³⁰² (fasıl) dördüncü bölüm

- 12  okusu  atludur  an  alebetine del let ider ve amm  ol bevl kim
- 13  okusu yird r  u na del let ider kim a la da   uf net vardır
- 61B 1 y h d bevl yolunda ya  bel rmi  ola ³⁰³ **الفصل الخامس**
- 2 d rd nci mak len n bi inci fa lında bevl n  urulu n ve bulanu lu n
- 3 ve azlı n ve  oklu n ve k p gin bild rel m bilgil kim bevl
- 4 bulanduu  ebeb budur kim  uda bir y bis  ıfl  a ılır yilile bile
- 5 ve  urulu ı bunu n  il fincadur ve  urulu ıla bulanu lu ı ortasında
- 6 mu  tedillik h d ma  l mdur ve amm  bevl n azlı ı b grek
- 7 za  ifli ına del let ider y h d ta lıl  oklu ına y h d
- 8 m dde bir cihete da ı m teveccih olmu  ola ve amm  bevl n  oklu ı
- 9 beden sızma lı ına del let ider y  bedende  ok fuz l
- 10 var idu ine ki  abi  at anı def  ider ve mu  tedil ikisin n
- 11 ortasında miy ned r ve amm  bevl k p gin n  ok eglenduu  
- 12 l z cete del let ider ve  oklu ı yile del let ider ³⁰⁴ **وَالل هٗ اَعْلَمُ**
- 13 ³⁰⁵ **الفصل السادس** d rd nci ma  len n altıncı fa lında
- 62A 1 r s bı bild rel m bilgil kim r s b bevl n  ol  al z
- 2 cevherid r kim  udan m temeyyiz olur ve ene yu aruya m te  allı 
- 3 olur ve ene bevl n dibine  oker ve bilgil kim r s bu n
- 4 hem  abi  isi vardır ve hem gayrı  abi  isi vardır ve  abi  isi oldur
- 5 kim hem a  ola hem r sib ya  n  bevl n dibine  okmi  ola
- 6 ve hem ecz 'ları mutta ıl ola ve hem la ıf ola ve  alk dukda
- 7 k r re dibinde yayıla ve k r ren n dibine degin t z  oke
- 8 ve a dan  o ra kıztıl yigd r ve kıztıldan  o ra  aru
- 9 yigrekd r ve amm  ayr-ı  abi  isi bir a  k smdur birine  ır t 
- 10 dirler ve birine de i i dirler ve birine le m  dirler ve birine desim 
- 11 dirler ve birine m dd  ve birine mu  t  ve birine  a  r  ve birine
- 12  am r  ve birine reml  ve birine rem d  ve birine  al k  ve birine
- 13 demev  dirler amm   ır t   ıyrındıya be zer ve bir nev  i a 

³⁰³ (fasıl) be inci b l m

³⁰⁴ (her  eyi) en iyi bilen Allah'tır

³⁰⁵ (fasıl) altıncı b l m

- 62B 1 şafihalar olur ve bu meşâne sıyrıldığına delâlet ider
 2 ve bir nev' i itlü kızıl şafihalar olur ve bu bögrek sıyrıldığına
 3 delâlet ider ve bir nev' i kıramturağ şafihalar olur ve bu
 4 a' zâ-yı aşlıyye şıyrıldığına delâlet ider ya' nî tamarlar gibi ve
 5 siñirler gibi ve ğayrısı ve bir nev' i kiçirek degirmi kızıl päreler
 6 ve aña kirsinniyye dirler zîrâ levnde ve şeklde burçağa
 7 beñzer ve bu bağruñ ba' zı eczâ'larında ihtirāk varıldığına
 8 delâlet ider ve bir nev' i kebeğe beñzer ve bu meşânede uyuz
 9 varıldığına delâlet ider ve ammâ deşîşî yarmaya beñzer
 10 ve levni kızıl zırnuñ levnine beñzer ve buña sıvayık
 11 dirler zîrâ kavuta beñzer ve bu hem kan göyündüğüne
 12 ve hem a' zâ eridüğüne ve hem meşâne uyuz olduğuna delâlet ider
 13 ve ammâ leħminüñ sebebi kersinniyyenüñ sebebine beñzer ve ammâ
- 63A 1 desimî mezkûr a' zâlarda zevāban ya' nî erimek varıldığına delâlet
 2 ider ve ammâ midde ya' nî iriñlü bevl yollarında baş deşildüğüne
 3 delâlet ider ve ammâ muħatî sümüğe beñzer ve ğalîz
 4 hılta delâlet ider ve ammâ şa' rîñüñ sebebi ruṭubetdür
 5 ki bevl içinde kıl gibi til til mün' aqid olur ve ammâ ħamîrî
 6 şuda ıslanmış ħamîr pärelerine beñzer ve me' denüñ
 7 za' iflîğına ve hażm yaramazlığına delâlet ider ve ammâ remlî kuma
 beñzer
 8 şu yolında taş bağlandığına yâ bağlanacağına delâlet ider
 9 ve ammâ remādî kül rengine beñzer ve balğama delâlet ider
 10 yâ iriñe delâlet ider kim çok eglenmekden teğayyür
 11 olmuşdur ve ammâ 'alākî uyuşmuş kan päreleridür kim
 12 sülüge beñzer ve demevî hōd ma' lūmdur imdi eger bevlile
 13 katı qarışuķısa bağır za' iflîğına delâlet ider ve eger
- 63B 1 katı qarışuķ degül ise bevl yolında baş varıldığına delâlet ider
 2 ve bilgil kim rüsüb ya' nî bevlüñ ğalîzi mekân i' tibārınca üç
 3 kısmdur birine ğamām dirler zîrâ buluda beñzer ve qarürenüñ yüzinde
 4 olur ve birine müte' allık dirler zîrâ qarürenüñ dibine çöker ammâ
 5 ğamām nużcuñ ya' nî bişmek azlığına ve yilüñ çoķlığına delâlet ider

6 ve ammā müte^ç allık nužcuñ ve yilüñ tavassuṭına delālet ider ve ammā

7 rāsib rūsüb-ı tabī^ç ide nužcuñ tamāmlığına delālet ider veğayr-ı

8 tabī^ç ide yaramazdur **وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ** ³⁰⁶

9 **المقالة الخامسة** ³⁰⁷

10 bişinci maḳālede şaḥīḥ kişilerüñ tedbīrlerini ve marīz

11 kişilerüñ ilaçlarını vech-i küllile beyān idelüm ve bu

12 maḳāle birkaç faşla müştemildür **الفصل الاول** ³⁰⁸

13 bişinci maḳālenüñ evvelki faşında yimegüñ ve içmegüñ tedbīrini bildürelüm

64A 1 bilgil kim ğızānuñ miḳdārını ta^ç dīl itmek vācibdür ve ğıdādan

2 şoñra daḫı hareket itmemek gerek ve bir def^ç ada muḫtelif

3 ta^ç amları cem^ç itmemek gerek meger ta^ç am yağlu ola pes

4 añunıla tuzlu yā ḥarrīf nesne yimek gerek ve eger ta^ç am tuzlu

5 yā ḥarrīf ola yine anuñıla yağlu yimek gerek ve her ta^ç am kim

6 raḫbdur anı takdīm itmek gerek ve her ta^ç am kim yābisdür

7 anı te^çḥīr itmek gerek ve günüñ a^ç dal-ı evḳātında yimek gerek

8 ya^ç nī kışda günüñ ortasında ve yazda günüñ tarafında ve tatlıyu

9 ekşile ve ekşiyi tatlıyuyla ıslaḫ itmek gerek ve ıssıyı şavuḫıla ve

10 şavuḫı ıssıla ve raḫbı yābisile ve yābisi raḫbıla teşbīḫ itmek

11 gerek ve bir ta^ç ama mülāzemet itmek yaramazdur ve acığıcaḫ tīz yimek

12 gerek tā kim me^ç deye yaramaz ḫılṫlar dökülmeye ve şuyı

13 ^ç abeş içmemek gerek lākin şuşayınca ne vaḫt gerekise olsun içmek

gerek

64B 1 **الفصل الثاني** ³⁰⁹ bişinci maḳālenüñ ikinci faşında

2 riyāzeti ya^ç nī hareket itmek ve delki ya^ç nī omaḫ bildürelüm bilgil

3 kim riyāzet irādī hareketdür ve hareketüñ zarūrīsi solumağa

4 degindür hemān ve riyāzet mādđi marazları keser ve ḫarāret-i

³⁰⁶ (söz) halin hakikikatini en iyi bilen Allah'tır

³⁰⁷ (makāle) beşinci konu

³⁰⁸ (fasıl) birinci bölüm

³⁰⁹ (fasıl) ikinci bölüm

- 5 ğarizīyyeyi uyarur ve bendükçeleri berkitür ve bedenüñ fuzûlını
6 taḥlil ider ve der yolını geñidür ve riyāzet iki kısmdur birisi
7 cemī‘ -i bedene ‘āmdur ve birisi ba‘ zı a‘ zāya maḥşüşdur ammā
8 ol kim cemī‘ -i bedene ‘āmdur güreş gibi ve yilmek gibi ve katı yügürmek
9 ve yürimek ve segirmek gibi ve ammā ol kim ba‘ zı a‘ zāya maḥşüşdur
10 katı āvāzıla oqımak gibi zīrā dimağı fuzûldan arıdur ve taş
11 götürmek gibi ve yay çekmek ve çevgān oynamak gibi zīrā
12 bunlar elleri ve boyını ve gögüzi ve bili ve budları fuzûldan
13 arıdur tiz yürimek uçayı ve budları ve baldırları ve ayakları
- 65A 1 fuzûldan arıdur ve riyāzetüñ vaḳti oldur kim beden
2 şifllerden ve ḥıltuñ fuzûllarından ayırtlanmış ola ve ta‘ am daḥı
3 siñmiş ola ve ammā delk ya‘ nī ovmaḳuñ çok olıcaḳ bedeni aruḳladur
4 ve mu‘ tedil olıcaḳ bedeni semridür ve katı olıcaḳ bedeni kuvvetlü
5 kıılır ve rıfııla olıcaḳ bedeni süst eyler ve eger iri bizile
6 olursa ḳanı bedenüñ tışrasına cezb ider ve eger ayayıla yā yumşak
7 bizile olursa ḳanı laṭif eyler **الفصل الثالث** ³¹⁰
8 bişinci maḳālenüñ üçünci faşında istiḥmāmuñ
9 tedbīrini bildürelüm bilgil kim ḥamāmuñ eyüsi oldur kim bünyāzı eski
10 hem içi kil ve hem havası ḥoş şuyı tatlu ola ve ıssılığı kişinüñ
11 mizācınca ola zīrā ıssılığı ifrātıla olıcaḳ bedenüñ ruṭūbetini taḥlil ider
12 ve hem süst eyler yok eger katı nerm olurısa deri
13 bedenden çekmez pes ḥammāmuñ ḥarāreti mu‘ tedil olmaḳ gerek tā kim
- 65B 1 beden hem terleye ve hem laṭif ḥarāret kesb ide ve bilgil kim
2 ḥammām havāsıla teşḥin ider ve şuyıla tertīb ider imdi
3 ḥammāmuñ evvelki evi hem tebrīd ve hem tertīb ider ve ikinci evi
4 hem teşḥin ve hem tertīb ider ve üçüncü evi hem teşḥin ve hem
5 tecfif ider ve ḥammāmuñ her evinde havāsına münāsib şı isti‘ mal
6 itmek gerek ya‘ nī ıssı evinde katı şavuk şuyı isti‘ māl itmemek
7 gerek ve şavuk evinde katı ıssı şuyı isti‘ māl itmemek gerek
8 zīrā bu nesneden bedende çignemek ḥāşıl olur ve istiḥmām açla

³¹⁰ (fasıl) üçüncü bölüm

- 9 bedeni tecfif ider ve  okla bedeni hem tert ib ve hem teşh in
 10 ider z r  g d y  beden n  ıŗrasında cezb ider pes anu n n
 11 bedeni semrid r l kin andan s ddeler h şıl olur pes yigregi
 12 budur kim ne a la ola ve ne  okla ve amm  h mm mda yimek ve i mek
 13  atı muzırdur ve h mm mda  ok oturmak da ı muzırdur z r  beden n
- 66A 1 za'  f   uzvları d k l r ve bedeni s st eyler ve si ire dem
 2 iriŗ r ve har ret-i gar z yi ta lil ider ve  a' amu n ve cim ' u n
 3 da ı iŗtih sın keser ³¹¹ **الفصل الرابع**
 4 biŗinci ma  alen n d rd nci faŗlında nevm n ve ya uzanu n ya' n 
 5 uyuma u n ve uyumama u n tedbirini bild rel m bilgil kim uyuma u n
 6 yigregi oldur kim  a' am me' de a zından ind kden Őo ra
 7 ola uy u i' tid lile gerekd r ya' n  ne  ok ve ne az t  kim
 8  uvvet fi' line m temekkin ola ve r  u n cevheri arta ve a la
 9 uyumak  atı muzırdur ve g nd z uyumak da ı muzırdur z r  andan
 ru bete
 10 mens b olan mara lar h şıl olur ve hem be zi har b ider
 11 ve ar a  stine yatmak da ı muzırdur anu n n kim beden n fuz l 
 12 bir ya aya da ı m teveccih olur ve amm  yaku a ya' n  uyanu luk
 13 ifr tla olıca  bedeni tecfif ider ve ru betlerini  urıdur
- 66B 1 ve  a' amı si mege men' ider ve miz c  fes da vir r ve eger be  ayet
 2 ifr tla olurısa  adamı del rd r ³¹² **الفصل الخامس**
 3 biŗinci ma  alen n biŗinci faŗlında y lu  d rt f sl  m cebince
 4 tedbiri bilgil kim rebi'  n ya' n  yazu n evvelinde faŗda
 5 ve ish le Ő r ' itmek gerek kim  atı m fidd r ve musa  hin
 6 ve mura t b nesnelere muzırdur ve Őayfda ya' ni yayda musa  hin
 7 nesnelere ve  ok yimekten ve  ok riy zet ve  ok hareket itmekten
 8 sakınmak gerek ve g lgeye ve r hata ve  uŗma a ve mu affi
 9 ya' n  s y nd rici nesnelere m l zemet  ılmak gerek ve harifde
 10 ya' n  g zde m ceffif nesnelere ve cim ' dan ve Şavuk Şuda

³¹¹ (fasıl) d rd nc  b l m

³¹² (fasıl) beŗinci b l m

11 ve şavuk yirde oturmağdan ve gün ortasınıñ ıssılığından ve gicenüñ
 12 şavukından şaķınmağ gerek ve yimişi çok yimek ķatı muzırdur ve
 muratıb
 13 ve az musahħin nesneleri isti' māl itmek ve evvelinde ķuşmağā
 mülāzemet ķılmağ

- 67A 1 ķatı müfiddür ve şitāda ya' nī ķışda faşddan ve hıċāmatdan
 2 ve ķusmağdan saķınmağ gerek lākin ishalde ruħsat vardur
 3 ve ğızāyı çok ķılmağ gerek **الفصل السابع** ³¹³
 4 bişinci maķālenüñ altıncı faşlında yüklü ve emzükü ' avretüñ
 5 ve genç oğlancuklarıñ tedbirin bildürelüm bilgil kim yüklü
 6 ĥatun kişinüñ tedbiri budur kim ta' amlarıñ ķoķusından
 7 saķınmağ gerek ve faşddan ve hıċāmatdan ve ķusmağdan daħı
 8 meger ķatı zarüret ola ve güleñübüne ve sirkengübüne ve
 9 vaķtehā mülāzemet itmek gerek tā kim me' desi arına ve kil yimeden
 10 kesile ve ammā emzükünüñ tedbiri budur kim aña mücāme' at
 11 itmeyeler ve riyāzet ve ĥareket itdüreler zīrā ĥareketsüz olıcağ
 12 südi ĥarāb olur ve ammā genç oğlancuklarıñ tedbiri
 13 budur kim aħlāķını ta' dīl ideler ve ķatı ķorķutmayalar ve uyķusuz
- 67B 1 ķomayalar tā kim oğlancuğ ķavrulmaya ve gök olmaya **الفصل السابع** ³¹⁴
 2 bişinci maķālenüñ yidinci faşlında büyük
 oğlancuğlarıñ ve yigitleriñ
 3 ve ķırğıllarıñ ve ķocalarıñ tedbirini bildürelüm bilgil kim
 4 büyük oğlanlarıñ mizācı ĥār-raṭbdur pes ğızāları ve cemī' -i
 5 tedbirleri bārid ü yābis gerek ve yigitleriñ mizācı ĥār-yābisdür pes
 6 ğızāları ve cemī' -i tedbirleri bārid-raṭb gerek ve ķırğıllarıñ
 7 mizācı bārid-yābisdür pes ğızāları ve cemī' -i tedbirleri ĥār-raṭb
 8 gerek ve ķocalarıñ mizācı muħtelifdür zīrā a' zā -yı aşliyyeleri
 9 bārid-yābisdür ve a' zālarıñ tecvīfi balğamuñ ruṭbetile
 10 tolu olur imdi aşķāre a' zālarına nażar ķılmak gerek eger

³¹³ (fasıl) altıncı bölüm

³¹⁴ (fasıl) yedinci bölüm

11 bārid-yābisise pes ğızāları ve cemī^c -i tedbirleri hār-raṭb
 12 gerek ve eger bārid-raṭbsa ğızāları ve cemī^c tedbirleri hār-yābis
 gerek

13 الفصل الثامن³¹⁵ bişinci maḳālenüñ sekizinci faşında

- 68A 1 hastaluruñ ^c ilāçlarını bildürelüm bilgil kim hastaluruñ
 2 ^c ilācı yā oldur kim edviye-i isti^c mālile olur yā oldur kim
 3 el mu^c ālecesile olur ammā ol kim edviye-i isti^c mālile olan
 4 bedenüñ hem içerisinden ve hem tışrasından olur ve bedenüñ
 5 içerisinden olan yā oldur kim istifrag ider müsehhil otlar
 6 gibi ve kısturma otlar gibi ve ğayrısı yā oldur kim habs ider
 7 muḳabbız ve dutucu otlar gibi ve ğayrısı ve bedenüñ tışrasından
 8 olan yā oldur kim bedenüñ itin eksildür yaralarda artuḳ
 9 iti yiyen edviye gibi veyā oldur kim bedenüñ itini arturur
 10 yaralarda it bitüren otlar gibi veyā oldur kim bedenden
 11 çıkanı dutar ḳan dutucu otlar gibi veyā oldur kim mizācı tağyir
 12 ider ābzenler gibi ve tıllılar gibi yaḳular gibi ve ğayrısı ve ammā
 13 ol kim el mu^c ālecesile olur sınıḳ sarmak gibi ve faşd ve hıçāmat gibi
- 68B 1 ve dağ urmak gibi ve göz ḳapağın kesmek gibi ve ğayrısı ve bilgil
 2 kim edviyeyile mu^c ālece iden kişi on nesneyi ri^c āyet itmek gerek
 3 birisi maražuñ nev^c i ikincisi maražuñ sebebi üçüncüsü marizüñ
 4 ḳavilığı ve za^c iflığı dördüncüsü sıḳhatüñ mizācı bişincisi maražuñ
 5 mizācı altıncısı maražuñ sinni ya^c nī yaşı yidincisi maražuñ
 6 ^c ādeti sekizincisi şehrün havāsı toḳuzuncısı yilün hāzır
 7 vaḳti onuncısı havānuñ hāli ammā otuñ keyfiyyetinden ve dereceleri
 8 yā oldur kim maražuñ keyfiyyetinden ve derecesinden
 9 istihrāc olunur ancılayın kim her maraž kim ḳatı ışşıdur ḳatı
 10 şavuḳ otıla ^c ilāç ḳılmaḳ gerek ve her maraž kim ḳatı şavuḳdur
 11 ḳatı ıssı otıla ^c ilāç ḳılmaḳ gerek veyā oldur kim bedenüñ mizācından
 12 istihrāc olunur ancılayın kim ıssı mizāclu kişiye harāret
 13 ^c āriz olıcaḳ anuñ mizācını az şavutmaḳ gerek ve şavuḳ

³¹⁵ (fasıl) sekizinci bölüm

- 69A 1 mizāclu kişiye burūdet ʿarīz olıcaķ mizācuñ az ısıtmek
 2 gerek veyā oldur kim vaķte ve havāya ve Őehre mūlāyim olan
 3 nesnelerden istiħrac olunur ancılayın kim vaķt ve havā
 4 ve Şehir ucı bile ısı olıcaķ ok Őavutmaķ gerek yok
 5 eger ucı bile Őavuķ olurısa ķatı ısıtmek gerek ve ammā
 6 otuñ istiʿ māl idecek vaķti yā oldur kim marāzuñ vaķtinden
 7 istiħrāc olunur zīrā marāzuñ ibtidāsı vaķtinde istifrāĝ
 8 idecek otuñ istiʿ mālī cāyiz degūldür ve intiħāsı vaķtinde
 9 cāʿizdür veyā oldur kim marīzūñ ķavīlıĝından ve zaʿiflıĝından
 10 istiħrāc olunur zīrā marīz ķuvvetlü olıcaķ istifrāĝuñ
 11 teʿhīri cāyiz degūldür ve zaʿif olıcaķ teʿhīr itmek
 12 gerek lākin ķuvvetin āĝziyeyile tedārük itmek gerek veyā
 13 oldur kim vaķt mūnāsıblıĝından istiħrāc olunur ancılayın kim
- 69B 1 istifrāĝı ķıŐ ĝünlerinde ĝün ortasında itmek gerek
 2 ve yaz ĝünlerinde seħer vaķtinde ve ammā otuñ istiʿ mālī ķankı cihetden
 3 itmek gerek oldur kim bir uzv kim ĥasta ola her cihete
 4 kim ol ʿuzva yaķındur otı ol cihetden istiʿ māl itmek
 5 gerek ancılayın kim saħc didükleri ʿillet yukarı baĝarsuķlarda
 6 olıcaķ otı yukarıdan iürmek gerek ve aŐaĝa
 7 baĝarsuķlarda olıcaķ otı aŐaĝadan iħtiķān itmek gerek ve ammā
 8 otuñ muvāfıķraĝını iħtiyār itmek gerek marāzuñ ķavīlıĝından ve
 9 zaʿiflıĝından istiħrāc olunur zīrā marāz ķatı olıcaķ aña ĝöre
 10 muvāfıķ ot virmek gerek ve zaʿif olıcaķ yine ancılayın
 11 ve ammā ol ʿilā kim ʿuzva maħŐūŐdur dört ķarīķıla
 12 tamām olur birisi ʿuzvuñ mizācından meʿhūzdur ve ikincisi
 13 ʿuzvuñ ĥılķatinden ve üçüncüsü ʿuzvuñ ķuvvetinden ve dördüncüsü
- 70A 1 ʿuzvuñ vażʿından meʿhūzdur ve ammā ol ķarīķ kim ʿuzvuñ
 2 mizācından meʿhūzdur aʿzālaruñ mizācları muħtelifdür
 3 ve her birisinüñ bir mizāc-ı tabiʿisi vardur pes her ʿuzvuñ hem
 4 Őıħķatinüñ hem marāzınuñ mizācını bilmek gerek tā kim Őıħķatinüñ
 5 mizācına dōndermeklik āsān ola ve ammā ol ķarīķ kim
 6 ʿuzvuñ ĥılķatinden meʿhūzdur her uzv kim ķaba ve hem

- 7 geñşek ola öyken gibi anuñ mu' alecesinde ıatı ot
8 isti' māl itmemek gerek ve her ' uzv kim hem sık ve hem berk
9 ola bögrek gibi anuñ mu' alecesinde ıatı ot isti' māl itmek
10 gerek ve her ' uzv kim mutavassıt ola bağır gibi anuñ
11 mu' alecesinde mutavassıt ot isti' māl itmek gerek ve ammā ol ıarı k
12 kim uzvuñ kuvvetinden me' hūzduz bir ' uzv kim re' is olsa
13 bağır gibi veyā menfa' atı cemī' -i bedende ' ām olsa me' de gibi
- 70B 1 yā lātif olsa göz gibi pes anuñ kuvvetin za' if eyleyecek ot
2 isti' māl itmemek gerek ve ammā ol ıarı k kim uzvuñ va za' ından
3 me' hūzduz anda iki fāyide vardur birisi ' uzvuñ mevzi' ine
4 maḥşūşdur ve birisi ' uzvuñ müşāreketine maḥşūşdur ammā
5 ol kim ' uzvuñ müşāreketine maḥşūşdur meşalā bilmek gerek kim
6 bağıruñ gözce yiri kim ardıdur bögreklere müşārikdür
7 ve yüzi kim ıukurcadur bağırsuqlara müşārikdür imdi
8 mādde bağıruñ gözce yirinde olıca k aña ol edviye iḥtiyār
9 itmek gerek kim māddeyi bögrekten yaña cezb ide ve bevlile
10 istifrāğ kıla yok eger mādde bağıruñ ıukurca yirinde olıca k
11 aña ol edviye iḥtiyār itmek gerek kim māddeyi bağırsuklardan
12 yaña cezb kıla ve ishālile istifrāğ ide ammā ol ' uzv
13 kim mevzi' ine maḥşūşdur a' zālarda ya kın ' uzvlar vardur me' de
- 71A 1 gibi ve ıra k ' uzvlar vardur öyken gibi ve ammā ol ' uzv kim
2 ya kındur me' de gibi mu' tedil ot aña süra' tile irişür
3 ve mizācını tiz tağıyir ider ve ammā ol ' uzv kim ıra k dur
4 öyken gibi mu' tedil ot aña irişince kuvveti geçer pes anuñ
5 otı kuvvetlü gerek imdi buña göre otuñ kavī mevzi' ne
6 göre ta kdir itmek gerek ve bilgil kim mādde dökülü
7 dururiken bir yirden bir yire cezb itmek olur ne kadar ıra k
8 yirde olursa ve ammā ' uzvda ḥāşıl olduğı hālde eger
9 tiz va ktdede tıyulurısa ya kın yirden yine cezb itmek olur ancılayın
10 kim raḥimūñ māddeyi belürür ḥı cāmātıla cezb olur yok eger

- 11 giç tıyulurısa nefsi-ı ʿ uzvdan aqtarmak gerek **وَاللَّهُ أَعْلَمُ** ³¹⁶
- 12 **الفصل التاسع** ³¹⁷ bişinci maqālenüñ tokuzuncı faşında
- 13 faşdı ve hıcamatı bildürelüm bilgil kim faşd demevî bedenlere
- 71B 1 ve yimeklü içmeklü kişilere katı münāsib ʿ ilāçdur ve faşdda muʿ tād
- 2 olan tamarlar koluñ tamarlarıdur imdi ʿ illet başda olıcağ
- 3 kīfāl tamarını faşd itmek gerek zīrā menfaʿ atda ol tizdür
- 4 ve bedenüñ aşığasında olıcağ bāsaliğ tamarını faşd itmek gerek
- 5 zīrā menfaʿ atda ol tizdür ve ekhel hūd kīfālıla bāsaliğıñ
- 6 menfaʿ atlerini bile cemʿ ider ve ammā hıcamatuñ fiʿ li zaʿ ifdür zīrā
- 7 hıcamat ʿ uzvuñ çevresindeki kanı cezb ider hemān ve kamu
- 8 hıcamatlardan iki baldıruñ hıcamatı kuvvetlüdür **وَاللَّهُ أَعْلَمُ** ³¹⁸
- 9 **الفصل العاشر** ³¹⁹ bişinci maqālenüñ onuncı faşında kuşmağı
- 10 ve ishālî ve ihtikānı bildürelüm bilgil kim kuşmak kusdurucı
- 11 otlarıla olur lākin istiʿ māli muhātaradur zīrā şāyed kim
- 12 katı ögümeğden kişi boğıla ve ammā ol kuşmak kim muhtelif
- 13 taʿ amlarıla olur meʿ deyi ve meʿ deye yakın olan ʿ uzvları eridür
- 72A 1 ve ammā ishālüñ şartları oldur kim müşhilden öñdin müleyyinler
- 2 istiʿ māl itmek gerek ve şöñra hareket itmemek gerek
- 3 ve ögümeği defʿ iden otlar yiylemek gerek hayva gibi naʿ naʿ
- 4 gibi ve ğayrısı ve eger ifrātıla ishāl iderise dutucı nesnelere
- 5 istiʿ māl itmek gerek ve eger ishāl itmesse yigregi budur kim
- 6 tabiʿ atı ayruğ üşendürmemek gerek meger bir qorqulu hāl şadır
- 7 ola ve qorqulu hāl şadır olurısa yigregi budur kim
- 8 ihtikānı istiʿ māl ideler ihtikān qarındağı ve bağarsuğdağı hıltları istifrāğ ider
- 9 **المقالة السادسة** ³²⁰

³¹⁶ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³¹⁷ (fasıl) dokuzuncu bölüm

³¹⁸ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³¹⁹ (fasıl) onuncu bölüm

- 10 altıncı makâlede başda olan ‘ illetleri bildürelüm ve bu makâle
- 11 birkaç faşla müstemildür الفصل الاول³²¹
- 12 altıncı makâlenüñ evvelki faşında şudâ‘ı ya‘ nî baş ağrısını ve şaķıķı
- 13 ya‘ nî yarım baş ağrısını ve devvârı ya‘ nî baş çegzinmesini bildürelüm
- 72B 1 bilgil kim bu ‘ illetler yâ oldur kim ıssı olur veyâ oldur kim
- 2 şavuk olur ammâ ol kim ıssıdur yâ oldur kim kıandan olur
- 3 yâ oldur kim şafrâdan olur ammâ ol kim kıandan olur
- 4 sebebi budur kim başuñ tamarları kıanıla tolar ve ‘ alâmetleri
- 5 budur kim yüz ve göz kızarur ve beden kıatı ıssı olur ve nabz daķı ‘ aẓîm
- 6 olur ve tamarlar yoğnalur ve secdeye varıcaķ yüz selinür ve ağzuñ
- 7 taķı taķlı olur ve boğaz irilenür ve ‘ ilâcı budur kim kıfâl
- 8 tamarından kıan alduralar eger ağrı başuñ sağ yanındayısıa
- 9 sağ kıoldan ve eger şol yanındayısıa şol kıoldan yoğsa ağrı
- 10 kıanķı yanında artuķısıa ol kıoldan alduralar ve eger faşd mümkün
- 11 degül ise baldurda kıcâmat itdüreler ol daķı mümkün degül ise
- 12 eñseden kıcâmat itdüreler yoķ eger ağrı başuñ ardındayısıa
- 13 alın tamarından alduralar andan şoñra ‘ unnâb şarâbın vireler
- 73A 1 yâ temirhindînüñ şarâbını yâ erük şarâbını yoķsa on biş direm
- 2 şaruhelileyi hâvanda gâyet yumşaq döğeler ve üstine yüz kırık
- 3 direm erük şuyın kıoyalar ol kıadar ezeler tâ kim helilenüñ cemî‘ -i
- 4 kıuvveti erük şuyına çıķa andan şoñra süzeler ve içinde yigirmibiş
- 5 direm aķ şeker yâ ĥorâsânî terengübîn ezeler ve içüreler
- 6 yâ taķlı nârı ve ekşi nârı döğeler içiyile bile ve sıkalar ve şuyından
- 7 toķsan direm kıadarı içüreler aķ şekerile bile yâ oldur kim
- 8 on diremden tâ on biş direme degin ezilmiş kıyârşenber
- 9 birez ĥamîr-benefşeyile ılıcaķ şeker şerbetine ezeler ve içüreler
- 10 ve ğıẓâsı rufdan yumurda ola yâ nâr-dân müzevveresi ve ammâ
- 11 ol kim şafrâdan olur sebebi budur kim bedenden ıssı buķarlar
- 12 mürtefi‘ olur ve başuñ tamarlarında tıķılır ve ‘ alâmeti budur kim

³²⁰ (makâle) altıncı konu

³²¹ (fasıl) birinci bölüm

- 13 beñzi şararur ve ağız tadı acı olur ve baş ve yüz od gibi tütüşur
- 73B 1 ve nabzı tîz olur ve bevli yiti olur ve ‘ilâcı budur kim
 2 evvel bu otıla ishâl itdürmek gerek temirhindî kim
 3 çöpinden ve çekirdeginden arınmış ola on direm erük
 4 on biş direm ‘unnâb otuz dâne sibistân otuz dâne bu otları
 5 altı yüz direm şuyıla bişürmek gerek tâ kim şuyuñ dört
 6 bahşşı gide ve bir bahşşı kıla andan soñra süzmek gerek
 7 ve içinde yigirmi direm terengübîn ve on direm hıyârşenber
 8 içini ezüp içürmek gerek yoksa otuz direm sirke yüz kırk
 9 direm ıssı şuyıla qarışdurup içürmek gerek zîrâ ıssı şu
 10 sirkeyile şafrâyı tîz ishâl ider yoksa taze güli dögeler
 11 ve şuyından toksan direm alalar ve içinde yigirmi direm terengübîn
 12 yâ şeker ezeler ve içüreler ve eger şayrunuñ başı ağırduğı
 13 hâlde gönli dönerise ve tasalanurısa aña kuşmak yürümek gerek
- 74A 1 ve şavuk evde komak gerek ve ol evi şulamak gerek ve bağ
 2 yaprağıla yâ hilâf yaprağıla yâ söğüd yaprağıla döşemek gerek
 3 ve yanında çok qar ve buz komak gerek ve kettân bizleri qar üstünde
 4 şavutmak gerek ve baş üstünde biri biri ardınca komak gerek
 5 şuña degin ki şavukı beynisine degin geçe ve erük hōş-âbına
 6 ve zerdâlü hōş-âbına ve kara duta ve ekşi nâruñ şuyına mülâzemet
 7 itmek gerek ve şandalı ve kâfûrı hilâf şuyına ve gül şuyına
 8 ezip başına sürtmek gerek ve güli ve benefşeyi yiylemek gerek
 9 ve ğızâsı cev-âb ola ve bilgil kim şırf süciyi içmekden
 10 dağı başda bir ıssı şudâ‘ hâşıl olur pes başı gül yağıla ve gül
 11 şuyıla ve sirkeyile şavutmak gerek ve uykuya ve râhata
 12 çâre itmek gerek ve eger me‘ dede süciden dağı bağıyye varısa
 13 sirkengübînile ılıcak şu içüp kuşmak gerek ve ayaklarını benefşe
- 74B 1 yağıla ve tuzıla bile omak gerek ve bâbünacı ve benefşeyi bişüreler
 2 ve şuyına girüreler ve aḡşam olıcaḡ hammâma givüreler ve ğızâsı
 rufdan
 3 yumurda ve mercimek aşı kelemile katı müfiddür ve mârül yimek
 4 dağı katı müfiddür ve eger bu ‘ilâçdan soñra zaḡmetüñ

- 5 bağıyyesi kalurısa az az şulıca aķ şarāb virmek gerek ve ammā
6 ol şudā[‘] ya[‘] nī baş ağrısı ve şakī қа ya[‘] nī yarım baş ağrısı
7 ve devvār ya[‘] nī baş çegzinmesi kim şavukdan yā oldur kim
8 balğamdan olur veyā oldur kim sevdādan olur ammā
9 ol kim sevdādan olur [‘] alāmetleri budur kim beñiz қaramturaқ
10 olur ve gözler çuқurlanur ve nabż giç olur ve bevlūñ rengi
11 dağı yaşıl olur ve ağız tadı ekşi olur ve [‘] ilācı budur kim
12 қара helileyile ve iftīmūnıla ve gārī қūnıla ishāl itdüreler
13 ve ba[‘] zı eṭıbbā buña dađı ustūḥūdūs ve beşfāyıc ve қара ḥarbaқ
- 75A 1 ve қара тұз қатарlar yoқsa alalar қара helile ve balıla ve emle ve rāziyāne
2 köki ve kerefs köki ve ızhır ve buyan her birisinden on
3 direm ebūcehl қarpuzınuñ içinden iki direm cemī[‘] sin dört yüz
4 direm şuyıla bişürmek gerek tā kim yarusı gide ve yarusı
5 қала ve andan soñra süzeler ve içinde onbir direm şabr-ı suқūturu
6 bıraқalar ve sırça қabda қoyalar ve güneşde bir sā[‘] at қadarınca
7 қoyalar ve andan onbir diremden tā yigirmi iki direme değın
8 bir şerbetdürür başı қатı yavlaқ tenқыye ider yāḥūd iftīmūn
9 maṭbūḥıla yā iftīmūn ḥabbıla ishāl itdüreler yāḥūd altı
10 direm eftīmūn bir üsküre қoyun südile içürelер ve aña birez şeker
11 dađı қатарlar ve gızāsı noḥūd ābe yā zırvā ferrūc itile yā şeker
12 pālūdası bol şıra-rūganıla ve ammā ol kim balğamdan olur
13 [‘] alāmetleri budur kim uyḥucuқ olur ve baş ağırlanur ve ağız tadı
- 75B 1 тұzluraқ olur ve қарure ak olur ve nabż hem giç ve hem inlü
2 olur ve [‘] ilācı budur kim şabr ḥabbıla yā şebyār ḥabbıla ishāl itdüreler
3 yā ḥabb-ı қōķāyāyıla yā ḥabb-ı ayāricıla yā ayāric-ı lūgāziyyeyile yoқsa
4 alalar kerefs toḥmı üç direm rāziyāne biş direm çekirdeksüz
5 itlü kızıl üzüm yigirmi direm buyan yidi direm [‘] aşfür toḥmınuñ
6 içi on direm cemī[‘] sin iki yüz altmış direm şuyıla қaynatmaқ
7 gerek tā kim üç baḥşı gide ve bir baḥşı қала aңdan soñra
8 süzip içürmek gerek ve dağı ayāricıla garğara itdürmek gerek
9 ve sirke yağında merzenkūş yaprağımı қaynadalar ve burnına ṭamzuralar
10 ve müşki becidd yiletüreler ve gızāsı serçe iti yā keklik iti

- 11 yā dürrāc itı yā bıldırcın itı ideler gerekise alye gerekise
 12 muaccan ve gerekise sgölme olsun **الفصل الثاني** ³²²
- 13 altıncı maālenüñ ikinci faşlında sersāmı bildürelüm bilgil kim
 76A 1 sersām bir ıssı şışdür kim dimāguñ perdesinde olur yā oldur
 2 kim andan olur  alāmetleri budur kim beñzi ızarur ve nabz
 3  azım olur ve  al perākende olur ve astayı güldürür ve feralu
 4 kılur ve  ilācı budur kim eger bu  illet mukem olmadın irişüriseñ
 5 ifāl amarından an aldurasın yo eger göresin kim
 6  illet mukem olmuşdur alın amarlarından yā şaa amarlarından an
 7 aldurasın andan şoñra erügi ve  unnābı ve sibistānı ve buyanı
 8 ve benefşeyi aynadasın ve içinde terengübın ezeseñ ve içüresin
 9 tā kim abı atı yumşana yo eger göresin kim  illet iken atı
 10 olmuşdur olmaya kim an aldurasın velākin  ināyetüni şuñā
 11 şarf itgil kim başı bu otlarıla hem tebrıd ve hem tertıb idesin
 12 alasın gül yağı ve sirke ve biri birine atasın ve alkayasın tā kim
 13 āmihte ola ve baş üstine karşı pul pul tökesin andan şoñra
 76B 1 alasın bābūnac ya nı pāpatya ve benefşe ve nılüfer ve gül ve arpa
 2 kim döğülmüş ve yincilmüş ola ve ara aşaşuñ abuğı ve mārül
 3 tomı ve tuffāhuñ köki ya nı urudan bu otları atlu şuyıla aynada
 4 ve astanuñ başına becid tökesin andan şoñra benefşe yağını
 5 yā nılüfer yağını yā datlu abauñ yağını ızolan südiyile arışdurasın
 6 tā kim āmihte ola andan şoñra ar üstine şavudasın
 7 ve başa bol bol dökesin ve gızā cev-āb ola māye-oş nārūñ
 8 şuyıla yāhūd abusuz mercimek aşı bādām yağıla ve ammā ol kim
 9 şafrādan olur  alāmetleri budur kim benzi şararur ve dil
 10 daı şararur ve o samurdama ve uyusuzluk olur ve  ilācı hemān
 11 ol müteaddim  ilādur ve faşdında ilāf vardur lākin gızāsı 
 12 cev-ābdur kim içinde ekşi erük bişmiş ola ve oşlıa dönicek
 13 [etmekile] ekşi nār şuyını virmek gerek yāhūd oruk şuyın
 77A 1 andan şoñra isbānā müzevveresini vireler **الفصل الثالث** ³²³

³²² (fasıl) ikinci bölüm

- 2 altıncı maqālenüñ üçüncü faşında mālîhülyâyı bildürelüm bilgil
3 kim mālîhülyā yunanice hılt-ı sevdāvî dimek olur ve bu ‘illet
4 iki nev‘dür birisi ıssı hıltıdan olur ya‘nî kan göynüğinden yā
5 şafrā göynüğinden ve birisi şavuk hıltıdan olur ya‘nî
6 balgam göynüğünden yā sevdā göynüğünden ve bu ‘illetüñ
7 sebebi bir sevdāvî buhardur kim dimāğa mürtefi‘ olur
8 ve dimāğı karardur pes dimāğ karañuluk içinde qalur ancılayın
9 kim şāfi havāya tuman düşer ve mütekedir olur pes
10 anuñçün mālîhülyālu kişiler korkak ve ğam-ġin olur ve ammā
11 çürük endişenüñ hōd kararı yoqdur zīrā ba‘zıları öldüğün
12 becidd ister ve ba‘zıları ölümden qatı qorhar ba‘zıları
13 kendüyi hōrōs olmuş şanur ve hōrōs gibi öter ve ba‘zıları
77B 1 kendüyi it olmuş şanur ve it gibi ürer ve ba‘zıları şanur
2 kim gök üstine düşedurur ve ba‘zıları ğayb bilürem diyü
3 da‘vā kıılır ve ba‘zıları kendüyi beg şanur ammā ol kim ıssı
4 hıltıdan olur ‘alāmeti budur kim bevli kızıl olur ve nabzı
5 tiz olur ve uykusuzluk ğalebe ider ve ‘ilācı budur kim evvel
6 ekhel tamarından yā şāfin tamarından kan aldurasın ve qanuñ
7 rengine nazır kılasın eger hem şāfi ve hem kızılısa
8 tiz dutasın zīrā buña delālet ider kim hılt dimāğdadur
9 ve bedene henüz şāmil degüldür yoq eger qanuñ rengi
10 kızılısa kifāyet idecek miqdārca aqdurmaq gerek andan
11 soñra birkaç gün diñlendürmek gerek ve ol birkaç günde
12 ğızāsı şōrvā olsun yā oğlaq itile yā şişek iti yā ferrüc
13 yā dürrācıla ve palūda bādām yağıla ve eger mārül vaqtise
78A 1 mārül yidüresin ve aşına dağı toğrayasın ve başına dağı ‘ināyet
2 itmek gerek alasin benefşe yağı ve qabaq yağı ve haşhāş yağı
3 cemī‘ sin bile qarışdurasın yā ayru ayru aña kız oğlan südini
4 qarışdurasın ve başına bol bol dökesin ve eger dileriseñ
5 kim ishāl itdüresin ve qara helilenüñ maţbuñına iftimün ve ğarîkün

6 ve maḥmūde katıb içüresin ve ammā ol kim şavuk hıltıdan olur
 7 ‘ alāmetleri budur kim seyleri aḥar ve burnından yaş gelür
 8 yoksa bevlünüñ rengi yaşıl olur ve nabzı giç olur ve ‘ ilācı
 9 budur kim iftīmūñ maṭbūhıla ishāl ideler yā iftīmūñ ḥabbıla
 10 yā Cālīnōsuñ ayāracıla bābūnac şuyına bādām yağı ve koyun
 11 südi qarışdurasın ve qarşu başına dōkesin bir müshil daḥı
 12 kara helileyi bişürüp şuyına iftīmūn ve ġārīkūn ve ḥıyārşanber
 13 katıp içürmek gerek ve ġızā’sı ferrūc şōrvāsı ola **وَاللَّهُ أَعْلَمُ**³²⁴

78B **الفصل الرابع**³²⁵ altıncı maḳālenüñ dōrdünci faşlında

2 şar‘ı bildürelim bilgil kim şar‘uñ sebebi bir süddedür kim
 3 dimāġuñ yollarında tıkilur ve rūḥ-ı nefsanīyi nüfūz itmekden men‘
 4 ider velākin tamām südde deġüldür ve bu ‘ illet iki nev‘dür birisi
 balġamī
 5 ve birisi sevdāvī olur ve kıandan ve şafrādan daḥı olur velākin
 6 nādīr de olur ammā ol kim balġamdur ‘ alāmeti budur kim beñzi
 7 bozarur ve ağız köpüklenür ve bu ‘ illet semiz kişilerde olur
 8 zīrā miżācları balġamī olur ve ‘ ilācı budur kim ḥabb-ı kākōyāyıla
 9 ishāl itdürmek gerek yā ḥabb-ı iştamḥī kūnıla yā ayārac-ı
 10 lūġāziyyeyile yoḥsa bu otı viresin alasın ebūcehl karpuzınuñ
 11 içi ve maḥmūde ve kara duz ve muḳl-ı azraḳ ya‘nī ebūcehl kōzınuñ
 12 pusı her birisinden bucuḳ direm ustūḥūdūs iki mişḳāl ġārīkūn
 13 ya‘nī kaṭrān köpügi bir direm kābilī ve kara helile ve ayārac-ı fayḳarā

79A 1 her birisinden bucuḳ direm ve bu cemī‘ sin iki şerbetlikdür ve ġızāsı
 2 yaban kuşlarınuñ iti ola ve ammā ol kim sevdāvīdür
 3 anuñ ‘ alāmeti aruḳluḳdur ve beñzi qararmaḳdur ve ‘ ilācı budur
 4 kim aña maṭbūh-ı iftīmūn vireler yā ḥabb-ı iftīmūn yoksa
 5 ḥacer-i ermenī bir taşdur kim lājverde beñzer ve bir direm
 6 ayārac-ı fayḳarā bir direm ıtır yağıla qarışdurup vireler yāḥūd
 7 bu otı vireler besfāyic ve ustūḥūdūs ve iftīmūn her

³²⁴ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

³²⁵ (fasıl) dōrdüncü bölüm

- 8 birisinden bir direm yunmuş hâcer-i ermenî ve yunmuş lâjverd
 9 ve ayârac-ı faykârâ her birisinden buçuğ direm maḥmûde ve keşîrâ ve
 rubbu's şūs
 10 ya' nî buyan bekmezi ve muḳl-ı azrak ve şaḥm-ı ḥanzal
 11 her birisinden bir rub' aḡrı bu otları yumşak dögeler ve bādâm
 12 yağıla ovalar ve yoğuralar ve büyük ḥab eyleyeler ve cemî' sin bir
 şerbetdür
 13 ve ğızâ'sı fürrücuñ éti şörvâyıla ³²⁶الفصل الخامس

- 79B 1 altıncı maḳâlenüñ bişinci faşında sekteyi bildürelüm bilgil kim
 2 sekte bir tamâm süddedür kim dimâğuñ tecvîflerinde ve dimâğuñ
 3 rûḫı yolında tıķılur ve a' zānuñ ḥissini ve ḥareketini mu' aṭtal kılar
 4 ve bilmeyen kişi ḥastayı ölmüş şanur ve Muhammed bin Zekeriyâ eydür
 kim
 5 gözüñ kapaķını aķtarmaķ gerek tā kim biline zîrâ ölinüñ kapaķı
 6 aķtarılmaz ammâ ol kim yaradan olur aña çâre yokdur ve ammâ
 7 mādđinüñ ' ilâcı budur kim māddeyi istifrâğ itdürmek gerek
 8 eger göresin kim kan ğâlib olupdur pes iki ķifâldan
 9 yâ boyundağı iki şâḥ tamaradan kan aldurmaķ gerek yâḥūd iki
 10 baldurdan ḥıçâmat itdürmek gerek ve taḥķi ķ bilmeyince kim kan
 11 ğâlib olupdur olmasun kim faşda yâ ḥıçâmata ta' arruz idesin andan
 12 soñra yumşak ḥuķnelerile taḃî' atını yumşatmaķ gerek andan soñra
 13 mutavassıṭ ḥuķneleri andan soñra yiti ḥuķneleri isti' māl itmek gerek
- 80A 1 ve ammâ eger balġamdanısa o yiti ḥuķneleri isti' māl itmek
 2 gerek tekrârıla ve içinde şaḥm-ı ḥanzal ve kıntürüyün-kebîr kâatmaķ
 3 gerek ve birez ayârac-ı faykârâ yağ içinde ezeler ve bir yelege bulaşduralar
 4 ve aġzını açalar ve ol yalagı aġzına şoķalar tā kim kuşduralar
 5 ve yassı büyük demür pâresi oda kızduralar ve tepesine yakın getüreler
 6 tā kim saçını göyündüre ve kündüsi ya' nî aġu kundusı yumşak
 7 dögeler ve burnına üfüreler yâḥūd yiyledeler ve müşki ve ķaranfulı
 8 ve cünd-bâdesteri i ya' nî oġlan aşını ve ferfuyünü hem yiyledeler ve hem

³²⁶ (fasıl) beşinci bölüm

- 9 burnına dahı üfüreler gerekise cemî^c sin birgurdan ve gerekise
 10 ayru ayru ayaklarını ayağ taşıla kıtı kaşıyalar ve başını yülüdeler
 11 ve üstine kabardıcı otlar yaqalar belâdur gibi ve ferfiyün ve
 12 cünd-bâdesteri gibi ve eger boğazdan geçerise bal şerbetile azacuk
 13 tiryâk-ı kebîr yâ tiryâk-ı erba^c a içürmek gerek ve sekteyle
- 80B 1 ölmek ortasında fark budur kim burnına yakın atılmış pamuk koyalar
 2 eger hareket iderise sektedür yoksa ölüdür ve yigrek budur
 3 kim dübürüne barmaq şokalar zîrâ dübürde bir tamar vardur kim mâ-dâm
 4 insân diridür ol tamar hareketdedür eger ol tamar hareket
 5 iderise sektedür yoksa ölüdür ³²⁷ الفصل السادس س
- 6 altıncı maqâlenüñ altıncı faşında fâlici bildürelüm bilgil kim fâlic
 7 bir süstlükdur kim bedenüñ bir nimesini tamâm dutar ve sebebi budur kim
 8 dimâguñ tecvîflerinden bir şavuk ruṭûbet bedenüñ bir nimesinüñ
 9 siñirlerinde tökülür ve hissün ve hareketüñ kuvvetini siñirler içinden
 10 geçmege men^c ider pes ol nime meflûc olur veyâ oldur kim
 11 hissün ve hareketüñ kuvveti geçer lâkin a^c zâlara eşer itmez zîrâ
 12 a^c zâlaruñ mizâcı ol şavuk ruṭûbetden fesâda varubdur ve
 13 şâyed kim ol ruṭûbet murdâr iligüñ bittügi yirde dokülür pes iki a^c zâları
- 81A 1 nimeye ^câm olur ve hâric-i beden meflûc olur meger yüzüñ
 2 hemân ve ^calâmetleri budur kim bedenüñ bir nimesi onu bilmez
 3 olur ve hisden ve hareketden qalur ve qarüresi aq ve hem hâm
 4 olur ^cilâcı budur kim evvel mutavassıt huḳneleri isti^c mâl
 5 itmek gerek andan ıssı huḳneler kim içinde şahm-ı hanzal ve qanṭürüyün
 6 bişmiş ola andan şoñra alasin ustūḥūdüs ve kerefs
 7 toḥmın ve anīsōn ve rāziyâne ve buyan bu otları qaynadasın
 8 ve süzesin ve içinde sirkengübîn-i ^cunşulî ve gülengübîn
 9 ezegin ve içüresin birkaç gün andan şoñra ayārac ḥabbıla
 10 ishâl itdüresin yāḥūd ayārac-ı lūgāziyyeyile andan şoñra
 11 tiryâk-ı fārūq yâ ma^c cün-ı belâdurı viresin ³²⁸ الفصل السابع

³²⁷ (fasıl) altıncı bölüm

³²⁸ (fasıl) yedinci bölüm

- 12 altıncı makālenüñ yidinci faşlında ra‘ şeyi bildürelüm bilgil
 13 kim ra‘ şe ‘ uzvı götüren kuvvetüñ za‘ iflğından olur ve bu
 81B 1 kuvvetüñ za‘ iflğı yā oldur kim nefse bir elem irişür korkmaq gibi
 2 ve kaçımak gibi ve ğayrısı veyā oldur kim beden cihetinden bedene mizāca
 3 burüdet müstevli olur nitekim şavuk şuyı yā süci ifrātıla
 4 içen kocalara müstevli olur ve ‘ ilācı hemān fālicüñ ‘ ilācıdur
 5 ve dağı ıssı yağlardan dem-be-dem içürmek gerek kozuñ yağı
 6 gibi ve hırva‘ uñ ya‘ nī kene otınuñ yağı gibi ve belesān yağı
 7 gibi ve ğayrısı **الفصل الثامن** ³²⁹ altıncı makālenüñ
 8 sekizinci faşlında laşveyi bildürelüm bilgil kim laşve
 9 bir ğalīz hıltdan olur kim iki çeñeye varan siñirüñ
 10 içinde tıķılır ve hissüñ ve hareketüñ yollarını dutar pes apansuz
 11 yuzüñ bir yanı egilür ve zevkuñ hissini giderür ve çeynemegüñ
 12 kuvvetin fesāda virür ve üfürdükde yil ağızuñ bir yanından çıkar
 13 ve bir göz yumılmaz olur ve ‘ ilācı hemān fālicüñ ‘ ilācıdur
 82A 1 dā’imā gözgüye bakmaq gerek ve karañuluğ eve komağ gerek
 2 ve taşları od içinde kızduralar ve süci içinde birağalar ve hastayı
 3 buğına dutalar ve aқsurdıcı otlarıla aқsurdalar ve burnına münāsib
 4 otlar tamzuralar **والله أعلم** ³³¹ **الفصل التاسع** ³³⁰
 5 altıncı makālenüñ tokuzuncı faşlında zükāmı bildürelüm
 6 bilgil kim zükām bir ruṭubetdür kim baş ileyinüñ iki
 7 tecvifinden gelür ve burnuñ delüğinden aқar imdi eger
 8 baş ağırırısı ve ıssılığıla tutuşurısı ve yüz ve göz kızarurısı
 9 pes kīfāl tamarından kan aldurmaq gerek benefşe şarābını
 10 bādām yağıla virmek gerek yok eger harāretüñ ‘ alāmeti
 11 yoḥşa ve burundan aқан ğalīz ola ḥūh aқ olsun ve ḥūh
 12 şaru olsun anı kendü kendüye komağ gerek yok eger
 13 hem aқ ve hem raķīķısa bizler od üstine kızdurmaq gerek

³²⁹ (fasıl) sekizinci bölüm

³³⁰ (fasıl) dokuzuncu bölüm

³³¹ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

- 82B 1 ve ıssı reyḥānları yiylemek gerek ve çöregüñ karaca otını kavurıp
 2 bize çıkıp buruna dem-be-dem dutmaḵ gerek ³³² الفصل العاشر
 3 altıncı maḳālenüñ onuncı faşında gözün ʿ illetlerini bildürelüm ve bu
 4 faşl birkaç faşla müştemildür ³³³ الفصل الاول
 5 altıncı maḳāledeğı onuncı faşluñ evvelki faşında remedi yaʿ nī
 6 gözün ağrısını bildürelüm bilgil kim remed bir şişdür kim
 7 ṭabaḳa-yı mülteḥimede yaʿ nī göz aḥında olur ve bu ʿ illet üç nevʿ dūr
 8 birisinde göz bulanur hemān ve bunuñ sebebi tışradan olur tütün gibi
 9 ve tuz gibi ve güneş ıssısı gibi ve ğayrısı ve ikincinüñ sebebi
 10 içeriden olur ve sebebi bir māddedür kim mülteḥimede tökülür ve
 mülteḥimeyi
 11 şişürür nitekim ayruḵ ʿ uzvlarda olur ve evvelki nevʿ den
 12 bu ḳatı olur ve ikisinüñ ortasında fark budur kim evvelki
 13 nevʿ ün sebebi zāyil olıcaḵ kendüsi daḥı tiz zāyil olur ve ikinci
- 83A 1 nevʿ i bir zamān eglenür ve ammā üçüncüsü ikincisinden ḳatı olur
 2 ve şişi artuḵ olur ve ıssı şişün cemīʿ -i ʿ alāmetleri anda āşḳārā
 3 olur kızarmaḵ ve sızlamaḵ gibi ve geriñmek gibi ve ğayrısı
 4 ve bu nevʿ de ḳapaḳlar ḳatı şişer yoḒnalur ve şāyed kim tışraya
 5 devrilür ve gözün ḥareketi müteʿ essir olur ve gözün aḳı ḳatısından
 6 yüce olur ve sebebi budur kim ḳanuñ mādresi çoḵ olur ve gözün
 7 ṭamarları zaʿ ifdür anı götüremez ve ʿ ilācı budur kim evvel emrde
 8 gey edviyeye ve yaḳulara taʿ arruż itmemek gerek zīrā göz begāyet
 9 nāzıkdür ve ḥissi ğāyet tizdür meger ol evvelki nevʿ de
 10 velākin evvel ḳan aldurmaḵ gerek ağrıyan göz eger saḒ gözise
 11 saḒ ḳoluñ ḳifāl ṭamarından ve eger şolısa şoldan ve eger
 12 mümkinise kim yarındası ğünü bir defʿ a daḥı aldurasın itmek gerek
 13 tā kim tökülen mādde cezb ola andan şoñra bu maṭbūḥı birkaç kez
- 83B- 1 viresin tā kim ḥastanuñ dimāğı tamām arına ḳara helīleyi ve erügi
 2 ve ʿ unnābı ve benefşeyi bişüresin ve içinde terengübın ezessin

³³² (fasıl) onuncu bölüm

³³³ (fasıl) birinci bölüm

- 3 ve içüresin ve bu ayāricı peynir şuyında ezip içmek beğāyet
 4 müfiddür ve eger gözde ruḫūbet beğāyet çokısa hiç bundan
 5 fāyidelü yoḫdur kim şaru şabrı kāsni şuyında yā it üzümünüñ
 6 şuyında yāḫūd yağmur şuyında aḫşamdan ısladasın ve şabāḫ içüresün
 7 imdi kaçan kim zaḫmı geçe ve şişi oḫruşa pes şabr ḫabbını viresin
 8 yā ḫōḫāyā ḫabbını viresin tā kim beden beğāyet arına andan şoñra
 9 göze meşgūl olasın ve irte ve gice içinde yumurda aḫınuñ
 10 raḫīḫını yāḫūd kızoḫlan südini ḫamzurasın ve ḫayva çekirdeginüñ
 11 lu' ābını ḫızoḫlan südile çıkarasın ve göze ḫamzurasın ve eger aḫ
 12 şıyāfi ḫız oḫlan südile ezessin ve ḫamzurasın daḫı yig ola ve eger
 13 māddenüñ daḫı baḫıyyesi varısa ḫarşu gözün üstinde it üzümünüñ
 84A 1 uçlarını ḫoyasın yā toḫmekān yapraḫını yā ḫabaḫ çiçeḫini ve cimā' dan
 2 ve süciden ve itden perḫiz itmek gerek ve giç vaḫtde yiyesi
 3 yimemek gerek ve ḫızāsı ḫabuḫsuz mercimek aşı ola yā ḫabaḫı bādām
 4 yağıla bişürüp virmek gerek **الفصل الثاني** ³³⁴
 5 altıncı maḫāledaḫı onuncı faşluñ ikinci faşlında ḫarfeyi bildürelüm
 6 bilgil kim göz açılırken naḫah aña bir biz ucı yā barmaḫ
 7 yā ağaç ucı ḫoḫına yā ḫayrısı pes aña ḫarfe dirler kim
 8 hemān sa' at bir ḫōrōs boḫuzlayalar yā ḫanadınıñ ucını ḫanadalar ve
 9 ḫanını ısıcaḫla göze ḫamzurular yā şu kuşlarınıñ ḫanḫısı olurısa
 10 ḫanını ısıcaḫla ḫamzurular yā yaş kerefsün şuyını ḫamzurular
 11 yā kil-i ermeniyi ügeyik ḫanına ezip ḫamzurmak gerek añdan şoñra
 12 bir yumurdayı gül yağıla çalkayıp göze urmaḫ gerek ve bu ' illete
 13 şıyāf-ı dınārcūnı gibi tecrube olunmuş yoḫdur ve ammā ol göz kim
 84B 1 iriñlenür aḫ şıyāfıla yā şıyāf-ı abārıla ' ilāç ḫılmaḫ gerek
 2 **الفصل الثالث** ³³⁵ altıncı maḫāledaḫı onuncı faşluñ üçüncü
 3 faşlında ḫufrayı bildürelüm bilgil kim ḫufra siñirsek
 4 itdür kim göz aḫınuñ üstün yanından belürür ve gözün bınarından
 5 biter ve ḫuyruḫından yaña uzanur ve ba' zısı ol ḫadar yassı olur kim

³³⁴ (fasıl) ikinci bölüm

³³⁵ (fasıl) üçüncü bölüm

- 6 gözün̄n̄ arasını örter ve p̄arisice aña n̄huna dirler ve  ilacı
7 budur kim eger yufayısa ıssı otlarıla  ilaç kılmak gerek
8 ıyāf-1 ayşar gibi ve kul-1 b̄asilī k̄un gibi ve kul-1 r̄uṣnāyı gibi
9 yok eger hem alıñ ve hem müzmin ola āresi şoymadur
10 ve Muhammed bin Zekeriyā eydür kim yufa tufreye bundan yigrek
11  ilaç olmaya kim ıssı şunuñ buārına dutalar t̄a kim yüz ve göz
12 kızara ve yumşana yāhūd ammāma givürelor andan şoñra zıfrayı
13 ıyāf-1 ayşarıla arun arun sileler ve eger ol ıyāfdan göz
- 85A 1 arırısı gözi ıssı şuyıla yuyıp yine silmek gerek birkaç
2 gün zıfra ne adar alınısa daı gider ve ıyāf-1 ayşar budur
3 c̄azine mercimege beñzer kızılca taşcuazlar olur on
4 iki direm şam-1  arabī altı direm k̄artaş ı altı direm göyünmiş zac
5 iki direm zengār iki direm afyōn bir buuk direm afyōnī ve
6 şamı sezāb şuyına yāhūd r̄azıyāne şuyına ısladalar ve bu otları
7 yumşak dōgeler ve biri birine arışduralar ve ıyāf eyleyeler ve gölgede
8 urudalar ve ācet vatinde isti māl ideler yok eger atı müzminise ve
9 otlar aña eşer itmezse pes şoymak gerek ve şoymaınıñ
10 keyfiyyeti budur kim astayı arası üstine yaturasın ve gözini
11 aasın andan şoñra bir igne alasın kim başı ıssı olmaya
12 ve at kuyruından ıl alasın ve ol igneye geüresin ve igneyi
13 göz bıñarından yaña zıfranuñ altından geüresin ve yukaru yanından
- 85B 1 ıarasın ve igneyi gideresin ve iki elüñile ıluñ ucını ısacuk
2 dutasın ve gözün̄n̄ arasından yaña ekesin t̄a kim zıfra ayrıla
3 andan şoñra ayırduuñ bir ucını engālcüge ildüresin ve yukarıya
4 ekesin ve bıñaruñ dibinden bir maasıla kesesin ve saın kim egri
5 derin kesmeyesin t̄a kim bıñaruñ iti bile kesilmeye ve kesdükden
6 şoñra tuzı ve kemmūni eyneyesin ve göze t̄amzurasın andan
7 şoñra yumurda şarusını gül yaıla alkayasın ve ılıcak eyleyesin
8 ve eski pambuıla göze yaasın ve yarındası gözi aasın ve nazār
9 kılasın eger iriñi varısa ak ıyāf t̄amzurasın bu

- 10   il c hem n k fid r **الفصل الرابع** ³³⁶ altıncı ma  aledağı
- 11 onuncı fa lu  d rd nci fa lında sebeli bild rel m bilgil kim
- 12 sebel n sebebi bir  al z  andur kim g z n  amarlarında  ola pes
- 13 g z n  amarları  ızarur ve yoğunlar ve gerik r ve andan u acuk  amarlar
- 86A 1 biter ağ gibi biri birine  ola ur ve g zi b r r ve  al b  etden g zde
- 2 gicimek h  ıl olur ve   il ci budur kim  if l  amarından ve alın
- 3  amarından dem-be-dem  an almak gerek ve  afr yı ish l itmek
- 4 gerek ve h rm yı ve helv yı ve  atlu nesneyi ve esirmegi terk itmek
- 5 gerek ve h mm ma a la girmek gerek ve sebel yiyni olıca   ıbrus  ba ıru 
- 6 bur desi bevde bir g n yaturalar ve ol bevli g ze  amzurular
- 7 m cerrebd r ve  ızıl  iy fu  yum a ı yiyni sebele  atı m fidd r ve yitisi
- 8 dağı  atı sebele yavla  m fidd r ve sebelile  apa da uyuz olıca 
- 9 summ    iy fı  atı m fidd r summ    iy fı budur iki direm
- 10  amđı summ    uyına ısladasın ve on direm summ   ve iki direm
- 11   anzur t yum a  d gesin ve ol ıflanmı   amđıla yoğurasın ve  iy f
- 12 eylesesin ve g lgede  urudasın ve  ar u bileg ye ezesin ve g ze
- 13  amzurasın sebele  atı f yide ider ve  apa u  uyuzunu h kmi gider r
- 86B 1 **الفصل الخامس** ³³⁷ altıncı ma  aledağı onuncı fa lu  bi inci
- 2 fa lında kıl biten g z n   il cın bild rel m bilgil kim g zde ve
- 3  apa da  al z ru  bet  ok cem  olur pes ol sebebden kirp k
- 4 altında y d  ıllar biter ve   il ci budur kim  ok y  h bbıla dim ğı
- 5 ten iye itmek gerek andan  onra yiti ku ullarıla   il c  ılmak
- 6 gerek ku l-ı r  n yı gibi ve ku l-ı b sal k n gibi ve  iy f-ı a zar
- 7 gibi  iy f-ı a mer gibi ve  ayırısı ve eger men  olmazsa  ılı  ekmek
- 8 gerek ve yirine ite yapı an kenen n  anını y  deveye yapı an
- 9 kenen n  anını y  ya ıl kurbağanu n  anını s rtmek gerek y h d
- 10 {mercem ecm n ?} k l ni  atr nıla yoğuralar ve  ılu  yirine s rteler
- 11 y h d alasın kirpi  di ve c nd-b desteri ya  n   unduz h yası
- 12 ber ber yum a  d gesin ve g gercin  anıla yoğurasın ve balı 

³³⁶ (fasıl) d rd nc  b l m

³³⁷ (fasıl) be inci b l m

- 13 pulı gibi yufka kırşacuqlar eyleyesin ve ol kılı çekesin ve ol
- 87A 1 kursalaruñ birisini tükürükile ezesin ve kıluñ yirine sürtesin
 2 ve yarım sâ' at kadarı gözi dutasın ve yumdurmayasın tā kim
 3 katı acıtmaya bu ' illete bundan yigrek ' ilaç olmaya yāhūd kılı
 4 çekesin ve yirini igne götile bir bir dağlayasın ³³⁸ الفصل السادس
 5 altıncı maqāledağı onuncı faşluñ altıncı faşlında başaruñ ya' nī
 6 görmeklik za' iflğın bildürelüm bilgil kim bu ' illetüñ
 7 sebebi bir ruṭubetdür kim kuvvet-i başıraya galebe ider ve ' alāmeti
 8 budur kim açlık vaqtinde az az yiynir ve ' ilācı budur kim ḥabb-ı
 9 kōkāyā içürmek gerek dem-be-dem ve gızāsı müceffif nesnelere ola ve
 10 ḥāşşa dib kelemi ve turpı çok yimek gerek ve kuşmağa mülāzemet
 11 itmek gerek ve otı dāimā göze çekmek gerek alasin yigirmi
 12 direm marāzı ve yumşaq dögesin ve yaş merzenkūş şuyıla
 13 ısladasın ve koyasın tā kim quruya andan şoñra alāsın zencebıl ve fulful
- 87B 1 ve dār-ı fulful ve māmī rāncini her birisinden iki direm nişādur
 2 bir direm cemī' sin ol marāzıla dögesin ve yaş rāziyāneyi
 3 şuyıla hāvan içinde ezesin ve koyasın tā kim quruya andan şoñra
 4 yumşaq dögesin ve isti' māl idesin pes ma' cūn kim gözi katı
 5 yiye eyler alasin egir yigirmi direm yigirmi direm zencebıl ayārac-ı
 6 fayqarā yigirmi direm ḥaltīt yan' ī yırqāşnı biş direm
 7 bal yüz yigirmi direm rāziyāne şuyı otuz direm biri birine
 8 qarışdurasın ve günde bir finduq kadarınca viresin ve cemī'
 9 ' ulemānuñ ittifākı budur ince ḥaṭṭı oqımaq ve yıldırur nesneye baḥımaq
 10 ve cimā' yı ifrāṭıla itmek ve tuzlıyı çok yimek ve süciyi çok
 11 içip yatmaq sağ göze katı muzırdur ağırlı göze ḥōd dağı
 12 beter muzırdur ve bu ' illetüñ mu' ālecesinde şalgamı iñen mübālağayıla
 13 medḥ itmişler ve anlar kim bir kişi bu ' illetden gözi iñen za' if
- 88A 1 olmuşıdı ve az kaldıyıdı ki nā-bī nā olayıdı ba' zı eṭıbbā aña
 2 buyurdı tā kim şalgamı çok yiye ve ol kişi şalgamı bişmiş ve çigle ve
 3 söğülme çok yidi pes Allahü teā' lā ol kişinuñ başarını

³³⁸ (fasıl) altıncı bölüm

4 döndürdi ve nūrını ziyāde kıldı الفصل السابع³³⁹

5 altıncı maqālenüñ on birinci faşında kulağın ‘ illetlerini

6 bildürelüm bilgil kim kulağın ‘ illetleri yā oldur kim

7 süddeden ve şavuk yilden ola veyā oldur kim kıandan ve şişden

8 ola ammā ol kim süddeden ve yilden ola ‘ alāmeti budur kim

9 baş ağırılanur ve kulağ gövler ve ‘ ilācı budur kim ḥabbı kōkayāyıla

10 ve ulu ayāraclarıla ishāl itmek gerek ve yiti otlarıla

11 aqsurtmek gerek ve garğaralar daḥı aña katı müfiddür

12 andan şoñra şırf süd içürmek gerek ve ḥammāmda tirlletmek

13 gerek ve kulağına bu otı tamzurmak gerek alasin birez

88B 1 ferfiyün ve birez cünd-bādester ya‘ nī kıunduz ḥāyası ve aña

2 oğlan aşı daḥı dirler ve birez sığır ödi bunları bābūnac yağıla

3 yā süsen yağıla yā nergis yağıla ezetin ve kulağına tamzurasın

4 yā acı bādām yağını tamzurasın yā turp yağını yā yaş şehdāne

5 yaprağınuñ şuyını sezāb yağıla yā defni yağını yā belesān yağını

6 yā kök naft ve ğızāsı isbānāḥ şörvāsı ola ve ammā

7 ol kim kıandan ve şişden ola ‘ alāmeti budur kim beñzi kıararur

8 ve kulağın şızusı yavlağ katı olur ve ‘ ilācı budur kim evvel

9 kıfāl tamarından kıan aldurmak gerek ve erük ve ‘ unnāb ve sibistān

10 ve benefşeyi ve şaru helileyi kıaynatmak gerek ve içinde ḥıyārşenber

11 ve şeker ezip içürmek gerek andan şoñra bādām yağını

12 gül şuyıla ve sirkeyile bişürüp kulağa tamzurmak gerek yāḥūd

13 yaş kıabaquñ kıabını döğeler ve şuyını sıkalar ve gül yağıla kıarışdurup

89A 1 tamzuralar yā kızoğlan südini tamzuralar ve eger zaḥmeti

2 artuqısa kızoğlan südine birez afyōn ve birez benefşe yağın

3 yā gül yağın ezeler ve kulağa tamzuralar yā it üzümünüñ şuyını

4 tamzuralar yā toḥmekān şuyını yā yaş kıışnız şuyını ve ğızāsı

5 ḥörös şörvāsı yaş kıoruqıla kulağa cānavar giricek keberenüñ

6 şuyını sirkeyile tamzurmak gerek yāḥūd yevşen şuyını

7 yā şeftālū yaprağınuñ şuyını yā birez maḥmūde sirkeyile ezip tamzurmak

³³⁹ (fasıl) onbirinci bölüm

gerek

8 **الفصل الثاني عشر** ³⁴⁰ altıncı maqālenüñ on ikinci

9 faşlında burunuñ ‘ illetlerini bildürelüm bilgil kim burunuñ

10 cemī‘ ‘ illetlerinde eğer qan ‘ alāmeti varısa ‘ ilācı budur kim

11 kıfāl tamarından qan alduralar andan şoñra şaru helileyi

12 ve erügi ve ‘ unnābı ve sibistānı ve benefşeyi qaynadalar ve şuyına

13 hıyārşenber ve gārīkūñ ve şeker qatalar ve içürelər tā kim

89B 1 ishāl ola ve gızāsı mercimek müzevveresi ola ve eger qan

2 ‘ alāmetleri yoqısa ‘ ilācı budur kim ayārac hābbıla ishāl

3 itdürelər ve hārdal ve sirkeyile gārgāra itmek gerek ve müşki

4 hoş koqulu şarāba ısladıp yiyletmek gerek ve ammā burun

5 tımurduqda kıfāl tamarından qan aldurmaq gerek ve qoruq şarābını

6 yā nār şarābını gül şuyıla virmek gerek ve şandalı gül şuyına

7 ezmek gerek ve qar üstine şavudup bağıra yaqmaq gerek

8 ve gül şuyın qar üstine şavudup başa dökmek gerek ve kāfūrı

9 bağa yaprağınuñ şuyına ezip buruna tıamzurmaq gerek ve gızāsı

10 mercimek müzevveresi ola **الفصل الثالث عشر** ³⁴¹

11 altıncı maqālenüñ on üçüncü faşlında dil şişdügin ve diş itleri

12 şişdüginüñ ‘ illetlerin bildürelüm bilgil kim dil şişdügi

13 ve diş itinüñ şişdügi yā qandan olur yā şafrādan yā balqamdan

90A 1 yā sevdādan ammā ol kim qandan olur ‘ alāmeti budur kim

2 beñzi kızıl olur ve dil dağı kızarur ve gerinür ağız tadı

3 tatlı olur ve ‘ ilācı budur kim kıfāl tamarından qan alalar

4 yoqsa dil altındağı iki tıamardan bile qan alalar qatı müfid düşer ve

5 it üzümünüñ şuyıla mażmaza itmek gerek yā bağa yaprağınuñ

6 şuyıla yā yaş kişniz şuyıla yā mercimek şuyıla ve eger

7 diş iti yinürise güli ve nāruñ qabını ve buyanı ve döğülmüş arpayı

8 qaynatmek gerek ve şuyıla mażmaza itmek gerek ve ammā

9 ol kim şafrādan olur ‘ alāmeti budur kim beñzi şararur ve dil

³⁴⁰ (fasıl) onikinci bölüm

³⁴¹ (fasıl) onüçüncü bölüm

- 10 dağı şararur ve ağız tadı acı olur ve sızusu artuğ olur
 11 ve ‘ ilacı budur kim şaru helile maḥbūhıla yā ḥıyārşenber
 12 maḥbūhıla ishāl itdürel ve ammā ol kim balğamdan olur
 13 ‘ alāmeti budur kim beñzi bozarur ve dil aq olur ve salyarı revān olur
- 90B 1 ve ‘ ilacı budur kim ayārac-ı fayqarā yā ḥabb-ı kōkayā vireler ve
 2 ebūcehl karpuzını ve ‘ ūdu’l qarḥı sirkeyile bişürel ve mażmaza
 3 itdürel ve ammā ol kim sevdādan olur ‘ alāmeti budur kim
 4 dil kara olur ve derisi quru olur ve beñzi qaramturağ olur ve
 5 ‘ ilacı budur kim ḥabb-ı iftımūnıla yā maḥbūh-ı iftımūnıla
 6 ishāl itmek gerek ve keçi südine benefşe yağı katalar ve anuñıla
 7 mażmaza itdürel ma‘ a-hazā gıızāsını taltif itmek gerek
 8 الفصل الرابع عشر ³⁴² altıncı maqālenüñ on dördüncü
 9 faşında ḥavānıqı ya‘ nī boğmayı ve veremü’l lehātı ya‘ nī boğuz
 10 tuşınuñ şişdügin bildürelüm bilgil kim bu iki ‘ illet eger
 11 kandan olurısa ‘ alāmeti budur kim boğaz garılır ve nefes tar
 12 olur ve sızusu katı olur ve ıssı ısıtması dağı olur ve ‘ ilacı
 13 budur kim kīfāl tamarından çok defa‘ larda az az kan aldurmağ
- 91A 1 gerek tā kim kuvvetden düşmeye ve andan şoñra bu ihtikānı birkaç
 2 def‘ a isti‘ māl itmek gerek erük on biş dāne ‘ unnāb otuz
 3 dāne sebastān otuz dāne bünefşe on direm ḥaṭmī yaprağı bir
 4 tutam bu otları qaynadasın ve şuyına on biş direm ḥıyārşenber
 5 içini ezese ve isti‘ māl idese ve inciri bişüresin ve şuyıla
 6 bezr-qaṭūnānuñ lu‘ ābını ve ḥıyār toḥminuñ südini çıkarasın
 7 ve anuñıla ğarğara itdüresin ve gıızāsı cev-āb yā kabuqsuz
 8 mercimek müzevveresi ḥaşḥāş südile olsun yoğ eger balğamdan
 9 olsa ‘ alāmeti budur kim ‘ ay[n]ları revān ola ve sızusu
 10 az ola ve ‘ ilacı budur kim ḥardalı bal şerbetile bişüresin
 11 ve ğarğara itdüresin ve andan şoñra yiti ḥuqneyile māddeyi aşāğaya
 12 cezb idese andan şoñra turpı dögesin ve şuyın sıkasın
 13 ve anuñıla ğarğara itdüresin yā inciri bişüresin ve şuyına

³⁴² (fasıl) onüçüncü bölüm

- 91B 1 büre ezesün ve ğargara itdüresin ve şöra bu maḡbuḡıla
 2 ishāl itdüresin şaru helīle biş direm ḡara helīle biş direm
 3 ḡıyārşenber içi on iki direm şī rḡışt on biş direm
 4 çekirdekden arınmış ḡızıl üzüm otuz direm ve ammā eger boġuza sülük
 5 yapışacaḡ olursa ḡastanuñ aġzını ġüneşe ḡarşu açasın
 6 eger sülük āşkārā ġörünüripse demrenkeşile çekesin
 7 yoḡsa ḡardalı ḡatı sirkeyile ḡaynadasın ve anuñıla tekrārıla
 8 maḡmaḡa itdüresin ve eger ḡardal olmazsa tuḡıla sirke olsun ve
 9 düşdükdən şöra eger ḡanı ḡuramazısa nār ḡabını
 10 ve ġülnārı ve summāḡı ḡaynadasın ve şuyıla ġargara itdüresin
 11 **المقالة السابعة** ³⁴³
 12 kitāb-ı müntaḡabuñ yidinci maḡālesinde ġöġüzden ġöbeġe deġin
 13 ‘azālarda ‘ārız olan ‘illetleri beyān idelüm ve bu maḡāle
- 92A 1 birḡaç faşla müştemildür **الفصل الاول** ³⁴⁴ yidinci maḡālenüñ
 2 evvelki faşında öksürüġi bildürelüm bilgil kim öksürük
 3 yā oldur kim ruḡubetden olur yā oldur kim yubüsetden olur
 4 ammā ol kim ruḡubetden olur anda şuşamaḡ olmaz ve ‘ilācı
 5 budur kim aña ḡamīr-bünefşe köknār yaġıla yā fustuḡ yaġıla
 6 virmek ġerek yāḡūd bādām yaġı ve incir ve ḡurmā ve ḡuru
 7 üzüm ve ġöġüzi süsen yaġıla ve keşīrāyıla ovmaḡ ġerek
 8 yā bu ma‘cūnı virmek ġerek köknār içi üç direm fustuḡ içi
 9 biş direm aġardılmış bādām on direm kettān toḡmı
 10 on direm bal otuz direm her ġün bu ma‘cūndan bir ḡoz ḡadarınca
 11 vireler yāḡūd zūfā matbūḡını virmek ġerek ve aġzını dem-be-dem
 12 ġünlük tütünine dutmaḡ ġerek ve eger öksürük ḡoḡdanısa
 13 kettān toḡmın balıla yoġrup virmek ġerek ve ġızāsı cev-āb ola
- 92B 1 şeker ve benefşeyile ve ammā ol öksürük kim yubüsetdendür ‘alāmeti
 2 budur kim anda şuşamaḡ ḡāşıl olur ve şavuḡ yili yıylamaḡdan rāḡat
 3 bulur ve ‘ilācı budur kim aña ḡaşḡaş şarābını virmek ġerek

³⁴³ (makāle) yedinci konu

³⁴⁴ (fasıl) birinci bölüm

4 ve arpa şuyını daḥı ʿunnābıla ve sibistān ve benefşeyile ve bādām yağıla
 5 virmek gerek ve eger faşdı mümkünise itmek gerek ve ğızāsı
 6 isfānāḥ ola yā ebemgümece yā kabaḳ bādām yağıla yāḥūd kepek
 7 ḥarīresi bādām yağı ve şekerile ve gögüzi benefşe yağıla
 8 ve mūmıla ovmaḳ gerek ve bu ḥabbı dāʿ imā dil altında dutmaḳ gerek
 9 keşirā ve şamḡ ve nişeste ve ḥaşḥāş toḥmı ve ḥıyār toḥmı ve şengiyār
 10 toḥmı ve ḳuru benefşe her birisinden biş direm ve aḡardılmış içi
 11 yigirmi direm aḳşeker altmış direm ayva çekirdeginüñ
 12 luʿ ābıla yoḡuralar ve ḥab eyleyeler ve ḥācet vaḳtinde istiʿ māl ideler
 13 الفصل الثاني³⁴⁵ yidinci maḳālenüñ ikinci faşlında zatüʿr

93A 1 riʿeyi yaʿ nī öykencügi bildürelüm bilgil kim bu ʿ illetüñ sebebi
 2 ḳandur kim öykene tökülür ve öyken şişer ve ʿ alāmeti
 3 budur kim ışıtmāsı olur ve nefes ḳatı ḫar olur ve iki yañakları ḳatı
 4 kızıl olur şöyle kim gören kızıl sürtünmiş şanur ve ʿ ilācı
 5 budur kim bāsaliḳ tamarından ḳan almaḳ gerek tā kim ḥarāret
 6 sākin ola ve arpa keşkinüñ şuyın bezr-i ḳatūnā luʿ ābıla ve bādām
 7 yağıla içürmek gerek ve ğızāsı isfānāḥ müzevveresi ola
 8 bādāmıla ve döğülmüş güli ve kāfūrı gül şuyına ezeler ve gögüze
 9 sürteler bu ʿ ilāç iriñlenmedin gerek şāyed kim bu tedbīrile ol
 10 şiş defʿ ola yoḳ eger irüñlenürise sillik ʿ ilācıla ʿ ilāç itmek gerek
 11 الفصل الثالث³⁴⁶ yidinci maḳālenüñ üçüncü faşlında

12 silli ve zatüʿl-cenbi bildürelüm bilgil kim sil bir başdur kim
 13 yā öyken içinde veyā gögüzüñ içinde olur ve bu ʿ illetile bir dıḳ
 93B 1 ısıtmāsı lāzım olur ve ʿ ilācı budur kim her gün aña ḫatun
 2 kişinüñ südüni içürmek gerek ve yigregi oldur kim emcekden kendü
 3 eme ve eger ol mümkün degül ise ḳancıḳ eşegüñ südini vireler
 4 yā ḳışraḳ südüni yāḥūd keçi südüni ve saḡılduḡı sāʿ atde içürmek
 5 gerek ve yigregi oldur kim döğülmüş {...} bir ḳaba ḳoyalar ve südi
 6 üstine şaḡalar ve etmegi anuñıla yimek gerek ve şu yirine anı içmek

³⁴⁵ (fasıl) ikinci bölüm

³⁴⁶ (fasıl) üçüncü bölüm

- 7 gerek ve eger ısıtması yokısa laṭif şarābı şuluca içürmek gerek
8 yok eger ısıtması varısa arpayı şuyıla bile yumşaq dögmek gerek ve şuyını
9 sıkmağ gerek ve yumşaq odıla bişürmek gerek andan soñra lengeçleri
10 dutmağ gerek ve tutdukları sâ^ç atde ayağlarını ve kıyruklarını
11 kesüp birağmağ gerek ve kül ve tuzıla arı yumağ gerek ve ol arpa
12 şuyına birağmağ gerek ve ikiledin bişürmek gerek ve dem-be-dem
13 mülāzemetile anı içürmek gerek ve bu otdan her gün bir mişkaldan
94A 1 iki mişkāl a degin virmek gerek kil-i maḥtūm ve kil-i ermenī ve nişeste
2 ve kıızıl gül ve kehrebā her birisinden üç direm goyünmiş lengeç küli
3 on direm ve ğızāsı söğülme kırıcekler yā lengeçler ola **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ**³⁴⁷
4 ve ammā zātü 'l- cenb bir şişdür kim hicābda ya^ç nī bağır üstündeki
5 bir perdede olur yāḥūd perde içindeki saçanaqlarda olur ve bu
6 nefes tar olur ve kıru öksürmek ve yiti ısıtma dutmağ
7 ve^ç ilācı budur kim bāsalik tamarından çok kan aldurmağ gerek
8 ve tabi^ç atı iḥtikānlarıyla ve şiyāflarıyla yumşatmağ gerek ve arpa
9 şuyıla benefşe şarābın virmek gerek yāḥūd arpa şuyın
10 tedbīr eyleyüp virmek gerek ve tedbīri budur kim ^çunnābı ve sināmekī
11 ve ebemgümeceñüñ toḥmın ve ḥaṭmī ve buyanı ve benefşeyi bişüresin
12 ve arpa şuyına kıatasın ve eger kıatı şusamağlığı varısa
13 şavıdup viresin ve kıatı şusaduğı vaqtin şengiyār toḥmıñ südüni
94B 1 buyan şuyıda çıkarasın ve añā benefşe şarābını kıatasın ve kıar
2 üstüne şavudıp viresin ve ğızāsı cev-āb ola ḥaşḥāşıla bile
3 **الفصل الرابع**³⁴⁸ yidinci maḳālenüñ dördüncü faşlında rebvi
4 ya^ç nī zıḳ-ı nefesi bildürelüm bilgil kim rebvüñ sebebi ğalīz
5 ve lezīc ruṭubetdür kim boğurtlağ içinde tıķılır ve boğurtlağı ṭoldurur
6 yā oldur ki başdan iner veyā oldur kim öyken ol ruṭubeti
7 göğüzüñ tecvīflerinden ve bağarsuqlardan neş ider ve ^çalāmeti
8 budur kim ol kışi dāimā şolur ve nefesi kıatı segrimiş kışinüñ
9 nefesine beñzer ve bu ^çilletile eger öksürük varısa pes kābilī ^çilāçdur

³⁴⁷ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³⁴⁸ (fasıl) dördüncü bölüm

- 10 ve eger öksürük yokısa kâbilî ‘ ilâç degüldür veyâ oldur kim
 11 uyurken boğulur ve ölür veyâ oldur kim gümânsuz azın azın istiskâ’-yı
 12 lahmî olur ve ölür ve ‘ alâmetleri budur kim şusuzluk ğâlib olur
 13 ve nabzda ħarâretüñ ‘ alâmeti âşikârâ olur ve şolıgın almak
- 95A 1 birez geñezrek gibi olur velâkin virmek müşkil olur ve bu ‘ illet
 2 talâk büyüklüğinden daħı olur ve bu daħı eskirise istiskâ’
 3 iledür ve ‘ alâmeti budur kim nefes kesili kesili gelür bu ‘ illetlü çoķ kişi
 4 görmişemdür kim ölmedin nefesi kesilür ve bir iki nev‘ i daħı
 5 vardur velâkin nâdir olur anı bu muħtaşarda zıkr itmek lâzım
 6 degüldür ve‘ ilâcı budur kim ıskı lı ya‘ nı yaban şoğanı
 7 söğülmek gerek ve aña ayāracı fayķarā ve bal ve zirāvend-i müdeħrec
 8 ve ķuru zūfā ve çörek otı ķarışdurup yidürmek gerek
 9 yāħūd zūfā maṭbūħını ayārac-ı fayķarāyıla bile virmek gerek ve
 10 ħardalı ve balı ve turpı ve sirkengübini yiyip içmek gerek ve
 11 ğızāsı cev-āb ola şekerile **الفصل الخامس** ³⁴⁹
 12 yidinci maķālenüñ bişinci faşında ħafaķānı ya‘ nı yürek oynamağını
 13 bildürelüm bilgil kim ħafaķān eger ħarâretdenise ‘ alâmetleri budur kim
- 95B 1 beñzi ķızarur ve içi ħarâretlü olur ve nabzı tız ve ķārüresi ķızıl
 2 olur ve ‘ ilâcı budur kim şol ķoluñ bāsaliķ tamarından ķan
 3 aldurmak gerek andan soñra şandalı gül şuyına ezmek gerek ve ķuru
 4 güli dögmek gerek ve biri birine ķarışdurmak gerek ve yürek üstine
 5 yaħmaķ gerek andan soñra kāfūr ķurşalarını içürmek gerek
 6 ve kāfūr ķurşaları budur ṭabāşırhindî ve ħıyār toħmı ve şingiyār
 7 toħmı ve kāsni toħmı ve mārül toħmı ve toħmekān toħmı ve ķuru gül ve aķ
 8 şandal her birisinden berāber alasın andan soñra ṭarṭasın
 9 ve her bir mişķāl ına bir çekirdek kāfūr ķatasın ve ķurşacuklar
 10 eyleyesin ve şerbeti bir mişķāl dur yoksa bu otı içüresin
 11 ķuru gül üç direm ṭabāşı r üç direm ķuru kişni z iki direm büsed
 12 ve incü ve kehrebā her birisinden buçuķ direm kāfūr rub‘ ağı
 13 ve ğızāsı firik itiyile ķoruķ müzevveresi yā zi rvā ola ve ammā

³⁴⁹ (fasıl) beşinci bölüm

- 96A 1 ol ḥafaḳān kim ruṭūbetden ola ʿalāmeti budur kim ḥasta ağırlanur
 2 ve kāhillenür ve şanur kim yüregi şu içinde çalkınur ve şusamağı az olur
 3 ve ʿilācı budur kim aña devāü'l misk virmek gerek
 4 yoksa bu ḳurşalardan virmek gerek maştaki ve ʿūd ve darı
 5 şuyını ve turunç ḳabı ve ḳaranful ve sünbül ve süg ve cevz ve kebābe
 6 ve ḳāḳule ve habl- buvā her birisinden bir mişḳāl müşk üç çekirdek
 7 yumşaq dögeler ve şarāb-ı reyḥānıla yoğralar ve ḳurşalar eyleyeler her bir
 8 ḳurşacığı bir mişḳāl ve her gün bir ḳurşasını vireler yoksa bu
 9 otdan günde iki direm vireler ḳuru naʿ nā ve kehrebā
 10 her birisinden on biş direm büsed ve ḥayr-buvā her birisinden üç
 11 direm ḳaranful iki direm ve ğızāsı it şuyı ola ḳaranfulıla
 12 الفصل السادس³⁵⁰ yidinci maḳālenüñ altıncı faşlında
 13 nefş[i]-dem yaʿ nī ḳan tükürmegi bildürelüm bilgil kim bu ʿilletüñ
- 96B 1 ʿilācı budur kim bāsalik ṭamarından ḳan almak gerek ve kehrebā
 2 ḳurşacıklarını bağa yaprağınıñ şuyıla virmek gerek ve kehrebā
 3 ḳurşaları budur kehrebā ve toḥmekān toḥmı ve büsed her birisinden
 4 biş direm ḳuzı kulağınıñ toḥmı ve sıgın boynuzunuñ göynügi
 5 ve yumurda ḳabınıñ göynügi ve kil-i maḥtüm her birisinden üçer direm
 6 şamğ-ı ʿarabī kim ḳavrılmış ola ve ḳavrılmış kişniz her birisinden
 7 bişer direm ve it boncuğunuñ göynügi ve gülinār her birisinden üçer
 8 direm aḳ beg toḥmı ve lük ve ṭabāşirhindī ve keşirā ve nişeste
 9 her birisinden iki direm maştaki ve zaeʿ frān ve afyōn
 10 her birisinden bir direm süg üç direm ḳurşacıklar eyleyeler şerbet bir
 mişḳāl
 11 yoksa sirkeyile şavuk şu ḳarışduralar ve içinde kil-i ermenī ezeler
 12 ve içürelor ve bādām yağına günlük ve iki ḳardaşkanı ve aḳākıyā ezeler ve
 13 gögüzüne yaḳalar ve ğızāsı mercimek müzevveresi ola ḳoruḳ şuyıla
- 97A 1 yāḥūd summāk şuyıla ve kil-i ermenī ve ṭabāşir rı dā ʿimā çerezlenmek
 gerek
 2 الفصل السابع³⁵¹ yidinci maḳālenüñ faşluñ yidinci faşlında zaʿ f-ı

³⁵⁰ (fasıl) altıncı bölüm

3 me' deyi bildürelüm bilgil kim me' de za' if olıcağ yā oldur
 4 kim me' denüñ mizacı şavumış ola veyā oldur kim ma' idede balğam
 5 eglenmiş ola ammā eger me' denüñ mizacı şavudısa ' alāmeti
 6 budur kim tabi' atı yumşaq ola ve ta' amuñ iştiḥāsı katı ola
 7 lākin ḥazmı giç olur ve ekşi ekşi gegirür ve ' ilācı budur
 8 zencebīl ve dār-[1] fulful nāñḥūh ve maşṭaki her birisinden biş direm
 9 balıla yoğurmağ gerek ve her gün andan bir iki barmağ yalamağ gerek
 10 ve ğızāsı laṭif şōrvālar ola fulful ve dāriçī nī la ve ammā
 11 eger me' dede balğam eglenmişise ' alāmeti budur kim ta' amuñ
 12 iştiḥāsı az olur ve göñül döner ve şuşamağ az olur ve qarın
 13 gerilür ve ekşi ekşi gegirür ve vaḳtehā balğam kuşar ve beñiz müteğayyir
 olur

- 97B 1 ve bozarur ve ' ilācı budur kim aşında ḥıylī ṭurb ve ḥardal bişürmek
 2 gerek ve āşı yidükden şōñra ṭurbuñ yaprağını döğip şıķmağ
 3 gerek ve şuyını içmek gerek ve bir sā' at ḳadarınca şabr itmek
 4 gerek tā kim āş ḥal ola balğam qarışa andan şōñra çoḳca ılıcağ
 5 şu içip ḳusmağ gerek ve bu ma' cūnı isti' māl itmek gerek kemmūn-i
 6 kirmānī yüz direm zencebīl yigirmi direm fulful on direm
 7 sezāb yaprağı on direm būre on direm muşaffā balıla yoğuralar
 8 ve her gün bir ḳoz ḳadarınca vireler ³⁵² الفصل الثامن
- 9 yidinci maḳālenüñ sekizinci faşlında ğaşyı ya' nī göñül dönmeğın
 10 bildürelüm bilgil kim ğaşy bir ' illetdür kim andan göñül döner
 11 ve me' de aḳtarulur gibi gelür ve bu ' illet yā oldur kim ta' amdan
 12 öñdin olur veyā oldur kim ta' amdan şōñra imdī
 13 eger ta' amdan öñdin olurısa ' ilācı budur kim ta' amı az yimeğ
- 98A 1 gerek ve eger me' de şavuḳısa meybih şarābını isti' māl itmek gerek
 2 ve eger ıssıyısa rubb-ı sefercel isti' māl itmek gerek ya' nī ayva
 3 bekmezin ve ammā eger ta' amdan şōñra yise dā'imā turp
 4 şuyıla ḳusmağ gerek ve rubb-ı rummānī ya' nī nār bekmezin kim na' na' la

³⁵¹ (fasıl) yedinci bölüm

³⁵² (fasıl) sekizinci bölüm

5 kaynamış ola isti' māl itmek gerek **الفصل التاسع** ³⁵³

6 yidinci maḳālenüñ tokuzuncı faşlında mağşı ya' nī sancuyı bildürelüm
 7 bilgil kim bu ' illetüñ sebebi ğālibā bir ruṭūbetdür kim ḥarāretüñ
 8 kuvveti yitmez tā kim anı taḥlil ide pes bağarsuḳlar içinde andan
 9 yiller ve kuruldular peydā olur ve ' ilācı budur kim kemmūni ve rāziyāneyi
 10 şuyıla ḳaynadalar ve şuyını şarāb-ı reyḥāniye ḳatalar ve içürelür
 11 ve ıssı yağlıḳlarıyla yā ıssı kiremidile başalar ve kemmūni ve günlügi
 12 ve sezāb yaprağın dem-be-dem çeynemek gerek **الفصل العاشر** ³⁵⁴

13 yidinci maḳālenüñ onuncı faşlında fevāḳı ya' nī inçḳuruğı bildürelüm

98B 1 bilgil kim inçḳuruğda me' denüñ cemī' eczā' ları dirilür
 2 ve yumulur tā kim içindeki mūziyi def' ide bile ve bu ' illet yā oldur
 3 kim açla olur veyā oldur kim tokla ḥareket itmekden olur
 4 imdi eger tokla ḥareket itmekden olurısa' ilācı budur kim
 5 sükūn itmek gerek ve na' na' çeynemek gerek yāḥūd nārı çeyneyip
 6 şuyın şormaq gerek yā tatlu ḥayvanuñ şuyın şormaq gerek ve ammā
 7 eger açla olurısa yā oldur kim istifrāğdan soñra olur
 8 veyā oldur kim yiti ısıtmadan soñra olur veyā oldur kim
 9 ne istifrāğdan soñra ve ne ısıtmadan soñra ola imdi eger
 10 ısıtmadan yā istifrāğdan soñra olurısa ' ilācı budur kim
 11 benefşe yağın yā bādām yağın dem-be-dem yudmaq gerek ve eger
 12 ne ısıtmadan soñra ve ne istifrāğdan soñra olurısa pes
 13 ḥabb-ı şebyār yā ayārac-ı fayḳarā içmek gerek yā sirkengübün virmek
 gerek

99A 1 yā eski güleḡübün anīsōn şuyıla içürmek gerek

2 ve cemī' envā' ında ğıdāyı talḥif itmek gerek **الفصل الحادي عشر** ³⁵⁵

3 yidinci maḳālenüñ on birinci faşlında ḥayzı ve ishāli bildürelüm

4 bilgil kim ḥayzanuñ sebebi budur kim ḥazm yaramaz olur

5 ve ğızā daḡı me' dede fesād olur ve ' alāmetleri budur kim ḥastanuñ

³⁵³ (fasıl) dokuzuncu bölüm

³⁵⁴ (fasıl) onuncu bölüm

³⁵⁵ (fasıl) onbirinci bölüm

- 6 gönli aqtarılır ve tasalanur ve yüregi oynar ve göbeği burar
7 ve karnı gerilür ve içi şu gibi gider ve nabzı kiçi olur ve burnı
8 uzanur ve yüzi ölü yüzine beñzer ve eli ve ayağı şovur ve katı
9 müşhil ot içmişe beñzer ve ‘ ilācı budur kim bu
10 katı ‘ alāmetlerden korkmamağ gerek ve karşı aña ılıcağ şu
11 içürmek gerek tā kim āsānlığıla kusa ve hem me‘ desı arına me‘ desı
12 arınduğdan soñra aña māye-ḥōş nāruñ rubbını içüreler
13 ya‘ nī nāruñ şuyını kaynadalar tā kim bekmez gibi ola andan soñra
99B 1 içüreler yāḥūd nār şarābını vireler kim bilesine na‘ na‘ kaynamış ola
2 yā koruk şarābını yāḥūd işḥūn şarābını vireler ve ammā ishālūñ sebeblerini
3 bir bir zıkr idelüm zīrā ishālūñ bir sebebi imtilādur ya‘ nī
4 bir demevī ḥıltıdur kim bedene gālib olur ve me‘ deye dökülür
5 pes me‘ de ol mūzī ḥıltı tışraya def‘ ider imdi eger
6 ol mūzī ḥıltı şafrāvise ‘ alāmeti budur kim şuşamağ
7 gālib olur ve göbek acır ve bura bura gelür ve ishāli hem raḳıḳ
8 ve hem rengin olur ve ‘ ilācı budur kim koruğ şuyın
9 yā işḥun şuyını kaynadalar tā kim bekmez kavalına gele ve aña
10 bir direm ṭabāşirhindī ve bir direm kuru gül yokısa ṭabāşī r
11 kuruşacuklarından bir bucuğ mişḳāl katalar ve içüreler ve ṭabāşī r
12 kuruşacuklarınıñ şıfatı budur kuru gül ve ṭabāşirhindī onar direm
13 kuzı kulağınuñ toḥmı biş direm summāk biş direm gülnār iki direm
100A 1 şamğ iki direm ve gızāsı kābsuz mercimek müzevveresi ola ferrūcıla
2 ve koruğ şuyıla yokısa summāk müzevveresi ve şu yirine gül şuyıla
summāk
3 içüreler ve bir sebebi budur kim me‘ denūñ mizācına ḥarāret müstevlī
4 olur ve ‘ alāmeti budur kim şuşamağ yavlağ katı olur ve içi dutuşur
5 ve ısıtma dutar ve me‘ de acı acı gelür ve ishāli raḳıḳ olur
6 ve gönül aqtarılmak ve tasa gālib olur ve ‘ ilācı budur kim dögülmiş arpayı
7 kavurasın ve degirmene tartasın ve şuyıla kaynadasın tā kim
8 az koyla andan soñra süzesin ve aña şamğ ve ṭabāşirhindī
9 katasın ve içüresün yokısa ṭabāşī rı alma şuyında ezesin ve içüresin
10 yokısa vaşf itdügümüz ṭabāşī r kuruşacuklarını ayva

- 11 rubbıla viresin ve ayva rubbı budur kim ayva suyını kaynadasın
 12 tā kim bekmez kıvamına gele ve eger hastanuñ tasası ve ishāli
 13 zāyil olmasa birkaç yeñi na' lı od içinde kızdurasın tā kim od gibi ola
- 100B 1 ve sığır yoğurdınıñ süzmesine birağasın andan soñra şavuk
 2 şuyıla ayran eylesesin ve andan iki yüz direm kadarınca alasın
 3 ve içinde on biş direm yumşaq döğülmiş beksümāt yā furunda katı
 4 kurumuş etmek birağasın ve içüresin ve eger dañı kuvvetlü olsun
 5 diriseñ ol ayrandan yitmiş direm kadarı alasın ve bu otlardan
 6 aña biş direm katasın ve içüresin tabāşirhindī ve şamg-ı
 7 ' arabī ve kil-i ermenī ve kuru gül ve kehrebā ve gülnār bu otları
 8 yumşaq dögesin ve isti' māl idesin ve gızāsı bu ola kim nārdānı
 9 ve kara üzümü yumşaq dögesin ve üstine sirke yā koruk şuyı
 10 yā ekşi nār şuyı koyasın andan soñra ezesin ve süzesin
 11 ve ferrūcıla bişüresin ve içinde hayva toğrayasın ve eger içinde
 12 azacuk kavrılmış birinc dañı birağurısan olur ve eger bu ' illet genç
 13 oğlancuqlarda olsa bu vaşf itdügümüz ' ilācı aña sına itmek gerek
- 101A 1 ve oğlancuğa üç çekirdek tabāşir ve bir bucuğ çekirdek süg enesi
 2 südile ezüp içürmek gerek ve eger ishālün sebebi katı müşhil
 3 otdan olıcağ olurısa nazār kılmak gerek eger müşhilün ' ahdi
 4 ıraķısa dutmamağ gerek zīrā imtilādandur ve her ishāl kim
 5 imtilādandur anı dutmağ yokdur meger katı za' fı ' arız ola andan soñra
 6 dutmağ gerek ve eger müşhilün ' ahdi yakınısa pes dutmağ gerek eger
 7 yiynise bu mu' ālecenün yiynisile ve eger katısa katı muqabbızıla dutmağ
 8 gerek ve eger ishālün sebebi buyısa kim me' denün mizācına burüdet
 9 ğālib olmuş ola pes ' alāmeti budur kim ishāl ilmeşek ola
 10 ve tutuşmağ ve şuşamağ az ola ve ekşi ekşi gegire ve ' ilācı budur
 11 kim aķākıyāyı yumşaq dögeler ve şarāba ezeler ve içürelere eger
 12 def' olurısa yoksa bu otdan bir koz kadarınca tanlacağ ve
 13 bir koz kadarınca aħşam virmek gerek ve şıfatı budur nāñhūh
- 101B 1 ve günlük ve gülnār berāber almağ gerek kuru üzümü çekirdegile
 dögmek
 2 gerek ve bu otlarla yoğurmak gerek ve isti' māl itmek gerek yoksa bu

- 3 otdan virmek gerek zīrā k̄āb̄zda ‘ acayib fi’ li vardur uru uzm
4 ekirdeginden yz kırk direm ve mirsin tomından yitmi direm ikisini
5 srme gibi yuma dgesin andan ora alasın keiboynuzın ve glnr
6 ve gnlk ve ‘ azabe ve nnhh her birisinden otuz direm cem‘ sin
7 yuma dgesin ve balıla yourasın ve her gn abh andan bir kiirek
8 oz deqli viresin ve bu yauy arnına yaasın ve ıfatı budur
9 unz ya‘ n rek ot ve kemmn ve mz berber alalar ve yuma
10 dgeler ve memzc arbıla youralar ve bize drteler ve arına yaalar
11 ve gzs z rav ola y oru mzevveresi oz yaıla **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ** ³⁵⁶
12 **الفصل الثاني عشر** ³⁵⁷ yidinci maalenn on ikinci
13 falnda zehiri ya‘ n niqi bildrelm bilgil kim zehir iki nev‘ dr
102A 1 birine a ve birine btl dirler amm ol nev‘ kim adur anun ey‘ i
2 y iti i olur y ılt-1 afrv olur yhd ılt-1 balam
3 kim balam-1 mliden ola y avu yire oturmadan ol yire avu
4 degmi ola y avara o binmekten ol yire zamet irimi ola
5 ve ‘ ilc budur kim eger avudanısa ıt yaıla mm-ruan
6 dzp drtmek gerek ve au ve maa‘ d ıss ıss bizlerle
7 ve avrılmı kebegile dem-be-dem basturma gerek ve kemmni ve ızhrı
8 ve bbn ve amyi aynatma gerek ve uyına oturma gerek
9 y ammmun ıss ferine oturma gerek yoısa kemmni uya aynatma
gerek
10 ve uyını arba atup imek gerek kim ‘ azm menfa‘ at vardur
11 ve amm ol zehir kim arret dendr y yiti ıltdan ola
12 ve ‘ ilc budur kim a abını ve amyi ve gl tomını aynatma
gerek
13 ve uyıla ahret alma gerek ve eger at arırısa
102B 1 ve zamet iderise ıyf-1 zehir ttma gerek ve ıyf-1 zehir budur
2 gnlk ve mrr ve afoyn ve zae‘ frn ve amm ol ki iden
3 an aldurmek gerek ve iki  gn gzy terk itmek gerek ve amm

³⁵⁶ (her eyi) en iyi bilen Allah’tır

³⁵⁷ (fasıl) onikinci blm

- 4 ol kim ʔavār binmekden ola muḳl-ı azraḳı yumurda ʔarusına
 5 ve gül yağına ʔatmaḳ gerek ve ılıcaḳ eyleyip maḳ^ʕ adına yaḳmaḳ gerek ve
 ammā
 6 zeḫīrūñ bir nev^ʕ i kim bāḫıldur sebebi budur kim baḡarsuḳlarda ʔuru
 7ṣıfl eglenür pes baḡarsuḳ anı ʔıṣarıya def^ʕ itmek ister pes
 8 ḫasta ʔatı gücendüḡinden baḡarsuḳ ʔıyrılır ve ʔıflūñ raḳıḳından
 9 azacuḳ ruḫbet gelür ve ʔāyed kim ol ruḫbeti ıshāl ʔanarlar ve
 10 muḳabbız ot virürler ve hemān sā^ʕ at oldururlar pes ḫaḳı bāḫıldan
 11 bilmek gerek ve ḫaḳıla bāḫıl ortasında farḳ budur kim bāḫılda
 12 ʔarın gerilür ve bilde zaḫmet olur ve baḡarsuḳlar dā^ʕ imā ʔanculanur
 13 ve bundan daḫı āsān farḳ budur kim ḫastaya keḫiboynuzınuñ ʔekirdegini
 103A 1 yā bezr-i ʔaḫūnā yidürmek gerek eger ol ʔekirdek zeḫīrile gelürise
 2 pes ḫaḳdur yoḳısa bāḫıldur ve bāḫıluñ^ʕ ilācın ʔulunḳ bābında ma^ʕ lüm olur
 3 **الفصل الثالث عشر**³⁵⁸ yidinci maḳālenūñ on üçünci
 4 faṣlında ʔuluncı bildürelüm bilgil kim ʔulınḳ yā oldur kim
 5 ḡalīz balḡamdan ola veyā oldur kim ḡalīz yilden veyā oldur kim
 6 yābis aḡziyelerden ʔıfl yābis olur ve baḡarsuḳda eglenür ve zaḫmet
 7 ider ammā ol kim ḡalīz balḡamdan ve ḡalīz yildendür^ʕ ilācı
 8 budur kim on biṣ direm ḫıyārṣenber içini ʔuyıla ezmek gerek
 9 ve üstine yidi direm ḫırva^ʕ yağını ya^ʕ nī kene otınuñ yağını
 10 ʔomaḳ gerek ve içinde bir miṣḳāl ayārac-ı fayḳarā ve yigirmi direm
 11 kızılca ʔeker ezüp içürmek gerek ve ḡızāsı ite ʔuyı ola itmegile
 12 ve ammā ol kim ʔıflūñ yubūsetinden olur^ʕ ilācı budur kim altı
 13 inciri ʔuda ʔaynatmaḳ gerek ve ʔuyında on biṣ direm ḫıyārṣenber
 103B 1 içini ezmek gerek ve aña yigirmi direm aḳ ʔeker ve on direm
 2 sirke yağını ʔatıp içürmek gerek ve ḡızāsı itile biṣmiṣ noḫūd
 3 ābe ola **الفصل الرابع عشر**³⁵⁹ bilgil kim yidinci maḳālenūñ on dördünci
 4 faṣlında ʔarında düriyen ʔurtları bildürelüm bilgil kim ʔarında
 5 üç dürlü ʔurt dūrür birisi ʔoḳlucandur ince baḡarsuḳda dūrür ve

³⁵⁸ (fasıl) onüçüncü bölüm

³⁵⁹ (fasıl) ondördüncü bölüm

- 6 birisi namāzbozdur yoğun bağırsuğda dürür ve birisi uşacuk
7 kırtcuğazlar olur peynir segricesine beñzer toğru bağırsuğda
8 dürür ve ‘alāmetleri budur kim beñzi şararur ve bağırsuğlar acı acı
9 gelür ve gönül döner ve ağızdan seyālar revān olur ve ‘ilācı budur
10 kim alasin yevşen yigirmi direm kavun çiçegi yigirmi direm
11 dört yüz elli direm şuyıla kaynadasın tā kim şunuñ üç bahşı gide
12 ve bir bahşı kıala andan şoñra süzesin ve on direm şeker ve bir direm
13 birink kâbilî yumşak dögesin ve aña kıatasın ve ısıcaqla içüresin yoksa
- 104A 1 bir buçuk direm birink kâbilî ve bir buçuk direm ħabbu’l nîl ve bir
buçuk
2 direm afsantîn ya‘ nî evren yevşāni yumşak dögesin ve isti‘ māl idesin
3 ve ğızāyı talġif idesin ³⁶⁰ الفصل الخامس عشر
4 yidinci maķālenüñ on bişinci faşında bağır ağrısın bildürelüm
5 bilgil kim bu eger bevl kızılısa ve tamarlar toluysa pes
6 ħarāret dendür ve ‘ilācı budur kim bāsalik tamarından kıan
7 aldurmağ gerek eger imtilā’ varısa andan şoñra kāsni dögmek
8 gerek ve şuyını şıkmağ gerek ve içinde on biş direm
9 sirkengübîn-buzürî ezip içürmek gerek ve sirkengübîn-buzürinüñ
10 şıfatı budur kerefs toġmı ve rāziyāne toġmı ve anīsön her birisinden
11 otuz direm bu toġmları yinçmek gerek ve üç yüz direm kıatı sirkeyile
12 kıaynatmağ gerek tā kim sirkenüñ yarusı gide ve yarusı kıala
13 andan şoñra süzmek gerek ve içinde iki yüz direm şeker bıraķmağ gerek
- 104B 1 ve ikiledin kıaynatmağ gerek tā kim bal kııvamına gele andan şoñra
2 oddan indürelor ve bir çini yā sırça kıabda saķlayalar ve gerek
3 olıcağ isti‘ māl ideler ve aķ şandalı ve kâfūrî gül şuyında ezmek
4 gerek ve bağır üstinde tılı eylemek gerek ve sirkengübini arpa şuyıla
5 ezip içürmek gerek ve ğızāsı etmegile kıoruğ şuyı ola yā
6 kıoruğ müzevveresi ferrücıla ve eger bu beñzi bozarurısa
7 ve kıārüre aķısa ve şuşamaķlık azısa pes burüdet dendür ve ‘ilācı
8 budur kim bu ma‘ cündan her gün iki direm virmek gerek zae‘ frān

³⁶⁰ (fasıl) onbeşinci bölüm

- 9 ve sünbül ve seliha her birisinden otuz direm dāriçī nī ve mürr
 10 ve kıst ve ızhır çiçeği her birisinden bişer direm bal yüz direm yoķısa
 11 mā'ı'l-uşūli acı bādām yağıla virmek gerek ve bilgil kim
 12 kırdun bağrı bu ' acāyib hāşıyyeti vardur eger harāret-denise
 13 kāsni şuyıla günde bir diremden tā bir mişkāl a degin virmek gerek
- 105A 1 ve eger burūdetdenise tatlu şarābıla virmek gerek ve ğızāsı
 2 yaban kışınıñ iti ola ³⁶¹ الفصل السادس عشر
 3 yidinci maķālenün on altıncı faşlında istiskāyı bildürelüm
 4 bilgil kim istiskānuñ sebebi budur kim bađıruñ mizācı şavuk
 5 olur ve bađıruñ mizācı şavuk olıcaķ kıan dağı şavuk olur ve istiskā
 6 üç nev' dür birine tabli dirler zīrā kıarını elile kıaķıcaķ tabl gibi
 7 öter ve birine zıķķi dirler zīrā kıarın şuyıla tölmiş tulum beñzer
 8 olur ve birine lahmī dirler zīrā bedenün şışı yumşak olur ve barmaķıla
 9 başıcaķ hamir gibi yoğrulur ve çukur olur ve bu nev' ün ' ilācı budur kim
 10 evvel bevle nazār kıılmaķ gerek eger bevl kıızılısa elbetde kıan aldurmaķ
 11 gerek velākin hastanuñ kıuvvetin ri' āyet itmek gerek ya' nī eger
 12 kıuvvetlüyise çokca kıan gidermek gerek yoķ eger za' ifise azacuk
 13 gidermek gerek zīrā şavuk kıandur anı gidermek gerek tā kim harāret-i
 ğarizi
- 105B 1 uyana ve söyünmeye ve Ebokrād eydür kim bu faşd gibi müfid
 2 ' ilāç olmaya gerekise yaz olsun ve gerekise kıış olsun
 3 velākin istiskā'-yı lahmide buyurur anı hemān ve bu ' illetün ibtidāsında
 4 kıusmaķ dağı katı müfid ' ilāçdur hem açla ve hem tøkla lākin ' illetün
 5 āhirinde eyü degüldür ve müshillerde bu kıurşacuklar kıatı müfiddür
 6 taze māzaryōnuñ yaprağını gölgede kıurutmak gerek ve andan altmış
 7 direm almaķ gerek arpa unı ve kıızıl gül ve rubbu's şūs ya' nī buyan
 8 bekmezi her birisinden yigirmi direm dögmek gerek ve kıurşalar eylemek
 9 gerek şerbeti bir diremdür bir direm şekerile bile yoķsa āsmāncünī
 10 süsenün dibin gölgede kırudasın ve yumşak dögesin ve andan
 11 bir diremden tā üç direme degin üç direm sirkengübünile içüresin yoķsa

³⁶¹ (fasıl) onaltıncı bölüm

- 12 şaru helileden yigirmi direm kaynakasın ve şuyına iki direm ġārīkūn
 13 ve on direm hıyārşenber ezese ve aña birez göynik şuyın kıatasın
- 106A 1 ve içüresin ve ġızāsı şişek iti ola hem kıalye ve hem muţaccan ve yaķularda
 2 bu yaķu kıatı müfiddür otda yürüyen sıġıruñ tezeġi dört baķş burçaķ unı
 3 bir baķş sıġır tezegini yumşak döġeler ve biri birine kıatalar ve sirkeyile yā oġlan
 4 südüġile yā keçi südüġile yoġralar ve şiş olduġı yire yaķalar
 5 ve ammā istiskā'-yı taḅlīnuñ ' ilācı budur kim kıarın üstine taru
 6 unı baġlamak gerek ve kıuru şişeler çekmek gerek ve sezāb yaġıla
 7 ihtikān itdürmek gerek ve bu şıyāf daġı kıatı müfiddür kemmūn bir avuç
 8 sezābuñ yaş yapraġı bir avuç buġūr-ı meryem ya' nī şalġamuñ
 9 dört direm büre bir direm balıla yoġurmak gerek ve yüne bulaşdurmak
 10 gerek ve isti' māl itmek gerek ve dem-be-dem kemmūni ve anīsōnu
 11 kıaynatmek gerek ve şuyını içürmek gerek ve heftede bir kez üç direm
 12 uştuġūdūs rāziyāne şuyıla içürmek gerek zīrā bu ' acāyib
 13 hāşiyyeti vardur ve eġer kıuvveti za' ifise müşhil virmemek gerek velākin
- 106B 1 sorkun iki direm cārġūd bir usküre kıoyın südile içürmek gerek
 2 eġer ġarāreti yoķısa ve ammā istiskā'-yı zıķķīnuñ ' ilācı budur kim
 3 eġer ġarāreti varısa bu ġabdan her heftede iki buçuķ direm
 4 virmek gerek rīvend-i cīnī ' uşāretü' l-ġāfit ve kāsni toġmı her
 5 birisinden üçer direm ġārīkūn biş direm kerefs toġmı bir buçuķ
 6 direm māzaryōn on direm bu otları döġmek gerek ve ġab
 7 eylemek gerek ve ġasta kıuvvetlü olıcaķ isti' māl itmek gerek zīrā kıatı
 8 otdur ve eġer ġarāreti yoķısa bu ġabbı virmek gerek māzaryōn
 9 buçuķ direm cārġūd buçuķ direm kıara tuz üç çekirdek göġercin
 10 boġı üç çekirdek bu otları yumşak döġeler ve ġab eyleyeler cemī' si
 11 bir şerbetdür ve Muhammed Bin Zekeriyā eydür kim bu ' illete
 12 bundan yigrek yoġdur ki ġastaya bir kıuyı kıazalar ve ol kıuyıda od yaķalar
 13 tā kim kııza andan şoñra ġastayı içinde kıoyalar tā kim kıatı dirleye
- 107A 1 ve ba' zi ' eḡıbbā bu ' illeti yararlar ve şuyını kıarşı saġarlar Cālīnōs
 2 eydür kim bir kıışiden artuķ görmedüm kim barmāġıla saġaldı ma' a-hazā

- 3 kim kuvveti kavīyidi الفصل السابع عشر³⁶²
- 4 yidinci maḳālenüñ on yidinci faşında talağı bildürelüm
- 5 bilgil kim talaḳda birkaç ‘illet olur birisi budur kim talaḳ
- 6 büyür ve ḳalın olur ve ‘alāmeti budur kim şol yanda āşkāra
- 7 ḳaba gözüdür ve büyüklüğü ifrātıla olıcaḳ nefes kesile kesile gelür
- 8 ve aña maḳşüş olan ‘ilāç budur kim aña gül kurşacukları
- 9 sirkengübīn-i buzūrīle bile virmek gerek ve biri budur kim
- 10 talaḳ yilile tolar ve gerilür ve ‘alāmeti budur kim elile basıcaḳ kuruldar
- 11 ve hem ağrımaz ve aña maḳşüş olan ‘ilāç budur kim ğızāyı
- 12 dem-be-dem virmek gerek bir def’ada virmemek gerek ve ḳarşu eski şarāb
- 13 virmemek gerek ve şuyı az virmek gerek va talaḳ üstinde ḳuru şişeler
- 107B 1 çekmek gerek odıla sarmağıla degül ve birisi budur kim talaḳda
- 2 südde olur ve ‘alāmeti budur kim beñiz ḫarāb olur ve ḳararur
- 3 ve gözün aḳı bulanuḳ olur ve ta‘amuñ ‘istemāli az olur ve aña
- 4 maḳşüş olan ilācı budur kim talaḳ üstinde ḳuru şişeler çekmek
- 5 gerek ve talaḳı ḳarşu ovmaḳ gerek ve ḫareket itdürmek gerek ve mā’u’l
- 6 uşūlı virmek gerek ve birisi budur kim talaḳda şiş olur eger
- 7 ıssı şiş ise ‘alāmeti budur kim nefes kesilür ve şusuzluḳdan
- 8 tutuşur aña maḳşüş olan ‘ilāç budur kim şol ḳoluñ bāsalıḳ
- 9 tamarından yāḫūd şol elün sırça barmağınuñ ḳatındağı eslem tamarından
- 10 ḳan aldurmaḳ gerek ve kāsñi şuyını ve rāziyāne şuyını şekerile
- 11 içürmek gerek ve eger şişi burūdetenise evvelki nev’üñ
- 12 mu‘ālecesile ‘ilāç ḳılmak gerek ya‘nī gül kurşacuklarını sirkengübīn-i
- 13 buzūrī la bile virmek gerek ve ammā ol ‘ilāç kim ḳamusına
- 108A 1 ‘āmdur budur kim eger ḫarāretdenise şol ḳoluñ bāsalıḳ
- 2 tamarından yā eslemden ḳan almaḳ gerek ve bu maḳbūḫı içürmek
- 3 gerek ve şıfatı budur şaru helile ve ḳara helile her birisinden
- 4 on biş direm şāhtere yidi direm yılgun yimişi ve kebere toḫmı
- 5 her birisinden üç direm kāsñi toḫmı ve keşüş toḫmı her
- 6 birisinden bir bucuḳ direm erük ve temirhindī yitecek miḳdārca

³⁶² (fasıl) onyedinci bölüm

- 7 bişürmek gerek ve aña bir mişkāl ayārac-ı fayqarā ve bir direm
 8 ġārīkūn kıatıp içürmek gerek yoksa leblāb şuyını ġārīkūn
 9 birle bile içürmek gerek zīrā bu ‘acāyib hāşıyyeti vardur
 10 yoksa ġārīkūndan bir mişkāl dan tā iki direme deġin yigirmi direm
 11 sirkengübīnile bile içürmek gerek ve beġāyet kıatı müfiddür ve andan
 12 şoñra itüzūminūñ şuyına ve kerefs şuyına mülāzemet itmek gerek
 13 her ġün yigirmi direm yokısa yılġun yapraġınıñ şuyını yoksa hılāf aġacı
 108B 1 yapraġınıñ şuyını yokısa söġüd yapraġınıñ şuyını her kıanķısı münāsib
 düşerise
 2 andan on direm içürmek gerek sirkengübīnile bile ve bu yaķular
 3 daġı bu nev‘ de kıatı müfiddür inciri sirkeyile bişüreler ve içinde
 4 iklilü’l melik kıoyalar ve talaķ üstine yaķalar yokısa yılġun yapraġını
 5 yumşaq döġeler ve sirkeyile yoġuralar ve yaķalar ve eger
 6 burūdettenise ‘alāmeti budur kim şusamaġı az ola ve bevlūñ rengi kem ola
 7 ve ‘ilācı budur kim bu otları otuz direm sirkengübīnile bile
 8 içmek gerek iftimūn ve bisfāyic ve hābbü’l mulūk ve kebere
 9 kökinūñ kıabuķı ve usķulū fenderyōn her kıanķısından olurısa
 10 bir diremden iki direme deġin içürmek gerek ve gerekise bile cemī‘ sinden
 11 her birisinden üçer hābbeden altışar hābbeye deġin yokısa selvūñ
 12 hām kıozaġını ve arducuñ yimişini sirkeyile kıaynatmek gerek
 13 ve her ġün içürmek gerek ve şiflini talaķ üstine yaķmak gerek yokısa
 109A 1 bu ma‘cūndan ġünde iki direm virmek gerek ve şıfatı budur kebere
 2 kökinūñ kıabuġı on iki direm turaķ otınıñ toġmı altı direm
 3 anduz altı direm hārdal iki direm mürri-şāfi yidi direm yumşaq
 4 döġmek gerek ve balıla yoġurmak gerek ve bu ma‘cūndan talaķ
 5 üstine yaķu eylemek gerek kıatı müfiddür **الفصل الثامن عشر** ³⁶³
 6 yidinci maķālenūñ on sekizinci faşlında yaraķānı bildürelüm
 7 bilġil kim şaru yaraķānuñ sebebi budur kim ödūñ yolında bir
 8 südde ‘arız olur yāhūd ödūñ kıuvvet-i māsikesi za‘īf
 9 olur yā şafrā çoķluġından olur yāhūd baġır şişer ödūñ aġzı

³⁶³ (fasıl) onsekizinci bölüm

- 10 dutulur pes şafṛā kana qarışur ve bedende yayılır yāḥūd
 11 bir öldürücü ot içmekden beden şararur yā bir ağulu cānavar
 12 ısırmaḡdan ve kara yaraḡānuñ sebebi budur kim bağırıla talaḡ
 13 ortasında yol vardır ol yolda bir südde ‘arız olur yāḥūd
- 109B 1 talaḡuñ kuvvet-i māsikesi za‘if olur pes sevdā kana qarışur
 2 ve bedende yayılır yā sevdā çoḡluḡından olur ve ammā şafṛādan
 3 olan yaraḡānuñ ‘alāmeti budur kim gözünñ aḡı şaru olur ve beden
 4 daḡı şararur ve bevl daḡı hem ḡalīz ve hem ḡoyı kızıl olur ve zaḡīrası
 5 ḡatı şaru olur ve şāyed kim bevl aḡ ola ve bu ol vaḡt
 6 olur kim şafṛā bedende yayılır ve bevlile ve zaḡīrayıla gelmeye
 7 ve şāyed kim ısıtmayıla bile ola imdi eger ısıtma varısa evvel
 8 faşd itmek gerek andan soñra şafṛāyı bu otlarla
 9 ishāl itmek gerek şaru helīle ve erük ve ḡuru benefşe ve temirhindī
 10 ve terengübī n ve ne kim bunlara beñzer nesne varısa yoḡısa
 11 alasin bir avuḡ ‘aşfūr toḡmı ve yumşaq dögesin ve kırḡ direm keḡi
 12 südünde biraḡasın ve anuñıla ḡatı ovasın andan soñra süzesin ve
 13 içinde rub‘ aḡrı maḡmüde ezessin ve içüresin ve eger her günde bir kez yā
 iki
- 110A 1 günde bir kez sirkengübini şuyıla memzüc idesin ve içinde üç
 2 direm sermuḡ toḡmı ḡatıp içüresin bir laḡzadan soñra
 3 ḡusa begāyet müfid ola ve eger yaraḡānıla ısıtma yoḡısa şabr ve ḡārī ḡūn
 4 ve maḡmüde sirkengübīnile yā cüllābıla içürmek gerek gerekise
 5 ayru ayru gerekise cemī‘ si bile andan soñra lük ḡursacuḡlarını
 6 mā’u’l-uşūlile virmek gerek ve kāsni şuyına ve rāzıyāne şuyına
 7 ve kerefs şuyına mülāzemet itmek gerek ve ḡızāsı sıḡır itinün
 8 şōrvāsı ola sirkeyile yā sıḡır yoḡurdınuñ süzmesile ve ḡammāmda
 9 dem-be-dem ḡatı sirkeyile istinşāḡ itmek gerek zirā burnından
 10 ḡıylī şafṛā getürür ve ammā ol yaraḡān kim sevdādan olur
 11 ‘alāmeti budur kim beden cemī‘ si qararur ve bevl ve zahī ra
 12 daḡı hem kara ve hem ḡalīz olur ve ‘ilācı budur kim eger talaḡda
 13 şiş varısa yā talaḡ büyükise evvel şol ḡoluñ bāsaliḡ tamarından
- 110B 1 yāḥūd eslem didükleri tamarından ḡan almak gerek ve naḡar ḡılmaḡ gerek

- 2 eger kıanuñ rengi kıarayısa aķ[it]turmaķ gerek ihtiyātsiz kıomaķ gerek
 3 tā kim aķa yok eger kıızılısa hemān dem dutmaķ gerek andan soñra
 4 sevdāyı ishāl itmek gerek yā maṭbūḥ-iftīmūnıla yāḥūd yigirmi
 5 diremden otuz direme deġin sirkengübini ıssı şuyıla memzūc eylemek
 6 gerek ve aña biş diremden yidi direme deġin dögülmüş
 7 iftīmūnı kıatıp içürmek gerek ve eger aña bir mişķāl ġārī kıun
 8 kıatularısa daḥı kıuvvetlü olur ve hem fāyidelü olur andan soñra
 9 ṭalaķa kıuvvet virücek otlar virmek gerek rāziyāne şuyı gibi
 10 ve yılġun yapraġınıñ şuyı gibi her kıankısından olurısa iki kıaşuķ
 11 kıadarı virmek gerek sirkengübınile bile ve eger ḥarāreti yokısa berr-i
 siyāvşān
 12 ya^c nī kıarabaldur otu ve kıızıl boyayı berāber berāber
 13 şuyıla bişüresin ve ḥastayı ġüneşde kıoyasın tā kim şusaya ve içi
 111A 1 ṭutuşa ve ol şudan kıarşu viresin tā kim dirledükçe bedeni arına ve beñizi aķ
 ola

2 المقالة الثامنة ³⁶⁴

- 3 kitāb-ı müntaḥabuñ sekizinci maķālesinde kıalan a^c zāların
 4 marazını bildürelüm ve bu maķāle bir kıaç faşl üzerine müştemildür
 5 الفصل الاول ³⁶⁵ sekizinci maķālenüñ evvelki faşlında
 6 iki böġregüñ aġrısını bildürelüm bilgil kim bu bevl
 7 kıızıl olıcaķ ^c ilācı budur kim bāsalīķ ṭamarından kıan aldurmaķ gerek
 8 añdan soñra bezr-i kıaṭūnā ve ḥıyār toḥmınıñ içi ve şengiyār toḥmınıñ
 9 içi bezr- kıaṭūnādan ayırsını yumşaq dögeler ve sirkengübine
 10 kıatup viyeler ve eger bevl kıızıl deġü lise ^c unnābı ve sebastānı
 11 ve erüġi ve şaru helileyi ve benefşeyi kıaynatmaķ gerek ve içinde
 12 ḥıyārşenberi ezmek gerek ve birez aķ şeker kıatıp içürmek gerek
 13 tā kim ishāl eyleye ve eger kıan işerise toḥmekānı dögeler ve şuyını
 111B 1 sıķalar ve içürelere ve bu otları daḥı bile içürmek gerek kil-i ermeni
 2 ve kıardaşkanı ve ġünlük ve ḥaşḥāş ve toḥmekān toḥmı ve eger bevlde

³⁶⁴ (makāle) sekizinci konu

³⁶⁵ (fasıl) birinci bölüm

- 3 kum gibi varısa kavun tohumunuñ içini rāziyāneyile içürmek gerek
4 ve ğızāsı māş müzevveresi yā mercimek müzevveresi ola ve eger
5 bu seles-i bevl ‘ārız olurısa hemān arpa kavuñını
6 şavuk şuyıla virmek gerek ve yaş balıt yidürmek gerek ve bilgil
7 kim seles-i bevl bātına bir ‘illetdür yā oldur kim harāretten
8 olur veyā oldur kim burūdetten olur ve ammā ol kim
9 harāretten olur aña şol otlar virmek gerek kim hem
10 k̄ābz ve hem şavuk ola kuru gül gibi ve summāk gibi ve kuru kişniz
11 ve qoruq gibi ve balūt gibi ve tohmekān tohmı gibi ve mārūl
12 tohmı gibi ve k̄āfūr gibi gerekise ayru ayru gerekise mecmu‘ sını
13 ğāyet katı yumşaq dögmek gerek ve ekşi nār şarābıla yāhūd ekşi
- 112A 1 yoğurtıla virmek gerek ve ammā ol kim burūdetten olur
2 aña ol edviyeler virmek gerek kim hem k̄ābz ve hem ıssı ola
3 süg gibi ve topalaq gibi ve kıst gibi ve mürr gibi ve uştuñdūhus
4 gibi ve günlük gibi ve kemmūn gibi bunları ğāyet yumşaq dögmek gerek
5 ve irte iki direm ve aqşam iki direm gülbeşekerile virmek gerek
6 ve harāretten olanuñ ğızāsı summāk aşı yā qoruq aşı ola ıssı
7 otlarıla ve burūdetten olanuñ ğızāsı kavrulmuş it ola kuru
8 kişnizile sekizinci maqālenüñ **الفصل الثاني** ³⁶⁶ ikinci faşlında
9 meşānenüñ marazlarını bildürelüm bilgil kim meşānede
10 yā bögrekde taş belürse sebebi budur kim meşānenüñ yā bögregüñ
11 ağızı tar ola ve içi harāretlü ola ve bağırdan hem hām
12 ve hem ğalīz keymūs bevlile bile tōkülür ola ve bögregüñ
13 yā meşānenüñ harāretinden bağlanur ve taş olur ve ‘alāmeti budur kim
- 112B 1 kasuq katı aqrır ve bevl şu gibi aq olur ve kesili kesili gelür
2 ve zeker dağı gāh gerilür ve gāh süst olur ve şāyed kim bevl
3 dutulur ve yolu yavlaq acır ve katı ikinmekden şafrā dağı çıkar ve bir
4 ‘alāmeti budur kim hasta dāimā zekerini ve hāyasını ovar ve ‘ilācı
5 budur kim yaş rāşeni dögeler ve şuyından yigirmi direm alalar
6 ve içinde aqreb külinden bir bucuq qegirdekden tā altı qekirdege

³⁶⁶ (fasıl) ikinci bölüm

- 7 degin ezeler ve içürelere ve eger bu otlaruñ şuyından her gün
 8 on direm ol aqreb külile bile virüriseñ dağı müfid ola
 9 ve şıfatı budur berr-i siyāvşān ya' nī baldurıqara ve uskulü fenderyōn
 10 her birisinden üçer direm kerefs köki rāziyāne köki yigirmi direm
 11 üç yüz direm şuyıla bişüresin tā kim iki bahşından az artucağ
 12 gide añdan soñra isti' māl idesin ve aqreb külinüñ şıfatı budur
 13 'aqrebelerden müyesser olanı alasin ve yāñi çölmekte koyasin ve ağzını
- 113A 1 tutasın ve bir tenñura koyasin kim inen ıssı olmaya ve altında bir
 2 kiremid koyasin ve altı sā' atden soñra çıkarasin ve yumşaq dögesin
 3 ve bu ' illete tekenüñ kurumuş qanını içecek ' acāyib hāşıyyeti
 4 vardur ve eger hastayı hammāma givürüriseñ ve qaşuğı üstine bir tekeyi
 5 boğuzlarısın katı müfiddür ve bu ' illetlü kişiyi günde birkaç
 6 kez hammāma givürmek gerek yigregi budur kim edviyesini hammāmda
 7 vireler ve ammā esri'l bevl ya' nī südük tutulmağı ' ilācı budur kim
 8 bir lengeci yaqalar ve külinden iki direm vireler yoksa qavun tohmınıñ
 9 içini şekerile yumşaq dögeler ve her gün on diremden
 10 tā yigirmi direme degin vireler ve ammā taqtırü'l bevl ya' nī südük
 11 tamlamağı bu faşluñ üstündeki faşda selesü'l bevde beyān itmişüz
 12 الفصل الثالث ³⁶⁷ sekizinci maqālenüñ üçüncü faşında
 13 maq' adanuñ ya' nī suğranuñ marazlarını bildürelüm bilgil kim maq' adanuñ
- 113B 1 bir maraz-ı bevāsirdür ve bir maraz-ı nāsürdur ve bir maraz-ı şuqāğdur
 2 ve bir maraz-ı şışdür ve bevāsir üç şıfıdur birisi uzuncalar
 3 kiçirek arucuklara beñzer ve birisi degirmiceler üzüm dānesine
 4 beñzer ve birisi tüt dānesine beñzer ammā ol kim aruya
 5 beñzer begāyet habiş şıfıdur ve ol iki şıf aşāğarağdur
 6 ve bu üç şıfnuñ en habişisi oldur kim şu yolından yaña ola
 7 zīrā büyük olıcağ bevl yolın dutar ve geñezi oldur kim şafrādan
 8 tışra ola ve cemī' sinüñ ' ilācı müşkildür ve bilgil kim
 9 bevāsir yā oldur kim kör olur veyā oldur kim kör olmaz
 10 ve kör oldur kim qanamaz ve bevāsir kör olıcağ faşd itmek gerek

³⁶⁷ (fasıl) üçüncü bölüm

- 11 zīrā ƙan eksilicek aƒrısı diñer ve faşd itmekden bu yigrekdür
 12 kim bevāsīre bir ıssı otı dūrtesin şoƒan şuyı gibi yoƒısa
 13 ol yiti otlardan kim ekiserem añdan soñra bir mişƒāl defni
- 114A 1 ƒoñmı ve bir mişƒāl bāzard bal şerbetile içüresin yoƒısa bir mişƒāl
 2 cāvşīr ve bir mişƒāl afsantīn ya‘ nī evren yevşānī
 3 ve bir mişƒāl seliħa yigirmi direm yarpuz şuyıla içürmek gerek yoƒısa
 4 buçuƒ direm cünd-bādesteri ya‘ nī oƒlan aşı yigirmi direm yarpuz
 5 şuyıla içürmek gerek tā kim bevāsīrūñ gözi açıla ve ƒanı
 6 ve ƒanı revān ola ve ammā ol bevāsīr kim kör degül ‘ ilācı
 7 bunuñ ‘ aƒsincedür ve edviyelerden muƒl ħabbı aña ƒatı münāsibdür
 8 ve şıfatı budur şaru helīle ve ƒara helīle ve kābili ve bālī lec
 9 ve emlec ve maştaƒı her birisinden üç direm türbūd-i hindī yigirmi
 10 direm muƒl ya‘ nī ebūcehl ƒozınuñ pusı otuz sekiz direm
 11 ħarf on direm muƒlı kendene şuyıla ezmek gerek andan soñra
 12 ƒalan otları yumşaq dögmek gerek ve biri birine ƒarışdırmek
 13 gerek ve ovmaƒ gerek ve balıla yoƒurmaƒ gerek bir yaƒ daħı kim
- 114B 1 hem içeler ve hem ihtīƒān idineler kebere kökinūñ ƒabuƒı on direm
 2 yüzerlik ƒoñmı on direm yaş sezāb bir ƒutam bu otları yüz elli direm
 3 kendene şuyıla bişürmek gerek tā kim bişe ve şu daħı ve kendü
 4 şuyı daħı ƒoyı ola andan soñra süzmek gerek ve üstine
 5 yitmiş direm şīra-ruƒan ƒoyalar ve ikiledin bişürmek gerek tā kim
 6 şu gide ve yaƒ ƒala pes ıssı ot kim bevāsīri ve artuƒ iti
 7 çüridür budur şaru zırnıħ ve ƒızıl zırnıħ ve nişādur ve zerūnec
 8 ve kireç berāber keleger şuyıla yoƒurmaƒ gerek
 9 ve ƒurşacuklar eylemek gerek ve ƒurutmaƒ gerek ve gerek olıcaƒ
 10 yumşaq dögeler ve bevāsīr üstine ekeler ve ammā maƒ‘ adanuñ
 11 ya‘ nī suƒranuñ bir marazı kim aña nāsūr dirler gālībā budur kim
 12 suƒranuñ yanında bir baş belürür ve giç deşerler pes ğavr ider
 13 ve iti çüridür ve şāyed kim sūñüğe eşer ider ve nāsūr olur ve şāyed kim
- 115A 1 suƒrayı deler tā kim ğā‘iħ ve bevl ol delükden daħı bile gelür
 2 ve ‘ ilācı budur kim dıbƒı ya‘ nī ökseyi ve zeytūn pusını sirkeyile
 3 yoƒralar ve aña birez zae‘ frān ƒatalar ve bir fetileye belendüreler

- 4 ve ol delüğe şoğalar yoğusa ve şabırı ve kehrebâyı yumşaq döğeler
5 ve günde iki kez ol delügi añdan tolduralar ve ammā şuqākuñ
6 ˆ ilācı eger harāreti katıyısıa isbīzāc merhemi añā
7 katı müfiddür ve şıfatı budur kıızıl mūm on direm ve
8 süsen yağı yā ördek yağı yā tavuğ yağı on direm mūmı yağıla
9 eridesin ve üstine döğölmiş isbīzā ekesin ve hāvanda
10 qarışdurasın ve istiˆ māl idesin bir merhem dağı harāreti olmayan şuqāqa
11 katı müfiddür sığır incüginüñ iligi on direm zift
12 biş direm Qalˆ inüñ isbīzācı ve mürdeseng her birisinden
13 altı direm arı mūm on direm gül yağı kırk direm mūmı ve zifti
- 115B 1 ve iligi gül yağıla eridesin ve qalan otları yumşaq dögesin
2 ve biri birine qatasın ve hāvanda gey qarışdurasın ve istiˆ māl idesin
3 ve ammā maqˆ adanuñ yaˆ nī suğranuñ şişi eger harāretdenise
4 kan aldurmağ gerek ve kuşmağ dağı gerek ve bu otı dürtmek
5 gerek ve şıfatı budur mercimek unı ve aq haţmī ve iklılüˆl melik
6 yumşaq dögmek gerek ve it üzümünüñ şuyıla ve gül yağı
7 ve yumurda şarusıla yoğurmak gerek ve şiş üstine taqmağ gerek
8 ve eger burüdetdenise şoğanı kaynatmağ gerek tā kim ezile
9 ve sığıruñ sayayağıla dögmek gerek tā merhem gibi ola ve
10 ısıcağ ısıcağ yaqmağ gerek ve ammā maqˆ ada eger taşra çıksa bu
11 şıyāfı istiˆ māl itmek gerek ve bevāsīr qanın kesmege
12 bī-naẓī rdur ve şıfatı budur günlük ve gülnār ve māzū ve sürme ve
13 aqākıyā ve şab yumşaq döğeler ve şıyāf eyleyeler ³⁶⁸ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
- 116A 1 الفصل الرابع ³⁶⁹ sekizinci maqālenüñ dördüncü
2 faşlında zekerüñ ve hāyalaruñ marazlarını bildürelüm bilgil kim
3 zekerüñ ve hāyanuñ şişi eger harāretdenise bu yaquyı
4 yaqmağ gerek alasin zaˆ ferān ve it üzümü ve arpa unı ve
5 aq haţmī otı ve yonca ve gül yağı ve yumurda şarusı ve yiti sirke
6 küllisinden berāber yaqu eyleyip istiˆ māl idesin ve eger kan ˆ alāmeti

³⁶⁸ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³⁶⁹ (fasıl) dördüncü bölüm

- 7varısa bāsalik̄ tamarından kan aldurasın ve eger burūdetdenise
8 iklilü'l meliki buhtayile bişüresin ve aña yumurda şarusın ve
9 buğday yağın kıtasın ve isti' māl idesin ve eger zekerde
10 ḥabīş yaralar olurısa alasin māzū ve şıyāf-ı māmīşā ve anzurūt
11 ve gülnār ve nār göbeği ve mürdeseng ve şabr ve günlük yumşak dögesin
12 ve isti' māl idesin ve eger zekerden gāh ve bi-gāh şu gelürise
13 eger menī yolunuñ za' iflīgındanısa ya' nī kuvvet-i māsikesi
- 116B 1 burūdetden za' if ola ḥaltitile ya' nī yırkāşnıla yoğrulmuş
2 itri fil virmek gerek ve kemmūni daḥı çok yimek gerek ve ğızāsı
3 et kılyesi ola noḥūd ve sōğānıla ve dāriçi nī ve maştaķi
4 yok eger menī yitiligindenise toḥmekān toḥmı ve mārül toḥmı ve
karanfulıla
5 bezr-i kıtūnā ve beg toḥmı ve kāsni toḥmı ve ḥıyar toḥmı ve kişniz içürmek
gerek
6 ve ğızāsı māst-āne ola ³⁷⁰ **وَاللَّهُ أَعْلَمُ** ³⁷¹ **الفصل الخامس**
7 sekizinci maķālenüñ bişinci faşında futķı ya' nī debeligi bildürelüm
8 bilgil kim futķ bir yaruқdur kim yufķa yirde olur ve sebebi budur
9 kim yā ağır yük götürmekden olur yā kıatı çığıрмақdan yā
10 sıçramaқdan yā toқla çok cimā' itmekden pes ol yaruқdan yā bağarsuқ
11 yā yağ yā ğaliz yil iner ḥāyanuñ kıabına degin ve ' ilāci budur kim
12 anı rıfķıla ol yaruğakoyasın ve eger girmezise ıssı şuya
13 kıomaқ gerek tā kim yumşana andan soñra şoқmaқ gerek andan soñra
- 117A 1 alasin maştaķi bir günlük kıabuğı ve selv kozağı ve selv yaprağı
2 ve mürr ve anzurūt ve balık yilimi ve siriş ve balūtuñ şarı
3 berāber berāber yilimi sirkeyile ezesin ve kıalan otları yumşak dögesin ve
4 biri birine kıatasın ve yoğurasın andan soñra bize dürtesin ve ol
5 yaruğun üstine yaқasın ve aña münāsib bir bāğ düzesin ve muḥkem
6 bağlayasın ve üç günden bel yidi günden soñra ḥastayı arқası
7 üstine yaturasın ol yaқuyı çözip bir daḥı yaқasın birkaç kez bile

³⁷⁰ (fasıl) beşinci bölüm

³⁷¹ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

8 idesin müfîd ola ³⁷² **إِنْشَاءُ اللَّهِ** ³⁷³ **الفصل السادس**

9 sekizinci maqālenüñ altıncı faşlında cimā[‘] eksüldüğünü bildürelüm

10 bilgil kim bu [‘] illetüñ sebebi budur kim yā menī azalur yā kuvveti

11 za[‘] if olur yāhūd zeker süst olur ve kıyāma gelmez yā yil

12 az olur zīrā zeker yilile gerilür ve kıyāma gelür yā şehvet

13 za[‘] iflīgından olur yā cimā[‘] idecegi kabīh ola ve gönül anı dilemeye

117B 1 yā tekebbür ola yāhūd terk itmekden tabī[‘] at cimā[‘] ı unudur nice

2 kim genc oğlan südden kesilicek hırsı dağı kesilür ve [‘] ilācı budur

3 kim eger beden za[‘] ifise yinicek gızālarla bedene kuvvet virmek

4 gerek müferrihleri isti[‘] māl itmek gerek tā kim yürek kuvvetlü

5 ola zīrā rüh dağı ve yil dağı zekere yürekden gelür ve bağıra ve dimāga

6 dağı kuvvet idecek otlar virmek gerek tā kim menīnün mādresi

7 çok ola ve hoş koşulu otların bu bābda [‘] acāyib hāşıyyeti vardır ve eger

8 nefh azlığındanısa yā katı burüdetdenise ıssı yağlarla

9 ovmağ gerek ve ol yağları zıkr idiserüz ³⁷⁴ **إِنْشَاءُ اللَّهِ تَعَالَى**

10 andan soñra nefh idecek nesneleri tenāvül itmek gerek nohūd

11 gibi ve sōgān gibi ve zencebīl gibi ve dāriçī nī gibi ve eger harāret

12 ifrātındanısa şavuk ābzenlere givürmek gerek ve ol nesnelere virmek

13 gerek kim hem şavuk ve hem neffāh ola şeftālū gibi ve gayrısı

118A 1 ve eger mizāc yaramazlığındanısa cimā[‘] için edviyeler ekiserüz anı

2 isti[‘] māl itmek gerek ve cimā[‘] a muzırr olan nesnelere sakınmağ gerek

3 tuhme gibi ve çok şu içmek ve ishāl ve istifrag ve faşd ve hacāmat

4 gibi ve menīyi kurudur ve yili giderür nesnelere dağı sakınmağ

5 gerek sezāb gibi ve kemmün ve nānhūh ve yüzerlik ve yarpuz ve

mercimek

6 gibi ve ekşi nesnelere dağı yığlanmağ gerek zīrā kuruducılardur

7 ve muhaddir nesnelere dağı beg gibi ve afyōn gibi ve katı şavuk

8 nesnelere dağı kāfūr ve nilüfer ve bezr-kaṭūnā ve eger çok terk

³⁷² Allah isterse, Allah nasip etti ise

³⁷³ (fasıl) altıncı bölüm

³⁷⁴ Allah yüceltsin, yükseltsin.

itmekdenise

9 tedricile cimā' itmek gerek ve ammā cimāğa kuvvet ider edviyeler
10 bunlardur cezer ve circir ya' nī şu teresi ve helyūn ya' nī mārçūba
11 ve toḥ[u]mları daḥı ve kettān toḥmı ve kerefsūn toḥmı ḥabbennu'l
12 ḥazrā ya' nī benegüş ve küncüd ve bāklī ve noḥūd ve bögrölce ve
kıvfa

13 ve dāriçinī ve besbāse ve gülnār ve funduḫ ve fustuḫ ve keşirā

- 118B 1 ve ḥaltīt ya' ni yırkāşmı zīrā mebrūd kişilere ' aẓīm fāyidesi
2 vardur kim andan bir mişḫāl içeler şarābıla ve kışt ve zürünbād
3 ve tere ve ḥuşşau's-şa' leb ve şaḫāḫul ve zencebīl ḥāşşa perverdesi
4 ve ḥavlıcān ve büzeydān ve sūrincān ve maḡās ve saḫanḫūr ḥāşşa
5 kıyırıḡınuñ dibi ve bögrekleri ve yaḡı ve tuzı ve serçenüñ ve gögercinüñ
6 ve tavuḡuñ yumurdaları kim nimm-i birişt ya' nī rufdan ola ḥāşşa
7 eger ba' zı edviyeyile bile yinürise zencebīl gibi ve saḫanḫūr duzı gibi
8 ve öküz cāvı gibi kim kurumış ve yumşak döḡülmüş ola eger
9 rıfdun yumurdanuñ şarusına yā itile bişmiş yumurdaya yā beyniye ḥāşşa
10 serçe beynisine ve tavuḫ ve ördek beynisine kıuzı beynisine eküp
11 yirlerise ' acāyib ḥāşıyyeti vardur ḥāşşa eger tuzı saḫanḫūruñ
12 tuzı ola ve her kim şu teresini döge ve şuyın sıkup yaḡşı şarābıla
13 içe hemān vaḫt fāyidesi āşikārā ola ve her kim ki ta' amı serçe

- 119A 1 eti ola ve şuyı süd ola menī' si çoḫ ammā mürekkeb edviye kim
2 bu bābda müfiddür ve devāü'l misk ve mürr-i barbuṫus ma' cūnı ve üç
3 mişḫāl cevāriş-i buzüriden şu teresi şuyıla ve saḫanḫūruñ
4 cevārişi ve felāsıfa ma' cūnı ve ammā ol aḡziye kim bu bābda
5 müfiddür erkek şişek itinüñ ḫalyesi çoḫ noḥūdıla ve çoḫ şoḡanıla
6 ve ḥayṫıyye ve iriştayi dāriçi nıla ve ḥavlıcānıla ve saḫanḫūr tuzıla
7 ve zencebīlile ve semiz irkek oḡlaḡuñ zī rıvāsı semiz tavuḫ
8 ve semiz fūrūclar ve herise ve südlü birinc ve itile ve mārçūbayıla
9 ve kendeneyile ḫalye eyleyip ḥāşşa eger yumurdayıla bile
10 olursa ḫatı müfiddür ve rıfdun yumurda ve maḫrüz kişilere söḡülme
11 balıḫ ve ḫıyar ve şengiyār ve ḫabaḫ ve şeftālū ve üzüm ve datlu şuyuñ
12 lengeçleri ve tuzlu nesnelerden ve ḫatı ekşilerden saḫınmaḫ gerek

13 sirke gibi ve kuru penir gibi ve gayrisi ve muhaddir nesnelere dahil olmak üzere sakınmak gerek

- 119B 1 mārūl gibi ve beg gibi ve ammā muql kim buña müfiddür funduğ ve fustuğ
 2 ve köknār ve hindistan kozi ve bu nesnelere beñzer nesnelere gibi
 3 ve ol nesnelere kim zıkr itmişüz ve ammā şarāblar kim müfiddür yigi şarāb
 4 kim datlu ola ve şarāb-ı zebībi ya⁶ nī kuru üzümün şarābın ve ammā
 5 ol yağlar kim ekirerüz didükidi? budur bān yağı ve zanbağ
 6 yağı ve yāsemīn yağı ve kışt yağı ve gāliye yağı bu yağların
 7 cemī⁶ sile yāhūd ba⁶ zısla zekeri ve kāsūkı ve hāyaları
 8 ve mağ⁶ adayı yağlamak gerek ve bu bābda arşlan yağı gibi yokdur
 9 ve eger eşek yağından bir şiyāf tutulurısa ⁶ azīm menfa⁶ at ider
 10 ve ammā cimā⁶ lezzetin artırur oldur kim zekere kebābe yā yırkāsni ve
 11 dürtmek gerek yā emlecün balından yā maħmūde ve fulful ve zencebīl
 12 yumşak dögmek gerek ve balıla yoğurup zekere yā zekerün dibinden yarısına
 13 degin dürtmek gerek سرعة الانزال³⁷⁵ imdi eger inzāl tiz olurısa
- 120A 1 yā oldur kim menī çokluğundan olur zīrā cimā⁶ az olcağ
 2 menī çok olur veyā oldur kim menī tizliğinden olur hāşşa
 3 eger menī yolu giñimiş ola ve ⁶ alāmeti budur kim menī çıkıcağ yolını
 4 yağa yağa gelür ve ⁶ ilācı budur kim bārid-raṭb ğızālar virmek gerek
 5 ve şu yirine şulu şarāb virmek gerek ve bir zamān cimā⁶ yıla meşğul olmamak
 gerek
 6 الفصل السابع³⁷⁶ sekizinci mağālenün yidinci faşlında
 7 ⁶ avretlere mensüb olan ⁶ illetleri bildürelüm bilgil kim
 8 ⁶ avretlere mensüb olan ⁶ illetlerin birisi ⁶ uqrđur ya⁶ nī kısrılık
 9 imdi eger ⁶ avretdenise yā oldur kim raħimün sızācına ħarāret
 10 gālib olur ve meniyi göyündürür veyā oldur kim burüdet gālib olur

³⁷⁵ (söz) çabuk boşalma

³⁷⁶ (fasıl) yedinci bölüm

- 11 ve menîyi şavudur ve dügdürür veyâ oldur kim yubüset gâlib olur
 12 ve menîyi kırudur veyâ oldur kim ruṭûbet gâlib olur ve menîyi
 13 tındurur ve eger erdenise ḥāyanuñ mizâcına yâ ḥarâret
- 120B 1 gâlib olur kim menîyi göyündürür veyâ burüdet gâlib olur kim
 2 menîyi şavudur veyâ zekeri uzun olur menîyi şavudur veyâ zekeri
 3 kışa olur imdi eger raḥimüñ mizâcına ḥarâret gâlib olurısa
 4 ‘alâmetleri budur kim ḥayzuñ kanı hem ıssı ve hem yiti ve hem
 5 şaru yâḥûd kara olur ve ‘ilâcı budur kim şâfîn tamarından
 6 kan aldurmak gerek ve arpa şuyın it üzümünñ şuyın
 7 ve bezr-i kaṭûnâ içürmek gerek ve isbîdâc merhemın götürmek
 8 gerek ve eger burüdettenise ‘alâmetleri budur kim ḥayzuñ
 9 kanı gür aḥar ve aklığa meyl ider ve ‘ilâcı budur kim ḥırva‘un ya‘nî
 10 kene otınuñ yağın mâ‘u‘l uşûlile bile içürmek gerek
 11 ve heftede bir kez ḥabb-ı sekîne virmek gerek ve eger ‘avret
 12 kuvvetlüyse dört gün beyâpey ma‘cûn-ı deḥmersâ virmek gerek
 13 ve iki gün yâ üç gün diñlendürmek gerek yine içürmek gerek
- 121A 1 ve devâü‘l miskden bir noḥûd kadarınca virmek gerek ve bir yüni
 2 kara naḫta yâ belesân yağına bulaşdurmak gerek ve götrünmek gerek
 3 ve bu ‘ilâç cemî‘ si karşı oḡlan düşiren ‘avrete daḫı katı müfiddür
 4 ve eger yubüsettenise ‘alâmeti budur kim raḥm kıru olur
 5 ve ‘ilâcı budur kim âbzene oturmak gerek ve ḥammâma givürmek gerek
 6 ve ördek yağını dâimâ götürmek gerek ve tavuḫ yağı ve kıaz yağı
 7 ve ilik daḫı katı müfiddür ve ġızâsı şörvâ ola semiz itile ve keçi
 8 südi ve eger ruṭûbetdenise ‘alâmeti budur kim raḥimde
 9 ruṭûbet çok olur ve ‘ilâcı budur kim aña ḥırva‘ yağını
 10 içüresin ve mâ‘u‘l uşûlile bile ve emr idesin tâ kim bu otı
 11 götrüne ve şıfatı budur günlük ve sürme ve süg ve aḫâkıyâ ve mâzû
 12 imdi yüklülüğe müfid olan otları beyân idelüm ḥayzuñ
 13 şoñında tavşan mayasın taze kereyağıla götrünmek katı müfiddür
- 121B 1 ve belesân yağıla yâḥûd ağacıla yâ toḫmıla tütüzmek ve tütüzmeḡi bu
 şıfatıla
 2 gerek ve otları tütünsüz oda bırakmak gerek ve üstine bir çölmek

- 3 döndermek gerek ve çölmegün dibinde bir kiçirek delük delmek gerek
4 ve ol delüğe bir uzunca mäsüre şoğmaq gerek ve çevresini camırla
5 ya balçığıla şıvamağ gerek ve ol mäsüreyi ferce şoğmaq gerek
6 tā kim tütün raħimün aqsasına degin iriše şıfatı otkim
7 yüklülüğe müfiddür ve cimā^c lezzetin arturur ve ferce hem ıssı ve hem
8 tar eyler ve rāyihāsın daħı hoş eyler budur kim büsed ve besbāse
9 ve merzenküş ve tobaluğ ve günlük kabuğı ve kızıl gül ve nār kabı
10 ve kebere kökinün kabı ve tırmıs küllisinden berāber almağ
11 gerek ve yumşaq döğip yağıla yoğurmağ gerek ve bir pāre yüne
bulaşdurmağ
12 gerek ve gündüzin götrünmek gerek ve gice gice gidermek gerek
13 beğāyet müfiddür ve eger hayzuñ soñında qurduñ ödinden
- 122A 1 yā arslan ödinden yā tavşan ödinden iki direm götüririse
2 ^c azım fāyidesi vardur ve eger ^c ācdan bir mişkāl içerise
3 yüklü olur ve her ^c avret kim ayu ödinden bir kiçirek baqla
4 kadarınca içe eger yüklü olurısa er toğurur ³⁷⁷ **فِي قَطْعِ لَجَا لَطْمُتُ**
5 ya^c nī hayz kanın kesmege bil kim eger hayzuñ kanı eger tırmazısa
6 nazār kıılmağ gerek eger imtilādanısa kesmek gerek meger za^c f
7 hāşıl ola andan soñra keseler ve ^c ilācı budur kim evvel emrde
8 bāsalik tamarından kan aldurmağ gerek ve ışımhī kün
9 habbıla tabi^c atı ishāl itmek gerek yoħsa toħmekān şuyına
10 kil-i maħtüm ve gülınār ezüp içürmek gerek yāħūd hindistan
11 kozinuñ kabuğını yumşaq döğeler ve harīrden eleyeler ve
12 üç güne degin her gün bir diremin şulu sirkeyile içürelər yāħūd
13 ishāl faşlında vaşif ittügümüz kehrebā qurşacuqlarını içürmek gerek
- 122B 1 ve ammā hayzuñ tutulmağı yā oldur kim raħimün mizācına harāret
2 ve yubüset gālib olur veyā oldur kim katı yorulmağdan olur
3 veyā ru^c āfuñ ya^c nī burun tumurmağın ifrātından yā katı semrimekten
4 yā raħimün tamarları tar olmağından olur ve ^c ilācı budur kim
5 şāfın tamarından kan aldurmağ gerek ve iki baldurda hacāmat

³⁷⁷ (söz) regl (aybaşı) kanını kesmek

6 itmek gerek ve kaşuk üstinden kuru şişeler çekmek gerek
 7 ve defniden ve bazardan her birisinden birer mişkāl bal şarābıla
 8 içürmek gerek yokısa yigirmi direm yarpuz şuyıla buçuğ direm
 9 cāvşir ve buçuğ direm afsantī n ve buçuğ direm seliha içürmek
 10 gerek yokısa yokısa yigirmi direm yarpuz şuyında yā kıızıl boya
 11 şuyında buçuğ direm cünd-bādesteri yağı ya' nī oğlan aşı ezip içürmek
 gerek

12 الفصل الثامن³⁷⁸ sekizinci maqālenün sekizinci

- 13 faşında nıkrisün ya' nī kurnabalık ve 'ırku'n-nisā ve vacı'-ı mafāşıl
 123A 1 bendükçeler ağırsı ve'l-ħadebeyi ya' nī gözlülüğü bildürelüm bilgil kim
 2 bu ' illetlerün sebebi birdür ve oldur evvel kim nezledür kim başdan
 3 iner imdi bu nezle ayağın baş barmağında tökülürise nıkrıs
 4 olur ve eger yanbaşınun bendükçesine tökülürise
 5 'ırku'n nisā olur eger arka boğunlarınun bendükçelerine tökülürise
 6 ħadebe olur ve eger mutlak bendükçeye tökülürise vacı'-ı mafāşıl
 7 olur ve bundan ħālī degüldür kim yā ħarāretün 'alāmetlerle belürür
 8 veyā burüdetün 'alāmetlerle belürür ammā ol nıkrıs kim ħarāretün
 9 'alāmetlerle belürür 'ilācı budur kim kan 'alāmetleri varısa
 10 yā bāsalık tamarından kan aldurmak gerek eger ' illet sağ ayağdayısa
 11 sağ koldan ve eger şol ayağdayısa şol koldan andan şöıra
 12 erük şuyı ve terengübın ve leblābuñ şuyı ve şeker ve kuru
 13 benefşe içürmek gerek ve eger bunlarla ishāl olmazısa
 123B 1 yokısa gül şarābına yā erük şarābına ya kāsni tohmıla ve ebemgümeccinün
 2 tohmıla düzülmiş sirkengübıne ya gül şuyıla ezilmiş terengübıne
 3 her kankıasına olurısa maħmüde ezip virmek gerek ve āhir-i emerde
 4 sūrincān maṭbūhını içürmek gerek ve eger şafrā 'alāmeti
 5 varısa ol maṭbuḫıla bir def' a yā iki def' a ishāl idesin andan
 6 şöıra kan alasın ve eger ħastanuñ içi katı tıtuşurısa
 7 arpa şuyına māye-ħōş nāruñ şuyın katmak gerek ve buzuñ
 8 üstine şavutmak gerek ve içürmek gerek ve eger ħastanuñ terkibi

³⁷⁸ (fasıl) sekizinci bölüm

- 9 za' ifise aña iki direm bādām yağın yā benefşe yağın
 10 şamzurmak gerek ve eger içi tutuşmazısa şeker şerbetini
 11 şavudup virmek gerek ve eger za' if terkib degül ise
 12 arpa şuyı şekerile hemān ve erük şuyın ve 'unnāb şuyın
 13 ve temirhindī içürmek gerek pes ot kim sızusun diñdüre
- 124A 1 şıfatı budur sūrincān ve kıbsuz mercimek her birisinden
 2 yigirmi direm göyünmiş sügüg biş direm şeker kırk biş direm
 3 iki diremden üç direme degin içürmek gerek ve evvel emrde
 4 katı şavuk şuya girmek müfiddür ve bedeni fāşdıla ve istifragıla
 5 arıtduğundan şoñra bu tılıya isti' māl idesin ve şıfatı budur
 6 kızıl gül ve aq ve kızıl şandal ve kil-i ermenī her birisinden biş
 7 biş direm mārül şuyıla yoğırasın ve kurudasın ve sirkeyile
 8 dürtesin ve gızāsı summāk aşı yā işhün yā koruk aşı yaban kuşunuñ
 9 itile ve itden ve tatlu nesneden ve şarābdan saqınmak gerek ve eger
 10 nıkrısuñ mādresi şavukısa ve balgamısa evvel kandurmak
 11 gerek ve kusmağun şıfatı budur kim qarını toyurmak gerek ve bir sa' at
 12 kadarı katlanmak gerek tā kim ta' am hall ola ve balgamıla āmih̄te
 13 ola andan şoñra sirkengübini şuya ezmiş ola ve içinde turp
- 124B 1 ıslanmış olmaya pes anı ılıcaq eyleye ve içe andan şoñra kusa
 2 andan şoñra ol habb-ı sūrincānı virmek gerek kim aña
 3 muqimu'l kamni dirler ve anuñ nüshasın 'ırku'n nisā mu' alecesinde
 4 bildüriserem yāhud habb-ı şeytarac virmek gerek ve şıfatı budur
 5 türbūd-i hindī on direm şabr-ı suqūturu yigirmi direm ve zencebīl
 6 iki direm aq hardal iki direm fulful ve dār-ı fulful ve 'ūdu'l qarh
 7 bir direm şeytarac-hindī ve kara tuz ve egir birer direm fānīd
 8 dört direm yumşaq dögeler ve eleyeler ve şuyıla yoğuralar ve
 9 hābcugazlar eleyeler ve gölgede kurudalar ve andan iki bucuq diremden
 10 üç direme degin ılıcaq şuyıla vireler ve bu huqneyi dağı isti' māl
 11 itmek gerek alasin asmāncūnī süsenüñ kökinden on iki direm
 12 ve hāvanda dögesin ve yüz kırk direm şuyıla bişüresin tā kim
 13 iki bahşı gide ve bir bahşı qala andan şoñra süzesin ve aña
- 125A 1 on sekiz direm bal ve on iki direm mürr kıtasın ve açla dögesin

- 2 ve mizācın tebdil eyleyecek edviyeler viresin tiryāk gibi
3 ve müşrüzitus ve kıyadu'l melik gibi ve evvel emrde bu tılı müfiddür
4 mey' a-sâyıla ve cünd-bādesteri ve ferfiyün ve mürr ve şabr ve kākıyā
5 küllisinden berāber alasin yumşak dögesin ve şırf şarābıla dürtessin ve
6 inhiṭāṭ vaḳtinde bu yaḳuyı yaḳasin ve şıfatı budur defni
7 yaprağı ve bābūnac ve yüzerlik ve iklilü'l melik ve toḫmından ve toḳla
8 ḥammāma girmekden ve şavuk şu içmekden ve cimā' dan saḳınmaḳ
9 gerek ve ṭa' amı haẓm olmayınca ṭa' am virmek gerek ve açla riyāzet
10 itdürmek gerek ve ğızāsı av itinden ola ve eger mizācında
11 ruṭūbet varısa balıla ḥardalı isti' māl itmek gerek zīrā mādde
12 süddeleri keser ve eski şarābı şırf içmek gerek ve ammā vaca' -ı mafāşılıñ
13 ' ilācı hemān bu ' ilāçdur eger ıssıyısa ıssı nıḳrıs ' ilācı ve eger
- 125B 1 şavukısa şavuk nıḳrisün ve ammā ' ırḳu'n nisānuñ sebebi bir ' illetdür
2 kim yanbaşınıñ bendükçesi üstündeki siñirlere tökülür
3 ve ' alāmeti bir sızudur kim uyluḳdan topuḳa degin uzanur eger
4 ḥarāretdenise ' ilācı budur kim bāsaliḳ tamarından ḳan almak gerek
5 eger saḡ uyluḳdayısa saḡ ḳoldan ve eger şol uyluḳdayısa
6 şol ḳoldan andan soñra ' ırḳu'n nisādan daḫı kan almaḳ gerek
7 andan soñra ḳusturmaḳ gerek ve maṭbūḫ-ı sūrincān virmek
8 gerek ve şıfatı budur şaru helile yigirmi direm ḳuru benefşe ve ḳuru
9 gül yidişer direm kāsni toḫmı ve kerefs toḫmı üçer direm
10 aḳ sūrincān ki yincilmiş ola iki direm iki yüz seksen direm şuyıla
11 bişürmek gerek tā kim baḫşı gide ve bir baḫşı ḳala andan soñra
12 süzmek gerek ve aña on direm ak şeker ḳatıp içmek gerek
13 ve ḫıyaruñ yaş yapraḳın döḡip uyluḳdan topuḳa degin yaḳmaḳ gerek
- 126A 1 ve eger maṭbūḫdan titsünürise bu ḫabbı virmek gerek ve şıfatı
2 budur şabr-ı suḳūṭurı bir direm maḫmūde bir rub' aḡrısı kızıl gül
3 üç çekirdek aḳ sūrincān bir direm kāsni toḫmı ve kerefs toḫmı
4 ve raziyāne toḫmı buḳuḳar direm baḫş eyleyeler ve cemī' sin bir şerbetdür
5 ve eger bu ' illet ḥām balḡamdanısa ' ilācı budur kim evvel ḳusmaḳ
6 gerek andan soñra ol ḫabb-ı sūrincānı virmek gerek
7 kim aña muḳīmu'z zemni ya' ni kötürümleri ḳalduran dirler ve şıfatı

- 8 budur ayārac-ı faykārā on direm şahm-ı hanzal ve kanṭuriyūn
 9 ve sūrincān ve būzidān ve māhī zehrec bişer direm ferfiyūn
 10 iki direm türbūd on direm zencebīl ve şeytarac ve ḥardal ve fulful
 11 ve cūnd-bādesteri buçuḡar direm ḥab eyleyeler ve andan iki buçuḡ
 12 diremden üç direme deġin vireler ve şavuḡ nıkrisūñ ‘ ilācında
 13 vaşft itdūġümüz iḥtikānı isti‘ māl itmek gerek ve bu yaḡuyı daḡı
- 126B 1 isti‘ māl itmek gerek kim ḡatı müfiddür ḥardal ve göġercin boḡı
 2 ikisin berāber yumşak dōġmek gerek ve incir şuyıla yoġurmak gerek
 3 yaḡmak gerek tā kim ḡabarda ve‘ illeti tōkile yāḡūd yarpuzı dōġmek
 4 gerek ve yanbaşından tā ṭopuġa deġin yaḡmak gerek Cālīnōs eydür
 5 kim vaca‘ -ı mafāşıl ve nıkris ve ‘ ırḡu’n-nisā üçi daḡı bir cinsdür
 6 lākin yirleri muḡtelifdür ve Muhammed bin Zekeriyā eydür kim bu ot
 7 şavuḡdan olan nıkrisūñ ve vaca‘ -ı mafāşılı ve‘ ırku’n nisāyı aşlıla
 8 giderür ve şıfatı budur nānḡūh ve arduḡ yimişi ve sezāb yapraġı
 9 ve kerefs toḡmı ve rāziyāne toḡmı dōḡō ya‘ nī yaban keşūri
 10 onar direm kıızıl boya ve sūnbül ve acı bādām ve kışt ve zerāvend -i
 11 medehrec bişer direm yumşak dōġmek gerek ve kıştan yazuñ ortasına
 12 deġin her ġün bir diremini sūfūf itmek gerek ve dōrt sa‘ ate
 13 deġin nesne yimemek gerek ve vaşft itdūġümüz edviyeyile bedeni
- 127A 1 arıtmak gerek andan şoñra bu sūfūfı isti‘ māl itmek gerek
 2 ve ammā ḡadebenūñ ‘ ilācı budur kim nıkris ‘ ilācından vaşft itdūġümüz
 3 ḡabb-ı şeytaracı virmek gerek yāḡūd ḡabb-ı sūrincānı virmek gerek
 4 ve her ġün kene otınuñ iḡi mā‘u’ l-uşūlile virmek gerek ve balġamdan
 5 olan ‘ ırḡu’n nisā ‘ ilācından vaşft itdūġümüz yaḡuyı yaḡmak gerek
 6 tā kim ḡabarda ve iḡindeki ‘ illet dōkile ³⁷⁹ **الفصل التاسع**
 7 sekizinci maḡālenūñ ṭoḡuzuncı faşlında devālīyi bildürelüm
 8 bilġil kim bu ‘ illet baldurda gömġök yoġun ṭamarlar olur
 9 ṭolaşuḡ ṭolaşuḡ ve bu ‘ illete devālī dirler ve sebebi budur kim ol
 10 ṭamarlarda sevdāya dönmiş ḡan tōkilür ve bu ‘ illet ġālībā yigidlerde
 11 ve ḡamallarda olur yā ṭavara ḡok binmekden olur ḡāşşa

³⁷⁹ (fasıl) dokuzuncu bölüm

- 12 eger sevdāyı arturur ġalīz yimeklere mülāzemet iderlerise ve ‘ilācı
 13 budur kim tevātürile bāsaliķ tamarından ķan almak gerek ve sevdāyı
 127B 1 ishāl itmek gerek ve mālīhūlyālu kişinūñ perhīzi gibi perhīz itdürmek
 2 gerek andan şoñra ol tamarlaruñ yoğunun faşd itmek gerek ve ķarşu
 3 elile sıkmaķ gerek tā kim ķanuñ ġalīzi bile çıķa andan şoñra
 4 ol yoğun tamarları bir ikisin yā artuķ biri biri ardınca faşd idesin
 5 tā ol tamarlar boşala andan şoñra emr idesin tā kim faşd
 6 ve ishāle dā‘ imā mülāzemet ide ve sevdā arturur nesnelerden şaķına
 7 الفصل العاشر³⁸⁰ sekizinci maķālenūñ onuncu faşlında
 8 dā‘ü’l-fili bildürelüm bilgil kim bu ‘illet ayağda olur
 9 ve ayağda olıcaķ ayak yavlaķ büyük olur ve baldur ‘azīm
 10 yoğun olur ve beñiz kararur ve deşilicek ayruķ ‘ilāç aña
 11 fāyide itmez olur imdi eger ibtidā vaķtinde bu ‘illete irişüriseñ
 12 ve kemā-yenbaġi ‘ilāç ideriseñ ġalāş bulur yāhūd artmaz ve ‘ilācı
 13 budur kim ķuşmaġa mülāzemet itdürmek gerek ve yürütmemek gerek
 128A 1 ve ayaġı üstine turgurmamaķ gerek ve ġabb-ı sūrincānıla kim aña
 2 muķī mu’z -zemnī dirler ishāl itdürmek gerek ve ol ġabb-ı ġariķūnısa
 3 mu‘ālecesinde vaşf itmişüzdür andan şoñra ķusmaķ ve ishali
 4 bir kaç def‘a tevātürile isti‘māl itmek gerek ve ġalīz yimeklenden
 5 perhīz itdürmek gerek tīz hażm olur laţif ġızālar virmek
 6 gerek ve ayaġın topuķdan sarmaķ gerek tā dize deġin ve sarmaķdan
 7 öñdin buţılıyı dürtesin şıfatı budur şabr ve mürr ve ķāķıyā
 8 ve ‘uşāre-i liġyetü’t-teys ya‘nī tekesaķalınuñ şuyı ve turaķ otı
 9 yumşak döġesin ve ķatı sirkeyile ezesin ve isti‘māl idesin andan
 10 şoñra bāsaliķ tamarından ķan alasin eger ‘ilet saġ ayaġdayısa
 11 saġ ķoldan ve eger şol ayaġdayısa şol ķoldan ve baġsuz
 12 ayaġı üstine turgurmayasın ve ol tılıyı eksük eylemeyesin ve dāimā
 13 ķusturasın ve ulu ıtrī filı dā‘imā viresin

128B 1 المقالة التاسعة³⁸¹

³⁸⁰ (fasıl) onuncu bölüm

³⁸¹ (makāle) dokuzuncu konu

2 فِى الْعِلِّ الظَّاهِرَةِ فِى ظَاهِرِ 382 kitāb-ı müntahabuñ toquzuncı

3 maqālesinde bedenüñ ıñıra yüzinde olan ı illetleri beyān idelüm

4 ve bu maqāle birqaç faşla müştemildür الفصل الاول 383

5 toquzuncı maqālenüñ evvelki faşında sa' feyi bildürelüm bilgil kim

6 başda ve yüzde başcuğazlar belürür ve aña sa' fe dirler ve sebebi

7 bir fāsıd ruṭübedür kim deri altında cem' olur ve sa' fe iki

8 nev' dür birisi şulu olur ve birisi kıru ve ı ilacı budur kim

9 hasta kuvvetlü olıcaq ve bedende imtilā' ı alāmeti varısa pes evvel

10 kīfāl ıamarından kıan almak gerek andan soñra kıulaq ardındağı

11 ıamardan andan soñra başuñ ba' zı ıamarlarından kıankısı āşkārāyısa

12 ve eñseden hacāmat itmek gerek andan soñra aña münāsib müşhil

13 virmek gerek ve ğalız yimeklerden perhız itmek gerek ve sıgır itinden

129A 1 ve av itinden ve kıru itden ve ıuzludan ve ıatludan ve kıozdan

2 terelerden dağı saşınmaq gerek ve ğızāsı yumurda şarusı yā

3 kıuş iti ve uşacuk ağca balıqlar ola andan soñra başa ı ilac

4 itmek gerek ve başuñ otları budur evvel başı sirkeyile

5 ve noḥūd unıla yumaq gerek andan soñra küncid yağın

6 dürtmek gerek ve üstine aq süsenüñ yā āsmāncünī süsenüñ

7 yaprağı yā ı üd-ı belesān ekmek gerek yāḥūd muqlı sirkeye ezeler

8 ve dürteler bir ıılı dağı acı bādām ve gök māzū ve kıatı sirkeyile

9 hāvanda ezmek gerek ve güneşde kıomaq gerek tā kim ıssı ola

10 andan soñra dürtesin yoqısa ıuzı ve yaşıl çoğanı sirkeyile

11 yoğurasın ve birqaç gün başı anuñıla ovasın hükmi kurudur ve def' ider

12 الفصل الثاني 384 toquzuncı maqālenüñ ikinci faşında

13 dā'ü's sa' lebi ya' nī dılkü rencin ve dā'ü'l ḥayye ya' nī ılan rencin

129B 1 bilgil kim bu iki ı illetüñ ortasında farq budur kim dā'ü's şalebde

2 saq tökülür ancak ve dā'ü'l ḥayyede deri bile kıavlar ve sebepleri

3 budur kim saqa ğızā olan ve saçı şuvaran ruṭübeta fesād

³⁸² (başlık) bedenın dışında olan hastalıklar

³⁸³ (fasıl) birinci bölüm

³⁸⁴ (fasıl) ikinci bölüm

- 4 irişür pes saç ğızāsuz alur anuñiçün tökilür ancılayın kim
5 acı yā çorak şulu yirüñ ekini bıtnal olmaz ve ruřubetuñ fesādı
6 dā `ü'l-ħayyede artu olur ve bu fesād yā oldur kim an
7 ğalışlığından olur veyā oldur kim řafrā göyündüğinden olur veyā
8 oldur kim sevdā göyündüğinden olur veyā oldur kim balđam
9 göyündüğinden olur ve  ilācı budur kim bu  illet belürdüği yire
10 nazar ılma gerek eger ol yir ızılısa pes andandır ve eger
11 şaruyısa řafrādandır ve eger arayısa sevdādandır
12 ve eger aısa balđamandır imdi an cihetindenise
13 ıfāl amarından an alasin andan soñra ıyārřenber mařbūħın
- 130A 1 içüresin ve andan soñra ayārac-ı fayarā ve eger řafrā cihetindenise
2 evvel helile mařbūħını içüresin andan soñra ayārac-ı fayarā viresin
3 ve eger sevdā cihetindenise evvel mařbūħ-ı eftimün içüresin
4 andan soñra ayārac-ı fayarā ve eger balđamdanısa
5 abbu'l muntun içüresin andan soñra ayārac-ı fayarā ve bu
6 edviyeleri içürdükden soñra hem tız haźm olan ve hem lařıf
7 ğızālar viresin yağlu řörvālar gibi uş itile ve oğla itile
8 ve ğalış a'amlardan perhiz itdüresin sığır iti gibi ve av iti
9 gibi ve ğayrısa ve iñen oyurmayasın ve çok řarāb virmeyesin
10 ve çok riyāzet itdürmeyesin ve ammā birinüñ ilācı budur kim evvel
11 yiri bizile süresin eger yir ızarurısa  ilācı geñezdür
12 ve eger ğıç ızarurısa  ilācı müşkildür ve eger herğiz ızarmazısa
13  ilāçdan aña çāre yoğdur ve eger dileriseñ kim aña  ilāç
- 130B 1 irdüresin evvel sāħını bulıyasın eger ırızmayıla giderüriseñ
2 dağı yig ola andan soñra bir bizile atı süresin tā kim amarları
3 gerile andan soñra merzenkūřı biřüresin ve řuyıla ol
4 yiri yuvasın andan soñra üstine azaź dürtesin ve bir ğün
5 ve bir gice oyasın andan soñra mirsin şuyıla yuyasın
6 ve bān yağını dürtesin ve eger sürmegile ğıç ızarurısa
7 püre-yi pārisile süresin yāħūd balıuñ iri derisile ve incir
8 yapağıla bile tā kim ızara ve derisi şoyıla andan soñra anın
9 silesin ve üstine řarābıla bişmiş bāzuk urasın uru inciri

- 10 göyündüresin ve şarābıla ezessin ve üstine dürtesin yāhūd
 11 günlüğün kabuqlarını göyündüresin ve şarābıla ezessin ve sürtesin
 12 yā ayu yağını yā kurd yağını sirkeyile karışdurasın ve dürtesin
 13 yāhūd siñegi sirkeyile ezessin ve dürtesin ve acı bādām yağı
- 131A 1 ve kene otunuñ yağı dağı qatı müfiddür bir ot kim saçı bitürür
 2 ve şıfatı budur kim deñizköpügi on direm büre ve hardal
 3 ve kükird ve şāfesyā yā^c ni yaban kerefsün tohmı ve ferfiyün
 4 ikişer direm mevīzek ve zērārī h birer direm eski zeytile dürteler
 5 الفصل الثالث³⁸⁵ tokuzuncı maqālenün üçüncü faşlında
 6 behağı bildürelüm bilgil kim behağ iki nev^c dür birisi aqdur
 7 ve sebebi budur kim deri yüzinde fāsīd balğam irkilür ve birisi
 8 qaradur ve sebebi budur kim deri yüzinde sevdā irkülür ve aq
 9 behaquñ ‘ ilācı budur kim balğamı ishāl ider hab virmek gerek
 10 bu hab gibi ve şıfatı budur kābilī iki direm türbūd bir direm balıla
 11 yoğuralar ve isti^c māl ideler yāhūd ıtrī fil-ı şağī r iki direm türbūd
 12 bir direm şahm-ı hanzal bir rub^c ağırı cemī^c sin bir şerbetdür ve bu
 13 otı ayda dört kez icmek gerek ve balğamı arturur gızālardan
- 131B 1 perhīz itmek gerek yoğurt gibi ve karpuz ve kavun ve balıq gibi
 2 ve ıtır yağıla mülāzemet itmek gerek andan soñra şeytaracı
 3 yā kıızıl boyayı sirkeyile dürtmek gerek bir tılı kim behağı giderür
 4ve şıfatı budur şeytaracı ve turp tohmı ve kıızıl boya ve kündüs
 5 ve hardal berāber alasin qatı sirkeyile yoğurasın ve güneşde dürtesin ve
 ammā
 6 kara behaquñ ‘ ilācı budur kim iftimün maṭbūhını birkaç kez
 7 içüresin andan soñra bu ma^c cūna mülāzemet itdüresin
 8 ve şıfatı budur kābilī ve kara helile ve iftimün bu otları yumşaq
 9 dögesin ve çekirdeksüz kıızıl üzümile yoğurasın ve her gün
 10 bir koz kadarınca viresin ve sevdā arturur nesnelerden saqınmaq
 11 gerek ve gızāsın talṭif eylemek gerek ve hammāma mülāzemet itmek
 12 gerek velākin hammāmda çok dirlememek gerek ve aq behaquñ ve

³⁸⁵ (fasıl) üçüncü bölüm

mālīhūlyālu

13 kişinin tedbiri gibi tedbir itmek gerek ve ak behaḡuñ muālecesinde

- 132A 1 vaşf itdügümüz tılları dürtmek gerek yokısa bu tılıyı isti‘ māl
 2 idesin ve şıfatı budur şeytarac ve kıızıl boya her birisinden
 3 otuz direm mürdeseng ve zāc bişer direm rāmek yigirmi direm
 4 bu otları yumşak dögesin andan soñra aña yitecek
 5 sirke alasın ve demüri karşı kızdurıp ol sirkede söyündüresin
 6 tā kim ol sirke qarara andan soñra ol döğölmiş otları
 7 anuñıla yoğurasın ve dürtesin **الفصل الرابع** ³⁸⁶
 8 toḡuzuncı maḡālenüñ dördünci faşında baraşı bildürelüm bilgil
 9 kim baraşıla ak behaḡuñ ortasında fark budur kim ak behaḡ iñen
 10 ḡatı ak olmaz ve baraş iñen ḡatı ak olur ve ak behaḡda
 11 tenüñ kılı ağarmaz ve baraşda ağarur zīrā behaḡ derinüñ yüzinde
 12 olur ve baraş derinüñ ardında olur ve behaḡuñ sebebi balḡam-ı
 13 lezīcdür ve baraş evvel azacuḡ belürür andan soñra geñir
- 132B 1 ve şāyed kim behaḡdan baraşa döner baraşuñ mu‘ ālecesinde
 2 tehāvün itmemek gerek ve baraşuñ ‘ ilācı budur kim evvel emrde
 3 becid ḡusturasın andan soñra ḡabb-ı iştamḡi ḡūnıla
 4 ishāl itdüresin kene toḡminuñ yaḡıla bile yāḡūd ayārac-ı lū‘ ḡāziyyeyile
 5 ve ḡabb-ı iştamḡiḡūnuñ şıfatı budur ak türbüd iki direm
 6 şabr-işḡūturu bir direm ḡabbu’l nīl ya‘ nī çivit toḡmı bir direm
 7 şaḡm-ı ḡanzal bucuḡ direm maḡmüde üç çekirdek yumşak dögesin
 8 ve şuyıla yoğurasın ve ḡablar eyleyesin ve gölgede ḡurudasın
 9 ve şerbeti iki diremdür andan soñra bu ma‘ cūndan iki direm
 10 günde viresin ve şıfatı budur ve egir ve fulful ve ḡara helile ve çam
 11 saḡızınuñ perverdesi ve günlük ve zirāvend ve ḡabbu’l ḡār
 12 ve küllisinden berāber alasın ve yumşak döḡip balıla yoğurasın ve birini
 13 bu edviyeyile mu‘ ālece idesin ve şıfatı budur kār ḡāşı ve şeytarac
- 133A 1 ve şaru zerniḡ ve keleger ve kireç berāber berāber oḡlan südügile
 2 yā sirkeyile yoğurasın ve dört gün güneşde ḡoyasın

³⁸⁶ (fasıl) dördüncü bölüm

- 3 ve sirkesi yā sidügi eksildükçe arturasın andan soñra
 4 barası bevlile yāhūd sirkeyile yuvasın ve bu otı dürtesin
 5 ve ta^c amlardan hār-yābis nesnelere viresin ve kızıl eski şarāb viresin
 6 الفصل الخامس³⁸⁷ toközuncü maqālenüñ bişinci faşlında
 7 cüzāmı bildürelüm bilgil kim cüzāmuñ sebebi qanuñ fesādıdır
 8 zīrā qan gālīz olur ve tamarlar içinde münce mid olur ve ol
 9 kadar yir kim a^c zā andan fāyide bulmaz pes a^c zā gızāsuz
 10 qalır ve qanuñ fesādı gālīz gızālardan olur ve cüzāmuñ eñ
 11 yaramaz mādde si oldur kim şafrā üginüğinden olur ve eger
 12 ibtidāsında iderlerise şifā bulur yāhūd artmaz hemān qararda
 13 qalır ve eger ihmāl iderlerise tā kim a^c zā başıgur ve şekline
 133B 1 fesād irişür aña ayruq^c ilāç fāyide itmez olur imdi qaçan
 2 göresin kim bir kişinüñ gözi aqı qararmağa başlamışdur āvāzı
 3 qarçamışdur ve deri yimiş ve yüzi şişden tulumaya dönmiş
 4 ve beñzi kıp kızıl olmuş ve qaşı azalmağa başlamış eger tiz
 5 tedārükini ideriseñ bilgil kim sağalır pes evvel^c ilācuñ bu
 6 olsun kim sağ kolunuñ ekhel tamarından qan alasın andan
 7 soñra iki kulağ ardındağı tamarlardan ve deveynden ya^c nī iki
 8 şah tamarından andan soñra birkaç gün diñlendüresin ve
 9 her gün koyun südin viresin ve eger şırf süd içmegile qanā^c at
 10 iderise yigrekdür yokısa arı etmek bile viresin ve eger itsüz
 11 tākāt getürmezise emer kızınıñ yā emer oğlaquñ itin şörvāyıla
 12 viresin ve raqīk şarābı çoq şuyıla viresin ve hammāmā her gün
 13 açla givüresin tā kim qanı raqīk ola andan soñra şol kolından
 134A 1 qan alasın ve birkaç gün diñlendüresin ve ol vaşf itdügümüz
 2 gızāları viresin hemān ve her gün hammāmaya givüresin ve iftimün
 3 maṭbūhını biri biri ardınca içüresin ara diñlendüresin ve ara içüresin
 4 ve yorulmağdan ve uykusuzluktan saqındurasın ve mālīhūlyālu
 5 kişinüñ perhizi gibi perhiz itdüresin ve peynirüñ şuyına
 6 şekerile bile mülāzemet itdüresin ve hammāmada qarşu nohūd

³⁸⁷ (fasıl) beşinci bölüm

- 7 unıla ve bākli unıla ve pāzük şuyıla ve boy şuyıla
 8 ve būreyile ovdurasın andan soñra kabağ yağıla ve būnefşe
 9 yağıla ve ĥatun kişinüñ südile ovdurasın andan soñra
 10 ĥammāndan çıkarasın ve benefşe yağını ĥatun kişinüñ südile bile
 11 burnına ĥamzurasın bādām yağını yā benefşe yağını şulıca raķıķ
 12 şarābıla yā aķ üzümüñ ĥaze şī rasıla bile içüresin ammā ol kişi
 13 kim ibtidādan geçüpdür ve ʿ illeti muĥkem olıpdur eger yılan itinden
- 134B 1 yigrek ʿ ilāç yokdur zīrā Cālīnōs eydür çok kişiler gördüm
 2 kim yılan itile sağaldı ³⁸⁸ **وَاللَّهُ أَعْلَمُ** ³⁸⁹ **الفصل السادس**
 3 toközuncı maķālenüñ altıncı faşında uyuzı ve giciyügi bildürelüm
 4 bilgil kim uyuz iki nev ʿ dür birisi şulu ve birisi kıru olur
 5 ve sebebi budur kim kıan hem yiti ve hem ġalīz hem yilmeşek
 6 ve meşāmda ya ʿ nī dir yolında tökülen kıan tıķılır ve şoluķlanmağā
 7 yā ĥareket itmege mecāli kıalmaz pes deri altında irkilür ol şu
 8 gibi kim bir yirde irkilür ve aķmağā mecāli olmaz pes azar ve teğayyür
 9 olur ve kanuñ teğayyüri yā ıssı ġızālardan olur kim kıanı fesād
 10 ider tuzlu nesnelere gibi ve kıru it gibi ve ıssı otlar ve şoğan
 11 ve şarımsaķ ve şarābuñ şırfı gibi yāĥūd uykusuzlukden ve yorulmağādan
 12 yā kıatı kirden ve yunmamağādan ve ġayrısı ve ʿ ilācı budur ammā
 13 kıru uyuzuñ ʿ ilācında ol kıadar kifāyet ider kim dāimā ĥammāma
 givüresin
- 135A 1 ve derletmeyip kebegile ve noĥūd unıla būre şuyıla bile ovasın
 2 ve eger zaĥmeti artuķraķısa ĥastanuñ kıuvveti yitdüķçe kıan
 3 aldurasın ve bir ayda dört kez helīle maţbūĥını içüresin ve penīr
 4 şuyına her ġün mülāzemet itdüresin ve tıliyı dürtesin
 5 ve şıfatı budur mey ʿ a ve kündüs ve civa ve ġül yāġı ve ġızāsı yağlu
 6 ola ve şarābı çok şulu ola ve ammā şulu uyuzuñ ʿ ilācı budur
 7 kim evvel faşd idesin andan soñra helīle maţbūĥını birķaç kez
 8 biri biri ardınca içüresin ve helīle maţbūĥınuñ şıfatı budur

³⁸⁸ (fasıl) altıncı bölüm

³⁸⁹ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

- 9 şaru helîle on biş direm sinâmekî ve şâhtere bişer direm māmîrân
 12 cînî iki direm iftîmûn dört direm afsantî n üç direm
 11 kızıl gül iki direm kâsnî tohmı üç direm besfâyic üç direm
 12 cemî' sin iftîmûndan ayru dört yüz direm şuyıla
 13 bişüresin tâ kim üç yüz diremi gide ve yüz diremi kıala andan soñra
- 135B 1 iftîmûnı üstine bırakasın ve od üstinden tîz indüresin ve elüñile
 2 tâ kim kuvveti çıka andan soñra süzesin ve aña on direm
 3 terengübîn katup içüresin yokısa tâzeşâhtereyi dökesin ve şuyını
 4 şıkasın ve aña şeker katup içüresin ve andan soñra tîlîları
 5 isti' māl idesin bu ot kim şulu uyuzı giderür ve şıfatı
 6 budur ölmüş sindik ve gümüştü kılîmîyâsı ve ağu ağacınıñ yaprağı
 7 ve kündüs ve keleger ve mürdeseng yumşak dögesin ve tîz sirke
 8 ve gül yağıla yoğırub dürtesin ve bir gice kıoyasın ve irtesi hamâma
 9 givüresin ve yuyasın andan soñra çoğan ve sirkeyile ovasın
 10 ve yine yuyasın andan soñra üstine şavuk şü tökesin ve gül yağıla
 11 ovasın ve tonın geydüresin bir tîlî dağı I' nsurâbyōn eydür kim
 12 bu tîlînuñ nazîri yokdur ve sigili dağı giderür ve şıfatı budur
 13 demür boğı ve kündüs ve mirsin yaprağı ve zerâvend-i tavîl ve keleger
- 136A 1 ve kertâşı ve ölmüş sindik ve kâzürlerüñ çoğanı itüñ ak boğı
 2 ve mürdeseng ve dūda ve şaru zırınığ ve kıara zırınığ ve mâzū ve jengâr ve
 3 isbî dâc ve habbu'l bân küllîsinden berâber alalar ve yumşak dögeler
 4 ve gül yağıla ve zeyt ve defni yağıla bile yoğuralar ve isti' māl ideler
 5 ve ammâ giciyügüñ ' ilâcı budur kim alasin kil-i mahtūm yâ kil-i ermenî
 6 üç direm kâfūr ve za' ferân buçuğ direm yumşak dögesin
 7 ve ' aşfurüñ çiçegin kıaynadub şuyını tîz sirkeye kıatasın
 8 ve üstine gül yağı kıoyasın ve biri birile yoğurasın ve tekrârıla
 9 hammâmda ovasın yokısa ekşi nâruñ şuyını gül yağıla bişüresin
 10 tâ kim birez galîz ola andan soñra içinde büre ezesin
 11 yokısa taze kıoz kıabıkunuñ şuyıla yâ boy şuyıla yâ şahm-ı hançal şuyıla
 12 الفصل السابع³⁹⁰ toközuncı maqâlenüñ yidinci faşında

³⁹⁰ (fasıl) yedinci bölüm

- 13 serā ya‘ nī kızamuġı bildürelüm bilgil kim kızamuġuñ sebebi
- 136B 1 bir ıssı buġardur kim şan içinde irkilür yā oldur kim şan çokluġından
 2 olur veyā oldur kim řana bir bevraqî balġam şarışur eger řanuñ
 3 çokluġındanısa beñz şararur ve zaġmet gündüz artuķ olur
 4 ve oġlancuķlarda ve yigidlerde olur ‘ ilācı budur kim evvel
 5 şan alasin ve eger oġlancuġısa hıçāmat itdüresin ve içi ķābzısa
 6 erüġi ve ‘ unnābı ve subūtanı ve temirhindīyi isladasin ve řuyını
 7 içüresin ve eger nermise māye-ġoř nāruñ şuyına yā ayrana
 8 yā sirkeye mülāzemet itdüresin ġızāsı zī ravā yā nārdān
 9 yā koruķ aşı ola řavuķ itile yā emer oġlaķ yā emer kızı itile
 10 ve eger göresin kim zaġmeti ķatıdur ve ‘ illeti teraķķidedür
 11 pes helile mařbūġını viresin ve kāfūr ķurřacuķlarına mülāzemet
 12 itdüresin ve her gün řavuķ şuya kıoyasin ve eger içi dutuşurısa
 13 ekşi nārı ķabıla bile dögesin ve şuyın řıķup içinde aķ şeker
- 137A 1 kıatasınve içüresin ve eger bevraqı balġamdanısa zaġmeti gice
 2 gice artar ve gicimeġi ol birisinden az olur ve kıaşıyıcek içinden
 3 ruřūbetcüķ sızar ve levni aķlıġa meyl ider ve ‘ ilācı budur kim
 4 evvel andan řan alasin ve aña bir mařbūġ viresin kim içinde türbüd
 5 ve besfāyıc ıslanmış ola ve ayda iki kez ġırızma dūrtesin
 6 ve ġırızmasına şabr ve mürr ve toġm-ı ġanřal kıatasın ve ġırızmadan
 7 soñra kıınayıla ve tız sirkeyile ovasın ve her gün on direm
 8 gülbēşeker içüresin bir direm anīsōn yā kebābe bile ve eger
 9 ‘ asfūr toġmını döġip tız sirkeyile ezüp andan üç direm kıadarı
 10 içürüriseñ begāyet müfīd olur ve penīr şuyına daġı mülāzemet
 11 itdürüriseñ ol daġı müfīd olur **الفصل الثامن** ³⁹¹
- 12 toķuzuncı maķālenüñ sekizinci faşında çiçeġi ve ġařbeyi bildürelüm
 13 bilgil kim bu iki ‘ illetüñ sebebi budur kim řafrā řana şarışur
- 137B 1 pes şan kıaynar ve bedenüñ tışrasına urur ve ġařbe ve çiçek
 2 daġı řā‘ un cinsindendür lākin tā‘ undan bunlar yiynicekdür
 3 ve ‘ alāmetleri budur kim beden dāimā od gibi yanar ve nabz

³⁹¹ (fasıl) sekizinci bölüm

- 4 tolu olur ve yüz şişer ve şah tamarlar gerilür ve boğaz iri
 5 olur ve ağız dadı tatlu olur ve burun gicir ve gözün
 6 yaşı ahar ve akşurmak dutar ve düşde korkulu nesnelere görür
 7 ve bil ve bendükçeler sızlamak düşer kaçan bu ‘ alâmetleri
 8 bir kişide göresin bilgil kim yâ çiçek yâ haşbe çıkarırsar ve bilgil kim
 9 çiçekden haşbe müşkildür ve çiçegün ve haşbenün müşkili
 10 oldur kim kara ola ve yaşıl ve morî ve kırmızı ola ve
 11 cemî‘ sinden şarusı âsândur ve bu iki ‘ illet gâlibâ oğlancuqlarda
 12 belürür imdi kaçan bir hastaya irişesin ve bu ‘ alâmetleri
 13 göresin eger henüz tışraya urmadısa zinhâr tiz ekhel tamarından
- 138A 1 kan alasın ve çok ahtarasin andan sonra kâfûr kurşacuqların
 2 ekşi nâruñ şuyıla bile içüresin ve gızası ırte ve gice cev-âb
 3 ola ancak ve eger cev-âbıla kanâ‘ at itmezise kabuksuz mercimek
 4 aşın viresin kim sirkeyile ve şeker ve bādām yağıla bişmiş ola
 5 ve eger kâbz varısa ‘ unnâbı ve sibustânı erügi ve temirhindîyi
 6 ısladasın ve şuyını viresin yokısa rubb-ı hışram ya‘ nî koruq
 7 bekmezin viresin yâhūd rubb-ı sefercel viresin imdi kaçan
 8 bu tedbiri bu şıfatıla kılasın şâyed kim ol ‘ illet def‘ ola
 9 ve tışraya urmaya ve eger tışraya ururısa fi‘ li za‘ if
 10 ola yok eger göresiz kim tışraya urmağa başlamışdur olsun
 11 kim andan kan alasın yâ kâfûr kurşacuqlarından içüresin
 12 yâ şavuk nesne viresin lâkin cehd itgil kim birez derledesin
 13 tâ kim çıkmaqlığı âsân ola ve eger görseñ kim çıkmağı çetiñ
- 138B 1 olmuşdur ve hastanuñ tasası gâlib olup gönli döner ve ögi gider
 2 alasın bir avuç incir ve bir avuç üzüm ve bir avuç kabuksuz mercimek
 3 ve bir avuç lük ağacuqlarından bişüresin ve günde andan
 4 dört kez içüresin yokısa bu otları kaynadasın ve içüresin
 5 ve şıfatı budur kabuksuz mercimek biş direm keşirâ biş direm
 6 râziyâne tohmı üç direm ikiyüz direm şuyıla bişüresin tâ kim
 7iki bahşı gide ve bir bahşı kıala andan sonra süzesin ve
 8 birez zae‘ frân ezesin ve içüresin ve ‘ inâyetün çokı gözlerine
 9 şarf idesin pes ıspahânî sürmeyi kâfûrıla dögesin ve gül

10 şuyıla yā yaş kişniz şuyıla ezese ve gözine dem-be-dem
 11 şamzurasın ve yigrek oldur kim summāk gül şuyında ısladasın
 12 ve dem-be-dem gözine şamzurasın ve şavuk şuya birez sirke kıtasın
 13 ve burnına şamzurasın ve hem ğarğara itdüresin tā kim burnına ve
 boğazına

- 139A 1 çıkmaya ve ol şulu sirkeye birez māmīşā şıyāfindan ezese
 2 ve kulaqlarına dağı şamzurasın **الفصل التاسع** ³⁹²
 3 tokuzuncı maqālenün tokuzuncı faşında evrāmı ya' nī şişleri
 4 bildürelüm bilgil kim şişün sebebi yā kıandır yā safrā yā sevdā
 5 yā balğamdur imdī eger kıandan olurısa rengi kıızıl olur
 6 ve hem ıssı olur ve kıatı şoğulldur ve gerilür ve eger şafrādan
 7 olurısa od gibi hem acır ve hem tuşuşur ve evvelkinden bunuñ ıssılığı
 8 çok artuğ olur ve eger sevdādanısa taş gibi kıatı olur
 9 ve hem şavuk olur ve rengi dağı kıaramturağ olur ve sızusı olmaz
 10 ve eger balğamdanısa geñşek olur ve barmağıla basıcağ barmağ
 11 altında yumşanur ve rengi hem ağ olur ve hem şavuk olur
 12 ve sızusı olmaz ammā şafrādan ve kıandan olan şişün ' ilacı
 13 budur kim evvel kıan aldurmağ gerek ve eger bedende yaramaz hılt
- 139B 1 varısa elbetde kıuşmağa mülāzemet itmek gerek ve helile maţbūhıla
 2 ishāl itdürmek gerek ve şişün ibtidāsında bağa yaprağın
 3 yā it üzümün urasın yā şularını şıkasın ve dürtesin
 4 ve eger zaħmeti artuğısa bu yakuyı yağasın bük yaprağı ve ebemgümece
 5 ve etmek içi bişüresin tā kim merhem gibi ola ve isti' māl idesin
 6 yoğısa mercimek ununu yaş kişniz şuyıla yoğurasın
 7 ve aña birez kāfūr kıatasın ve üstine yağasın ve eger bu tedbīrile
 8 tağılmazısa ve ħarāreti ve şızusu eksilmezise pes bilgil kim
 9 elbetde iriñ dirse gerek ve deşilse gerek pes aña otlar urasın
 10 tā kim yumşana ve deşile bir yağı kim şişi yumşadur bezr-i merv
 11 ve kettān toħmı ve gögercin boğı şarābıla yoğurasın ve
 12 isti' māl idesin yoğısa çamsağızını incir şuyıla yoğurasın ve

³⁹² (fasıl) dokuzuncu bölüm

- 13 isti' māl idesin yoķısa inciri ĥardalıla bile dögesin tā kim merhem gibi ola
- 140A 1 ve birez süsen yağıla yā kettān toĥminuñ yağıla yoğurasın ve
 2 şişüñ üstine yaķasın yāĥūd şu teresini sayayağıla bişüresin
 3 ve isti' māl idesin ve ammā ol şiş kim yā sevdādandur yā balğamdandur
 4 eger bedende imtilā varısa balğamı yā sevdāyı ishāl idecek
 5 otlar viresin ve ķusmağa mülāzemet itdüresin andan şoñra
 6 vasf idügümüz yaķuyı isti' māl idesin ve bu bābda merhem-i
 7 dāĥılün ĳatı müfiddür **الفصل العاشر** ³⁹³
 8 toķuzuncı maķālenüñ onuncı faşlında seraťanı bildürelüm
 9 bilgil kim seraťān bir ĳatı şişdür kim taşa beñzer ve gökleri
 10 çok olur ve giñ giñ tamarları olur kim kendüyi şuvarur
 11 ve ĳatı ıssı olur ve od gibi yanar ve bilgil kim bu ' illetüñ gidermekligi
 12 mümkün degüldür ve meger ibtidāsında irişeler ve kemā-yenbaĥi ' ilāĳ
 ideler
 13 ve şāyed kim gide yā hemān ķararda ķala ve şāyed kim bu ' illet
- 140B 1 belürdükde baķla ķadarınca ola ve boyıyı boyıyı düglek ķadarınca
 2 ola ve eger keserlerise daĥı mümkün degüldür kim oñıla velākin
 3 bir gömgök zıšť yara olur meger bir ķolı yirde ola
 4 tā kim aşlıla keseler ve köklerini abādān erideler ve yirini
 5 muĥkem daĥlayalar ve bu ' illete muvāfiķ ' ilāĳ budur ibtidāsında
 6 ekhel tamarından ķan alasin ve mütavātir iftimün matbūĥıla
 7 ishāl idesin ve sevdā arturur ĥızālardan perĥiz itdüresin
 8 mercimek gibi ve bāzıncān ve sıĥır iti gibi ve ķara şarāb
 9 gibi kim ĥalız ola ve ĥayrısı ve ĥızāsı ķuzı iti ve
 10 tavuķ iti ola ve şarābı daĥı raķiķ ola ve ammā büyüdüĥi
 11 hāalde ' ilāĳ aña fāyide itmez meger mülātefet ideler
 12 tā kim başıķmaya ve cerāĥat olmaya zırā cerāĥatı zıšť olur
 13 ve eger başıķurısa ve yara olurısa bu merhem aña ĳatı müfiddür
- 141A 1 ve şıfatı budur alasin ĳal' -i -i isbīdācı ve yunmış marāzu berāber
 2 yumşaq dögesin ve gül yağıla yā toĥmekān şuyıla yā it üzümünüñ

³⁹³ (fasıl) onuncu bölüm

- 3 şuyıla yā bezr-i қаtūnā lu‘ ābila yā kabaқ şuyıla yā hıyar şuyıla
 4 her қаnқısı kim koyı olurısa hāvanda ezessin tā kim merhem
 5 kıvamına gele andan soñra isti‘ māl idessin ve başıkmadın dağı
 6 eger başıқur diyü қорқarısañ yine isti‘ māl idessin kim қатı müfıddür
 7 الفصل الحادي عشر³⁹⁴ тоқузuncı maқālenüñ on birinci
 8 faşlında ḥanāziri ya‘ nī toñuzbaşını bildürelüm bilgil kim
 9 ḥanāzırüñ aşlı bezlerdür lākin varduқca қатı olur ve таşa döner
 10 ve büyür ve ġālibā boyunda ve koltuқda ve yufқа yirlerde olur
 11 ve sebebi hażmuñ yaramazlıқıdır ve tuḥme olmak dağı ve ‘ ilācı budur
 12 kim bu ‘ illetlü kişi dāimā aç gerek ve giç vaқtde yiyesi yimemek gerek
 13ve şuyı az içmek gerek ve ġalīz yimeklerden ve ekşi nesnelerden
 141B 1saқınmaқ gerek ve laṭif ġıżālar yimek gerek kim tīz sine ve қаn aldurmaқ
 2gerek ve balġamı ishāl itdürmek gerek andan soñra
 3 ol bezlerüñ ‘ ilācına meşġül olmaқ gerek imdī evvel aña
 4 müleyyin nesne urmaқ gerek ve tavuқ yağı gibi ve ördek yağı gibi
 5 ve ġayrısı andan soñra muḥallil ya‘ nī yumşadıcı nesnelер urmaқ gerek
 6 dāḥī lūn gibi ve merhem-i rusl gibi zīrā bu iki merhem bu
 7 ‘ illete қатı müfıddür ve merhem-i dāḥī lūñ şıfatı budur alasın
 8 oniki direm mürdeseng ve sürme gibi yumşaq dögesin ve bir tencerede
 9 қoyıp üstine otuz direm zeyt dökesin ve becidd қarışdurasın
 10 ve altında yumşaq od yaқasın tā kim mürdeseng zeytile
 11 bile āmīḥte ola andan soñra üstine yigirmi dört direm boy lu‘ ābı
 12 ve on iki direm kettān toḥminuñ lu‘ ābı ve oniki direm ḥaṭmī lu‘ ābı
 13 қoyasın ve қarışdurasın tā kıvama gele merhem-i dāḥılūnuñ terkībi budur
 142A 1 ve eger biş direm zift ve biş direm süsen köki ve biş direm
 2 zirāvend қорısañ beġāyet kuvvetlü ot olur ve ammā merhem-i rusluñ
 3 şıfatı budur alasın aқ mūm on direm çamsaқızı
 4 kim muşaffā ola on dört direm cāvşır ve jengār ikişer direm
 5 uşaq yidi direm zirāvend-i ṭavīl ve lük ikişer direm cārḥūt ve
 6 mürri ikişer direm muқl-ı azraқ ve mürdeseng dört direm bu

³⁹⁴ (fasıl) onbirinci bölüm

- 7 otları cem[‘] idesin ve tükelin dögesin ve zeytile eriyeni zeytde
8 eridesin ve eger kışısı aña iki yüz on direm zeyt koyasın
9 ve eger yazısı yüz kırk direm yeter ve Ali bin Zeyn eydür kim bu [‘] illetlüye
10 eger sığır boynıznuñ içinden ya[‘] nî yumşaqından bir aya
11 degin günde iki direm virüriseñ [‘] illetinden hālāş bulur ^{وَاللَّهُ أَعْلَمُ}³⁹⁵
12 ^{الفصل الثاني عشر}³⁹⁶ toközuncı maqālenüñ on ikinci faşında
13 hūmmayātı ya[‘] nî ısıtmaları bildürelüm bilgil kim ısıtma
142B 1 ısıtma bir yandurgu harāretdür kim yürekde tutuşur ve rūḥ daḥı
2 ve kan ve tamarlar bile daḥı tutuşur pes evvel harāret cemī[‘] -i bedene
3 yayılır ve beden daḥı tutuşur ve cemī[‘] -i ef[‘] āl-i tabī[‘] iyyesine zarar irişür
4 ve bilgil kim hūmmānuñ zamānı yā oldur kim kısa olur veyā
5 oldur kim uzun olur eger zamānı kısayısı hūmmā-yı yevmdür
6 ve hūmmā-yı yevm oldur kim bir iki gün dutar hemān
7 ve zamānı eger uzunısa yā oldur kim māddele olur yā māddesüz imdī eger
8 māddesüz ise hūmmā-yı dıkkıdur ve hūmmā-yı dıkkı oldur kim a[‘] zā-yı
aşliyyeye
9 yapışur ya[‘] nî ite ve siñire ve tamarı ve ğayrısı ve eger
10 māddeleyise hūmmā-yı hıltıdur ve hūmmā-yı hıltı oldur kim yā kanuñ
11 fesādından olur yā şafrānuñ yā sevdānuñ yā balġamuñ ve hūmmā-yı
12 hıltıñ māddesi yā oldur kim tamarlar içinde olur veyā oldur kim
13 tamarlardan tışra olur imdī eger tamarlar içinde olurısa
143A 1 yā oldur kim kan olur yā şafrā yā sevdā yā balġam ammā
2 hūmmā-yı yevmüñ sebebi yā oldur kim yaz güninde güneşde çok oturmağdan
3 olur yā ıssı ğızālardan olur yā katı kakımağdan yā katı yorulmağdan
4 ve [‘] alāmeti budur kim bu hūmmāda bevlüñ ve nabzuñ daḥı teġayyürleri
5 az olur ve harāreti daḥı katı olmazısa ditremeksüz dutar ve derile kor
6 ve [‘] ilācı budur kim aña nār şarābını virmek gerek yā
7 temirhindī şarābını yāḥūd ayva şuyını yā māye-ḥōş nāruñ şuyını
8 kaynadalar tā kim üç baḥşı gide ve bir baḥşı qala andan soñra

³⁹⁵ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

³⁹⁶ (fasıl) onikinci bölüm

- 9 katı şavuk şuyıla ezeler içürelere ve ısıtmadan şoñra tîz
 10 hamāma givürelere üstine ılıcağ su tökeler ve bir iki güne degin aña cev-āb
 11 vireler hemān yā qoruğ müzevveresi yā nārdān müzevveresi kabağıla
 12 ve ammā kandan olan ısıtma kim aña muṭbaqe dirler sebebi budur
 13 kan küflenür yāhūd çoğalır ve ‘ alāmeti budur kim yüz ve göz
- 143B 1 kızarur ve şah tamarlar gerilür ve hasta ağırlanur ve kāhillenür ve
 2 bevl hem kızıl ve hem galiz olur ve nabzı dağı ‘ azim olur ve
 3 ditremeksüz ve çinenmeksüz düşer ve ‘ ilacı budur kim faşd itmek gerek
 4 ve çok kan gidermek gerek ve ekşi nāruñ şuyını virmek gerek
 5 azacuk şekerile bile ve arpa şuyını dağı virmek gerek ekşi
 6 nārıla bile ve eger tabi‘ atda kābz varısa erügi ve ‘ unnābı
 7 ve temirhindiyi ıslatmağ gerek ve şuyın şekerile bile virmek
 8 gerek ve gızāsı cev-āb ola ve eger tabi‘ atı mu‘ tedilise gızāsı
 9 mercimek aşısı olsun ve ammā şafrādan olan hummānuñ kim mādresi
 10 tamarlar içinde olur aña muḥrika dirler ya‘ nī yandurucu ‘ alāmeti
 11 budur kim dāimā dutar hergiz qomaz ve hastanuñ içi yanar ve şudan
 12 hergiz kanmaz ve gönli dāimā döner ve acı acı şafrālar kısar
 13 ve ıztırābdan ve çabadan ve tasadan hergiz hālī olmaz
- 144A 1 ve nabzı muhtelif olur ve hem tîz olur ve dili şararur andan şoñra
 2 kararur ve tudağları yarılır ve ağız acı olur ve dili kurur
 3 ve ‘ ilacı budur kim kanuñ galebeti varısa kan alasin ve erük
 4 ve temirhindī ve sırḥıştıla ishāl idesin ve seher vaqtinde
 5 kāfūr kurşacuklarına mülāzemet itdüresin ve güneş çıkacağ
 6 arpa şuyın viresin ve kāfūr kurşacuklarınıuñ şıfatı budur kuru gül
 7 altı direm tabāşirhindī ve şamğ-ı arābive keşirā dörder
 8 direm kabağ tohmınıñ içi ve hıyār tohmınıñ içi ve tohmekān tohmı
 9 buyan ve sekizer direm nişeste üç direm za‘ ferān
 10 iki direm kāfūr bucuğ direm bu otları yumşak dögesin ve
 bezr-i kaṭunā
 11 lu‘ ābıla yoğurasın ve gölgede kurudasın ve bir diremin
 12 nār şuyıla viresin ve ammā şafrādan olan hummā
 13 kim mādresi tamarlardan tışra olur iki nev‘ dür birisi hālīşa ya‘ nī

- 144B 1 ışırf şafrādandur ve buña ğıb dirler ve bunuñ nevbeti on iki
 2 sâ' atden artuğ olmaz ve birisiğayr-ı hālışadur ya' nî
 3 mürekkebdür hem şafrādan ve hem balğamdan ve buña şatru'l-ğıb
 4 dirler ve bunuñ nevbeti on iki sâ' atden artuğ olur ve bu iki
 5 nev' üñ ' ilācı budur kim eger kan ğalebeti varısa kan alasin
 6 ve dutduğı vaqtin sirkengübini ılıcağ şuyıla ezessin
 7 ve içüresin andan şöra kuşdurasın ve erügi ve ' unnābı
 8 ve sibustānı ve temirhindīyi ve benefşeyi ve şaru helīleyi
 9 kaynadasın ve şuyına hıyārşenber ezessin ve içüresin tā kim ishāl
 10 ola ve rāhat güninde bir irte ve bir gice cev-āb viresin
 11 bir müşhil-i şatır-ı ğıb içür katı müfiddür hem şafrāyı ve hem
 12 balğamı ishāl ider ve şıfatı budur ayārac-ı faykarā bir direm şahm-ı hançal
 13 buçuğ direm yaş ıfsintīnuñ şuyı buçuğ direm maħmūde
- 145A 1 bir rub' ağırsı cemī' si bir şerbetdür bir müşhil dağı ğıbb-ı hālışiçün
 2 bī-naẓīrdür ve şıfatı budur yigirmi direm şaru helīleyi bir gün
 3 ve bir gice kaynar şuyıla ısladasın andan şöra katı ezessin tā kim
 4 kuvveti çıka dağı süzesin ve içinde yigirmi direm terengübın
 5 ve bir rub' ağırsı maħmūde ezessin ve ısıtma dutmaduğı günde içüresin
 6 ve ammā balğamdan olan hummā kim māddeşi tamarlar içindedür aña
 7 lāzıme dirler zīrā her gün mülāzemet ider ve bunuñ ' alāmetleri
 8 şöra gelen hummā-yı dā'inenüñ ' alāmetleri bile birdür lākin
 9 bunuñıla ditreme olmaz ve ' ilācı budur kim ol evvel kan aldurmağ
 10 gerek andan şöra balğamı ishāl itmek gerek ve ğızāsı cev-āb ola
 11 bir mushil kim balğamı ishāl ider şıfatı budur türbūd-i hindī
 12 on direm sürme gibi yumşaq dögeler ve bir direm maştağı ve bir direm
 13 zencebīl ve on iki direm şeker bunları dağı dögeler ve biri birine
- 145B 1 katıp her gün bir mişkal ın vireler ve her şabāh bir direm gülbeşeker
 2 içüreler ve ammā balğamdan olur hattā kim māddeşi tamarlardan tışra
 3 olur aña dā'ine dirler ve ' alāmeti budur kim ibtidāsında
 4 katı üşidür ve titredür ve giç ısıdur ve ısıtduğı hālde harāreti
 5 katı olmaz ve şusatmaz ve nabz dağı ' azīm olmaz lākin ta' amuñ
 6 iştihası az olur ve yüz gerilür ve ağız şulanur ve ' ilācı

- 7 budur kim me^ç deyi arıtmak gerek ve sirkengübîn-i buzûrî yı
8 turp şuyıla ezüp içürmek gerek andan şoñra kuşmak gerek
9 ve güleñgübîne mülâzemet itmek gerek ve gızası cev-âb ola
10 bādām yağıla ve ammā sevdādan olan hummānuñ ol dağı iki
11 nev^ç dür birisinüñ mādresi tamarlar içindedür ve birisinüñ mādresi
12 tamarlardan tışradur ve mādresi tamarlar içinde olan aña
13 rıb^ç ı lāzıme dirler ve mādresi tamarlardan tışra olana rıb^ç ı dā^ç ine
- 146A 1 dirler ikisinüñ ^ç alāmeti birdür lākin lāzimenüñ ditretmesi olmaz
2 ve dā^ç inenüñ ^ç alāmeti budur kim ibtidāsında çatı ditredür ve ikisinüñ
3 ^ç alāmetleri budur kim hasta iñen çatı üşür ve bedeni ovanur ve bendükçeleri
4 agrır ve nabz dağı hem kiçi hem giç ve hem mütefāvit olur ve
5 işidügi hâlde harāreti balğamuñ dā^ç inesinden artuğ olur ve gıbbuñ
6 harāretinden aşığa olur ve ^ç ilācı budur kim bu ısıtmada kuvvetiñi
7 saklamak gerek tā ki marazuñ ağırine vefā idebile zīrā bu
8 maraz müzmin marazdur ve mādām kim nuzcuñ ^ç alāmetleri āşikārā
9 degüldür hastanuñ gızası ferrüc gerek ve dutduğı günde
10 ılıcağ şuyıla sirkengübîni içürmek gerek hemān ve kıomayınca
11 gızā virmek gerek ve nuzc ^ç alāmetleri belürdükde kara helileyi bişürmek
12 gerek ve şuyında terengübîn ve hıyārşenber ezip içürmek gerek
13 ve dāimā kerefs şuyını ve rāziyāne şuyını virmek gerek ve ısıtmanuñ
- 146B 1 harāreti eksüldükde gāfit habbına mülâzemet itmek gerek ve gızası
2 yine ferrüc ola ve habb-ı gāfitüñ şıfatı budur şabr-ı suķūturı
3 ve şaru helile ve ^ç uşaretü'l-gāfit her birisinden dörder direm
4 ayru ayru yumşak dögeler ve ikiledin terāzūya tartıb
5 berāberleşdüreler ve şuyıla yoğralar ve fulful gibi uşacuğ habcuğazlar
6 eyleyeler ve ılıcağ şuyıla şerbeti bir diremden iki direme degindür
7 ve ammā hummā-yı mürekkebe oldur kim türleri muhtelif olur
8 ve hastanuñ ağıvāli dağı muhtelif olur bir gün hoş olur ve bir gün
9 nāhoş olur ve ^ç alāmetleri ve delilleri dağı muhtelif olur pes
10 anuñ a^ç rāzına nazār kılamak gerek ve aña göre edviyeyile
11 ^ç ilāç kılamak gerek ve ammā hummā-yı dıķ bir ısıtmadır kim
12 uzun ısıtmalar cemī^ç isi gālibā aña döner ve ^ç alāmeti budur kim hastanuñ

- 13 iti erir ve kuvvetden düşer ve āvāzı incelür ve gözleri çukurlanur
- 147A 1 ve yimek yiyince yañakları kızarur ve ʿ ilācı budur kim cev-āba
 2 mülāzemet itmek gerek ve her gün hāmmāma girmek gerek ve yirinūñ
 havāsi
 3 bārid-raṭb gerek andan şoñra her gün ımcıaḳ şuda
 4 oturmak gerek ve bünefşe yağıla ovmaḳ gerek ve gül şuyında
 5 şandal ve kāfūr ezüp ve qar üstine şavudup anuñıla bizler
 6 ıslatmak gerek ve gögüze yaḳmak gerek ve gıḳāsı uşak balıḡuñ
 7 söḡülmesi ola yā yaş peynīr ve hıyar ve şengiyār daḡı aña
 8 münāsibdür ve eger ṭabīʿ atında ḳābz varısa erük şuyına türengübīn
 9 ezip içürmek gerek وَاللّٰهُ اَعْلَمُ وَاَحْكَمُ ³⁹⁷
 10 المقالة ال عشره ³⁹⁸
 11 في الاطعمة والاشربة المنعملة ³⁹⁹ onuncı maḳālede istiʿ māl
 12 olan eṭʿ imeyi ve eşribeyi beyān idelüm ve bu maḳāle
 13 birkaç faşla müştemildür الفصل الاول ⁴⁰⁰ onuncı maḳālenüñ
- 147B 1 evvelki faşında dāneleri bildürelüm bilgil kim buḡday hār-raṭbdur
 2 evvelki derecede ve dāneler içinde insānuñ ṭabīʿ atına
 3 andan müşākil ve andan muvāfiḳ dāne yoḳdur ve arpa bārid-yābisdür
 4 evvelki derecede ve taḡziyesi buḡday taḡziyesinden
 5 azdur ve ṭaru bārid-yābisdür ve burūdeti evvelki derecededür
 6 ve yubūseti ikinci derecenüñ āḡirindedür tā üçünci dereceye deḡin
 7 ve taḡziyesi azdur ve hażmı giçdür ve içi ḳābz ider ve noḡūd
 8 hār-raṭbdur evvelki derecede ve cirmi giç hażm olur ve
 9 taḡziyesi çoḳdur ve baḳla yaşı bārid-raṭbdur evvelki
 10 derecede ve balḡam arturur ve ḳurusı bārid-yābisdür ve yil arturur
 11 ve ḳarın şişirür ve mercimek bārid-yābisdür ve burūdeti evvelki
 12 derecededür ve yubūseti ikinci derecede ve baʿ zılar eydür kim ḡarāretde

³⁹⁷ (her şeyi) en iyi bilen ve en iyi hüküm veren Allah'tır

³⁹⁸ (makāle) onuncu konu

³⁹⁹ (başlık) yiyecek ve içeceklerin kullanılması

⁴⁰⁰ (fasıl) birinci bölüm

- 13 ve burüdetde mu^ç tedildür ve boy hār-yābisdür ve hārāreti
- 148A 1 ikinci derecededir ve yubüseti evvelki derecede ve bögrülce
 2 hār-raṭbdur evvelki derecede hem bedeni semridür ve hem cimā^ç kuvvetin
 3 arturur ve birinc ıssıdur evvelki derecede ve hem ḳābzdur ve cemī^ç -i
 eṭıbbā
 4 ittifāk itdiler kim yābisdür lākin hārāretinde ve burüdetinde
 5 iḥtilāf itdiler ba^ç zılar eyitdiler kim hārdur evvelki
 6 derecede ve ba^ç zılar eyitdi bāriddür evvelki derecede ve ba^ç zılar
 7 eyitdiler kim hārāretde ve bürudetde i^ç tidāle yakındur
 8 küncid hār-raṭbdur hārāreti evvelki derecede ve ruṭūbeti ikinci
 9 derecede bedeni semridür ve ḳabuḳlusı tiz siḡer ve ḳabuḳsuzı
 10 artuḳ semridür lākin me^ç deyi geñşedür ve ḡaṣḡāṣ bārid-
 11 yābisdür ve ba^ç zılar eydür kim tebrī di çoḳdur ve teybīsi azdur
 12 anuñçün ādamı uyudur ve başdan inen nezleye ḳatı müfiddür
 13 ve şavuḳdan olan öksürüḡi sākin ider toḡm-ı kettān hār -yābisdür
- 148B 1 ve ba^ç zılar eydür kim hārāretde evvelki derecede ve yubüsetde ve
 ruṭūbetde
 2 mu^ç tedildür ve taḡziyesi azdur ve hażmı giçdür ve me^ç deye
 3 muzırdur ve balḡamdan olan öksürük için ḳatı müfiddür
 4 şehdāne hār-yābisdür ikinci derecede ve ba^ç zılar eydür kim yubüseti
 5 üçüncü derecededir menīyi ḳurudur ve yaş yapraḡınuñ şuyı
 6 şavuḳdan aḡrıyan ḳulaḡa tamzuralar ḳatı müfiddür ⁴⁰¹ وَاللَّهُ أَعْلَمُ
 7 ⁴⁰² الفصل الثاني onuncı maḳālenüñ ikinci faşlında
 8 iti ve yumurdayı bildürelüm bilgil kim irkek şişek hār-raṭbdur
 9 ve dānelerde buḡdaynuñ mertebesi niceyise itlerde
 10 irkek şişegüñ iti mertebesi ancılayındur zırā itlerden
 11 insānuñ mizācına andan mülāyim ve andan müşākil ve muvāfiḳ
 12 yoḳdur teke iti ḳoyın itine göre bārid-yābisdür ve hażmı giçdür
 13 ve sevdāyı ḳatı arturur şıḡır iti ḳoyun itine göre bārid-yābisdür

⁴⁰¹ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

⁴⁰² (fasıl) ikinci bölüm

- 149A 1 ve tağziyesi gālīzdür ve hażmı giçdür ve sevdāyı qatı arturur
 2 buzağı eti şıǵır itine göre mu^c tedildür ve ammā
 3 yaban hayvānınuñ iti ehil hayvānuñ itine göre hem hār ve hem yābisdür
 4 pes anuñçün merṭūb kişilere qatı müfiddür ve yiynidür ve
 5 hażmı tizdür ve tağziyesi azdur serçe iti hār-yābisdür
 6 ve cimā^c kuvvetin qatı arturur ve ḥaṭṭa beynisi ve yavrusı yumurda
 7 şarusıla qavrucıcağ velākin maḥrūr kişilere muvāfiğ degüldür
 8 ve şu kuşlarıñun iti ayruğ kuşlarıñ itine hem ebred ve hem raṭbdur
 9 ve ğılaızı dağı vardır ve ṭa^c amı dağı teğayyüddür anuñçün
 10 hażmı giç olur balığ iti bārid-raṭbdur hażmı dağı tizdür
 11 ve ammā yumurda tağziyesi it tağziyesine yağındur ṭavuğ
 12 yumurdasınuñ şarusı hār-raṭbdur ve üç ḥāşıyyeti vardır
 13 kana tīz döner ve şifli azdur andan ḥāşıl olan kan yürege
- 149B 1 ğızā olur ve ağı şavuğdur ve andan hem gālīz ve hem lezīc balğam
 2 ḥāşıl olur qalan kuş yumurdasınuñ kuvveti kuşına münasib olur
 3 الفصل الثالث⁴⁰³ onuncı onuncı maqālenüñ üçüncü faşında
 4 südi ve südden ḥāşıl olan nesneleri bildürelüm bilgil kim südler
 5 cemī^c isi bārid-raṭbdur sıǵır südi koyın südinden
 6 hem ebred ve hem erṭebdür sayayağı hār-raṭbdur ve me^c deyi
 7 geñşedür ve tağziyesi kamu yağlarıñ tağziyesinden artuğdur
 8 kereyağıñ tazesı ḥarāreti mu^c tedildür ve yumşadıcıdur
 9 ve öksürüğe müfiddür ve ṭabī^c atı yumşadur ve ṭa^c amıñ
 10 iştiḥāsın keser penīr tāzesı bārid-raṭbdur
 11 ve tağziyesi ve hażmı dağı miyānedür ve ṭuzlusı hār-yābisdür
 12 hem şuşadıcı ve hem yağıcıdur ve tağziyesi yaramazdur lākin ṭa^c amdan
 13 soñra andan bir iki loğma zarar itmez zīrā me^c de ağızına kuvvet virür
- 150A 1 ve ṭatlu ve yağlı ṭa^c amlarıñ zararını def^c ider وَاللّٰهُ اَعْلَمُ⁴⁰⁴
 2 الفصل الرابع⁴⁰⁵ onuncı maqālenüñ dördüncü faşında

⁴⁰³ (fasıl) üçüncü bölüm

⁴⁰⁴ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

⁴⁰⁵ (fasıl) dördüncü bölüm

- 3 tereleri bildürelüm bilgil kim kendene Һarāreti üçünci derecede
4 ve yubūseti ikinci derecededir haźmı giç ve me' deye muzırdur
5 lākin Һanı dutar ve ğalīz Һıltları keser ve ğalīz yılleri def' eyler
6 Һoĝan Һār-yābisdür cimā' şehvetin uyarur ve menīyi
7 arturur ve ğalīz ve lezīc Һıltları hem talīf ider ve
8 hem keser lākin bedeni Һutuřturur ve şuşadur ve çigi baş aĝrıdur
9 ve göze daĝı muzırdur řarımsaķ hār ü yābisdür ve Һarāreti
10 ve yubūseti daĝı Һoĝanuñ Һarāretinden ve yubūsetinden artuķdur
11 ve andan yigrek Һāřıyyeti yoķdur kim bedenüñ Һarāretin arturur
12 ve arturduĝı Һarāret Һarāret-i ĝarīzīyyeye yaķındur ve haźmı arturur
13 ve ğalīz yılleri Һatı def' ider ve řavuķ ĝızāları daĝı talīf ider
- 150B 1 lākin řuřadur ve menīyi Һurudur mārūl bārid-rařbdur ikinci
2 derecede ve Һamu terelerden efďaldür andan Һāřıl olan Һan
3 Һamu terelerden Һāřıl olan Һanlardan yigrekdür ve tīz siñer
4 ve me' deye Һuvvet virür ve Һarāreti şöyündürür Һāřřa eger sirkeyile
5 yinirüse ve Һanı duruldur ısbānāĝ Һarāretde ve burūdetde mu' tedildür
6 ve tīz siñer ve boĝuza ve öykene ve öksürüĝe Һatı müfiddür
7 ve řabī' atı yumşadur ve řafrānuñ ve Һanuñ Һiddetini şır kerefs
8 Һār-yābisdür ikinci derecede yılleri def' ider ve baĝıruñ
9 ve řalaķuñ süddelerini açar ve me' deye andan münāřib tere yoķdur
10 lākin giç haźm olur ve yūklüye ve emzūklüye Һatı muzırdur
11 řarĝun Һār-yābisdür şa' amı siñirür ve me' deye Һuvvet virür
12 ve yılleri def' ider lākin kendü giç siñer na' na'
13 Һār-yābisdür ikinci derecede řavuķ me' deye ve řavuķ baĝıra
- 151A 1 Һuvvet virür ve cimā' şehvetin arturur ve imtilādan olan inçķuruĝı
2 ve öĝümeĝi def' ider lākin kendü giç haźm olur pazuk
3 bārid-raşbdur evvelki derecede ve ba' zılar eyitdi kim Һār-raşbdur
4 baĝıruñ ve řalaķuñ süddelerin açar Һatıta eger Һardalıla
5 yinürise ve şuyı sürücidür ve cirmi dutucıdur lākin nefĝı vardur
6 ve taĝziyesi azdur ve me' deye muzırdur ve balĝamı arturur keřnīz
7 bārid-raşbdur ve ba' zılar eyitdi kim Һuvvetleri mürekkebdür
8 lākin ĝalībā burūdete ve yubūsete meyl ider zīrā ķābzı vardur

- 9 ve anuñçün şuyı burun ʈomurmağına ve ağız ağırsına müfiddür
 10 ve yaluñuz yinür tere degüldür zīrā muzırdur lākin aṣa ʈatılır
 11 tā aṣuñ ʈoḳusın hōṣ ider ve hem anuñ buḫarın dimağa ʈıkmağa
 12 ʈomaya zīrā buḫarı men´ ider ve ṣoğanuñ ve ṣarımsağun ʈoḳusın
 13 ağızdan men´ kılır ʈuraḳ otı hār-yābisdür ve aṣda biṣicek
- 151B 1 yile ve bil ağırsına müfiddür lākin buḫarı baṣa ziyān ider
 2 ve maḫrūr kiṣilere yaramazdur kāsni bārid-yābisdür bağruñ
 3 ve ʈalaḳuñ süddelerini açar ve şuyın şıḳıp içmek süddelerden olan
 4 yaraḳāna ʈatı müfiddür ve ıssı şıṣlere dürticek daḫı müfiddür
 5 tere hār-yābisdür me´ deyi ve bağırı ısıdur ve ğalīz hıltları
 6 ʈeser ve şoḳulcanı töker ve cimā´ ṣehvetin depretür
 7 ve öykeni arıdur lākin ma´ deye muzırdur turpuñ yaprağı
 8 fi´ li kökinden za´ ifraḳdur lākin ʈa´ amı artuḳ hazm ider
 9 ve ṣehveti uyarur ʈabaḳ bārid-raṭbdur ikinci derecede ve
 10 hem yumṣadıcıdur ve tağziyesi daḫı azdur ve ısıtmalı kiṣiye
 11 ve ʈoḳ ṣuşayana ve öksürüğe daḫı ʈatı müfiddür yarpuz hār ü
 12 yābisdür ammā şulu yirüñ yarpuzı bevlı idrār ider ve ʈuşmağı
 13 keser ve eger ifraṭıla isti´ māl olurısa meniyi eridür ve cimā´ ʈuvvetin
- 152A 1 za´ if kılır ve ammā ve deṣtisi iṭlāf ider ve güyegü otı daḫı
 2 ancılayındur ʈuzı ʈulağı barid ü yābisdür ikinci derecede ve hem
 3 ʈābzdur ve ekṣisi burüdetde ve yubüsetde artuḳdur me´ deye ʈatı müfiddür
 4 ve ḫarāreti söyündürür ve şusuzluḳı keser ve iṭlāfi
 5 daḫı dutar ḫāṣṣa eger summāḳ şuyıla yā nār şuyıla yā ʈaramuḳ
 6 şuyıla biṣürüp yirlerise toḫmekān bārid-raṭbdur
 7 ikinci derecede ḫarāretlü kiṣilere ʈatı müfiddür ve ḫarāretten
 8 olan öksürüğe daḫı müfiddür ve ṣafrādan olan şusuzluḳı
 9 keser ve ṭabī´ atı yumṣadur ve ḫummā-yı muḫrıḳaya ve yaraḳāna daḫı
 müfiddür
 10 bāzıncān hār-yābisdür ikinci derecenün āḫirinde
 11 ve andan ḫāṣıl olan ʈan ğalībā göynük olur ve tiz vaḳtde sevdāya
 12 döner ve andan ḫıylı sevdāvı maraḫlar ḫāṣıl olur zekeri
 13 daḫı azdurur lākin bāzıncānuñ ʈabını şoymak gerek ve şuda

- 152B 1 kaynatmak gerek ve şuyın tökip tatlu yağıla kavurmak gerek
 2 bādām yağı gibi ve küncid yağı gibi ve ğayrısı tā kim zararı def⁶ ola
 3 ve ta⁶ amı kabūl itmeyen mē⁶ deye müfid ola ve bağıruñ ve talaquñ
 4 süddelerini açā turp ħarāreti üçünci derecede ve yubūseti
 5 ikinci derecede hem ğalīzdür ve hem mē⁶ dede çok eglenür
 6 ve giç siñer ve ta⁶ amı küflendürür ve yir yir gegridür
 7 lākin balğamuñ māddesin mē⁶ deden keser dib kelem ħār-yābisdür
 8 ve hem neffāhdur şuyı ishāl ider ve cirmi k̄ābz ider ve
 9 taġziyesi azdur hem mülātifdür ve andan yaramaz kan ħāşıl olur
 10 ve mülāzemet idicek andan ħıylī sevdā ħāşıl olur ve eger
 11 semiz itile yā tavuğıla bişürse mazarratı az olur ve ruṭūbetden
 12 olan göz za⁶ iflīğına müfiddür ve şağ göze muzırdur
 13 ve şörvāsı maĥmūr kişilere müfiddür ve boğazı ve göğüzi
- 153A 1 yumşadur ve ra⁶ şeye daĥı müfiddür ve bevlı ve ħayzı
 2 idrār ider ve toĥmı qarındağı kırtları öldürür keşür ħār-yābisdür
 3 ve ba⁶ zılar eydür kim ħārdur ikinç derecede raṭbdur evvelki derecede
 4 ve cimā⁶ şehvetin arturur ve bu bābda toĥmınuñ kıvveti artuĥdur
 5 ve maĥrūr kişilere yaramazdur ve hażm giç olur ve ħayzı
 6 ve bevlı idrār ider şalgam ħārdur ikinci derecenüñ evvelinde
 7 raṭbdur evvelki derecede ve taġziyesi artuĥdur ve tīz siñer
 8 ve cimā⁶ uñ kıvvetin arturur ve andan çok menī ħāşıl olur ve gözi
 9 yiti eyler الفصل الخامس⁴⁰⁶ onuncı onuncı maĥālenüñ bişinci faşılnda
 10 yimişleri bildürelüm bilgil kim incir ħār-raṭbdur
 11 evvelki derecede ve kırusı ħārdur ikinci derecede ve ruṭūbetde
 12 ve yubūsetde mu⁶ tedildür ve taġziyesi daĥı miyānedür andan
 13 ħāşıl olan kan kıamu yimişlerden ħāşıl olan kıandan yigdür
- 153B 1 ve tīz hażm olur ve taḃī⁶ atı yumşadur ve gözi ve öykeni
 2 ve bögrekleri arıdur ve öksürüĝe müfiddür ve bedeni semridür
 3 ve menīyi arturur lākin çok yiyicek andan bit ħāşıl olur ve ħāmınuñ
 4 neffı vardur yaş üzüm ħār-raṭbdur evvelki derecede

⁴⁰⁶ (fasıl) beşinci bölüm

- 5 ve andan hāşıl olan an incirden hāşıl olan ana yaındur ve yaşüzümün
6 yigregi oldur kim abı yufa ve şuyı çok ola
7 zīrā tīz semridür ve cimā' a uvvet virür ammā ol üzüm kim
8 adı māye-ōş yā ekşi yā kekre ola anuñ mizācı bārid-yābisdür
9 ve oruuñ burūdeti ve yubūseti andan artudur uru üzüm
10 ammā ol üzüm kim itlü ve beğāyet atludur anuñ mizācı hārdur
11 ve tağziyesi çokdur ve gögüzde veyā öykende kim ğalīz
12 rubet vardur aña atı müfiddür ve ammā ol üzüm kim
13 itlü degüldür ve alāveti daı yodur anuñ mizācı yaşınuñ mizācına
- 154A 1 göredür tüt iki şınfıdır birisi ğāyet atlu olur hem a
2 ve hem ara ve birisi kıızıl ve aña şāmī tüt dirler ammā atlısı
3 incir gibi yumşadıcıdır lākin tağziyesi incirden azdur
4 ve ammā susuz kıızıl tüt dadur mizācı bārid evvelki derecede rabdur
5 ikinci derecede ve olmuşı sürüci ve hāmı utucudur ve hāmınuñ
6 urusı summauñ ā'im-i maāmıdır tütun olmuşı kim ar üstine
7 şavumuş ola arāreti ve yubūseti ğalīz olan mē' deye atı
8 müfiddür zerdālū bārid-rabdur ācla yirse tīz siñer ve a' amdan
9 soñra yinürise a' amı fesāda virür ve mē' dede eger
10 şafrā bulurısa şafrāya döner ve eger balam bulurısa balama döner
11 ve eger sevdā bulurısa sevdāya döner şeftālū bārid-rabdur
12 ikinci derecede ve zerdālūdan lezzetlüdür ve tīz siñer ve zerdālū
13 gibi a' amı iñen fesād virmez lākin balamı arturur ve marūr kişilere
- 154B 1 müfiddür ve mebrūd kişiler açan şeftālū yiseler ardınca
2 zencebīl yā bal yimek gerek nār bāridür ve ekşisinüñ burūdeti
3 artudur ve rubetde ve yubūsetde mu' tedildür ve hem laıfdür
4 ve ıssı mē' deye ve ıssıbaıra muavvīdür ve uşmağı men' ider lākin
5 birez nefı vardur ve ekşi nāruñ nardānı ābz ider ve şafrādan
6 olan māddeyi men' ider ayva hem bārid ve hem yābis ve hem ābzdur
7 mē' deye ve yürege daı muavvīdür ve Resūllah ﷺ
8 ⁴⁰⁷ عِلْمَ اللّٰهِ الْاَكْبَرُ kim ayvayı gördükde eydür idi

⁴⁰⁷ (hādis) herşeyi en bilen yüce Allah buyurur ki (ayva) kalbe kuvvet verir.

- 9 أَنَّهُ يُقْوِي الْقَلْبَ ya^ç nī ulu tañrı bilür kim albe uvvet virür
- 10 elma bārid-yābisdür ve hāşıyyeti budur kim yürege uvvet virür
- 11 ve rūḥuñ mizācını ta^ç dīl ılur armud ammā ol armud kim
- 12 hem atlu ve hem şulu ve hem olmışdur mizācı mu^ç tedildür lākin
- 13 burūdete azacuk meyl ider ve tağziyesi ḥayvadan ve elmadan artudur
- 155A 1 ve ammā ol armud kim ekşidür yā kekredür bārid-yābisdür ve açla
- 2 ābz ider ve okla telyin ider ve ḥayva daḥı ancılayındur
- 3 erük bāriddür evvelki derecede raṭbdur ve ikinci derecede
- 4 burūdeti artudur ve ol erük kim hem atlu ve hem uludur
- 5 ekşisinden artu sürücidür ve ol erük kim ekşidür şafrāyı
- 6 söyündürür velākin sürmegi azdur avun ḥārdur ikinci derecenüñ
- 7 evvelinde raṭbdur ikinci derecenüñ āḥirinde tīz siñer ve bevli
- 8 idrār ider ve ıgıdı ve yufa beḥaı deriden giderür ve kirini
- 9 arıdur ve bu bābda oḥmı daḥı uvvetlüdür lākin me^ç dede balgām
- 10 bulurısa balgama döner ve şafrā bulurısa şafrāya döner ve sevdā bulurısa
- 11 sevdāya döner ḥıyār ve şingiyār ikisinüñ mizācı bārid-raṭbdur
- 12 ve ḥarāreti söyündürür ve şuşalıı keser ve bevli idrār ider
- 13 ve ḥıyāruñ burūdeti artudur ve ikisin daḥı balıla yimek gerek
- 155B 1 arpuz bārid-raṭbdur ḥarāreti söyündürür ve şuşalıı keser
- 2 ve şafrādan olan ısıtmaya atı müfiddür ḥāşşa eger şuyına şeker
- 3 atıp ierlerise ve şuyına ṭabāşī r atarlarısa ve yaraānlu kişiyे
- 4 iürürlerise atı fāyide ider lākin şavuk mizāclu kişiyе muzırdur
- 5 ve mażarratın bal def^ç ider ḥurmā ḥarāretde mu^ç tedildür lākin
- 6 yābisdür ve ābzı daḥı vardur ve ammā balcık ḥurmānuñ olmışı ve gāyet
- 7 atlusı ḥār-raṭbdur tağziyesi miyānedür ve yumşadıcıdur
- 8 ve hem menīyi arturur oz ḥār-raṭbdur ikinci derecede lākin yaşınıñ
- 9 ḥarāreti azdur ve ruṭubeti okdur ve eskisi atı muzırdur
- 10 bundu ḥār-yābisdür ve cevheri galīzdür ve giç siñer ve tağziyesi
- 11 okdur ve her kim bunduı sezābıla bile açla yiye öldürücü otlar
- 12 ve aḡulu cānavarlar aña atı kār itmeye bādām atlusı
- 13 ḥarāretde ve burūdetde mu^ç tedildür lākin raṭbdur ikinci derecede

- 156A 1 ve tağziyesi miyānedür gögüz ağrısına ve öksürüğe katı müfiddür
 2 ve gögüzi ve öykeni ğalīz hıltıdan arıdur ve tabī^c atı yumşadur
 3 hāşşa eger incirile yinürse ve ammā acı bādām gögüzi ve öykeni
 4 ve kamu endāmları dağı yig arıdur ve bağıruñ ve bögrekleriñ
 5 ve talaķuñ süddelerini açar ve bevli idrār ider ve acılıķı ne kadar
 6 artuķısa kuvveti ve fāyidesi artuķ olur وَاللّٰهُ اَعْلَمُ وَاَحْكَمُ⁴⁰⁸
 7 الفصل السادس⁴⁰⁹ onuncı maķālenüñ altıncı faşlında
 8 reyhānları ve tıbleri bildürelüm bilgil kim bünefşe hem
 9 bārid ve hem müleyyendür ve şafrādan ve kıandan olan baş
 10 ağrısına müfiddür ve uyķu getürür ve dimāģuñ harāretine
 11 ve yubūsetine katı müfiddür nergis hār-raṭbdur ve ba^c zı
 12 eṭıbbālar eydür kim harāretde ve yubūsetde i^c tidāle yaķındur
 13 ve dimāģa müfiddür ve dimāģdaki ğalīz ruṭūbeti hem ṭahlīl
- 156B 1 ve hem ṭaltıf ider süsen ammā aķ süsen hār-yābisdür ve dimāģdaki
 2 yili ve balģamı hem ṭaltıf ve hem ṭahlīl ider ve ammā āsmāncünī
 3 süsenüñ harāreti aķ süsenden azraķdur gülde muḫtelif
 4 ko[k]ı çoķdur lākin ğālibā burūdete ve yubūsete meyl ider ve dimāģı
 5 hem tebrīd ve hem tecfif ider ve şafrādan ve kıandan olan
 6 baş ağrısına ve ḫumara dağı müfiddür ve buḫārları dağı def^c ider
 7 müşk rāyiḫası hār ü yābisdür üçünci derecede mūlaṭṭif
 8 ve şavuķ mizāclu kişilerüñ yüreklerine ḫıylī muķavvīdür
 9 ve müşk-i zae^c frānıla bile ezerlerise ve laķvelü kişinüñ burnına
 10 muttaşıl ṭamzuralar katı müfiddür ve balģamdan olan baş ağrısına dağı
 11 fāyidesi çoķdur ve şavuķ dimāģa ḫıylī muķavvīdür amber
 12 hār-yābisdür ve fi^c li müşküñ fi^c line yaķındur lākin
 13 müşküñ kuvveti artuķdur ve ruṭūbetde ķalye müşk-i hār üçünci derecede
- 157A 1 mu^c tedildür şandal ammā aķ şandal bāriddür ve ikinci derecede
 2 ve harāretten olan baş ağrısına katı müfiddür ve dimāģuñ
 3 harāretini şavudur kāfūr bārid-yābisdür ve üçünci derecede

⁴⁰⁸ (her şeyi) en iyi bilen ve en iyi hüküm veren Allah'tır

⁴⁰⁹ (fasıl) altıncı bölüm

- 4 ousu ıssı dimāguñ harāretini def^c ider ve atı harāretten ola
5 ba arısına daı mūfidedür ve ıssı me^c deye ve ıssı
6 baıra kāfūrdan yau yaıca harāretlerini def^c ider ve meniyi
7 urıdur ve cimā^c şehvetini keser za^c ferān hār-yābisdür
8 beñzi hō ılır ve bevli idrār ider ve butayıla iecek
9 humārı def^c ider ve göze inen ruūbeti daı men^c ider ve
10 aranful hār-yābisdür ikinci derecede ousu avu dimāga ve za^c if
11 dimāga mūfiddür ve yürece hıylı muavvidür cevz-buvā
12 hār-yābisdür ikinci derecenūñ āhirinde üçüncü dereceye degin
13 azuñ ve me^c denūñ ousun hō ılır sūnbül hārdur
- 157B 1 evvelki derecede yābisdür ikinci derecede ve burūdetden
2 ve ruūbetden ^c illet olan dimāga atı mūfiddür āule hār ve
3 hem yumadur ta^c amı ham ider ve gönül dönmegine ve umaa
4 atı mūfiddür hāa eger abuıla dögerlerise ve ekı
5 ve atlu nār uyıla bile ierlerise ve baıruñ süddelerine ve avudan
6 olan ^c illetlerine günde bir direm āule sirkengübīnile
7 iürlerise üç güne degin atı mūfiddür ^{الفصل السابع} ⁴¹⁰
8 onuncu maālenūñ yidinci faında aa giren ot yā süg
9 urucalarını bildürelüm bilgil kim uru iniz harāretde
10 ve yubūsetde mu^c tedildür ve ba^c zılar eydür kim bārid-yābisdür
11 ve hāıyyatı budur kim ta^c amı me^c dede öñler ham tamām
12 olunca emmūñ hār-yābisdür gegirdür ve yilleri def^c ider
13 ve ta^c amı ham ider güyegü otı hār-yābisdür itīhā
- 158A 1 getürür ve ta^c amı ham ider ve yilleri aıdur ve me^c deyi ve
2 baarsuları ğalīz balamdan arıdur nān(u)hūh hār-yābisdür
3 me^c denūñ ruūbetini urudur ve ögümeqi ve gönül dönmegini
4 def^c ider ve yilleri aıdur avu me^c deye ve ovuk baıra
5 atı mūfiddür fulful hār-yābisdür me^c deye ve baıra hıylı
6 muavvidür ve ta^c amı ham ider ve ğalīz hıltları
7 men^c ider dārii nī hār-yābisdür ve begāyet laıfdür

⁴¹⁰ (fasıl) yedinci bölüm

- 8 ve ğalīz ğıdāları taltīf ider ve me‘ deye kuvvet virür
 9 ve ‘illetlerinüñ çokını def‘ ider ve bağıruñ süddelerini açar
 10 ve gözi yiti eyler zencebīl hār-yābisdür ve cimā‘ kuvvetini
 11 artırur ve ta‘amı hazm kılur ve ğalīz māddelele taltīf ider
 12 ve yilleri dağıdur havlıcān hār-yābisdür ve ta‘amı
 13 hazm ider yilleri şır ve kılınca kati müfiddür ve ekşi gegirmegi
 158B 1 def‘ ider ve cimā‘ kuvvetin artırur siyah dāne hār-yābisdür
 2 ve balğamları keser ve nefhı def‘ ider ve kurtı öldürür
 3 ve meşānedeki taşu ezer hırdal hār-yābisdür bedeni balğamdan
 arıdur
 4 ve ruṭbetleri dimāğdan cezb ider ve dil ağırlığına
 5 kati müfiddür ve kârındağı kurtcuğazları öldürür **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ**⁴¹¹
 6 **الفصل الثامن**⁴¹² onuncu maḳālenüñ sekizinci faşında
 7 aşuñ ahvālini bildürelüm bilgil kim sağ kişilere ve mizācları
 8 mu‘ tedil olan kişilere şörvālardan yigrek aş yokdur
 9 zīrā müleyyindür ve ne oldur kim ıssıdur ve ne oldur kim şavukdur
 10 ve ammā mast-ābeler şavukdur ve ekşi aş eger summākunısa
 11 summāk ṭabī‘ atın dutar ve eger nārdāngise nārdānuñ ve eger
 12 kuruḳuñısa kuruḳuñ ve eger zerdālününise zerdālünüñ ve ammā
 13 helvā iken hōş ğızādur zīrā bal bedeni ısıdur ve hazma yardım ider
 159A 1 ve kanı artırur lākin ḥamīri ğalīzdür ve hem süddeler eyler **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ**⁴¹³
 2 **الفصل التاسع**⁴¹⁴ onuncu maḳālenüñ tokuzuncu faşında
 3 ḥamları ve şarābları ve bekmezleri bildürelüm bilgil kim
 4 üzüm sücisinüñ yiñisi hār-raṭbdur ve eskisi hār-yābisdür kuru
 5 üzümüñ sücüsü harāretde ve ruṭbetde mu‘ tedildür lākin
 6 neffāhdur ḥurmānuñ ve bekmezüñ sücüsü yumşakdur ve ammā
 7 şarāblaruñ ve bekmezlerüñ ṭabī‘ atları ve menfa‘ atleri budur

⁴¹¹ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

⁴¹² (fasıl) sekizinci bölüm

⁴¹³ (her şeyi) en iyi bilen Allah’tır

⁴¹⁴ (fasıl) dokuzuncu bölüm

- 8 kim sirkengübîn şekeri sâde bāriddür ve
 9 me' deyi dibāget ider ve balgāmı keser ve baluñ dağı kuvvetlüdür
 10 sirkengübîn-i buzūrī ħarāreti vardur ve bārid-raṭb olan
 11 me' deye ḳatı müfiddür bünefşe şarābı ħarāretde ve burüdetde
 12 mu' tedildür ve boğaz ağrısına ve göğüze ve öykene
 13 ḳatı müfiddür ve ḳamu ıssı marazlara dağı muvāfiḳdur ve zātü'l-cenbe
 159B 1 bī-naẓirdür ħayva bekmezi ve elma bekmezi ikisi şavuşdur
 2 ve kâbzları vardur ḳoruḳ bekmezi şavuşdur ve şuşalıḳı
 3 keser ṭatlu nār bekmezi bārid ve ruṭubetde ve yubüsetde
 4 mu' tedildür ve sürücidür ve ıssı me' deye ḳatı müfiddür **الفصل العاشر** ⁴¹⁵
 5 onuncı maḳālenüñ onuncı faşında perverdeleri ve yağları
 6 bildürelüm bilgil kim gülbeşeker me' deyi hem ısıdur ve hem
 7 kuvvetlendirür ve açla açla me' denüñ ruṭubetlerini def' ider ve
 8 güleñgübîn andan ıssıdur ve ıssı mizāclu kişilere yaramazdur
 9 ḫāşşa eger kâbzları varısa ḫamīr-bünefşe ħarāretde
 10 ve burüdetde mu' tedildür ṭabī' atı yumşadur ve boğaz ağrısına ve
 11 göğüz ağrısına müfiddür lākin me' deyi gegşedür
 12 ve iştihāyı dutar zencebīl perverde me' deyi ve bağırı ısıdur
 13 ve aşı siñirür ve cimā' şehvetin arturur kâbilī perverde me' deye
 160A 1 muḳavvīdür ve me' denüñ ruṭubetlerini neşf ider ve giç ḳocaldur
 2 ḫayvanuñ ve elmanuñ perverdesi ıssı me' deye ve yürece muḳavvīdür
 3 ve şafrādan olan ishāli dutar turunç perverdesi ıssı
 4 otlar bile olıcaḳ me' deyi ısıdur ve ruṭubetlerini neşf ider
 5 ve ammā yağlarda bādām yağı ħarāretde ve ruṭubetde mu' tedildür
 6 bögrekleriñ ve meşānenüñ ağrısına müfiddür ve südük ṭutulmağına
 7 ve öksürüğe ve ḳulınca dağı müfiddür ḳuzu yağı ḫarr ü yābisdür
 8 ve muḫallildür ve laḳveye ve fālice ve teşennüce ḳatı müfiddür hem
 9 burunlarına ṭamzuralar ve hem ' azāları anuñıla ovalar bünefşe
 10 yağı burüdetde ve ruṭubetde mu' tedildür hem tebrīd ider ve hem
 11 tertīb ider ve uyuzı müfiddür ve ħarāretten başı ağrıyan kişileriñ

⁴¹⁵ (fasıl) onuncu bölüm

- 12 burunlarına tamzurıcağ katı müfiddür gül yağı bārid-yābisdür ve hem
 13 muḳābbizdür ḫarāretden ve ruḫūbetden olan baş ağrısına müfid
 160B 1 zeyt yağı bārid-yābisdür ve ba' zılar eydür kim ḫār-yābisdür
 2 ḫaṣḫāş yağı bārid hem muḫaddir ve hem münevvimdür ve ḫarāretden
 3 ağrıyan ḫulağa katı müfiddür şāhdāne
 4 yağı ḫār-yābisdür siñir ağrısına
 5 katı müfiddür ve ḫulağ
 6 ağrısına dahı
 7 müfiddür
 8 وَاللَّهُ أَعْلَمُ⁴¹⁶

تمت بعون الله

لا قوت الا بالله

سنه

823

⁴¹⁶ (her şeyi) en iyi bilen Allah'tır

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİZİN

DİZİN

A-

āb	F. su		acığ-	acıkmak a.-ur 53b-8, (acığur) a.-ıcağ 64a-11 (acığıcağ)
	ā.-e nohūd ā	75a-11, 103b-3		
abādān	A. bol, çok, fazla		acılık	acılık a.-ı 156a-5
	a. 140b-4			
abār	A. yanmış kurşun.		acıt-	acıtmak a.-maya katı acıt- 87a-3
	a.(şiyāf-ı a)	84b-1		
‘abeş	A. boş, saçma		āciz	A. (tevazu sahibi için) zayıf, güçsüz ā.-lerdür 2a-10
	‘a. içme-	64a-13		
ābzen	F. hastalıkların tedavisinde kullanılmak üzere içine bitkiler katılarak hazırlanan banyo tipi ilaçlar		aç-	açmak, kapalı durumdan kurtarmak a.-ar süddelerin aç- 151a-4 süddelerini aç- 150b-9, 151b-3, 156a-5, 158a-9
	ā.-e	121a-5		
	ā.-ler	68a-12		
	ā.-lere	117b-12		
‘āc	A. fil dişi, bağa		a.-lar	80a-4
	‘ā.-dan	122a-2		
‘acāyib	A. şaşkınlık verici, hayrete düşürücü		açıl-	1-açılmak, açık duruma gelmek a.-uriken 84a-6 göz açıl- 84a-6 a.-mağ 50a-9 2- ortaya çıkmak a.-a 114a-5 gözi açıl- 114a-5
	‘a fi‘li.	101b-3, hāşıyyet 104b-12, 108a-9, 113a-3, 117b-7, 118b-11		
	‘a.-lerinden (teşrihlerüñ ‘a.)	3a-6	açılmaklık	açık duruma gelme hali a.-ı 38b-9
acı	acı		açla	aç iken a. 65b-8, 105b-4, 125b-9, 155a-1, 155b-11 a. .. a. .. 159b-7 givür- 133b-13 ol- 65b-12, 98b-3, 7 tök- 125a-1 uyu- 66a-8
	a. bādām	88b-4, 104b-11, 126b-10, 129a-8, 156a-3		
	a. .. a. .. şafrā	143b-12		
	a. .. a. .. gel-	100a-5, 103b-8		
	ol-	53b-3, 73a-13, 90a-10, 144a-2		
acı-	acımak, acılı ağırlı olmak		açlık	aç olma hali a. (katı a.) 50a-6, 12 a.-ı 41b-3 (açlığı)
	a.-r	53b-6, 99b-7, 112b-3, 139a-7		
	yavlağ acı-	112b-3		

açmaçlık	açılabilir duruma gelme a.-maçlığında (gözün a.) 39a-9	afyön	Gr. haşhaş bitkisinden elde edilen uyuşturucu madde, afyon a. 85a-5, 89a-2, 96b-9, 102b-2, 118a-7 a.-ı 85a-5
açuk	açık, kapalı olmayan a. ol- 48a-5, 7	ağ	ağ, ip ve sicim gibi şeylerden yapılmış örgü a. gibi ol- 34a-11
ad	ad, isim a.-ı 33b-10, 38b-2 sünügün a. 25a-2 tamaruñ a. 29b-10 a.-ını 3a-8	ağ	ak, beyaz a.-ı (gözün a.) 53b-2
a ^c dal	A. (daha, en) , çok doğru a. (ı- evkatı) 64a-7 (-ı eşhas) 12a-11, 12b-4	ağaç	ağaç a. ucı 84a-7 a.-ı (hilāf a.) 108a-13 a.-ıla 111b-1 (belesān a.) 121b-1 a.-ımuñ ağu a. yaprağı 135b-6 çam a. çozağı 42a-10
ādām	A. adam , insan ā.-ı 53b-8 delird- 66b-2 uyut- 148a-12	ağaçuk	küçük ağaç a.-larından (lük a.) 138b-3
adan-	ad almak, ad takınmak a.-mağ 2b-10	ağar-	1. beyazlamak, kır düşmek a.-maz 132a-11 2. rengi kaçmak a.-ur 53a-11, 132a-11
‘adāvet	A. düşmanlık, yağılık a. 19a-12	ağardılmış	soyulmuş, ayıklanmış, temizlenmiş a. bādām 92a-9
‘aded	A. sayı, vücuttaki organların sayısı (marāzu’l ‘a.) 44b-13 ‘a.-ün (noksan-ı ‘a.) 51b-1 (ziyādet i ‘) 51a-11	ağardılmış iç	92b-10 a. i.-i
‘ādet	A. tabiat, alışkanlık ‘ā-i (marāzuñ ā.) 68b-6	ağart-	ağartmak, temizlemek yok a.-ur 43b-10
adlu	adlı, ad almış a.-lu 35a-4	ağca	ak, akça, ak gibi a balık 129a-3
‘afş	A. kekre tadındaki safra, vücudu artıktan temizleyen ve dalağa besin teşkil eden safra ‘a. (balgam-ı ‘a.) 14a-6	ağ[ı]r	ağır, fazla a.-ı (rub ^c a.) 79a-11, 95b-12, 109b-13, (rub ^c a.) 131a-12 (ağırı) a.-sı (rub ^c a.) 126a-2, 145a-1, 5
afsan̄tīn	A. pelin otu, acı pelin, birleşikgilleden hekimlikte de kullanılan acı ıtırılı bir bitki [herba artemisia absinthium] (bkz. ifsintīn, evren yevşānī) e. 104a-2, 114a-2, 122b-9, 135a-10	ağırlan-	ağırlaşmak, üzerine ağırlık çökmek a.-ur 53a-6, 75a-13, 88a-9, 96a-1
		ağırlık	kābus a. bas- 53b-1

- ağız 1. ağız , vücuttaki organ,
[os, ostium]
a. 53b-3
ağrısı 151a-9
köpüklen- 78b-7
şulan- 53a-11, 145b-6
taadı 90a-2, 90a-10, 137b-5
a.-dan 53a-12, 103b-9, 151a-13
a.-ı (ağzı) 144a-2
a.-ına (ağzına) 80a-4
a.-nı (ağzını) 80a-4, 92a-11
(hastanuñ a.) 91b-5
a.-uñ (ağzuñ) 157a-13
a. dibi 41a-13 (ağzuñ)
a. taatı 53a-8 (ağzuñ)
taatı 72b-6 (ağzuñ)
bir yanı 81b-12 (ağzuñ)
2. sınır, uç
a.-ı (ağzı)
(bögreküñ a.) 112a-11
(me' denüñ a.) 41b-2
a.-ına (me' de a.) 27a-1,
149b-13
a.-a (me' de a.) 26b-13,
a.-ından (me' de a.) 66a-6
a.-uñ 41a-13
3. kapların veya içi boş şeylerin ağzı
a.-ını (ağzını) 112b-13
- ağrı ağrı, vücudun herhangi bir yerinde
duyulan acı, vecā
a. 72b-8, 9, 12
a.-rısı 102a-13
baş a. 82a-8
a.-sı (baş a.) 74b-6
(bendükçe a) 9a-12
(bendükçeler a.) 123a-1
(yarım baş a.) 74b-6
din- 113b-11
a.-sın (bağır a.) 8b-9, 104a-4
(bögregüñ a.) 9a-3
a.-sına ağız a. 151a-9
(baş a.) 156a-10, 156b-6,
10, 157a-2, 5,
160a-13
(bil a.) 151b-1
(boğaz a.) 159a-12,
159b-10
(dil a.) 158b-4
(gögüz a.) 156a-1,
159b-11
(göz a.) 159a-12
(kulağ a.) 160b-6
(meşānenüñ a.) 160a-6
siñir a. 160b-4
a.-sını (baş a.) 7a-9, 72a-12
- (bögregüñ a.) 111a-6
(göz a.) 7b-7
(gözüñ a.) 82b-6
(yarım baş a.) 72a-13
- ağrı- ağırmak
a.-r 112b-1, 146a-4
a.-maz 107a-11
a.-rısı 82a-8, 85a-1
a.-yan 160a-11
göz 83a-10
kulağ 160b-3
148b-6, (kulağa)
başı a- 160a-11
- ağrılık ağrılı olma hali
a.-ına dil a. 158b-4
- ağrı zehir, ağı
a. 13b-10
ağacı 135b-6
kundsı 80a-6
- ağrı- ağırtmak
a.-ur 150a-8
baş a. 150a-8
- ağrı- acıyan, ıstırap veren
a. göz 87b-11
- ağrı zehirli
a. cān-ver 109a-11, 155b-12
- ağrıye A yenilip, içilecek şeyler
a. 119a-4
(sālih ve mutedil a.) 15a-7
(yābis a.) 103a-6
- ağrı ak, beyaz
a.-ında (göz a.) 82b-7
a.-ınuñ (göz a.) 84b-4
(yumurda a.) 83b-9
a.-ısa 52b-10
- ağrı- 1. akmak, akıcı hale gelip bulunduğu
yerden boşalmak (bkz. akmak)
a.-a 48a-5
a.-ar 78a-7, 137b-6
gözün yaşı ağrı- 137b-6
seylleri ağrı- 78a-7
2. az akmak, damlaya damlaya akmak
a.-ar 120b-9
- 'ahd A. devir, zaman, gün
'a.-i (müshilüñ 'a.) 101a-3, 6
- ağrıye A dertler, musibetler
a. (-ı nefsanıyye) 48b-11
a.-uñ ba'zısı 48b-12

- āhīr A. son, bitim
 ā.-i 34b-11
 (ikinci derecenüñ a.)
 152a-10,
 155a-7,
 157a-12
 ā.-idir (dimağ tecvīfinüñ a.) 19a-4
 ā.-ile 47a-2, 4,
 ā.-inde 152a-10, 155a-7, 157a-12
 (‘illetüñ a.) 105b-5
 (yivüñ a.) 26b-1
 ā.-indedür 147b-6
 ā.-ine (boğunlaruñ a.) 33a-3,
 35b-3
 (dizüñ a.) 33a-9
 (marazuñ a.) 146a-7
 (ömrüñ a.) 21a-2
- āhīr -i emer A. en sonunda
 ā. e.-de 123b-3
- āhīret A. öteki dünya, öbür dünya
 ā.-lerin 2b-1
- aḥlāk A. insandaki ruhî ve zihnî haller
 a. -ını 67a-13
- aḥlāk-ı zemīme A. beğenilmeyen kötü
 huy ve savranışlar
 a z 2b-4
- aḥlāt A. karışan şeyler, insan
 vücudunda farz
 olunan dört unsur
 (kan,salya,safra,dalak)
 a. 13a-7, 14b-2, 16a-3
 ciheti 6a-9, 53a-4
 mizācı 16a-3
 a.-da 61a-13
 a.-ı 5a-7, 13a-5, 14b-1
 a. -uñ 14a-13, 15a-3, 60b-4, 61a-1
 lâtiñi 20a-8
- aḥlīk aklık
 a.-dur 59b-4
- aḥlīk aklık, beyazlık
 a.-dur 59b-4
- aḥmer A. kırmızı, kızıl
 a. (bkz.↓aḥmer ḳanī)
 (-i şam) 60a-1
 (şıyāf-ı a.) 86b-7
- aḥmer ḳanī oldukça kızıl (renkli) kan
 a. ḳ.60a-1
- aḥşam akşam (bkz.akşam)
 a. 101a-13
 ol- 74b-2
- aḥvāl A durumlar
 a. (-i müteşābih) 57a-6
 a.-i (ḥastanuñ a.) 146b-8
 a.-idür (ḳıluñ a.) 52b-1
 a.-in 10b-6
 (aşuñ a.) 10b-2
 a.-ine (cemi^c - i a.) 12b-10
 (şahşuñ a.) 12b-9
 (‘uźvuñ a.) 13a-2, 3
 a.-ini 158b-7
 (insan bedeniniñ a.) 6a-2,
 44a-7
 (beden-i insanuñ a.) 45b-10
 a.-inüñ 56b-10
 a.-leri 54a-6
- aḥzār A. yeşil
 a. (şıyāf- a.) 86b-6
- aḳ ak, beyaz
 a. 82a-13
 it 43b-8
 beḥāk 131a-8
 bevl 60b-4
 şafiḥa 62a-13
 “aḳ beg” 96b-8
 aḳ ḥatmī otı 116a-5
 “aḳ şandal” 95b-8, 104b-3
 “şıyāf 83b-11, 84b-1
 ol 53b-1, 62a-5, 75b-1,
 81a-3, 90a-13, 109b-5,
 111a-1, 112b-1,
 132a-10(2), 139a-11
 a.-dan 62a-8
 a.-dur 39b-2
 a.-ı 149b-1
 (gözi a.) 133b-1
 (gözüñ a.) 83a-5, 107b-3,
 109b-3
 a.-ına (yumurda a.) 40a-9
 a.-ını (gözüñ a.) 40a-4, 5
 a.-lıḡa 60b-3,120b-9
 a.-lıḡı 52b-8
 (bedenüñ a.) 21-3
- ak- akmak
 a.-a 48a-4
 a.-an 82a-11
 a.-maḡa 134b-8
- aḳ(ı)tur- aktırmak, akmasını sağlamak
 a.-maḡ gerk 110b-2

- akākiyā Gr. akasya ağacı, boya ve tanen maddelerinden yaralanılan baklagillerden bitki [acacia]
a. 101a-11, 115b-13, 121a-11
- ‘aql A. akıl, us
‘a. 11b-8
‘a.-ı 19b-7, 76a-3
- ‘akrebe A. dişi akrep
‘a.-lerden 112b-13
- ‘aksince A. tersine, zıttına göre
‘a.-dür 17b-2, 48a-12, 55b-1, 8, 114a-7
- akşām A. parçalar,bölmeler
a.-ına (ba‘zı a.) 26a-11
- akşur- aksırmak, hapşırmak
a. dut- 137b-6
- akşurducı hapşırık yapan, hapşırtan
a. ot 82a-3
- akşurt- (d) hapşırtmak
a.-alar 82a-3
a.-mek gerek 88a-11 (aksurtmek)
- akşam akşam (bkz. aḥşam)
a. 112a-5
a.-dan 83b-6
- akṭār A. taraflar, yanlar
a.-ını (bedenüñ a.) 18a-4
- akṭar- 1. ayırmak, temizlemek
a.-mak gerek 71a-11
2. altını üstüne döndermek
a.-mak gerek 79b-5
3. damarlardaki kanı temizlemek amacıyla “devamlı” kan almak
a.-asın 138a-1
- akṭarıl- midesi bulanmak [emhasize]
(bkz. akṭarıl-)
a.-mak 100a-6
göñül a-100a-6
2. dönderilmiş,
a.-maz 79b-6 (akṭarılmaz)
- akṭarıl- 1. midesi bulanmak [emhasize]
(bkz. akṭarıl-)
a.-ur 97b-1, 99a-6
göñli a- 99a-6
mê‘de a- 97b-11
- al kırmızı (bkz. aṣḡar)
a. (ḡoyı a.) 59b-11
a.-lıḡı 52b-7, 11
- al kırmızı, al rengindeki idrar
a. 59b-7
- al- 1. almak
a.-alar 73b-11, 75a-1, 75b-4
a.-sın 101a-5
2. tedavi amacıyla vücuttan kan çekmek, tenkiye etmek
a.-alar 90a-3, 4
a.-asın 123b-6, 128a-10, 129b-13, 133b-6, 134a-1, 136b-5, 137a-4, 138a-1, 11, 140b-6, 144a-3, 144b-5
a.-maḡ gerek 86a-3, 93a-5, 96b-1, 108a-2, 110b-1, 121b-10, 125b-4, 6, 127a-13, 128b-10
kan al- 86a-3, 90a-3,4, 93a-5, 96b-1, 108a-2, 110b-1, 123b-6, 125b-4, 6, 127a-13, 128a-10, 128b-10, 129b-13, 133b-6, 134a-1, 136b-5, 137a-4, 138a-1, 11, 140b-6, 144a-3, 144b-5
3. (tedavi amacıyla) kullanmak
a.-asın 81a-6
4. yararlanmak, faydasını görmek
a.-alar 3a-1
fāyide al- 3a-1
5. zevk alma, sevinç ve memnunluk duyma
ḡ. al- 3a-1
- ala alaca, karışık renk
a. daḡı ol- 40a-7
- ‘alāḡī A. pıhtımsı, kan pıhtılarının tortusu. Karaciğer zayıflığına işaret eder [trombose]
‘a. 62a-12, 63a-11
- ale-l-ıtlāḡ A. umumiyetle, genel olarak,
a. 38b-2
- ‘alāmet A. belirti
‘a.-i 73a-12, 77b-4, 78b-6, 79a-3, 87a-7, 88a-8, 88b-7, 90a-1, 9, 13, 90b-3, 11, 91a-9, 92b-1, 93a-2, 94b-7, 95a-3, 96a-1, 97a-5, 11, 99b-6, 100a-4, 101a-9, 107a-6, 10,

- 107b-2, 7, 108b-6, 110a-11,
112a-13, 112b-4, 120a-3,
121a-4, 8, 125b-3, 143a-4,
13, 143b-10, 145b-3,
146a-1, 146b-12
(dā'inenüñ 'a.) 146a-2
(ḥarāretüñ 'a.) 82a-10,
94b-13
(imtilā 'a.) 128b-9
(ḳan 'a.) 89a-10, 116a-6
(ṣafṛā 'a.) 123b-4
(yaraḳānuñ 'a.) 109b-3
'a.-ler 51b-13, 53a-5
'a.-lerden 99a-5
'a.-leri 6a-8, 9, 51b-13, 53a-5,
72b-4, 74b-9, 75a-13,
76a-2, 76b-9, 78a-7,
81a-2, 83a-2, 94b-12,
95a-13, 99a-5, 103b-8,
120b-4, 8, 137b-3, 7, 12,
145a-7, 8, 146a-3, 146b-9
(ḳan 'a.) 89b-2, 123a-9
(nuḳcuñ 'a.) 146a-8
(nuḳc 'a.) 146a-11
'a.-lerle 6a-3, 44a-8
(burūdetüñ 'a.) 123a-8
(ḥarāretüñ 'a.) 123a-7, 9
'a.-lerüñ 52a-7
- ālāt A. vasıtalar, organlar
ā.-na ḳarınıñ a. 27a-1
- alçaḳ 1. düşük (nabız) [bradikardi]
a. 54b-12, 55a-1
a.-dur 57b-1
2. basık
a.-dur(başı a.) 22a-6
- alçaḳlık basıklık
a.-da 57b-12
- aldur- vücuttan kan çektiirmek, tenkiye
ettirmek [phlebotomy]
a.-alar 72b-8, 10, 13
a.-asım 76a-5, 7, 10, 77b-6,
83a-12, 116a-7,
135a-3
a.-maḳ gerek 79b-9, 82a-9,
83a-10, 88b-9,
89b-5, 90b-13,
94a-7, 95b-2,
102b-3, 104a-6,
105a-10, 107b-10,
111a-7, 115b-4,
120b-6, 122a-8,
122b-5, 123a-10,
139a-13, 135a-3,,
141b-1, 145a-9
mek gerek (aldurmek) 102b-3
ḳan al- 72b-8, 10, 13, 76a-5, 7,
10, 77b-6, 79b-9,
82a-9, 83a-10, 88b-9,
89b-5, 90b-13, 94a-7,
95b-2, 102b-3, 104a-6,
105a-10, 107b-10,
11a-7, 115b-4, 116a-7,
120b-6, 122a-8, 122b-5,
123a-10, 135a-3,
139a-13, 141b-1, 145a-9
- ālet A. organ
ā.-idür (ḥareketlerüñ a.) 36a-4
- Ali bin Zeyn asıl adı Ali İbn Abdullah
Zeynu'l-Arab el Mısırî.
14. Asırda yaşamış ve
İbnü'n Nefis 'in
"Şerh Teşrih'l
Kânûn" alı eserini şerh
etmiş .
A. b Z.142a-9
- alın alın [frons]
a.
derisi 37a-7, 37b-8, 38b-6,
39a-8, 39b-11
sünügi 22a-13, 23a-9
ṭamarı 72b-13, 766, 86a-2
- Allah A. Allah, her şeyi var eden,
yaratıcı.
A. (ü te'ālā) 4a-7, 88a-3
(in-ṣā' A. ü te'ālā) 5a-10,
6b-5,
117b-9
- allıḳ yüzün kırmızı rengi alması
a.-ı 52b-7, 11 (allığı)
- alt alt
a.-ı. (boyunuñ a. boḳunu) 34b-6
a.-ında 23b-10, 38b-6, 39a-2,
113a-1, 141b-10,
(arḥa a.) 24b-13
(barmaḳ a.) 138b-1
(barmaklar a.) 59a-9
(beyni a.) 34a-12
(deri a.) 128b-7, 134b-7,
(dil a.) 92b-8
(derinüñ a.) 39a-1
(kirpük a.) 86b-4
(ökçe a.) 25a-7
a.-ındaḳı kirişler 38b-3
(dil a.) 90a-4

- a.-ındağıla 38b-9
a.-ından (koltuğ a.) 31b-3, 4
(zufranuñ a.) 85a-13
a.-indadur 43a-1
(başun süñükleri a.)
23b-6
(şag öykenüñ a.) 43a-1
(şol emceküñ a.) 42a-11
a.-ından 28a12
(koltuğ a.) 31b-3(2),
(zufranuñ a.) 85a-13
- altı altı
a. 30a-6, 41b-8, 46a-1, 46b-7
bāb 7b-6
bağarsuğ 41b-8
cins 56a-6
çekirdek 112b-6
direm 75a-9, 85a-4, 109a-2, 3,
115a-13, 144a-7
faşl 6a-12,
kısm 45b-11, 46b-7
mertebe 59b-5
nev^c 57b-4
pare 22b-9, 23a-3, 13, 23b-8,
24b-9
pare süñük 23a-13
pare süñügün ikisi 23a-3
sā^c at 113a-2
yüz direm 73b-5
(elli a. saçanağ) 38a-4
(yigirmi a. saçanağ) 37b-13
(iki yüz kırk a. pāre s.) 23a-2
a.-ncı bāb 7b-12
boğun 28a-10(2)
cins 54a-6
çift 26a-13, 26b-2, 28a-7,
9
faşl 5a-9, 5b-6, 6b-5,
7a-1, 7b-1, 8a-13,
9a-9, 9b-11, 10a-13,
17b-4, 38a-11,
61b-13, 67a-4, 80b-6,
87a-5, 96a-12,
117a-9, 134b-3,
156a-7
incir 103a-12
kısm 48b-11
mağale 7a-8, 72a-10, 12,
75b-13, 77a-2,
78b-1, 79b-1,
80b-6, 81b-7,
82a-5, 82b-5,
84a-5, 84b-2,
85b-10, 86b-1,
87a-5, 88a-5,
89a-8, 89b-11,
- 90b-9
meā²-yı diğāk 30b-2
(on a. faşl) 8b-10, 105a-3
a.-ncısı 46a-5, 54b-7, 68b-5
a.-ncısına 12b-8
a.-sı (on a.) 24a-1
a.-şar ħabbe 108b-11
- altmış altmış sayısı
a. direm 92b-11, 105b-6
(iki yüz a.) direm 75b-6
pare 22b-12(2), 24a-3, 25a-4
yaşaruñ yakını 20b-11
- amber A. kül renginde güzel kokulu
bir madde, güzel kokulu
maddelerin genel adı
a. 156b-11
- āmīhte F. karışmış, karışık olan
ā. ol- 76a-13, 76b-6, 124a-12
141b-11
- ‘ām A. genel, herkese ait
‘ā. ol- 70a-13, 81a-1
‘ā.-dur 29a-2, 3, 64b-7, 8, 108a-1
- ammā A. ama, fakat, lakin, halbuki
a. 2b-3, 11b-11, 13a-12, 13b-1,
10, 14a-11, 16a-9, 16b-3, 6,
17a-3, 6, 17b-7, 10, 12, 18a-5,
12, 18b-1, 7, 9, 11, 19b-2, 8,
20a-1, 7, 20b-1, 21a-3, 5, 10,
21b-10, 22a-10, 23a-2, 13,
23b-4, 24a-2, 13, 25a-4,
25b-3, 27a-3, 7, 27b-2, 28b-3,
29a-1, 3, 6, 13, 29b-11, 30b-6,
31a-1, 32a-11, 32b-1, 5, 34a-1,
34b-2, 7, 35a-8, 35b-8, 38b-13,
39b-7, 8, 40a-2, 40b-9, 41a-7,
12, 41b-1, 3, 5, 42a-9, 42b-2,
6, 10, 43a-5, 7, 43b-1, 4, 8,
10, 44a-1, 44b-1, 4, 11, 13,
45a-8, 11, 46a-6, 8, 11,
46b-3, 5, 10, 12, 13, 47a-3,
4, 47b-1, 12, 48a-1, 6, 9,
12, 48b-3, 10, 11, 49a-9,
49b-1, 8, 50b-5, 9, 12, 13,
51a-7, 9, 11, 51b-1, 3, 6,
52a-10, 59b-4, 11, 60a-3,
10, 60b-4, 12, 13, 61a-5,
8, 11, 12, 61b-6, 811, 62a-9,
13, 62b-9, 13(2), 63a-2, 3, 4,
5, 7, 9, 11, 63b-4, 6(2), 64b-7,
9, 65a-3, 65b-12, 66a-12,
67a-10, 12, 68a-3, 12, 68b-7,

- 69a-5, 69b-2, 7, 11, 70a-1, 5, 11, 70b-2, 4, 12, 71a-1, 3, 8, 71b-6, 12, 72a-1, 72b-2, 3, 73a-10, 74b-5, 8, 75a-1, 12, 76b-8, 77a-10, 77b-3, 78a-6, 78b-6, 79a-2, 79b-6 (2), 80a-1, 84a-13, 83a-1, 84a-13, 88b-6, 89b-4, 90a-1, 8, 12, 90b-3, 91b-4, 92a-4, 92b-1, 94a-3, 95b-13, 97a-5, 10, 98a-3, 6, 99a-11, 99b-2, 102a-1, 11, 102b-2, 3, 5, 103a-7, 12, 106a-5, 106b-2, 107b-13, 109b-2, 110a-10, 111b-8, 112a-1, 113a-7, 10, 114a-6, 114b-10, 115a-5, 115b-3, 10, 118a-9, 119a-1, 4, 119b-1, 4, 10, 122b-1, 123a-8, 125a-12, 125b-1, 127a-2, 128a-1, 130a-10, 131b-5, 134a-12, 134b-12, 135a-6, 136a-5, 189a-12, 140a-3, 140b-10, 142a-2, 143a-1, 12, 143b-9, 144a-12, 145a-6, 145b-2, 10, 146b-7, 11, 149a-2, 11, 151b-12, 152a-1, 153b-7, 10, 12, 154a-2, 4, 154b-11, 155a-1, 155b-6, 156a-3, 156b-1, 2, 157a-1, 158b-10, 12, 159a-6, 160 a-5
kim 88a-8, 119b-3
- aña ona
o. 2b-10, 6a-3, 12b-13, 13a-6, 14b-4, 6, 16a-3, 11, 16b-4, 6, 17a-4, 11, 12, 18a-3, 18b-13, 23a-6, 9, 23b-2, 24a-13, 24b-9, 25a-7, 26a-13, 27b-7, 29b-11, 30a-4, 31a-2, 4, 32b-8, 36a-7, 36b-13, 37b-3, 39b-9, 10, 40a-4, 6(2), 9, 10, 13, 40b-2, 13, 41a-4, 11, 12, 42b-13, 43a-5, 44a-8, 47b-12, 48a-7, 51b-9, 57b-5, 6, 62b-6, 67a-10, 69b-9, 70b-8, 11, 71a-2, 4, 75a-10, 73b-13, 78a-3, 79a-4, 79b-6, 84a-6, 7, 84b-6, 85a-9, 88a-1, 11, 88b-1, 92a-5, 92b-3, 93b-1, 94b-1, 95a-7, 96a-3, 99a-10, 12, 99b-9, 100a-8, 100b-6, 13, 103b-1, 13, 105b-13, 107a-8(2), 11, 107b-3, 8, 108a-7, 110b-6, 7, 111b-9, 112a-2, 114a-7, 114b-11, 115a-3, 6, 116a-8, 117a-5, 123b-9, 124b-2, 125b-12, 126a-7, 127b-10, 128b-6, 12, 130a-13, 132a-4, 133b-1, 135b-2, 4, 137a-4, 139b-7, 9, 140b-11, 13, 141b-3, 142a-8, 143a-10, 12, 143b-10, 145a-6, 145b-3, 12, 146b-10, 12, 147a-7, 153b-11, 154a-2, 155b-12,
- ancak ancak (b. e.)
a. 129b-2, 138a-3
- ancılayın onun gibi
a. 34a-10, 34b-7, 36a-10, 60a-3, 69b-10, 152a-2
kim 19a-6, 8, 37a-2, 44b-7, 57a-3, **58a-13**, 68b-9, 12, 69a-3, 13, 69b-5, 71a-9, 77a-8, 129b-4,
a.-dur 22b-1, 47a-9, 148b-10, 152a-2, 155a-2
kim 22a-11, 22b-3
- anda onda
a. 29a-8, 70b-3, 92a-4, 92b-2
- anda o zaman
- andağı oradaki, o yerdeki, ondaki
a. 31a-10, 35b-12, 58b-2,
a. 83a-2
- andan ondan, sonra
a. 12a-4(2), 14b-5, 8, 18a-10, 22a-2, 25b-12(2), 26a-11, 26b-6, 7, 13, 27b-7, 28a-6, 28b-1, 29b-12, 13, 30a-8, 31a-2, 3, 5, 6, 31b-1, 2, 12, 32b-7, 9, 10, 12, 13, 33a-8, 33b-10, 34a-12, 34b-10, 12(2), 35a-1, 2, 3, 10, 13, 35b-11, 47a-7, 9, 10, 11, 47b-3, 4, 9, 57a-4, 58b-9, 13, 65b-11, 66a-9, 75a-5, 7, 75b-7, 76a-13, 76b-4, 6, 77a-1, 77b-10, 79b-11, 12, 13, 81a-5, 6, 9, 10, 83a-13, 83b-8, 84a-11, 84b-12, 85a-11, 85b-3, 6, 86b-5, 87a-13, 87b-3, 88a-11, 12, 89a-11, 91a-1, 11, 12, 93b-9, 95b-3, 5, 8, 97b-4, 98a-8, 99a-13, 100a-8, 100b-1, 2, 10, 101a-5, 101b-5, 7, 103b-12, 104a-7, 13, 104b-1, 105b-6, 10, 108a-11, 108b-2, 109b-8, 12, 110a-5, 110b-3, 8, 13(2),

- 111a-8, 112b-12, 113b-13,
114a-11, 114b-4, 115a-5,
117a-4, 10, 118b-2, 122a-7,
123a-11, 123b-5, 124a-13,
124b-1, 2, 9, 13, 125b-6,
7, 11, 126a-11, 127a-1,
127b-2, 3, 5, 128a-3, 9,
128b-10, 11, 12, 129a-3, 5,
10, 129b-13, 130a-1, 2, 4,
130b-1, 3, 4, 5, 8, 131b-2, 7,
132a-4, 6, 13, 132b-3, 9,
133a-3, 9, 133b-7, 8, 13,
134a-8, 9, 135a-7, 13, 135b-2,
4, 9, 10, 136a-10, 137a-4, 9,
138a-1, 11, 138b-3, 7, 140a-5,
141a-5, 141b-2, 5, 11, 143a-8,
144a-1, 144b-7, 145a-3, 10,
145b-8, 147a-3, 147b-2, 3,
11(2), 148a-13, 149b-1, 13,
150a-11, 150b-2, 9, 152a-11,
12, 152b-9, 10, 153a-8, 12,
153b-3, 5, 9, 159b-8
- anduz andız birleşikgilliden acı tadında
ıtrlı bitki [inula]
a. 109a-3
- anı onu
a. 10b-11, 12, 11a-3, 4, 13b-12,
14b-3, 5, 7, 19a-3, 55a-3
61b-10, 64a-6, 7, 82a-12,
83a-7, 93b-6, 13, 95a-5,
98a-8, 101a-5, 102b-7,
10a5a-13, 105b-3, 113b-13,
116b-12, 117a-13, 118a-1,
124b-1
- anlar onlar
a. 16b-10, 12, 16b-10, 12, 17a-1,
29a-1, 35b-9, 87b-13
a.-a 17a-9
a.-dan 35b-10
- anuñ onun
a. 11a-13, 13a-12, 15a-13, 15b-11,
16a-2, 17a-13, 18b-3, 23b-12,
25a-1, 25b-6, 26a-5, 33b-9,
36b-2, 8, 9, 38a-8, 39b-1,
5, 13, 40a-1, 41b-4, 42a-2,
43a-10, 44a-12, 13, 45b-2,
46a-4, 47a-8, 48a-3, 12,
51b-4, 54a-6, 58b-12,
68b-13, 70a-7, 9, 10, 70b-1,
71a-4, 79a-3, 102a-1, 124b-3,
146b-10, 153b-8, 10, 13
a.-çün 13b-4, 14a-1, 38b-4,
39a-6, 8, 65b-10, 77a-10,
- 148a-12, 149a-4, 9, 151a-9
kim 66a-11
a.-için 129b-4
a.-içün 14a-3, 7
a.-ıla 2b-10, 19a-11, 21b-5, 7,
41a-7, 44a-13, 49a-5,
64a-4, 5, 90b-6, 91a-7, 13,
91b-7, 93b-6, 109b-12,
129a-11, 147a-5
a.-ıladur 25b-8
- anısön F. anason . maydanozgillerden
içki ve ilaç yapımında
kullanılan kokulu bitki
[pimpinella anisum]
(bkz. nānhūh)
a. 81a-7, 99a-1, 104a-10,
106a-10, 137a-8
- ‘ankebütiyye A. örümcek yuvası gibi.
gözün dördüncü
tabakası crystalin
kapsülün ön kısmı
[arachnoid]
a. 40a-10
- ‘anzurüt F. gözotu [astragalus
sarcocolla]
‘a. 86a-11
- ara 1. ara, aralık, mesafe
a.-da (ol) a. 26b-3, 31a-2, 12
a.-dağı 34a-5
2. aradaki, ortadaki
a.-dağı saçanağlar 38b-10
a.-sındağı eyegü a. 28b-6
yir 27b-6
a.-sından (altıncı boğunuñ a.)
28a-10
(bişinci boğunuñ a.)
28a-3
(dördüncü boğunuñ a.)
27b-13
(üçüncü boğunuñ a.)
27b-10
- ara ara sıra, bazen
a. içür- 134a-3
a. dinlendir- 134a-3
- ‘arabī Arapça
‘a-dür 2b-13
- aracuk küçük ara
a.-da ol a. 30a-10

aralık(ğ)	ara, yer, esna, sıra a.-ıdur 35a-1	‘arī ž	A. geniş, enli (bkz. nabž-ı ‘arī ž) ‘ā.-uñ 54b-6
a‘rāž	A. hastalık alametleri a.-ına 146b-10	‘arīž	A. vaki olan, oluşan, gerçekleşen şey ‘ā. ol- 8a-6, 12a-6, 68b-13, 69a-1, 91b-13, 101a-5, 109a-8, 13, 111b-5
ard	art, arka, geri a. eyegüler 43a-2 a.-ı 43a-2, 9 a.-ıdur 70b-6 a.-ında 40a-12 (derinüñ a.) 132a-12 (tabakanuñ a.) 40a-8 a.-ındadır 40a-11 (başuñ a.) 23a-5 a.-ındağı 27b-11, 128b-10, 133b-7) a.-ından (başuñ a.) 39b-10 (el a.) 37a-3 (evvelki çiftüñ a.) 25b-7 (kulağ a.) 25b-10 a.-ındandır 26a-3 a.-ındayısı 72b-12	arğa	arka, sırt (bkz. arğa) a. boğun 24b-11 boğunları 123a-5 üstine yat- 66a-11 a.-dan yaña 24b-4 a.-nuñ boğunları 32b-6 a.-sı üstine yatur- 117a-6
ardınca	arkasından a. 134a-3, 154b-1 (biri biri a.) 58a-1, 74a-4, 127b-4, 134a-3, 135a-8	arğun	aheste, yavaş, ağır a. (a. .. a. sil-) 84b-13
arduç	ardıç, servigillerden güzel kokulu , yemişi ilaç olarak da kullanılan ağaç [Juniperus communis] a. yemişi 126b-8 a.-un yemişi 108b-12	armud	armut . gülgillerden ağç ve bunun meyvesi [prus communis] a. 154b-11(2), 155a-1
arğa	arka, sırt (bkz. arğa) a. altı 24b-13 a.-sı üstü 85a-10	arpa	buğdaygillerden taneleri un yapımında kullanılan bitki [hordeum volgare] a. 76b-1, 147b-3 kavutı 111b-5 keşkinüñ şuyı 93a-6 şuyı 92b-4, 93b-11, 94a-8, 9,12, 104b-4, 120b-6, 123b-7, 12, 143b-5, 144a-6, unı 105b-7, 116a-4 a.-yı 93b-8 (dögülmiş a.) 90a-7, 100a-6
arı	temiz, arı, saf a. 93b-11 etmek 133b-10 müm 115a-13	art-	artmak a.-a 45b-6, 66a-8 a.-ar 20b-7, 53a-8, 13, 53b-3, 7, 137a-2 a.-mağda ol- 45b-5 a.-mağdur 20b-2 a.-madadur 20b-4
arın-	arınmak, temizlenmek a.-a 67a-9, 83b-1, 8, 99a-11, 111a-1 a.-mış 91b-4 ol- 73b-3 a.-duğdan 99a-12	artuğ	fazla, ziyade a. 14b-10, 38a-8, 54b-5, 107a-2, 127b-4, şu 48a-8 ol- 27a-3, 38b-4, 47a-10, 83a-2, 90a-10, 129b-6, 136b-3, 139a-8, 144b-2, 4, 146a-5,
arıt-	arıtmak, temizlemek a.-dur 64b-10, 13, 65a-1, 151b-7, 153b-2, 155a-9, 156a-2, 4, 158a-2, 158b-3 a.-mağ gerek 127a-1, 145b-7 a.-duğundan 124a-5		

- 156a-6
it 114b-6
sürücü 155a-5
‘uzv ol- 51a-12
iti yiyen edviye 68a-8
a. semrit- 148a-10,
a.-dur 13b-10, 21a-12(2), 155a-13
- artukluk fazlalık, üstünlük,
olgunluk var
a.-ina (ḥarāretüñ a.) 54a-10
(ruḫbetüñ a.) 55b-8
- artur- artırmak, fazlalaştırmak
a.-asım 133a-3
a.-ur 68a-9, 119b-10, 121b-7,
127a-12, 127b-6, 131a-13,
131b-10, 140b-7,
147b-10(2), 148a-3,
148b-13, 149a-1, 6, 150a-7,
11, 12, 151a-1, 6, 153a-4,
8, 153b-3, 154a-13, 155b-8,
158a-11, 158b-1, 159a-1,
159b-13,
a.-duğı 150a-12
- aruqlat- arıkatlamak, zayıflatmak
a.-ur 65a-13
- aruqluk güzellik, parlaklık
a. ciheti 21a5
a.-da 21a-8 (aruqluğda)
a.-dur 79a-3
- ‘aşāb A. sinirler, duyu ve hareket
uyarılarını ileten teller
[nervus, nerf]
(bkz. ‘aşāb-ı rāci fevķ
‘aşābü’s semī’
- ‘aşāb-ı rāci iley fevķ A. arytenoid
kıkırdağın
kaslarına gidip
yukarıya dönen
sinirler.
[reccurent nerve]
‘a. 26b-10
- ‘aşābü’s semī’ A. işitme siniri
[auditory nerve]
‘a. 26a-8
- āsān F. kolay
ā. farķ 102b-13
ol- 36b-2, 38b-9, 70a-5,
138a-13,
ā.-dur 137b-13
- āsānlig(k) F. kolaylık
a.-ıla 15b-2, 48a-2, 99a-11
- ‘aşūr A. yalancı safran, uspur
[carthamus tinctorium]
(bkz. ızḫır)
‘a toḫmı 109b-11, 137a-9
‘a. toḫminuñ içi 75b-5
‘a.-uñ çiçeği 136a-7
- aşheb A. koyu al
a.-dür 59b-12
- aşıl A. asıl, temel, esas
a.-da 13b-12
a.-ıla 126b-7 (aşılı)
- aşlan aslan, kedigillerden bir memeli türü
a. yağı 119b-8
- aşliyye A. asıl, aslî
a. (a‘zā-yı a.) 62b-4
a.-leri (a‘zā-yı a.) 67b-9
a.-ye (a‘zā-yı a.) 142b-8
- āsmāncūnī A. asümancuni, gök rengi
, kızıl
a. (āsmāncūnī s. dibi) 105b-19
(āsmāncūnī s. köki) 124b-11
(āsmāncūnī s. ḥarāreti) 156b-2
(āsmāncūnī s. yaprağı) 129a-6
- āsümānī A. açık mavi
a.-dür 60a-4
- aş F. aş, yemek
a. (ekşi a.) 158b-10
(yigrek a.) 158b-8
a.-a giren ot 10b-1
katıl- 151a-10
a.-da 151a-13
a.-ı 112a-6,
(mercimek a.) 74b-3, 143b-9
(ķabuķsız mercimek a.) 76b-8
84a-3
(ķoruķ a.) 112a-6, 136b-9
(“oğlan a.” “cāvşir” bkz.)
(şumāk a.) 112a-6, 124a-8
sinir- 159b-13
(mercimek a.) 138a-4
a.-ım 138a-4
a.-ımı (oğlan a.”çaşur” 80a-8
a.-uñ 151a-11
aḫvāli 10b-2, 158b-7

aşağa	1- aşağı, alt a. 24b-6, 24b-12, 32b-6, 36a-7, 39a-4 a' za 30b-12, 32b-6, 34b-8 bağarsuğ 69b-6 çıbuğuñ a. ucu 32b-2 çeñe 22b-10, 24a-1, 2, 26a-1,12, 37b-5 dudağ 26a-2, 37b-8 sırça barmağ 32b-3 ucu 32b-2, 36a-7, 39a-4 a.-dan 24a-6, 32b-7, 69b-6 a.-ki 36a-6 boğun 29a-7 a.-kisi en a. 24b-8 a.-sı 43a-3 a.-sında 71b-4 a.-sına bedenüñ a. 30b-11 gögüzüñ a. 31a-10 a.-ya 91a-11 2- az a. ol- 146a-6	a.-duğını 58a-4
		atılmış temizlenip, inceltilmiş (hidrofilli) a. panbuk 80b-1
		āvāz F. ses, sedā ā.-ı 40b-7, 8 incel- 146b-13 koca- 133b-2 ā.-ıla 64b-10
		ā' ver bir gözlü (bağarsık), kör bağarsık, çekum [coecum-intestium] ā. 41b-11
		' avret A. kadın, zevce, avrat ' a. 120b-11, 122a-3 ' a.-denise 120a-9 ' a.-e 121a-3 ' a.-ler (genç ' a.) 117b-2 ' a.-lere mensüb ' illet 9a-10, 120a-7, 8 ' a.-üñ (emzükli a.) 7a-1, 67a-4
aşağarak	daha az a.-dur 113b-5	avuç elin iç tarafı ve bunun alabileceği miktar a. (bir a.) 106a-7, 8, 109b-11, 138b-2(3), 3,
āşikārā	F. belli, açık, āşikār ā. degül 22a-10, 146a-8 ol- 94b-13, 118b-13 ā.-dur 43b-13	ay ay, yılın on ikide biri a.-a 142a-10
aşkar	al (renginde), rengi kaçmış, bozulmuş anlamında a. 59b-7	aya avuç, avuç içi, elin parmak dipleriyle bilek arasındaki iç bölümü, rahatülyed [vola, palma] a. derisi 38b-3 tarağı 24a-11 a.-nuñ tışra yüzi 32b-4 a.-yıla 65a-6
āşkārā	F. belli, açık, āşikār (bkz. āşikāre) ā. 47a-11, 12, 107a-6 67b-10 (āşkāre) degül 21b-9 görün- 91b-6 ol- 21a-1, 33a-12, 33b-1, 83a-2, ā.-dur 21b-8, 11 ā.-yısa 128b-11	ayağ (k) 1. ayak, bacakların bilekten aşağıda kalan ve yere basan kısmı, kadem (bkz. ayak) {pes, pied} a. tarağı 25a-9 taşı 80a-10 a.-a degin 29a-13, 33a-4,5 a.-da 35b-12, 127b-8, 9 (iki a.) 22b-12, 38a-4 a.-dadur (bir) a. 25a-5 a.-dağı (iki a.) 25a-4 a.-dayısa (şağ a.) 123a-10, 128a-10 (şol a.) 123a-11, 128a-11 a.-ı 99a-8
aşlan-	birbirine bitişmek, kaynaşmak a.-mış ol 22b-4	
at	tektırnaklı alt takımından yük ve binek hayvanı [equus caballus] a. kıyruğı 85a-12	
atıl-	nabız atmak, nabız çarpmak a.-duğını 57b-6, 10 a.-duğın 58a-4	

- üsti 128a-1, 11
a.-in 128a-6
a.-uñ parmakları 37b-1, 38a-5
baş parmağı 123a-3
2. bazı eşyaların yüksek durmasını sağlayan dayak veya destek
a.-inuñ şac a. 39b-7
- ayağ bacakların bilekten aşağıda kalan ve yere basan kısmı, kadem [pes, pied] (bkz. ayağ)
a. 21b-9, 37b-1, 127b-9
yüzi 33b-2
kesilmek 45a-11
a.-ında (iki a.) 25a-4
a.-ları 64b-13
a.-larını 74b-13, 80a-10, 93b-10
- ayārac Gr. felç, sar'a, cüzzam ve sağırılık gibi bir çok hastalıkta ilaç olarak kullanılan bir grup macuna verilen genel ad
a. (-ı fayqarā) 78b-13, 79a-6, 9, 80a-3, 87b-5, 90b-1, 95a-7, 9, 98b-13, 103a-10, 108a-7, 126a-8, 130a-1, 2, 4, 5, 144b-12
ħabbı 81a-9, 89b-2
(-ı lügāziyye) 75b-3, 78b-9, 81a-10, 132b-4
a.-ı 83b-3
a.-ıla (ħabb-ı a.) 75b-3
a.-ı(y)ıla (Calinosuñ a.) 78a-10
a.-larıla (ulu a.) 88a-10
- ‘ayb A. utanılacak şey
‘ā.-in ört- 4a-11
- ay(ı)rıl- ayrılmak
a.-a (zıfra a-) 85b-2
a.-ur 30a-3, 9, 31b-13, 32a-5, 10(2), 32b-3, 10, 33a-5, 35a-1, 3, 4, 7, 13
budağ a- 32b-8, 13, 33b-11, 34b-13,
kicirek tamar a.-34b-11
müteħarrık tamar a.- 35b-6, 10
uşacuk tamar a.- 32a-9, 35a-10
a.-duğı ħalde 26a-6
- a.-an (tamar) 35a-10
- ayırtlan- 1. ayrılmak, tefrik edilmek
2. ayıklanmak, temizlenmek
a.-miş ol- 65a-2
- ‘āyid A. ilgili, ilişkili, dolayı
ā. ol- 17a-9
- aylağ kalbin bulunduğu boşluk
a. (bağıruñ a. çukur yiri) 29b-8
- ‘ayn A. göz, göz yaşı
‘a.-ları 91a-9
- ayru ayrı, başka (Eski Anadolu metinlerinde ayruğ biçiminde)
a. 46b-7, 135a-12
(iki kicirek süñükden a. 22b-8 (iki pāre süñükden a. 22b-6 (uşacuk süñüklerden a. 22b-7
a. ... a. ... 78a-3, 80a-10, 110a-5, 111b-12, 146b-4
a.-sını 111a-9
- ayruğ başka, diğer, gayri, maada, artık, bundan sonra, bir daha
a. 22b-6, 72a-6
iqlim 12b-1
‘ilāç 127b-10, 133b-1
kuşlarıñ iti 149a-8
‘uzv 12b-13, 82b-11,
- ayruksı başka, diğer
a. 45a-12
- ayu ayı
a. ödi 122a-3
yağı 130b-12
- ayva ayva gülgillerden ağaç ve bu ağacın meyvesi [cydonia vulgaris] (bkz. ħavya)
a. bekmezi 98a-2
çekirdegi 92b-11
rubbı 100a-10, 11
şuyı 100a-11, 143a-7
- az az
a. 15b-9, 30b-10, 42a-5, 4, 7b-13, 52a-12, 61a-3, 65b-6, 66a-7, 68b-13, 97b-13, 100a-8, 107a-13, 112a-11, 125a-10, 141a-13
a‘zā 34a-1

- bişmek 15b-5
 ıssıtmek 69a-1
 musahh'in nesne 66b-13
 a. a. 49a-1, 3, 74b-5,
 87a-8, 90b-13
 kal- 2b-12, 88a-1
 ol- 2a-8, 52a-12, 53a-12,
 91a-10, 96a-2, 97a-12(2),
 101a-10, 107b-3, 108b-6,
 117a-2, 120a-1, 137a-2,
 143a-5, 145b-6, 152b-11
 a. a. yiy- 87a-8
 a.-dur 61a-6, 147b-5, 7, 148a-11,
 148b-2, 149a-13, 151a-6,
 151b-10, 152b-9, 154a-3,
 155a-6, 155b-9
 a.-ısa 52a-10
- az- azmak, kontrolden çıkmak
 a.-ar 134b-8
 a.-ıpdur 2b-5
- a^c zā A organlar, uzuv [organon]
 a^c. 16a-2, 9, 16b-6, 17a-6,
 34a-2, 133a-9 (2), 133a-13
 eridiği 62b-12
 (cemī^c -i a.) 17a-10, 43a-5
 (-yı aşlıyye) 67b-8, 142b-8
 (-yı aşlıyye şıyrıl-) 62b-4
 (-yı mer'use) 17a-4
 (-yı müteşābehe) 38a-12
 (kuvā -yı a. -yı re'ise) 17a-4
 a.-dur 16a-10, 149a-5
 a.-lara 15a-13, 15b-13, 31b-1,
 35a-8
 a.-larda 8a-6, 15a-11, 15b-1,
 11, 29a-1, 63a-1,
 70b-13
 a.-ları 31b-13, 32a-3, 33a-1,
 50b-9,
 (üstün a.) 30b-13
 (yüzüñ a.) 81a-1
 a.-ların (aşağa a.) 30b-12
 a.-larına 50b-7, 67b-10,
 a.-larını 32b-6
 a.-larında (iki şakaķuñ a.) 25b-11
 a.-laruñ (cemī^c -i a.) 39b-11
 maraızı 9a-1
 mizācları 70a-2
 tecvifi 67b-9
 (kalan a.) 9a-1
 a.-nuñ bir kısmı 16a-4
 libası 38a-13
 a.-ya 64b-7, 9
 (cemī^c -i a^c.) 16b-9, 12,
 17a-1,
 20b-1
- a.-yı 5a-8, 16a-1, 38a-12
- azacuk azcık, çok az
 a. 80a-12, 100b-12, 105a-12,
 154b-13
 kan 42b-7
 ruḥ 42b-3
 şeker 143b-5
 ruḥbet 102b-9
 belür- 132a-13
- a^c zā-yı müfrede A. birbirine benzeyen,
 parçaları ve dokuları
 aynı yapıya sahip
 olan et ve sinir
 gibi organlar
 (bkz. müteşābihe)
- a. m 17a-13
 a. m.-de 45a-8, 9
 a. m.-dür 17a-11
 a. m.-nüñ 39a-10
- a^c zā-yı mürekkebe A. parçaları ve
 dokuları
 aynı yapıya sahip
 olmayan organlar
 (bkz. eliyye)
- a. m. 5b-12, 17b-2
 a. m.-yi 5b-7, 39a-12
 a. m.-nüñ 5b-12, 43a-13
 a. m.- de 45a-9, 10
 a. m.-dür 17a-12
- ‘azabe A. azap çiçeği
 ‘a. 101b-6
- ‘azal A. kas, adale, vücutta
 hareketleri sağlayan
 organ ve bu organın
 telse dokusu[masculus]
 (bkz. saçanak)
 ‘a-ı 5b-5 (‘azlı)
 36a-1
- a^c zam A. (daha, pek, en, çok) büyük
 a.-a (pāzişāh-ı a^c.) 4a-9
- azdād A. zıtlar, tezatlar
 a.-ından 48b-10
- azdur- azgınlıktırmak, harekete geçirmek
 a.-ur 152a-13
- azgunluk azgınlık, sapkınlık
 a.-ı (mizāc a.) 44b-3 (azgunluğu)

- ‘azīm A. büyük, ulu, çok (dördüncü b.) 7b-10
 ‘a. 119b-9, 127b-9 (kılunç b.) 103a-2
 baş 11a-3 (üçüncü b.) 7b-9
 fāyide 118b-1, 122a-2 b.-dur (altı b.) 7b-6
 menfa‘at 102a-10
 (bkz. nabz-ı ‘azīm)
 ol- 72b-5, 76a-3, 143b-2,
 145b-5
 ‘a.-dür (nabz-ı ‘a.) 57a-11
- azlık (ğ) az olma hali
 a.-ı 52b-4
 (bevlüñ a.) 61b-6
 a.-ın 61b-3
 a.-ına (bişmek a.) 63b-5
 (buḥāruñ a.) 52b-5
 a.-ındanısa 117b-8
- ‘azm A. kemik [os] (bkz.↓ ‘azm ü’l
 cebhī, ‘azmü’l nuḳra)
- ‘azmü’l cebhe A. alın kemiği
 [frontalis]
 ‘a. (ü’l cebhe) 23a-9
- ‘azmü’l nuḳra A. ense kemiği (çukuru)
 [nucha, la nuque]
 (bkz.eñse sünügi)
 ‘a. (ü’l nuḳra) 23a-6
- azrak daha az
 a.-dur 156b-3
- azrak A. mavi (bkz.↓ muḳl-ı azrak)
 a. (muḳl-ı a. “ebū cehl ḳozı)
 78b-11, 79a-10, 142a-6
 a.-ı (muḳl-ı a.) 102b-4
- ‘azud A. adud, kol, pazı [brachium]
 ‘a.-da 37b-12
 ‘a.-dur 24a-3
 ‘a.-uñ 32a-5
 bendükçesi 37a-9
 iç yüzi 32a-7
- B-**
- bāb A. bölüm,kısım
 b.-da (bu b.) 11a-3, 117b-7,
 119a-2, 119a-4,
 119b-8, 140a-6,
 153a-4, 155a-9
 (evvelki b.) 7b-7
 (ikinci b.) 7b-8
 b.-ında (altıncı b.) 7b-12
 (bişinci b.) 7b-11
- bāb A. bağırsak toplar damarı
 [vena porta]
 b. 29b-8, 12
 tamarı 30b-5
- bābūnac F. papatya, birleşikgillerden
 ilaç yapımında da
 kullanılan otsu bitki
 [matricaria chamomilla]
 (bkz. papatya)
 b. 76b-1, 125a-7
 şuyı 78a-10
 yağı 88b-2
 b.-ı 74b-1, (bābūni) 102a-8
- bādām F. badem, gülgillerden ağaç ve
 meyvesi
 [amygladus communis]
 b. 92a-9, 156a-3
 tatlısı 155b-12
 yağı 76b-8, 77b-13, 78a-10,
 79a-12, 82a-10, 84a-4,
 88b-4, 11, 92a-6, 92b-4,
 6, 7, 93a-7, 98b-11,
 104b-11, 123a-9, 130b-13,
 134a-11, 138a-4, 145b-10,
 152b-2, 160a-5
 acı b. 126b-10, 156a-3
 b.-ıla 98a-8
- bādiye A. ilk başlangıç {bādi}
 (bkz. esbāb-ı b.)
 b. (esbāb-ı b.) 49a-10
- bağa yaprağı üzüm yaprağı
 b. y.-n 139b-2
 iç. y.-nuñ şuyı 89b-9, 90a-5, 96b-2
- bağarsuḳ bağırsak, mideden anüse kadar
 olan sindirim organı [intestinum]
 (bkz. bağırsak)
 b. 102b-7, 117a-10
 şanculan- 102b-12
 şıyrıl- 102b-8
 b.-da 103a-6
 (ince b.) 103b-5
 (toḡru b.) 103b-7
 (yoḡun b.) 103b-6
 b.-dağı 72a-8
 b.-dur 30a-5,
 41b-8 (bağarsıḳdır)

- b.-lar 98a-8, 103b-8
b.-lara 70b-7
b.-larda 102b-6
(aşağı b.) 69b-7
(yukarı b.) 69b-5
b.-lardan 70b-11, 94b-7
b.-ları 5b-9, 41a-3, 158a-2
b.-laruñ 41b-12
b.-uñ (ince b.) 35a-5
(ķolon adlı b.) 35a-5
(ķođru b.) 35a-11
- bağır bağır ; ciğer, bağırsak gibi vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı [viscera]
b. 14b-5, 7, 29b-12, 31a-1, 42b-10, 12, 70a-10, 13, 94a-4, ağrısı 8b-9, 104a-4
iti 42b-13
üsti 104b-4
za^c ifliğı 63a-13
şış- 109a-9
b.-a 14b-5, 43a-5, 117b-5, 154b-4, 157a-6, 158a-5, (şavuk b.) 150b-13 (şavuk b.) 158a-4
yakmak gerek 89b-7
b.-da 35a-3
b.-dan 17a-1, 29b-7, 43a-11, 112a-11
b.-dur 16b-2, 17b-6, 20a-9,
b.-ı 5b-11, 42b-10
ısıt- 151b-5, 159b-12
b.-ıla 109a-12
b.-uñ 62b-7,
aylak çukur yiri 29b-7
biş ucı 29b-13
çukurca yiri 70b-10
gözce yiri 29b-9, 43b-3, 70b- 6, 8
hidmet-kārları 16b-13
mizācı 105a-4, 5
süddeleri 150b-8, 152b-3, 156a-4, 157b-5, 158a-9
- bağırsak bağırsak, mideden anüse kadar olan sindirim organı [intestinum] (bkz. Bağarsuk)
b.-lar 41b-5
b.-uñ ķođru b. 44a-2
çevresindeki 30b-1
ince b. 30b-3
- bağlan- oluřmōak, meydana gelmek
b.-acağına 63a-8
b.-duğına (taş b.) 63a-8
b.-ur 112a-13
- bağsuz sarılmamış, bağlanmamış
b. 128a-11
- bağ- bakmak, gözü ile görmek, okumak
b. 87b-9
- bağş A. bahis, konuşulan şey, söz
b. (‘azim b.) 11a-4
b.-dür (dört b.) 20b-2
b.-i (bir b.) 20b-13
(evvelki b.) 20b-2
(üçüncü b.) 20b-9
- bağş A. parça, kısım, bölük
b. 106a-2, 3
eyle- 126a-4
b.-ı git- 73b-6, 75b-7, 124b-13, 125b-11, 1328b-7,
ķal- 73b-6, 75b-7, 103b-12, 124b-13, 125b-11, 138b-7, 143a-8
kesil- 103b-11
b.-mdan 112b-11
- bā^c işe A. sebebolan, icabettiren
b. 19b-3(2)
b.-nüñ (ķuvvet-i b.) 19b-8
- baķ- bakmak, bakışı bir şeyin üzerine çevirmek
b.-mak gerek 82a-1
- baķır bakır
b.-ın (bkz. ķıbrısı b.) 86a-5
- .baķıyye A. artan, geri kalan, artı
b. 74a-12
b.-si 33b-13, 83b-13
(ķamarlaruñ b.) 35b-2
(ķahmetüñ b.) 74b-5
b.-sin 19b-11
b.-sini 5a-10, 5b-12, 43a-13
b.-sinüñ 19b-12
b.-yi 26b-8
- bāķī A. 1. arta kalan, artan
b.-sı 28b-10
2. sonsuz, devamlı
b. ķal- 35b-10
- bāķlī A. bakla, baklagillerden iki çenekli bitki [vicia faba]
b. unı 134a-7

- bal bal (bkz. 'asel)
b. 87b-7, 125a-1, 155b-5
b. şarabı 122b-7
b. şerbeti 80a-12, 114a-1,
b.-ıla 92a-13, 97a-9, 97b-7,
101b-7, 106a-9, 109a-4,
114a-13, 119b-12, 125a-11,
131a-10, 132b-12, 155a-13
b.-ın (yaş b.) 111b-6
b.-uñ 159a-9
- balcık bal tadında ve kıvamında
b. ħurmā 155b-6
- balçık balçık, bataklık
b.-ıla sıva- 121b-5
b.-lu yir 46b-4
- baldır baldır, bacağı dizden ayak
bileğine kadar olan bölümü,
incik [sure, mollet]
(bkz. baldur)
b. 37a-13
b.-a degin 29a-8, 12, 29b-2
varan siñir 29b-2
b.-da 35b-12, 38a-4
b.-dadur 25a-6
b.-dağı saçanaqlar 29a-13
b.-ları 64b-13
b.-uñ 33a-10, 11
ħicāmātı 71b-8
- baldur baldır, bacağı dizden ayak
bileğine kadar olan bölümü,
incik [sure, mollet]
(bkz. baldır)
b. 127b-9
(ķara b. otı) 110b-12
b.-da 72b-11, 122b-5, 127a-8
b.-dan 79b-10
b.-uñ orta yiri 33a-9
- baldurıķara eğreltiotugillerden nemli
bölgelerde yetişen bitki
(bkz. karabaldur otu=
berr-i siyevşān) [adihantum]
b. 112b-9
- balğam A. vücutta farzolunan
balgam, kan, safra ve
sevda gibi dört unsurdan
biri
b. 53a-10, 97a-4, 143a-1,
154a-11,
155a-9,
(ekşi b.) 53a-12,
(bevrākī b.) 136b-2
- (lezic b.) 149b-1
b. (-ı 'afş) 14a-6
b. (-ı ħāmız) 14a-4
b. (-ı ħulv) 13b-13, 14a-4
b. (-ı mālīh) 14a-2
b. (-ı taķih) 14a-9
eglen- 97a-11
fāsīd b. irkil- 131a-7
ķarış- 97b-4
ķus- 97a-13
b.-a 60b-4, 63a-9, 154a-10,
155a-10
b.-dur 13a-9, 15a-1, 78b-6,
139a-5
b.-dan 13b-5, 21a-3, 74b-8,
75a-12, 80a-1, 89b-13,
90a-12, 91a-8, 127a-4,
144b-3, 145a-6, 145b-2,
148b-3, 156b-10
ğalīz b. 103a-5, 7, 158a-2
arıt- 158b-3
dön- 60b-3
b.-dandur 129b-12140a-3
b.-damısa 80a-1, 126a-5, 130a-4,
139a-10
b.-ı 13b-11, 131a-9, 140a-4,
141b-2, 144b-12, 145a-10,
11, 156b-2
artur- 131a-13, 147b-10,
151a-6, 154a-13
kes-159a-9
b.-ıla 124a-12
b.-ısa 124a-10
b.-ları 158b-2
b.-uñ 142b-11
enva'ı 14-8
göynügi 77a-6
göyündügi 129b-8
ķamu enva'ı 14-a3, 8, 11
maddesi 152b-7
ruṭūbeti 67b-9
sebeb-i fa'ılisi 15b-3
ṭabī'atı 13a-9
- balğamî A. bünyede balgamı üstün
olan [phlegmatic]
b. 78b-4, 102a-2
ol- 78b-8
- balıķ(ğ) balık, omurgalılardan suda
yaşayan hayvan
b. 131b-1
iti 149a-10
pulı 86b-12
yilimi 117a-2
(sögülme b.) 119a-11
b.-ın ṭatlu şuyūñ b. 50b-2 (balıģın)

- b.-lar (uşacuk ağca b.) 129a-3
b-ün iri derisi 130b-7
süñülmesi 147a-6 (balıguñ)
- balılec belile, mirobalan
[terminalia bellericia roxbery]
b. 114a-8
75a-1 (balile)
- balūt Gr. Palamut, kayıngillerden
ağaç ve ağacın meyvesi
[quercus ilex]
b. (balıt) 111a-6
111b-11
b.-uñ şarı 117a-2 “palamut ağacı“
- bān A. siyah ban otu, benc
[hyoscyamus niger]
b. yağı 119b-5, 130b-6
(ħabbu'l b.) 136a-3
- barmağ (ğ) parmak, usbu,
[digitus, doight]
b. 41b-10
altı 139a-10
ucı 55b-6
doğun- 84a-6
şoğ- 80b-3
yala- 97a-9
“sırça barmağ” 33b-3
b.-da dört b. 25a-10
her b. 25a-10
her bir b. 24a-12
b.-dadur 24a-12
baş b. 25a-11
b.-ıla (baş b.) 33b-3
(sırça b.) 32b-4
bas- 105a-8, 139a-10
sağal- 107a-2
b.-lar 37a-10, 58b-13, 59a-2
altı 59a-9
(ba'zı b.) 58b-1
b.-lara 58b-1, 2
b.-ları (ayağuş b.) 37b-1
b.-larında (ayağuş b.) 38a-5
b.-laruñ başı 55a-5
bendükçeleri 37a-10
inleri 54b-4
b.-uñ 32b-4, 33b-4
- baraş A. vücutta yer yer beyaz ve
alaca renkler meydana
getiren ve tedavisi
mümkün olmayan bir
çeşit hastalık, alaca,
[vitiligo]
b. 132a-10, 12, 13
- b.-da 132a-11
b.-ı 9b-9, 132a-8, 133a-4
b.-ıla 132a-9
b.-uñ 'ilacı 132b-2
mu'alecesi 132b-1
- bārid A. soğuk, soğuk özelliğe sahip
nesne
su→muhatı→balgam→ saf
ve tembel yaratılıştaki mizaç
b. 15b-4, 56a-13, 56b-1, 154a-4,
154b-6, 156a-9, 159b-3, 160b-2
(bkz. mülakatü bārid in bil -fi'l)
b.-uñ (bkz. maraz-ı bārid)
b.-dür 148a-6, 154b-2, 155a-3,
157a-1, 159a-8 ,
b.-ısa 47a-8
b.-uñ (maraz-ı b.) 50a-3
- bārid-raṭb A. soğuk ve nemli
özellikte olan her şey
11a-10, 13a-10, 46a-8, 67b-6,
12, 120a-4, 147a-3, 147b-9,
149a-10, 149b-5, 10, 150b-1,
151a-3, 7, 151b-9, 152a-6,
154a-8, 11, 155a-11, 155b-1,
b.-r. ol- 159a-10
- bāridü yābis A. soğuk, ve kuru
özellikte olan her şey
11a-11, 13a-10, 46a-7, 10,
46b-5, 67b-5, 7, 9, 11,
147b-3, 5, 10, 11, 148a-10,
148b-12, 13, 151b-2,
152a-2, 153b-8, 154b-10,
155a-1, 157a-3, 157b-10,
160a-12, 160b-1
- bas- basmak, birşeyle bastırmak
b.-ıcağ 55b-7, 87a-10, 139a-10
- baş- 1. kaplamak, bürümek
b.-ar 53b-1
ağırlık b. 53b-1
2. koyup bastırmak
b.-alar 98a-11
b.-ıcağ 105a-9, 107a-10
- bāsaliğ Gr. şahdamarı
b. şamarı 31b-5, 71b-4, 93a-5,
94a-7, 95b-2, 96b-1,
104a-6, 107b-9, 108a-2,
110a-13, 111a-7,
122a-8, 123a-10,
125b-4, 127a-13,
128a-10
b.-uñ 71b-5

- başar A. görme, görme duyusu ve kuvveti [visuel, opticus]
b.-dur 18b-10
b.-uñ 7b-12, 87a-5
- bāsılıkūn A. (bkz. kuḥl-ı bāsılı kūn)
- başıra A. görme, görüş (kuvveti ve hassası)
b. (kuvvet-i b.) 87a-7
- başıṭ A. sade, yalın, kolay
b. 54a-6
cismeler 11a-7
- bastur- bastırmak
b.-maḡ gerek 102a-7
- baş baş, kafa, vücudun üst bölümü cimcime, kühf [cranium]
b. 37a-8, 73a-13, 114b-12
ağrısı 7a-9, 32a-2, 72a-12, 13, 156a-9, 74b-6, 156b-6, 10, 157a-2, 5, 160a-13
(yarım b. ağrısı) 74b-6
çegzinmesi 72a-13, 74b-7
içi 28a-1
ileyi 82a-6
sünügi 24b-13
sünükler 23b-6
sünüklerinüñ derzleri 21b-10
üstü 74a-4, 76a-13
(iki b.) 19a-7
ağırlan- 53a-6, 88a-9
ağrı- 82a-8
arğıt- 150a-8
b.-a 76b-7, 151b-1
dök- 89b-8
‘ilāç it-, 129a-3
b.-da 7a-8, 22b-8, 32a-3, 37b-9, 71b-2, 72a-10, 74a-10, 128b-6
b.-dan 94b-6, 123a-2
b.-dağı 23a-3, 13
saçanaḡlar 27b-4
b.-ı 22a-3, 42a-11, 73b-12, 74a-10, 75a-8, 85a-11, 129a-4, 11, 160a-11
ağrı- 160a-11
alçak 22a-7
degirmi 24a-6
olma 22a-5
sivri 22a-7
(başsuz kişinüñ b.) 19a-9
(birininüñ b.) 22a-6/7
(degirmi b.) 22a-1
(degirmi ulama b.) 21b-13
b.-ıla 22b-10, 23b-7
b.-ına 78a-1, 4, 11
(ḡastanuñ b.) 76b-4
sürt- 74a-8
b.-uñ 39b-10
ardı 23a-5, 39b-10, 72b-12
derisi 27b-6
haz tamarı 128b-1
ileyi 23a-8, 39b-9
ortası 27b-10
otları 129a-4
şağ yanı 23a-10, 72b-8
şol yanı 23a-11
sünükleri 23b-6
ḡaz tamarı 128b-11
tamarları 72b-4, 73a-10
ba[şuñ] 28a-6
2. bir uzvun ucu, önce geleni
b. barmaḡ 25a-1, 33b-3, 123a-3
b.-ına (barmaḡların b.) 55a-6
(talaḡuñ b.) 30a-10
b.-ındağı (iki omuz b.) 22b-7
b.-ları (kemürdekden b.) 24b-5
- baş tek, ayrı
b. (iki b. sünük) 23b-1
- baş çıban, yara
b. 63b-1
deşil- 63a-2
- başcuḡaz başta çıkan küçük yara, çıban
b.-lar belür- 128b-6
- başıḡ- 1. yaralanmak
b.-urisa 140b-13
2. yara baş tutmak
b.-ur 141a-6
b.-maya 140b-12
b.-madın 141a-5
b.-ur a‘zā b- 133a-13 (başıḡur)
- başla- başlamak
b.-mıṣ azalmaḡa b- 133b-4
ol- 45b-8
b.-mıṣdur gözi kararmaḡa b- 133b-2
urmaḡa b- 138a-10
ol- 138a-10
- başlu başlı
b. (iki b. kişi) 19a-7
- başsuz başsız
b. kişi 19a-9

- bat- batmak, gömülmek
b-ar 31b-10
b.-ur 33a-6, 11, 13, 35b-12
- baḫī (bkz. nabz-ı baḫī)
- bāḫīl A. boş, beyhude, çürük
b. ol- 37a-1
b.+dan 102b-10
- bāḫīn A. iç, iç yüz, görünmeyen nesne
b.-dadur 18b-9, 11
- bāzard A. Bir tür fesleğen
b. 114a-1
b.-dan 122b-7
- baʿzī A. bazı, birazı, kimi
b. 76a-11, 128b-1
aḫsām 26a-11
aʿzā 50b-7, 64b-7, 9
barmaq 58b-1(2), 2
eczāʾ 28a-8, 33b-12, 62b-7
edviye 118b-7
eḫbbā 74b-13, 88a-1, 107a-1
b.-lar 160b-1
b.-larına 58b-2, 160b-1
b.-sı 17b-7, 8, 9, 10, 25b-10, 11,
13, 26a-1, 26b-4, 5, 28b-6,
7(2), 9, 32a-2, 3, 6, 33a-7,
35b-2, 48b-12, 49a-1, 2, 4,
84b-5
- l A. patlıcan, patlıcangillerin
örnek bitkisi
[solanun molengena]
b. 47b-13, 140b-8, 152a-10
b.-uñ kabı 152a-13
- bāzīncānī mor renginde, patlıcan renkli
b.-se 52b-13
- bāzūk (bkz. pāzūk)
b. 130b-9
- becidd A. iyice, sağlam bir şekilde
b. 75b-10, 76b-4, 77a-12, 132b-3,
141b-9
- bedel A. karşılık, eşit, denk
b.-i māyeteḫallel) 18a-3
- beden A. gövde, vücut
b. 20b-6, 42a-9, 44b-6, 45b-13,
48b-3, 53a-6, 11, 53b-7, 65a-1,
65b-1, 72b-5, 81a-1, 83b-8,
109a-11, 109b-3, 110a-11,
- 117b-3, 137b-3, 142b-3,
aḫvali 56b-10
ciheti 81b-2
ḫali 59a-10
sızmaḫlığı 61b-9
(-i insānuñ aḫvāli 45b-10
(-i insānuñ ef āli 44a-11, 13
ol- 12a-3
b.-de 15b-6, 25a-6, 37a-6, 44b-7,
47a-5, 8, 52a-8, 53a-5, 9,
61b-9, 65b-8,
109a-10, 109b-2, 6,
128b-9, 139a-13, 140a-4
(cemiʿ -i b.) 70a-13,
b.-deki 38a-9
b.-den 46b-10, 12, 47a-1, 3,
65a-13, 68a-10, 73a-11
b.-e 6a-7, 9, 15b-6, 20a-11, 13,
46b-7, 11, 13, 47a-1, 2, 12,
51b-12, 53a-4, 53b-5, 64b-7,
8, 77b-9, 81b-2, 99b-4,
ḫuvvet vir- 117b-3
(cemiʿ -i b.) 29b-9, 64b-7,
8, 142b-2
b.-i 15b-6, 46b-11, 12, 47a-1, 2,
3, 4, 5, 13, 47b-1, 48a-11,
48b-1, 2, 65a-3, 4(2), 5,
65b-9(2), 11, 66a-1, 13,
111a-1, 124a-4, 126b-13,
146a-3, 148a-2, 9, 150a-8,
153b-2, 158b-3, 13,
(cemiʿ -i b.) 29b-9
(insanuñ b.) 20b-3
b.-inde insān b. 22b-4
kişinuñ b. 18a-7
b.-inden 19a-9
b.-inüñ (insān b.) 6a-2, 11a-7,
44a-7,
b.-üñ 32b-5, 37b-3, 52a-9,
57a-3, 65b-13, 68a-4(2)
aḫlığı 21b-3
aḫḫarı 18a-4
aşaḫa aʿzaları 30b-12,
32b-5
aşaḫası 30b-11, 71b-4
ef āli 47a-11
cemiʿ -i şaçanaḫ 37b-3
derisi 39a-7
füzūli 64b-5, 66a-11
ḫāli 21a-5, 54b-2, 9,
55b-10,
ḫarāreti 150a-11
içerisi 49a-2, 68a-3
iti 52a-9, 68a-8, 9,
ḫamu ḫamarları 29b-10
levni 52a-9, 52b-9,
mizācı 68b-11, 68b-11

- bir nimesi 80b-7, 81a-2
ruḩūbeti 65a-11
semizliği 52a-12
sıḩḩatı 10b-10
sūñūđi 25a-11/12
şiši 105a-8
tağazziyesi 15a-8
ḩāşra yüzi 9b-4, 128b-3
tışrası 48a-11, 48b-13,
49a-1, 12, 65a-6,
65b-10, 68a-4,
7, 137b-1
yağı 52a-12
yukarısı 30b-13
za‘if ‘użvları 66a-1
cemī‘ -i b. 39a-7
b.-lere cem‘i b. 45b-12
demevī b. 71a-13
- bedenī A. bedenle ilgili
b. 49b-12
b. ol 49b-12
- beg ileri gelen, sözü geçen nüfuzlu kişi
b. kendüyi b. şan- 77b-3
- beg kuş avlamada kullanılan başka bir
kuş. av kuşu
b. 118a-7, 119b-1
(aķ b. toḩmı) 96b-8
toḩmı “kuş yemi” 50a-4, 116b-5
- beđāyet A. aşırı, pek çok
b. 58a-8, 58b-12, 59a-1, 66b-1,
83a-8, 83b-3, 4, 8,
108a-11, 110a-3, 113b-5,
121b-13, 137a-10, 142a-2,
153b-10, 158a-7
- behaķ A. abraşlık hastalığı, deride pul
pul beyazlık ve alaca renk
meydana getiren hastalık
b. 131a-6, 132a-11
aķ b. 132a-9
b.-da (aķ b.) 132a-10
b.-dan 132b-1
b.-ı 9b-8, 131a-6, 131b-3
b.-iken 132a-9
b.-uñ sebebi 132a-12
(aķ b.) 131a-9,
131b-12,
13, 132a-9,
(ķara b.) 131b-6
- bek pek, oldukça, fazlasıyla
b. ḩassās cism 41b-6
- beķā A. Bakilik, devamlılık,
sebat
b. (-yı nev‘) 16a-11, 16b-3, 6,
17b-10, 18a-5,
(-yı şaḩş) 12b-7, 16a-10, 12
17b-9, 10, 18a-1
- bekmez pekmez
b. ķavali 99b-9
gibi ol- 99a-13
ķıvamına gel- 100a-12
b.-i (buyan b.) 79a-10, 105b-8,
(elma b.) 159b-1
(ḩavya b.) 159b-1
(ķoruķ b.) 159b-2
(ḩatlu nār b.) 159b-3
b.-in (ayva b.) 98a-2
(nār b.) 98a-4
b.-leri 10b-4, 159a-3
b.-leruñ 159a-7
- bel hatta, bile
b. 117a-6
kim 39a-2,4
- belādet A. alkılsızlık, izansızlık
b. 53a-8, 13
- belādur arapların “habbūlfehm” dedikleri
ilaç olarak da kullanılan
hindistanda yetişir bitki
b.-ı (ma‘cūn-ı b.) 81a-11
- belendür- sarmak, sarıp sarmalamak
b.-eler fetileye b- 115a-3
- belesān A. balsam ağacı, mekke
pelesengi
[comniphora pobalsamum]
b. ağacı 121b-1
yağı 81b-6, 88b-5, 121a-2,
121b-1
(‘ūd-ı b.) 129a-7
toḩmı 121b-1
- belīle F. belile otu [bellerica
myrobalan]
b. 75a-1
- bellü belli, aķık, şikār
b. 11a-3(2)
- belür- belirmek
b.-miş ol- 45b-4, 51a-5, 61b-1,
b.-ür 53a-9, 71a-10, 84b-4,
114b-12, 123a-8, 9, 132a-13,
137b-13,
azacuķ b. 131b-13

- başcuğazlar b. 128b-6
b.-ürse 112a-10
b.-dükde 140b-1,146a-11
- bendükçe eklem, giriş (bkz. vaca' -ı mafâşıl)
[articulus, articulation]
b. 21b-6
b. ağrısı 9a-12
b.-ler 137b-7
ağrısı 123a-1
b.-leri 64b-5, 143a-6
(barmıkların b.) 37a-11
b.-lerine (döş süñüklerinün b.)
41b-1
(arka boğunlarınun b.)
123a-5
b.-si (' azuduñ b.) 37a-9 (2)
karuñ ve uyluğ b 37a-13
koluñ b. 37a-10
yanbaşınıñ b. 125b-2
b.-sine çeñenün b. 25b-10
yanbaşınıñ b. 123a-4
b.-sini yanbaşınıñ b. 29a-11
b.-ye 36a-9, 123a-6
- benefşe F. menekşegillerden güzel
kokulu bitki ve çiçeği
[viola tricolor]
(bkz. bünefşe)
b. 76b-1, 109b-9
şarabı 82a-9, 94a-9, 94b-1
yağı 74b-1, 76b-4, 78a-2,
89a-2, 90b-6, 92b-7,
98b-1, 123b-9, 134a-9,
10, 11, 160a-10,
(ķuru b.) 92b-10, 123a-12,
125b-8
bişür- 94a-11
b.-yi 74a-8, 74b-1, 76a-8, 83b-2,
88b-10, 89a-12, 94a-11
111a-1,144b-8
b.-yile 73a-9, 92b-1, 4
- benegüş melengiç ağacı ve bunun
mercimekten büyük
buruk tatında meyvesi
(bkz. ĥabbenu'l ĥazrā) [celtis]
b. 118a-12
- beñ(i)z beniz, yüzün rengi
b. 21a-8, 74b-9, 97a-13
ķarar- 53b-5, 127b-10, 136b-3
öl- 107b-2
b.-i 53a-10, 53b-2, 66a-10,
90a-9, 13, 111a-1 , 152a-12
ağar- 53b-10
- bozar- 78b-6, 90a-13, 104b-6
ķarar- 79a-3, 88b-7,
ķızar- 53a-8, 76a-2, 95b-1
şarar- 53b-2, 73a-13, 90a-9,
103b-8
b.-ler 21a-3
- beñze- benzemek
b.-r 13b-5, 6, 9, 14a-8 ; 21b-13,
22b-6, 25a-8, 26b-1, 39b-8,
40a-10, 11, 40b-1, 2, 4,
42a-3, 6, 10; 43a-1, 7,
47b-11, 51b-9, 11, 57b-7, 10,
58a-5, 8, 11, 59a-9, 59b-6,
8, 9, 60a-5, 8, 62a-13,
62b-7, 8, 9, 10, 11, 13,
63a-3, 6, 7, 9, 12, 63b-3,
79a-5, 85a-3, 94b-9, 99a-8,
9, 103b-7, 105a-7, 109b-10,
113b-3, 4(2), 5, 119b-2,
140a-9,
ol- 59a-5
b.-rise 53a-1, 2
- beñzer benzer
b.-dür 145a-8
- beñzet- benzetmek, benzeyen yönler
bulmak TS de bu anlamı yok
b.-mişler 58b-8
- berāber F. Bir arada, eşit, farksız
b. 86b-12, 116a-6,
121b-10, 126b-2, 141a-1
al- 101b-5, 9, 95b-8, 125a-5,
131b-5, 132b-12, 136a-3,
b .. b .. 110b-12, 114b-8, 117a-3,
133a-1
- berāberleşdür- eşit hale getirmek,
dengelemek
b.-eler 146b-5
- berk sağlam, sıkı, kuvvetli
b. it- 64b-5
ol- 70a-8
- berkit- kuvvetlendirmek, pekitmek
b.-medin 50b-9
- berr-i siyāvşān A. eğreltiotugillerden
nemli bölgelerde
yetişen bitki
(bkz. karabaldur otu
baldurıkara)
[adihantum]
b. 110b-11, 112b-9

- besāyıt A basit olanlar, sade şeyler
bkz. nabz
b.-ı (inbisātuñ b.) 54a-9
b.-ları 57b-4
b.-ların (nabzuñ b.) 53b-12
b.-larını (nabzuñ b.) 6a-13
- besbāse A. küçük Hindistan cevizi
(bkz. cevz-i buvā)
[myristica fragrans]
b. 118a-13, 121b-8
- Besfāyic A. çıyan otu, benekli rğrelti
[polypodiaceae]
b. 79a-7, 135a-11, 137a-5
(besfiyic) 108b-8
- beşere A. bedende en dıştaki deri
tabakası[epidermis]
b. 38b-1
- bevāsīr A. basur, mayasıl, kalın
bağırsağın altında ve
anüste toplardamar
genişlemesi [hemoroid]
b. 113b-2, 9, 10, 114a-6, 115b-11
üsti 114b-10
b.-dür (maraz-ı b.) 113b-1
b.-e 113b-12
b.-i 114b-1
b.-üñ gözi 114a-5
- bevl A. idrar, sidik, çış, böbrek ve
kandan süzülerek dışarı
atılan sıvı [urina]
b. 53b-1, 4, 59b-12, 60a-11,
60b-13, 61a-6, 8, 11, 12,
61b-3, 63a-5, 104a-5, 105a-10,
109b-4, 5, 110a-11, 111a-6,
10, 112b-1, 2, 115a-1, 143b-2
köpüğü 61b-11
yolları 63a-2
yolu 61b-1, 63b-1, 113b-7
(esri'l b.) "sidik tutulması"
113a-7
(ağ b.) 60b-4
(bkz. taqtīrū'l bevl) 113a-10
(bkz. seles-i bevl) 111b-5, 7
b.-de 86a-6, 111b-2
(selesü'l b.) 113a-11
b.-e 105a-10
b.-i 43b-3, 7, 73b-1, 77b-4,
86a-6, 153a-1, 155a-7, 12,
dut- 37a-12
idrār it- 151b-12, 153a-6, 12,
- 156a-5, 157a-8,
boyayan nesne 59a-13
b.-ile 63a-12, 70b-9, 109b-6
133a-4,
ğalī z b. 112a-12
b.-üñ 59b-2, 61b-6, 8,
62a-1,3, 5, 63b-2,
bulanıklığı 6b-4
ğalī zı 60b-12, 63b-2
kıvamı 6b-3, 60b-6(2)
levni 53b-6, 59a-12
levnleri 59a-12
levnleri 6b-2
raķī kı 60b-8
rāyihāsı 6b-3, 60b-6, 61a-1
rengi 74b-10, 108b-6
teğayyürleri 143a-4
toluluğı 61b-2
turuluğı 6b-4
bulanıklığı 6b-4, 61b-2
(kara b.) 60a-10
(kızıl b.) 59b-11
(şaru b.) 59b-5
(yaşıl b.) 60a-3
b.-inüñ rengi 78a-8
- bevrākī A. (?) bevrākī balgam çarışur
b. balgam 136b-2
- bevvāb A. midenin on iki parmak
bağırsağına açıldığı geçit
[pylorus]
b.-uñ b. ileydür 30a-6
- beyān A. anlatma, açık söyleme,
bildirme
b. it- 5b-10, 116b-8, 8a-7, 9b-4,
10a-7, 21b-1, 27a-12,
38b-3, 39a-13, 42a-1,
42b-10, 50b-4, 52a-1,
53b-11, 56a-6, 63b-11,
91b-13, 113a-11,
121a-12, 128b-3, 147a-12,
b. .. b. .. it- 5b-8
- beyāpey A. ara ara, aralıklarla
b. 120b-12
- beyni beyin, dimağ, kafatasının iki
yanında duyum ve bilinç
merkezlerinin bulunduğu
organ [cerebrum]
(bkz. dimağ)
b. 26a-5, 34a-11, 34a-13, 39b-5
içi 25b-8
b.-den bit- 25b-2
b.-dür 39b-3

- b.-dendür (kati b.) 40a-1
(yumuşak b.) 39b-13
b.-ne degin 74a-5
b.-si 149a-6
b.-sine 74a-5
(kuzı b.) 118b-10
(ördek b.) 118b-10
(serçe b.) 118b-10
b.-ye 31b-12, 118b-9
b.-yi 31b-12
beyziyye (bkz. ruḫbet-i beyziyye)
b. 40a-9, 11
- bez kandan ve özsudan salgı
salmaya yarayan organ,
gudde, [glandula]
b.-de (tüte didükleri b.) 31a-6
b.-lerdür 141a-9
b.-lerüñ 'ilâcı 141b-3
- bezr A. tohum
b. (-kaṭünā) 103a-1, 111a-8, 9,
116b-5, 118a-8,
120b-7,
(-kaṭünā lu'ābi) 93a-6,
141a-3,
144a-10
(-kaṭünānuñ lu'ābi) 91a-6
(-merv) 139b-10
- bıçqu bıçkı, büyük testere
b.-nuñ dişleri 58a-11
iki b. dişleri 22a-12
- bıldırcın daha çaok eti için avlanan
tavukgillerden bir kuş
[coturnix]
b. iti 75b-11
- bıñar 1. yerden kaynarak çıkan su ve bu
suyun kaynağı, memba
b.-lar şuları 48a-2
2. (bkz. göz pınarı, gözün burun
tarafındaki) ucu
b.-ından (göz p.) 85a-13
(gözün p.) 84b-4
b.-uñ dibi 85b-5
iti 85b-5
- bırağ- bırakmak, katmak, ilave etmek
(bkz. bırak-)
b.-asın 100b-1
b.-urısan 100b-12
- bırağ- bırakmak, katmak, ilave etmek
(bkz. birağ-)
b.-alar (şabr-ı suḫūfuri b-) 75a-6,
82a-2
b.-asın 100b-4, 109b-12, 135b-1
b.-mağ gerek 93b-11, 12, 104a-13,
121b-2
- bıtnal A. kısa, bodur
b. 129b-5
- bī-çāre F. çaresiz
b.-ye 3a-3
- bī-gāh F. vakitsiz
b. 116a-12
- bī-ḥadd F. A. hadsiz, sınırsız, pek
çok
b. 2b-9
- bil bel, bedende göğüs ile karın arasındaki
bölüm, katan [lumbus]
b. 137b-7
ağrısı 151b-1
boğunları 27a-10, 28a-5, 29a-2
üstündeki saçanağ 28a-1
b.-de 38a-1, 102b-12
b.-den çık- 28a-7, 13
b.-i 64b-12
b.-üñ 28b-12, 29a-9, 34b-9
iç yüzi 43b-13
cemi' -i saçanağları 29a-4
saçanağları 28b-7
- bil- bilmek, anlamak, açıklamak
b.-! 39a-4
b.-gil 2a-3, 4b-9, 10b-10, 11a-6,
13, 11b-8, 13a-5, 14b-3,
15a-3, 16a-2, 17a-10, 17b-5,
19b-11, 21b-4, 22b-4,
25b-1, 27a-13, 29b-6,
33b-6, 36a-2, 12,
37a-6, 37b-3, 38a-6, 12,
39a-2, 13, 39b-11, 41a-4,
42a-2, 13, 44a-11, 13,
45b-10, 12, 46b-6, 47a-5,
48a-10, 48b-1, 4, 12,
49a-7, 51b-13, 53a-5,
53b-13, 54a-8, 55a-4, 10,
55b-4, 56a-7, 12, 56b-4, 8,
13, 57a-10, 59a-12, 59b-2,
60b-6, 61a-1, 61b-3, 62a-1,
3, 63b-2, 64a-1, 64b-2,
65a-9, 65b-1, 66a-5, 66b-4,
67a-5, 67b-3, 68a-1, 68b-1,
71a-6, 13, 71b-10, 72b-1,
74a-9, 75b-13, 77a-2,
78b-2, 79b-1, 80b-6, 81a-12,

- 81b-8, 82a-6, 82b-6, 84a-6,
84b-3, 85b-11, 86b-2, 87a-6,
88a-6, 89a-9, 89b-12,
90b-10, 92a-2, 93a-1, 12,
94b-4, 95a-13, 96a-13,
97a-2, 97b-10, 98a-7, 98b-1,
99a-4, 101b-13, 103a-4,
103b-3, 4, 104a-5, 104b-11,
105a-4, 107a-5, 109a-7,
111a-6, 111b-6, 112a-9,
113a-13, 113b-8, 116a-2,
116b-8, 117a-10, 120a-7,
122a-5, 123a-1, 127b-8,
128b-5, 129b-1, 131a-6,
132a-8, 133a-7, 133b-5,
134b-4, 136a-13, 137a-13,
137b-8(2), 139a-4, 139b-8,
140a-9, 11, 141a-8,
142a-13, 142b-4, 147b-1,
148b-8, 149b-4, 150a-3,
153a-10, 156a-8, 157b-9,
158b-7, 159a-3, 159b-6
- b.- mek gerek 70a-4, 70b-5,
102b-11
- tepredebil- 36b-4
uybilmez ol- 81a-2
b.-meyince taḥḳi ḳ bilme- 79b-10
- bildür- bildirmek, açıklamak
b.-dük 14b-2
b.-ür 10b-12, 13, 11a-1(2), 2, 3
b.-elüm 5a-2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
12, 5b-1, 2, 3, 4, 5, 6,
7, 10, 12, 6a-3, 4, 5, 6,
8, 9, 12, 13, 6b-1, 2, 3,
4, 5, 9, 10, 11, 12, 13,
7a-2, 3, 4, 5, 6, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 7b-1, 2,
3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11,
12, 13, 8a-1, 3, 4, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 8b-1, 2,
3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 9a-1, 3, 4, 5,
7, 8, 9, 10, 12, 13,
9b-1, 5, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 13, 10a-1, 2, 3,
4, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
10b-1, 2, 4, 5, 7, 9,
11a-6, 12, 13a-5, 14b-3,
16a-2, 17b-4, 19b-11,
21b-3, 25a-13, 29b-6,
33b-6, 36a-2, 38a-11,
39a-12, 41a-3, 43a-13,
44a-8, 10, 45b-9, 12,
46b-6, 48a-10, 13,
48b-4, 12, 49a-7,
51b-13, 53a-5, 53b-12,
54a-8, 55a-3, 10, 55b- 4,
11, 56a-12, 56b-8, 13,
57a-10, 59a-12, 60b-6,
61b-3, 62a-1, 63b-13,
64b-2, 65a-9, 66a-5,
67a-5, 67b-3, 68a-1,
71a-13, 71b-10, 72a-10,
13, 75b-13, 77a-2,
79b-1, 80b-6, 81a-12,
81b-8, 82a-5, 82b-3, 6,
84a-5, 84b-3, 85b-11,
86b-2, 87a-6, 88a-6,
89a-9, 89b-12, 90b-10,
92a-2, 93a-1, 12,
94a-4, 95a-13, 96a-13,
97a-3, 97b-10, 98a-6,
13, 99a-3, 101b-13,
103a-4, 103b-4, 104a-4,
105a-3, 107a-4, 109a-6,
111a-4, 6, 112a-9,
113a-13, 116a-2, 116b-7,
117a-9, 120a-7, 123a-1,
127a-7, 127b-8, 128b-5,
131a-6, 132a-8, 133a-7,
134b-3, 136a-13,
137a-12, 139a-4, 140a-8,
141a-8, 142a-13, 147b-1,
148b-8, 149b-4, 150a-3,
153a-10, 156a-8, 157b-9,
158b-7, 159a-3, 159b-6
- b.-iserem 124b-4
b.-ür 10b-11
- bile z. ile, birlikte, vasıtasıyla
b. 5a-3, 6a-3, 29b-1, 37a-1, 5,
9(2), 10, 42b-3, 52a-11,
73a-6, 7, 74b-1, 78a-3,
85b-5, 90a-4, 93b-8, 94b-2,
95a-9, 106 a-9, 107a9,
107b-13, 108a-9, 10,
108b-8, 10, 112b-8,
115a-1, 118b-7, 120b-10,
125a-4, 132b-4, 133b-10,
134a-10, 12, 136a-4,
137a-8, 138a-2,
139b-13, 141b-11, 142b-2,
143b-5, 7, 145a-8, 151b-1,
146a-7, 155b-11, 156b-9,
157b-5, 160a-4
b.-dür 16b-5
- bile b.e bile, dahi, de, hatta
b. 5a-3, 6a-3, 4, 10b-8, 22b-10,
26a-2, 26b-4, 34a-10,
40b-12, 42b-7, 44a-8,
46a-9, 10, 11, 61b-4, 69a-4,
5, 71b-6, 73a-6, 109b-7,

- 110a-5, 110b-4, 11, 111b-1,
112a-12, 117a-7, 119a-9,
121a-10, 127b-3, 129b-2,
130b-8, 133b-10, 134a-6,
10, 12, 135a-1, 136a-4,
136b-13
- bilegü ilaç karıştırma tablası [cos]
b.-ye 86a-12
- bilek bilek, el ile kolun ayakla bacağıın
birleştiği bölüm misemül yed,
unkul kadem [carpus, tarsus]
b. 37a-10
b.-de 24a-11
b.-e 28b-2
- bi'l-farz A. diyelim ki, turalım ki
b. (mu'tedilü'n b.) 12a-1
- bi'l-fi'l A. fiili olarak, gerçekten
(bkz.↓)
b. (mülâkatü bâridin b.) 50a-5
(mülâkatü harâretin b.) 50a-1
(mülâkatü murattıbın b.) 50b-2
(mülâkatü yâbis.n b.) 50a-11
- bi'l-ḥakî қа A. hakikatte
b. (mu'tedilü'n b.) 11b-9
b.-dur (mu'tedilü'n b.) 11b-9
- bilesine birlikte
b. 99b-1
- bilin- bilinmek, anlaşılmak TS de yok
b.-e 79b-5
b.-meye 57b-8
- bi'l-ḳuvvet A. tasavvurî olarak,
düşünce halinde
b. (mülâkatü burüdetin b.) 50a-4
(mülâkatü harâretin b.) 49b-13
(mülâkatü raḥbın b.) 50b-1
(mülâkatü yâbisin b.) 50a-10
- bin A. oğul
b. 3b-12(2), 4a-1, 4b-6, 7, 79b-4,
84b-10, 126b-6, 142a-9
- bin- 1. binmek, sıkışarak yanındakinin
üstüne çıkmak
b.-mişdür 22b-2
2. hayvanın üstüne çıkıp oturmak
b.-mekden 102a-4, 102b-4,
127b-11
- bî-naẓîr A. eşsiz, benzersiz
b.-dür 145a-2, 159b-1
- bî-nihâyet F. A. nihayetsiz, tükenmez
b.-dür 2b-9
- bir bir, tek
1.(sayı sıfatı)
b. 12b-12, 17a-9, 20a-3, 21b-5,
6, 11, 12, 13, 22a-, 1, 5, 8,
11, 13, 22b-3, 23a-5, 8, 10,
23b-1, 24a-3, 4(2), 24b-13,
25a-5, 26b-3, 6, 9, 11, 27a-2,
27b-1, 3, 12, 28a-5, 13,
28b-10, 29b-1, 30a-5, 8, 9,
10, 11, 31a-6, 7, 8, 12, 31b-3,
32b-3, 33b-8, 34b-10, 35a-3, 4,
36a-7, 8, 13, 38a-2, 39a-2, 8,
39b-1, 10, 40a-8, 12, 40b-1,
41b-11, 54a-4(2), 5, 73b-6,
75a-6, 8, 10, 75b-7, 78b-13,
79a-5, 6, 8, 11, 12, 86a-6,
87a-7, 87b-2, 91a-3, 93b-13,
95b-9, 10, 96a-6, 96a-(2),
96b-10(2), 97b-3, 99b-10(2),
11, 102b-6, 103a-10,
103b-12(2), 104b-13(2),
105b-9(2), 11, 106a-3, 7, 8,
9, 11, 106b-1, 108a-7(2),
10, 108b-10, 109b-11,
110b-7, 113b-13, 114a-1(2),
2, 114b-2, 117a-1, 7,
118b-2, 122a-2, 12, 123b-5,
124a-11, 124b-7, 13, 125b-11,
126a-2(2), 3, 4, 126b-5, 12,
130b-4, 5, 131a-10, 12(3),
132b-6(2), 133b-8, 135b-3, 8,
137a-8, 138b-2(3), 3, 7,
140b-3, 142a-1, 10, 144a-11,
144b-10(2), 144b-12,
145a-12(2), 145b-1, 146b-6,
157a-6
buçuk 85a-5, 99b-11,
104a-1(3), 101a-1,
106b-5, 108a-6,
112b-6
def a 48b-13, 49a-2, 64a-2,
83a-12, 107a-12
kez 106a-11, 109b-13,
110a-1, 120b-11,
kısm 16a-4, 5, 6(2), 9(2),
17a-10, 12, 18a-7(2),
18b-7, 8, 9(2), 20a-2(2),
25b-1, 2, 27b-12, 28a-7,
28b-12, 29a-11, 12,
31a-8, 31b-6, 7, 8, 9,
32a-9, 10, 12, 32b-1, 5,

- 33a-4(2), 9, 11, 13,
34a-2, 34b-3, 8,
44b-2(2), 3, 4, 45a-1,
3, 4, 6, 12, 49a-8(2), 9
(on b.) 5a-13
2. (belirsizlik sıfatı)
- b. 2b-13, 10b-10, 12, 11a-13,
11b-7, 12a-2, 12b-1, 6, 9, 12,
13a-5, 13b-5, 11, 14b-11, 12,
15a-13, 15b-12, 17a-8, 19a-6,
20b-13, 26a-13, 32a-12,
32b-1, 5, 36b-3, 39b-1,
40b-9, 41a-7, 42a-2(2), 9,
42b-10, 43a-7, 43b-5, 11,
44a-1, 11, 12, 44b-6, 7,
45a-4, 5, 48b-9, 50b-11,
51a-1, 2, 4, 51b-3, 5, 54a-1,
57a-2, 5, 11, 13, 57b-1,
5, 7, 9, 58a-7, 10, 58b-4,
11, 13, 59a-2, 4, 7, 8, 61b-4,
8, 62a-13, 62b-2, 3, 5, 8,
64a-11, 69b-3, 70a-3, 12,
71a-7(2), 72a-6, 74a-10, 76a-1,
77a-7, 78a-11, 78b-2, 79a-5,
79b-2, 80a-3, 80b-3, 7(2), 8(2),
81b-1, 9, 11, 12, 13, 82b-6,
10, 83a-1, 84a-6, 8, 12,
85a-11, 85b-3, 4, 12, 87b-8,
13, 92a-10, 93a-12, 93a-13,
93b-5, 94a-4, 5, 97b-8, 10,
98a-7, 99b-3, 4, 100a-3,
101a-12, 13, 101b-7, 106b-2,
11, 12, 107a-2, 109a-7, 11(2),
13, 110a-2, 111b-7, 112b-3,
113a-1(2), 4, 8, 113b-1(3), 2,
12, 114a-13, 114b-11,
12, 115a-3, 10, 116b-8,
117a-5, 119b-9, 120a-5,
121a-1(2), 121b-2, 3, 4, 11,
122a-3, 125b-1, 2,
128b-7, 129a-8, 130b-2,
131a-1, 131a-12, 131b-3, 10,
133b-2, 134b-8, 135b-11,
136b-1, 2, 137a-4, 137b-8,
12, 139b-10, 140a-9, 140b-3,
141b-8, 142b-1, 144b-11,
145a-1, 11, 146b-8(2), 10
[bir kıs]mı 28a-5
- iki 95a-4, 97a-9, 142b-6,
143a-10, 149b-13,
(her b.) 12b-12, 18a-2,
23b-1, 2, 24a-12,
32a-12, 34b-12,
35a-13, 95b-9, 96a-7
- b. .. b. .. dāğla- 87a-4
bir qararda durmuş ol- 45b-6
- b.-inci faşl 21b-2,
(on b.) 5b-12, 7b-13,
8b-5, 10a-3,
43a-12, 88a-5,
99a-3, 141a-7
3. (belirsizlik zamiri)
- b. ikisi 127b-4
b.-dür 123a-2, , 145a-8, 146a-1
b.-i 22b-3, 25a-7, 31b-3,
41b-4 ,107a-9,
(otuzun b.) 25a-5
- b.-incisi 68b-3
b.-ine 12a-6, 26a-8, 41b-9(2), 10,
11(2), 12, 44b-12(3), 13,
62a-9, 10(3), 11(4), 12(4),
63b-3, 4, 102a-1(2),
105a-6, 7, 8,
b.-isi 2a-3, 7 (2), 11a-8, 9,
10(2), 11b-1, 2(3), 9,
11, 12a-2, 4, 13a-7, 8,
9, 10, 16a-13, 16b-1, 2,
7, 10, 12, 17a-1, 17b-5,
6, 11, 12, 13(2),
18a-1, 3, 6, 10, 12, 13(3),
19b-3(2), 12, 13(4), 20a-1,
6, 7, 9, 11, 13, 23a-11,
23b-5, 25a-7(2),
25b-10, 26b-2, 27b-1(2),
2, 3, 28a-3, 4, 29a-2, 3,
9, 10, 29b-7, 9, 30a-3, 6,
7, 30b-10(2), 31b-3, 4,
10, 32b-13(2), 33b-7, 9,
13(2), 34a-3(2), 8(2),
35a-7, 35b-3, 4, 36b-12,
37b-8, 38b-3, 39b-3(2), 4,
5(2), 41a-10, 11, 42b-1, 2,
44b-1(2), 45b-3, 4, 5, 7,
13, 46a-1, 2, 46b-7, 8(2),
9(3), 47b-2(2) , 4, 5(2),
8, 48b-5(2), 6(2), 7(2),
8(2), 9(2), 49b-10, 12,
50a-1, 2(2), 4, 5, 6(2), 7,
8(2), 9, 10, 11, 12, 13,
50b-1, 2, 3(2), 52a-8,
52b-1, 9, 54a-9, 55a-4(2),
5, 10, 11(2), 55b-5(2),
6, 12(3), 56a-7, 8(2),
13(3), 56b-9(2), 57a-1(2),
59b-3(2) , 4(3), 5, 6 ,
7(2), 8, 12, 13(2), 60a-1,
4(2), 60a-5, 7, 9, 11, 12 ,
60b-1, 2, 7(2), 61a-2, 3,
4, 5, 64b-6, 7, 68b-3,
69b-12, 70b-3, 4, 77a-4, 5,
78b-4, 5, 103b-5, 6(2),
107a-5, 107b-1, 6, 113b-2,

- 3, 4, 120a-8, 128b-8(2),
121a-1(2), 131a-6, 7,
134b-4(2), 144a-13,
144b-2, 154a-1, 2
*(her b.) 26b-2, 31b-7,
47b-4, 7,
59b-9, 60a-2
- b.-isinde 21b-12, 82b-8
(her b.) 37b-5, 11, 12
- b.-isinden 137a-2
(her b.) 33a-5, 35b-5,
75a-2, 78b-12,
79a-1, 9, 11, 87b-1,
92b-10, 94a-2,
95b-8, 12, 96a-6,
10(2), 96b-3, 5, 6,
7, 9, 10, 97a-8,
101b-6, 104a-10,
104b-9, 10, 105b-8,
106b-5, 108a-3,
5(2), 108b-11,
112b-10, 114a-9,
115a-12, 122b-7,
124a-1, 6, 132a-2,
146b-3
- b.-isine 13b-3, 13, 14a-1, 4, 6,
9, 24a-7, 8, 9(2)
(her b.) 15a-3, 17a-8,
37b-1
- b.-isinin 21b-8, 9, 12, 22a-6(2),
22b-3, 145b-11(2)
(her b.) 13a-11, 32a-8,
40a-2, 70a-3
- birara birara
b.-da 32a-8
- birazcuğ birazcık, iyice az
b. bölüğü 27a-6
- birez biraz
b. 14a-1,7, 23b-2, 73a-9, 75a-10,
80a-3, 88a-13, 88b-1, 2,
89a-2(2), 7, 95a-1, 105b-13,
111a-12, 15a-13, 136a-10,
138b-8, 12, 139a-1, 139b-6,
140a-1
ilerü 28b-11
derlet- 138a-12
- birer birer
b. direm 124b-7, 131a-4
mişkāl 122b-7
pāre 22b-9
- biri biri birbiri, biri diğerinin yanı sıra
b. 22b-1, 127b-4
- ardınca 58a-1, 74a-4, 127b-4,
134a-3, 135a-8
- b.-nden 26a-6
- b.-ne 22a-9, 12, 34a-11, 59a-6,
95b-4, 114a-12, 115b-2
- karıştur- 85a-7, 87b7,
95b-4, 114a-12
- kat-76a-12, 106a-3, 145a-13
- tolaş- 86a-1,
- b.-le 11b-3, 21b-4, 26a-4,
28a-12, 136a-8
- birik- birikürmek “ dallar halindeki
sınırlar için” birleşmek
b.-ür 32a-9, 11, 34a-12
b.-ürler 26b-4 (birkürler)
- birinc F. pirinç, buğdaygillerden
bitki ve besin olarak
kullanılan taneleri
[oryza sativa]
b. 100b-12
(südlü b.) 119a-8
- birink kâbilî A. barank, birink kabulü
[embellia ribes]
b. k. 104a-1
- birkaç birkaç
b. 35b-10, 36b-1, 3, 62a-9,
113a-5, 117a-7, 128a-4,
128b-4, 131b-7, 133b-8,
134a-1,
(budağ) 29a-4, 31b-1, 32b-1,
7, 34b-12
bölük 26b-9
faşl 10b-8, 44a-9, 53b-11,
63b-12,
kez 83a-13
siñir 26b-3,7
tamar 32a-5;35a-10
uşacuç tamar 31b-13, 32a-7
- birle ile (bağlama ve çekim edatı)
b. 108a-9
- bir{u}ğurda birden derhal, birden bire
(bkz. biruğurdan)
b. 58a-7
- biruğurdan birden , derhal, birden bire
(bkz. birğurda)
b. 58a-9
80a-9 (birğurdan)

- biş beş
- b. 29b-13
barmağ 24a-12
çift 27a-10, 29a-2, 3
direm 87b-6, 75b-4, 91b-2(2),
92a-9, 92b-10, 96b-4,
97a-8, 99b-13(2),
100b-6, 106b-5,
110b-6, 115a-12,
124a-2, 7, 138b-5(2),
142a-1(3), 145b-1
eyegü 24b-7
faşl 6a-3
mertebe 60a-3
nesne 39b-3, 40b-9
nev^c 13b-13
tabaka 59b-3
- uç 29b-13
vech 38b-3
kırk b. direm 124a-2
yüz yigirmi toğuz saçanağ 37b-4
38a-9
- on b. dâne 91a-2
on b. direm 73a-1,8, 73b-4,
91a-4, 91b-3,
96a-10, 100b-3,
103a-8, 13, 104a-8,
108a-4, 135a-9
pare 22b-10, 23b-5, 24a-12
b.-den 24b-12
b.-dür 49b-1
b.-er direm 96b-7, 104b-10,
126a-9, 126b-11,
132a-3, 135a-9
b.-i 24b-12, 25a-9
b.-inci bāb 7b-11
boğun 28a-3, 10, 34b-9
cins 55b-11
çift 26a-7, 28a-2
faşl 5a-8, 5b-5, 6a-9,
6b-4, 13, 7a-13,
8a-12, 9a-8, 9b-10,
10a-12, 16a-1,
36a-1, 53a-4, 61b-2,
66b-3, 79b-1, 86b-1,
95a-12, 116b-7,
133a-6, 153a-9
kısm 48b-3
kolon 30b-1
mağāle 6b-7, 63b-10,
13, 64b-1,
65a-8, 66a-4,
66b-3, 67a-4,
67b-2, 13,
71b-9, 71a-12
sımf 39b-13
- tabaka 40b-2
(derinüñ b. sınıfı) 38b-13
(on b. faşl) 8b-9, 104a-4
b.-incisi 46a-5, 54b-2, 68b-4
b.-incisine 12b-5
- biş- pişmek, olgunlaşmak
b.-mek! 15a-8,12, 15b-5, 8,
151a-13
yoklığı 60b-8
azlığı 63b-5
b.-er 14b-4, 126 b-11
b.-erise 14b-10
b.-icek 151a-13
b.-mekligi 61a-1
b.-memeklligi 60b-12
b.-mişdür 15a-2
- bişmiş pişmiş, pişmiş hale gelmiş
b. 88a-2
bazük 130b-9
noğūd 130b-2
yumurda 118b-9
ol- 76b-13, 81a-6, 138a-4
- bişür- 1. pişirmek, olgunlaştırmak
b.-ür 14b-8, 43b-10
b.-meyübdür 13b-12
2. pişirmek, pişmiş hale getirmek
b.-eler 74b-1, 90b-2, 108b-3
b.- gerek 73b-5, 75a-4, 93b-9,
12, 108a-7, 114b-3,
5, 125b-11, 146a-11
b.-esin 83b-2,91a-5, 10, 13,
94a-11, 110b-13, 112b-11,
116a-8, 124b-12, 130b-3,
135a-13, 136a-9, 138b-3,
6, 139b-5, 140a-2
b.-ürse 152b-11
b.-üp 84a-4, 88b-12, 152a-6
yi- 152a-6
- bit- çıkmak, oluşmak, meydana gelmek
b.-dükde 51a-3
b.-e dıñıla b. 51a-1
b.-en kıl b- 7b-11, 86b-2
b.-er 29a-7, 29b-7, 28a-3, 10,
11, 28b-9, 36a-7, 42b-8,
84b-5, 86a-1, 86b-4
altından bit- 28a-12
beyniden bit- 25b-2
boğunlarından bit- 27a-9,
10, 11
delüğinden bit- 29a-10, 11
delüğinden bit- 29a-11
dimağdan bit- 25b-3
murdār ilikden bit- 25b-3,

		27a-8	
	b.-rise	52b-1	(dördüncü b. 28a-2 (evvelki b. 27b-5, 28b-5 (ikinci b. 27b-9 (üçüncü b. 27b-13 (bişinci b. 28a-10
bitişük	bitişik, bir birine dokunur biçimde yan yana olan	b. 21b-8	b.-ları (arkanıñ b. 32b-6 b.-larında
bitür-	1. bitirmek, tamamlamak, noksanını gidermek b.-eler eksügin b- 4a-12 2. meydana getirmek, oluşturmak b.-en it b- 68a-10 b.-ür 130a-1		34b-1 (oñurğa b.) 22b-13 b.-larından (bil b.) 27a-10, 29a-2 (boyun b.) 27a-9, 27b-2 (oñurğanuñ b.) 27a-10, 28b-4 (sekirden b.) .27a-11
biz	bez, kumaş b. ucu 84a-6 b.-e dürt- 101a-10, 117a-4 b.-ile 130a-11, 130b-2 (iri b.) 65a-5 (yumşak b.) 65a-6 b.-ler 82a-13, 147a-5 b.-leri (kettān b.) 74a-3 b.-lerile (ıssı ıssı b.) 102a-6		b.-laruñ b. 33a-3, 35b-3 b.-larınuñ (arğa b.) 123a-5 (bil b.) 28a-5 b.-uñ altıncı b. 28a-10 bişinci b. 28a-3 dördüncü b. 27b-13 her iki b. 27a-13 ikinci b. 27b-6, 28b-5, 8 üçüncü b. 27b-10, 28b-9 yidinci b. 28a-11, 12 b.-unda 34b-6
boğaz	boğaz, boyunun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar (bkz. .boğuz) [fauces, gosier] b. 72b-7, 90b-11, 137b-4 ağrısı 159a-12, 159b-10 b.-da 37b-10 b.-dan 80a-12 b.-ı 152b-13 b.-ına 138b-13		boğurdağ gırtlak [larynx] (bkz. boğurtlak) b.-ı 37a-11
boğıl-	boğılmak b.-a 71b-12 b.-ur 94b-11		boğurtlak gırtlak, boğaz [larynx] (boğurdağ) b. 37a-8, 40b-12, 41a-13, 94b-5 kemürdekleri 42a-3 saçanaqları 26b-10 b.-a 26b-7, 34b-11 b.-da 37b-10 b.-dağı 22b-5 b.-ı 94b-5 b.-uñ iç yüzü 27a-6
boğma	boğma, bronşit (bkz. havānık) b.-yı 8a-4, 90b-9		boğuz boğaz , boyunun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar (bkz. .boğaz) [fauces, gosier] dışı 8a-4 b. tuşu 90b-9 b.-a 91b-4, 150b-16
boğun	boğum, eklem. Vücuttaki kemiklerin birbiriyle birleştiği yer mafsals [articulus, articulation] b. 33a-12 katı 34b-12 b.-da 35a-13 bişinci b. 34b-9 b.-dan iki b.29a-7 b.-ı 27b-3 b.-ında (boyunuñ üstün b.) 27b-3, b.-ıdur (arğa b.) 24b-12 (boyun b.) 24b-11 (pöç b.) 25a-4 (uç b.) 24b-12 b.-ıla (altıncı b.28a-11		boğuzla- boğazlamak, boğazından keserek canını almak b.-yalar 84a-8 boğ dışkı b.-ı (gögercin b.) 106b-10, 126b-1, 139a-11

	(itüñ aq bokı) 136a-1		(bkz. boyun)
boq	ergime halindeki madenlerin yüzeyinde görülen camsı madde (cüruf) (bkz. demür bokı)	b. 37a-8	boğunı 24b-11, 27b-2 boğunları 27a-8 içi 26b-6, 28a-1, 31b-10 b.-da 32a-2, 37b-9, 141a-10 b.-dağı 79b-9 saçanaqlar 27b-11
bol	olağandan ya da alışıldandan çok b. şī ra-rūgan 75a-12 b. .. b. .. dök- 76b-7, 78a-4	b.-dan 31b-12, b.-uñ 32a-1, 34b-6	iç yüzi 28a-6, 31b-13 taşra yiri 32a-1 üstün boğunı 34b-6 üstün boğunları 27b-3, 34b-1
boncuq	(bkz. it boncuğı)		
boş	boş, içinde ve üstünde bir şey bulunmayan TS de yok b. 56a-8 yir 27b-6	bozar-	kırlaşmak, ağarmak, sararmak b.-ur 97b-1 beñzi b- 78b-7, 90a-13 b.-urisa beñzi b- 104b-6
boşal-	boşalmak, boş kalmak b.-a 127b-5	bögrek	böbrek, kandaki zararlı maddeleri süzen organ [ren] b. 17a-5, 33a-3, 35a-9, 43a-13, 43b-1, 62b-2, 70a-9, şıbrıl- 62b-2 **** tecvifleri 32b-10 za' ifliğı 60b-9, 61b-6 şol b.35a-7 b.-de 112a-10 b.-den 70b-9 b.-e 17a-5, 27a-4, 35a-8 şol b. 35a-7 b.-lere 70b-6 b.-leri 118b-5, 153b-2 b.-lerüñ ağırsı 111a-6, 160a-6 süddeleri 156a-4 b.-üñ 32b-11, 112a-12 ağırsı 9a-3, 111a-6, 160a-6 ağızı 112a-10 harāreti 112a-12 şaruqları ve perdeleri 32b-8 tecvifleri ve perdeleri 32b-10 zaifliğı 60b-9, 61b-6
boşlıq(ğ)	boş olma durumu b:-ını (tamaruñ b.) 56a-6		
boy	boyotu, maydanozgillerden bitki ve kokulu tohumu çemen otu, [trigonella foenum-graccum] b. 147b-13 lu' abı 141b-11 şuyı 134a-7, 136a-11		
boya	boya (bkz. kızıl boya) b. (kızıl b.) 122b-10, 126b-10, 131b-4, 132a-2 b.-yı (kızıl b.) 110b-12, 131b-3		
boya-	boyamak, renk vermek b.-yan (bevli b. nesnelər) 59a-13		
boyı-	derece derece, aşama aşama artmak b.-yı b. .. b. .. 140b-1		
boyın	gövdenin başla omuz arasında kalan bölümü(bkz. boyun) vidac, unk [jugulum, cou, peaucier de cou] b.-ı 64b-12 (uzun b.) 44a-3	bögrölce	fasulyeye benzer yeşil yapraklı bitki, börölce [vigna sinensis] b 118a-12, 148a-1
boynuz	boynuz (b.-nuñ sığır b.) 142a-3	böl-	bölmek b.-en iki b. Perde 31a-5 iki böl- 31a-5
boyun	gövdenin başla omuz arasında kalan bölümü vidac, unk [jugulum, cou, peaucier de cou]	bölin-	bölünmek, parçaya ayrılmak b.-ür 25b-10, 29a-4, 30a-1, 10, 30b-2, 3, 4, 5, 8, 31a-3, 4,

- 34a-10, 34b-4, 11, 35a-4, 6,
35b-11
b.-en 30b-6, 7
b.-ürise 34a-9
- bölük(g) parça, kısım
b. ol- 26b-9
b.-den 27a-1
b.-i (bir b.) 26b-9, 11
(birazcık b.) 27a-6
- bu bu
1. işaret sıfatı
b. 2a-8, 9, 11, 2b-3, 9(2),
3a-3(2), 7, 4a-8(2), 4b-9,
5a-3, 13, 6a-3, 12, 6b-8, 7a-8,
7b-6, 11a-3, 4, 8a-7, 9a-2, 9b-4,
10a-7, 10b-8, 11b-3, 8, 11, 12a-
1, 2, 4, 5, 11, 12b-3, 4, 5, 13a-11,
14a-6, 14b-4, 15a-1, 3, 16b-5,
18a-9, 11, 19a-1, 3, 9, 13,
19b-2, 20b-3, 4, 5, 7, 8(2),)
9, 10, 11, 12, 13, 21a-1, 2,
21b-2, 22a-11, 23a-12, 13,
23b-7, 8, 10, 24a-5,
24b-6, 7, 8, 12, 25a-2, 5,
25b-4, 9, 26a-9, 26b-4,
27a-1, 11, 27b-5, 8, 28a-12,
28b-1(2), 6, 29a-3, 8, 9, 11,
29b-8, 9, 10, 30a-1, 3,
30b-4, 9, 31b-9, 32a-3,
10, 11, 32b-3, 5, 9, 33b-2, 9,
34a-7, 8, 35a-3, 7, 13, 35b-2,
7,36a-6, 37a-2, 5, 37b-1,
38a-8, 39a-1, 4, 5, 8, 10,
40a-7, 8, 11, 12, 40b-4,
42b-4, 8, 45a-13, 45b-11,
47b-7, 48a-8, 48b-10,
12, 49b-6, 51b-13, 52a-7,
53b-11, 54a-11, 13(2),
54b-2, 5, 6, 7, 8, 10, 11,
12, 13(2), 55a-1, 4, 6, 8, 10,
13, 55b-1, 4, 7, 9, 11, 56a-1,
3, 7, 10, 12, 56b-2, 5, 8,
10, 13, 57a-3, 6, 57b-1, 4, 5,
7, 8, 10, 58a-2, 6, 8, 9, 11,
58b-3, 5, 10, 11, 59a-1, 7, 8,
9, 59b-12, 60a-8, 11, 63b-11,
65b-8, 72a-10, 72b-1, 73b-2, 4,
74b-4, 76a-4, 11, 76b-3, 77a-3,
6, 78b-4, 7, 10, 79a-1, 7, 11,
81a-7, 13, 82b-3, 7, 83a-4, 13,
83b-3, 84a-12, 85a-6, 85b-9,
87a-3, 6, 11, 87b-12, 13,
88a-13, 90b-10, 91a-1, 4,
91b-1, 13, 92a-8, 10,
92b-8, 93a-1, 9(2),
13, 93b-13, 94a-5, 94b-9, 95a-
1, 3, 5, 95b-10, 96a-4, 8, 13,
97b-5, 11, 98a-7, 98b-2,
99a-9, 100b-5, 7, 12, 13,
101a-7, 12, 101b-2(2), 8,
104a-5, 11, 104b-6, 8, 12,
105b-1, 3, 5, 106a-2, 7, 12,
106b-3, 6, 8, 10, 11, 107a-1,
108a-2, 9, 108b-2, 7,
109a-1, 4, 109b-8, 111a-4, 6,
111b-1, 5, 112b-7, 113a-3,
5, 11, 113b-6, 114b-2, 115b-4,
10, 116a-3, 117a-10, 117b-7,
119a-2, 4, 119b-2, 6, 8, 121a-
3, 9, 121b-1, 123a-2, 3, 124a-
5, 124b-10, 125a-3, 6, 13,
126a-1, 5, 13, 126b-6, 127a-1,
8, 9, 10, 127b-8, 11, 128a-7,
128b-4, 129b-1, 6, 9,
130a-5, 131a-10, 12,
131b-7, 8, 132a-1, 4,
132b-9, 13, 133a-4, 135b-5,
12, 137a-13, 137b-7, 11, 12,
138a-8(2), 138b-4, 139b-4, 7,
140a-6, 11, 13, 140b-5, 13,
141a-12, 141b-6, 142a-7,
142b-9, 143a-4, 144a-10, 144b-
4, 146a-6, 7, 147a-12,
153a-4, 155a-9
nev^c 13b-3, 5, 7, 14a-2, 4(2),
7, 9, 10, 11, 105a-9,
108b-3,
resmile 38b-7, 11
2. işaret zamiri
b. 12a-7(2), 10, 13(2), 12b-2,
3, 7, 9(2), 13a-2(2), 32b-3,
34b-3, 7, 45b-3, 4, 5, 7,
49a-5, 58b-12, 59a-3, 60a-9,
13, 60b-2, 3, 62b-1, 2, 3, 7,
8, 11, 82b-12, 95a-2, 100b-8,
109b-5, 113b-11, 133b-5,
b.-dur 2a-4, 15b-3, 5, 12,
23a-2, 13, 25a-12,
27a-3, 30b-6, 8, 31b-5,
38b-7, 11, 40b-7, 13,
46a-7, 9, 12, 46b-4,
50b-5, 61b-4, 8, 65b-12,
67a-6, 10, 13, 72a-5,
7, 72b-4, 5, 7, 73a-11,
12, 73b-1, 74b-9, 11,
75a-13, 75b-2, 76a-2,
4, 76b-9, 77b-4, 5, 78a-7,
9, 78b-6, 8, 79a-3, 79b-7,
80b-1, 2, 7, 81a-2, 4,
82b-12, 83a-6, 7, 84b-7,
85a-2, 10, 86a-2, 9,
86b-4, 87a-8(2), 88a-7, 8,

- 9, 88b-7, 8, 89a-10,
89b-2, 90a-1, 3, 9, 11,
90b-1,3,5,11,13,91a-9,
10 92a-5, 92b-2,3, 93a-3,
5, 93b-1, 94a-7, 10,
94b-8,12, 95a-3, 6,13,
95b-2, 96a-1, 3, 96b-1,
97a-6, 97b-1, 13, 98a-9,
98b-4,10, 99a-4, 5,9,
99b-6, 8, 100a-3, 4,6,11,
101a-9,10, 102a-5,12,
102b-6, 11, 13, 103a-8,1
2, 103b-8, 9, 104a-6,
104b-8, 105a-4,9, 106a-5,
106b-2, 107a-5, 6, 8, 9,
10,11, 107b-1, 2, 4, 6,
7, 8, 108a-1, 6,7,
109a-7, 12, 110a-11,
12, 111a-7, 112a-10,13,
112b-4, 5, 113a-6, 7,
114b-11, 115a-2, 116b-8,
11, 117a-10, 117b-2,
120a-3, 4, 120b-4, 5, 8,
9, 121a-4,5, 8, 9,
121b-8, 122a-7, 122b-4,
123a-9, 124a-11, 125b-4,
127a-2, 9, 13, 127b-13,
128b-8, 129b-1, 3,
129b-9, 130a-10, 131a-2,
7, 8, 131a-2, 7,8,9,
131b-6, 132a-9, 132b-2,
134b-5, 135a-6, 136a-5,
136b-4, 137a-3, 13,
137b-3, 139a-13,
141a-11, 143a-4, 6, 13,
143b-3, 11, 144a-3,
144b-5, 145a-9, 146a-2,
3, 6, 146b-12, 147a-1,
154b-10, 157b-11, 159a-7
- b.-lardur 37a-6
b.-laruñ 47b-4
buña buna, bunun için
b. 21b-6, 7, 32a-1, 4, 13,
33a-12, 33b-1, 8, 40b-1,
51b-9, 11, 62b-10,
71a-5, 74b-13, 77b-8,
106a-9, 119b-1,
144b-1, 3,
b.-nlar 33b-7, 34a-10, 57b-5,
64b-12,
137b-2,
b.-nlara 26b-10, 109b-10
b.-nları 88b-2, 112a-4, 145a-13
b.-nlardur 18b-1, 23b-13, 38a-10,
40b-6, 118a-10,
b.-nlaruñ 17a-7, 50b-13, 59b-9,
60a-2,
- b.-nuñ 13b-9, 17b-2, 29b-11,
38b-11, 41a-13, 55b-8,
56a-2, 10, 56b-11,
57a-6, 57b-3, 58b-7,
61b-5, 82b-8, 114a-7,
139a-7, 144b-1, 4, 145a-7
- buncılayın bunun gibi
b. degül 44b-9
b.-dur 28b-13
- bundan bundan, buradan ;
bundan dolay
b. 12b-10, 11, 13a-3(2), 23b-7,
25a-6, 35a-4, 6, 10, 12,
40b-1, 58b-7, 83b-4, 84b-10,
87a-3, 102b-13, 106b-12,
123a-7
- bucağ(ğ) kenar, köşe
b.-a 39a-8, 39b-8
b.-ı 39b-8, 39b-10
b.-ına (şac ayağınuñ üç b.) 39b-7
- buçuk yarım, yarı
b. direm 78b-12, 79a-1, 9,
95b-123, 106b-5, 9(2),
114a-4, 122b-8, 9(2),
11, 132b-7, 136a-6,
144a-10, 144b-13(2),
(bir b. direm) 85a-5
104a-1(3), 108a-6
(bir b. çekirdek) 101a-1,
112b-6
(bir b. mişkāl 99b-11)
(iki b. direm) 106b-13, 124b-9,
126a-11
b.-ar direm 126a-4, 11
- bud vücudun kalça ile diz arasındaki
bölümü
b. 32b-
b.-a iriş- 35b-5
b.-da 35b-11, 38a-3,
b.-dan (şag b.) 35b-4
(şol b.) 34b-5
b.-ları 64b-12, 13
b.-uñ derin yirleri 33a-6
derin yiri 33a-6
yuffa yiri 33a-7, 8
- budacuk küçük dal , kol büyük sinirden
ayrılan küçük sinirler
guseyn [ramulus]
b.-lar 34b-13
- budağ budak, dal, büyük sinir
gusun [ramus]

	(bkz. budak)		
	b.-ı (bir büyük b.) 26b-6	buğür-ı meryem	F. turpgillerden yumru köklü bitki (bkz. şalgam) [brassica rapa]
budak	budak, dal gusun büyük sinir [ramus] (bkz. budağ)		
	b. dön- 28a-13		
	(büyücek b.) 31a-6		
	(büyük b.) 30a-8,		
	(birkaç b.) 29a-4, 31b-1, 32b-8		
	34b-12		
	(ulu b.) 31b-3, 32b-10		
	(iki b.) 32b-13, 33b-11		
	ol- 32b-2, 11		
	b. ... b. ... ol 31a-12,		
	35b-12		
	b.-ı 30a-9		
	b.-lar 33a-5		
	(muhtelif b.) 30a-1		
	b.-lardan 30a-1		
	b.-ları ('ırķu'n nesānuñ b.) 33b-2		
	(şāfinüñ b.) 33b-3		
	b.-laruñ ba'zısı 33a-5		
budağlan-	budaklanmak, dallanmak, dal vermek		
	b.-ur 29b-12		
	birkaç siñir b. 26b-7		
buğ	buğu, buhar, suyun buhar haline gelmiş şekli (bkz. buğār)		
	b.-ına b. dut- 82a-3		
buğday	buğdaygilleren bitki ve bu bitkinin tanesi(bkz. buğta)		
	b. 147b-1, 4		
	yağı 116a-9		
	b.-nuñ mertebesi 148b-9		
buğz	A. nefret , hiç sevmeyiş		
	b. 18b-6		
buğār	buğu, duman, nefes, suyun buhar haline gelmiş şekli (bkz. buğ)		
	b.-lardan (göyünmüş b.) 42a-8		
	b.-ları 156b-6		
	(yüregüñ dönen b.) 18b-5		
	(göyünmüş b.) 42a-6		
	b.-uñ (tütünlü b.) 52b-4, 5		
	b.-larından 20a-8		
buğl	A. cimrilik, el sıkılığı		
	b. 2b-8		
buğte	A. (çok) sıcak, pişkin		
	b.-yile 116a-8, 157a-8		
		b. 153a-6	
		bul-	1. bulmak, herhangi bir şeye erişmek, ulaşmak
		b.-a	42a-8, 54a-2, 146a-7
		b.-alar	2a-12, 3a-2
		b.-maz	133a-9
		b.-ur	92b-3, 127b-12,
			133a-12, 142a-11
		dermān bul-	3a-2
		fāyide bul-	133a-9, 146a-7
		ğalāş bul-	127b-12, 142a-11
		hazm bul-	128a-5
		izzet -2a-12	
		i' tidāl bul-	42a-8, 54a-2
		rāhat bul-	92b-3
		rif' at bul-	2a-12
		şifā bul-	133a-12
		2. karşılaşmak, kavuşmak, dönüşmek	
		b.-urisa	154a-10(2), 11, 155a-10(3)
		b.-duğından	38b-7
		bulan-	1. (içteki hayal, hafıza... ve dıştaki görme işitme .. gibi duygular için) karışmak
		b.-ur (havās b.)	53a-7
		2. (göz için) yanmak, kaşınmak	
		b.-ur (göz b.)	82b-8
		3. (idrar için) koyulaşmak, tortulu hale gelmek	
		b.-duğı (bevl b.)	61b-4
		bulanuk	bulanık, karışmış
		bulanuk ol-	107b-3
		bulanukluğ	bulanık olma hali
		b.-ı	61b-5
		b.-ın	61b-2
		(bevlüñ b.)	6b-4
		(bulanukluğın)	6b-4
		bulaşdur-	karıştırmak
		b.-alar	80-3
		b.-mağ gerek	106a-9, 121a-2,
			121b-11
		bulın-	bulunmak , mevcut olmak
		b.-ur	29b-12
		b.-mayıcak	15b-6

- bulut bulut
b.-a 63b-3
- buncılayın bunun gibi
b. 44b-9
b.-dur 28b-13
- bunduğ F. fındık, kayıngillerden ağaç ve
bunun sert, yağlı, nişastalı
ürünü[pontica] (bkz. funduk)
b. 155b-10
b.-ı 155b-11
- burçağ baklagillerden yem bitkisi
[vicia ervilia, lathyrus]
b. unı 106a-2
b.-a 62b-6
- bur- burmak, sancılanmak
b.-a (b. .. b. .. gel-) 99b-7
b.-ar göbeği b- 99a-6
- büre F. borat . hekimlikte kullanılan
sodyum tuzu, tenekâr
[boraks]
b. 91b-1, 97b-7, 106a-9, 131a-2
şuyı 135a-1
ez- 136a-10
b.-yile 134a-8
- burın burun, duyu organı, menhir,
[nasmus] (bkz. burun)
b.-uñ 'illetleri 8a-1
- burüdet A. soğukluk, soğuk niteliğe
sahip
b. 14a-10, 20b-12, 21a-2, 7, 10,
12, 52a-11, 69a-1, 101a-8,
120a-10, 120b-1
(mülâkatü b.in bil-kuvvat) 50a-4
kuvveti 11b-4
b.-de 54b-2, 147b-13, 150b-5,
152a-3, 155b-13, 159a-11,
159b-10
b.-e 52a-4, 52b-8, 10, 13, 53a-1,
2, 54a-13, 54b-13, 60a-4,
60b-10, 151a-8, 154b-13,
156b-4
b.-den 111b-8, 112a-1, 7, 116b-1,
157b-11,
b.-dendür 104b-7
b.-denise 105a-1, 107b-11,
108b-6, 115b-8,
116a-7, 117b-8, 120b-8
b.-dür 11b-2
b.-i 21a-12, 44b-10, 147b-5, 11,
154b-2, 155a-4, 13,
- koruğuñ b. 153b-9
b.-inde 148a-4
b.-inden 52a-3
b.-liğma 56b-2
b.-uñ ' alâmetleri 123a-8
kuvveti 11b-4
ziyâdeti 60a-6
mülâkatü b. bi'l kuvvet
50a-4
- burun burun, duyu organı, menhir,
[nasmus] (bkz. burın)
b. 53a-9
ucı 37a-7
şamur- 53a-9, 89b-4, 122b-3,
151a-9
b.-a şamzur- 89b-9
b.-da 32a-3
b.-dan aç- 82a-11
b.-dadur 23b-10
b.-ından 110a-9 (burnından
b.-larına şamzur- 160a-9, 12
b.-uñ delüğü 82a-7 (burnuñ)
iki ucı 37b-6
'illetleri 89a-9
cemî' -i 'iletleri 89a-9
- buvā A. (bkz. cevz-i buvā, habbu'l-
buvā, hayr-buvā)
- buyan meyan, hekimlikte kullanılan
fasulyegillerden bir bitki
[glycyrrhiza glabra]
b. 75a-2, 75b-5, 81a-7, 112a-3,
144a-9
bekmezi 79a-10, 105b-7
şuyı 94b-1
b.-ı 76a-7, 90a-7, 94a-11
- buyur- buyurmak
b.-ur 2a-5, 2b-2
- buzağı buzağı
b. eti 149a-2
- büzeydān F. salep, sahlep, tilki taşığı,
salepgillerden tek kanatlı
bir bitki
[tubera orchis morio]
(bkz. büzî dān)
b. 118b-4
- büzî dān salep, sahlep, tilki taşığı,
salepgillerden tek kanatlı bir bitki
[tubera orchis morio] (büzeydān)
b. 126a-9

- buzürî F. çeşitli bitkilerin karıştırılıp kaynatılmasından oluşan ve şurup ve merhem gibi kullanılan bileşik
b. (sirkengübîn-i b.) 104a-9, 159a-10
b.-dan (cevâriş-i b.) 119a-3
b.-nuñ (sirkengübîn-i b.) 104a-9
b.-la (sirkengübîn-i b.) 107a-9, 107b-13
b.-yı (sirkengübîn-i b.) 145b-7
- bük çalı(lık), fundalık
b. 139b-4
- bükül- bükülmek, katlanmak
b.-miş (parmaklar altında b. iplik) 59a-9
- bünefşe F. menekşegillerden güzel kokulu bitki ve çiçeği [viola tricolor] (bkz. benefşe)
b. 91a-3, 134a-8, 147a-9, 156a-8, 160a-9
şarâbı 159a-11
yağı 147a-4
(hamir-i b.) 92a-5, 159b-9
- bünyâz A. 1. asıl, esas, temel
b. 24b-13
2. bina, yapı
b. 65a-9
- bürü- bürümek, kaplamak
b.-mişdür 40a-5
b.-ür gözi b- 86a-1
- büsed A. mercan yataklarından çıkarılan kalkerli madde
b. 95b-11, 96a-10, 96b-3, 121b-8
- büyücek büyük gibi
b. (bir b. Budak) 31a-6
- büyü- organizmanın herhangi bir parçasının irileşmesi, boyutlarının artması
b.-r 107a-6, 141a-10
b.-dügi 140b-10
- büyük büyük
b. 28a-3, 30a-7, 12, 33b-13, 34a-3, 8, 35b-8, 79a-12, 80a-5
siñir 29a-7
bir b. budagı 26b-6
bir b. budak 30a-8
- üçüncü b. boğunuñ delügi 29a-9
bir b. kısmı 31a-8
oğlan 7a-3, 67b-4
oğlancuk 67b-2
süñük 25a-6
ol- 113b-7, 127b-9
b.-dür 29b-11, 33b-9,
b.-i 28a-5, 33b-11, 34a-3
- büyüklük büyüklük
b.-de 37b-2, 57b-11
b.-i 107a-7
b.-inden 95a-2 (büyüklüğünden)

C-

- câyiz A. işlenilmesine müsaade edilen, olabilir
c. degül 69a-8, 11
c.-dür 69a-9
- Cālīnōs A. Galien, Galenos (ms-129-201)
C. 10b-12, 107a-1, 126b-4, 134b-1
C.-uñ ayaracı 78a-10
Ç.al' inün ayaracı 115a-12
- cānavar F. canlı, hayvan
c. gir- 89a-5
ısır- 109a-11
c.-lar (ağulu c.) 155b-12
- cānib A. taraf, cihet, yan
c.-den 31a-13
(her c.) 24b-7, 31b-10
- cārḥūd A. cazhut, kadı ağacı, şeytan boku ve bundan elde edilen zamk. kasnı [ferula assa- fatida]
c. 106b-1, 9, 142a-5 (cārḥūt)
- cārī A. geçen, yürüyen, akan
c. ol- 17a-5
- caşşī A. kireç renginde
c.-se 52b-13
- cāv A. bok, dışkı, ters (?)
c.-ı öküz c. 118b-8

- cāvşir A. cavşir otu ve bundan elde edilen zamk, kunduz taşığı
[ferula alaeochytris]
c. 122b-9, 142a-4
- cāzibe A. çekim, alım, alımlılık
c. (kuvvet-i c.) 20b-7
c.-dür 18a-13
c.-nüñ (kuvvet-i c.) 20a-4, 51b-1
- cāzine A. baklagillerden mercimeğe benzer bitki
c. 85a-3
- cehd A. çalışma, çabalama
c. it- 138a-12
- celīdiyye A. kırağı gibi. göz tabakası,
[crystalin humor]
c. (ruṭūbet-i c.) 40a-13
- cem^ç A. toplama, yığma
c. eyle- 4b-11
it- 40b-8, 43b-7, 71b-6
142a-7
itme- 64a-3
ol- 86b-3, 128b-7
- cemī^ç A. bütün, hep
c. 18b-13, 142b-3,
aḥvāl 12b-10, 13a-3
‘alāmet 83a-2
-i a‘zā 16b-9, 12, 17a-1, 10,
20b-1, 39b-11, 43a-5,
-i beden 19b-10, 12, 29b-9,
39a-6, 45b-12,
64b-7, 8, 70a-13,
81a-1, 142b-2
-i eczā 11b-7, 33b-11, 56b-9,
57b-11, 98b-1
i- envā‘ı 99a-2
i- ‘illet 89a-10
i- kuvvet 73a-3
i- nev‘i 58a-3
i- saçanaḳ 29a-4, 37b-3
i- şuver-i maḥşūs 18b-13
i- şerāyin 42b-7
i- tedbir 67b-4, 6, 7, 11, 12
-i ulemā’ 87b-8
(a‘zālaruñ c.) 39b-11
c.-si 28a-12, 30b-5, 80a-9,
106b-10, 110a-5, 11,
121a-3, 145a-1, 146b-12,
149b-5,
c.-sin 75a-3, 75b-6, 78a-3, 79a-1,
12, 87b-2, 101b-6,
- 126a-4, 131a-12,
135a-12
c.-sinden 137b-11
c.-sinüñ 108b-10, 113b-8
c.-siyile 119b-7
- cenüb A. güney
c. nāḥiyeti 46a-9, 12, 46b-1
- cerāḥat A. yara
c. 140b-12
eşeri 51b-6
c.-ı 140b-12
c.-uñ yiri 51a-2
- cev-āb A. arpa ile yapılan bir tür yiyecek, bulamaç
c. 74a-9, 76b-7, 12, 91a-7,
92a-13, 94a-2, 95a-11,
138a-2, 143a-10, 143b-7,
144b-10, 145a-10, 145b-9
c.-a 147a-1
dön- 14b-1
c.-dur 76b-12
c.-ıla 138a-3
- cevāriş F. haricen kullanılan bir grup macunun genel adı
c. (-i buzūri) 119a-3
c.-i (seḳanḳūruñ c.) 119a-4
- cevher F. cevher, bir şeyin özü, maya
c.-de 39a-7
c.-i 61a-9, 10, 156b-10
(ruḥuñ c.) 66a-8
c.-dür 39b-1
c.-idür 62a-2
c.-üñ terkibi 39b-2
- ceviz A. ceviz, cevizgillerden iki çenekli bir bitki ve bunun meyvesi [juglans regia]
c. 96a-5
(bkz. ceviz-i buvā) 157a-11
- ceviz-i buvā A. hindistan cevizinin küçüğü [myristica fragrans]
(bkz. besbāse)
c. b 157a-11
- cezb A. kendine çekme
c. it 35a-9, 43a-7, 11, 43b-4,
65a-6, 65b-10, 71b-7,
91a-12, 158b-4
c. ḳıl- 70b-12,

- c. itmek ol- 71a-7,
c. ol 70b-9, 71a-9, 10, 83a-13
c.-i 20a-4, 39a-3,
- cezer A. havuç, maydanozgillerden
kökü sebze olarak kullanılan
bitki [daucus carota]
c. 118a-10
- cihet A. yön, taraf
c.-den 69b-4
(kanķı c.) 69b-2
c.-denise 129b-13, 130a-1, 3
c.-e 48b-9, 61b-8, 69b-3, 70a-2,
c.-inden (ahlāt c.) 6a-9, 53a-4
(aruķluk c.) 21a-5
(beden c.) 81b-2
(mizac c.) 6a-7, 51b-12
c.-ise it c. 21a-6
ķan c. 129b-12
şāfrā c. 130a-1
sevdā c. 130a-3
yağ c. 21a-7
c.-lerden (muhtelif c.) 36a-10
- cilt A. deri
c.-e 108b-3
- cimāc A. insanda cinsel birleşme
c. 118a-1, 120a-1
ķuvveti 148a-2, 149a-6,
151b-13, 158a-10, 158b-1
lezzeti 119b-10, 121b-7
şehveti 150a-6, 151a-1, 151b-6
153a-4, 157a-7,
159b-13
eksül- 9a-9
it- 116b-10, 117a-9, 13,
118a-2, 9,
c.-a 118a-2, 9, 153b-7
c.-dan 66b-10, 84a-1, 125a-8
c.-uñ 66a-2
hareketi 48b-2
ķuvveti 153a-8
c.-yı 87b-10, 117b-1
- cins A. nev, çeşit, soy
c. 55a-4, 10, 55b-4, 11, 56a-7,
12, 56b-13, 57a-7
c.-de
altıncı c. 54a-6
bişinci c. 55b-11
dördüncü c. 55b-3
evvelki c. 54a-7
ikinci c. 55a-2
sekizinci c. 56b-3
toķuzuncu c. 56b-7, 57a-8
- üçüncü c. 55a-9, 56b-12
yidinci c. 56a-11
c.-dür 126b-5
c.-i on c. 54a-6
c.-indendür 137b-2
- circir su teresi, kekeş
(nastrutum officinale)
c. 118a-10
- cirm A. A. posa, suyu ve özü
alınmış yiyecek
c.-i 41b-2, 147b-8, 151a-5,
152b-8
c.-in yüregün c. 33b-11
c.-inüñ keyfiyeti 56a-12
- cism A. beden gövde, madde
c. 36a-7
c.-dür 39b-1, 40b-9, 41a-8,
42a-2, 9, 42b-10, 43a-7,
43b-5, 11, 44a-1
(basit c. 11a-7
(bir c. 13a-5
siñirse c. 43b-5
c.-lerdür 16a-2,3, 41b-6
(lātif) c. 20a-7
c.-lere 32b-9
andağı c. 31a-10
c.-leri 31a-13, 32b-9
- civa civa
c. 135a-5
- cüllāb F. gül suyu
c.-ıla 110a-4
- cümle A. bütün, hep, sistem
c. siñir 28b-1
c.-den (bu) c. 15a-1
c.-nüñ (bu) c. 26b-4
- cünd-bādester A. cāvşir ağacı ve bu
ağacın usaresi
(costoreum testis
fibrinus)
(bkz. cāvşir oğlan
aşı, kunduz taşığı)
c. 80a-12, 86b-11, 88b-1, 114a-4,
125a-4, 126a-11
yağı 122b-11
c.-i 80a-8
- cüzv A. kısım, parça, bölük
c. 41a-12
c.-dür 41a-10
c.-i 30a-10, 11, 35b-9(2)

- c.-lerine 35a-12
c.-lerüdür (evvelki c.) 11a-8
c.-ne 17a-3
- cüzvî A. küçük, az (cüz'î)
ma'ânileri 19a-5, 11
- cüzviyyât A. cüziyyât, ehemmiyetsiz,
değersiz şeyler
c.-ından 3a-5
- cüzâm A. cüzam hastalığı, vücutta
çıban ve yaralar oluşturan
miskin hastalığı [lepra]
c.-ı 9b-10, 133a-6
c.-uñ maddesi 133a-10
sebebi 133a-7
- Ç-**
- çaba zorlu, sürekli çalışma
ç.-dan 143b-13
- çalğa- sallamak, sallayarak karıştırmak
c.-duğda 62a-6
c.-yasin 76a-12, 85b-7
c.-yib 84a-12
- çalğan- sular içinde kalmak, tere
boğulmak
ç.-ur 96a-2
- çam çam, çamgillerden olan ağaçların
genel adı [pinus]
ç. ağacınınuñ kozakı 42a-10
- çamsakızı çam ağacından çıkarılan reçine
mastika, mastaki
[resina pistacia lentiscis]
ç. 142a-3
ç.-ni 139b-12
ç.-nuñ ç. perverdesi 132b-11
- çâre F. çare
ç. 79b-6, 130a-13
it- 74a-12
ç.-si 84b-9
- çegzin- dönmek, dolaşmak
(çigzinmek, çizginmek,
çezginmek)
ç.-mesi (baş ç.) 74b-7
- ç.-mesini (baş ç.) 72a-13, 93a-13
ç.-ür 22a-1
- çek- 1. uzatmak, tartmak, sıralamak
ç.-erise 36b-13, 37a-1, 5
ç.-icek 37a-3
ç.-mez 65a-13
2. bağlamak, sarıp sarmalamak
ç.-düklerinde (kundağ ç.) 50b-6
3. kullanmak
ç.mek (yay ç.) 64b-11
4. tedavi amacıyla ilaç sürmek,
kullanmak
ç.-mek gerek 87a-11, 106a-6,
107b-1, 4, 122b-6
5. suyu azalmak
ç.-mek gerek 107b-1
6. çekip, çıkarmak
ç.-esin 85b-2, 4, 86b-13, 87a-4,
91b-6
ç.-mek gerek 86b-7
- çekil- uzatılmak
ç.-ür 36a-11
- çekirdek çekirdek (çekirdeg)
ç. 95b-9, 101a-1, 103a-1
(üç ç.) 96a-6, 106b-9, 10,
126a-3, 132b-7
ç.-den 91b-4
ç.-e 112b-6
ç.-inden 73b-3, 101b-4
ç.-ile 101b-1
ç.-ini 102b-13
ç.-inüñ (ayva ç) 92b-11
(hayva ç. lu'âbi) 83b-10
- çekirdeksüz çekirdeksiz
ç. itlü kızıl üzüm 75b-4
kızıl üzüm 131b-9
- çeñe çene, dişlerin saplı bulunduğu
kemik parçası, fek[machoire]
ç. 37a-8
(aşağı ç.) 24a-1, 26a-2
ç.-de (aşağı ç.) 22b-11, 24a-2,
37b-5
(üstün ç. 22b-9, 23b-6,
24a-2
ç.-deki (üstün ç.) 23b-4
ç.-ñüñ ortası 23b-8
bendükçesi 25b-10
derisi 39a-4
(üstün ç. derzi) 25b-12
ç.-ye (üstün ç.) 23b-13
var- 81b-9
ç.-yi 37b-7

	(aşağı ç.) .26a-12		ç.-mağdan 116b-9
çenge[ā]lcük	küçük çengel, pterygium ? göz (plastik?) ameliyatında kullanılan bir âlet ç.-e ildür- 85b-3	çığıt	gebelerin yüzlerinde görülen koyu renkli lekeler, çil, leke [akne] ç.-ı gider- 155a-8
çerezlen	asıl yemek dışında yenilen yaş veya kuru yemiş gibi şeylerle beslenmek ç. 97a-1	çık-	1. çıkmak, atılmak ç.-a 18b-5 ç.-anı 68a-11 ç.-ıcağ 120a-3 ç.-mağa ço- 37a-13 ç.-ıp 82b-2
çetiñ	zor çetintin ç. ol- 138a-13		2. çıkmak, erişmek, bulunduğu yerden dışarıya geçmek ç.-ar 26b-2, 27a-12, 27b-1, 3, 6, 10, 28a-1, 28b-6, 31b-1, 3, 32a-13, 32b-7, 44a-13, 81b-12 ç.-miş (murdâr ilikden ç. sinir) 27a-4
çevgân	F. atlara binilerek değneklerle oyunan oyun , cirit, polo çavgan ileri fırlamak, atmak ç. oyna- 64b-11		ç.-an 27b-2, 28a-7, 13, 28b-4, 29b-1, bil boğunlarından ç- 29a-2 sekirdenden ç- 29b-1
çevre	bir şeyin yakını, dolayı ç.-sındağı (kulağların ç.) 27b-12 ç.-sindeki (bağarsuğun ç.) 35a-5, 6, 11 (bağırsağın ç.) 30b-1, 3, (‘uzvun ç.) 71b-7 ç.-ini 121b-4		ç.-duğı 33b-10 ç.-sa 115b-10 3. çıkmak, elde edilmek, sağlanmak ç.-a 73a-4 4. suyu gitmek, özü kalmak ç.-a kuvveti çık- 135b-2, 145a-4 5. ulaşmak, uzanmak ç.-ar 31b-8 ç.-mağa 139a-1 6. oluşmak, meydana gelmek ç.-ar 112b-3 ç.-mağa 151a-11 7. (güneş için) doğmak, yükselmek ç.-ıcağ (güneş ç.) 144a-5
çevür-	1. çevirmek, döndermek ç.-ür 31a-9, 33b-11, 2. sarmak, kuşatmak, ç.-ür 40a-4, 41a-1		çıkār-
çeyne-	çiğnemek, ezmek ç.-yesin 85b-6 ç.-mek gerek 98a-12, 98b-5 ç.-yip 98b-5		1. çıkarmak, bulunduğu yerden dışarıya geçirmek ç.-asın 85b-1, 134a-10 ç.-ur 42a-7 2. çıkarmak, elde etmek, sağlamak ç.-asın 83b-11, 91a-6, 94b-1 3. kaldırmak, kullanmamak ç.-asın 113a-2 4. döküntülü hastalığa tutulmak ç.-isar 137b-8
çeynemek	çiğnemek, ezmek işi, ameliyesi ç. 53b-4 ç.-ün kuvveti 81b-12		çiçek
çeynenmiş	çiğnenmiş,ü ezilmiş ç. ta‘am 40b-13		irinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan, ateşli, ağrılı bir hastalık[smalll pox] ç. 137b-1, 8 ç.-den 137b-9 ç.-i 9b-13, 137a-12 ç.-ün 137b-9
çıban	deride irin birikmesi ç.-lar 53a-9		
çıbuğ	çubuk.kol çubuğu ç.-ıdur (kolun ç.) 24a-10 ç.-un aşağı ucı 32b-2 ucı 24a-8		
çıgır-	bağırarak, haykırmak		

- çiçek bie bitkinin üreme organlarını taşıyan çoğu renkli, kokulu bölümü
 ç.-i (ızdır ç.) 104b-10
 (kaşun ç.) 103b-10
 ç.-in ('aşfüruñ ç.) 136a-7
 ç.-ini (kaşak ç.) 84a-1
- çift birbirini tamamlayan iki tekten oluşan şey(bkz. çift)
 ç. (altıncı ç.) 26a-13, 26b-2, 28b-9
 (beşinci ç.) 26a-7, 28a-2
 (bir ç.) 35b-1
 (bir ç. siñir) 27b-1
 (biş ç.) 27a-10
 (bu ç.) 25b-4, 27b-4
 (dört ç.) 27a-10
 (dört ç. süñüg) 29b-1
 (dördüncü ç.) 27b-13
 (evvelki ç.) 28b-5
 (ikinci ç.) 27b-5
 (sekizinci ç.) 28a-11
 (üç ç.) 29b-3
 (üçüncü ç.) 27b-9
 (yidinci ç.) 28a-10
 ç.-de 25b-9
 ç.-den (üçüncü ç.) 26b-3
 (yidinci ç.) 26b-3
 ç.-dür (oniki ç.) 28b-4
 (yidi ç.) 25b-3
 (yigirmi toşuz ç. 27a-8
 ç.-e (üçüncü ç.) 25b-9
 (bu iki.) 29a-8
 ç.-i (bir ç.) 29b-1
 (ikinci ç.) 25b-7
 (on iki ç.) 27a-9
 (sekiz ç.) 27a-8
 (üç ç) 29b-3
 ç.-üñ (altıncı ç. 28a-7
 (biş) ç. 29a-2
 (dördüncü ç. ibtidāsı) 26a-3
 (evvelki) ç.25b-7
 (kaşan on ç. 28b-13
 (siñir ç. 27b-2
 (yidinci ç. ekşeri) 27a-5
- çig çiğ, olgunlaşmamış
 çig 150a-8
 ol- 53b-1
- çigle çiğ olarak
 ç. 88a-2
- çigne- çignemek
 ç.-mek 65b-8
- çiñenmeksüz çiñeme ve yutma güçlüğü
 ç. düş- 143b-3
- çini balçıktan yapılmış süslü ve sırlı eşya
 ç. kaş 104b-2
- çivit sıcak ölkelerde yetişen ot ve bundan elde edilen boya[semen ipomea hederaca] (bkz. haşbu'l nil)
 ç. şuyı 60a-5
 toşmı 132b-6
- çoğan çöven otu, helvacı kökü, dalları ve kökü gıda ve temizlikte kullanılan bitki [gypsophila struthium] (bkz. küñdüs)
 ç. 135b-9
 ç.-ı (yaşıl ç.) 129a-10
 (** ç.) 136a-1
- çok çok, fazla
 ç. 15b-9, 25b-9, 30b-3, 8, 42b-3, 6, 47b-11, 50b-3, 8, 61b-9, 66a-7, 66b-7(3), 12, 67a-3, 74a-3, 86b-3, 87a-10, 87b-10, 88a-2, 3, 90b-13, 94a-7, 95a-3, 102a-4, 116b-2, 10, 118a-3, 8, 119a-1, 5(2), 127a-11, 130a-9, 10, 131b-12, 133b-12, 134b-1, 135a-6, 138a-1, 139a-8, 143a-2, 143b-4, 151b-11, 152b-5, 153a-8, 153b-3,
 biş- 15a-12, 15b-8,
 eglen- 61b-11, 63a-10
 ol- 52a-13, 53a-7, 63a-10, 65a-3, 66a-7, 83a-6, 117b-7, 120a-2, 121a-9, 140a-10, 153b-6
 otur- 65b-13
 şavut- 69a-4
 ç.-danısa 92a-12
 ç.-dur 42b-13, 43a-8, 43b-2, 13 52a-1, 57a-11, 147b-9, 148a-11, 153b-11, 155b-9, 11, 156b-4, 11, 155b-11
 ç.-ı 36a-6
 (çoğı) 47b-6
 ('ināyetüñ ç.) 138b-8
 ç.-ımı ('illetlerinüñ ç.) 158a-9
 ç.-ısa 52a-8, 83b-4

- çoğal- çoğalmak,artmak,birikmek
ç.-ur 53a-12, 143a-13
- çokça çok olarak
ç. 35a-13, 97b-4, 105a-12
- çokluk çokluk (çokluğ) (bkz. Çokluk)
ç.-ı 52b-3
ç.-ın 61b-3
ç.-ına 61b-7, 63b-5,
(aḥlāṭuñ ç.) 60bb-12
(tütünlü buḡaruñ ç.) 52b-4
ç.-ından (bevlüñ ç. 61b-8
(kan ç.) 136b-1
(mādde-yi ḥabişenüñ ç.)
51a-13
mādde-yi ṭayyibenüñ ç.)
51a-13
(māddenüñ ç.) 48b-8,
51a-3
(yilüñ ç.) 63b-5
- çokluk çokluk (bkz. çokluk)
ç.-ı 61b-12
(bevlüñ ç.) 61b-8
ç.-ından (şafra ç.) 109a-9
(sevdā .) 109b-2
(menī ç.) 120a-1
ç.-ındanısa (kanıñ ç.) 136b-3
- çorağ bitkisi iyi olmayan veya hiç bitki
vermeyen toprak
ç. yirüñ ekini 129b-5
- çök- çökmek, oturmak
ç.-e 62a-7
ç.-er 14b-10, 62a-3, 63b-4,
dibine ç.- 14b-10, 62a-3,
63b-4,
ç.-miş ol- 62a-5
- çölmek çömlük, topraktan kap
ç. dönder- 121b-2
ç.-de 112b-13
ç.-üñ dibi 121b-3
- çöp F. çöp
ç.-inden 73b-3
- çörek az yağlı, yumurtalı, hamur işi
ç.-üñ qaraca otı 82b-1
- çörek otı çörek otu, düğün çiçeğigillerden
bitki ve bunun siyah tohumu
(bkz. şüniz)
ç. o 95a-8, 101b-9
- çöz- çözmek, bağını açmak
ç.üp 117a-7
- çukur vücudun diğer uzuvlara göre daha
aşağı çökmüş kısmı , hufre
[fossa, recassus]
ç.24a-7
ç. itli 41b-4
ol- 21b-12, 105a-9 tıp ile ilgili
(bağıruñ aylak ç. Yiri) 29b-8
(ṭalaḡuñ ç. Yiri) 30a-9
ç.-ı 22a-6
(ense ç. 26a-13
ç.-ıdur (mê‘denüñ ç.) 41a-11
ç.-ında. 22b-3
ç.-ına (süñgüñ ç.) 22a-1
(omzuñ ç.) 24a-6
ç.-larında (ḡayalaruñ ç.) 48a-6
- çukurca kalp önünün oyuk şeklindeki
çukuru
ç. (bağıruñ ç. yiri) 70b-10
ç.-dur 70b-7
- çukurlan- kaybolur gibi olmak, görünmez
olmak
ç.-ur (gözler ç.) 74b-10
- çüft birbirini tamamlayan iki tekten oluşan
şey (bkz. çift)
ç.-e (evvelki ç.) .25b-4 çün
- çün F. çünkü, eğer, gibi
ç.-kim 14b-1
- çürüt- çürütmek, vücuttaki yarayı veya
kitleyi kurutup yok etmek
ç.-ür 114b-7
- çürük yersiz, gereksiz
ç. endişe 77a-11
- çüvāl-düz F. çuvaldız, büyük iğne
ç. 59a-5

D-

- dāfi' a A. defeden, sindirilemeyen
maddelerin dışarıya atılması kuvveti ve bunun süreci [ekspulsiyon]
d.-dan (kuvvet-i d.) 50b-11 (za' f-ı d.) 48b-6
d.-dur 18b-1 (kuvvet-i d.) 20a-7
- dağ damga yapmak, dağlamak [cauterisation]
d. ur- 68b-1
- dağla- dağlamak
d.-yalar muhkem d- 140b-5
d.-yasın bir bir d- 87a-4
- dağıl- dağılmak, yayılmak
d.-duğı d. ħal 29a-11
- dağıt gidermek yok etmek
d.-ur yılleri d. 158a-12 (dağıdur)
- dahı dahi, de, hatta, bile
d. 2b-12, 10b-12, 11a-1, 2, 3, 7, 12a-2, 9, 12b-2, 8, 13a-1, 12, 14b-3, 16a-3, 5, 8, 16b-9, 17a-7, 9, 10, 11, 12, 17b-1, 2, 3, 9, 13, 18a-8, 18b-8, 19a-13, 19b-3, 6, 20b-3, 7, 21b-8, 22a-7, 10, 23a-4, 23b-10, 11, 24b-6, 27a-11, 28a-5, 28b-10, 29a-1, 8, 29b-13, 30b-3, 31b-2, 9, 32a-7, 32b-1, 6, 10, 33a-4, 9, 33b-13, 34a-2, 10, 13, 34b-4, 7, 8, 35a-2, 3, 4, 35b-6, 36a-5, 36b-6, 11, 37a-4, 12(2), 38a-8(2), 38b-11, 40a-7, 8, 12, 40b-1, 41a-1, 42b-3, 5, 7, 44a-10, 12, 46a-2, 46b-13, 47b-7, 48b-9, 49a-5, 50a-13, 52a-8, 10, 12, 52b-1, 2, 9, 53b-2, 5, 56b-11, 13, 57a-7, 57b-5, 7, 8, 58a-3, 5, 13, 58b-2, 59a-4, 60a-9, 61b-8, 64a-2, 65a-2, 65b-13, 66a-3, 9, 11, 12, 67a-7, 72b-11, 74a-10, 12, 74b-4, 11, 13, 75a-11, 75b-8, 76b-10, 78a-1(2), 11, 78b-5, 80a-9, 81b-5, 82b-13, 83a-12, 83b-12, 13, 85a-2, 86a-8, 87b-11, 88a-11, 88b-2, 90a-2, 10, 90b-12, 92b-4, 95a-2(2), 4, 99a-5, 100b-4, 12, 102b-13, 105a-5, 105b-4, 106a-7, 108b-3, 109b-4(2), 110a-12, 110b-8, 111b-1, 112b-2, 3, 8, 114a-13, 114b-3, 4, 115a-1, 10, 115b-4, 116b-2, 117a-7, 117b-2, 5(2), 6, 118a-4, 6, 7, 8, 11, 119a-13, 121a-3, 7, 121b-8, 124b-10, 125b-6, 126a-13, 126b-5, 129a-2, 8, 130b-2, 131a-1, 135b-11, 12, 137a-10, 11, 137b-2, 139a-2, 9, 140b-2, 10, 141a-5, 11, 142b-1, 2, 3, 143a-4, 5, 143b-2, 5, 145a-1, 4, 13, 145b-5, 10, 146a-4, 146b-8, 9, 147a-7, 149a-9(2), 10, 149b-11, 150a-9, 10, 13, 151a-4, 151b-4, 10, 11, 152a-1, 5, 8, 9, 13, 153a-1, 12, 153b-13, 154b-7, 155a-2, 9, 155b-6, 156a-4, 156b-6(2), 10, 157a-5, 9, 159a-9, 13, 160a-7, 160b-6
- dāhil A. iç, içeri, içinde
d. ol- 12a-10, 12b-3
d.-dan 51a-8, 10, 51b-7
d.-dur 57a-8
- dāḥi lūn A. dāhili olarak kullanılan merhem
d. 141b-6 (merhem-i d.) 140a-7 (merhem-i d. sıfatu) 141b-7
d.-uñ (merhem-i d. terkibi) 141b-13
- dā'imā A. devamlı, sürekli
d. 20b-3, 82a-1, 92b-8, 94b-8, 97a-1, 98a-3, 120b-12, 112b-4, 121a-6, 128a-12, 13, 134b-13, 137b-3, 141a-12, 143b-11, 12, 146a-13
- dā'ine A. balgamdan kaynaklanıp ateşin yükseldiği fakat titremenin görülmeyeceği humma (bkz. rıb-ı dā'ine)
d. 145b-3 (rıb'ı d.) 145b-13
d.-nüñ 146a-2 (ḥummā-yı d.) 145a-8
d.-sinden (balgamuñ d.) 146a-5

- dāḳiḳ A. ince
d. 41b-10 (diḳāḳ)
(meā²-y1 d.) 30b-5
(bkz. nabz-ı dāḳiḳ)
- dāl A. iki büküm olmuş şey
d.-a 26b-1
- dāne F. 1. tohum, çekirdek
d. 147b-3
(bkz. siyah dāne)
d.-ler 147b-2
d.-lerde 148b-9
d.-leri 10a-8, 147a-1
d.-si 42a-13
d.-ne üzüm d. 113b-3
tut d. 113b-4
2. tane, sayı
d. 73b-4(2), 91a-2, 3(2)
- dāriḳī nī F. tarçın, defnegillerden bir
ağaç ve bahar gibi
kullanılan kabuğu
[cinnamomum]
d. 104b-9, 111b-3, 117b-11,
118a-13, 158a-7
d.-la 97a-10, 119a-6
- dār-ı fulful F-A başbiberi, uzun biber
(bkz. fulful)
d. f. 87b-1, 97a-8, 124b-6
- datlu tatlı, yumuşak (bkz. tatlu)
datlu kabaḳ 76b-5
şuyiñ 119a-11
ol-119b-4
- dā`ü`l-fil A. ayak şişmesi [elefantiasis]
d. f.-i 9b-1, 127b-8
- dā`ü`l-ḥayye A. deri soyulması
biçiminde görülen
hastalık [excoriation]
[ophisiasis]
(bkz. ilan rencin)
d.ḥ 9b-7, 129a-13
d.ḥ-de 129b-2, 6
- dā`ü`ş-ş`aleb A. saç sakal dökülmesi
biçiminde görülen
hastalık, saçkıran
[alopecy]
(bkz..dilkü rencin)
d.-de 129b-1
d. -i 129a-13
(dā`ü`ş-ş`al[e]bi) 9b-6,
- da`vā A. herhangi bir konu üzerinde
hususî fikir ileri sürme
d. ḳıl- 77b-3
- da`vet A. çağrı, çağırma
d. it- 19b-5, 6
- ḳayyıḳ A. pek dar
ḳ.-dur (nabz-ı ḳ.) 54b-6
- debelik fitık, iç organlardan kimilerinin
karın çeperini geçerek şişkinlik
yapması [hernia] (bkz. futḳ)
d.-i 9a-8, 116b-7
- debūr A. batı rüzgarı, batıdan esen
yel
d. 46a-10,
d.-ıla 43b-7
- deceyn A. iki şah damar
d.-den 133a-7
- def A. savmak, def etmek
d. it- 14b-5, 41b-13, 43b-4,
61b-10, 72a-3, 98b-2,
99b-5, 102b-7, 129a-11,
150a-1, 13, 150b-8, 12,
151a-2, 155b-5,
156b-6, 157a-4, 6, 9,
157b-12, 158a-4, 9, 158b-1,
2, 159b-7,
eyle- 150a-5
ḳıl 43b-8
ol- 93a-10, 101a-12, 138a-8,
152b-12
- def`a A. kere, kez
d. 83a-12, 91a-12, 123b-5(2),
128a-4
d.-da 48b-13, 49a-2, 64a-2,
107a-12
d.-larda 90b-3
- defni defne ağacı
(laurus nobilis)
d. 113b-13
yağı 88b-5, 136a-4
yaprağı 125a-6
d.-den 122b-7
- deg- ulaşmak, erişmek, dokunmak
d.-miş ol- 102a-4
- degin kadar, dek, denli
d. 8a-6, 16b-9, 12, 17a-1, 18a-5,

- 20a-11, 13, 20b-1, 25b-12,
28a-5, 7, 9, 28b-2, 3, 8,
29a-4, 8, 13(2), 29b-2, 13,
30a-11(2), 13(2), 30b-4,
11, 13, 31a-2, 7, 10, 11,
31b-9, 32b-2, 9, 11, 12,
33a-3, 4, 5, 6, 9, 11, 13,
34a-5, 34b-8, 10, 11, 13,
35a-7, 8, 35b-1, 3, 7, 8,
36a-6, 38a-1, 42b-4, 43a-4,
43b-4, 44a-3, 45b-2, 48b-13,
49a-1, 3, 58b-6, 7, 9, 59a-4,
5, 62a-7, 73a-8, 74a-5(2),
91b-12, 94a-1, 104b-13,
105b-11, 108a-10, 108b-10,
11, 110b-5, 6, 112b-7,
113a-10, 116b-11, 119b-13,
121b-6, 122a-12, 124a-3,
124b-10, 125b-3, 13, 126a-12,
126b-4, 12, 13, 128a-6,
142a-11, 143a-10, 147b-6,
157a-12, 157b-7
d.-dür 20b-4, 8, 12, 21a-2,
26a-6, 41b-1,
64b-4, 146b-6
- degirmen değirmen
d.-e tart- 100a-7
- degirmi yuvarlak [teres, rotundus]
d. cism 41a-8
ulama- 21b-13
kızıl yara 62b-5
sekiz d. tamar 30a-2
baş 22a-1, 71b-13
degül 22a-8
d.-dür (başı d.) 24a-6
- degirmice yuvarlakça
d.-ler üzüm danesi 113b-3
- degre- dokundurmak, yapmak
d.-ler (hâfâ d.) 50b-8
- degül değil
d. 11a-4, 39a-7, 58a-7,
107b-1, 114a-6,
d.-dür 11b-12, 16a-7, 8, 17a-6,
7, 21b-9, 22a-4, 5, 6,
8, 10, 38a-9, 39a-3,
44b-9, 47a-10, 13, 48a-9,
58a-5(2), 58b-11, 69a-8,
11, 77b-9, 94b-10,
95a-6, 105b-5, 123a-7,
140a-12, 140b-2,, 146a-9,
149a-7, 151a-10, 153b-13
d.-(i)se 63b-1, 72b-11, 12, 93b-3,
- 111a-10, 123b-11
- degür- işlemek, yapmak
d.-eler hâfâ d- 50b-8
- dehmersâ A. "jinekolojide " kısırlığı
tedavi etmekte
kullanılan macun
d. (ma' cün-ı d.) 120b-12
- delâlet A. bir şeyin delili olma,
tanıklık
d. 60b-9
d. it 6a-3, 8, 9, 49a-8, 51b-13,
52a-3, 4, 5, 6, 7, 9, 10,
11, 13, 52b-1, 2, 3(2), 4,
5(2), 6, 7(2), 8, 9, 10,
11(2), 12, 13, 53a-1, 3, 5,
54a-11, 13, 54b-2, 5, 7,
9, 11, 13, 55a-2, 6, 7, 9,
13, 55b-2, 7, 8, 9, 56a-2,
3, 4, 9, 11, 56b-1, 2, 3,
6, 11, 57a-3, 57b-4, 5, 8,
58a-2, 7, 9, 58b-3, 10,
59a-10, 59b-11, 13, 60a-3,
4, 6, 8, 10, 12, 60b-1, 2,
3, 4, 9(2), 10(2), 11, 12,
61a-1, 6, 7, 8, 9, 12, 13,
61b-7, 9, 12(2), 62b-1, 3,
4, 8, 9, 12, 63a-1, 3, 4, 7,
8, 9, 10, 13, 63b-1, 5, 6, 7,
77b-8,
d.-i 56b-11, 57a-7,
- del- delmek
d.-mek gerek 121b-3
- delil A. kanıt
d. 2a-4
- delk A. el ile oğma, sürme, masaj
oğuşturma bkz. ovmak
d. 65a-3
d.-i riyâzet ve d. 6b-10, 64b-2,
- delük(g) delik, bir yandan bir yana açılı
deşik
d. 121b-3
d.-e 121b-4
2. havanın veya akıcı bir
maddenin geçtiği boşluk
d. 26b-2, 27b-3, 4
d.-den 26b-2, 3, 27b-3, 59a-6,
115a-11
(ol iki d.) 26b-2
d.-e 115a-4, 121b-4
d.-i 115a-5
d.-leri 23b-11

d.-inden (boğununuñ d.) 29a-10 (burnuñ d.) 82a-7 (evvelki d.) 29a-10 d.-üne (kulağunuñ d.) 26a-10	d. 131a-2
delüklü delikli, delinmiş d.-dür 23b-11	depe tepe, başın üst bölümü (bkz. tepe) d. süñüğü 39b-6
dem A. kan d. iriş- 66a-1 (-i tabî'î) 14a-12 tut- 110b-3	depren- kımıldanmak, sarsılmak, harekete getirilmek (bkz. tebretmek) d.-meye 38b-5
dem be-dem A. vakit vakit, daima d. 45b-5, 81b-5, 82b-2, 86a-3, 92a-11, 93b-12, 98a-12, 98b-11, 102a-7, 106a-10, 107a-12, 110a-9, 110b-3, 138b-10, 12	depret- kımıldatmak, sarsmak, harekete getirmek (bkz. tebretmek) d.-ür 151b-6
demevî A. 1. imtila . bedende kan fazlalığı ve bunun arazları [sanquine] beden 71a-13 hılî 99b-4 2. kan kürelerinin yoğun biçimde görüldüğü marazlı idrar d. 62a-13, 63a-12	der derinin gözeneklerinden sızan sıvı ter d. yolu 64b-6 d. yolları 50a2, 7, 9, d.-ile қо- (terile) 143a-5
demrenkeş A. ameliyatlarda kullanılan bir çeşit makas veya kıl çekecek âlet d.-ile çek- 91b-6	derd dert d.-lerine 3a-2
demür demir (bkz. demür boğı) d. pāresi 80a-5 d.-î 132a-5	derece A. derece, basamak, miktar sıcaklık ölçen derece d.-de 47a-7, 9 11, 13, 147b-2, 4, 8, 10, 12, 148a-1, 2, 3, 6(2), 8, 9, 148b-1, 4, 150a-3, 150b-2, 8, 13, 151a-3, 151b-9, 152a-2, 7, 152b-4, 5, 153a-3(2), 7, 11(2), 153b-4, 154a-4, 5, 12, 155a-3, 155b-9, 13, 156b-7, 13, 157a-1, 157a-3, 10, 157b-1(2), d.-dedür 147b-5, 12 d.-ye 147b-6, 157a-12 d.-leri 47a-6, 68b-7 d.-lerinden 68b-8 d.-nüñ (ikinci d. ağırı) 147b-6, 152a-10, 155a-7, 157a-12 (ikinci d. evveli) 153a-6, 155a-6
demür boğı demir dışığı, ergime durumundaki demirin yüzeyinde toplanan camsı madde (demir cürufu) d. b.-ı 135b-13	deri deri, cilt, insan ve hayvan vücudunu kaplayan canlı örtü, [membran] [cutis, peu] (bkz. gışâ) d. 38a-12, 39a-8, 65a-12, 129b-2 133b-3 altı 128b-7, 134b-7 yüzi 131a-7, 8 d.-de 38b-2, 9 d.-den 155a-8
dendāne F. taç, alın kemiği ile müşterek olan kemik [coronal sutu] d.-si (kafanuñ d.) 22a-13	
deñiz deniz d. 46b-1 mevci 57b-10 d.-lerüñ ihtilāfı 46a-5, 11	
deñizköpüğü lüle taşı. ilaç yapımında kullanılan doğal renkli [magnezyum silikat]	

d.-dür (ādi d.) 38b-2		benzer yiv, derz-i lāmī
d.-yi 133b-3		[lambdoid sutur]
d.-nüñ altı 39a-1	d. 26b-1	
ardı 133a-12		
aşağa ucu 39a-4	derz-i iklîli A.	taç yivi [curoanal sutur]
beşinci sınıfı 38b-13	d. 23a-10	
tışra yüzü 38a-13	derz-i zicci A.	yiv, çizik gibi ince
teşrihin 5b-6, 38a-11		oyuk, ok suturu
yüzü 131b-11		[sagıtal sutur]
d.-si alın d. 37a-7, 38b-6	d.(-i zicci) 23a-5	
d.-dür (iki yanağıñ d.) 39a-1		
d.-sin (alın d.) 37b-9	desimî A.	desemî, yağlı tortu .
d.-sinde (aya d.) 38b-3		böbreklerin bölgesindeki
(alın d.) 38b-5		yağın çözüldüğüne
(alın ikinci d.) 38b-5		işaret eder
(iki dudacağıñ d.) 38b-10	d. 62a-10, 63a-1	
(koluñ d.) 28b-9		
(yüzüñ d.) 25b-13		
(karunuñ ve koluñ d.) 28b-9	deş-	deşmek, açmak, yarmak
d.-sine (başun d.) 27b-7	d.-erler 114b-12	
(bedenüñ d.) 39a-7		
(çeñeñün d.) 39a-5	deşil-	deşilmek, açılmak, yarılmak
(karunuñ ve koluñ d.) 28b-9		d.-düğine (bevl yollarıñ d.) 63a-2
d.-sile (alın d.) 39a-8	d.-e 139b-10	
(baluğuñ d.) 130b-7	d.-icek 127b-10	
	d.-se 139b-9	
derin derin	deşîşî A.	yarma (kaba kırılmış tahıl) .
d. degül 22a-6		kaba arpa tanelerine
kes- 85b-5		benzeyen beyaz ve kırmızı
yiri 33a-6		pulların görüldüğü tortu.
yirleri 33a-6		mesanede hastalık olduğuna
derince dibi yüzünden uzak gibi olan		işaret eder
d. çukur 21b-12	d. 62a-10, 62b-9,	
derlet- terleme, terleme hastalığı (tifo)	deşî A.	kumlu (toprak)
d.-esin (biraz d-) 138a-12	d.-si 152a-1	
d.-meyip 135a-1		
dermān A. ilaç, çare	devā ³ A.	çare, tedbir, ilaç
d. bul- 3a-2		d. (y1 ğızāyî) 46b-9, 13
der-mizāc F. mizaç içinde		(y1 mu ⁴ tedil 46b-8, 12
d 154a-4		(y1 mu ⁴ lağ) 46b-9
		(y1 semm) 46b-9, 13
derz A. birbirine bitişik iki şey	devālî A.	damar hastalığı, varis
arasındaki hat, yiv	d. 127a-9	
başın ek yeri [sudur]	d.-yi 9a-13, 127a-7	
d. (bkz. ↓ derz-i dālî , derz-i iklîli,	devā ⁴ ü ¹ misk A.	misk ile yapılan ve
derz-i zicci)		afrodizyak olarak
d.-e 23a-4		kullanılan ilaç
d.-ne 23a-10	d. m. 96a-3, 119a-2	
(üstün çeñenüñ d.) 25b-12	d. m. -den 121a-1	
d.-leri (baş süñüklerinüñ d.) 21b-10		
derz-i dālî A. iki kat olmuş, dala	devril-	dönmek, çevrilmek
	d.-ür 83a-5	

- devvār A. baş dönmesi hastalığı ile ilgili [migren] (bkz. baş çegzinmesi) d. 72a-13 144b-1, 4, 143b-10, 145a-7, 145b-3, 13, 146a-1, 154a-2, d.-dükleri 30b-1, 7, 31a-6, 69b-5, 110b-1, d.-isen 100b-5
- dıbķ A. ökse otunun saplarından çıkartılan macun d.-ı 115a-2 dib dip, kök d.-i 23b-5 d.-inde 62a-7 (çölmegüñ d.) 121b-13 d.-indeki (dil d. saçanaķlar) 26b-5 d.-indendür 41a-1 d.-ine 14b-10, 62a-5, 7, (dirsegüñ d.) 28b-2 çök- 62a-3, 63b-4, çökmiş ol- 62a-5 d.-lerine (dişlerinüñ d.) .26a-2
- dıķıl- tıklılmak d.-a 51a-1
- dıķ-ı mümeddid tavuk karası ?? veya (dilatation) (mümeddide =tensor) d. m 51b-9
- dıķķ A. eğri işeme d. işemelü kişi 44b-10 dib kelem d.k 152b-7 d.k.-i 87a-10
- dıķķ A. ince ağrı, erime hastalığı d. ısıtması 93a-13 (ħummā-yı d.) 142b-8, 146b-11 d.-dur (ħummā-yı d.) 142b-8 dibāgat A. (bir şeyi-mideyi) terbiye etme d. it-159a-9
- di- demek, söylemek d.-digümüz 16a-2 d.-diler 23b-8 d.-rler 12a-1, 6, 9, 12, 12b-2, 8, 11, 13, 13a-1, 13b-3, 4(2), 6, 8, 13, 14a-2, 4, 6, 9, 14b-4, 6, 17a-11, 12, 18a-9, 11, 21b-6, 7, 22a-11, 23a-5, 7, 9, 10, 23b-2, 24a-9, 10, 13, 25a-3, 8, 25b-4, 9, 26a-8, 26b-1, 11, 29b-8, 12, 31b-9, 34a-9, 32a-1, 4, 11, 13, 32b-5, 33a-12, 33b-1, 8, 36a-8, 38b-1(2), 6, 39b-10, 11, 40a-4, 6, 7, 9, 10, 13, 40b-2, 3, 4, 13, 41a-5, 11, 12, 41b-9(2), 10, 11, 12(2), 42b-13, 43b-5, 44b-3(2), 4, 12(2), 13(2), 49a-9, 57b-6, 9, 58a-3, 7, 11, 58b-4, 11, 59a-1, 3, 7, 8, 62a-10(3), 11, 13, 62b-6, 11, 63b-3, 4, 84a-7, 84b-6, 88b-2, 102a-1, 105a-6, 7, 8, 114b-11, 124b-3, 126a-7, 127a-9, 128a-2, 128b-6, 143a-12, dikrek kuvvetli, sağlam d. it 43b-2 ol- 38b-13, 52a-9
- dik dik d. yukaru git- 34b-3, yukaruya var- 31b-10, 32a-2 34a-4
- dil 1. dil tat alma ve konuşma organı d. 37a-8, 40b-9, 53a-9, 53b-3 90a-2, 9, 13, 90b-4 ağrılığı 158b-4 altı 90a-4, 92b-8 dibi 26b-5 şiş- 8a-2, 89b-11 üstü 25b-13 d.-de 37b-10 d.-deki saçanaķlar 27a-5 d.-e 26a-1, 43a-7, d.-i 39a-13 ķuru- 144a-2 şarar- 76b-9, 144a-1 d.-üñ menfa'atı 40b-13 2. lisan d.-ince (türkī d.) 2b-13, 3a-8
- dile- dilemek d.-düm 3a-4 d.-rem 4a-7

- d.-riseñ 78a-4, 130a-13
d.-meye 117a-13
- dilkü renci saç döken hastalığı, saçkıran,
[alopesi] (bkz. dā'ü'l şa'leb)
d. r.-n 9b-6, 129a-13
- dimāğ A. dimağ, mağz, kafatasının
iki yanında duyum ve bilinç
merkezlerinin bulunduğu
organ [cerebrum]
(bkz. beyin)
d. 39b-1, 3, 77a-8
tecvîfi 19a-1, 4
(muḳaddim-i d.) 39b-9
(mu'ahḫar-ı d.) 39b-11
(ümmü'l d.) 39b-5
d.-a 77a-7, 151a-11, 156a-13,
117b-5
(illet olan d.) 157b-2
(şavuk d.) 156b-11
(zai'if d.) 157a-11
d.-dan 16b-9, 25b-1, 3, 158b-4
d.-dadur 77b-8
d.-daki galiz ruḫbeti 156a-13
yili 156b-1
d.-dur 16b-1, 17b-7
(maḫalli d.) 20a-13
(mu'ḫḫar-ı d.) 19b-2
d.-ı 5b-7, 39a-12, 56b-7, 64b-10,
77a-8, 86b-4, 156b-4
(ḫastanuñ d.) 83b-1
d.-ıla 39b-12
d.-ları 2b-7, 156b-4
d.-uñ ḫarâretine 156a-10
ḫarâretini ??, 157a-2, 4
ḫidmet-kârlarıdır 16b-8
ilk tecvifi 25b-5
mutavassıt-ı tecvifi 19a-10,
13
muahḫar-ı dimağ 39b-11
perdesi 76a-1,
ruḫ yolında 79b-2
şekli 39b-7
tecviflerinde 79b-2
tecviflerinden 80b-8
yollarından 78b-3
(muḳaddem-i d.) 25b-5
(muḳaddim-i d.) 39b-9
- dimek söylemek
d. ol- 77a-3
- din A. Allah'a inanma ve bağlanma
d. ilmi 2a-7
d.-lerin 2b-1
- dinlendir- dindirmek, ağrı ve sızıyı kesmek
d.-e sızusun d- 123b-13
- dinleñdür- dinlendirmek, istirahat
ettirmek
d.-esin 134a-1, 3
d.-mek gerek 77b-11, 120b-13
- dir- dermek, toplamak, biriktirmek
d.-se gerek 139b-9
- direk direk
d. 23b-6
- direm A. okkanın dörtüzdde biri
değerinde bir ağırlık ölçüsü
d. 73a-1, 3, 4, 7(2), 73b-3, 4, 5,
7(2), 8, 9, 11(2), 7, 75a-3, 4,
5, 7, 10, 75b-4(2), 5(2), 6(2),
78b-12, 13, 79a-1, 5, 6, 8, 9,
82a-5, 85a-4(3), 5(3), 86a-9,
10(2), 12, 86b-6, 7, 87a-12,
87b-1, 2, 5, 6(2), 7(2),
91a-3, 4, 91b-2(2), 3(2), 4,
92a-8, 9(2), 10, 92b-10,
11(2), 94a-2, 3, 95b-11(2),
12, 96a-9, 10, 11(2),
96b-4, 5, 7, 8, 9, 10, (2),
97a-8, 97b-6(3), 7(2),
99b-10(2), 12, 13(3), 100a-1,
100b-2, 3, 5, 6, 101b-4(2), 6,
103a-8, 9, 10, 13, 103b-1(2),
10(2), 11, 12(2), 104a-1(2),
2, 8, 11(2), 13, 104b-8, 9,
10(2), 13, 105b-7, 8, 9, 11,
12(2), 13, 106a-9(2), 11,
106b-1, 3, 5(2), 6(2), 9(2),
108a-4(2), 5, 6, 7, 10(2), 13,
108b-2, 7, 109a-2(2), 3(3),
112a-5(2), 112b-5, 8, 10(2), 11,
113a-8, 114a-3, 4(2), 9, 10(2),
11, 114b-1, 2(2), 5, 7, 8,
11, 12, 13(3), 122a-1, 12,
122b-8(2), 9(2), 10, 11,
123b-9, 124a-2(3), 7,
124b-5(2), 6(2), 7(2), 8, 11,
12, 125a-1(2), 125b-8, 9(2),
10(2), 12, 126a-2, 3, 4, 8, 9,
10(2), 11, 126b-10, 11,
131a-2, 4(2), 10(2), 11, 12,
132a-3(3), 132b-5, 6(2), 7,
132b-9, 135a-9(2), 10(3),
11(3), 135a-12, 135b-2,
136a-6(2), 137a-7, 8, 9,
138b-5(2), 6(2), 141b-8, 9,
11, 12(2), 142a-1(3), 3,
4(2), 5(2), 6(2), 8, 9,

- 11, 144a-7, 8, 9 (2), 19 (2),
144b-12, 13(2), 145a-2, 4,
12(3), 13, 145b-1, 146b-3,
157b-6,
d.-den 73a-8, 75b-7, 105 b-9, 11,
108b-10, 110b-5, 6,
113a-9, 124a-3, 124b-9,
126a-12, 146b-6
d.-dür 105b-9, 132b-9,
d.-e 73a-8, 75a-7, 105b-9, 11,
108b-10, 110b-5, 6, 113a-10,
124a-3, 124b-10, 126a-12,
146b-6
d.-i 135a-13(2)
d.-in (bir d.) 144a-11
d.-ini 126b-12
- diril- 1. toplanmak, büzülmek
d.-ür 98b-1
2. ortaya çıkmak, oluşmak
d.-miş ol- 48a-7
d.-ür 32a-8, 36a-10
- dirle- terlemek []
d.-memek gerek 131b-12
- dirsek kol ile ön kol arasındaki
eklemin arka yanı
d. kıtı 32a-8
d.-e 28a-4
d.-deki yassı saçanağ 26b-5
d.-üñ dibi 28b-2
- diş 1. diş, çene kemiklerine dizili organ
[dens-dent]
d. iti 89b-3, 90a-7
itleri 89b-11
d.-ler 22b-4, 11, 23b-12, 24a-1
üstlenmiş olan d. 22b-4
eti şiş- 8a-3
d.-lerinüñ (aşağı çene d.) 26a-2
2. tarak gibi çentikli şeylerin
çıkıntıları
d.-leri (iki bıçkınuñ d.) 22a-12
d.-lerine bıçkınuñ d. 58a-11
- dişi kadın, canlıların erkeği tarafından
döllenecek biçimde olanı
[femininus]
d. 21a-11
d.-nüñ 21a-12
- ditre- titremek
d.-yü d. ... d. 59a-8
- ditreme titreme
d. olma- 145a-9
- d.-si olma- 146a-1
- ditremeksüz titremesiz
d. dut- 143a-5
düş- 143b-5
- ditret- titretmek (bkz. titrtmek)
d.-ür 146a-2
- diz kaval, baldır ve uyluk kemiğinin
birleştiği yer;
d.-dedür 25a-11
d.-degin 128a-6
d.-üñ ahiri 33a-8
- döğö Gr. havuç, maydanozgillerden
sebze ve etli kısmı,
pürçüklü
(bkz. yban keşüri)
d. 126b-9
- doğun- tutulmak, yakalanmak,
(bkz. tokunmak)
d.-miş (karuñ savuğına d. kişi)
44b-9
- dolaş- dolaşmak, birbirine geçip güç
çözülür duruma gelmek
(bkz. tolaşmak)
d.-up 34a11
d.-ur 28a-13
- doñuzbaşı ekseriyâ boyunda çıkan şiş, ur
sıraca da denilen bir tür çıban
(bkz. hñnâzîr)
d.-nı 10a-3
- dög- ezmek
d.-e 118b-12
d.-eler 73a-6, 73b-10, 88b-13,
111a-13, 112ab-5, 145a-13,
yumşak dög- 73a-2,
79a-11, 80a-7,
85a-7, 96a-7,
101a-11, 101b-10,
106a-3, 106b-10,
108b-5, 111a-9,
113a-9, 114b-10,
115a-4, 115b-13,
122a-11, 136a-3,
145a-12, 146b-4
eyle- 124b-8
d.-mek gerek 93b-8, 95b-4,
105b-8, 106b-6,
109a-4, 111b-13,
112a-4, 114a-12,
115b-6, 9, 119b-12,

- 126b-2, 11
d.-esin 87b-2, 91a-12, 116a-11,
124b-12, 136b-13, 138b-9,
139b-13,
yumşak döğ- 86a-11, 86b-12,
87a-12, 87b-4,
100b-8, 9,
101b-5, 7,
103b-13, 104a-2,
105b-10,
109b-11, 113a-2,
115b-1, 117a-3,
125a-5, 128a-9,
131b-9, 132a-4,
132b-7, 135b-7,
136a-6, 141a-2,
141b-8, 144a-10
- d.-ip 125b-13, 137a-9,
sık- 97b-2
(yumşak d.) 121b-11,
132b-12,
- döğül- döğülmüş, ezilmiş
d.-miş arpa 90a-7
beksümât 100b-3
gül 93a-8, 93b-5, 100a-6,
iflîmün 110b-6
isbidâ 115a-9
ot 132a-6
ol- 118b-8
- dök- sarfetmek, harçetmek
d.-esin 78a-11, 135b-3, 141b-9
bol bol d- 76b-7, 78a-4
d.-mek gerek 89b-8
- dökül- 1. dökme işi yapmak
d.-meye 64a-12
d.-ü dur- 71a-6
d.-ür 66a-1, 80b-13
2. akıtılmak, boşaltılmak
d.-ür 99b-4
- dön- 1 bulanmak, bulantı
d.-er gönül d- 97a-12, 97b-10,
103b-9
gönli d- 138b-1, 143b-12
d.-erise gönli d- 73b-13
d.-mek gönül d- 53b-4
d.-megi gönül d- 8b-2
d.-megine 157b-3
d.-megini gönül d- 158a-3
2. dönüşmek, değişmek, bozulmak
bir halden bir hale geçmek
d.-er 14b-4
balgama d- 154a-10
baraşa d- 132b-11
kana d- 47b-6, 149a-13
- şafrâya d- 154a-10, 155a-10
sevdâya d- 152a-12, 154a-11
155a-11
taşa d- 141a-9
d.-miş balgâmdan d- 60b-3
kandan d- 60a-13
şafradan d- 60a-12
sevdâya d- 127a-10
3. benzemek
d.-e kendüye d- 13a-7
d.-er 146b-12
d.-miş tulumâ dön- 133b-3
4. yönelmek, dönmek, dolaşmak,
geri gelmek
d.-en 57a-6
(yukarıya d. sınırlar) 26b-11
(iki bögrege d. sınırlar) 27a-4
- d.-er 20b-11, 26b-5, 26b-9,
28a-8, 13, 28b-2, 8,
57b-7, 59a-4
girüye d- 20b-11
- dönder- 1. döndermek
d.-mek gerek 121b-3
2. sağıklı kılmak eski haline
kavuşturmak
d.-mek gerek 10b-12
3. değiştirmek, başka şekle
çevirmek
d.-di 88a-4 (döndürdi)
d.-ür kana d. 43a-4
- döndermeklik sürdürmek, devam ettirmek
d. (mizâcına d.) 70a-5
- dönmeklik nabız atması
d.-i 58b-11
- dönüş dönmek, geri gelmek
d.-i 57b-8
- dört dört
d. 24b-6, 25a-10, 27a-10, 29b-1,
11, 38a-2, 3(2), 7, 47a-6,
50a-13, 59b-11, 61a-2,
69b-11, 73b-5, 106a-2, 9,
120b-12, 124b-8, 126b-12,
131a-13, 133a-2, 135a-3,
10, 138b-4, 141b-11, 142a-4, 6
bağş 20b-2
faşl 6b-13, 46a-2, 6,
66b-3
hıl 13a-11
keyfiyyet 11b-3
kısm 44b-11, 45a-1, 61a-2

- meretebe 60a-10
 naħiye 46a-3, 8
 nev^c 13b-2
 (on d. faşl) 7a-8,
 pare 22b-11, 24a-1,11
 vaķt 45b-3
 yıl 46a-8
 yüz 75a-3, 135a-12
 (on d.) 37b-11
 (yigirmi d.) 37b-5
 yüz elli 103b-11
 d.-dür 11a-8, 13a-7, 50a-10,
 d.-i (on d.) 24b-3
 d.-ünci faşl 5a-7, 5b-4, 6a-7,
 6b-3, 12, 7a-12,
 8a-11, 9a-6,
 9b-9, 10a-11, 13a-5,
 33b-5, 51b-11,
 53b-4, 10, 57a-9,
 59a-11, 60b-5,
 66a-4, 78b-1,
 85b-11, 90b-9,
 94b-3, 116a-1,
 132a-8, 150a-2
 (on d. faşl) 8a-4,
 8b-8,
 90b-9,
 103b-3
 bāb 7b-10
 boğun 27b-13, 28a-2
 cins 55b-3
 çift 27b-13
 çiftüñ ibtidāsı 26a-3
 ũabaķa 40a-10,
 derece 47a-13
 kısım 48a-13
 maķāle 6a-11, 53b-10,
 12, 57a-9,
 59a-11, 60b-5,
 61b-2, 13
 d.-üncisi 30a-13, 38b-10, 46a-4,
 54b-3, 68b-4, 69b-13
 d.-üncisine 12b-2, 13b-8
- döş
 göğüs, baĝır, kaburga altı
 d. süñükleri 41b-2
 süñüklerinüñ bendükçeleri 41b-1
 d.-de 34a-13, 34b-5
 d.-den 38a-1
 d.-e 24b-5
 iriş- 24b-7
 d.-üñ saĝ yanı 24b-3
 süñükleri 24b-2
- döşe- yaymak, sermek, açmak
 d.-mek gerek 74a-2
- döşen- döşenmek, serilmek, açılmak
 d.-ür 26a-10, 34a-12
 d.-mişdür 25a-1, 38b-6, 39a-3
 d.-memişdür 39a-2,
- dudaĝ(ķ) dudak, aĝzın dışarıya doĝru
 kıvrılan alt ve üst kenarlarından
 her biri, şefe [labium, levre]
 (bkz. ũudaķ)
 d.-a (üstün d.) 25b-13
 d.-da (aşaĝa d.) 26a-2
 d.-ı (aşaĝa d.) 37b-8
 (üstün d.) 37b-7
 d.-uñ 38b-10,12
- dūdi A. kurt gibi kıvrım kıvrım olan
 küçük ve hızlı nabız
 [vermiformis]
 d. 58a-3
- dur- durmak, ilerlememek
 d.-muş bir kararda d. ol- 45b-6
 d.-ur 20b-7
 ũoĝru d- 37a-2 (durır)
 ũoĝru d. 37a-5
 d.-uriken dökülü d. 71a-7
- durult- durultmak, duru hale getirmek
 d.-ur 150b-5
- dut- 1. tutmak, eliyle bastırmak
 d.-asın 87a-2
 gözi dut- 87a-2
 2. kullanmak
 d.-asın 77b-8
 d.-maķ gerek 82b-2, 101a-6(2)
 mamaķ gerek 101a-4
 3. başlamak, yakalanmak
 d.-ar 100a-5
 ısıtma dut- 100a-5
 d.-maduĝı ısıtma d-145a-5
 d.-maķ ısıtma dut-. 94a-6
 4. durdurmak, akmasını önlemek
 d.-maķ gerek 110b-3
 dem dut- 110b-3
 5. yöneltmek, maruz bırakmak
 d.-alar 82a-3, 84b-11
 buĝına dut- 82a-3
 buĝarına dut- 84b-11
 d.-maķ gerek 92a-12
 6. engellemek, önlemek
 d.-ar 80b-7, 81b-10, 113b-7,
 152a-5
 bevl yolın dut- 113b-7
 7. bulanmak
 d.-arisa 136b-6
 8. başlamak

- d.-ar 137b-6, 7, 143a-5, 143b-11
 aķsurmaķ dut- 137b-6
 ditremeksüz dut- 143a-5
9. sürmek, devam etmek
 d.-ar 142b-6
10. azaltmak, kesmek, akmasını önlemek
 d.-ar 37a-12, 13, 68a-11, 150a-5
 d.-maķ 101a-5
 152a-5, 158b-11, 159b-12, 160a-3
 bevlı dut- 37a-12
 iřtiyhāyı dut- 159b-12
 şifli dut- 37a-13
11. ölçüsünü kısa bırakmak
 d.-asın 85b-2
 kısacuķ dut- 85b-2
12. yakalamak, tutumak
 d.-maķ gerek 93b-10
- dutıl- kapanmak, tıkanmak, döndürölmek,
 (krş. dutıl-, şutıl-, şutul-)
 d.-a 45a-6, 51a-3
 ķabı dutıl- 45a-3
 mecrā dutıl- 51a-3
- dutucu 1. tutucu, önleyici
 d.-ucu nesne 72a-4
 2. durdurmak, akmasını önlemek
 d.-ucu ot 68a-7, 11
 d.-ucıdur 151a-5
- dutul- kapanmak, tıkanmak, akması engellenmek, döndürölmek, kullanılmak,
 (krş. dutıl-, şutıl-, şutul-)
 d.-ur bevlı dutul- 109a-10, 112b-3
 ödün ağızı dutul- 109a-10
- dutuş- içi yanmak, harareti artmak
 d.-urısa 136b-12
- dübür A. kıç, makat
 d.-de 80b-3
 d.-üne parmaķ soķ- 80b-3
- dügdür- yükseltmek, yukarı doğru fırlatmak
 d.-ür meniyi d- 120a-11
- düglek ham kavun, kelek
 d. 140b-1
- dügme giyeceklerin kimi yerine dikilen tutturmalık
 d.-ye 21b-13
- dünyā A. içindeyaşadığımız ālem
 d. 2a-13
 d.-ya 2b-1
- düri- türemek, peyda olmak, zuhura gelmek
 d.-yen 8b-8, 103b-4
 d.-ür 103b-5(2), 6, 8
- dürlü türlü, çeşitli
 d. 17a-9, 21b-4, 103b-5
 d.-dür 21b-8
 d.-si 21b-5, 6
- dürrāc A. kekklik cinsinden kuş, çil kuşu tura kuşu
 d. iti 75b-11
 d.-ıla 77b-12
- dürt- sürmek, sürtmek
 d.-eler 101b-10, 129a-8, 131a-4
 d.-esin 113b-12, 117a-4, 124a-8, 125a-5, 128a-7, 129a-10, 130b-4, 6, 10, 12, 13, 131b-5, 132a-7, 133a-4, 137a-5, 139b-3,
 şilı d. 135a-4
 yoğurı d. 135b-8
 d.-mek gerek 102a-6, 115b-4, 119b-11, 13, 129a-6, 131b-3, 132a-1
 d.-icek 151b-4
- düş rüya
 d.-de 137b-6
 d.-ler ķorķulu d. gör- 53b-8
- düş- 1. düşmek
 d.-dükden 91b-9
 2. düşmek, azalmak, gücü takatı kesilmek
 d.-er 143b-3
 kuvvetden düş- 146b-13
 d.-meye kuvvetden düşme- 91a-1
 d.-miş ol- 58a-10
 d.-düğine kuvvet düş- 58a-6
 3. kaplamak, yakalamak
 d.-er 137b-7
 tuman düş- 77a-9
 4. münasip düşmek, faydası olmak
 d.-er 90a-4
 d.-erise münāsib düş- 108b-1
- düşedur- düşmeyi sürdürmek
 d.-ur 77b-2

			78b-10
düşir-	düşürmek. yavruyu yaşayacak duruma gelmeden doğurmak, sakıt d.-en oğlan d- 121a-3	ebücehl қоzi e. қ.-nuñ pusı 78b-11, 114a-10	
dütün	tütün, duman d. 51a-9 d.-e 42a-6	ecvef A. oyuk.karaciğerin mideye taraf olan bölümünde biten damar [vena cava] e. 25b-4, 30b-6 e.-den 30b-8 e.-dür 29b-10 e.-ün bir kısmı 32b-5	
dütünlü	tütünlü, dumanlı (yüregüñ d. buhârları) 18b-5	eczâ ³ A. parçalar, kısımlar e.-lara 30a-11 e.-ları 62a-6 (cemi ^c e.) 57b-11, 58a-11, 98b-1 e.-larına 30a-12 (yüregüñ cemi ^c e.) 33b-12 e.-larında (ba ^c zı e) 62b-7 (cemi ^c e.) 56b-10 e.-larından 11b-7 e.-sında (ba ^c zı e.) 33b-12 e.-sıyla (ba ^c zı e.) 28a-8	
düz-	düzmek, hazırlamak d.-esin 117a-5 d.-üp 102a-6		
düzül-	hazırlanmak d.-miş 123b-2		
E-			
e ^c alışerc	A. kıç, kuyruk sokumu [sacrum] (bkz. pöç) e.-de 23a-1 e.-deki 25b-10	edâ ³ A. yerine getirme, ödeme e .eyle- 11a-4	
ebemgümece	ebegümecegillerden çiçekleri ilaç yaptıkları sebze olarak kullanılan bitki [malva sylvestris] e.-nüñ t. 123b-1	edeme A. derinin iç tabakası [derma] e. 38b-1	
ebher	A. kalpten vücuda kan dağıtan büyük ana damar, atardamar [aort] e.-dür 33b-10 e.-üñ bağıyyesi 33b-13 bir kısmı 34a-2, 34b-7	edviye A. ilaçlar e. 70b-8,11, 83a-8, 119a-1 (-i istimâlile ol-) 68a-2, 3 (-i merhıyye 50b-12 (-i müfettihe “iç açıcı ilaçlar” 50b-12 (artuğ iti yiyen e.) 68a-9 e.-ler 112a-2, 118a-1, 9, 125a-2 e.-leri 130a-6 e.-lerden 114a-6 e.-nüñ dört dereceleri 47a-6 e.-sini 113a-6 e.-yile 68b-2, 118b-7, 126b-13, 132b-13, 146b-10	
Eboqrād	Hipokrat (MÖ.460-337) E. 105b-1		
ebred	A. dah (en, pek) soğuk e. 149a-8, 149b-6	ef ^c āl A. işler, ameller (bkz. ef ^c al-i ibtidā) 20a-2 (bkz. ef ^c al-i tabi ^c iyye) 142b-3 e.-i (beden-i insanuñ e.) 44a-11, 13 e.-ine 47a-11	
Ebû Cehl (bkz.↓ ebücehl қарпузи ebücehl қоzi)		efdal A. (fâzil’dan) en ālā, üstün	
ebücehl қарпузи	e. қ.-nı 90b-2 e. қ.-nuñ (ebücehl қ іçi) 75a-3,		

- e.-i (piñarlar şularınıñ e.) 48a-3
(yağmur şuyınıñ e.) 48a-6
e.-dür 150b-2
- eftimün Gr. bağboğan, serent [cuscuta
epythimun] (bkz. iftimün)
e. 75a-10
ħabbı 78a-9
(maṭbūh-ı e.) 130a-3
- eger F. eger, şayet (şart edatı)
e. 14b-10, 11, 21a-6, 7, 8, 9,
36b-10, 37a-1, 4, 46a-13,
46b-1, 2, 47a-7, 8, 47b-8,
52a-2, 3, 4, 5, 6, , 810,
52b-10,12(2), 13, 53a-2,
63a-12, 13, 64a-4, 65a-5, 6,
12, 67b-10, 12, 69a-5, 70b-10,
71a-8, 10, 72a-4, 5, 72b-8, 9,
10, 12, 73b-12, 74a-12, 74b-4,
76a-4, 5, 9, 77b-7, 9, 13,
78a-4, 79b-8, 80a-1, 12, 80b-2,
4, 82a-7, 12, 83a-10, 11, (2),
83b-4, 11, 12, 84b-7, 9, 13,
85a-8, 85b-9, 86b-7, 89a-1,
89b-1, 90a-6, 90b-10, 91a-8,
91b-4, 6, 8, 9, 92a-12, 92b-5,
93a-10, 93b-3, 7, 8, 94a-12,
94b-9, 10, 95a-13, 97a-5, 11,
97b-13, 98a-1, 2, 3, 98b-4,
7, 9, 11, 99b-5, 100a-12,
100b-4, 11, 12, 101a-2, 3,
6(2), 7, 8, 11, 102a-5, 13,
103a-1, 104a-5, 7, 104b-6,
12, 105a-1, 10, 11, 12,
106a-13, 106b-2, 3, 8, 107b-6,
11, 108a-1, 108b-5, 109b-7,
13, 110a-3, 12, 110b-2, 3,
7, 11, 111a-10, 13, 111b-2, 4,
112b-7, 113a-4, 115a-6,
115b-3, 8, 10, 116a-3, 6,
7, 9, 12, 13, 116b-4, 12,
117b-3, 7, 11, 118a-1, 8,
118b-7, 8, 11, 119a-9,
119b-9, 13, 120a-3, 9, 13,
120b-3, 8, 11, 121a-4, 8,
121b-13, 122a-2, 4, 5(2), 6,
123a-4, 5, 6, 10, 11, 13,
123b-4, 6, 8, 10, 11, 124a-9,
124b-13, 125a-10, 13(2),
125b-3, 5(2), 126a-1, 5,
127a-12, 127b-2, 11, 128a-10,
11, 129b-10(2), 11, 12, 130a-1,
3, 4, 11, 12(2), 13, 130b-1, 6,
133a-11, 13, 133b-4, 9, 10,
134a-13, 135a-2, 136b-2, 5,
- 7, 10, 12, 137a-1, 8, 137b-13,
138a-3, 5, 9, 10, 13, 139a-5,
6, 8, 10, 13, 139b-4, 7,
140a-4, 140b-2, 13, 141a-6,
142a-1, 8, 9, 10, 142b-5, 7(2),
9, 13, 143a-6, 143b-6, 8,
144b-5, 147a-8, 150b-4,
151a-4, 151b-13, 152a-5,
152b-10, 154a-9, 10, 11,
155b-2, 156a-3, 157b-4,
158b-10, 11(2), 12, 159b-9
- egil- eğilme, sapma, dönme
e.-e 36a-12
e.-ür 30a-3, 37a-2, 4, 5, 81a-7
- egir kasıkotu, azakeğeri, hazambel karın
ağrısını sağaltmada kullanılan ilaç
[acorus calamus]
e. 87b-5, 124b-7, 132b-10
- eglen- kalmak, oyalanmak . (hıltlarıçin)
emilme ve dokulara nüfuz etme
sürecinde vücutta fazla beklemek
e.-dügi 61b-11
e.-mekden 63a-10
e.-miş ol- 97a-5
e.-ür 83a-1, 102b-7, 103a-6
çok e- 152b-5
e.-mişise balgam e- 97a-11
- egri eğri
e. 85b-4
‘uzv 45a-2
ol- 45a-2
- egrice eğri gibi, az eğri olan
e. 23b-2
- ehl A. sahip, malik
e. (-i memleket) 4a-10
- ek- 1. ekmek, katmak, ilave etmek
e.-mek gerek 129a-7
e.-iserem 113b-3
2. harcamak, kullanmak
e.-serüz 118a-1, 119b-6
- ekhel A. orta damar, kolun iç
tarafındaki ana damar
[median ven]
e. 32a-11, 71b-5,
şamarı 133b-6, 137b-13,
140b-6
- ekşer A. en çok, daha ziyāde
e. 14b-10, 11, 52a-2

e.-i 36a-5 (saçanağlarıñ e.) 36a-5 yidinci çiftüñ e. 27a-5 e.-in 11b-4, 5, 6, 7,	olan kısmı, yed [manus] e. 21b-9, 37a-3, 5 mualecesi 68a-3, 13 kesil- 45a-11 e.-e degin 28b-8, 31b-9 (şag e.) 31b-4 (şol e.) 31b-5 e.-de (iki e.) 22b-11, 34b-7 e.-dedür (bir e.) 24a-3, 4 e.-deki (iki e.) 24a-3 e.-i 99a-8 çek- 37a-3 e.-ile 105a-6 bas- 107a-10 sık- 127b-3 e.-lerde 34b-2 e.-leri 64b-12 e.-üñ ucu 28b-3 (şol e.) 107b-9 e.-üñile 135b-1
eksil- eksilmek, azalmak (bkz. eksül-) e.- e 45b-7 e.-ür 20b-7 e.-mege 45b-8, e.-mezise 139b-8 e.-icek 113b-11 e.-dükçe 133a-3	
eksilt- eksiltmek e.-ür 48b-2	
eksük eksik, az e. 38a-8 biş- 14b-11 eyleme- 128a-12 e.-in 4a-12	
eksüklik eksiklik e.-inden 51b-2	
eksül- eksilmek, azalmak (bkz. eksil-) e.-dügün (cimā ^c e.) 9a-9, 117a-9 e-eksüldükde 146b-1	
ekşi ekşi e. aş 158a-10 balgam 53a-12 erük 76b-12 nār 143b-5 nār şuyı 157b-4 şarābı 111b-13 nār 73a-6 nāruñ nardānu 154b-5 nāruñ şuyı 74a-6, 136a-9, 143b-4 nesne 118a-6, 141a-13 sevdā 14a-7 gegir- 158a-13 e. .. e. .. gegir- 97a-7, 101a-10 ol- 74b-11, 153b-8 e.-dür 61a-4,8, 155a-1, 5 e.-lerden 119a-12 e.-si 152a-3 e.-sinüñ 154b-2 e.-yi 64a-9 e.-(y)le 64a-9	
ekşilik ekşi olma hali e.-i 14a-6	
el kolun bilekten parmak uçlarına kadar	
	elbetde A. elbette, eninde sonunda, mutlaka e. 15b-1, 12, 54a-5, 105a-10, 139b-1, 9
	elem A. 1. ağrı, acı, sızı, sancı e. iriş- 81b-1 e. iriştür- 50b-7 2. keder, dert , ıstırap
	eliyye A. birleşik olan organlar (bkz. a ^c zā-yı mürekkebe) e. 17a-12
	elli elli e. altı 38a-4 dört yüz e. 103b-11 yüz e. 114b-2
	elma elma(meyvesi) e.-nuñ perverdesi 160a-2
	el-muğayyiretü'l 'ulā A. birinci başkalaşanlar organları mizaçlarla uyumlu kılan kuvvet e. 18a-9
	el-muğayyiretü'l saniye A. ikinci başkalaşanlar organların ölçülerini ve şekillerini

		oluşturan kuvvet	en	en fazla, en üst derece bildirir e. 59b-12 aşağıdaki 24b-8 ḥabîş 113b-6 yaramaz mādde 133a-10
e.18a-11			eñ	ek, büklüm yeri, oynak yeri e. süñügi 25a-11
elvāk' i fi'l vasat	A.	parmakla hissedilmesi güç olan hızlı nabız	endişe	F. vesvese, korku, kaygı e.-nüñ (çürük e.) 77a-11
e. 58b-13			ene	1. miktar bildirir, azlık çokluk zrf. 58b-5, 6, 62a-2 2. zaman bildirir. sonunda, nihayetinde e. 62a-3
elvān	A.	benizler, yüzün renkleri	eñek	çene, çene kemiği, ağzın kemik ve kırkırdak ile destekli parçası, gerdan [machoire] e.-deki 26b-5 2. damak [os platinum] e.-e 26a-7(2)
e. 21a-3			eñşe	ense, boyunun arkası , nukre-i kafa [nucha] e. çukuru 26a-13 süñügi 23a-7 e.-den 72b-12, 128b-12
e.-dur 19b-13			enseb	A. daha münasib, uygun, çok yerinde e. 12a-4, 12b-10, 13a-3 e.-dür 13a-1
elyağ	A.	layık, yakışır, yaraşır	envā'	A. çeşitler, türler e.-ında (cemī' e.) 99a-2 e.-ından (ķamu e.) 14a-3, 9, 11 e.-ları (mürekkab e.) 57a-11 e.-larımı (mürekkab e.) 6b-1 e.-larımı (mürekkab e.) 57a-10
e. 12a-4, 12b-11, 13a-3			erba'a	A. dört bkz. riyāḥ-ı erba'a e.-nuñ (riyāḥ-ı e. "dört yel") 46a-4
em' ā	A.	bağırsak, mideden anüse kadar olan sindirim organı [intestinum]	eri-	erimek e.-mek varıldığı 63a-1 e.-miş sırça 40b-2 e. -düğine 63a-1 (a' zā e.) 62b-12 e.-eni 142a-7 e.-r 146b-13
e. ortasındaki tamarlar 30a-12			erit	eritmek, sindirilecek duruma getirmek
emcek		meme, göğüste meme başı denilen çıkıntılara sahip organ, sedye [mamme]		
e.-den 93b-2				
e.-üñ (şol e. altı) 42a-11				
emel		ümit, arzu, hırs, tamah		
e.-den (tül-i e.) 2b-5				
emer		memeden kesilmemiş, meme emer yaşta olan		
e. kuzı 136b-9				
oğlağ 136b-9				
emer		(bkz. aḥir-i emer)		
emle(ç)		emle, amla bitkisi		
e. 75a-1				
e. üñ balı 119b-11				
emr	A.	1. iş, şey, husus, vākıa		
e.-de 57b-1				
e.-ine 19b-8				
emr-üñ i' tidāli 56a-10, 56b-2				
2. iş buyurma, buyruk				
e. it- 121a-10, 127b-5				
emrāz	A.	hastalıklar, illetler		
e. (-ı terkib) 50b-4				
emzükli		süt emziren		
e. avret 7a-1, 67a-4				
e.-ye 150b-10				
e.-nüñ tedbiri 67a-10				

e.-eler	140b-4	e. b.	49a-10
e.-esin	115a-9, 115b-1, 142a-8	esbāb-ı sâbıka	A. hastalığa istidadlı kılan önceden mevcut olan kalıtsal sebepler
e.-ür	71b-13 (eridür) (menî e.) 151b-13	e. s.	49a-8
erkân	A. esaslar, destekler e. 11a-7, 8 mizâcî 16a-4 e.-ı 5a-5 e.-dur 11a-6	esbāb-ı vâşıla	A. hastalıklarda bünyeye bağlı olan, bünyevî sebepler (dış sebepler)
erkek	erkek, canlıların dişiyi dölleyebilecek olanı (bkz. irkek) e. şişek iti 119a-5	e. v.	49a-9
ermenî	rumeli kili diye de bilinen ve çeşitli hastalıklarda kullanılan kil adı (bkz. kil-i ermenî) e. (kil-i e.) 94a-1, 96b-11, 97a-1, 100b-7, 111b-1, 124a-6, 136a-5	eşer	A. 1 .nişan, iz, alâmet e.-i (noğsanuñ e.) 21a-1 2. tesir e. it- 880b-11, 85a-9, 114b-13 e.-inden (cerâhat e.) 51b-6
erţeb	A. daha(en, pek) rutûbetli e.-dür 149b-6	esir-	esirmek, kendinden geçmek e.-megi 86a-4
erük	erik, gülgillerden ağaç ve türlü renklerde yemişi [prunus domestica] e. 73b-13, 76b-11, 88b-9, 91a-2, 108a-6, 109b-9, 155a-3, 4, 5 hoşâbı 74a-5 şuyı 73a-3, 4, 123a-12, 123b-12, 147a-8 şarabı 73a-1, 123b-1 e.-i 76a-7, 83b-1, 89a-12, 111a-11, 136b-6, 138a-5, 143b-6, 144b-7	eski	eski e. 65a-9, 133a-5 gülenkübin 99a-1 pamuk 85b-8 şarâb 107a-12, 125a-12 zeyt 131a-4 e.-si 155b-9, 159a-4
ervâh	A. canlar, hayatın cevherleri e. 20a-7, 8 e.-dur 19b-13	eski-	eskimek e.-rise 95a-2
esbāb	A. sebepler, hastalıkların sebepleri(etiyologie) e. (-ı bâdiye) 49a-8, 10 (-ı mumrıza) 6a-6, 49a-7(2) (-ı şabıka) 49a-8, 49b-1 (-ı vâşıla) 49a-9 (-ı zararıyyât) 46b-5, 48a-9, 13, 48b-3, 11 e.-dan 49b-6 e.-ıla 6a-2, 44a-8	eslem	A. ayanın dışarı yerindeki damar e. 32b-5, 110b-1(eslim) tamarı 107b-9 e.-den 108b-2
esbāb-ı bâdiye	A. hastalıklarda bedenin dışından kaynaklanan geçici sebepler	esnān	A. dişler [dens, dent] e. 20b-2 e.-dur 19b-13
		esne-	esnemek e.-mek 53a-6
		esri'l bevl	A. sidik tutulması e. b. 113a-7
		eşek	A. eşek, tek tırnaklılardan hayvan merkep [equus asinus] e. yağı 119b-9 e.-üñ (kancuk e. südi) 93b-3
		eşhâş	A. adamlar, kişiler, kimseler e. (-ı insan) 12b-5 (a' dal-ı e.) 12a-11 e.-ıdur (a' dal-ı e.) 12b-4

- eşrāf A. şerefli, ileri gelenler
e. nās 2a-12
- eşribe A. şaraplar, şuruplar
e.-dür (sālīh ve mu' tedil e.) 15a-7
e.-yi 10a-6, 147a-12
- eşyā' A. eşyalar, lazım olan şeyler
e.-larına 4a-9
- et 1. et, deri ve kemik arasında kas ve yağdan oluşan tabaka
e. 36a-6, 46b-11, 52a-8
e.-den 36a-2, 40b-6, 10, 41a-5, 8, 86a-1
e.-dür 41a-12
e.-e (geñsek e.) 34a-5
- ët 1. et, deri ve kemik arasında kas ve yağdan oluşan tabaka
ë.-i 10a-9
(bedenüñ è.) 52a-9
(dişler è.) 8a-3
2. yenilebilir hayvanlardan sağlanan besin maddesi
ë. kalyesi 116b-3
ë.-i (buzağı è.) 149b-2
(fürrücuñ è.) 79a-13
(serçe è.) 119a-1
- etbā' A. birinin sözüne, işine uyanlar
e.-larına 4a-9
- eṭṭbbā A. hekimler, doktorlar
e. iş ṭlīḥı 12a-1
(ba' zı e.) 74b-13, 88a-1
(cemī' e.) 148a-3
e.-lar (ba' zı e.) 156a-12
- eṭ'ime A. yemekler, aşlar
e.-yi 10a-6, 147a-12
- etmek ekmek
e. 46b-11 (itmek)
içi 139b-5
(arı e.) 133b-10
(ķurumış e.) 100b-4
e.-i 93b-6
e.-ile 76b-13, 104b-5
(itmegile) 103a-11
- ev 1. ev, yuva
e.-i 74a-1
(evvelki e.) 65b-3
(ikinci e.) 65b-3
(üçüncü e.) 65b-4
e.-ine (örümcek e.) 40a-11
2. bölüm, kısım
e.-inde (ḥammāmuñ her e.) 65b-5
(ıssı e.) 65b-6
(savuķ e.) 65b-7
- evdāc-ı gāyire A. boyun damarları
e. 34a-9
e.-nüñ 34a-7
- ev' iye A. kaplar, mahfazalar;
damarlar
e. (bkz. ev' -iye menī) 17a-2
(marāzu'l e.) 45a-5
e.-dür (marāzu'l e.) 45a-5
- ev' iye -yi menī A. menī kapları,
üreme ve boşaltım
organları, ürogenital
e. m 17a-2
- evķāt A. zamanlar, çağlar
e.-ında (a' dal-ı e.) 64a-7
- evren yevşānī A. pelin otu, acı pelin,
birleşikgilleden
hekimlikte de
kullanılan acı ıtrlı
bir bitki [herba
artemisia
(bkz. afsantīn
, ifsantī n)
e. y 104a-2, 114a-2
- evride A. karaciğerden biten toplar
damar [ven]
(bkz. gāyr-ı müteḥarrik ṭ.)
e.-dür 16b-13
- evvel A. ilk, birinci, ilkin, ilkönce
e. 5b-7, 13a-6, 30b-9, 32b-1,
39a-13, 52a-1, 73b-2,
81a-4, 83a-10, 88b-8, 105a-10,
109b-8, 13 123a-2, 124a-10,,
126a-5, 127a-9, 128b-9,
129a-4, 130a-1, 3, 130b-1,
132a13, 133b-5, 135a-7,
136b-4, 137a-4, 139a-13,
141b-3, 145a-9
(mē' denüñ e. yanı) 30a-6
e.-i 11a-6
e.-idür (dimāğ tecvifinüñ e.)
19a-1
e.-inde 66b-13, 153a-6, 155b-7
(yazuñ e.) 66b-4
e.-indendür (mizācınüñ e.)
16a-3, 4

- e.-ini 11a-6
- evvel-emir A. her şeyden evvel, işin başlangıcında
e. 32b-7, 33b-9, 35a-1, 83a-7, 122a-7, 124a-3, 125a-3, 132b-2
- evvelki A. ilk olan, önceki, evvelki
e.-ki 25a-4, 40a-3, 83a-9
bāb 7b-7
baḥsi 20b-2
boğun 27b-5, 28b-5
cins 54a-7
cüzv'leri 11a-7, 35a-12
çift 25b-3, 7, 28b-5
delügi 29a-10
derece 47a-7, 147b-2, 4, 8, 9, 148a-1, 3, 5, 6, 148a-8, 148b-1, 151a-3, 153a-3, 7, 11, 153b-4, 154a-4, 155a-3, 157b-1,
ev 65b-3
faşl 5a-4, 5b-1, 6a-4, 13, 6b-9, 7a-9, 8a-8, 9a-3, 9b-5, 10a-8, 10b-9, 21b-3, 44a-10, 53b-12, 63b-13, 72a-12, 82b-5, 92a-2, 111a-5, 128b-5, 147b-1
ḥaddi 59a-4
kısm 11b-12, 12a-5, 44b-4, 45b-12,
maḳāle 5a-2, 10b-7, 9, 11a-5, 12, 13a-4, 16a-1, 17b-4, 19b-10,
nev^c 82b-11, 12, 83a-9, 107b-11,
ṭabaḳası 40a-3
e.-kinden 139a-7
- evrām A. şişler, urlar (bkz..şiş)
e.-ı 10a-1, 139a-3
- evride A. hareketsiz damarlar, toplar damarlar [venae]
e. 39b-4
e.-dür 16b-12
- eyegü kaburga kemiği, azm-i dil'i [os costae]
e. 24b-6, 7(2)
arasındağı 28b-6
e.-deki 24a-13
e.-den 24b-6
e.-ler ortasındağı 28b11
- e.-lerde 22b-13
e.-lerden 43a-9
e.-lerdür (üstün e.) 24b-3 (eyagü)
e.-lere (ard e.) 43a-2
e.-lerle 34b-13
e.-lerinde (üstün e.) 34b-1, 6
e.-nüñ 24b-8, 43a-1
- eyit - söylemek, demek, anlatmak
e.-di 148a-6, 151a-3, 7
e.-diler 148a-5, 7
e.-ür (eydür) 4b-9, 147b-12, 148a-11, 148b-1, 4, 153a-3, 156a-12, 157a-10, 160b-1
Ali bin Zeyn e- 142a-9
Cālīnōs e- 10b-12, 107a-2, 126b-4, 134b-1
Ebōkrād e- 105b-1
I'nsurābyōn e- 135b-11
Muḥammed bin Zekeriyā e- 79b-4, 84b-10, 106b-11, 126b-6
e.-düridi Resūlullah e- 154b-8
e.-dürüz 49b-9
- eyle öyle, öylece
e57b-7
- eyle- 1. demek, yapmak, ...hale getirmek
e.-mek 11a-4
e.-mek gerek 104b-4, 105b-8, 106b-7, 109a-5, 110b-5, 114b-9, 131b-11
e.-mişem 4b-11
e.-r 48a-1, 58b-13, 65a-5, 7, 12 66a-1, 87b-5, 121b-8(2), 150a-5, 153a-9, 158a-10, 159a-1
e.-ye 4a-10, 124b-1
e.-yecek 70b-1, 125a-2
e.-yeler 79a-12, 85a-7, 92b-12, 96a-7, 96b-10, 106b-10, 115b-13, 124b-8, 9, 126a-4, 11, 146b-6
e.-yesin 85b-7, 86a-12, 86b-13, 95b-10, 100b-2, 132b-8
e.-meyesin 128a-12
e.-yip 102b-5, 116a-6, 119a-9
ayran eyle- 100b-2
baḥş eyle- 126a-4
cem eyle- 4b-11
def^c eyle- 150a-5
edā' eyle- 11a-4

- eksük eyle- 128a-12
 ḥab eyle- 79a-12,
 92b-12,
 106b- 7, 10,
 126a-11, 132b-8
 ḥabcuğazlar eyle- 124b-9
 146b-6
 ḥabblar eyle- 132b-8
 ḥareket eyle- 58b-13
 ḥoş eyle- 121b-8
 ılıcağ eyle- 85b-7,
 102b-5,
 124b-1
 ıssı eyle- 121b-8,
 kalye eyle- 119a-9
 kūrşacuklar eyle- 86b-13,
 95b-10,
 96b-10,
 114b-9
 kūrşalar eyle 96a-7,
 105b-8
 lâṭif eyle- 65a-7
 memzūc eyle- 110b-5
 meymūn eyle- 4a-10
 mübārek eyle- 4a-10
 sıvık eyle- 48a-1
 süddeler eyle- 159a-1
 süst eyle- 65a-5, 12, 66a-1
 sıyāf eyle- 85a-7, 86a-12,
 115b-13
 talṭif eyle 131b-11
 tar eyle- 121b-8
 tebdil eyle- 125a-2
 tedbir eyle- 94a-10
 ṭilī eyle- 104b-4
 yaqu eyle- 109a-5, 116a-6
 yiti eyle- 153a-9, 158a-10
 yiyi eyle- 87b-5
 yumşak döğeler eyle-
 124b-8
 za'if eyle- 70b-1
 e.-yüp 94a-10
- eyü iyi
 e. 105b-5
 bişmekliğı 61a-1
 e.-si 65a-9
- ez- sıvı içinde karıştırarak eritmek
 e.-eler 73a-3, 5, 9, 80a-3, 89a-3,
 93a-8, 96b-11, 101a-11,
 112b-7, 129a-7, 143a-9
 (şeker e.) 73b-12
 e.-er 158b-3
 e.-erlerise 156b-9
 e.-esin 76a-8, 81a-9, 83b-2, 12,
 86a-12, 87a-1, 87b-3,
- 88b-3, 91a-5, 100a-9,
 100b-10, 105b-13,
 109b-13, 117a-3, 128a-9,
 128a-9, 130b-10, 11, 12,
 13, 136a-10, 137a-1,
 138b-8, 10, 139a-1,
 141a-4, 144b-6, 9,
 145a-3, 5
 e.-mek gerek 89b-7, 95b-3,
 103a-8, 103b-1,
 106b-6, 111a-12,
 114a-11, 129a-9
 e.-miş ol- 124a-13
 ezip 74a-8, 83b-3, 84a-11,
 88b-11, 89a-7, 89b-9,
 104a-9, 104b-5, 122a-10,
 122b-11, 123b-3, 146a-12,
 147a-9
 e.-üp 73b-8, 101a-2, 103a-11,
 137a-9, 147a-5, 145b-8
- ezil- sıvı içinde karıştırılarak eritmek
 e.-e 115b-8
 e.-miş ḥıyārşenber 73a-8
 ternğübün 123b-2
- F-**
- fā' il A. işleyen, yapan; tesirli
 f.-i (sebeeb-i f.) 15a-4
 f.-isi (sebeeb-i f.) 15a-10, 15b-3 ,
 7, 8
 (kanıñ sebeb-i f.) 15a-5
 (şafra-ıyı ṭabī' inüñ f.) 15a-9
- fā' ile A. etki eden, işleyen
 f. 19b-3,7
 f.-yi (kuvvet-i f.) 19b-8
- fālic A. yarım inme, vücudun yarısına
 inen inme, felç [apopleksi]
 f. 80b-6
 f.-de 58a-3
 f.-e 160a-8
 f.-i 7b-1, 80b-6
 f.-üñ 'ilācı 81b-4, 13
- fānid F. beyaz şeker
 f. 124b-7

- farq A. iki şey arasındaki başkalık, ayrılık
f. 80b-1, 82b-12, 102b-11, 13, 129b-1, 132a-9
it- 20a-1, 21a-11
- fāşd A. damarı kesmek yoluyla kan alma
[venesection-venepuncture]
f. 68a-13, 71b-13, 72b-10, 127b-5
it- 71b-3, 4, 109b-8, 113b-10, 127b-2, 4, 143b-3
f.-a 66b-4, 79b-11
f.-da 71b-1
f.-dan 67a-1, 7,
f.-ı 7a-5, 71a-13, 92b-5
f.-ıla 124a-4
f.-ında 76b-11
- fāsid A. kötü, fena, yanlış, bozuk
f. balğam 131a-7
ruṭūbet 128b-7
ol- 45a-7
- faşl A. bölüm , kısım
f. 7b-6, 82a-4
(bir kaç f.) 111a-4
f.-a 10b-8, 21b-2, 44a-9, 53b-11, 63b-12, 72a-11, 82b-4, 92a-1, 128b-4, 147a-13
f.-dur 5a-3, 13, 6a-3, 12, 6b-8, 7a-8, 8a-7, 9a-2, 9b-4, 10a-7
f.-ı (yılıñ dört f.) 6b-13, 66b-3
f.-ında 5a-4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 5b-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 6a-4, 5, 6, 7, 9, 13, 6b-1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 7a-1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 7b-1, 2, 3, 4, 5, 13, 8a-1, 2, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 8b-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 9a-3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 9b-1, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 10a-1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 10b-1, 2, 3, 5, 9, 11a- 5, 12, 13a-5, 16a-1, 17b-4, 19b-11, 21b-3, 25a-13, 29b-5, 33b-5, 36a-1, 38a-11, 39a-12, 41a-2, 12, 42a-1, 42b-9, 43a 13, 44a-10, 45b-9, 49a-6, 51b-12, 53a-4, 53b-12, 57a-10, 59a-12,
- 60b-5, 61b-2, 13, 63b-13, 64b-1, 65a-8, 66a-4, 66b-3, 67a-4, 67b-2, 13, 71a-12, 71b-9, 72a-12, 75b-13, 77a-2, 78b-1, 79b-1, 80b-6, 81a-12, 81b-8, 82a-5, 82b-5, 84a-5, 84b-3, 85b-11, 86b-2, 87a-5, 88b-5, 89a-9, 11, 90b-9, 92a-2, 92b-13, 93a-11, 94b-3, 95a-12, 96a-12, 97a-2, 97b-9, 98a-6, 13, 99a-3, 101b-13, 103a-4, 103b-4, 104a-4, 105a-3, 107a-4, 109a-6, 111a-5, 112a-8, 113a-12, 116a-2, 116b-7, 117a-9, 120a-6, 122b-13, 127a-7, 12, 127b-7, 128b-5, 129a-12, 131a-5, 132a-8, 133a-6, 134b-3, 136a-12, 137a-12, 139a-3, 140a-8, 141a-8, 142a-12, 147b-1, 148b-7, 149b-3, 150a-2, 153a-9, 156a-7, 157b-8, 158b-6, 159a-2, 159b-5
- faslında
f.-uñ 82b-5, 84a-5, 84b-2, 85b-11, 86b-1, 87a-5, 97a-2, 113a-11
dört faşluñ iḥtilāfi 46a-2, 6
- fāyide A. fayda (A. fā'ide)
f. 70b-3
al-3a-1
bul-133a-9, 146a-7
it- 86a-13, 127b -11, 133b-1, 140b-11, 155b-4
itmez ol-
f.-si 156a-6, 156b-11
(a' zım f.) 118b-1, 122a-2
- fāyidelü faydalı
f. 83b-5
ol- 110b-8
f.-si (‘ ilimlerüñ f.) 2a-7
- faykarā (bkz. ayārac-ı faykarā)
- fazıl A. faziletli, erdemli, üstün
f.-dur (nuzc-ı f.) 15a-7
- fehmi A. anlama, anlayış
f. it- 19a-6, 8,

- felâsıfa A. hastalıklarda kullanılam
hamur kıvamında ilaç
f. ma^ccünü 118a-4
- ferah A. gönül açıklığı, sevinme
f. 18b-6
- ferahlu A. sevinçli kılma
f. kııl- 76a-3
- ferc A. dişilerde tenâsül âleti, avret
yeri
f.-e 44a-3,121b-5
f.-i 121b-7
f.-üñ içi) 44a-1
- ferfiyün A. sütleğen otu ve bunun
zamkı. ferbiyon, şebrem
[euphorbia] (bkz. ferfiyün)
f. , 88b-1,
126a-9, 131a-3
- ferş A. oturacak yer
f.-ine (ıssı f.) 102a-9
- ferfuyün A. sütleğen otu ve bunun
zamkı. ferbiyon, şebrem
[euphorbia] (bkz. ferfiyün)
f. 80a-11
f.-ı 80a8
- ferrüc A. piliç (bkz. ferik)
f. 77b-12, 146b-2
iti 75a-11
şorvası 78a-13
gerek 146a-9
f.-ıla 100a-1, 100b-11, 104b-6
f.-lar (fürüc) 119a-8
f.-uñ eti (fürrücuñ è) 79a-13
- fesād A. bozukluk
f. 129b-6
(-ı şekli) 50b-5
iriş- 129b-3, 133b-1
it- 47a-4, 5, 134b-9
ol- 99a-5
f.-a 80b-12
var- 2b-7
vir- 2b-1, 47a-13, 47b-1,
66b-1, 81b-12, 154a-9,
13
f.-ı (kanıñ f.) 133a-10
(ruṭūbetüñ f.) 129b-5
f.-ıdur (kanıñ f.) 133a-7
f.-ından (kanıñ f.) 142b-11
f.-ınuñ (vazı^c-ı f.) 51b-3
- fetile A. içine ilaç konulan veya
yaralara sarılan tiftik
f.-ye 115a-3
- finduk F. fındık (krş. funduk)
f. kadar 87b-8
- fistkî F. fıstık renginde
f.-dür 60a-4
- fi^c1 A. iş, kâr, emel
f. (müfred f.) 20a-3
(mürekkeb f.) 20a-5
(el vaḳ^c i f. vasat) 59a-1
f.-i 130a-9, 151b-8, 156b-12
(acayib f.) 101b-3
(hıcamatuñ f.) 66b-6
(saçanaḳuñ f.) 37a-1
f.-inden 18b-3
(kuvā f.) 18b-7
f.-ine (kuvvet f.) 66a-8
(müşkūñ f.) 156b-12
f.-lerdür (şadır olan f.) 19b-12
- firik ferik, piliç (bkz. ferrüc)
f.eti 95b-13
- fulful A. biber
f. 49b-13, 87a-13, 97a-10, 97b-6,
119b-11, 124b-6, 126a-10,
132b-10, 146b-5, 158a-5
(dār-ı f.) 87b-1, 97a-8, 124b-6
- funduk fındık, kayıngillerden ağaç ve
bunun sert, yağlı, nişastalı ürünü
(bkz. bunduk) [pontica]
f. 118a-13, 119b-1
- furun Gr pişirme yapılan tonoz
biçimindeki ocak
f.-da 100b-3
- fustuḳ fıstık
f. 118a-13, 119b-1
içi 92a-8
yağı 92a-5
- fuṭḳ. A. fitık, kasık yarığı iç organlardan
kimilerinin karın çeperini
geçerek şişkinlik yapması
[hernia] (bkz. debelik)
f. 116b-8
f.-ı 116b-7
(fatḳı)9b-8

- fuvāk A. hıçkırık (bkz. .inçkuruğ?
f.-ı 8b-4,
(fevākı) 98a-13
- fuzül A. lüzumsuz, fazla şey
f. 61b-9
f.-dan 64b-10, 12, 65a-1
f.-ı (bedenüñ f.) 66a-11
f.-ını (bedenüñ f.) 64b-5
f.-larından (hılṭuñ f.) 65a-2
- G-**
- ğāfit A. koyunotu, kasıkotu
[agrimonia eupatoria]
ğ ḥabbı 146b-1
(‘uşāretü’l-ğ.) 106b-4, 146b-3
ğ.-uñ (ḥabb-ı ğ.) 146b-2
- gāh F. zaman, zaman zaman
g. 49a-5, 116a-12
g. .. g. .. 112b-2
- ğā’iṭ A. insan tersi, insan pislği
ğ 115a-1
- ğalabalık çokluk, fazlalık, yoğunluk
ğ.-lığına (sevdā ğ.) 60b-1, 3
(sevdānuñ ğ.) 60a-12,
- galebe A. üstün gelmek, galip olmak
ğ. it- 53a-7, 59b-12, 77b-5, 87a-7
- ğalebet A. çokluk, galip gelme
ğ.-i (қан ğ.) 144b-5
(қанuñ ğ.) 144a-3
ğ.-tinden şafranuñ ğ 44b-8
ğ.-ine (қан ğ.) 61a-12
- ğālib A. daha kuvvetli, üstün gelen,
yenen
ğ. ol.- 14a-10, 20b-5, 9, 12,
21a-3, 7, 8, 9, 10, 44b-8,
53a-6, 10, 53b-2, 5, 4, 7,
79b-8, 11, 94b-13, 99b-4,
7, 100a-6, 120a-10(2), 11,
12, 120b-1(2), 3, 122b-2,
136a-10, 138b-1, 140b-9
olmuş ol- 101a-9
- ğālibā A. 1. çoğunlukla
- ğ. 58a-2, 86a-1, 98a-7, 114b-11,
127a-10, 137b-11, 141a-10,
146b-12, 151a-8, 152a-11,
156b-4,
- ğāliye A. miskten yapılan “güzel“
kokulu macun
ğ. yağı 119b-6
- ğālī z A. yoğun, kesif, yapışkan
ğ. 57b-2, 60b-7, 62a-1, 149b-1,
150a-7, 156a-2
balgam 103a-5, 149b-1, 158a-2
ğıda 158a-8
ğızā 15b-9, 133a-10
hılṭ 63a-3, 81b-9, 150a-5,
151b-5, 158a-6
mādde 158a-11
қан 47b-4, 85b-12
ruṭubet 13b-5, 86b-3, 94b-4,
153b-11, 156a-13
ta‘am 130a-8
yil 51b-8, 103a-5, 7, 116b-11,
150a-5, 13
yimek 127a-12, 128a-4,
128b-13, 141a-13
ol- 53b-1, 7, 82a-11, 109b-4,
110a-12, 133a-8, 134b-5,
136a-10, 140b-9, 143b-2,
154a-7,
ğ.-dür 60b-13, 149a-1, 152b-5,
155b-10, 159a-1
(bkz. nabz-ı **ğālīz**)
ğ.-i (bevlüñ ğ.) 60b-12, 63b-2
(қанuñ ğ.) 127b-3
- ğālīzlik (ğ) A. yoğun, kesif,
yapışkan olma hali
ğ.-ı (bevlüñ ğ.) 60b-12, 63b-2
ğ.-lığından 51a-4
(қан g.) 129b-7
(māddenüñ ğ.) 48b-7
- ğāmām A. bulut. insan idrarında
yüzeyde görülen
bulutu andırır tabaka
ğ 63b-3, 5
- ğam-gīn A. F. gamlı, tasalı
ğ. ol-77a-10
- ğarāyib A. tuhaf, şaşılacak şeyler
ğ.-lerinden (mu‘ālecātuñ ğ. 3a-6)
- ğargāra A. suyu, ilacı veya içilen
herhangi bir sıvıyı ağızda
çalkalama. mazmaza

- ğ. it- 89b-3
itdür- 75b-8, 91a-7, 11, 13,
91b-1, 10, 138b-13
g.-lar 88a-11
- ğarīb A. farklı, bambaşka
ğ. ruṭūbet 21a-2
- ğarībe A. evvelce görülmemiş,
bambaşka
ğ. (ḥarāret-i ğ.) 61a-10
- ğārīkūn A. katran köpüğü, çayır
mantarı . yenilebilen
mantarların genel adı
[agaricus deliciosus]
[polyoorus officinalis]
ğ. 78a-5, 12, 78b-12, 89a-13,
105b-12, 106b-5, 108a-8(2),
110a-3, 110b-7,
ğ.-dan 108a-12
ğ.-ıla 74b-12
g.-ısa (ḥabb-ı ğ.) 128a-2
- ğarīzī A. yaratılıştan, kendiliğinden
ğ. ḥarāret 42a-8
kuvvet 17a-8
(ḥarāret-i ğ.) 105a-13
ğ.-nüñ (ḥarāret-i ğ.) 61a-7
ğ.-yi (ḥarāret-i ğ.) 48b-2, 66a-2
- ğarīziyye A. fitrī , yaratılıştan
ğ.-nüñ (ḥarāret-i ğ.) 42b-1
ğ.-ye (ḥarāret-i ğ.) 150a-12
ğ.-yi (ḥarāret-i ğ.) 64b-5
- ğaşy A. kendinden geçme, bayılma
, koma, .gönül dönmesi
ğ. 97b-10
ğ.-ı 8b-2, 97b-9
- ğavr A. batmak, saplanmak ,
dolanmak
ğ. it- 114b-12
- ğayb A. gizli, belirsiz , bilinmeyen şey
ğayb bil- 77b-2
- ğāyet A. çok, fazla, son derece (zarf)
ğ. 34a-6, 73a-2, 60a-9,
112a-4, 154a-1
katı 111b-13
tatlı 155b-6
tez 83a-9
ğ.-de 40a-8, 50a-6(2), 50a-7, 9,
12, 13, 51a-6
kızıl 60a-1
- ğāyī A. gaye, maksat ve netice ile
ilgili
ğ (sebeb-i) 15a-5
ğ.-si (sebeb-i ğ) 15a-8, 15b-3, 5,
12
- ğāyib A. aslı ġā'ib,kayıp,
görünmeyen, hazır olmayan
ğ ol- 19a-3
- ğayr A. “-sız”, değil (krş. ġayr-ı)
ğ. (-ı mevzi' i) 51b-4
([-ı] munṭāzımu'l ḥulf) 57a-1
- ğayrı A. “-sız”, “değil”, başka
(krş. *ğayr)
ğ. inṭizām 56b-13
ḥalışa 144b-2
mer'us 16a-9
munṭāzım) 57a-6
müteḥarrık 16b-13, 39b-4,
40b-10, 41a-9,
41b-8, 42b-11,
43b-6, 9, 12
re'isler 16a-5(2)
(şafrā-yı ğ. ṭabī' i) 14b-13,
15a-10
(sevdā-yı ğ. ṭabī' i) 14a-13,
15a-1
ṭabī' i 13b-2, 12, 14a-12,
15b-8, 62a-4, 9, 63b-7
'urūḳ-ı ğ. zāvārib 20a-9
(ümmid-i ğ. dimāğ) 39b-5
ğ.-sı 19a-13, 36b-7, 45a-13,
59b-2, 62b-5, 68a-6, 7,
12, 68b-1, 72a-4, 81b-2,
7, 82b-9, 83a-3, 84a-7,
86b-7, 117b-15, 119a-13,
130a-9, 134b-12, 140b-9,
141b-5, 142b-9, 152b-4,
ğ.-sınuñ 11a-7
- ğāzab A. kızma, hiddet, öfke
ğ.18b-6, 48b-13, 49b-1, 11
- ğāzālī A. geyik sıçramasını andıran
karışık nabız. atışın ilkin
hızlı daha sonra
yavaş olduğu nabız
ğ. 57b-6
- ğāziye A. besin maddelerinin mizaç
olarak vücut yapısına
benzer hale gelmesi ve
bunun emilme,
özümleme, birleşme

- safhaları
ğ.-dür 17b-11, 18a-2
- geç- 1. geçmek, gitmek
g.-er kuvveti g- 71a-4, 80b-11
g.-üpdür 134a-13
2. geçmek, kurtulmak
g.-e (āsānlığıla g.) 15b-2, 48a-2
3. geçmek, içine saptamak
g.-er 23b-11
4. gitmek, geçip gitmek, yol olarak kullanmak
g.-er 20b-1, 25b-7, 12, 26b-7, 29b-9, 31a-4, 35b-4, 5, vırıp geç- 34a-5, 34b-4
g.-eriken 34b-10
g.-icek 35a-1
g.-ip 35b-11
5. etkisi azalmak
g.-er 71a-4, 80b-11
6. bir yandan girip öteki yandan çıkmak
g.-erise 80a-12
g.-mege 80b-10
7. ulaşmak, kavuşmak
g.-er 26a-4, 35a-2
8. (hastalıklar için) değmek, bulaşmak
g.-e (yürece yıl geç-) 42b-6
9. geçmek, etki etmek
g.-e 74a-5
10. geçmek, iyileşmek
g.-e 83b-7
- geçür- ip ve kıl cinsinden şeyleri takmak
g.-esin 85a-12, 13
- gegir- geçirmek, midedeki gazı çıkarmak
g.-ür 101a-10, 132a-13
ekşi ekşi g- 97a-7, 13
- gegirmek geçirme, midedeki gazı çıkarma hali
g. (ekşi g-) 158a-13
- gegirt- geçirtmek, midedeki gazı çıkartmak
g.-ür 157b-12
yir yir gegrit- 152b-6 (gegridür)
- geğset- gevşetmek (bkz. geñset-)
g.-dür 159b-11
- gel- 1. gelmek, geçmek, kaynaklanmak bulunmak
g.-ür 49a-12, 53a-12, 82a-7
g.-en 32a-5, 6, 9, 10, 12, 32b-1, 145a-8
2. kıvamını bulmak
g.-e 141a-5
kavalına g-99b-9
kıvama g- 141b-13
kıvamına g.- 100a-12, 104b-1, 141a-5
3. (penis için) kalkmak, sertleşmek
g.-ür 117a-12
g.-mez 117a-11
kıyāma gel- 117a-11, 12
4. midesi bulanmak, kusmuşu dökülmek
g.-ür 53a-12, 100a-5
5. zannetmek
g.-ür gibi g- 53b-8, 97b-11
6. akmak, dökülmek
g.-meye 109b-6
g.-ür 78a-7, 102b-9
g.-ürise 103a-1, 116a-12
7. akmak, damlaya damlaya akmak
g.-ür kesili kesili g- 95a-3, 112b-1, 115a-1
8. sancı vermek
g.-ür acı acı g- 103b-9
bura bura g- 99b-7
9. nefesi tıkanmak
g.-ür kesili kesili g- 107a-4
10. geçmek, ulaşmak
g.-ür 117b-5
yağa yağa g- 120a-4
11. toplanmak, birikmek
g.-ür 14b-9
- geñ- genişlemek, yayılmak
g.-ir 132a-13
- genc genç
g. ' avret 117b-2
oğlancuğ 7a-2, 35b-7, 67a-5, 12, 100b-13
- geñez kolay
g.-i 113b-7
g.-dür 130a-11
- geñezrek daha kolay, daha uygun
g. ol- 95a-1
- geñit- genitmek, genişletmek
g.-ür 64b-6

- geñşek gevşek (bkz. giñşek)
 g. et 34a-5
 g. ol- 70a-7, 139a-10
- geñşet- gevşetmek (bkz. gegşet-)
 g.-ür 148a-10, 149b-7
- gerek mutlaka, lüzumlu, gerek
 g. 93a-9, 126a-6, 139b-9(2),
 146a-9
 (bārid-raṭb g. 67b-6, 147a-4
 (bārid ü yābis g. 67b-5
 (ḥār ü raṭb g. 67b-8, 12
 (ol- 104b-2, 114b-9
 g. (-maḳ /-mek g.) 10b-11, 12,
 14b-1, 64a-4, 5, 6,
 7(2), 9, 65a-13,
 66b-8, 9, 12, 67a-2,
 3, 7, 9, 67b-10,
 68b-2, 10, 11, 13,
 69a-1, 4, 5, 12(2),
 69b-1, 3, 5, 6,
 7, 8, 10, 70a-4, 8,
 11, 70b-2, 5, 9, 11,
 71a-6, 11, 71b-3, 4,
 72a-2, 3, 5, 73b-2,
 5, 6, 8, 9, 13,
 74a-1(2), 3, 2, 4(2),
 7, 8(2), 11, 12, 13,
 74b-1, 5, 75a-4, 75b-7,
 8(2), 76b-13, 77b-10,
 11, 78a-2, 78b-9,
 79b-5, 7, 9, 10, 12,
 13, 80a-3, 13, 81a-5,
 81b-5, 82a-1(2), 9, 10,
 12, 13, 82b-1, 2,
 83a-10, 12, 84a-2, 4,
 11, 12, 84b-1, 7,
 85a-1, 9, 86a-3, 5,
 86b-5(2), 9, 87a-9, 10,
 11(2), 88a-10, 11, 12,
 13(2), 88b-9, 10, 12,
 89a-6, 7, 89b-3, 4, 5,
 6, 7(2), 8, 9, 90a-, 5,
 8(2), 13, 90b-6, 7,
 91a-2, 92a-6, 7, 8,
 11, 12, 13, 92b-3,
 5(2), 8(2), 93a- 7,
 10, 93b-, 2, 6, 7, 8,
 9(2), 10, 11(2),
 12(2), 13, 94a- 1, 7,
 8, 9, 10, 95a- 7, 8,
 9, 10, 95b-3(2), 4(2),
 5(2), 96a-, 3, 4,
 96b-1, 2, 97a-1, 9(2),
 97b-2, 3(3), 5(2),
 98a-1, 2, 4, 5, 12,
 98b-5(2), 6(2), 11,
 13(2), 99a-1, 2, 4, 10,
 100b-13, 101a-2, 3,
 6(2), 7, 13, 101b-1,
 2(2), 3, 102a-6, 8(2),
 7, 9(2), 12, 13,
 102b-1, 3(2), 5(2),
 11, 103a-1, 8, 10, 11,
 13, 103b-1, 2, 8,
 104a-7, 8, 9, 11, 12,
 13(2), 104b-1, 4, 5, 8,
 11, 13, 105a- 1, 10,
 11(2), 12, 13(2),
 105b-6, 7, 8,
 10 6a-6(2), 7, 9,
 10(2), 11, 12, 106b-1,
 4, 6, 7(2) 8, 107a-9,
 12, 13, 107b-1,4,
 5(2), 6, 10, 11, 12,
 13, 108a-2, 7, 8, 9,
 11, 12, 108b-2, 8, 10,
 13, 12, 109a-1, 4(2),
 5, 109b-8, 9, 110a-4,
 6, 7, 9, 110b-1(2),
 2(2), 3, 4, 7, 9, 11,
 111a-7, 11, 12(2),
 111b-1, 3, 6(2), 9, 13,
 112a-1, 2, 4, 5, 6,
 113b-10, 114a-1, 3, 5,
 11, 12, 13(2), 114b-3,
 4, 5, 8, 9(2),
 115b-4(2), 6, 7(2), 9,
 10, 11, 116a-4,
 116b-2(2), 5, 13(2),
 117b-4(2), 6, 9, 10,
 12, 13, 118a-2(2), 5,
 6, 9, 119a-12, 13,
 119b-8, 11, 12, 13,
 120a-4, 5, 120b-5, 6,
 7, 8, 10 11, 120b-12,
 13(2), 121a-1, 2(2), 5,
 6, 121b-2(2), 3(2), 4,
 5(2), 10, 11(2), 12(2),
 122a-6(2), 8, 9, 10,
 13, 122b-5, 6(2), 8,
 10, 11, 123a-10, 13,
 123b-3, 4, 7, 8(2), 10,
 11, 13, 124a-3, 9,
 11(2), 12, 124b-2, 4,
 11, 9(2), 10, 11, 12,
 125b-4, 6, 7, 8, 11,
 12(2), 13, 126a-1, 5,6,
 13, 126b-1, 2(2), 3,
 4(2), 11, 12, 13,
 127a-1(2), 3(2), 4, 5,
 13, 127b-1, ½, 2, 3,
 128a-2, 4, 5, 5/6, 6,

- 128b-10, 12, 13(2),
129a-2, 3, 4, 5, 6, 7,
9(2), 129b-10, 131a-9,
13, 131b-1, 2, 3,
11(2), 12(2), 134,
132a-1, 132b-2,
139a-13, 139b-1, 2,
141a-13, 141b-1(2),
2(2), 3, 4, 5, 143a-6,
143b-3, 4(2), 5, 7, 8,
145a-10 (2), 145b-7,
8(2), 9, 147a-2(2), 3,
4, 6(2), 9, 152a-13,
152b-1(2), 154b-2,
155a-13,
- g. (...mamak/-memek g.) 64a-2, 3,
13, 65b-7(2), 70b-2,
72a-2, 6, 83a-8,
84a-3, 101a-4,
106a-13, 107a-12,
13, 120a-5, 126b-13,
127b-13, 128a-1,
131b-12, 132b-2,
141a-12, 146a-11
- g.-dür 15b-1, 12, 66a-7
- gerek- gerekmek, lâzım olmak
g. aç g- 141a-12
g.-ise 64a-13, 75b-11(2), 12 ,
80a-9(2) , 105b-2(2),
108b-10, 111b-12(2)
- gerik- gerikmek, yara dolup
gerginleşmek, şişmek, kabarmak
g.-ür 85b-13
- geril- 1. gergin duruma gelmek
g.-ür 107a-10, 112b-2
(boğaz g-) 90b-11 (garilür)
(karın g-) 97a-13, 102b-12
(karnı g-) 99a-7
(şah tamarlar g-) 137b-4,
143b-1
(yilile g-) 117a-12
(yüz g-) 145b-6
2.rahatlatmak
g.-e 130b-3
g.-ür 139a-6, 145b-6
3. şişmek, büyümek, kalınlaşmak
g.-ür 90b-11
- geriñ- gerinmek
g.-mek 53a-6, 83a-3
g.-ür 90a-2
- getür- 1. getirmek, nakletmek
g.-eler 80a-5
- g.-em (tuḥfe g-) 3a-10
2. taşımak
g.-en 23b-7
g.-ür 110a-10
3. dayanmak, gücü yetmek
g.-ürmezise ṭākat g- 133b-11
g.-mek gerek 120b-7
4. çıkarmak, boşaltmak
g.-ür (şafra g-) 110a-10
5. sürmek, kullanmak
g.-ürmek gerek 120b-7
6. uyumasına yol açmak
g.-ür (uyku g-) 156a-10
- gevde gövde (bkz. ziyâdet-i ‘aded)
g.-de 51a-11
- gey pek, çok
g. 2b-11, 4b-11, 83a-8, 115b-2
- geydür- giydirmek
g-esin (tonın geydür-) 135b-11
- geyik geyik, yırtıcı olmayan dört ayaklı
hayvan
g. sıçradığı 57b-6
- ğıb A. nöbeti gün aşırı tutan ve
safradan kaynaklanan sıtma
g. 144b-1
(-ı ḥâlis) 145a-1
(müshil-i şaṭrı ğ.) 144b-11
(şaṭru’l ğ.) 144b-3
ğ.-uñ ḥarâreti 146a-5
- ğidâ A. insanı besleyen maddeler
(bkz.ğizâ)
ğ. 15b-6
ol- 15b-6
ver- 42b-5
vir- 31a-3
ğ.-dan 64a-1
ğ.-lardan 143a-3
ğ.-ları 158a-8
ğ.-yı 65b-10, 99a-2
- ğılaz A. Kalın, kaba
ğ.-ı 149a-9
- ğışâ’ A. vücudu öreten deri [membran]
ğ. 39a-2
(-yı şalib) 39b-6, 42a-12
ğ.-da 26a-1
ğ.-dan 40b-11
ğ.-sında 42b-13, 43a-8

<p>ġizā</p> <p>A. insanları ve hayvanları besleyen maddeler (bkz. ġıda)</p> <p>ġ. 13a-6, 14b-3, 18a-3, 29b-9, 47b-2, 10, 13, 99a-5, 146a-11</p> <p>(ġ.-yı muṭlaq) 66b-8</p> <p>(bkz. ḳalilü'l ġ.)</p> <p>(bkz. keṣirü'l ġ.)</p> <p>ol- 76b-7, 129b-3, 149b-1</p> <p>vir- 15b-13, 31a-10</p> <p>ġ.-da 17b-9</p> <p>ġ.-dan 14b-2</p> <p>ġ.-dur 158b-13</p> <p>ġ.-lar 120a-4</p> <p>(lātif ġ.) 128a-5, 130a-7, 141b-1</p> <p>ġ.-lardan 15a-11, 131a-13, 133a-10, 134b-9, 140b-7, 143a-3</p> <p>ġ.-lardur 15a-11, 15b-4, 9</p> <p>ġ.-ları 67b-4, 6, 7, 11, 12, 134a-12</p> <p>ṣavuḳ ġ. 150a-13</p> <p>g.-larıla 117b-3</p> <p>ġ.-nuñ miḳdārı 64a-1</p> <p>nüfuzî gibi 20a-6</p> <p>ġ.-sı 47b-11, 13, 48a-1, 73a-10, 74b-2, 75a-11, 75b-10, 76b-11, 124a-8, 146a-9</p> <p>ol- 74a-9, 77b-12, 78a-13, 79a-1, 84a-3, 87a-9, 88b-6, 89a-4, 89b-1, 9, 91a-7, 92a-13, 92b-5, 93a-7, 94a-3, 94b-2, 95a-11, 95b-13, 96a-11, 96b-13, 97a-10, 100a-1, 100b-8, 101b-11, 103a-11, 103b-2, 104b-5, 105a-2, 106a-1, 110a-7, 111b-4, 112a-6, 7, 116b-2, 6, 121a-7, 129a-2, 135a-5, 136b-8, 138a-2, 140b-9, 143b-8(2), 145a-10, 145b-9, 146b-1, 147a-6</p> <p>ġ.-sın 131b-11</p> <p>ġ.-yı 18a-2(2), 48a-1, 67a-3, 102b-3, 104a-3, 107a-11,</p>	<p>A. bedeni tagyir eden veya etmeyen gıdalar</p> <p>ġ. (devā-yı ġ.) 46b-13</p> <p>ġ.-dur (devā-yı ġ.) 46b-9</p>	<p>gibi</p> <p>gibi</p> <p>g. 17a-5(2), 6, 7(2), 19a-12(4), 20a-4, 5, 6, 21b-9(2), 10(2), 22a-2, 9, 13, 22b-4, 23b-6, 25a-1, 33a-2(3), 3, 34a-11, 36b-7, 44b-10, 11, 45a-10, 11, 13(2), 46b-11, 49a-1, 2, 3, 4, 13(3), 49b-1(2), 11(2), 12, 13, 50a-1, 2, 5, 6, 11, 12(2), 50b-1, 2(2), 3, 51a-8, 9, 10, 11, 51b-8(2), 9(2), 10(3), 52a-6, 11, 12, 53b-8, 58a-1, 58b-1, 4, 59b-1(2), 2, 62b-4, 5, 63a-5, 64b-8(2), 9, 10, 11(2), 68a-6(2), 7, 10, 11, 12(3), 13(2), 68a-6, 7, 9, 10, 11, 12(3), 13(2), 68b-1(2), 70a-7, 9, 10, 13(2), 70b-1, 71a-1, 2, 72a-3, 4, 73a-13, 77b-1, 80a-11, 12, 81b-1, 2, 6(2), 7, 82b-8, 9(2), 83a-3(2), 84a-13, 84b-8(3), 86a-1, 86b-6(2), 7(2), 13, 95a-1, 97b-11, 99a-7, 13, 100a-13, 101b-5, 105a-6, 9, 105b-1, 110b-9, 10, 111b-3, 10(2), 11(3), 12(2), 112a-3(3), 4(3), 112b-1, 113b-12, 115b-9, 117b-11(3), 13, 118a-3, 4, 5, 6, 7(2), 118b-7(2), 8, 119a-13(2), 119b-1(2), 2, 8, 125a-2, 3, 127b-1, 130a-7, 8, 9, 131a-10, 131b-1(2), 13, 134a-5, 134b-8, 10(2), 11, 137b-3, 139a-7, 8, 139b-5, 13, 140a-11, 140b-8(2), 9, 141b-4(2), 6(2), 8, 145a-12, 146b-5, 152b-2(2), 154a-3, 13</p> <p>ol 58b-1</p> <p>g.-dür 42a-12, 45a-10, 11, 47b-11,13</p> <p>gice</p> <p>gece</p> <p>g. 83b-9, 137a-1, 138a-2</p> <p>(bir g.) 130b-5, 135b-8, 144b-10, 145a-3</p> <p>g. .. g. .. 121b-12</p> <p>g.-nüñ ṣavuḳı 66b-11</p> <p>gici-</p> <p>gicimek, kaşınmak</p> <p>g.-r burun g- 137b-5</p> <p>gicimek</p> <p>kaşınmak, uyuz hastalığına tutulmak {gicişmek, gircimek} [gale]</p> <p>g. 86a-2</p>
--	--	---

- g.-i 137a-2
- giciyük kaşıntı, uyuz hastalığı
g.-i 9b-11, 134b-3
g.-ün 136a-5
- giç geç, erken olmayan
g. 55a-11, 147b-8, 150a-4,
150b-10, 151a-2, 160a-1,
vağt 84a-2, 141a-12
deş- 114b-12
ısıt- 145b-4
kızır- 130a-12, 130b-6
siñ- 53a-13 , 150b-12, 152b-6,
155b-10
tuyul- 71a-11
ol- 57a-4, 5, 74b-10, 75b-1,
78a-8, 97a-7, 146a-4,
149a-10, 153a-5,
g.-dür 147b-7, 148b-2, 12, 149a-1
- gider- 1. defetmek, yok etmek,
durdurmak, kullanmamak
g.-mek gerek 105a-13(2),
121b-12, 143b-4
g.-ür 81b-11, 86a-13, 118a-4,
126b-8, 131b-3, 135b-5, 12,
155a-8
g.-ürisen 130b-1
g.-rmek gerek 143b-4
g.-mekligi (‘illetüñ g.) 140a-11
2. götürmek, kullanmak
g.-esin 85b-1
3. akıtmak
g.mek gerek 105a-12, 143b-4
- giñ geniş
g. yolu 45a-4
g. .. g. .. şamar 140a-10
ol- 45a-4
- giñi- genişlemek
g. ol- 120a-3
- giñşek gevşek (bkz. geñşek)
g. ol- 52a-12
- gir- 1. katılmak, ilave edilmek
g.-e 22a-12
g.-en aşı g. 10b-1, 157b-8
birbirine g. 22a-12
g.-er 31a-8
g.-icek 89a-5
g.-ür 22a-1, 31a-8, 31b-11,
34a-11, 13, 35b-1,
g.-üreler 74b-2
g.-ipdür 24a-6, 147a-2
2. dışarıdan içeriye geçmek
g.-er 26a-10
g.-mek gerek 86a-5
3. girmek, yerleşmek
g.-rmezise. 116b-12
4. girmek, yıkanmak
g.-mek 122a-5 , 124a-4
g.-mekden 125a-8
g.-mek gerek 147a-2
5. bir birine geçmek
g.-ür 24a-8(2)
- girü 1. başka, gayrı, yine tekrar, bir
daha, artık
g.-ye 20b-11
2. geri, arka bir şeyin arka tarafı
g.-den 26a-10
- git(d)- 1. gitmek, kaybolmak, geçmek,
geçip gitmek
g.-e 103b-11, 135a-13, 138b-7,
140a-13, 143a-8
g.-ip dür 19a-9
g.-en 34b-3
g.-er 85a-2
g.-eriken 31b-12
2. ciğerleri dökülür gibi olmak
g.-er ögi g- 138b-1
3. çalkalanmak, karışmak
g.-er 99a-7
- givür- 1. koymak, sokmak, yerleştirmek
g.-e 26a-10
g.-eler 74b-3
hamāma g. 84b-12,
143a-10
g.-esin 133b-13, 134a-2, 134b-13 ,
135b-9, 153a-13
g.-mek gerek 113a-6, 117b-12,
121a-5
g.-ürisen 113a-4
2. eklemek, katmak
g.-eler 74b-3
{bkz. .givirmek, güvürmek}
- göbek 1. göbek, karın ortasında bulunan
çukurluk , sürre [umbilicuhi’us]
g. 99b-7
g.-e 8a-6, 35b-8, 43a-3,
(alt g.) 35b-7
(gögüzden g.) 91b-12
g.-i bur- 99a-6
g.-üñ ortası44a-3
üstün yiri 41b-4
2. bazı sebze ve meyvelerin ortası,
veya kimi meyvelerin adı
g.-i (nār g.) 116a-11

gögercin	güvercin g. boğu 106b-9, 126b-1, 139b-11 kanı 86b-12 g.-inün boğu 118b-5	gömül-	gömülmek TS de yok g.-mek çuma g. 50a-12
gögüz	gögüs, boyun ile karın arasında, solunum ve dolaşım organlarını kapsayan vücut bölümü sadır [packtus, thorax] g. 28b-11 ağrısı 156a-1, 159a-11 karşusu 28b-3 perdesi 43a-3 üstü 28b-12 g.-e 26b-8, 27a-9, 93a-8, 147a-6, 159a-12 g.-de 22b-12, 26b-9, 37b-13, 153b-11 g.-deki 24a-13 g.-den 8a-6, 31a-10, 34b-10, 35a-1 yaña 24b-5 g.-i 31a-4, 64b-12, 92b-7, 152b-13, 156a-2, 3 g.-ün 41a-6 aşağısı 31a-9 yüzi 26b-12 iç yüzi 28a-8 içi 93a-3 perdesi 5b-9, 35a-2, 41a-3, 4 orta yiri 42a-10 şol yanı 34a-4 tecvifleri 94b-7 üstün eyegüleri 34b-1, 5 g.-üne 96b-13	gönül	gönül, yürek g. 113a-13, 157b-3 dön- “midesi bulanmak “ 8b-2, 53b-4, 97a-12 , 97b-9, 10, 103b-9 , 158a-3, g.-i 143b-12 dön- 73b-13
gök	mavi, yeşil, mor, morarmış g. mazu 129a-8 ol- 67b-1 dağı ol- 40a-7 g.-leri 140a-9	gör-	görmek g.-düm 134b-1 g.-esin 76a-5, 9, 79b-8, 133b-2, 136b-10, 137b-8, 13, g.-señ 138a-13 g.-esiz 17b-1, 138a-10 g.-mişem 95a-4 g.-ür korukulu düşler g- 53b-8 g.-dükde 154b-8 g.-en 93a-4
gök	içinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk g. 77b-2	göre	göre, nazaran, nisbetle g. 12a-7, 9, 10, 13, 12b-2, 3, 6, 9, 10, 13, 13a-2, 3, 59b-10, 69b-9, 71a-5, 6, 146b-10, 148b-12, 13, 149a-2, 3, g.-dür 154a-1
gölge	gölge g.-de 144a-11 kurut- 85a-7, 86a-12, 105b-6, 10, 124b-9, 132b-8, 144a-11 g.-ye 66b-8	görmeklik	(gözün) görme gücü, görme işi g. za' ifliğı 87a-6 g.-ün za' ifliğı 7b-12
gömgök	aşırı derecede g. 127a-8, 140b-3	görün-	görünmek g.-üripse 91b-6
		göt	iğne ve çuvaldız gibi şeylerde ipin geçtiği delik g.-ile (iğne g.) 87a-4
		götrül-	silinmek, uzaklaştırılmak g.-ipdür 2b-6
		götrün-	kaldırmak, bertaraf etmek g.-e 121a-11 g.-mek 121a-13 g.-mek gerek 121a-2, 121b-12
		götür-	1. taşımak, toplamak g.-meginde 50b-7 g.-mek 64b-11 g.-mekden 116b-9 g.-ür 42a-7 g.-en 81a-13 2. nakletmek, (kan için)

- dolaştırmak
g.-emez 83a-13
3. yemek içmek
g.-ürise 122a-1
g.-mek gerek 121a-6
- göyle- gövlemek, morarmak
(g>v) ilk defa geç.
göyle.-r (kulağ g-) 88b-9
- göyne- yanmak (bkz. göyünmek)
g.-r 14a-13
- göynük 1. yanmış, yanık, kızarmış
g. nesne 14b-11
ol- 152a-11
g.-i (it boncuğunuñ g.) 96b-7
(sığır boynuzunuñ g.) 96b-4
(yumurda kabınıñ g.) 96b-5
2. hararetli, hararetlenmiş
g. şuyı 105b-13
g.-i 77b-5
şafırā göynügi 133a-11
g.-inden (balğam g.) 77a-6
(қан g.) 77a-4
(şafırā g.) 77a-5
(sevdā g.) 77a-6
- göyün- yanmak
g.-dügünden 129b-7
g.-dügine (vghқан g.) 62b-11
g.-miş 14a-4
buğārlar 42a-6, 8
sügüg 124a-2
g.-mişligine (hıltuñ g. 60a-8, 10)
g.-mişüñ lañfi 14b-13
- göyündür- {göydürmek} yakmak
g.-e 80a-6
g.-ür meniyi g- 120a-10, 120b-1
g.-esin 130b-10, 11
- göz 1. göz, görme organı . ayn
[oculus, oeil]
g. 37a-7, 40a-2, 53a-9,
70b-1, 81b-13, 83a-8, 10,
84a-6, 13
ağrısı 7b-7, 84b-13
ağı 82b-7, 84b-4
za' ifliğı 152b-12
kabağın kes- 68b-1
kabağı 38b-8
bınarı 85a-13
bulan- 82b-8
kızır- 72b-5, 82a-8, 84b-11,
143a-13
g.-de 32a-3, 37b-4, 83b-4,
86a-1, 86b-2
(her g.) 23b-9
(iki g.) 23b-8
g.-deki (iki g.) 27b-7
g.-e 39a-1, 83b-9, 87b-13, 150a-9
(ağrıklı g.) 87b-11
(sağ g.) 87b-11, 152b-12
çekmek gerek 87a-11
ovmak gerek 84a-12
inen ruñbet 157a-9
tanzur. 83b-11, 84a-9,
85b-6, 86a-6, 12
var- 25b-6
yağ- 85b-8
yayı- 25b-8
g.-i 85a-1, 85b-8, 86a-1, 87b-4,
13, 133b-2, 153a-a-8,
153b-1, 158a-10
ağı 133b-2
(iki g.) 5b-8, 39a-13
bürü- 86a-1
dut- 87a-2
g.-ine 138b-10, 12
g.-ini 85a-10
g.-ise (şag g.) 83a-10
g.-ler çukurlan- 74b-10
g.-leri çukurlan- 146b-13
g.-lerine 138b-8
g.-lerüñ h. 25b-8
g.-üñ açılmağı 38b-9
açmağı 39a-9
ağı 53b-2
ağrısı 82b-6
ağı 40a-4, 5, 83a-5,
107b-3, 109b-3
hareketi 83a-5
' ilacı 7b-11, 86b-2
' illetleri 7b-5, 82b-3
nürı 25b-6
kabağı 79b-5
karası 40a-5, 6, 84b-6,
85b-2
bınarı 84b-4
tamarları 83a-6, 85b-12, 13
üsti 83b-13
yaşı 137b-5
yidi tabağası 40a-5
nürı 25b-6
2. bölümleri olan bir şeyin her bir
bölmesi
g. (mê' denüñ g. yiri) 30a-13
3. bazı yaraların uç bölümü
g.-i beväsirüñ g- 114a-5
- gözce kalp ve karaciğer gibi organların
boşluk, yerleri [cavitas]
g. (kebidüñ g. yiri) 30b-9

- (bağıruñ g. yiri) 29b-9, 43b-3,
70b-6, 8
- g.-dür 24a-5
- gözüğü ayna
g.-ye baq- 82a-1
- gözlü bölümleri olan kimi organların her
bir bölmesi
g. 41b-11
- gözlülük kallojen doku hastalıklarından
biri.belkemiği tüberkülozu.
pott hastalığı [spondylitis
tuberculosa] (bkz. hadebe)
g.-i 9a-12, 123a-1
- göz pınarı göz yaşı bezi tarafından
salgılanan sıvıların aktığı delik,
kanal
g. p.-ndan 85a-13
- gözük- gözükmek, görünmek
g.ür qaba g- 107a-7
- gübün F. ana maddesi bal olan ve
çeşitli bitkilerin
karışımından meydana
gelen bileşik
(bkz. gülen-gübün, sirken-
gübün, teren-gübün)
- güç güç, zor
g.-dür (haşımı g.) 147b-2, 148b-2,
149a-1
- gül gül, gülgillerden iki çenekli bitki ve
bunun çiçeği [rosa]
g. 156b-4
kursacukları 107a-8, 107b-12
rengi 42a-3, 59b-13
suyı 74a-7,10, 88b-12, 89b-2,
6, 8, 93a-8, 95b-3,
104b-13, 110a-2, 123b-2,
138b-9, 11, 147a-4,
şarabı 123b-1
tohumı 102a-12
yağı 74a-10, 76a-12, 84a-12,
88b-13, 89a-3, 102b-5
115a-3,115b-1, 6,
116a-5, 135b-8,136a-4,
8, 9, 141a-2, 160a-12
(kıızıl g.) 94a-2, 105b-7,
121b-9, 124a-6,
126a-2, 135b-11
(kuru g.) 95b-7, 99b-10, 12,
100b-7, 111b-10,
125b-9, 144a-6,
g.-de 156b-3
g.-i 74a-8, 76b-1, 90a-7,
106a-10,
(dögülmüş g.) 93a-8
(kuru g.) 95b-4
(tāze g.) 73b-10
- gülbeşeker F. gül tatlısı
g. 137a-8, 145B-1, 159b-6,
g.-ile 112a-5
- gülengübün F. gül ve baldan yapılan
bir çeşit macun
g. 81a-8, 99a-1, 159b-8
g.-e 67a-8, 145b-9
- gülnār F. yabancı nar ağacı
[punica granatum]
g. 96b-7, 99b-3, 100b-7, 101b-5,
115b-2, 116a-11, 118a-13,
122a-10
g.-i 91b-10
- gümānsuz F. belirtisiz
g. 94b-11
- gümüş gümüş (bkz. ↓gümüş kılimiyāsı)
135b-6
- gümüş kılimiyāsı Gr. " kılimi yā
bitkisinin su ile dögülp
ezilmesinden sonra
dibe çöken özü
g k. 135b-6
- gün gün, gündüz
g. 142b-6,
ortası 66b-11, 69b-1
tarafı 64a-8
(bir g.) 86a-6, 1145a-2,
130b-4, 133b-8,
134a-1, 146b-8(2)
(bir iki g.) 142b-6
(birkaç g.) 77b-11, 81a-9,
85a-2, 129a-11,
133b-8, 134a-1
(dört g.) 120b-12, 133a-2
(her g.) 92a-10, 93b-1, 13,
96a-8, 97a-9, 97b-8,
101b-7, 104b-8,
108a-13, 108b-13,
112b-7, 113a9,
122a-12, 126b-12,

127a-4, 131b-9,
133a-13, 133b-12,
134a-2, 135a-4,
136b-12, 137a-7,
145a-7, 145b-1,
147a-2, 3
(iki g.) 120b-13
(iki üç g.) 102b-3
(üç g.) 120b-13
g.-de 87b-8, 96a-9, 104b-13,
109a-1, 110a-1, 113a-5,
115a-5, 132b-10, 138b-3,
142a-11, 145a-5, 157b-6
(birkaç g.) 77b-11
(dutduğı g.) 146a-9
(her g.) 109b-13
(ısıtma dutmaduğı g.)
145a-5
g.-den (üç g.) 117a-6
(yidi g.) 117a-6
g.-e 143a-10
(bir iki g. degin) 143a-10
(üç g. degin) 157b-7
g.-i (yarındası g.) 83a-12
g.-inde (rāḥat g.) 144b-10
(yaz g.) 143a-2
g.-lerinde (kış g.) 69b-1
(yaz g.) 69b-2
g.-ün a' del-i evkātı 64a-7
ortası 64a-8
tarafı 64a-8

gündüz günün aydınlık bölümü
g. 66a-9, 136b-3
g.-in 121b-12

güneş güneş, güneşin yaydığı ısı ve ışık
g. 48a-8
çık. 144a-5
ısısı 82b-9
şavkı 48a-8
g.-de 75b-6, 110b-13, 129a-9,
131b-5, 133a-2, 143a-12
g.-den 48a-5
g.-e karşı 91b-5

günlük günlük ağacı ve bu ağaçtan elde
edilen sakız ve reçine [styrax]
g. 96b-12, 101b-1, 6, 102b-2,
111b-2, 112a-4, 115b-12,
116a-11, 121a-11, 132b-11
kabuğı 117a-1, 121b-9
tütünü 92a-9
g.-i 98a-11
g.-ün kabukları 130b-11

güreş güreş {güleş}
g. 64b-8

güyegü otı güveği otu, zater
[Origanum vulgare]
g. o. 152a-1
157b-13

güz güz mevsimi
g. 46a-7
g.-de 66b-10

güzide F. seçkin, seçilmiş, beğenilmiş
g. kavā' id 4b-10

H-

ḥab A. 1. yutulacak ilaç, hap
ḥ 131a-9, 10
(-ı ayārac) 75b-3
(-ı gāfit) 146b-2
(gārikūn) 128a-2
(-ı iştāmḥī kūn) 78b-9,
132b-3, 5
(-ı iftī mūñ) 79a-4, 90b-5
(-ı kōkāyā) 75b-3, 78b-8,
87a-8, 88a-9,
90b-1
(-ı sekīnec) 120b-11
(-ı sūrincān bkz. muḳīmu'l
ḳammī)
124b-2, 128a-1
(-ı şaytarac) 124b-4, 127a-3
(u'l bān) 136a-3
(u'l ḥazrā) 118a-12
(u'l muntun) 130a-5
(-ı şebyār) 98b-13
eyle- 79a-12, 92b-12,
106b-6, 10
ḥ.-ı 92b-8
(iştīmḥī kūn ḥ) 122a-9
(muḳl ḥ) 114a-7
vir- 106b-8
ḥ.-ıla (ayārac ḥ.) 81a-9, 89b-2
(iştīmḥī kūn ḥ.) 122a-9
(iftī mūñ ḥ.) 75a-9, 78a-9
(kōkāyā ḥ.) 86b-4
(şabr ḥ.) 75b-2
(şebyār ḥ.) 75b-2
ḥ.-ını (kōkāyā ḥ.) 83b-8
(şabr ḥ.) 83b-7
ḥ.-ına (gāfit ḥ) 146b-1
ḥ.-lar eyle- 132b-8

2. tane tohum, çekirdek
 ḥ (u'l bān) 136a-3
 (u'l gār) 132b-11
 (u'l ḥazrā) 118a-12
 (u'l mulūk) 108b-8
 (u'l nīl) 104a-1, 132b-6
- ḥabbe A. buğday ve arpa gibi taneli tohumlar
 ḥ.-den 108b-11
 ḥ.-ye 108b-11
- ḥabbenu'l ḥazrā A. melengiç ağacı ve bunun mercimekten büyük buruk tatlı meyvesi (bkz. benegüş) [celtis]
 b. 118a-11
- ḥabbū'l-buvā A. hafakan için kullanılan hap
 ḥ. b. 96a-6
- ḥābcuğaz A. . yutulacak ilaç, küçük hap
 ḥ.-lar eyle- 146b-5
 124b-9 (ḥābcuğazlar)
- ḥabīṣ A. kötü, pis
 ḥ. yaralar 116a-10
 ḥ.-nüñ (mādde-yi ḥ) 51a-13
- ḥablu'z zizā' A. omuz üstünden gelip kolun üstünde çıkan damar
 ḥ. z 32a-13
- ḥabs A. tutma, alıkoyma, dışarıya çıkarmama
 ḥabs it- 68a-6
- ḥacāmat A. vücudun bir organına boynuz veya şişe ile kanı topladıktan sonra nişter veya mengene ile bu kanı alma [cupping] (bkz. ḥicāmat)
 ḥ. 118a-3
 ḥ. it-122b-5, 128b-12
 ḥ.-dan 67a-7
 ḥ.-ı 7a-5
- ḥācet A. ihtiyaç, lüzum
 ḥ. vaḫti 85a-8, 92b-12
- ḥad A. derece, sınıır, bir şeyin sonu
 ḥ.-de 17b-2, 3
 ḥ.-di (tıbbuñ) 5a-2
 ḥ.-dini (tıbbuñ) 5a-4, 10b-9
 ḥ.-ile (tıbbuñ) 10b-8
 ḥ.-ine degin 59a-4, 5
- ḥadebe A. kallojen doku hastalıklarından biri.belkemiği tüberkülozu. pott hastalığı [spondylitis tuberculosa](bkz. gözülülük)
 ḥ. 123a-6
 (ve'l ḥ.) 9a-12, 123a-1
 ḥ.-nüñ 127a-2
- ḥādım A. yarayan, hizmet eden
 ḥ. degül 17a-6
- ḥādime A. yarayan
 ḥ. 17b-8
 (ḫuvā-yı ḥ.) 18a-12
- ḥādīṣ A. hudus eden, meydana gelen
 ḥ ol- 11b-8
- ḥafaḫān A. kalp sıkışması, çarpıntı
 ḥ. 95a-13, 96a-1
 ḥ.-ı 8a-12, 95a-12
- ḥāfıza A. hissedilen, görülen, işitilen, duyulan.şeyleri zihinde saklayan hassa, kuvvet
 ḥ. 19b-1
 ḥ.-dur 18b-12
- ḥūh (<ḥāh) F. karşılaştırma-denkleştirme edatı
 “ister... ister”
 ḥ ... ḥ ... 12a-3, 19b-6, 82a-11
- ḥaḫ A. dava ve iddiada hakikate uygunluk, doğruluk
 ḥ. 102a-1
 ḥ.-dur 102a-1, 103a-2
 ḥ.-ı 102a-10
 ḥ.-ıla 102b-11
- ḥakāret A. hakaret, hor görme, küçük düşürme
 ḥ ol- 2b-11
- ḥaḫīḫī A. doğru, gerçek, gerçekten
 ḥ-den ('itidāl-i ḥ) 11b-13

- ḥāl A. 1. durum, biçim
 ḥ. 29a-3, 6
 (korkulu ḥ.) 72a-6, 7
 ḥ.-de 14b-4, 26a-4, 6, 29a-11,
 58b-2, 140b-11
 ḥ.-i 29a-2
 (bedenüñ ḥ.) 54b-2, 9,
 55b-10
 (havānuñ ḥ.) 68b-7
 (inbisātuñ ḥ.) 56b-6
 (tamarlaruñ ḥ.) 30b-6
 ḥ.-idür (bedenüñ ḥ) 21a-5
 ḥ.-inde 33b-10
 ḥ.-inuñ (beden ḥ.) 59a-10
 2 güç, kuvvet
 ḥ.-i ol- 143b-13
- ḥalāş A. kurtulma, kurtuluş
 ḥ bul- 127b-12
- ḥalāvet A. tat, lezzet (ḥulv)
 ḥ.-i 153b-13
- ḥâlde A. ...a mukabil, rağmen
 (bağlama edatı)
 ḥ. 58b-1, 71a-8, , 73b-13,
 140b-11, 145b-4, 146a-5
- ḥālet A. haller
 ḥ. (-i mutavassıta) 11a-2
 ḥ.-de 34b-9
 ḥ.-dür 44a-11, 12
- ḥālışa A. safradan kaynaklanan ısıtma
 144a-13
- ḥālī A. boş, tenha
 ḥ. 56a-10, 123a-7
 ol- 143b-13
 ḥ.-dür 56a-8
- ḥall A. çözme, çözülme
 ḥ. ol- 97b-4, 124a-12
- Ḥallāku'l berāya A. bütün
 herşeyi var eden
 Allah
 Ḥ. b 3a-2
- ḥaltīt A. hiltit, şeytan tersi, ilaç
 bileşminde kullanılan "fena
 kokulu" bir zamk
 (bkz. yırkāşnı)
 ḥ. 87b-6, 118b-1
 ḥ.-ile 116b-1
- ḥām A. pişmemiş, olmamış, çiğ
 ḥ. 112a-11
 balğam 126a-5
 ğızā 15b-4
 nesne 14b-12, 15a-1
 ol- 81a-3
 (selvüñ ḥ. çozağı) 108b-12
 ḥ.-ı 154a-5
 ḥ.-ınuñ nefḥı 153b-3
 kurusu 154a-5
- ḥāmlık A. olmamışlık ham olma
 ḥ.-a 60b-4
- ḥāmız A. ekşi ve sirke gibi olan, kekre
 tadındaki safra
 ḥ. (u'r rāyiḥa) 61a-5
 (balğam-ı ḥ.) 14a-4
- ḥamīr F. hamur
 ḥ. 63a-6, 105a-9
 (-i benefşe) 73a-9
 (-i bünefşe) 92a-5, 159b-9
 ḥ.-i 159a-1
- ḥamīri F. hamur gibi . mayalanmış
 tortu . mide ve bağırsakların
 zayıflığına işaret eder
 ḥ 62a-12, 63a-5
- ḥam(m)ām A. hamam, banyo
 ḥ. 65b-2
 ḥ.-a 86a-5, 131b-11
 gir- 125a-8
 givür- 74b-2, 84b-12,
 113a-4, 133b-12,
 134b-13, 134a-2
 givürmek gerek 113a-6,
 121a-5,
 147a-2
 ḥ.-da 65b-12, 13, 88a-12, 110a-8,
 113a-6, 131b-12, 134a-6,
 ḥ.-dan 134a-10
 ḥ.-uñ 65b-3,
 eyüsi 65a-9
 ḥarāreti 65a-13
 her evi 65b-5
- ḥamr A. şurup
 ḥ.-ları 10b-3, 159a-3
- ḥanāzīr A. ekseriyā boyunda çıkan
 şiş, ur , sıraca da denilen
 bir tür çıban
 (bkz.doñuz başı)
 ḥ.-i 10a-3, 141a-8
 ḥ.-üñ aşlı 141a-9

- hanzal** A. ebucehil karpuzu (*citrullus colocyntis*) (hammāmuñ h.) 65a-13
 (sebeb-i maddi.-yi h.) 15b-9
 h. (şahm-ı h.) 79a-10, 80a-2, 81a-5, 126a-8, 131a-12, 144b-12
 (tohm-ı h.) 132b-6, 136a-11, 137a-6
 h.-in (bedenüñ h.) 150a-11
 h.-inde 148a-4
 h.-inden (ğıbbuñ h.) 146a-6
 (melmüsüñ h.) 52a-2
 (meşänenüñ h.) 112a-13
 (şoğanuñ h.) 150a-10
 h.-ine (dimağüñ h.) 156a-10
 h.-ini (dimağüñ h.) 157a-3
 h.-lerini 157a-4
 h.-liğına (kanıñ ve ruhuñ h.) 56b-1
 h.-üñ 44b-8
- harāb** A. 1. perişan, yıkık, viran
 h. it- 66a-10
 2. geçkin
 h. ol- 67a-12, 107b-2
- harāret** A. sıcaklık
 h. 20b-5, 9, 21a-6, 9, 44b-7, 52a-9, 68b-12, 93a-5, 100a-3, 117b-11, 120a-9, 13, 120b-3, 122b-1, 142b-2, 150a-11
 kuvveti 11b-5
 (-i ġarizī) 48b-2, 61a-7, 66a-2, 105a-13,
 (-i ġarizīyye) 42a-13, 64b-5, 150a-12
 (lātif h.) 65b-1
 ol- 51a-2
 (mülākatü h. bi'l fi'l) 50a-1
 (mülākatü h. bi'l kuvvet) 49b-13
 (ġarizī h.) 42a-8
 h.-de 54b-2, 147b-12, 148a-7, 148b-1, 150b-5, 155b-5, 13, 156a-12, 157b-9, 159a-5, 11, 159b-9, 160a-5
 h.-den 111b-7, 9, 112a-6, 152a-7, 157a-2, 4, 160a-11, 13, 160b-2
 h.-denise 95a-13, 104b-12, 108a-11, 115b-3, 116a-3, 125b-4
 h.-dendür 102a-11, 104a-6
 h.-dür 11b-2
 (ifrat-ı h.) 15a-10
 (mu'tedil h.) 15a-6, 9, 15b-7
 (taqşī r-i h.) 15b-3
 (yandurġu h.) 142b-1
 h.-e 52a-3 13, 52b-2, 3, 6(2), 10, 12, 54b-11
 h.-i 13b-9, 44b-11, 47a-8, 48b-13, 49a-1, 2, 106b-2, 3, 8, 110b-11, 115a-6, 10, 139b-8, 143a-5, 145b-4, 146a-5, 146b-1, 147b-13, 148a-8, 149b-8, 150a-3, 9, 150b-4, 152a-4, 152b-4, 154a-7, 155a-12, 155b-1, 9, 156b-3, 10
 (irkegüñ h.) 21a-11
 'alāmeti 82a-10, 94b-13
 'alāmetleri 123a-7, 8
 ifratı 52b-11
 kuvveti 11b-4, 98a-7
 taqşī ri 14a-5
 ziyādeti 59b-10
- h.arāretlü** A. sısaklığı artmış, ateşi fazla olan
 h. kişi 152a-4
 ol- 95b-1, 112a-11
- harbak** A. zanbakgillerden beyaz vesiyah türleri bulunan bitki (ilaç, deva)
 h. (kara h.) 74b-13
- hardal** A. hardal, iştah açmakta kullanılan macumsu madde
 h. 89b-3, 91b-8, 97b-1, 109a-3, 126a-10, 126b-1, 131a-2, 131b-5, 158b-3
 h.-ı 50a-10, 91a-10, 91b-7, 95a-10, 125a-11
 h.-ıla 139b-13, 151a-4
- hareket** A. hareket, devinim
 h. 21b-5, 7, 40a-6, 48b-1, 49b-10, 55a-3, 58b-9
 kuvveti 16b-2
 vakti 36b-12
 eyle- 58b-13
 it- 36a-11, 39a-6, 49b-10, 50a-13, 50b-4, 11, 51b-6, 58b-9, 64a-2, 64b-2, 66b-7, 72a-2, 80b-2, 4, 98b-3, 4, 134b-7
 itdür- 26a-12, 29a-12, 36a-12, 37b-6, 7(2), 8, 9, 48b-13, 49a-1, 3(2), 4, 67a-11, 107b-5
 vir- 27b-9, 11, 28a-2

- h.-de 39a-7
 h.-dedür 80b-4
 h.-den 54a-3, 81a-3
 h.-dür 54a-1
 (irādī h.) 64b-3
 h.-i 21b-8, 9, 11, 22a-10, 36b-2, 8, 9, 38b-12, 39b-12, 48a-13, 48b-2, 49a-4, 50a-8, 55a-12
 (cima' uñ h.) 48b-2
 (gözlerüñ h.) 25b-8
 (gözüñ h.) 83a-5
 ('uzvuñ h.) 36b-10
 h.-ile irādī h. 39a-5
 h.-in insanuñ h. 19b-4
 h.-ine 58a-8, 58b-7, 12
 qarınca h. 58a-8
 kurtcuğazlaruñ h. 58a-4
 sıçan kuyırığınuñ h. 58b-7
 h.-ini 57a-2, 58b-7, 79b-3,
 h.-leri 34a-6, 36a-5, 39a-8
 h.-lerüñ 37b-1
 (irādī h.) 36a-3
 h.-üñ 64b-3
 artuqlığı 54a-10
 kuvveti 16b-9, 80b-9, 11
 ortası 54a-5, 55b-13
 tā' lī kı 54a-1
 vezni 56b-3
 yolları 81b-10
 zamānı 55a-9, 56b-4
 zārürisi 64b-3
- hareketlü A. hareketli
 h. tamar 20a-12
 irādī h. 37a-6
- hareketsüz A. hareketsiz
 h.-süz tamar 5b-3, 20a-10, 29b-6, 35b-12
 ol-67a-11
- harf F. yemiş
 h. 114a-11
- harīf güz mevsimi, güz
 h.-de 66b-9
- hāric A. dış, dışarı
 h. ol- 12a-7, 13
 h.-den 51a-8, 10, 51b-10
 h.-dür (umūr-ı h.) 49a-12
- harīr A. ipek, seyrek dokunmu ipek (bez)
 h.-den 122a-11
- harīre F. su, şeker ve nişastadan yapılan tatlı
 h.-si (kepek h.) 92b-7
- harnup F. keçiboynuzu. baklagillerden ağaç ve bunun şekerli meyvesi [ceratonia siliqua]
 h. 143a-10
- hār(r) A. 1. sıcak özelliğe sahip (od→safravî→atılğan coşkun yaratılıştaki mizaç)
 h. 56a-13(2), 149a-3, 157b-2
 -raṭb. 11a-9, 13a-8, 46a-9, 67b-4, 7, 11, 147b-1, 8, 148a-2, 8, 148b-8, 149a-12, 149b-5, 151a-3, 13, 153a-10, 153b-4, 155b-7, 8, 156a-11, 159a-4
 -yābis 11a-9, 13a-9, 46a-7, 67b-5, 12, 133a-5, 147b-13, 148a-13, 148b-4, 149a-5, 149b-11, 150a-6, 9, 150b-8, 11, 13, 151b-5, 11, 152a-10, 152b-7, 153a-2, 155b-10, 156b-1, 7, 12, 157a-7, 10, 12, 157b-12, 13, 158a-2, 5, 7, 10, 12, 158b-1, 3, 159a-4, 160a-7, 160b-1, 4
 (müşk -i h) 156b-13
 h.-dur 148a-5, 153a-3, 6, 11, 153b-10, 155a-6, 157a-13
 h.-ısa 47a-8
 h.-uñ (bkz. maraž-ı hār)
 2. sıcak, hararet verici
 h.- yay h 46a-7
- harrīf (< hurrīf) A. ekşi
 h. nesne 64a-4
 ol- 64a-5
- haşāset A. pintilik, cimrilik
 h 2b-8
- haşbe A. kızamık hastalığı
 h. 137b-1, 9
 çıkar- 137b-8
 h.-nüñ müşkili 137b-9
 h.-yi 9b-13, 137a-12

- ḥased A. kıskançlık, çekememezlik
ḥ.-den 2b-7
- ḥasenü'l keymūs A. besinlerin midede kana dönüşmesini sağlayan ve kan yapıcı gıdalardan oluşan keymus
ḥ. k. 47b-8, 10
ḥ. k. -dur 47b-8
- ḥāşıl A. olan, çıkan, türeyen, peyda olan
ḥ kııl- 18a-7
ḥ ol- 10a-10, 12a-8, 11, 12b-1, 4, 6, 10, 15a-2, 20a-8, 45a-12, 49b-7, 8, 65b-8, 11, 66a-10, 71a-8, 74a-10, 86a-2, 92b-2, 122a-7, 149a-13, 149b-2, 4, 150b-2, 3, 152a-11, 12, 152b-9, 10, 153a-8, 13(2), 153b-3, 5(2)
- ḥāşş A. özel
ḥ 29a-3
ḥ.-dur 29a-6
- ḥāşşa A. özellikle
ḥ. 2b-11, 53a-9, 87a-10, 118b-4, 11, 127a-11, 150b-4, 152a-5, 155b-2,, 157b-4, 159b-9
- ḥassās A. çok hisseden
ḥ. 41b-6
siñir 40b-11, 41a-5
ol 41b-3
- ḥāşıyyet A. kuvvet, te' sir
ḥ.-i 154b-10 -
('acāyib ḥ) 104b-12, 108a-9, 113a-3, 117b-7, 118b-11
(üç ḥ.) 149a-12
- ḥasta F. hasta, sayru
ḥ. 69b-3, 96a-1, 102b-8, 106b-7, 112b-4, 128b-9, 143b-1, 146a-3
ol- 69b-3
ḥ.-laruñ 'ilāçları 7a-4, 68a-1
ḥ-nuñ ağızı 91b-5
aḥvāli 144b-8
başı 76b-4
dimāğı 83b-1
ğızāsı 146a-9
göñli 99a-5
içi 123b-6, 143b-11
- iti 146b-12
kuvveti 105a-11
ölümü 58a-10
tasası 100a-12, 138b-1
terkibi 123b-8
ḥ-ya 102b-13, 106b-12, 137b-13
ḥ.-yı 76a-3, 79b-4, 82a-2, 85a-10, 106b-13, 110b-13, 113a-4, 117a-6
- ḥaşḥāş A. haşhaş, afyonu ve yağı için yetiştirilen gelincikgillerden bitki
[papaver somniferum]
ḥ. 111b-2, 148a-10
ḥabı 102a-12
südi 91a-8
şarābı 92b-3
toḥmı 92b-9
yağı 78a-2, 160b-2
ḥ.-ıla 94b-2
ḥ.-uñ ḥabuğı 76b-2
- ḥāşıye A. bir eserin metnini şerh ve izah eden kitap
ḥ.-leri (nefis ḥ.) 3a-8
- ḥaṭā' A. yanlış, yanılma, kabahat, kusur
ḥ. it- 51b-3
- ḥaṭm A. bitirme, hitama erdirmeye
ḥ. it- 39a-10
- ḥaṭmī A. hatmi, yaprakları hekimlikte kullanılan ebengümeceine benzer bitki [athaca officinalis]
ḥ. 94a-11
yaprağı 91a-3
(aḥ ḥ) 115b-5, 116a-5
ḥ.-yi 102a-8, 12
- ḥāṭṭ A. yazı
ḥ.-ı ince ḥ oḥı- 87b-8
- ḥattā A. hatta, bile (cümle başı edatı)
ḥ. 43b-2, 13
- ḥatun bayan, hanım
(ḥ. kişinüñ südi) 93b-2, 134a-9,10
(ḥ. kişinüñ südi) 67a-6
- havā A. 1. hava, solunuma yarayan akışkan gaz karışımı

- h. 45b-12, 46a-2, 52a-1, 69a-3
h.-nuñ hâli 68b-7
h.-ya 45b-13, 69a-2, 77a-9
h.-yı 45b-12
2. canlılar üzerindeki etkisine göre havanın durumu
h-sı 65a-10, 147a-2
(balçıklı yirlerüñ h.) 46b-4
(kayalu yirlerüñ h.) 46b-5
(nehrüñ h.) 46b-2
(şehrüñ h.) 46a-12, 46b-1, 68b-6
h.-sına 65b-5
h.-sıla 65b-2
- havālu A. havadar, havası hoş
h. şehir 52a-2
- hāvan A. havan, içinde bir şey dövülüp ufatılmaya yarayan kap
h. 87b-3
h.-da 73a-2, 115a-9, 115b-2, 129a-9, 124b-12, 141a-4
- havāniķ A. (bkz. boğma)
h.-ı 8a-4, 90b-9
- havās A. duylar, beş duyu
h. bulan- 53a-7
- havf A. korku, korkma
h. 18b-6, 49a-1, 3, 5
- havlicān zencefilgillerden köksapları ilaç ve baharat olarak kullanılan bitki [galanga officinalis]
h. 158a-12
h.-ıla 119a-6
- hāya F. testis, taşak
h. 35b-1, 43b-1, 8, 44a-4
h.-da 38a-2
h.-lar 16b-5
h.-ları 119b-7
h.-laruñ 17a-2
marazları 9a-7, 116a-2
h.-nuñ kabı 116b-11
mizācı 120a-13
şişi 116a-3
h.-sını 112b-4
h.-ya 32b-12, 35b-2
- hayāl A. insanın kafasında tasarlanan şey
h. 19a-1
h.-dur 18b-12
- hayāt A. dirilik, canlılık
h.-uñ kuvveti 16b-11
mebde'î 16b-1
- haytıyya A. ip şeklinde olan (hamur işi, makarna)
h. 119a-6
- hayva ayva (bkz. ayva)
h. 72a-3, 100b-11, 154b-6, 155a-2
bekmezi 98a-2, 159a-1
çekirdegü 83b-10
h.-nuñ perverdesi 160a-2
(tatlu h. şuyı) 98b-6
- hayvānī A. hayvānī kuvvet, hayatın çeşitli fonksiyonlarını yapabilen, duyu ve hareket faaliyetini ütlenen kuvvet, ruh, [vital]
h (kuvā-i h.) 18b-1
h.-dür 17b-6, 20a-11,
- hayvāniye A. hayvana ait, canlı ile ilgili
h. (kuvvet-i h.) 56a-5
h.-nüñ (kuvvet-i h.) 55a-6, 7, 8, 56a-1, 3
- hayz A. aybaşı, [regl] dönemi
h. kanı 122a-5
h.-ı 8b-5, 99a-3, 153a-1, 5
h.-uñ dutulmağı 122b-1
kanı 120b-4, 8, 122a-5
şoñı 121a-12, 121b-13
- hayzā A. regl olma,
h.-uñ sebebi 99a-4
- haz A. zevklenme, sevinç, memnunluk
h. al- 3a-1
- hazāz A. yosun
h. 130b-4
- hāzıma A. yenilen şeyleri midede hazmettiren kuvvet ve hazmetme işinin süreci sindirim [digestion]
h.-dur 18a-13
- hāzır A. o andaki, hazırdaki
h (yilüñ h. vaķtı) 68b-6

hazm	A. midedeki yiyrcekleri eritme, sindirme [digestion]	hem	F. hem, aynı, aynı zamanda ; ve
h	63a-7, 99a-4, 157b-11	h.	15a-8, 36b-5, 39b-2, 40b-8, 41b-6, 43b-12, 46b-11, 48a-4(3), 57b-11, 58a-8, 60b-6, 65a-12, 66a-10, 70a-6, 76b-3, 81a-3, 99a-11, 107a-11, 110b-8, 138b-13, 139a-6, 9, 144a-1, 148a-3, 151b-10, 152a-2, 152b-8, 9, 154b-3, 155b-8, 157b-3, 159a-1, 160a-12
it-	41b-5, 157b-13, 158a-1, 6, 13	h. ... h.	13a-6, 15a-6, 15b-1, 6, 16a-10, 19a-5, 21a-2, 27b-8/9, 11, 28a-2, 36a-2, 36b-6, 40a-13, 40b-6, 10, 41a-7, 41b-6/7, 42a-3, 42b-11, 43b-10, 11, 45a-8, 13, 45b-1, 11, 47a-1, 3, 51a-5, 53a-11, 53b-7, 54a-1, 56a-9, 57a-13, 57b-2, 60b-4, 62a-4, 5, 6, 65a-10, 65b-1, 3, 4(2), 9, 68a-4, 70a-3 /4, 8, 75b-1, 76a-11, 77b-7, 80a-8, 82a-13, 84b-9, 99b-7, 105b-4, 106a-1, 109b-4, 110a-12, 111b-9/10, 112a-2, 12, 114b-1, 117b-1 3, 121b-7, 130a-6, 139a-7, 11, 143b-2, 144b-3, 11, 148a-2, 149a-8, 149b-1, 6, 12, 150a-7 /8, 152b-5, 154a-1 /2, 155a-4, 156a-8/9, 156a-13, 156b-1, 2, 5, 159b-6, 160a-8, 10, 160b-2
kıl-	48a-12	h. ... h. ... h. ... h.	41a-5, 42a-12, 47b-7/8, 10/11, 12/13, 53b-1, 54a-8 /9, 57a-12, 62b-11/12, 120b-4, 134b-5, 146a-4, 154b-6, 11
ol-	125a-9, 130a-6, 147b-8, 150b-10, 151a-2, 153b-1	h. ... h. ... h. ... h.	41a-8/9, 40b-9 /11, 57b-12 /13
h.-a	158b-13	hemān	A. hemen, o anda, derhal
h.-ı	97a-7	h.	2a-7, 27a-2, 27b-4, 64b-4,
güç	147b-7, 148b-2		
hazrā	A. (bkz. habbenu'l hazrā)		
hefte	F. hafta		
h.-de	106a-11, 106b-3, 120b-11		
hekīm	A. tabip, doktor		
h.-lerüñ	4b-10		
helāk	A. mahvolma, harcanma		
h. it-	47b-1		
h. ol-	42a-9		
helīle	F. tohumları müşil olarak kullanılan bir nebat		
h.	132b-10		
maṭbūhı	90a-11, 130a-2, 135a-3, 7, 8, 136b-11, 139b-1		
(kara h.)	75a-1, 78b-13, 91b-2, 108a-3, 114a-8, 131b-8		
(şaru h.)	91b-2, 108a-3, 109b-9, 125b-8, 135a-10, 146b-3		
h.-den (şaru h.)	105b-12		
h-nüñ	73a-3, 78a-3		
h.-yi	89a-11		
(kara h.)	78a-12, 83b-1, 146a-11		
(şaru h.)	73a-2, 88b-10, 114a-11, 144b-8, 145a-2		
h.-yile (kara h.)	74b-12		
helvā	A. helva, şeker, yağun veya irmikle yapılan tatlı		
h.-iken	158b-3		
h.-yı	86a-4		
helyūn	A. halyun, kuşkonmaz zambakgillerden yapraksı bitki(bkz. mārçūba) [herba asparagus officinalis]		
h.	118a-10		

- 71b-7, 76b-10, 81a-2, 81b-4,
13, 82b-8, 84a-8, 85b-10,
102b-10, 105b-3, 110b-3,
111b-5, 118b-13, 123b-12,
125a-13, 133a-12, 134a-2,
140a-13, 142b-6, 143a-11,
146a-10
- henüz F. henüz (zarf)
h. 45b-4, 77b-9, 137b-13
- her F. her, bütün, hep
h. 14a-13, 17a-13, 23b-9, 24b-6,
25a-5, 10, 27a-13, 31b-9,
36a-13, 37b-13, 38a-3, 4,
45b-2, 47a-6, 54a-3, 4(2),
64a-5, 6, 65b-5, 68b-9,
10, 69b-3, 70a-3, 6, 8, 10,
101a-4, 106b-3, 122a-3, 145b-1
h. bir 12b-12, 18a-2, 23b-1, 2,
24a-12, 32b-12, 34b-12,
35a-13, 95b-9, 96a-7
biri 33a-5
birisi 31b-7, 47b-4,7, 59b-9,
60a-2
birisinde 37b5, 11,12
birisinden 33a-5, 35b-5, 75a-2,
78b-12, 79a-1, 9,
11, 87b-1, 92b-10,
94a-2, 95b-8, 12,
96a-6, 10(2), 96b-3,
5, 6, 7, 9, 10,
97a-8, 101b-6,
104a-10, 104b-9,
10, 105b-8, 106b-5,
108a-3, 5(2),
108b-11, 112b-10,
114a-9, 115a-12,
122b-7, 124a-1, 6,
132a-2, 146b-3
birisine 15a-3, 17a-8, 37b-1
birisinin 13a-11, 32a-8, 40a-2,
70a-3
h. gün 92a-10, 93b-1, 13, 96a-8,
97a-9, 97b-8, 101b-7,
104b-8, 108a-13,
108b-13, 112b-7,
113a9, 122a-12, 126b-12,
127a-4, 131b-9, 133a-13,
133b-12, 134a-2, 135a-4,
136b-12, 137a-7, 145a-7,
145b-1, 147a-2, 3
h. kanķısı 108b-1, 9, 110b-10,
123b-3
h. kanķısı kim 141a-4
h. kim 118b-12, 13,155b-11
h. kiz 130a-12
- h. şabāh. 145b-1
- hergiz F. asla, katiyen, hiçbir
zaman (b.e)
h. 130a-12, 143b-11, 12, 13
- herise A. keşkek yemeği
h. 119a-8
- hey'et A. görünüş, durum
h.-de 42a-9
h.-ile (ne h.) 27a-12
- hıcamat A. vücudun herhangi bir
organına boynuz veya
şişe ile kanı toplayıp
daha sonra nişter
veya mengene ile bu kanı
alma
[cupping] (bkz.hıcamat)
h. 68a-13
itdür- 72b-11, 12, 79b-10,
136b-5
h.-a 79b-11
h.-dan 67a-1
h.-ı 71a-13
(iki baldurun h.) 71b-8
h.-ıla 71a-10
h.-lardan 71b-8
h.-uñ fi'li 71b-6
- hıfz A. koruma, saklama
h. it- 19a-3, 19b-1, 45b-11, 57a-2
- hıkd A. kin tutma
h.-dan 2b-7
- hilāf A. karşı, zıt (görüş)
h. 76b-11
- hılkat A. yaratılış, huy
h.-inden ('uzvuñ h.) 69b-13,
70a-6
- hılķ A. eski hekimlerin insan
vücudunda var saydığı: safra;
sevda;dem;balgam gibi dört
unsurdan biri
h. 13a-5, 14a-13, 50a-3, 99b-6
(dört h.) 13a-11
(-ı balgamī) 102a-2
(-ı eķķāl) 51b-8
(-ı lezīc) 51a-10, 51b-9
(-ı şafrāvī) 102a-2
(-ı sevdavī) 77a-3
(humma-yı h.) 142b-10

- (muzī ḥ) 99b-6
(yandurucu ḥ) 51b-8
(yaramaz ḥ.) 139a-13
(yiyici ḥ) 51b-8
ḥ.-dan (ġalīz ḥ.) 81b-9, 156a-2
(issı ḥ.) 77a-4, 77b-4
(şavuk ḥ.) 77a-5, 78a-6
(yiti ḥ.) 102a-11
ḥ.-dandur 49a-10
ḥ.-a (ġalīz ḥ) 63a-4
ḥ.-dur (demevī ḥ.) 99b-4
(ḥummā-yı ḥ.) 142b-10
(keyfiyetlü ḥ.) 44b-6
(ṭablī' i bir ḥ.) 13b-11
ḥ.-ı 77b-8
(muzī ḥ.) 99b-5
ḥ.-lar 61a-9, 64a-12
ḥ.-ları 61a-11, 72a-8
(ġalīz ḥ.) 150a-5, 151b-5,
158a-6
(lezīc ḥ.) 150a-7
ḥ.-uñ fužülleri 65a-2
kaṭı göyünmişligi 60a-8, 9
(ḥummā-yı ḥ.) 142b-12
(yiti ḥ.) 51b-5
- ḥılṭ-ı ekkāl A. yiyen, obur ḥılṭ
(bkz. yiyici ḥılṭ)
sadece buraya yazdım
ḥ. e. 51b-8
- ḥılṭ-ı lezīc A. sadece buraya yazdım
ḥ. l. 51b-9
- ḥılṭ-ı sevdavī A. melânkoli, kara
sevda
(bkz. m. ālihulyā)
[manik depressif
psikoz]
ḥ. s 77a-3
- ḥırāfi A. sıyrındıya (tahrişe) benzeyen
tortu. beyaz ve kırmızı renkte
pulların görüldüğü tortu
idrar yollarının temiz
olduğunu gösterir
ḥ. 62a-9, 13
- ḥırızma A. demir halka, tadavilerde
kullanılan tıbbi alet
ḥ. dürt- 137a-5
ḥ.-masına 137a-6
ḥ.-madan 137a-6
ḥ.-mayıla 130a-1
- ḥırş A. sonu gelmez arzu, istek
- ḥ.-dan 2b-4
- ḥırva A. hindistanda yetişen ve keneye
benzer tohumlarından yağ
çıkarılan bitki
[ricinus communis]
(bkz. kene otu)
ḥ. yağı 103a-9, 121a-9
ḥ.-uñ 81b-6, 120b-9
- ḥıyārşenber A. hıyar çember, acur
[cassia fistula]
ḥ. 59b-1, 88b-10, 89a-13, 91a-4,
91b-3, 144b-9, 146a-12
maṭbūḥı 129b-13
- ḥıylī A. 1. hayli, epeyi, çok (sıfat)
ḥ. 97b-1, 110a-10
muḳāvi 156b-8, 11, 157a-11,
158a-5
2. oldukça (zarf)
ḥ. 152a-12, 152b-10
- ḥicāb A. vücudu örten zar,
[septum, claison]
(bkz. perde)
ḥ. (bkz. ḥicāb şadri) 41a-4
ḥ. a 26b-13
ḥ.-da 94a-4
ḥ.-dan giç- 31a-3
ḥ.-uñ 28a-9
- ḥicāb şadri A. hicāb-ı haciz denilen,
göğüs ile karnı
ayıran ince ve geniş
zar [diaphragma]
ḥ. 41a-4
- hiç F. gayri, ma'dâ
h. 83b-4
- hiç hiç, belirsizlik ismi
h. birisi 52a-6
- ḥiddet A. keskinlik
ḥ.-ini (kaṇuñ ḥ.) 150b-7
- ḥidmet-kār F. hizmetkâr, yardımcı.
vücutta kalp ve beyin
gibi hayati organlara
yardımcı olan
böbrek ve kakciğer
gibi organlar ile
onların görevlerinin
âleti olan damar,
sinir gibi organlar
ḥ. 16a-7, 8
ḥ.-ları (re'isleruñ ḥ. degül)

- 16a-7, 8
 -larıdur (bağıruñ .) 16b-13
 (dimağıuñ .) 16b-8
 (yüregüñ .) 16b-11
 (zekerüñ .) 17a-3
 (re'islerüñ .) 16a-6
 (re'is 'uzvlarüñ .)
 16b-7
- ilâf A. yalancı safran,süsengillrden
 bitki ve bu bitkinin taneleri
 [crocus sativus]
 . ağacı 108a-13
 şuyı 74a-7
 yaprağı 74a-2
- ilâfınca A. karşı, zıt
 .-dur 47b-7, 10, 56a-2, 10,
 56b-11, 57a-7, 57b-3,
 61b-5
- himmet A. gayret etme, çalışma
 h.-leri 2a-10
- hindistân kozı A. küçük Hindistan
 cevizi
 (bkz. cevz-i buvâ,
 besbâse)
 [myristica fragrans]
 h. k. 119b-2
 h. k.-ınuñ h.k kabuğı 122a-10
- iss A. his, duygu, duyma kuvveti
 . 16b-2, 39b-12, 13, 43a-8
 vir- 27b-8, 11(2), 28a-2,
 28b-10,
 .-i 20b-3, 27a-3, 38b-4, 39b-12
 42a-5, 42b-12, 13, 43a-8,
 83a-9
 (öykenüñ h.) 42a-4
 .-in (zevkuñ .) 26a-7
 (zevkuñ . 26a-1
 lems  vir- 27b-7
 .-ini (a'zânuñ .) 79b-3
 (zevkuñ .) 81b-11
 .-üñ kuvveti 16b-8, 80b-9, 11
 yoklığı 48b-9
 yolları 81b-10
- iss-i müsterek A. hayâl taşarruf vehm
 ve âfıza gibi hisler
 . m. 18b-11, 13, 19a-2
- öd A. kendi, kendisi
 . 2b-4, 11b-12, 15a-1, 3, 63a-12,
- 71b-5, 87b-11
- öd F. de, dahi (kuvvetlendirme edatı)
 . 43b-13, 61b-6,77a-11
- orluğ F. bayağılık, âdilik,
 değersizlik
 .-luğ 2b-11
- orâsânî terengübîn A. (bkz. terengübîn)
- örös F. horoz
 . 84a-8
 şorvası 89a-5
 gibi öt- 77a-13
 . ol- 77a-13
- oš F. güzel, iyi, tatlı
 . 47b-11
 idâ 158b-13
 okulu ot 117b-7
 okulu şarâb 89b-4
 it- 151a-11
 ıl- 157a-8, 13
 ol- 13a-13, 65a-10, 146b-8
 .-lığa 76b-12
 .-lıgına (beden avâlinüñ .)
 56b-10
- oš-âb A. hoşaf, kompostu
 .-ına (erük ) 74a-5
 (zerdâlû .) 74a-6
- udüş A. sonradan peyda olma
 .-ı 11a-13
- uğne A. tenkiye âleti, şırınga
 .-ler ıssı . 81a-5
 (yiti .) 80a-1
 .-leri (mutavassuğ .) 79b-13,
 81a-4,
 (yiti .) 79b-13, 80a-1
 .-lerle 79b-12
 .-yi 124b-10
 .-yile (yiti .) 91a-11
- ulf A. kararsız, düzensiz olma hali
 (bkz. nuntâzım)
 . (muntâzımu'l .) 57a-1, 2
 .-dur (ğayr-i muntâzımu'l .)
 57a-1
- ulküm A. insanlarda ve hayvanlarda
 boğaz
 [fauces, gorge, gosier]
 .-da 26b-12

(kalan on çiftiñ h.) 28b-13

hulv A. tatlı, bazal . kana dönüşmeye
müsait normal tatlı balgam
h. (u'r rāyiha) 61a-3
(balgām-ı h.) 13b-13
h.-dandur (balgām-ı h) 14a-5

humār A. içkiden sonra gelen baş ağrısı
sersemlik
h.-a 156b-5
h.-ı 157a-9

hum mā A. sıtma, ateşli hastalık
[malariae]
h. 49b-6, 144a-12, 145a-6
145b-2
(-yı dā'ine) 145a-8
(-yı dıkk) 142b-8(2), 146b-12
(-yı hılt) 142b-10(2), 11
(-yı muhriqa) 152a-9
(-yı mürekkebe) 146b-7
(-yı yevmüñ sebebi) 143a-2
(-yı yevmî) 142b-5, 6
h.-da 143a-4
h.-nuñ 143b-9, 145b-10
sebeb-i sâbıkası 49b-4
zamānı 142b-4

hummayāt A. humma cinsinden
hastalıklar
[plasmodium vivax,
ovale, malariae,
falciparum]
(bkz.ısıtma)
h.-ı 10a-4, 142a-13

hur mā F. hurma, hurma ağacını yemişi
(phoenix dactylifera)
h. 92a-6, 155b-5
h.-nuñ sücisi 159a-6
(balcık h.) 155b-6
h.-yı 86a-4

huşşas'ş saleb A. itkasarı, it keseri ,
süg [bunium
bulbucastanum]
h. s. 118b-3

huşūnet A. irilik
h.-üñ 51a-7

hük mî A. geçerliliği, etkisi
h. 129a-11

hüzn A. gam, keder, sıkıntı
h. 18b-6, 49a-4, 49b-11

I-

ıfsintî n A. pelin otu, acı pelin,
birleşikgilleden hekimlikte
de kullanılan acı ıtırılı
bir bitki
[herba artemisia absinthium]
(bkz. afsantî n)
ı.-nuñ (yaş ı. şuyı) 144b-13

ılan renci A. deri soyulması biçiminde
görülen hastalık,
[pseuriasis]
(bkz. .dā'ü'l hayye)
ı. r.- n 9b-7, 129a-13

ılıcağ ılıkça
ı. şu 74a-13, 97b-4, 99a-10,
124b-10, 143a-10, 144b-6,
146a-10, 146b-6,
şeker şerbeti 73a-9
eyle- 85b-7, 102b-5, 124b-1

ımcıcağ ılıtilmiş , ılık su
ı. şu 147a-3

ıncıkuruğ hıçkırık diyaframın istem dışı
kasılması sonucu nefes
borusunun kapanması
[singultus] (bkz. fuvāk)
ı.-da 98b-1 (ıncıkuruğda)
ı.-ı 8b-4, 151a-1
(ıncıkuruğı) 98a-13,

İ'nsurābyōn Jean de Sérapion. Ortaçağ
Latin hekimi
ı. 135b-11

ırağ uzak
ı. yir 71a-7
'uzv 71a-1
Ol- 48a-2
ı.-dur 71a-3
ı.-ısa 101a-4

'ırkânü's sebāt A. beşinci göğüs
omuru ve kalbin
apeksi seviyesine
kadar inen damar

	[aorta ascendens]		1.-ları 10a-4, 142a-13
‘1. s. 34a-9			1.-nuñ harâreti 146a-13
‘ırķu’n-nisā	A. siyatik, siyatik sinirleri (bkz. ‘ırķu’n-nesā)		1.-sı 93b-7, 8 (dıkķ ı.) ıssı ı. 90b-12 dut- 94b-6, 100a-5
‘1. 33b-1, 122b-13, 123a-5, 126b-5	‘ilacı 127a-5		1.-maya 155b-2
	mu‘alecesi 124b-3		1.-mayıla 109b-7
	‘1.-dan 125b-6		
	‘1.-nuñ budakları 33b-2	ısıtmalu	sıtmalı, sıtmaya tutulmuş
	sebebi 125b-1	1. kişi	151b-10
	‘1. n.-yı 126b-7		(dıkķ ı. kişi) 44b-10
	9a-11 (ırķu’n-nesā)		
ısbānāh	Gr. ıspanak, ıspanakgillerden bir bitki [spinacia oleracea] (bkz. ısfānāh)	ıskī l	A. deniz soğanı zambakgillerden yeşil yapraklı ıtrılı bitki (bkz. yaban soğanı)
1. 59b-2, 150b-5	müzevveresi 77a-1	1.-ı	95a-6
	şorvası 88b-6		
ısfānāh	Gr. ıspanak, ıspanakgillerden bir bitki [spinacia oleracea] (bkz. ısbānāh)	ışlāh	A. iyileştirme, düzeltme
1. 92b-6	müzevveresi 93a-7	1. itmek gerek	64a-9
ısıcak	sıcak	ıslan-	ıslanmak
1. .. 1. .. 115b-9		1.-mış ol-	137a-5
		olma-	124b-1,
ısıcakla	sıcakken, sıcağı sıcağına	ıslanmış	ıslak hale gelmiş
1. 84a-9	tamzur- 84a-10	1. hāmır pāreleri	63a-6
	içür- 103b-13		
		ıslat-	ıslatmak, ıslak hale getirmek
		1.-alar	85a-6
		1.-asın	83b-6, 86a-10, 87a-13, 138a-6, 138b-11, 145a-3,
		1.-ıp	89b-4
		1.-mağ gerek	143b-7, 147a-6
ısın-	ısınmak		
1.-ur	53a-6		
ısır-	dişleri arasında sıkmak, koparmak		
1.-dan cānavar ı-	109a-12		
ıst-	ısıtmak, üşümesini durdurmak	ıssı	sıcak, hararet
1.-ur	48a-11, 151b-5, 158b-13, 145b-4, 159b-6, 12, 160a-4	1. 83a-2, 154b-4(2)	
1.-duğı	145b-4	bağır	157a-5
1.-mek gerek	69a-1, 5	buğār	73a-11, 136b-1
		buğāri	84b-11
		dimāğ	157a-4
		ev	65b-6,
		ğizā	15a-11, 134b-9, 143a-3
		hıl	77a-4, 77b-3
		hıķne	81a-5
		ısıtma	90b-12
		kiremid	98a-11
		maraz	159a-13
		mé‘de	157a-5, 159b-4, 160a-2
		mizāc	68b-12, 159b-8,
		nıķrıs	125a-13
ısıtma	sıtma hastalığı (krş. hūmayyāt)		
1. 109b-7, 110a-3, 142a-13, 142b-1, 143a-12	(dutmadığı gün) 145a-5		
	(şafırādan olan ı.) 155b-2		
1.-da	146a-6		
1.-madan	98b-8, 9, 10, 12, 143a-9		
1.-madur	146b-11		
1.-lar (uzun ı.)	146b-12		

- ot 68b-11, 112a-6,
113b-12, 114b-6,
134b-10, 160a-3
reyhān 82b-1
şamg 86a-11
sirke 116a-5
şu 65b-7, 73b-9(2), 74a-10,
85a-1, 110b-5, 116b-12
şudā^c 74a-10
şiş 76a-1, 83a-2, 107b-7,
151b-4
yağ. 81b-5, 117b-8
yağlık 98a-11
yil 50a-1
eyle- 121b-7
kıl- 48b-1
ol- 46b-1, 2, 69a-4, 72b-1, 5,
73b-1, 85a-11, 112a-2,
113a -1, 120b-4, 129a-9,
139a-6, 140a-11
1. .. 1. .. biz. 102a-6
1.-dur 14a-4, 72b-2, 145b-4
148a-3, 158b-9, 159b-8
1.-la 64b-10
1.-sı (güneş i. gibi) 82b-9
1.-yı 64a-9
1.- yısa 98a-2, 125a-13
- ıssılık sıcaklık
1.-ı 65a-10, 11
139a-7 (ıssılığı)
(oduñ i.) 49a-12
1.-liğıla tutuş 82a-8
1.-ından (gün ortasınuñ i.) 66b-11
- ıstanhî kün A “alaca=vitiligo”
hastalığında ve hayz
kanını durdurmak
amacıyla”jinekolojjide”
kullanılan hap
(bkz. ıştımhî kün)
1.-uñ (ħabb-ı i.) 132b-5
- ış tılıh A. ilim sözü, terim
1.-ınca 112a-1
- ıştımhîkün A. “alaca=vitiligo”
hastalığında ve hayz
kanını durdurmak
amacıyla jinekolojjide
kullanılan hap
(bkz. ıstanhî kün)
1. ħabbı 122a-8
- ışhūn {ıçğın, ışğun}[kalın köklü, sarımsı
çok yıllık otsu bitki[riheum ribes]
1. aş 124a-8
- şuyı 99b-9 (ışhun)
şarābı 99b-2
- ıtır sardunyangillerden kokulu bir bitki
ı yağ 79a-6, 131b-2,
- ıtrî fil A. su yoncası, 1trıfal,
yoncagillerden bitki
[menyanthes florentina]
ı. 116b-2
(-ı şağî r) 131a-11
ı.-ı (ulu ı.) 128a-13
- ızhur A. yalancı safran, uspur
[carthamus tinctorium]
(bkz. ‘aşfūr)
ı. 75a-2
ı.-ı 102a-7
- ıztırāb A. acı,elem,ıstırap
ı.-dan 143b-13
- İ-**
- ibn A. oğul
ı. 3b-13(2),4a-1, 4b-8,
- ibtidā A. ilkin, en önce, başta,
başlangıç
ı. vaqti 127b-11
it- 25b-5, 7, 26a-9, 11, 29b-8,
10, 58b-5, 6, 59a-3
ı.-dan 134a-13
ı.-dur (bkz. vaqti’l ibtidā) 45b-3
ı.-sı 41a-13
(dördüncü çiftüñ i.) 26a-3
(ef’āi-i i.) 20a-2
(katı siñirüñ i.) 40a-1
(marazuñ i.) 69a-7
(müteħarrık tamarlaruñ i.)
33b-6
(yumşak siñirüñ i.) 39b-13
ı.-sında 133a-12, 140a-12,
140b-5, 145b-3,
146a-2
(‘illetüñ i.) 105b-3
(şişüñ i.) 139b-2
- ictihād A. bir kimseninbir şeyden mnâ
çıkarak fikir ileri sürmesi
ı.-ları 2a-10

- iç, insanın ya da herhangi bir şeyin içi
 i. 26b-12, 32a-7, 37a-3
 (baldiruñ i. yüzi) 33a-11
 (bilüñ i. yüzi) 43b-3
 boğurtlağın i. yüzi 27a-6
 boyunun i. yüzi 28a-6, 31b-13
 (karınun i. perdesi) 30a-13
 topuk katı 33a-12
 yağ 41b-7
 yiri 28a-8
 yüzi 26a-6, 32b-2, 39b-6
 deş.- 114b-12
 i.-i 22a-3, 4, 25b-4, 42b-3,
 65a-10, 92b-10, 95b-1,
 99a-7, 110b-13, 112a-11,
 123b-10, 129b-5, 131a-1,
 136b-5, 147b-7
 (aşfür toğminun i.) 75b-6
 (ebücehl karbuzinun i.)
 78b-11
 (etmek i.) 139b-5
 (fercün i.) 44a-1, 144a-3
 (fustuğ i.) 92a-8
 (hastanun i.) 123b-6, 143a-11
 (hıyār toğminun i.) 111a-8,
 144a-8
 (hıyārşenber i.) 91b-3
 (kabak hminun i.) 144a-8
 (kene otunun i.) 127a-4
 (köknār i.) 92a-8
 (şengiyār toğminun i.) 111a-9
 dut- 136b-12
 dutuş- 100a-4
 i.-inde 14b-12, 26a-10, 30b-5,
 31a-9, 34a-13,
 42b-3, 43a-10,
 7, 73a-4, 73b-7, 11,
 75a-5, 76a-8, 76b-12,
 80a-2, 81a-5, 8, 82a-2,
 83b-2, 9, 87b-3, 88b-10,
 96b-11, 100a-13, 96b-11,
 98a-8, 100b-3, 11(2),
 103a-10, 104a-8, 13,
 106b-13, 108b-3
 109b-13, 110a-1,
 111a-11, 112b-6, 124a-13,
 136a-10, 136b-1, 13,,
 137a-4, 145a-4
 (bağarsuğlar i.) 98a-8
 (bağır i.) 29b-12
 (bevl i.) 63b-5
 (boğurtlağ i.) 94b-5
 (boyun i.) 31b-10
 (bögregün i.) 32b-11
 (dāneler i.) 147b-2
 (gögüzün i.) 93a-13
 (kafanun i.) 31b-11
 (karakülün i.) 77a-8
 (menī i.) 18a-8
 (od i.) 82a-2
 (öyken i.) 93a-13
 (siñürün i.) 81b-10
 (süci i.) 82a-2
 (tamarlar i.) 30b-4,
 133a-8,
 142b-12, 13,
 143b-10,
 145b-12
 (şu i.) 96a-2
 (yağ i.) 80a-3
 i.-indedür 26a-5, 39b-5
 (tamarlar i.) 145a-6,
 145b-11
 i.-indeki 94a-5, 98b-2, 127a-6
 (baş i.) 28a-1
 (boyun i.) 28a-1
 (kabır i.) 127a-6(
 (kafa i.) 31b-11
 (menī i.) 18a-8
 i.-inden 20a-10, 12, 20b-1, 25b-8
 137a-2
 (beyni i.) 25b-8
 (boyun i.) 26b-6
 i.-ini 73b-8
 (hıyārşenber i.) 73b-8,
 91a-5,
 103a-8,
 103b-1
 (kaşun toğminun i.) 111b-3,
 113a-9
 i.-iyile 73a-6
 iç- içmek
 i.-e 118b-13, 122a-4, 124b-1
 i.-en 81b-4
 i.-erlerise 155b-3, 157b-3
 i.-mekden şavuk su iç- 125a-8
 suciyi iç- 74a-9
 öldürücü ot iç- 109a-11
 i.-ile süd iç- 133b-9
 i.-ip 87b-11
 i.-megine şu i.- 60b-10
 i.-megün 63b-13
 i.-mek 65b-12, 83b-3
 i.-mek gerek 64a-13, 93b-6,
 97b-3, 98b-13,
 125a-12, 125b-12,
 131a-13, 141a-13
 i.-memek gerek ‘abeş i. gerek
 64a-13
 içeri içeri (bkz. içerü)
 i.-den 82b-10

i.-sinden	68a-4, 5	110b-7, 111a-12,
i.-sine	38b-1	111b-1, 3, 114a-3,
	(bedenüñ i.) 49a-2	5,116b-5, 120b-7,
i.-sini	48a-11	10, 13, 122a-10,
i.-ye	49a-4	13, 122b-8, 11,
		123a-13, 11,
ıçerü	ıçeri (bkz. ıçeri)	123b-4, 8, 13,
i.-den	33a-1, 51b-7	124a-3, 145b-8,
i.-ki	a'zalar 31b-1	146a-12, 147a-9
	saçanaqlar 33a-10	ıçirmek g. 108b-8
i.-sinden	38b-1,	i.-esin 76a-8, 78a-6, 81a-9, 83b-3,
		6, 95b-10, 100a-9(2),
ıçecek	ıçtiğı vakit, çince	100b-4, 6, 103b-13,
i.	113a-3, 157a-8	105b-11, 106a-1, 109b-13,
		110a-2, 114a-1, 121a-10,
ıçil-	ıçilmek	130a, 1, 2, 3, 5, 131b-7,
i. e	73a-6	134a-3(2), 12, 135a-3, 8,
		135b-3, 4, 136b-7, 137a-8
ıçmek	ıçmek	138a-2, 11, 138b-4, 8,
i. (yimek i.)	6b-9	140a-1, 144b-7, 9, 145a-5,
i.-den	şavuğ su ıç- 125a-8	ıçiresin 137a-1
	suciyi ıç- 74a-9	i.-ürlerise 155b-4, 157b-7
	öldürücü ot ıç- 109a-11	i.-ürisen 137a-10
i.-ile	süd ıç- 133b-9	
i.-ine	şu ıç- 60b-10	idin- edinmek, alışkanlık haline getirmek
		i.-eler (iḥtikān idin-) 114b-1
ıçmeklü	ıçmeğı alışkanlık haline getirmiş	
	ıçmeyi seven kimse "iştahlı"	idrāk A. anlayış, akıl erdirme,
i.	kişiler 71b-1	olgunlaşma
		i. ol- 19b-1
-(i)çün	ıçin	olın- 19a-11
(anuñçün)	13b-4, 14a-1, 38b-4,	
	39a-6, 8 77a-10,	idügi olduğu (idigi,ıduğı)
	148a-12, 149a-4, 9,	i. 47a-7, 9, 11, 13
	151a-9	
(anuñiçün)	14a-3, 7	ifrāt A. aşırı olma, aşırılık
		i. (-ı ḥarāret) 15a-10
ıçür-	ıçirmek	(-ı nużc) 15a-12, 15b-8
i.-eler	73a-5, 7, 9, 73b-12,	i.-ıla 51b-6, 72a-4, 151b-13
	75a-10, 89a-13, 98a-10,	it- 50a-8(2), 87b-10
	99a-12, 99b-1, 11, 100a-3,	ol- 52b-2, 65a-11, 66a-13,
	101a-11,111b-1, 112b-7,	66b-2, 107a-7
	122a-12, 143a-9	süci ıç- 81b-3
i.-mek	gerek 69b-6, 73b-8, 9,	i.-dan 122b-3
	75b-8, 78a-13,	i.-ına (ḥarāretüñ i.) 52b-11
	80a-13, 81b-5,	(ruḫūbetüñ i.) 52a-13,
	87a-9, 88a-12,	54b-5,
	88b-11, 93a-7,	58a-1
	93b-2, 4, 7, 13,	(yubūsetüñ i.) 55b-7
	95b-5, 99a-1, 11,	i.-indanisa 117b-13
	101a-2, 103a-11,	
	103b-2, 104a-9,	
	104b-5, 106a-11,	
	12, 106b-1,	
	107b-11, 108a-2,	
	8, 9, 11, 108b-2,	
	10, 13, 110a-4,	
		iftimün Gr. Bağboğan, serent
		[cuscuta epythimun]
		(bkz. eftimün)
		i. 78a-5, 12, 79a-7, 131b-8,
		135a-10

- ḥabbı 75a-9,
maṭbūḥı 73a-8, 78a-9, 131b-6,
134a-2, 140b-6
(ḥabb-ı i.) 79a-4, 110b-4
(maṭbūḥ-ı i.) 79a-4, 110b-4,
130a-3, 134a-3
i.-dan 135a-12
i.-ı 110b-7, 135b-1
i.-ıla 74b-12
(ḥabb-ı i.) 90b-5
(maṭbūḥ-ı i.) 90b-5, 110b-4
- igne iğne
i. 85a-11
göti 87a-4
i.-ye 85a-12
i.-yi 85a-12, 85b-1
- iḥlāl A. erkeklik organının deliği, sidik
yolu, memedeki sütün aktığı
yer[urethra]
i.-üñ 17a-3
- iḥtibās A. tutulma, tutukluk
i. 48b-4
i.-ı 48b-4
- iḥtikān A. bağırsağa ilaç şırınga etme
(bkz.hukne)
i. 72a-8
it- 69b-7, 114b-1
itdür- 106a-7
i.-ı 7a-6, 71b-10, 72a-8, 91a-1,
126a-13
i.-larıyla 94a-8
- iḥtilāf A. uymayıp, aykırılık
i. it- 58b-5, 148a-5
i.-ı 58a-13,
(dört faşluñ i) 46a-6
(denizlerüñ i.) 46a-11
(yaban yirlerüñ i.) 46b-4
i.-ından (altı nesnenüñ i.) 46a-1
(denizlerüñ i.) 46a-5
(dört faşluñ i) 46a-2
(dört nāḥiyenüñ i.) 46a-3
(riyāḥ-ı erba‘anuñ i.)
46a-4
(talākuñ i.) 46a-5
(yaban yirlerüñ i.) 46a-6
i.-ımı 56b-8
nabzuñ i. 56b-8
- ihtirāk A. tutuşup yanma
i. 62b-7
- iḥtişār A. sadeleştirme, basitleştirme
i.-ında 4b-11
- iḥtiyac A. ihtiyaç
i.-ı 55b-3
- iḥtiyār A. Seçme, seçilme, katlanma
i. it- 69b-8, 70b-8, 11
i.-ıla ol- 38b-12
- iḥtiyāt A. sakınma, tedbirli, tedarikli
bulunma
i.-suz ço- 110b-2
- iki iki
i. 2a-7, 2b-9, 13b-7, 17b-11, 13,
18a-1, 6, 19a-8, 20a-5, 6,
21b-4, 8, 12, 22a-5, 8, 11,
22b-1(2), 3, 5, 7(2), 23a-6,
7, 8, 13, 23b-1(2), 9(2), 10(3),
11, 12, 24a-1, 7, 8, 24b-12,
25a-1, 25b-1, 26b-2(2), 27a-12,
29a-2, 5, 7(2), 8(2),
9, 29b-7, 30a-3, 31a-2, 13,
32b-10, 13, 33b-2, 7, 10, 13,
34a-7, 8, 12, 35a-2, 8, 9,
35b-9, 37b-6, 11(2), 12,
38a-5, 39b-8(2),
42b-1, 43b-1, 5, 44a-4,
45b-13, 46a-10, 48a-8,
54a-3(2), 4, 13, 54b-7, 13,
55b-13, 56a-10, 56b-2, 57a-4,
5, 59a-5, 6, 70b-3, 75a-3, 7,
77a-4, 78b-4, 12, 79a-1,
79b-8, 9, 80b-13, 82a-6,
85a-4, 5(2), 85b-1, 86a-9, 10,
87b-1, 90a-4, 90b-10, 91b-3,
94a-1, 95a-4, 95b-11, 96a-9,
11, 96b-9, 13, 100a-1,
101b-13, 104b-8, 105b-12,
106b-1, 108a-10, 108b-10,
109a-1, 3, 109b-13, 110b-10,
112a-5(2), 112b-11, 113a-8,
113b-4, 115a-5, 120b-13,
122a-1, 123b-5, 9, 124a-3,
124b-6(2), 13, 125b-10,
126b-10, 128b-7, 129b-1,
131a-6, 10, 11, 132b-5,
9(2), 133b-7(2), 134b-4,
135a-10, 11, 137a-5, 13,
137b-11, 141b-6, 12,
142a-11, 144a-10, 13, 144b-4,
145b-10, 146b-6, 154a-1
iki böl- 31a-5
ayağ 22b-12, 25a-4, 38a-4,
başlu kişi 19a-7
baldır 29a-8, 71b-8, 79b-9

- baldur 79b-9, 122b-5
 buçuk 106b-3, 124b-9,
 126a-11
 bögrek 9a-3, 17a-5, 27a-4,
 32b-8, 10, 33a-3,
 35a-8, 35a-9, 43a-13 ,
 111a-6,
 çeñe 81b-9
 diz 25a-11
 dudak 37a-7, 38b-10, 12
 el 22b-11, 24a-3, 34b-7,
 38b-5, 85b-1,
 göz 5b-8, 23b-8, 25b-8,
 27b-7, 37a-7, 37b-4,
 39a-1, 40a-2,
 hāya 32b-11, 35b-2, 38a-2,
 43b-1, 8, 44a-4,
 kısım 12a-2, 16a-6, 8, 17a-10,
 17b-8, 18a-6, 18b-7, 8,
 19b-3, 20a-2, 25b-1,
 27b-10, 28a-3, 5,
 28b-10, 30b-10,
 31b-3, 6, 10, 32a-11,
 33a-4, 33b-13, 34a-3,
 35b-3, 44b-1, 47b-2,
 4, 7(2), 55b-1, 9,
 56b-8, 57a-1, 64b-6
 kulağ 5b-8, 23a-12, 26a-10,
 39a-13
 omuz 34b-6, 37b-11,
 şakağ 22b-9, 23b-1, 25b-11,
 üç gün 102b-3
 yañağ 23b-9, 37a-7,
 39a-1, 93a-3,
 yüz 100b-2, 104a-13, 138b-6
 yüz altmış 75b-6
 yüz kırk altı 23a-2
 yüz on 142a-8
 yüz kırk altı 23a-2
 yüz kırk sekiz 22b-8
 (bir i.) 97a-9, 142b-6 ,
 143a-10, 149b-13,

 (on i.) 9b-4, 27a-9, 28b-4,
 29a-1, 30a-5, 37b-5,
 41b-10, 91b-3,
 109a-2, 124b-11,
 125a-1, 141b-8,
 12, 144b-1, 4,
 145a-13,
 yigirmi i. 38a-5
 iki böl- 31a-5
 i.-nci 7b-8, 20b-5, 25b-7, 27b-5,
 6, 9, 28b-5, 8(2), 40a-4,
 47a-9, 55a-2, 65b-3,
 82b-13,
 (ikinç) 150b-13, 155a-3

 derece 147b-6, 12,
 148a-1, 8, 148b-4,
 150a-4, 150b-1,
 8, 13, 151b-9,
 152a-2, 10,
 152a-7, 152b-5,
 153a-3, 6, 11,
 154a-5, 12,
 155a-3, 6, 7,
 155b-8, 13, 157a-1,
 10, 12, 157b-1,
 faşl 5a-5, 5b-2, 6a-5, 6b-1,
 6b-10, 7a-10, 8a-9,
 9a-4, 9b-6, 10a-9,
 11a-5 , 25a-13,
 45b-9, 57a-9, 64b-1,
 75b-13, 84a-5,
 92b-13, 112a-8,
 129a-12, 148b-7
 (o. ikinci f.) 8a-1,
 8b-6,
 10a-4,
 89a-8,
 101b-12,
 142a-12

 kısım 46b-5
 mağale 5a-12, 21b-1, 3,
 25a-13, 29b-5,
 33b-5, 36a-1,
 38a-11, 39a-11,
 41a-2, 42a-1,
 42b-9, 43a-12,
 i.-ncisi 30a-7 , 38b-5, 46a-3,
 54a-11, 68b-3, 69b-12
 i.-ncisinden 83a-1
 i.-ncisine 12a-9, 13b-4
 i.-si 17b-9, 23a-3, 4, 23b-11,
 24b-1, 25a-6, 11(2),
 29a-7, 35a-2, 35b-6,
 37a-1, 39a-9,
 (on i.) 24b-11, 25a-10
 i.-sin 126b-2
 i.-sinden 34a-10
 i.-sine 28b-10
 i.-sinüñ 55a-8, 57b-13, 61b-10,

 iki kardaşkanı kardaşkanı ağacı
 (bkz. kardaşkanı)
 i. k. 96b-12

 ikilenmiş iki kat, kat kat olmuş
 (bkz. muzā'af)
 i. 26a-8

 ikileyin kez, defa aslında gibi anlamında
 benzerlik bildirirken burada
 "kez, defa" anlamı verir

	i. 14b-8		121a-5, 9, 122a-7, 122b-4, 123a-9, 127a-12, 128b-8, 129b-9, 130a-11, 12, 134b-12, 136b-4, 137a-13, 143a-6, 143b-3, 144a-3, 144b-5, 145a-9, 145b-6, 146a-6, 147a-1, 155b-13 (barasuñ 'i.) 132b-2 (ağ behaķuñ 'i.) 131a-9 (behaķuñ 'i.) 131b-6 (ħastalaruñ 'i.) 68a-2 (ħuddenüñ 'i.) 127a-2 (kiciyigüñ 'i.) 136a-5 (nıķrıs 'i.) 125a-13 ('illetüñ 'i.) 96b-1 (istisķa'-yı tabli nuñ 'i.) 106a-5
ikişer	ikişer i. 41b-6, 131a-4, 142a-4, 5, 6 (on i.) 37b-5		
iklilü'l-	A. keçi boynuzu bitkisi ve bunun pekmezi [melilotus officinalis] i. m. 108b-4, 115b-5, 125a-7 i. m.-i 116a-8		
iklîm	A. bir bölgenin ortalama hava şartlarıyla beliren hali i. kavmi 12b1 i.-üñ kavmi 12b-1		(südük dutulmağın 'i.) 113a-7 (şişüñ 'i.) 139a-12 (şukakuñ 'i.) 115a-6 (uyuzuñ 'i.) 135a-6
'ilāç	A. ilaç 'i. 69b-11, 85b-10, 93a-9, 94b-10, 107a-8, 11, 107b-4, 13, 140b-11 (ayruķ 'i.) 127b-10, 133b-1 (muvafıķ 'i.) 140b-5 (yigrek 'i.) 134b-1 irdür- 130a-13 it- 93a-10, 127b-12, 129a-3, 140a-12 ķıl- 68b-10, 11, 84b-1, 7, 86b-5, 107b-12, 146b-11 ol- 84b-11, 87a-3, 105b-2 'i.-dur 94b-9, 125a-13 (münāsib 'i.) 71b-1 (müfid 'i.) 105b-4 (müteķādim 'i.) 76b-11 'i.-i 72b-7, 73b-1, 74b-11, 75b-2, 76a-4, 76b-10, 77b-5, 78a-8, 78b-8, 79a-3, 79b-7, 81a-4, 81b-4, 13, 83a-7, 84b-6, 86a-2, 86b-4, 87a-8, 88a-9, 88b-8, 89a-10, 89b-2, 90a-3, 11, 90b-1, 5, 12, 91a-10, 92a-4, 92b-3, 93a-4, 93b-1, 94a-7, 95a-6, 95b-2, 96a-3, 97a-7, 97b-1, 13, 98a-9, 98b-4, 10, 99a-9, 99b-8, 100a-6, 100b-13, 101a-10, 102a-5, 12, 103a-7, 12, 103b-9, 104a-6, 104b-7, 105a-9, 106b-2, 108b-7, 110a-12, 111a-7, 112b-4, 113a-7, 113b-8, 114a-6, 115a-2, 116b-11, 117b-2, 120a-4, 120b-5, 9,		'i.-ıdur (fālicüñ 'i.) 81b-4, 13 'i.-ıla (sillik 'i.) 93a-10 ??? 'i.-ın 6b-8, 86b-2, 103a-2, 121a-3 'i.-ına (bezlerüñ 'i.) 141b-3 'i.-ında (nıķrısüñ 'i.) 126a-12 (uyuzuñ 'i.) 134b-13 'i.-ından ('ırķu'n-nisā 'i.) 127a-5 (nıķrıs 'i.) 127a-2 'i.-ımı (gözüñ 'i.) 7b-11 'i.-larını (ħastalaruñ 'i.) 7a-4, 68a-1 (marîz kişilerüñ i.) 63b-11 'i.-uñ 133b-5
		iken	esnasında , esnada i. 58b-3, 76a-9, 158b-13
		ildür-	iliştirmek, (iğne ve benzeri şeyler için) iplik geçirmek i.-esin çengelcüğe ildür- 85b-3
		ile	ile, için, birlikte i.-dür 16b-10, 12, 17a-1, 95a-3
		ilerü	ileri, önce, evvel, mukaddem , önceki, eskisi i. var- 28b-11 i.-den 26a-9
		iley	ön, taraf, yan i.-idür (bevvābuñ i.) 30a-6 i.-indedür (başıñ i.) 23a-8 i.-inden (başıñ i.) 39b-9

	i.-inüñ (baş i.) 82a-6		ibtidası 105b-3 ‘ilâcı 96a-13 sebebi 77a-6, 87a-6, 93a-1, 98a-7, 117a-10, 137a-13
ilic	kemiklerin iç boşluklarını dolduran yağlı madde i.-i 115b-1 (sığır incüğünüñ i.) 115a-11		
ilic	sinir dokusu (bkz. murdar ilic)		
‘ilic	A. hastalık, sakatlık ‘i. 69b-5, 71b-2, 76a-4, 6, 9, 77a-3, 78b-4, 7, 82b-7, 90b-10, 95a-1, 97b-11, 98b-2, 100b-12, 123a-10, 126a-5, 127a-6, 8, 10, , 127b-8, 129b-9, 138a-8, 140a-13 (bu iki ‘i.) 137b-11 ol- 107a-5, 157b-2 ‘i.-de 83b-3, 94a-6, 104a-5, 104b-6, 12, 105b-1, 106a-12, 108a-9, 111a-6, 111b-5 ‘i.-den 87b-13 ‘i.-dür 97b-10, 111b-7, 125b-1 ‘i.-e 84a-12, 87a-3, 106b-11, 113a-3, 127a-9, 127b-11, 140b-5, 141b-6 ‘i.-i 107a-1, 126b-3, 134a-13, 136b-10 ‘i.-ile 93a-13, 94b-9 ‘i.-in 89b-12 ‘i.-inden 142a-11 ‘i.-ler 72b-1 ‘i.-leri 7a-8, 8a-7, 9b-4, 9a-10, 72a-10, 91b-13 120a-7, 128b-3 (başda olan ‘i.) 72a-10 (gözünüñ ‘i.) 82b-3 (kulağınuñ ‘i.) 88a-6 ‘i.-lerin 89b-12 ‘i.-lerinde (burunuñ cem‘i ‘i.) 89a-9 ‘i.-lerine (şavukdan olan ‘i.) 157b-6 ‘i.-lerini 8a-3 (burunuñ ‘i.) 8a-1 (burunuñ ‘i.) 89a-9 (gözünüñ ‘i.) 7b-5, 82b-3 (kulağınuñ ‘i.) 7b-13, 88a-5 ‘i.-lerinünüñ çokı 158a-9 ‘i.-lerünüñ sebebi 123a-2 (avratlara mensub ‘i.) 120a-8 ‘i.-ünüñ 87b-12 âhırı 105b-4 gidermekligi 140a-11		
		‘illetlü	A. illetli, hastalıklı ‘i. kişi 95a-3, 113a-5, 141a-12 ‘i.-ye 142a-9
		‘ilm	A. ilim i. (şerif i.) 2b-9 i.-den (şerif i.) 3a-4 i.-dür 2a-7 (ulu i.) 2a-9 i.-i (din i.) 2a-7 (ten i.) 2a-7 i.-idür (tıb i.) 2a-4 i.-ile (şerif i.) 2a-8 i.-lerünüñ fâyidelüsü 2a-6 (şerif i.) 2a-3 i.-ünüñ (nefis i. taşşılı) 2a-11
		ilmeşek	sancılı , ağrılı i. ol- 101a-9
		imdi	şimdi i. 4a-7, 12a-5, 14b-10, 16a-12, 18a-1, 18b-12, 20a-3, 21a-6, 27a-11, 36b-10, 45b-2, 11, 49b-8, 50b-4, 52a-1, 57b-4, 60b-8, 63a-12, 65b-2, 67b-10, 70b-7, 71a-5, 71b-2, 82a-7, 83b-7, 87a-11, 97b-12, 98b-4, 9, 99b-5, 109b-7, 119b-13, 120a-9, 120b-3, 121a-12, 123a-3, 129b-12, 133b-1, 137b-12, 138a-7, 139a-5, 141b-3, 142b-7, 13,
		imkân	A. olabilecek vaziyette bulunma, olabilirlik i.-ı 13a-11
		imsāk	A. perhiz, bir şeyden el çekme i.-i (kuvvet-i mäsikenünüñ i.) 20a-5
		imtilā’	A. 1. dolgunluk, karnın dolu olması i. 49b-5, 104a-7, 140a-4 i.-dan 151a-1 i.-dur 99b-3 i.-dandur 101a-4, 5 2. kan toplanma, kan birikme i. 104a-7 a‘lāmeti 128b-9 i.-danısa 122a-6 i.-dur 49b-4

in	en		i.-ile 156a-3
		i.-leründen (barmaqlarun i) 54b-4	
in-	1. inmek, ulaşmak		
	i.-er 26b-9, 29a-13, 31b-9, 34b-8, 94b-6, 116b-11, 123a-3		
	baldıra degin i. 29a-13		
	i.-dükden 66a-6		
	i.-en (başdan i. nezle) 147b-12		
	(göze i. rutübet) 157a-9		
	2. azalmak, durumu değişmek		
	i.-dügi 58b-1		
ināyet	A. 1. dikkat, gayret, öznmeye		
	i. it- 78a-1		
	i.-ün çokı 138b-8		
	i.-üni 76a-10		
inbisāt	A. yayılma, açılma, genişleme		
	i. 18b-4, 41a-7, 54a-8,		
	i.-dan 54a-1		
	i.-ı 54a-4		
	i.-ları 18b-3		
	i.-uñ besāyiti 54a-9		
	ħali 56b-6		
	miktarın 54a-7		
inbisāti	A. kan hacminin artmasına		
	bağlı olarak damarların		
	genişleme ve uzama hali		
	i. vağti 55a-2		
ince	ince, ince bağırsak (bkz. daķi ķ)		
	i. 30b-10, 41b-11		
	baęarsuķ 35a-5, 103b-5		
	bağırsak 30b-2		
	ħatt 59a-6		
	şamarlar 14b-6		
	i.-dür 30b-12		
incecük	incecik		
	i.-cük i. .. i. .. şamarlar 31a-4		
incelik	incelik		
	i.-i 52b-5		
incir	dutgillerden bir ağaç ve bunun		
	yemişi		
	i. 92a-6, 153a-10, 154a-3		
	(bir avuē i.) 138b-2		
	şuyı 126b-2, 139b-12		
	yaprağı 130b-7		
	i.-den 153b-5, 154a-3		
	i.-i 103a-13, 108b-3, 139b-13		
	(ķuru i.) 130b-9		
	bişür- 91a-5, 13		
incü	F. (inci, dürr) inci çiēeęi,		
	zambakgillerden bitki ve çiēeęi		
	[convallaria]		
	i. 95b-12		
incük	bacağın dizkapağı ile topuk arası ve		
	bunun etli kısmı		
	i.-inün (sığır i.) 115a-11		
	(incüginün)		
indür-	indirmek, yüksekten veya		
	yukarıdan bir yerden		
	inmesini sağlamak		
	i.-eler 104b-2, 135b-1		
‘inebiyye	A. “üzüm tanesine benzer.”		
	göz bebeği [iris]		
	‘i. 40a-7		
iñen	çok , daha çok, fazla, gayet		
	i. 58b-3, 87b-12, 13 , 113a-1,		
	132a-9, 146a-3, 154a-13		
	şoyurma- 130a-9		
inħitāt	A. (şişin) inmesi, azalması		
	i.-dur (bkz. vağtül’l inħitāt.)		
inķıbāz	A. 1. büzülüp, toplanma,		
	ēekilme, kabızlık		
	i. 18b-3		
	i.-dandur 54a-2		
	i.-ı 41a-7, 54a-4		
	i.-ları 18b-3		
	i.-uñ 56b-6		
inlik	enli olma hali		
	i.-de 57b-13		
inlü	enli		
	i. 54b-3, 8, 57a-12, 57b-2, 58a-5		
	degül 58a-5		
	ol- 57a-12, 75b-1		
	i.-leründen (parmakķlarun i.) 54b-4		
insān	A. insan		
	i. 20b-10, 80b-4		
	bedeni 6a-2, 11a-7, 22b-4,		
	44a-7		
	i.-a 12a-8		
	i.-dur (nev-i i.) 12a-12		
	i.-uñ aħvāli 45b-10		
	bedeni 20b-3		
	dişi 20b-1		
	hareketi 19b-4		

	mizācı 12a-9, 148b-11 tabī' atı 147b-2 (beden-i aḥvāli) 45b-10 (beden-i i. ef' āli) 44a-11, 13 (eşḫāş-ı i.) 12b-5		i.-üñ 51a-8
insüz	ensiz i. 57a-13 i.-dür 54b-8		iriñ organizmanın herhangi bir yerinde oluşmuş iltihaplı sıvı i. 139b-9 i.-e 63a-10
insüzlik	ensizlik i.-de 57b-13	iriñlen-	iltihaplanmak i.-ür 84b-1 i.-medin 93a-9
intiḥā'	A. 1. son, sona erme , nihayet i.-dur (bkz. vaḳtū'l intiḥā') i.-sı 41a-13, 45b-2, 69a-8 (sinnüñ i.) 20b-4, 8,11, 21a-1	iriñlü	irinli, irin oluşmuş organizma bölgesi i.- (irinlü bevl yolları) 63b-2
intifā'	A. faydalanma, menfaatlanma i. 2a-8	iriş-	ulaşmak, kavuşmak i.-e 18a-5, 121b-6 i.-eler 140a-12 i.-esin 137b-12 i.-ür 20b-7, 34b-12, 43a-4, 66a-2, 71a-2, 81b-1, 142b-3 dem i.- 66a-2 elem i.- 81b-1 fesād i.- 129b-4, 133b-1 zarar i.- 142b-3 i.-ürisen 76a-4, 127b-11 i.-mez 24b-7 i.-ince 71a-4 i.-medin 35b-5
intizām	A. nizamlı, tertipli düzgün olma (bkz. ğayr) i.-ı 56b-12 (ğayr-i i.) 56b-13		irişdür- ulaştırmak, kavuşturmak i. 40b-8 i.-e 47a-11, 50b-7 i.-eler 50b-7 elem i.- 50b-7 zarar i.- 47a-11, 12 i.-ür 40b-8, 47a-12
inzāl	A. "erken" boşalma i. 119a-13		irişte erişte, ev makarnası i.-yi 119a-6
iplik	iplik (bükülmüş i.) 59a-9	irkek	erkek, canlıların dişiyi dölleyebilecek olanı (bkz. erkek) i. şişek 148b-8 i. şişegüñ iti 148b-10 i.-ile 21a-11 i.-üñ ḫarāreti 21a-11
irādāt	A. istemeler, meram etmeler i.-ıla 36b-8, 38b-8	irkil-	1. toplanmak, birikmek i.-ür balgām i.- 131a-7 deri altında i.- 134b-7 қан içinde i.- 136b-1 sevdā i.- 131a-8 bir yirde i.- 134b-8
irādī	A. isteme, dileme, isteyerek yapma i. 39a-5 ḫareket 36a-3, 37a-6, 39a-5, 64b-3 ol- 39a-8 i.-dür 36b-8		
iri	1. büyük, kocaman i. biz 65a-5 2. kaba, katı, sert (balıḳuñ i. derisi) 130b-7 3. şişmiş, olağandan büyük hale gelmiş i. ol- 137b-4		
irilen-	şişmek, olağandan büyük hale gelmek i.-ür 53b-3,72b-7		
irilük	irilik, kabalık, sertlik		

- isbīzāc F. [isfidāc], üstübeç kurşun karbonatı
i. 136a-3
merhemi 115a-6,
merhemi (isbīdāc) 120b-7
isbīzā[c] 115a-9
i.-ı 115a-12
(ḳal^c-i -i isbīdāc) 141a-1
- ishāl A. ishal, hafifleme, azalma, mülayim dışarıya çıkma [diarrhea]
i. 101a-4, 9, 102b-9, 118a-3, faşlı 122a-13
it- 72a-, 4,5, 73b-10, 78a-9, 86a-3, 88a-10, 90b-6, 109b-9, 110b-4, 122a-9, 123b-5, 127b-1, 131a-9, 140a-4, 140b-7, 12, 144a-4, 145a-10, 11, 152b-8
itdür- 73b-2, 74b-12, 75a-9, 75b-2, 78a-5, 78b-9, 81a-10, 89b-2, 90a-12, 91b-2, 123b-5, 128a-2, 132b-4, 139b-2, 140a-4, 141b-2, 144a-4, 144b-12, 145a-11, 152b-8,
ol- 89b-1, 123a-13, 144b-9
i.-de 67a-2
i.-e 66b-5, 127b-6
i.-i 7a-6, 8b-5, 71b-10, 99a-3, 99b-7, 100a-5, 12, 128a-3, 160a-3
önli- 111a-13
i.-ile 70b-12
i.-üñ sebebi 99b-3, 101a-2, 8 sebepleri 99b-2 şaretleri 72a-1
- ism A. isim, ad (bkz.nam)
i.-de 17b-1, 3
- işnā- ‘aşerī A. on iki,”on iki parmak bağırsağı” [doudenum]
i. 41b-9
- iste- istemek
i.-r 77a-12, 102b-7
def^c itmek iste- 102b-7
- istifrāğ A. kusma, kay
i. 48b-4, 10, 118a-3
it- 68a-5, 69a-7, 70b-12, 72a-8
itdür- 79b-7
- ḳıl- 70b-10
i.-dan 98b-9, 10, 12
i. -ı 48b-4, 69b-1
i.-ıla 124a-4
i.-üñ 69a-10
- istiḥmām A. hamama girme, yıkanma
i. 65b-8,
it- 50b-3
i.-üñ tedbiri 6b-11
- istiḥrāc A. netice çıkarma, anlam çıkarma
i. olun- 68b-12, 69a-7, 10, 13, 69b-9
olun- 68b-9, 69a-3
- istikāmet A. doğru, bir şeyin bir tarafa doğrulması, uzanması
i.-den 44a-13
- isti‘ māl A. kullanma
i. it- 19b-7, 65b-5, 6, 7, 69a-6, 69b-4, 70a-8, 9, 11, 70b-2, 72a-2, 5, 8, 79b-13, 80a-1, 81a-5, 85a-8, 87b-4, 91a-2, 5, 92b-12, 97b-5, 98a-1, 2, 5, 100b-8, 101b-2, 104a-2, 104b-3, 106a-10, 106b-7, 112b-12, 115a-10, 115b-2, 11, 116a-2, 9, 12, 117b-4, 118a-2, 124a-5, 124b-11, 126a-13, 126b-1, 127a-1, 128a-4, 9, 131a-11, 132a-1, 135b-5, 136a-4, 139b-5, 12, 13, 140a-3, 6, 141a-5, 6,
ol- 10a-6, 147a-12, 151b-13
i.-i 71b-11
(otuñ i.) 69a-8, 69b-2
(ṭa‘amuñ i.) 107b-3
i.-ile (edviye-i i.) 68a-13
ol- 68a-2
- istinşāk A. şiddetli koklama, koklatma
i. it- 110a-9
- istiskā’ A. siroz hastalığı, vücudun herhangi bir yerinde su birikmesi [dropsy, myxodema]
i. 95a-2, 105a-5
(-yı laḥm 94b-11, 105b-3
(-yı ṭabl) 106a-5
(-yı zıḳḳī) 106b-2
i.-da 58a-2

	i.-yı 8b-10, 105a-3 i.-nuñ sebebi 105a-4	148b-13 (şu kuşlarınuñ i.) 149a-8
istivā'	A. denk olma, müsavi olma i.-sını (nabzuñ i.) 56b-7	(şişek i.) 77b-12, 106a-1 (teke i.) 148b-12 (yaban hayvanınıñ i.) 149a-3 (yaban kuşınıñ i.) 105a-2 (yaban kuşlarınıñ i.) 79a-2 artuq i. çürüt- 114b-6 i. çürüt- 114b-13
iştihā	A. 1. iştah, yemek yeme isteği i.-sı (ta'amuñ i.) 97a-6, 12, 145b-6 (iştihāsi) i.-sını (ta'amuñ i.) 149b-10 i.-yı dut- 159b-12 2. meyil, istek i.-sını kes- 66a-3	i.-inden (av i.) 129a-1 (şığır i.) 128b-13 (yılan i.) 134a-13 i.-ile 103b-2, 118b-9, 119a-8 (semiz i.) 152b-11 iti-le (ferruc i.) 75a-11 (kuş i.) 130a-7 (emer kuzu i.) 136b-9 (tavuq i.) 136b-9 (yaban kuşınıñ i.) 124a-9 (yılan i.) 134b-2 (oğlaq i.) 77b-12, 130a-7 i.-ine (koyun i.) 148b-12 (koyun i.) 148b-13
it	it, köpek (bkz. it boncuğı, it üzümü) i. olmuş şan-77b-1	iti-le (ferruc i.) 75a-11 (kuş i.) 130a-7 (emer kuzu i.) 136b-9 (tavuq i.) 136b-9 (yaban kuşınıñ i.) 124a-9 (yılan i.) 134b-2 (oğlaq i.) 77b-12, 130a-7 i.-ine (koyun i.) 148b-12 (koyun i.) 148b-13
it	1. et, deri ve kemik arasında kas ve yağdan oluşun tabaka i.-den 42a-12, 42b-11 42b-6, 43b-11 (ağ i.) 43b-8 (dikrek i.) 43b-2 i.-dendür 42a-2 i.-dür 40a-4 (siñirse i.) 84b-4 i.-i (diş i.) 90a-7 (pıñaruñ i.) 85b-5 (serçe i.) 149a-5 2. yenilebilir hayvanlardan sağlanan besin maddesi i. 21a-6 şuyı 96a-11, 103a-11 şörvāsi 79a-13 tağziyesi 149a-11 (kavrulmuş i.) 112a-7 (kızıl it) 52a-8 (kuru i.) 47b-13, 134b-10 (semiz i.) 52a-11 i.-den 84a-2, 124a-9 (kara i.) 129a-1 i.-i 52a-12, 13, 102a-2 148b-8 (av i.) 130a-8 (balıq i.) 149a-10 (bildircin i.) 75b-11 (buzağı i.) 149a-2 (durrac i.) 75b-11 (erkek şişegün i.) 148b-10 (keklik i.) 75b-10 (kuş i.) 129a-3 (kuzu i.) 140b-9 (oğlaq i.) (serçe i.) 75b-10, 119a-1 (serha i.) 149a-5 (şığır i.) 130a-8, 140b-8,	3. ten i.-i 41b-3 (bağır i.) 42b-13 (hastanuñ i.) 146b-13 4. vücudun bir yerinde çıkan ur veya şiş i. yarelerde i. bitür- 68a-10 i.-i (artuq i.) 68a-9 it- etmek, eylemek, söylemek, demek, anlatmak (krş. etmek) Birleşik fiil çekimlerinde i.-diler 148a-5 i.-ecegi 117a-13 i.-dügi 19a-2 i.-düğine 59b-13 i.-düginden 51b-3 i.-dügümüz 34b-3, 100a-10, 100b-13, 126a-13, 126b-13, 127a-2, 5, 132a-1, 134a-1, 140a-6 i.-dük 39a-11 i.-düp 40b-8, 43b-7 i.-e 35a-10, 36a-11, 44a-5, 65b-1, 70b-9, 12, 98a-8, 127b-6, 146a-7 i.-ebile 98b-2, i.-ecek 12a-5, 69a-6, 8, 117b-6, 10, 140a-4 i.-eler 2a-13, 67a-13, 72a-8, 75b-11, 78a-9, 85a-8, 92b-12, 104b-13,

- 131a-11, 135a-4, 140a-12,
140b-11
- i.-elüm 5b-8, 6b-8, 8a-7, 9b-4,
10a-7, 21b-2, 27a-12,
38b-3, 39a-13, 42a-1,
42b-10, 50b-4, 52a-1,
53b-11, 56a-6, 63b-11,
91b-13, 99b-3,
121a-12, 128b-3, 147a-12
- i.-en 6a-3, 8, 9, 18a-1, 6, 44a-8,
51b-13, 52a-2, 53a-5, 72a-3
- i.-er 14b-5, 7, 15b-6, 17b-9, 11,
13, 18a-2, 3, 8, 9, 19a-3,
6, 7, 8, 19b-2, 5, 6, 7,
20a-10, 12, 25b-5, 7, 26a-9,
11, 28a-4, 29b-8, 10,
31a-1, 32b-7, 39a-4, 7,
40b-8, 41a-1, 41b-5, 43a-7,
11, 43b-4(2), 45b-11(2),
47a-1, 2, 4(2), 5, 47b-1,
48a-12, 52a-3, 4, 5, 6, 7,
9, 10, 11, 13, 52b-1, 2,
3(2), 4, 5(2), 6, 7, 8(2)
9, 10, 11, 12(2), 13, 53a-2,
3, 7, 54a-11, 13, 54b-2, 5,
7, 9, 11, 13, 55a-2, 7(2),
9, 13, 55b-2, 7, 9, 10,
56a-2, 3, 4, 9, 11, 56b-1,
2, 3, 5, 11, 57a-3(2), 57b-4,
5, 9, 58a-2, 7, 9, 58b-3,
5(2), 6, 9, 10, 59a-3, 10,
59b-11, 13, 60a-3, 4, 7,
8, 10, 11, 12, 13, 60b-1,
2(2), 3(2), 4, 9, 10, 11(2),
13, 61a-1, 6, 7, 8, 9, 12, 13,
61b-7, 9, 10, 12(2), 62b-1,
3, 4, 8, 9, 12, 63a-2, 3,
4, 7, 8, 9, 10, 13, 63b-1,
5, 6, 7, 64b-5, 6, 65a-6, 11,
65b-2(2), 3, 4, 5, 9, 10(2),
66a-2, 10, 13, 66b-1, 68a-5,
6, 11, 68b-12, 71a-3, 71b-6,
7, 72a-8, 73b-10, 75a-8,
77b-5, 8, 78b-4, 80b-10,
86a-13, 87a-7, 94b-7,
99b-3, 5, 103a-7, 114b-12,
13, 118a-9, 119b-9, 120b-9,
129a-11, 131a-9, 134b-9,
13, 137a-3, 144b-12, 145a-7,
11, 147b-7, 148a-13, 150a-1,
7, 13(2), 150b-8, 12, 151a-2,
8, 11, 12, 151b-1, 8, 12,
152a-1, 152b-8(2), 153a-2,
6, 154b-4, 5, 6, 13, 155a-2,
8, 12, 155b-4, 5, 156a-5,
156b-1, 2, 4, 5, 6, 157a-4,
6, 8, 9(2), 157b-3, 12, 13,
- 158a-1, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 13,
158b-1, 2, 4, 13, 159a-9,
159b-7, 160a-1, 4, 10, 11
i.-erem 4a-11
i.-erlerise 127a-12, 133a-12,
13
i.-erise 72a-4, 80b-5,
102b-1, 133b-9
i.-erisen 127b-12, 133b-5
i.-esin 76a-11, 79b-11,
87b-4, 91a-5, 12,
100b-8, 104a-2, 3,
110a-1, 112b-12,
115a-10, 115b-2,
116a-6, 9, 12,
117a-8, 121a-10,
123b-5, 124a-5,
127b-4, 5, 128a-9,
132a-2, 132b-13,
135a-7, 135b-5, 138b-9,
139b-5, 12, 13,
140a-6, 140b-7, 141a-5,
6, 142a-7, 144a-4,
i.-esin 121a-10
i.-gil 76a-11, 138a-12
i.-mek 21a-11, 49b-12, 13,
50a-1 5, 8, 9, 11, 13,
50b-3, 64a-1, 11, 64b-2,
66b-13, 71a-7, 102b-7,
i.-mekden 51b-6, 66b-7,
78b-3, 98b-3, 4,
113b-11116b-10,
117b-1
i.-mekdür 20a-1, 41b-13, 49b-10,
50b-11,
i.-mek gerek 14b-1, 63b-5, 64a-6,
7, 8, 10, 65b-6,
67a-9, 68b-2,
69a-11, 12, 69b-1,
3, 4, 7, 8, 70a-8,
9, 11, 70b-9, 11,
71a-6, 71b-3, 4,
72a-2, 5, 74a-12,
78a-1, 79b-13,
80a-1, 81a-5,
83a-12, 84a-2,
86a-3, 86b-5,
87a-12, 88a-10,
89b-3, 90a-5, 8,
90b-6, 7, 91a-2,
92a-10, 92b-5,
93a-10, 97b-3,
5, 98a-1, 2,
5, 98b-5, 99a-2,
100b-13, 101b-2,
102b-3, 105a-11,
106a-10, 106b-7,

- 108a-12, 109b-9,
110a-7, 9, 110b-4,
115b-11, 117b-4,
118a-2, 9, 122a-9,
124b-11, 125a-11,
126a-13, 126b-1, 5,
12, 127a-1, 127b-1,
128a-4, 128b-12,
13, 129a-3, 131b-2,
6, 11, 13, 139b-1,
145a-10, 146b-1,
147a-1
i.-iserüz 117b-9
i.-mege 2b-4, 134b-7
i.-mek lāzım 95a-5
i.-mek ister 102b-7
i.-mekdenise 118a-8
i.-memekdür 50b-4
i.-memek gerek 64a-2, 3,
65b-7, 70b-2,
72a-2, 83a-8,
132b-2
i.-messe 72a-5
i.-meye 155b-12
i.-meyeler 67a-11
i.-meyen 152b-3
i.-mez 39a-6, 46b-11, 13,
80b-11, 127b-11,
133b-1, 140b-11,
149b-13,
i.-mezise 138a-3
i.-mezse 85a-9
i.-mişem 4b-12
i.-mişler 58a-4, 87b-13
i.-mişse 72a-5
i.-mişüz 113a11, 119b-3
i.-mişüzdür 128a-3ÓÓÓ
i.-ecek 69a-6, 8, 117b-6,
10, 77b-10,
140a-4
i.-ecek 152b-10
berk it- 64b-5
beyān. it- 5b-10, 11, 6b-8, 8a-7,
9b-4, 10a-7, 21b-1,
27a-12, 38b-3,
39a-13, 42a-1,
42b-10, 50b-4,
52a-1, 53b-11,
56a-6, 63b-11,
91b-13, 113a-11,
121a-12, 128b-3,
147a-12,
b. .. b. .. it- 5b-8
cehd it- 138a-12
cem' it- 40b-8, 43b-7, 64a-3,
71b-6, 142a-7,
cezb it- 35a-10, 43a-7, 11, 43b-4,
65a-6, 65b-10, 70b-9,
71a-7, 9, 71b-7, 91a-12,
158b-4
cimā' it- 116b-10, 117a-13,
118a-9
çāre it- 74a-12
da' vet it- 19b-5, 6
def' it- 14b-5, 41b-13, 43b-4,
61b-10, 72a-3, 98b-2,
99b-5, 102b-7, 150a-1,
13, 150b-8, 12, 151a-2,
155b-5, 156b-6, 157a-4,
6, 9, 157b-12, 158a-3,
9, 158b-1, 2, 159b-7,
def' it- 14b-5, 41b-13, 43b-4,
61b-10, 99b-5, 102b-7,
129a-11, 150a-1, 13,
150b-8, 12, 151a-2,
155b-5, 156b-6, 157a-4,
6, 9, 157b-12, 158a-3,
9, 158b-1, 2, 159b-7
delālet it- 6a-3, 8, 9, 44a-8,
51b-13, 52a-3, 4, 5,
6, 7, 9, 10, 11, 13,
52b-1, 2, 3(2), 4, 5(2)6,
7, 8, (2), 9, 10, 11(2),
12, 13, 53a-1, 3, 5,
54a-11, 13, 54b-2, 5,
7, 9, 11, 13, 55a-2, 6,
7, 9, 13, 55b-2, 7, 8,
9, 56a-2, 3, 4, 9, 11,
56b-1, 2, 3, 6, 11,
57a-3, 57b-4, 5, 8,
58a-2, 7, 9, 58b-3, 10,
59a-10, 59b-11, 13,
60a-3, 4, 6, 8, 10, 12,
60b-1, 2, 3, 4, 9(2),
10(2), 11, 12, 61a-1,
6, 7, 8, 9, 12, 13,
61b-7, 9, 12(2), 62b-1,
3, 4, 8, 9, 12, 63a-1,
3, 4, 7, 8, 9, 10, 13,
63b-1, 5, 6, 7, 77b-8
dibāgat it- 159a-9
emr it- 110a-1, 121a-10, 127b-5
eşer it- 80b-11, 85a-9, 114b-13
farğ it- 20a-1; 21a-11;
faşd it- 71b-3, 4, 109b-8,
113b-10, 11, 127b-2, 4,
135a-7, 143b-3
fāyide it 86a-13, 127b-11, 133b-1,
140b-11, 155b-4
fehmi it- 19a-6, 8
fesād it- 47a-4, 5, 134b-9
gālebe it- 53a-7, 59b-13, 77b-5,
87a-7
garğara it- 53a-7, 89b-3

- ğavr it- 114b-12
 ğızāsı it-75b-11
 ħabs it- 68a-6
 ħacāmat it- 122b-5, 128b-12
 ħarāb it- 66a-10
 ħareket it- 36a-11, 39a-6, 49b-10,
 50a-13, 50b-4, 11,
 51b-6, 58b-9, 64a-2,
 64b-2, 66b-7, 72a-2,
 80b-2, 4, 98b-3, 4,
 134b-7
 ħatā' it- 51b-3
 ħatm it- 39a-11
 hazm it- 41b-5, 151b-8,
 157b-3, 13,
 158a-1, 6, 13
 helāk it- 47b-1
 ħıfz it- 19a-3, 19b-1, 45b-11, 57a-2
 hoş it-151a-11
 ıslāh it- 64a-8
 itlāf it-152a-1
 ibtidā it- 25b-5, 7, 26a-9, 11,
 29b- 8, 10, 58b-5, 6,
 59a-3
 idrār it- 151b-12, 153a-2, 6,
 155a-8, 12, 156a-5,
 157a-8
 ifratıla it- 50a-8(2),
 ihmāl it- 133a-13
 ihtūkān it- 69b-7
 ihtilāf it- 58b-5, 148a-5
 ihtiyār it- 69b-8, 70b-9, 11
 'ilaç it- 93a-10, 127b-12, 129a-3,
 140a-12
 ināyet it- 78a-1
 ishāl it- 72a-4, 5, 72b-4, 73b-10,
 78a-9, 86a-3, 88a-10,
 90b-6, 109b-9, 110b-4,
 122a-9, 123b-5, 127b-1,
 131a-9, 140a-4, 140b-7,
 144a-4, 144b-12,
 145a-10, 11, 152b-8,
 istifrāğ it- 68a-5, 69a-7, 70b-12,
 72a-8,
 istiḥmam it- 50b-3
 isti' māl it- 19b-7, 65b-5, 6, 7,
 69a-6, 69b-4, 70a-8,
 9, 11, 70b-2, 72a-2,
 5, 8, 79b-13, 80a-1,
 81a-5, 85a-8, 87b-4,
 91a-2, 5, 92b-12,
 97b-5, 98a-1, 2, 5,
 100b-8, 101b-2,
 104a-2, 104b-3,
 106a-10, 106b-7,
 112b-12, 115a-10,
 115b-2, 11, 116a-2,
 9, 12, 117b-4, 118a-2,
 124a-5, 124b-11,
 126a-13, 126b-1,
 127a-1, 128a-4, 9,
 131a-11, 132a-1,
 135b-5, 136a-4,
 139b-5, 12,
 13, 140a-3, 6,
 141a-5, 6,
 istinşāk it- 110a-9
 i' tibār it- 12a5
 itlāf it- 152a-1
 kabūl it- 14b-7, 19a-2, 40b-8,
 44a-4, 152b-3
 kabz it- 147b-7, 152b-8, 154b-5,
 155a-2
 kanā' at it- 133b-9, 138a-3
 kār it- 155b-12
 kesb it- 65b-1
 kifāyet it- 77b-10, 134b-13
 kuvvet it- 117b-6, 118a-9
 lems it- 52a-2
 mażmaza it- 90a-5, 8
 medḥ it- 87b-13
 memzūc it- 110a-1
 men' it- 66b-1, 78b-3, 80b-10,
 151a12, 154b-4, 6,
 157a-9, 158a-7
 menfa' at it- 119b-9
 meyl it- 28a-4, 31a-1, 32b-7,
 39a-4, 60a-11, 13,
 60b-1, 3, 120b-9,
 137a-3, 151a-8,
 156b-4, 13
 mezc it- 18a-9
 muḥālefet it- 39a-7
 mu' ālece it- 68b-2, 132b-13,
 mücāme' at it- 67a-10
 mülātefet it-140b-11
 mülāzemet it- 64a-11, 67a-9,
 74a-7, 81a-4,
 87a-10, 108a-12,
 110a-7, 127b-6,
 131b-2, 11,
 139b-1, 145a-7,
 146b-1, 147a-1,
 152b-10
 müşābehēt it- 18a-2
 nefḥ it- 117b-10
 neşf it- 94b-7, 160a-1, 4
 nüfuz it- 20a-10, 12, 78b-3
 perhiz it- 84a-2, 128b-13,
 131b-1
 ri' āyet it 68b-2, 105a-11
 riyāzet it- 49b-12
 şabr it- 97b-3
 şağ it- 129a-11

- sākin it-148a-13
şarf it- 76a-11, 138b-9
sına it- 100b-13
süfûf it- 126b-12
sükûn it- 98b-5
şüru' u it 63b-5
ta' arruz it- 79b-11, 83a-8
ta' dil it- 64a-1, 67a-13
tafşî l it-18a-8
tağyîr it- 45b-11, 47a-1, 2, 4,
68a-11, 71a-3
tahlîl it- 64b-6, 65a-11, 66a-2,
98a-8, 156b-2,
taḡarrüb it- 2a-13
taḡdim it- 64a-6
taḡdir it- 71a-6
talḡif it- 90b-7, 99a-2, 104a-3,
150a-7, 13, 156b-1,
158a-8, 11
taḡsî m it- 14b-1
taḡsarruf it- 17b-9, 11, 12, 18a-1,
6, 19a-6
ta' yîn it- 18a-2
tebrîd it- 65b-3, 76a-11, 156b-5,
160a-10
tecfîf it- 65b-5, 9, 66a-13,
156b-5
tedârük it- 69a-12
tedârükini it- 133b-5
tedbîr it- 131b-13
tehāvün it-132b-2
tehir it- 64a-7, 69a-11,
telyîn it-155a-2
tenāvül it- 49b-13, 50a-1,
4, 11, 117b-10
tenḡiye it- 75a-8, 86b-5
terk it- 86a-4, 102b-3,
117b-1, 118a-8
terḡîb it- 4b-12
terḡî b it- 15b-6, 48a-11,
65b-2, 3, 4, 9
76a-11, 160a-11
teşhîn it- 65b-2, 4(2), 9
teşbîḡ it- 58a-4, 64a-10
teşrîḡ it- 34b-3
tevaḡḡu it- 4a-11
tevaḡḡu it- 4a-11
tevaşşul it- 2a-13
vaşf it- 2b-4, 100a-10, 100b-13,
126a-13, 127a-5,
132a-1, 134a-1, 140a-6
yardım it- 41a-1, 158b-13
zaḡmet it- 102b-1, 103a-6
zarar it- 149b-13
zîkr it- 95a-5, 99b-3, 117b-9,
119b-3
ziyân it-151b-1
- it- itmek, ... doğru götürmek, ileri
götürmek
i.-er göğüze it- 26b-9
- itboncuḡı it boncuḡu, küçük sedef otu
vara' sefid mühre
i.-nuñ göynüḡi 96b-7
- itdür- ettirmek
i.-eler 67a-11, 72b-11, 12,
74b-12, 75a-9, 75b-2,
89b-3, 90a-12,
90b-3, 7
i.-en 26a-12, 29a-12, 36a-12,
i.-mek gerek 73b-2, 75b-8, 78b-9,
79b-7, 10, 106a-7,
107b-5, 125a-10,
127b-1, 13, 128a-2,
5, 12, 139b-2,
141b-2
i.-esin 78a-5, 81a-10, 91a-7, 11,
12, 91b-1, 2, 8, 10,
130a-8, 131b-7,
132b-4, 134a-5, 6,
135a-4, 136b-5, 8, 12,
138b- 13, 140a-5, 6,
140b-7, 144a-5,
i.-meyesin 130a-10
i.-ür 36b-, 7(2), 8(2), 9,
48b-13, 49a-2, 3, 4 (2) ,
i.-ürisen 137a-11
ḡarḡara itdür- 75b-8, 91a-7, 11, 12,
91b-1, 10, 138b-13
istifrāḡ itdür- 79b-7
iḡḡıḡ 114b-lân itdür- 106a-7,
ḡareket. itdür- 26a-12, 29a-12,
36a-12,
37b-7 (2),
8(2) , 9, 48b-13
49a-2, 3, 4(2),
67a-11, 107b-5
ḡıcāmat itdür- 72b-11, 12, 79b-10,
136b-5
işḡal itdür- 73b-2, 74b-12, 75a-9,
75b-2, 78a-5, 78b-9,
81a-10, 90a-12, 89b-3,
91b-2, 128a-2, 132b-4,
mażmaza itdür- 90b-3, 7, 91b-8
mülāzemet itdür- 90b-3, 127b-13,
131b-7, 134a-6,
135a-4, 136b-8,
12, 137a-10,
140a-5, 144a-5
perhîz itdür- 127b-1, 128a-5, 130a-

- 8, 134a-5, 140b-7,
riyāzet itdür- 67a-11, 125a-10,
130a-10
şafra itdür- 140a-6
vefā' itdür- 146a-7
- i' tibār A. bir şeyin kararlaştırılan
değeri, önem verme,
dikkate alma
i. 12a-5
i. olun- 59a-13
i.-ınca 20a-2
(aḥlaṭuñ i.) 14b-1
(mekān i) 63b-2
(merātib i.) 59b-10,
60a-2, 6,
- i' tibār A. önem verme, dikkate alma
i. itdür- 12a-5
olun- 59a-5
i.-ınca 63b-2
- i' tidāl A. aşırı olmama
hali, ortalama, ölçülülük
i. yakınlığı 52b-7
(-i ḥaḳīki) 11b-13
bul- 42a-8, 54a-2
ol- 125a-10
i.-dedür 54b-3, 9, 55a-10, 56b-7
i.-e 46a-11, 55a-2, 148a-7,
156a-12
i.-i 11b-13
i.-den 11b-11, 49b-10
i.-ile 66a-7
i.-ine (emrūñ i.) 56a-10, 56b-2
- i' tidālīk(ġ) A. ölçülü olma
i.-ına 56b-2
- iṭlāf A. telef etme, bozma, öldürme
i. it- 152a-1
i.-ı dut 152a-5
- itlü 1. etli, meyvelerin yenecek kısmının
çok ve kalın olması
i. 62b-2, 153b-10
kıızıl üzüm 75b-5
i. degül 153b-13
i.-dür 41b-4
2. dolgun, kalın
i. kıızıl şafīḥa 62b-2
- itsüz etsiz
i. 133b-10
- ittifāḳ A. birleşme, uyuşma
i.-ı 'ulemā'nuñ i. 87b-9
- ittisā' -i mecāri A. idrar yollarının
genişlemesi
i.-nüñ 50b-9
- ittişāl A. bitişme, kavuşma, birine
temas etme, yakınlık
(bkz. teferruḳ-ı
ittisal)
i. (teferruḳ-ı i.) 44b-4, 45a-8,
45b-1,
i.-leri (iki dürlü i.) 21b-4
i.-üñ (teferruḳ-ı i.) 51b-7
- itüzümi it üzümü, 'mebu's şa' leb
[solanum nigrum]
i. 116a-4
i.-n 139b-3
i.-nüñ şuyı 83b-5, 89a-3, 90a-5,
108a-12, 115b-6,
120b-6, 141a-2
uçları 83b-13
- 'izām-ı sumsumāniyye A. küncide
benzeyen ufacık
kemikler, susamsı
kemikler
[ossa sesamoidea]
'i. s -den 22b-6
- 'izzet A. değer, kıymet, hürmet saygı
i. bul- 2a-12

J-

- Jengār F. safra. bakır pası yeşilinde
arı safra, en sıcak ve her
şeyin öldürücüsü safra
j. 13b-8, 136a-2, 142a-4
(zengār) 85a-5
- jengārī F. bakır pası yeşili renginde
j.-dür 60a-9

K-

		ķ.-ıla 157b-4 (ķabuġıla)
		ķ.-ımı (hindistan ķuzınıñ ķ) 122a-1
		ķ.-larını (günlüğün ķ) 130b-11
ķab	1. kap	
	ķ.-a ķoy- 93b-5	
	ķ.-ıdur (mire-i safranuñ ķ.) 43a-6	
	(‘uźvuñ ķ.) 45a-6	
	ķ.-larından 53b-13	
	2. kabuk	
	ķ.-ı 153b-6	
	(kebere kökinüñ ķ.) 121b-10	
	(nār ķ.) 121b-9	
	ķ.-ımuñ (yumurda ķ. göynügi) 96b-5	
	(turunc ķ.rengine) 59b-7	
	ķ.-suz mercimek 124a-1	
ķaba	kaba, özensiz	
	k. gözük- 107a-7	
ķabak	kabak, kabakgillerden bitki ve türler[cucurbita]	
	ķ. 92b-6, 119a-11, 151b-9,	
	çiçeği 84a-2	
	şuyı 141a-3	
	toħmı 144a-8	
	yaġı 78a-2, 134a-8	
	ķ.-ı 84a-3	
	ķ.-ıla 143a-11	
	ķ.-uñ ķabı 88b-13	
	yaġı 76b-5	
ķabardıcı	kabardıcı	
	ķ.. otlar 80a-11	
ķabart-	kabartmak	
	ķ.-a (ķabarda) 127a-6	
ķabih	A. çirkin, fena, yakışksız	
	ķ. ol- 117a-13	
kābilī	A. birink, birink kabulü [embelia ribes]	
	k. 78b-13, 94b-9, 10, 103b-13, 104a-1, 114a-8, 131a-10	
	perverde 159b-13	
ķabuķ	1. kabuk, kimi bitkilerin dış kısmı	
	ķ.-ı (günlük ķ) 117a-1, 121b-9	
	(ħaşħāşuñ ķ.) 76b-2	
	(kebere kökinüñ ķ.) 109a-2	
	(ķabuġı)	
	(kebere kökinüñ ķ.) 108b-9, 114b-1	
ķabuķlu	kabuklu, kabuġu olan	
	ķ.-sı 148a-9	
ķabuķsuz	kabuķsuz, dış kısmı soyulmuş	
	ķ.-suz mercimek 76b-8, 84a-3, 91a-7, 138a-3, 138b-2, 5	
ķabül	A. kabul, alma, alıp kullanma	
	ķ. it- 14b-7, 19a-2, 40b-8, 44a-4, 152b-3	
ķābz	A. kabız, amelsizlik, peklik	
	ķ 138a-5, 143b-6, 147a-7	
	it- 147b-7, 152b-8, 154b-5, 155a-2	
	ol- 111b-10, 112a-2	
	ķ.-da 101b-3	
	ķ.-dur 148a-3, 152a-3, 154b-6	
	ķ.-ı 151a-8, 155b-6	
	ķ.-ısa (içi ķ.) 136b-5	
	ķ.-ları 159b-2, 9	
ķaçan	ne zaman, ne suretle	
	ķ. 133b-1, 137b-7, 12, 138a-7, 154b-1	
	kim 83b-7	
ķadar	A. gibi, mikdarınca, derecede, eşit	
	ķ. 14b-4, 47a-10, 13, 73a-3, 84b-5, 133a-8, 134b-13, 156a-5	
	(ne ķ.) 71a-7, 85a-2	
	ķ.-ı 100b-5, 137a-9	
	(bir sā‘at ķ.) 124a-12	
	(iki kaşuk ķ.) 110b-11	
	(toķsan direm ķ.) 73a-7	
	(yarım sā‘at ķ.) 87a-2	
	ķ.-ıdur (on iki parmak ķ.) 41b-10	
ķadarınca	nitelik venicelik bakımından sözü edilene yakın	
	ķ. 100b-2	
	(baķla ķ.) 122a-4	
	(bir sā‘at ķ.) 75b-6, 97b-3	
	(finduk ķ.) 87b-8	
	(ķoz ķ.) 92a-10, 97b-8, 101a-13, 131b-10	
	(noħud ķ) 121a-1	
	ķ. ol- 140b-1(2)	

ķafā	A. kafa, baş, ense [cranium, crane] ķ. içi 31b-11 ķ.-nuñ dendānesi 22a-13 içi 31b-11, 34a-10 tepesi 26a-5	ķal	(bkz. Cālinos)
kāfūr	A. kāfūr, kafur ağacından elde edilen ıtrılı madde [camphora] k. 95b-9, 12, 111b-12, 118a-8, 136a-6, 139b-7, 144a-10, 147a-5, 157a-3 ķurşaları 95b-5, 6 ķurşacukları 136b-11, 138a-1, 11, 144a-5, 6 k.-dan 157a-6 k.-ı 74a-7, 89b-8, 93a-8, 104b-3 k.-ıla 138b-9	ķal ^ç	A. kendisinden iyi kalay çıkan maden ; bir şeyi kökünden çıkarmak (ķal ^ç -i -i isbidāci) 141a-1
ķaĥı-	1.el ile kaldırmak k.-cak 105a-6 2. kurutmak ķ. -maķ 81b-2 ķ.-maķdur 49a-5	ķal-	1.kalmak, bulunmak ķ-an 11a-3, 149a-2 a ^ç zālar 9a-1 on çift 28b-13 siñirler 27a-3 şahşlar 12b-6 ķ.-anı 32a-1 ķ.-dı az ķal- 2b-12 ķ.-ıpdur 2b-10 ķ.-ur 14b-12 baķi ķal- 35b-10 ķ.-urisa 34a-10 2. gücü, takatı yetmemek ķ.-maz mecāli ķal- 134b-7 3. arta kalmak, artmak ķ.-a 114b-6, 135a-13 baĥşı ķal- 73b-6, 75b-7, 103b-12, 124b-13, 125b-11, 138b-7, 143a-8 yarısı ķal- 75a-5, 104a-12 ķ.-urisa 74b-5 ķ.-an 114a-12, 115b-1, 117a-3 4 zihni karışmak ķ.-ur karañuluķ içinde ķal- 77a-8 5. yapamamak, yerine getirememek ķ.-ur hareketden ķal- 81a-3 6. neredeyse , az daha ķ.-dı az ķal- 88a-1 7. yoksun olmak ķ.-ur ġızasuz ķal- 129b-4, 133a-10 8. dengelenmek, sabit hale gelmek ķ.-ur ķararda ķal- 133a-13, 140a-13 9. artan, arta kalan k. ot 114a-12, 115b-1, 117a-3
kāhillen-	A. hareketi aġırlanmak, durgun hale gelmek k.-ür 96a-2, 143b-1	ķalay	gümüş beyazlığında kolay işlenebilen element ķ. rengi 53a-2
kāhillik	A. durgunluk, hareketsizlik k. 53a-13	ķalb	kalp, göġüs boşluğunda organ [cor, coeur] ķ.-dür (tervīh-i ķ.) 46a-1 ķ.-e 154b-9
ķāim	A. birinin yerini tutma, birinin yerine geçme ķ. ol- 38b-13	ķaldur-	kaldırmak, iyileştirmek, yürütmek ķ.-an “kötürümleri ķalduran”
ķāim-maķām	A. birinin yerine geçen, birinin yerini tutan ķ.m.-ıdur 154a-6		
ķaķı-	ıkmak ķ.-dan 143a-3		
ķāķıyā	A. yapraklarından kokain elde edilen sarımtırak renkli iki çeneklilerden bitki (bkz. ķōķāyā) ķ. 125a-4, 8		
ķāķule	A. kakula otu, hil otu zencefilgillerden bir bitki ve bunun baharı [camphorosma monspeliaca] ķ. 96a-6, 157b-2, 6		

- 126a-7
(bkz. muķī mu'z zemnī)
- ķalıń 1. sık, yoğun, sert
ķ. ol- 107a-6
2. derin
ķ. ol- 84b-9
ķ.-ısa 85a-2
- ķalilü'l ğızā A. posası çok olan. çoğu kana dönüşmeyen gıda
ķ. ğ 47b-5, 6
- ķalye A. kavurma, kızartma
ķ. 75b-11, 106a-1
müşk 156b-13
eyle- 119a-9
ķ.-si (êt ķ.) 116b-3
(şişek itinüñ ķ.) 119a-5
- ķamu bütün, her, herkes
ķ. 159a-13
endām 156a-4
envā'ı 14a-3, 8, 11
hıĉāmat 71b-7
şamar 29b-10
kāynāt 12a-8
tere 150b-2, 3
yaĝ 149b-7
yimiş 153a-13
ķ.-sına 107b-13
- ķan kan (bkz. dem)
ķ. 13a-12, 13b-2, 42b-7, 53a-6,
53b-5, 10, 79b-10,
133a-9, 134b-5, 136b-1,
142b-2, 149a-13, 153a-13
'alāmeti 89a-10, 116a-6
'alāmetleri 89b-1
ciheti 129b-12
dutucu ot 68a-11
ĝalebeti 61a-12, 144b-5
ĝalıźlıĝı 127b-9
ĝöyündüĝü 62b-11
ķaynaĝı 77a-4
pāreleri 63a-11
(ĝalıź ķ.) 47b-4
(hāşıl olan ķ.) 148b-13,
150b-2,
152a-11,
153a-13,
153b-5
(ķoyu ķ.) 60a-2
(rakīķ ķ.) 47b-3
(tendürüst ķ.) 47b-9
(uyuşmuş ķ.) 63a-11
- (yaramaz ķ.) 152b-9
al- 90a-3,4, 86a-3, 93a-5,
96b-1, 108a-2, 110b-1,
123b-6, 125b-4, 6,
127a-13, 128a-10,
128b-10, 129b-13,
133b-6, 134a-1, 136b-5,
137a-4, 138a-1, 11,
140b-6, 144a-3, 144b-5,
aldur- 72b-8, 10, 13, 76a-5, 7,
10, 77b-6, 79b-9,
82a-9, 83a-10, 88b-9,
89a-11, 89b-5, 90b-13,
94a-7, 95b-2, 102b-3,
104a-6, 105a-10,
107b-10, 111a-7,
115b-4, 116a-7,
120b-6, 122a-8, 122b-5,
123a-10, 135a-3,
141b-1, 145a-9
eksil- 113b-11
gider- 105a-12, 143b-4
ĝöklen- 143a-13
işe- 111a-13
ķayna- 137b-1
ol- 13b-11, 143a-1
tıķıl-134b-6
tökül- 127a-10
tükür- 8a-13, 96a-13
ķ.-a 136b-2, 149a-13
dön- 47b-6
döndür- 43a-4
(hāşıl olan ķ.) 153b-5
ķarış- 109a-10, 109b-1,
137a-13
(uyuşmuş ķ.) 43a-1
ķ.-dan 21a-4, 56a-9, 78b-5,
88a-7, 88b-7
dönmiş sevdā 60a-13
ol- 72b-2, 3, 76a-2,
89b-13, 90a-1, 90b-11,
139a-5, 143a-12,
156a-9, 156b-5
(hāşıl olan ķ.) 153a-13
ķ.-dandur 129b-10
ķ.-dur 13a-7, 13b-12, 15a-3,
93a-2, 139a-4
(ĝalıź ķ.) 85b-12
(şavuķ ķ.) 105a-13
ķ.-ı 15b-1, 65a-6, 7, 99a-8,
114a-5, 120b-9, 133b-13,
(aşmer ķ.) 60a-1
(ĝöĝercin ķ.) 86b-12
(hāyż ķ.) 122a-5
(hāyżun ķ.) 120b-4
artur- 159a-1
cezib it- 71b-7

- durult- 150b-5
 dut- 150a-5
 fesad itü 134b-9
 lâtif eyle- 65a-7
 turma 91b-9
 kı-ıla (göğercin kı.) 86b-12
 tol- 42b-3, 72b-4
 kı-ın sil- 130b-8
 hayz kı. kesme- 122a-5
 kesme 115b-11
 kı-ına (ügeyik kı.) 84a-11
 kı-ını 84a-9, 10
 (kenenüñ kı. 86b-8, 9
 (kırbağanuñ kı.) 86b-9
 (tekenüñ kurumuş kı.)
 113a-3
 kı.-lardan (hâşıl olan kı.) 150b-3
 kı.-uñ 59b-12
 çokluğu 136b-2
 fesâdı 133a-7, 10, 142b-10
 harâratlığı 56b-1,
 ğalebeti 144a-3,
 ğâlî zî 127b-3
 hiddeti 150b-7
 köpüğü 13b-2
 rengi 77b-6, 10, 110b-2
 ruḡubeti 14a-1
 sebep-i fa' ilisi 15a-5
 suyu 35a-9
 tabi' atı 13a-7
 teğayyüri 134b-9
 ziyâdeti 60a-2
 kı-ı (bkz. iki kıardaşkanı, kıardaş
 kıanı)
 kıana- kanamak
 kı.-maz 113b-10
 kıanâ' at A. kanaat, doyum
 kı. it- 133b-9, 138a-3
 kanat (d) 1. kanat, hayvanlarda hareketi
 sağlayan organ
 kı.-ınıñ 84a-8
 2. burun kanatları
 kı.-ları süñüğüñ kı 22a-9 (kıanadları)
 kıanat- kanatmak
 kı.-alar 84a-8 (kıanadalar)
 kıanatlu kanatlı
 (iki k. süñük) 22a-9 (kıanadlu)
 kıandur- ihtiyacını gidermek, doyurmak
 kı.-mağ gerek 124a-10
 kıanî (bkz. aḡmer kıanî) kı.60a-1
 kıankı hangi (sft. zmr.)
 kı. cihet 69b-2
 yanı 72b-10
 kı.-sı 128b-11
 (her kı.) 108b-1, 141a-4
 (şu kıuşlarınuñ kı.) 84a-9
 kı.-sından (her kı.) 108b-9,
 110b-10
 kı.-sına (her kı.) 123b-3
 kıantüriyün Y. kıızılkantarongillerden
 hekimlikte kullanılan
 kökleri acı bir bitki
 peygamber çiçeğı
 [centaurea cyanus]
 kı. 81a-5, 126a-8
 80a-2 (kıntüriyün-ı kebir)
 kıapa kaba. sık olmayan, seyrek
 kı. ol- 70a-6
 kıapa(k)ğ göz kıapağı, cefn [palpebra]
 kı.-da 86a-8, 86b-3
 kı.-ı 79b-5
 kı.-ın 68b-1
 kı.-ını (gözünüñ kı.) 79b-5
 kı.-ınıñ (göz kı.) 38b-8
 kı.-lar 83a-4
 kı.-laruñ şaçanaıkları . 36b-7
 kı.-uñ uyuzu 86a-13
 kıapan- kıapanmağ, örtecek biçimde
 gelmek
 k.mışdur üstine kı- 23b-2
 kıapla- kıuşatmak, sarmak
 kı.-yupdur 38a-13
 kıapu kıapı, resmi işlerin görüldüğü yer,
 devlet dairesi
 kı.-larına (selâtin kı.) 2a-13
 kıar kar
 kı. 74a-3, 94b-1
 (kıar ü.) 76b-6, 89b-7, 8,
 94b-2, 147a-5
 154a-6
 kı.-uñ şavuşğı 44b-9
 şavuşkı 50a-5
 şavuşkığı 49a-13
 kıar- kıarıştırmak, birbiri içinde eritmek
 kı.-up 82b-1
 kıara kara, siyah

- 154a-12
 beħaķ 131b-6
 bevl 60a-10
 dut 74a-6
 duz 78b-11
 ħarpak 74b-13
 ħařħař 76b-1
 helile 74b-12, 75a-1, 78a-5,
 12, 78b-13, 83b-1,
 91b-2, 108a-3, 131b-8,
 132b-10, 146a-11,
 nafta 121a-2
 řarāb 140b-8
 tuz 75a-1, 106b-9, 124b-7
 yarakān 109a-12
 zırnıĥ 136a-2
 ol- 40a-7, 90b-4(2), 110a-2
 120b-5, 137b-10
 110b-11, 13, 60b-1, 2
 110b-6
 110b-6 (gözün ħ.) 40a-6
 110b-5 (gözün ħ.) 40a-5
 110b-10,12
- 110b-12 otu karabaldır otu.
 eğreltiotugillerden nemli
 bölgelerde yetişen bitki
 (bkz. baldurıķara berr-i
 siyevřān) [adihantum]
- 110b-12
- 110b-12 kara renginde
 110b-12 (çöregün ħ. otu) 82b-1
- 110b-12 kara renginde olma
 110b-4
 110b-4, 110b-6 (ķaralıĥı)
- 110b-6 kara gibi
 110b-6
 safiĥālar 62b-3
 74b-9, 90b-4, 139a-9
- 110b-5 karanfilgillerden ekin tarlalarında
 biten mor renkli bitki
 110b-5
- A. karanfil. mersingillerden
 aĥaĥ ve bunun ilaĥ
 yapımında kullanılan
 siyah tomurcuĥu
 [eugenia caryophyllata]
 96a-5, 11, 157a-10
 80a-7
 96a-11, 116b-2
- 110b-12 karanlık
 110b-1 ev 82a-1
- içinde 110b-8
- karar karar
 110b-6 bir ķararda durmuş ol- 45b-6
 110b-12, 140a-13
 110b-10
- karar- kararlamak
 110b-6
 110b-5, 7, 107b-2, 110a-11,
 144a-2
 beñiz 110b-10
 beñz 110b-3
 beñzi 110b-7
 110b-2 maĥa başla- 133b-2
 110b-3 maĥdur 79a-3
- kararak karamsı, karaya ĥalar
 110b-3 isa 21a-9
- karart- karartmak
 110b-3 ur 77a-8
- karĥa- karĥamak, karma karışık olmak
 110b-3 mişdur 133b-3
- karđařkanı kardeşkanı aĥacı
 (calamus draco)
 (bkz. iki karđař ĥanı)
 111b-2
- 110b-12 karın, gövdenin kaburga
 kenarlarından 110b-12 kadar
 olan ön bölgesi [abdomen, ventre]
 (bkz. 110b-12)
 110b-1 (110b-12)
 105a-7
 bendükĥesi 37a-13
 perdeleri 33a-2
 üsti 106a-5
 üstündeki saĥanaĥlar 29a-5
 geril- 97a-12, 102b-12
 şişir- 147b-11
 110b-4 da 103b-4
 düriyen 110b-8, 103b-4
 110b-10 a yaĥ-101b-10
 110b-8 daĥı ĥılĥlar 72a-8
 110b-2 kurtlar 153a-2
 110b-5 kurtcuĥgazlar 158b-5
 110b-6 110b-6
 110b-12 toyur- 124a-11
 110b-13 uñ ālatı 26b-13
 110b-13 iĥ perdesi 30a-13
- 110b-12 karınca karınca, zar kanatlı böceklerin
 genel adı
 110b-7 ĥareti 58a-7

<p> karış- karışmak, birbirine katılmak q.-ur 11b-3, 13b-3, 6, 14a-1, 2, 7, 26a-11, 27a-5, 29b-2, 35b-13, 109a-10, 109b-1, 136b-2, 137a-13 </p>	<p> karışdur- birbirine katmak, karıştırmak q.-alar 96b-11 biri birine q- 85a-7 q.-asın 76b-5, 78a-3, 4, 11, 115a-10, 115b-2, 130b-12, 141b-9, 13 biri birine q- 87b-8 k.-mağ gerek 95b-4, 114a-13 q.-up içür- 73b-9 şamzur- 88b-13 vir- 79a-6 yidür- 95a-8 </p>	<p> karışuq karışmış, birbirine katılmış q. 63b-1 q.-ısa 63a-13, </p>	<p> karımuq bir tür yabancı bitki q. şuyı 152a-5 </p>	<p> karpuz F karpuz, kabakgillerden sürüngen gövdeli bitki ve meyvesi [citrullus vulgaris] (bkz.ebucehl karpuzu) q. 131b-1, 136a-1, 155b-1 q.-ımı (ebücehl q) 90b-2 q.-ınuñ (ebücehl q) 75a-3, 78b-10 </p>	<p> karşu 1. karşılık olarak, esas tutulan yüzün ötesinde, karşısında, doğru q. 31b-2(2), 6, 57a-5, 83b-13, 127b-2, 132a-5 (baş üstine q.) 76a-13 (göğüze q.) 27a-8 (güneşe q.) 91b-5 q.-dur (kürek süñüğine q.) 40b-5 q.-sındağı (gögüz q.) 28b-4 2. sırası gelince, karşılığında q. 78a-11, 86a-12, 99a-10, 107a-12, 107b-5, 121a-3, 127b-2, 132a-5, 134a-6 sağ-107a-1 vir- 111a-1 </p>	<p> kār t̄aş ? barasın tedavisinde kullanılan kompoze ilaç maddesi (kertiş kertenkele) k.-ı 132b-13 136a-1 (ker t̄aşı) </p>	<p> karuda adud, kol, pazı[brachium] (bkz. 'azud) q. 24a-5 </p>	<p> karun qarın, gövdenin kaburga kenarlarından qarıklara kadar olan ön bölgesi [abdomen, ventre] (bkz. qarın) q. 75b-1 q.-uñ derisi 28b-9 </p>	<p> qārüre A. idrar, idrarı tahlili etmek için kullanılan kap q. 62a-7, 104b-7 q.-nüñ dibi 62a-7, 63b-4 yüzi 63b-3 q.-si 81a-3, 95b-1 q.-yi 6a-11, 53b-10 </p>	<p> qāşır A. 1. kısa q. ol- 50b-5 2. kusurlu, noksan q.-dur 2a-10 </p>	<p> qāşır (bkz. nabz-ı qāşır) </p>	<p> kāsnī F. yabancı marulu, hindiba, birleşikgillerden yaprakları salata gibi yenilen bitki [cichorium endiva] k. 104a-7, 151b-2 şuyı 83b-5, 104b-13, 107b-10, 110a-6 toħmı 95b-7, 106b-4, 108a-5, 116b-5, 123b-1, 125b-9, 126a-3, 135a-11 </p>	<p> kaşuq(ğ) karın ile uyluk arası [inguen, laine] q. 24b-2, 43b-7, 112b-1 süñügi 24b-8, 9 üsti 122b-6 q.-a 38a-1 q.-da 22b-13 q.-dakı 24b-1 q.-ı 102a-6, 113a-4 (kaşuğı) q.-uñ 44a-2 </p>	<p> kaş kaş, gözlerin üzerinde kemerli çizgi oluşturan kıllar q. süñügi 23b-4 q.-dan 23b-3 q.-ı 133b-4 </p>	<p> kaşı- kaşımak q.-yalar 80a-10 </p>
--	---	--	--	---	--	---	---	--	---	--	---	---	---	--	---

	ķ.-yıcek	137a-2	75a-8, 77a-12, 80a-10, 85a-8, 86a-7, 8,9, 13, 87a-3, 87b-4, 11, 88a-11, 90a-4, 91b-7, 93a-3(2), 94a-12, 13, 94b-8, 99a- 8, 9, 100a-4, 100b-3, 101a-2, 5, 102a-13, 102b-8, 105b-4, 5, 106a-2, 7, 106b-7, 13, 108a-11, 108b-3, 109a-5, 109b-5, 12, 111b-13, 112b-1, 3, 113a-5, 114a-7, 115a-7, 11, 115b-2, 116b-9, 117b-8, 118a-7, 119a-10, 12, 121a-3, 7, 13, 122b-2, 3, 123b-6 , 124a-4, 126b-1, 128a-9, 129b-8, 131b-5, 132a-1, 134b-12, 139a-6, 140a-7, 11, 140b-13, 141a-6, 141b-7, 143a-3, 5, 9, 144b-11, 145a-3, 145b-4, 5, 146a-3, 148a-12, 148b-3, 6, 13, 149a-4, 6, 149b-1, 6, 150a-13, 150b-6, 10, 151b-4, 11, 152a-3, 7, 153b-12, 154a-7, 155b-2, 4, 9, 12, 156a-1, 11, 156b-10, 157a-2, 157b-2, 4, 7, 158a-5, 13, 158b-5, 159a-11, 13, 159b-4, 8, 12, 160a-8, 12, 160b-3, 5
ķaşuķ	ķaşık		
	ķ (iki ķ. ķadar)	110b-10	
ķat	nezd, yan, huzur		
	ķ.-dur		
	ķ.-ında (eşrâf-ı nâs ķ.)	2a-12	
	ķ.-dağı (sırça barmağımuñ ķ.)	107b-9	
ķat	tabaka		
	ķ.-dur	41b-6, 43b-5	
	ķ.-ında	32a-8	
	(boğuñ ķ.)	32b-12, 34b-12	
	(dirsek ķ.)	32a-8	
	(eñse çuķurı k.)	26a-13	
	(iç topuķ ķ.)	33a-12	
	(sırça parmak ķ.)	33b-3	
	(tışra topuķ ķ.)	33b-1	
ķat-	katmak, ilave etmek, karıştırmak		
	ķ.-alar	75a-11, 89a-13, 90b-6, 98a-10, 99b-11, 100a-9, 106a-3, 115a-3	
	ķ.-arlar	75a-1,	
	ķ.-asım	94a-12, 94b-1, 95b-9, 100b-6, 103b-13, 105b-13, 116A-9, 125a-1, 136a-7, 137a-1, 6, 138b-12, 139b-7	
	biri birine ķat-	76a-12, 115b-2, 117a-4	
	ķ.-ıp	145b-1	
	iç-	125b-12, 155b-3	
	içür-	78a-6, 13, 103b-2, 108a-8, 110a-2, 110b-7	
	ķ.-up	iç- 102a-10	
	içür-	135b-3, 4, 111a-12 (ķatıp)	
	vir-	111a-10	
	ķ.-maķ	gerek 80a-2, 102b-5, 123b-7	
ķatât	A. ķalça kemiği [os ileum]		
	(bkz. .sekirden)		
	ķ.-dur	25a-2	
ķatı	1. iyice, çok, çok fazla		
	ķ.	50a-6(2), 12, 50b-11, 51a-6, 53b-3, 55a-13, 57b-9, 63a-13, 63b-1, 64b-8, 10, 65a-12, 65b-6, 7, 13, 66a-9, 66b-5, 12, 67a-1,8, 13, 68b-9, 10, 11, 69a-5, 71b-1, 74b-3,	
			75a-8, 77a-12, 80a-10, 85a-8, 86a-7, 8,9, 13, 87a-3, 87b-4, 11, 88a-11, 90a-4, 91b-7, 93a-3(2), 94a-12, 13, 94b-8, 99a- 8, 9, 100a-4, 100b-3, 101a-2, 5, 102a-13, 102b-8, 105b-4, 5, 106a-2, 7, 106b-7, 13, 108a-11, 108b-3, 109a-5, 109b-5, 12, 111b-13, 112b-1, 3, 113a-5, 114a-7, 115a-7, 11, 115b-2, 116b-9, 117b-8, 118a-7, 119a-10, 12, 121a-3, 7, 13, 122b-2, 3, 123b-6 , 124a-4, 126b-1, 128a-9, 129b-8, 131b-5, 132a-1, 134b-12, 139a-6, 140a-7, 11, 140b-13, 141a-6, 141b-7, 143a-3, 5, 9, 144b-11, 145a-3, 145b-4, 5, 146a-3, 148a-12, 148b-3, 6, 13, 149a-4, 6, 149b-1, 6, 150a-13, 150b-6, 10, 151b-4, 11, 152a-3, 7, 153b-12, 154a-7, 155b-2, 4, 9, 12, 156a-1, 11, 156b-10, 157a-2, 157b-2, 4, 7, 158a-5, 13, 158b-5, 159a-11, 13, 159b-4, 8, 12, 160a-8, 12, 160b-3, 5
			beyni 40a-1
			göyünmişligi 60a-8, 9
			ķakımaķ-
			hareket it- 50b-11
			ıssıt- 69a-5
			ögü- 71b-12
			ol- 65a-4, 69b-9, 76a-9, 82b-12, 83a-2, 88b-8, 90b-12, 97a-6, 114b-4, 139a-8, 141a-9, 143a-5, 145b-5
			şiş- 83a-4
			ķ.-dur 136b-10
			(yavlaķ ķ.) 34a-7
			2. katı, sıkı, ağır, koyu, sert
			ķ. 55b-5, 58a-12, 58b-3, 69b-9, 70a-7, 9, 86a-8, 104a-11, 110a-9
			beyni 40a-1
			perdesi 42a-13
			siñirüñ ibtidası 40a-1
			ol- 38b-2, 76a-10, 140a-9
			sar- 130b-2
			ķ.-dur 22a-3, 34a-7, 39b-2, 8, 10,
			ķ.-sından 83a-5
			ķ.-ıyısı 101a-7
			3. kesinlikle, muhakkak

- ķ. 58b-3, 68b-9, 87b-4, 132a-10(2)
- ķatıl- katılmak, ilvave edilmek
ķ.-ur 151a-10
ķ.-urısa 110b-8
- ķatlanmaq dayanmak, sabretmek
ķ.-maq gerek 124a-12
- ķatrān A. katran, damıtma yoluyla elde edilen yağ kıvamında organik bir madde
ķ. köpügi 78b-13
ķ.-ıla yoğur- 86b-13
- ķatūnā A. pireotu, karnıyarık otu [plantago psyllium]
ķ. (bezr-i ķ) 103a-1, 111a-8, 116b-5,
118a-8, 120b-7,
lu' ābı 93a-6, 141a-3,
144a-10
ķ.-dan (bezr-i ķ) 111a-9
ķ.-nuñ (bezr-i ķ. lu' ābı) 91a-6
- ķavā'id A. kaideler, kurallar, usuller
ķ.-leri 2a-9
ķ.-lerine (güzide ķ.) 4b-10
- ķaval kıvam
ķ.-ına (bekmez ķ.) 99b-9
- ķaviş- birleşmek
ķ.-ur 28a-8, 28b-1, 29a-9
- ķavī A. kuvvetli, güçlü
ķ. 55a-5
(-i mevzī ') 71a-5
(bkz. nabz-ı ķavī.)
ķ.-yidi 107a-3
- ķavīlık (ğ) A. kuvvetli ve güçlü olma ya da bulunma hali
ķ.-ı (marazuñ ķ.) 68b-4 (ķavılığ)
ķ.-ına 55a-6, 56a-3
k.-ından (marazuñ ķ.) 69a-8,
69b-8
- ķav[i]m A. kavim, insan topluluğu
ķ.-ine (bir iķli müñ ķ.) 12b-1
ķ.-inuñ (iķli m ķ.) 12b-1
- ķavla- tüyü dökülmek, derisi ve kabuğu soyulmak
ķ.-r 129b-2
- ķavrulmuş- kavrulmuş
ķ. birinç 100a-12
kepek 102a-7
kişniz 96b-6
ol- 96b-6
- ķavrul- 1. kavrulmak, kızartılmak
ķ.-ıcaķ 149a-7
ķ.-miş 112a-7
2. gelişmemek, zayıf ve çelimsiz kalmak
ķ.-maya 67b-1
- ķavuk sidik torbası [urinalis, vesica]
(bkz. . mesane)
ķ 43b-1, 4
ķ.-a 43b-4
ķ.-uñ (ķavuguñ yanı) 35b-6
- ķavun kabakgillerden sürüngen gövdeli, iri meyveli bitki [citrullus melo]
k. 131b-1, 155a-6, 155b-8
çiçeği 103b-10
tohumı 111b-3, 113a-8
- ķavur- kızartmak
ķ.-asın 100a-7
ķ.-ıp 83b-1
ķ.-maq gerek 152b-1
- ķavuş- birleşmek
ķ.-duğı (boğunuñ ķ. yir) 27a-13
- ķavut kavrulmuş tahıl unu
ķ.-a benze- 62b-11
ķ.-ımı (arpa ķ.) 111b-5
- ķaya kaya
ķ.-laruñ çukurları 48a-6
ķ.-lu yirler 46b-4
- ķāyināt A. kā'ināt, var olan şeylerin hepsi, varlıklar
k.-uñ mizacı 12a-8
- ķayna- kaynamak
ķ.-ar 137b-1
k.-madı 14a-5
- ķaynamış kaynar duruma gelmiş
ķ.-miş ol- 98a-5, 99b-1
- ķaynat- kaynatmak
ķ.-a 76b-3
ķ.-alar 75b-9, 89a-12, 98a-10,

- 99a-13, 99b-9, 143a-9
 .-asım 76a-8, 81a-7, 91a-4,
 91b-7, 10, 100a-7, 11,
 103b-11, 105b-12,
 138b-4, 144b-9
 .-ma gerek 75b-6, 88b-10,
 90a-8, 102a-8, 9,
 12, 103a-13,
 104a-12, 104b-1,
 111b-11,
 115b-8, 152b-1
 106a-11 108b-12 (aynatmek)
 .-ub 136a-7
- ayar A. gz iin hazırlanmı pomat
 tr ila
  (ıyf-ı .) 84b-8, 85a-2
 .-ıla (ıyf-ı .) 84b-13
- az kaz, perde ayaklılardan bir tr
 hayvan
 . yaı 121a-6
- azıb A. erkek cinsel organı [penis]
 (bkz. zeker)
 . 43b-11
- k(z)r kj(z)rlern oanı
 azr pislik, murdar (ey veya yer)
 k. 136a-1
- kebbe A. kebabe, kebabiye, kuyruklu
 biber [piber cubepa]
 k. 96a-5, , 119b-10137a-8
- kebere A. gebre otu, keditırnaı,
 gebre otugillerden dikenli
 bitki [capparis spinosa]
 k. kki 108b-8, 109a-1, 114b-1,
 121b-10
 tomı 108a-4
 k.-nn uyı 89a-5
- kebid A. ggs, sine, karacier, sa
 karın boluunda organ
 (bkz. .baır) [hepar, foie]
 k.-de (nefs-i k.) 30b-8
 k.-den 29b-6 30b-9
 (maa'ır-ı k.) 29b-7
 k.-n gzce yiri 30b-9
- kei kei, gevigetirenlerden evcil
 hayvan
 k. sdi 90b-6, 121a-7
 sd 93b-4
 sdgi 106a-4
- k.-nn (kiinn) 134a-5
- keiboynuzı keiiboynuzu, harnup
 baklagillerden bitki ve
 meyvesi
 [ceratonia sliqua]
 k. b.-ınn ekirdegi 102b-13
 k. b.-n 101b-5
- kehreb F. kolayca paralanabilen
 taıllamı reine, kehlibar
 samankapan
 k. 94a-2, 95b-12, 96a-9, 96b-3,
 100b-7
 uracukları 96b-1
 uraları 96b-2
 k.-yı 115a-4
- kekre kekre, buruk tatlı, ekimsi
 k.-dr 155a-1
 k. ol- 14a-8, 153b-8
- kelm A. sz, lakırdı, cmle veya
 cmlecikler
 k.-ı 39a-10
- keleger baras ve bahakın tedavisinde
 kullanılan kompoze ila maddesi
 k. 133a-1, 135b-7, 13,
 uyı 114b-8
- kelem F. lahana, [brassica oleracea]
 (brassica oleracea)
 k. 152b-7
 .-i (dib k.) 87a-10
 .-le 74b-3
- kem F. 1, fena, kt
 k. ol- 108b-6
- kem-yenbaı A. gerei gibi, layık
 olduu gibi
 k. 127b-12, 140a-12
- keml A. olgunluk
 k.-ine iri- 20b-7
- kemmn A. maydanozgillerden ıtırlı,
 otsu bitki ve bunun tozu,
 kimyon
 [cuminum cyminum]
 k. 101b-9, 106a-7, 112a-4,
 118a-5, 157b-12
 (-i kirmn) 97b-5
 tomı 108a-5

- k.-i 85b-6, 98a-9, 11, 102a-7, 9,
106a-10, 116b-2
- kemürdek kıkırdak, esnek damarsız bağ
dokusu, gudruf [cartilago]
k. (yürekdeki k. Şekl) 22b-5
k.-den 24b-5
k.-dendür 40b-7
k.-ler 17a-7
k.-lerinden (boğurtlağ k.) 42a-3
- kendene F. yabani pırasa
[allium porrum]
k. 150a-3
rengi 13b-6, 60a-7
şuyı 114a-11, 114b-3
k.-yile 119a-9
- kendü kendi, kendisi
k. 49b-2, 3, 93b-2, 114b-3,
150b-12, 151a-2
kendüye 39a-6, 82a-12
zâti 42b-12, 43a-7
k.-den 36b-13
degül 22a-5
k.-dendür 22a-3
k.-si 82b-13
k.-ye 12b-12, 13a-7, 17a-8
kendü k. 39a-6, 82a-12
k.-yi 77a-13, 77b-1, 3, 140a-10
k.-yile 36a-8,
- kene hayvanların derisine takılıp yerleşen
ve asalak olarak yaşayan böceklerin
genel adı, sakırğa
(bkz. ↓kene otu)
k. tohumunuñ yağı 132b-4
k.-nüñ kıanı 86b-8, 9
- kene otu hindistanda yetişen ve keneyi
andıran tohumlarından yağ
çıkarılan bitki
[ricinus communis] (bkz. hırva)
k. otunuñ içi 127a-4
otunuñ yağı 81b-6, 103a-9,
120b-10, 131a-1
- kepek kepek (metinde kebek)
k. harîresi 92b-6
k.-e 62b-8
k.-ile 102a-7, 135a-1
- kerefs A. kereviz, maydanozgillerden
bitki
[apium graveolens]
(bkz. şâfesyâ)
k. 150b-7
- köki 75a-2, 112b-10
şuyı 108a-5, 110a-7, 146a-13
tohumı 75b-4, 81a-6, 104a-10,
106b-5, 118a-11 125b-9,
126a-3, 126b-9
k.-üñ şuyı 84a-10
(yaban k. tohumı) 131a-3
- kereyağı tere yağı, semenî (bkz. yağ)
k. y.-ıla 121a-13
k. y.-uñ tazesil 149b-8
- kes- 1. kesmek, parçalara ayırmak
k.-eler 140b-4
k.-erlerise 140b-2
k.-esin (mağasula kes) 85b-4
k.-meyesin (derin k.) 85b-5
k.-mek (göz kıpağın k.) 68b-1
k.-dükden 85b-5
k.-üp bırakmak 93b-11
k.-meyesin (derin k.) 85b-5
2. def etmek, gidermek, durdurmak
k.-er 64b-4, 150a-8, 152b-7
balğamı kes- 159a-9
balğamları kes- 158b-2
hayz kanun k. 122a-5
şusalığı kes- 155a-12,
155b-1,
159b-3
şusuzluğu kes- 152a-4, 9,
süddeleri kes- 125a-12
k.-eler 122a-7
k.-mek gerek 122a-6
3. azaltmak, önlemek
k.-er (iştiḥāsın k.) 66a-3,
149b-10
(şehvetin k.) 157a-7
4. tıkanmak
k.-i (k. k. gel-) 112b-1
- kesb A. edinme, kazanma
kesb it- 65b-1
- keşif A. kalın, koyu, yoğun
k. 47b-3, 13
k.-i 14b-9, 13
k.-dür 14a-9, 47b-2
- kesil- 1. kesilmek, parçaya ayrılmak
k. mek ayak k- 45a-11
el k- 45a-11
k.-meye 85b-5
2. vaz geçmek, terk etmek,
azalmak,
damla damla gelmek
k.-e 103b-11
(yimedek k.) 67a-10

- k.-i k. k. gel- 112b-1
k.-ecek (südden k.) 117b-2
k.-ür (hırsı k.) 117b-2
3. tıkanır hale gelmek
k.-e (k. k. gel-) 107a-7
k.-i (k. k. gel-) 95a-3
k.-ür (nefes k.) 107b-7
(nefesi k.) 95a-4
- keşirā A. geven dikeninden çıkarılan
bir tür zamk
k. 79a-9, 92b-9, 96b-8, 118a-13,
138b-5, 144a-7
k.-yıla 92a-7
- keşirü'l ğizā A. posasız olan çoğu
kana dönüşen gıda
k. ğ. 47b-5(2),6
- keşk keşkek, unla berâber dövülmüş et ve
buğdaydan yapılan ve ortasına
kızdırılmış yağ dökülen bir yemek
k.-inüñ (arpa k.) 93a-6
- keşüş A. küsküt, bağboğan
[*cuscuta epytimum*]
k. toħmı 108a-5
- keşür F. havuç, maydanozgillerden
sebze ve etli kısmı,
pürçüklü
k. 153a-2
k.-i (yaban k.) 126b-9
- kettān keten bitkisi vce bundan elde edilen
bez [*linum usitissimum*]
k. toħmı 92a-9, 118a-11, 139b-11
k. toħmın 92a-13
k. tominuñ lu' ābı 141b-12
k. toħmınuñ yağı. 140a-1
(toħm-ı kettān) 148a-13
- keyfiyyāt A. nitelikler, hususlar, bir
şeylerin iyi veya kötü
olması
k. (-ı müteżādde) 11a-13, 11b-1,
10
- keyfiyyet A. nitelik, bir şeyin iyi veya
kötü olması
k. 11b-3
(müteşābih -i k.) 11b-7
k.-dür 11a-13
k.-i 85a-10
(otuñ k.) 68b-7
(ţamarlaruñ k.) 30a-7
- k.-ile 14b-2, 44b-7, 55a-3
k.-inden (marazuñ k.) 68b-8
k.-ini 55b-4, 56a-12
- keyfiyyetlü A. nitelikli
k. ğılţ 44b-6
- keylūs Gr. besinlerin midede
dinlendirildikten sonraki
hali
k. 14b-4, 7
k.-ı 43a-4
- keymūs Gr. besinlerin midede
ezildikten sonraki hali
(bkz. ğasenü'l keymūs)
(bkz. seyysi 'ü'l keymūs)
k.-dur (bkz. ğasenü'l keymūs)
k.-ı 47b-11, 13, 112a-12
- ķıbrısı baķır baķır sülfat
ķ. b 86a-5
- ķıl kıl, deride çıkan ipliksi uzantı [pilus]
ķ. 52b-1
gibi 63a-5
al- 85a-12
bit- 7b-11, 86b-7
ķ.-ı 53b-7, 86b-7, 13, 87a-3,
(tenüñ ķ.) 132a-11
art-53b-7
ķ-uñ aĥvāli 52b-1
uci 85b-1
yiri 86b-10, 87a-1
- ķıl- kılmak, yapmak, eylemek
ķ.-a 15b-2, 70b-10, 12
ķ.-am 3a-8
ķ- ar 48b-1, 79b-3
ķ-asız 17b-1
ķ.-dı 88a-4
ķ.-maķ 66b-13
ķ.-mak gerek 66b-9, 67a-3,
67b-10, 68b-10, 11,
84b-1, 7, 86b-5,
101a-3, 105a-10,
107b-12, 110b-1,
122a-6, 129b-10,
146b-10, 11
ķ.-mışam 4b-11
ķ.-mışıdı 3a-4
ķ.-mışdur 19b-9
ķ.-ur 18a-5, 7, 43b-8, 48b-1
65a-5, 76a-4, 77b-3,
151a-13, 152a-1, 154b-11,
157a-8, 13, 158a-11

		124b-12, 142a-9
cezb kııl- 70b-12		
çok kııl- 67a-3		
da'vâ kııl- 77b-3	kısa	kısa, uzun olmayan k. 54a-12, 57a-13 ol- 54a-13, 120b-3, 142b-4 k.-dur 54b-1 k.-yısa 142b-5
def' kııl- 43b-8		
ferahlu kııl- 76a-4		
hâşıl kııl- 18a-7		
hazm kııl- 48a-12, 158a-11		
hōş kııl- 157a-8, 13		
ıssı kııl- 48b-1		
ilâç kııl- 68b-10, 11, 84b-1, 7, 86b-5, 107b-12, 146b-11	kıısacuğ	kıısacık, uzun olmayan k. zamân 55a-12 dut 85b-1 ol- 56a-1 k.-dur 24b-7
istifrâğ kııl-70b-10		
kuvvetlü kııl- 65a-5		
laîf kııl- 15b-2		
men' kııl- 151a-13	kıısıl-	sıkıştırılmak k.-a 51a-6
mu'î' kııl- 19b-9		
mu'atıl kııl- 79b-3		
mübalâğa kııl- 4b-11	kıısım	A. kısım, çeşit (bkz. kısım) k.-da 17a-10 k.-dur 11b-9, 17b-5, 55b-12
mülâzemet kııl- 66b-9, 13		
müyesser kııl- 3a-4		
nazar kııl 17b-1, 67b-10, 101a-3, 105a-10, 110b-1, 122a-6, 129b-10, 146b-10	kıısım	A. kısım, çeşit, bölük (bkz. kısım) k. 27a-7, 30b-11, 12, 31a-2, 32a-9, 10, 11, 34a-13, 44b-2, 55b-9 ol- 27b-10, 28a-3, 5, 28b-10, 30b-10, 31a-7 ; 31b-3, 6, 8, 10, 32a-2, 11, 33a-4, 9, 33b-13, 34a-3, 6, 35b-3, 47b-7, k.-ı 16a-4, 5, 6, 7, 9(2), 17a-11, 12, 18a-7(2), 18b-7, 8, 9(2), 20a-2(2), 25b-1, 2, 27b-12, 28a-7, 28b-11, 12, 29a-11, 12, 31a-8(2), 9, 31b-6, 7, 8, 9, 32a-12, 32b-1, 5, 33a-4(2), 9, 10, 13, 34a-2, 34b-3, 5, 8, 44b-4, 45a-1, 3, 4, 6, 12 [kıs]mı 28a-5 k.-dan 32b-3, k.-dur 12a-2, 16a-6, 8, 17b-8, 18a-6, 18b-7, 8, 19b-3, 20a-2, 9, 25b-1, 44b-1, 2, 11, 45a-1, 45b-11, 46b-7, 47b-2, 4, 49a-8, 55a-4,10, 55b-5, 56a-7, 13, 56b-8, 57a-1, 60b-7, 61a-2, 62a-9, 63b-3 , 64b-6 k.-ına 44b-2, 3, 4, 49a-8(2), 9, k.-ında 45b-12, 46b-6, 48a-10, 13, 48b-3, 11
raîk kııl- 15b-2		
şavuk kııl- 48b-1		
ta'dil kııl- 154b-11		
tercüme kııl- 3a-8		
za'if kııl- 152a-1		
ziyâde kııl- 18a-5, 88a-4		
kılıç	kılıç	
kıılınç	k. yarası	51b-10
kına	iki çeneklilerden bitki ve bunun ilaç olarak kullanılan yaprakları [lawsonia inermis]	
	k.-yıla	137a-7
kırğıl	saçına sakalına ak düşmüş kimse, kıranta	
	k.-laruñ	7a-3, mizâcî 67b-6 tedbiri 67b-3
kırğıllık	sakala ak düşme zamanı ve durumu	
	k.	20b-10
kırk	kırk sayısı	
	k. direm	73a-2, 109b-11, 115a-3
	beş	124a-2
	sekiz saçanağ	38a-1
	(ik yüz k sekiz)	22b-8
	(yüz k.)	73b-8, 101b-4,

kıvılcık	allık, kıvılcık k. şeker 103a-11 taşcuğaz 85a-3	k. ol- 65a-10 yime- 67a-9
kıvıllık (ğ)	kırmızı olma hali k. 59b-4 k.-a 60a-13 k.-ı 21a-4, 52b-7	kil-i ermeni A. kil ermeni, Rumeli kili(terra armenica, bolus orientalis) k. e. 94a-1, 96b-11, 97a-1, 100b-7, 111b-1, 124a-6, 136a-5
ki	F. ki bağlaç 1.kuvvetlendirme edatı olarak k. 11a-2, 11b-1, 15b-1, 16a-9, 16b-3, 17a-6, 13, 17b-1, 18a-1, 3,18b-1, 30b-11, 32a-7, 35b-9, 44b-5(2), 47b-10, 61b-10, 74a-5, 94b-6, 102b-2, 106b-12, 118b-12, 13 , 125b-10 2. bağlama edatı olarak k. 12b-9, 12, 15b-11, 17a-8, 18a-3, 18b-3, 21a-11, 23b-3, 63a-5,44b-5(2), 74a-5 , 88a-1 tā. k 2a-12, 15b-1, 18a-3, 18b-3, 30b-11, 32a-7, 146a-7	kil-i mahtım A. kil mahtım (terra sigilleta) k. m. 94a-1, 96b-5, 122a-10, 136a-5
kiçi	küçük, genç k. 33b-13, 34a-, 3, 36b-5 ol- 58a-8, 99a-7, 146a-4 k.-dür 33b-8, 34b-3 k.-si 28a-4(2), 33b-12, 34a-1	kilitlen- karşılıklı çıkıntı ve yarıkları olan şeylerin birbirine geçirilmesi k.-e 22a-11 k.-mişdür 22a-9
kiçilik	küçüklük k.-de 57b-12	kim F. 1 . kuvvetlendirme edatı k. 2b-12, 5a-2, 10b-10, 11a-6, 13, 11b-3, 8, 13a-5, 11, 12, 13b-1, 14a-13, 14b-3, 15a-2, 3, 16a-2, 12, 16b-6, 17a-10, 17b- 5, 7, 19b-11, 21b-4, 11, 22a-10, 22b-4, 10, 23b-5, 12, 24b-3, 24b-3, 25b-1, 3, 5, 27-13, 28b-2, 3, 29a-3, 29b-6, 11, 30a-5, 32a-4, 32b-3, 33a-3, 33b-2, 6, 34b-6, 13, 36a-2, 3, 12, 36b-13, 37a-6, 12(2), 37b-3, 4, 38a-6,12, 38b-10, 39a-1, 2, 4, 13, 39b-5, 6, 9, 10, 11, 40a-12, 40b-12, 41a-4(2), 12, 42a-2, 13, 42b-2, 8, 13, 43b-4, 44a-11, 13, 45b-2, 10, 12, 46b-6, 47a-6, 10, 13, 47b-12, 48a-10, 48b-1, 4, 12, 49a-7, 51b-4, 13, 53a-5, 53b-13, 54a-8, 55a-4, 10, 55b-4, 56a-7, 12, 56b-4, 8, 13, 57a-10, 57b-13, 58a-13, 59a-9, 12, 59b-2, 60b-6, 13, 61a-1, 6, 8, 11, 12, 61b-3, 62a-1, 3, 63b-2, 64a-1, 5, 6, 64b-3, 65a-9, 65b-1, 66a-5, 66b-4, 67a-5, 67b-3, 68a-1, 68b-2, 9, 10, 69b-3, 4, 11, 70a-1, 5, 6, 8, 10, 12(2), 70b-2, 6, 7, 13 , 71a-1, 3, 6, 13, 71b-10, 11, 12, 72b-1, 73b-2, 74a-9, 74b-7, 75b-13, 76b-2, 77a-3, 78b-2, 79b-1, 10, 80b-6, 13, 81a-5,
kiçirek	küçücük, küçükçe, daha küçük (krş. küçürek, kiçürek) k. 62b-5, 101b-7 arucuğ 113b-3 bağla 122a-3 siñir 29a-8, 9 tamar 30a-3, 34b-10 süñük. 22b-7 ol- 27b-5 k.-dür 35a-7	
kişāl	Gr. şahdamar, baş damarı k 31b-9 tamarı 71b-3, 72b-7, 76a-5, 82a-9, 83a-11, 86a-2, 88b-9, 89a-11, 89b-5, 90a-3, 90b-13, 128b-10, 129b-13 k.-dan 79b-8 k.-ıla 71b-5	
kil	kil, kolayca biçimlendirilebilen yumuşak toprak	

- 13, 81b-8, 82a-6, 82b-6,
83a-12, 84a-6, 13, 84b-3,
85b-11, 86b-2, 87a-6, 87b-4,
88a-6, 89a-9, 89b-12, 90b-10,
92a-2, 92b-1, 93a-1, 12, 94b-4,
95a-13, 96a-1, 13, 96b-6,
97a-3, 97b-10, 98a-4, 7, 98b-1,
99a-4, 101a-4, 101b-13,
102a-1, 3, 11, 102b-6, 103a-4,
103b-3, 4, 104a-5, 104b-11,
105a-4, 107a-3, 5, 107b-13,
109a-7, 110a-10, 111a-6,
111b-7, 112a-9, 113a-13,
113b-8, 13, 114a-6, 13,
114b-6, 11, 116a-2, 116b-8,
117a-10, 118b-6, 8, 119a-1, 4,
119b-1, 3, 4, 5, 120a-7,
122a-3, 122a-5, 123a-1,
2(2), 7, 8, 123b-13, 127a-8,
127b-8, 128b-5, 128a-1,
129b-1, 131a-1, 6, 131b-3,
132a-9, 133a-7, 133b-5,
134a-13, 134b-4, 8, 135b-11,
136a-13, 137a-13, 137b-8(2),
139a-4, 139b-8, 10, 140a-3,
9(2), 11, 140b-2, 9, 141a-8,
142a-4, 13, 143a-12, 143b-9,
144a-13, 145a-6, 11, 145b-2,
146a-8, 147b-1,
148b-8, 149b-4, 150a-3,
153a-10, 153b-7, 10, 11, 12,
154a-6, 154b-11, 155a-1, 4, 5,
156a-8, 157b-9, 158b-7,
159a-3, 159b-6
2.bağlama edatı olarak
- k. 2a-3, 4, 5, 2b-2, 3a-4, 4a-7,
10b-10, 13, 11a-13, 11b-8,
10, 13, 12a-2, 8, 11, 13,
12b-4, 13a-2, 6, 13b-4, 11,
14b-4, 15a-13, 15b-5, 12,
16a-10, 17a-4, 13, 18b-13,
19a-2, 4, 7, 8, 10, 19b-1, 4,
7, 20a-3, 5, 21b-5, 6, 12,
22a-3, 4, 5, 7, 8, 24b-13,
26a-13, 27b-10, 29a-3, 7,
30a-6, 30b-8, 32b-5, 33a-11,
13, 34b-3, 8, 45a-12, 36a-6,
7, 10, 36b-5, 8, 9, 37b-2,
38a-6, 7, 39a-2, 39b-1, 40a-2,
4, 5, 8, 40b-1, 7, 9, 13,
41a-6, 11, 12, 41b-5, 42a-5,
9, 42b-10, 43a-4, 6, 7, 11,
43b-3, 7, 10, 11, 44a-1, 3,
4, 11, 12, 44b-2, 6, 45a-2,
4, 5, 7, 45b-3, 4, 6, 7, 10,
46a-7, 9, 12, 46b-4, 10,
12, 13, 47a-3, 5, 7, 9, 12,
47b-1, 3(2), 6(2), 8, 48a-3,
6, 49a-5, 10(2), 11, 49b-2,
3, 7(2), 8, 9, 11, 12, 50b-2,
13, 51a-1, 2, 54a-6, 10, 12,
54b-2, 4, 9, 10, 55a-5, 12, 13,
55b-2, 6, 10, 13, 56a-4, 9,
56b-6, 9, 57a-2, 3, 12, 13,
57b-2, 6, 7, 9, 10, 58a-9,
58b-10, 12, 59a-3, 5, 13,
61a-9, 13, 61b-4, 62a-2, 5,
63a-10, 11, 65a-1, 9, 65b-12,
66a-6, 66b-5, 67a-6, 10, 13,
68a-2(2), 5, 6, 8, 9, 10, 11,
68b-8, 11 69a-2, 6, 9, 13,
69b-3, 70b-5, 9, 11, 72a-1,
5, 7, 72b-1(2), 2, 3, 4, 5,
7, 73a-7, 11, 12, 73b-1,
74b-6, 7, 8, 9, 11, 75a-13,
75b-2, 76a-1, 2(2), 4, 5, 9,
11, 76b-9, 12, 77a-7, 77b-2,
4, 5, 8, 78a-5, 7, 9, 78b-2, 6,
8, 79a-4, 5, 79b-2, 4, 7, 8,
80b-1, 3(2), 7(2), 10, 81a-2,
4, 81b-1, 2, 9, 82a-6,
82b-6, 10, 12, 83a-6, 7, 83b-5,
84a-7, 84b-4, 5, 7, 10, 11,
85a-10, 11, 85b-12, 86a-2, 4,
87a-7, 8(2), 87b-13, 88a-6,
7, 8, 9, 88b-7, 8, 89a-10,
89b-2, 90a-1, 3, 9, 11, 13,
90b-1, 3, 5, 11, 13, 91a-9,
10, 92a-3(2), 5, 92b-2, 3,
93a-2, 3, 5, 12, 93b-1, 2, 5,
94a-4, 7, 10, 94b-b-5, 6, 8,
10, 11, 12, 95a-3, 4, 6, 13,
95b-2, 96a-1, 2, 3, 96b-1,
97a-4(2), 11, 97b-1, 10,
97b-11, 12, 13, 98a-7, 9,
98b-3(2), 98b-4, 7, 8(2), 10,
99a-4, 5, 9, 96a-1, 4, 6, 8,
100a-3, 4, 6, 11, 100b-8,
101a-8, 9, 11, 102a-5, 10, 12,
102b-6, 11, 13, 103a-4, 5(2),
8, 12, 103b-8, 10, 104a-6,
104b-8, 105a-4, 9, 105b-1,
106a-5, 106b-2, 11, 107a-2(2),
5, 6, 8, 9, 10, 11, 107b-1,
2, 4, 6, 7, 8, 108a-1, 108b-6,
7, 109a-7, 12, 109b-3, 6,
110a-11, 12, 111a-7, 111b-7,
8, 9, 112a-2, 10, 13, 112b-4,
5, 113a-1, 6, 7, 113b-6,
7, 9(2), 10, 12, 114b-11,
115a-2, 116b-8, 9, 11,
117a-10, 117b-3, 13, 118b-2,
119b-10, 120a-1, 2, 3, 4, 9,
10, 11, 12, 120b-1(2), 4, 5,

- 8, 9, 121a-4, 5, 8, 9, 122a-7,
122b-1, 122b-2, 4, 123a-2, 9,
124a-11, 124b-2, 125b-2, 3, 4,
126a-5, 7, 126b-1, 5, 6,
127a-2, 9, 13, 127b-13,
128b-7, 8, 129b-1, 3, 6, 7,
8(2), 129b-9, 130a-10, 13,
131a-2, 7, 8, 9, 131b-6,
132a-9, 132b-2, 133a-9,
133a-11, 133b-2, 6, 134b-2,
5, 9, 13, 135a-7, 136a-5,
136b-1(2), 2, 4, 10, 137a-3,
4, 13, 137b-3, 10, 138a-4, 10,
11, 12, 13, 138b-11, 139a-13,
140a-10, 141a-4, 141b-1,
142a-9, 142b-1, 4, 5, 6, 7, 8,
10, 142b-12(2), 143a-1, 2, 4,
6, 13, 143b-3, 11, 144a-3,
144b-5, 145a-9, 145b-3, 7,
146a-2, 3, 6, 146b-7, 11, 12,
147a-1, 147b-12, 148a-4, 5,
7, 11, 148b-1, 4, 150a-11,
151a-3, 7, 153a-3, 153b-6,
154b-8, 9, 10, 156a-12,
157b-9, 10, 158b-9(2), 159a-8,
160b-1
(ammā k.) 88a-8, 119b-3
(anñuṭṭhā k.) 66a-11
(ancīlayin k.) 19a-6, 8,
37a-3, 44b-7,
57a-3, 68b-9,
12, 69a-3, 13,
69b-5, 71a-10,
77a-9, 129b-4,
(ancīlayindur k.) 22a-12, 22b-3
(ṭṭhā k.) 14b-1
(kaṭṭhā k.) 83b-7
(ne k.) 47b-12, 51b-9, 10,
109b-10
(nice k.) 117b-2
(ol k.) 13a-13, 13b-2, 14a-12,
16a-7, 17b-10, 12,
18b-10, 11, 29a-6,
64b-8, 9, 68a-3, 13,
70b-5, 72b-2, 3, 73a-11,
74b-9, 75a-12, 76b-8,
77b-3, 78a-6, 78b-6,
79a-2, 79b-6, 88b-7,
90a-1, 9, 12
90b-3, 92a-4, 102b-4,
103a-7, 12, 111b-8,
112a-1, 113b-4
(olmaya k.) 76a-10
(olmasun k.) 79b-11
(saṭṭhā k.) 85b-4
(ṭṭhā k.) 71b-11, 80b-13,
83a-4, 93a-9,
102b-9, 109b-5, 7,
112b-2, 114b-13(2),
132b-1, 138a-8,
140a-13(2),
(ṭṭhā k.) 93a-4
(tā k.) 3a-1, 18a-5, 27a-3,
27b-8, 30b-4, 13, 31a-3,
31b-1, 11, 13, 32a-3, 5,
33a-1, 6, 8, 35a-9,
36a-11, 36b-2, 4, 12,
38b-4, 8, 9, 12, 13,
39a-9, 41b-3, 42a-7,
42b-4, 43a-4, 48a-1,
5, 8, 54a-2, 58b-12,
59a-2, 4, 64a-12,
65a-13, 66a-7, 67a-9,
67b-1, 70a-4, 73a-3,
73b-5, 75a-4, 75b-7,
76a-9, 12, 76b-6, 79b-5,
80a-4, 6, 83a-13, 83b-1,
8, 84b-11, 85b-2, 5,
87a-2, 13, 87b-3, 88a-2,
89a-13, 91a-1, 93a-5,
97b-4, 98a-8, 98b-2,
11, 99a-11, 13, 99b-9,
100a-7, 12, 13,
103b-11, 104a-12,
104b-1, 105a-13,
106b-13(2), 110b-3,
13, 111a-1, 112b-11,
114a-5, 114b-3, 5,
115a-1, 115b-8, 116b-13,
117b-4, 6, 121a-10,
121b-6, 124a-12,
124b-12, 125b-11,
126a-7, 126b-3, 127a-6,
127b-3, 5, 129a-9,
130b-2, 8, 132a-6,
133a-13, 133b-13,
135a-13, 135b-2,
136a-10, 138a-13,
138b-6, 13, 139b-5,
10, 13, 140b-4, 12,
141a-4, 141b-10,
143a-8, 144b-9, 145a-3,
152b-2
(uṭṭhā k.) 121b-6
kīne F. gönülde gizlenen düşmanlık
k.-den 2b-7
kir kir
k.-ini art- 155a-8
kireç kireç, kireç taşından yüksek ısıda
elde edilen madde [calcium protociid]
k. 114b-8, 133a-1

kiremid	kiremit k. 113a-2 k.-ile 98a-11	(başsuz k.) 19a-9 (başı ağrıyan k.) 160a-1 (dikk işemeli k.) 44b-11 (hatun k.) 67a-6, 93b-2, 134a-9,10
kiriş	kasların uçlarında bulunan ve bunları kemiklere veya başka organlara bağlayan beyazımtrak kordon [veter] k. 36a-8, 10, 36b-1(2) k.-i 36b-5 k.-üñ 36a-8 k.-lerile 38b-3 k.-lerüñ 36b-1	(iki başlu k.) 19a-7 (lâkvelü k.) 156b-9 (mâlî hûlyalı k.) 127b-1, 131b-2, 134a-4 (nefesi segrimiş k.) 94b-8 k.-ye (ıssı mizâclu k.) 68b-12 (şavuk mizâclu k.) 69a-1 (ısıtmalı k.) 151b-10 (savuk mizâcluk.) 155b-4 (yarağanlu k.) 155b-3 k.-yi (‘illetlü k.) 113a-5
kirsinniye	A. idrar yollarında burçağa benzeyen degirmi küçük yara k. 62b-6 k.-nüñ sebebi (kersinniyenüñ) 62b-13	F. kişniş otu maydanozgillerden baharat da olarak kullanılan bir bitki [coriandrum sativum] k. 116b-5 151a-6 (keşniz) (kavrılmış k.) 96b-6 (kuru k.) 95b-11, 111b-10, 112a-8, 157b-9 (yaş k. şuyı) 89a-4, 90a-6, 138b-10, 139b-6,
kirpi	kirpi, kirpigillerden sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan [erinecaus] k. ödi 86b-11	
kişi	kişi, insan, şahıs k. 19a-6, 52a-2, 71b-12, 79b-4, 87b-13, 88a-2, 94b-8, 95a-3, 134a-12 (‘illetlü k.) 141a-12 (mu‘alece iden k.) 68b-2 k.-de 137b-8 k.-den 107a-2 k.-ler 134b-1 (mâlî hûlyalı k.) 77a-10 (mebrüd k.) 154b-1 k.-lerde (büyük k.) 35b-8 (semiz k.) 78b-7 k.-lere 158b7 (harâretlü k.) 152a-7 (maḥmür k.) 152b-13 (maḥrür k.) 149a-7, 151b-2, 153a-5, 154a-13 (maḥrüz k.) 119a-11 (ıssı mizâclu k.) 159b-8 (mebrüd k.) 118b-1 (merṭüb k.) 149a-4 (mu‘tedil olan k.) 158b-8 (yimeklü içmeklü k.) 71b-1 k.-lerüñ 156b-8 (şaḥiḥ k.) 6b-7, 63b-10 (mariz k.) 6b-7, 63b-11 k.-nüñ 44b-9, 88a-3, 133b-2 mizâcı 65a-10	
kitâb	A kitap k. (-ı müntaḥab) 5a-1, 12, 6a-2, 8a-6, 9a-1, 9b-3, 10b-7, 9, 11a-5, 12, 13a-4, 17b-4, 16a-1, 19b-10, 21b-1, 91b-12, 111a-3, 128b-2 (müfid k.) 3a-1 (nefis k.) 4b-9 k.-ı 4a-8 k.-ınuñ (müntehab k.) 44a-7 k.-ları (tıbbuñ mu‘teber k.) 2b-12 k.-larından 4b-11	
kiz	defa, kere, devamlı, her zaman k. (her k.) 130a-12	
ko-	1. izin vermek, serbet bırakmak, salivermek k.-maz 143b-11 çıkmağa k. 37a-3 2. tesir etmek, etkilemek k.-r derile k. 143a-5	
koça	yaşlı, ihtiyar	

ķ.-lara	81b-4	(meā' -yı ķ.)	30b-5
ķ.-laruñ	mizācı 67b-8 tedbiri 7a-3, 67b-3		
ķocalık	yaşlılık, ihtiyarlık ķ. 20b-13	ķoltuķ	kolun gövde ile birleştıği yer [axilia], (ıbit) ķ. altı 31b-3, 4 ķ.-a 31b-2 (ķoltuęa) ķ.-dan yaña 32a-6, 9, 32b-1 şol ķ 34b-4 ķ.-da 141a-10
ķocalt-	yaşlandırmak, ihtiyarlatmak k.-ur giç ķ. 160a-1	ķorķulu	korķu veren ķ. hāl 72a-6, 7 düşler gör- 53b-8 nesne gör- 137b-6
ķoķu	ķoku (bkz. Koku) ķ.-sı 13a-13	ķorķut-	ķorkutmak ķ.-mayalar 67a-13
ķōķāyā	Gr yapraklarından ķokain elde edilen sarımtırak renkli iki çeneklilerden bitki (bkz. ķākıyā) ķ. habbı 83b-8, 86b-4 (ħabb-ı ķ.) 75b-3, 87a-9, 90b-1 ķ.-yıla (ħabb-ı ķ.) 88a-9	ķorniye	Gr. gözün saydam tabakası . gözün bütün kısımlarını tutacak biçimde katı ve şeffaf olan tabaka [kornea] ķ. 40a-6
ķoķu	ķoku (krş. ķoķu) ķ.-sı 13b-1, 61a-6, 8, 13, 157a-4, 10 ķ.-sın 151a-11 (mē' denüñ ķ.) 157a-13 (şarımsaęuñ ķ.) 151a-12 ķ.-sından (ta' amlaruñ ķ.) 67a-6	ķoruķ	henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm hışırım k. aşı 112a-6, 124a-8, 136b-9 müzevveresi 95b-13, 101b-11, 104b-6, 143a-11 pekmezi 138a-6, 159b-2, şuyı 76b-13, 97b-13, 99b-8, 100a-2, 100b-9, 104b-5, şaeābı 89b-5, 99b-2, ķ.-ıla 89a-5 ķ.-uñ 158b-12 burüdeti 153b-9 ķ.-unısa 158b-12
ķoķulu	ķokulu ķ. hoş ķ.) 89b-4, 117b-4	ķov-	1. koşturmak ķ.mağında 50b-7
ķol	ķol, insan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm ķ (süñüginüñ ucu) 24a-7 ķ.-da 37b-13 ķ.-dadur 24a-8 ķ.-ıla 37a-9 ķ.-ından 133b-13 ķ.-uñ 37a-8 bendükçesi 37a-10 çıbuğı 24a-10 iç yüzi 32b-2, 37a-3 tamarları 71b-2 üstün süñüęi 24a-9 (ķarunuñ ve ķ derisi) 28b-9 (ķoluñ t. yanı) 31b-8 tışra yüzi 32a-12, 37a-4 üstü 32a-13 (şāę ķ.) 83a-11 (şol ķ.) 95b-2, 107b-8, 108a-1, 110a-13,	ķo[y]-	1. koymak, bırakmak ķ.-mayalar (uyķusuz ķomayalar) 67b-1 2. katmak, ilave etmek ķ.-alar 73a-3, 114b-5 ķ.-asın 100b-10, 136a-8, 141b-13, 142a-8, 3. bekletmek ķ.-alar 75a-7, 106b-13 ķ.-asın 84a-1, 87a-13, 87b-3, 110b-13, 112b-13, 113a-1, 130b-5, 133a-2 135b-8, 136b-12 ķ.-mayınca 146a-10 4. muhafaza etmek ķ.-alar 75a-6
ķolon	ķolon bağırsağı ķ. 41b-11 didükleri baęırsaķ 30b-1 adlu baęarsuķ 35a-4		

- süñügi 23b-3
 üstündeki süñüg 22b-2
 (iki k.) 23a-12
 gövle- 88a-9
 k.-dan 23b-3
 k.-laruñ çevresindağı 27b-12
 k.-ı 5b-8, 39a-13
 (bkz. kızı kulağı) 152a-2
 k.-uñ delügi 26a-10
 illetleri 7b-13, 88a-5, 6
 menfa‘ati 40b-7
 şızusu 88b-8
 terkibi 40b-6 (kulaķuñ)
 k.-una 88a-13
 (yüregüñ k.) 31a-7
 tamzur- 88b-3
 2. kulakçık, toplar damarlardaki
 kanı karıncıklara veren iki
 boşluğun adı
 k.-una (yüregüñ k.) 31a-7
- kulınc A. kulunç, bağırsaklarda
 peyda olup omuz başlarına
 gelen ağrı (bkz. kulunc)
 k. 103a-4
 k.-ı 8b-7
- kulunc A. kulunç, bağırsaklarda
 peyda olup omuz başlarına
 gelen ağrı (bkz. kulınc)
 k.-ı 103a-4
- kundaķ bebek kundağı
 k. çektiüklerinde 50b-6
- kum kum
 k. 111b-3
 k.-a 63a-7
 gömül- 50a-12
- kurıt- kurutmak, canlılığını götürmek
 (bkz. kurut-)
 k.-ur 66a-13, 157a-7
- kurnabalıķ gut hastalığı (bkz. nıkrıs)
 k.-ı 9a-11
- kurşā hap biçiminde ilaç
 k.-lar 105b-8
 eyle- 96a-7
 k.-ları (kāfūr k.) 95b-6
 (ķehrebār k.) 96b-3
 k.-larını (kāfūr k.) 95b-5
 k.-sını 96a-8
- kurşacuk hap biçiminde küçük ilaç
- k-ı 96a-8 (ķursacugı)
 k.-lar 105b-5
 eyle- 86b-13, 95b-9,
 96b-10,
 114b-9
 k.-ları (gül k.) 107a-8
 k.-ların (kāfūr k.) 138a-1
 k.-larına (kāfūr k.) 136b-11,
 144a-5
 k.-larından (kāfūr k.) 138a-11
 (ķabāşī r k.) 99b-11
 k.-larını (gül k.) 107b-12
 (kāfūr k.) 122a-13
 (ķehrebā k.) 96b-1,
 (lük k.) 110a-5
 (ķabāşī r k.) 100a-10
 k.-larınıñ (kāfūr k.) 144a-6
 (ķabāşī r k.) 99b-12
- kurt 1. yabani hayvan
 k. yağı. 130b-12
 2. bağırsak asalağı, parazit
 k. 103b-5
 k.-ı 158b-2
 k.-ları (ķarında düriyen k.) 8b-8,
 103b-4
 (ķarındağı k.) 153a-2
- ķurtcuğaz bağırsaklardaki küçük
 kurtçuklar
 k.-lar ol- 103b-7
 k.-ları (ķarındağı k.) 158b-5
 k.-laruñ hareketi 58a-4
- ķuru 1. kurutulmuş, taze ve yeşil olmayan
 k. benefşe 92b-10, 109b-9, 125b-8
 gül 95b-3, 7, 11, 99b-10, 12,
 100b-7, 111b-10, 144a-6
 it 47b-13, 129a-1, 134b-10
 kişniz 95b-11, 111b-10,
 112a-7, 157b-9
 na‘nā 96a-9
 penir 119a-13
 şişe 106a-6, 107a-13, 107b-4,
 122b-6
 üzüm 92b-6, 100b-9, 101b-3,
 153b-9
 üzümüñ sücisi 159a-4
 üzümüñ şarābı 119b-4
 zūfā 95a-8
 k.-sı 147b-10, 153a-11, 154a-5
 2. suyu ve nemi olmayan
 ekmek 100b-4
 ķan 113a-3
 şifl 102b-6
 ol- 90b-4, 121a-4, 134b-4
 3. salgı salmayan, salgısız olan

	<p>ķ. uyuzun ʿ ilācı 134b-13 öksürük 94a-6 ol- 128b-8</p>		<p>ķ.-maķı 7a-6, 151b-12, 154b-4 (ķuşmađı)</p>
ķuru-	<p>kurumak, ıslaklığını nemini yitirmek ķ.-ya 87b-3 k.-ur 53b-3, 144a-2 dili kūru- 144a-2 k.-mış ol-118b-8</p>	ķuş	<p>omurgalı uçan hayvan ların ortak adı ķ 149a-2</p>
ķuruca	<p>kurutulmuş yiyecek ķ.-ların 10b-2 ķ.-larını (süg ķ.) 157b-9</p>	ķuvā	<p>A. kuvvetle r, güçler, tākatler ķ. 17a-9, 17b-5 fīʿ li 18b-6 (-y1 aʿ žā-y1 reʿ ise) 17a-4 (-y1 ħādime) 18a-12 (-y1 ħayvānī) 18b-1 (-y1 nefsanī) 18b-7 (-y1 ṭabīʿ i) 17b-7, 18b-1 (mebādī -y1 ķ.) 16a-11, 13, 16b-4, (-y1 āʿ id ol- 17a-9 ķ.-dan 19b-12 ķ.-y1 5a-9, 17b-4, 18a-8</p>
ķurudan	<p>patlıcan bitkisine benzer bir ot (bkz. tuffāĥ köki) ķ. 76b-3</p>	ķuvvet	<p>A. güç, kudret, insan bedenindeki organlar ve bunların psiko-fizik fonksiyonları ķ. 58a-9, 13, 66a-8, vir- 110b-9, 117b-1, 149b-13, 150b-4, 11, 151a-1, 153b-7, 154b-9, 10, 158a-8 it- 117b-6, 118a-9 (-i bāʿ ise) 19b-8 (-i başıre) 87a-7 (-i cāzıbe) 20a-4, 6, 51a-13 (-i dāfīʿ a) 20a-7, 50b-10 (-i fāʿ ile) 19b-8 (-i ħayvāniyye 55a- 6, 7, 8, 56a-1, 3, 5 (-i māsike) 20a-4, 48b-5, 50b-10, 51 a-7, 109a-8, 109b-1, 116a-13 (-i muğayire) 50b-6 (-i muşavvire) 50b-5, 51b-2 (-i müteĥarrike) 19b-2 (-i sāmiʿ a) 40b-8 (ġarīzī ķ.) 17a-8 düş- 58a-6 ķ.-de 47a-10 ķ.-dür 17b-11, 13 ķ-e 18a-9, 11 ķ.-i 16b-1, 20b-3, 73a-4, 106a-13, 107a-3, 117a-10, 135b-2, 156a-6 (burüdetin ķ.) 11b-5 (ĥarāretüñ ķ.) 11b-4, 98a-8 (ĥastanuñ ķ.) 135a-2 (ķalanķuş yumurdasınuñ ķ.)</p>
ķuruducı	<p>özelliğini ve etkisini kaybettiren, azaltan ķ.-lardur 118a-6</p>		
ķuruldu	<p>bağırsaklardaki gaz hareketlenmesi, gaz sıkış(tır)ması ķ.-lar 98a-9</p>		
ķurut (d) -	<p>nemini, ıslaklığını gidermek, kuru duruma getirmek (bkz. kurıt-) ķ.-alar 85a-8, 124b-9 ķ.-asın 86a-12, 105b-10, 132b-8, 144a-11 ķ.-maķ gerek 105b-6, 114b-9 ķ.-ur 118a-4, 120a-12, 148b-5, 150b-1, 158a-3</p>		
ķuş-	<p>ķusmaķ, istifra etmek ķ.-maķ yürümeķ gerek 73b-13 ķ.-maķ gerek 74a-13, 126a-5, 145b-8</p>		
ķuşdur-	<p>kusturmak, istifra ettirmek ķ.-alar 80a-4 ķ.-asın 144b-7 ķ.-maķ gertek 125b-7</p>		
ķusdurucı	<p>kusturan , istifra ettiren şeyler ķ. ot 71b-10</p>		
ķuşmaķ	<p>ķusma, istifra etmek hali ķ. 71b-10 ķ.-a 66b-8, 13, 87a-10, 127b-13, 134b-8, 139b-1, 140a-5, 157b-3 (ķuşmađa) ķ.- dan 67a-2, 7 (ķuşmađdan)</p>		

- 149b-2
 (müşküh kı.) 156b-13
 (ruḫbetüh kı.) 11b-5
 (toḫminüh kı.) 153a-4
 (yubüsetüh k.) 11-6
 çık- 145a-4
 geç- 71a-4
 kı.-ile 20a-3, 5, 6, 39a3, 55a-6,
 58b-8
 kı.-in 69a-12, 70b-1, 158b-1
 (cimā' kı.) 148a-2, 149a-6,
 151b-12
 (cimā' uñ kı.) 153a-8
 (çeynemegüh kı.) 81b-12
 (ḫarāketüh kı.) 16b-9
 (ḫastanuñ kı.) 105a-11
 (ḫayātuñ kı.) 16b-11
 (ḫissüh kı.) 16b-8
 (tağziyenüh kı.) 17b-1
 kı.-inüh (burüdet kı.) 11b-4
 (ḫiss ve ḫareket kı.) 16b-2
 (ḫarāret kı.) 11b-5
 (tağziye kı.) 16b-3
 (yubüset kı.) 11b-6
 (ruḫbet kı.) 11b-6
 kı.-leri 151a-7
 kı.-üh (maḫalli) 19a-1, 3, 9, 13,
 19b-2
 (iki k birisi) 18a-1, 6
 za' ifliğı 81a-13, 81b-1
- ķuvvetlü A. kuvvetli
 kı. ot 142a-2
 ol- 69a-10, 100b-4, 106b-7,
 110b-8, 117b-4, 128b-9,
 gerek 71a-5
 kııl- 65a-4
 kı.-dür 71b-8, 155a-9, 159a-9
 kı.-yise 105a-12, 120b-12
- ķuvvetlendür- A. kuvvetli duruma
 getirmek
 kı.-ür 159b-7
- ķu koku
 kı.-yı 156b-4
- ķuyı kuyu
 kı. 106b-12
 kı.-da 106b-12
- ķuyrıķ kuyruk hayvanlarda gövdenin
 arkasında omurganın uzantısı
 esnek organ (bkz. ķuyruk)
 kı.-muñ dibi 118b-5
 (sıçan kı.) 58b-7
- ķuyruk hayvanlarda gövdenin
 arkasında omurganın uzantısı esnek organ
 kı.-ı (sıçan kı.) 58b-4
 kı.-ından 84b-5
 (at kı.) 85b-12
 kı.-muñ dibi (ķuyrıģımuñ) 118b-5
 (sıçan kı.) 58b-7
 (ķuyrıģımuñ)
 (sıçan kı.) 58b-8
 kı.-larını 93b-10
- ķuzı kuzu
 kı. beynisi 118b-10
 iti 140b-9
 (emer kı. iti) 136b-9
 yağı 160a-7
 kı.-cek eti 79a-13
 kı.-nuñ iti 133b-11
- ķuzı ķulağı ķuzukulağı,
 karabuğdaygillerden
 bir bitki
 (rumex acetosella)
 kı. kı. 152a-2
 kı. kı.-nuñ toḫmı 99b-13
- ķüflen- küflenmek, küf oluşmak
 kı.- ḫılt kı.- 50a-3
 kı.-ür kıan kı- 143a-13
- ķüflendür- küf oluşturmak
 kı.-mişdür 61a-11
 kı.-ür 152b-6
- ķühüliyye A. otuz ile elli yaş arası
 kı.-dür (sinnü'l k.) 20b-10
- ķükird F. kükürt. toz durumunda başka
 cisimlerle bileşik halde
 bulunan element
 kı. 131a-3
- ķül kül, yanan şeylerden arta kalan toz
 kı. 93b-11
 rengi 63a-9
 kı.-inden 113a-8
 (aķreb kı.) 112b-6
 kı.-ini 86b-10
 kı.-inüh (aķreb kı.) 112b-12
- ķüll A. hep, bütün, çok
 kı.-ile (bkz. ↓ vech-i kı.) 63b-11
 kı.-ine 17b-1
 kı.-yile (vech-i kı.) 6b-8,

- küllî A. genel, bütün
k.-sinden 116a-6, 121b-10, 125a-5, 132b-12, 136a-3
- külliyât A. bir yazarın basılmış eserlerinin tamamı
k.-ından (tıbbuñ k.) 3a-5
- küncid susam, susamgillerden sıcak bölgelerde yetişen bitki ve tohumu
[semen sesemum indicum]
k. 118a-12 (küncüd) 148a-8
yağı 129a-5, 152b-2
k.-e 22b-6
- kündüs A. çoğan otu, çöven otu, ağu kunduzu
[gypsophila struthium]
k. 131b-4, 135a-5, 135b-7, 13 k.-ı 80a-6
(ağu kundusu) 80a-6
- kürek omuzun art bölümü, kürek kemiği
‘azm-ı kitif [scapula]
k. süñügi 40b-4
- kürrāşî F. karaciğerde bozularak yanan ve pırasa rengini alan safra
k. 13b-6
k.-dür 60a-7
- laḥmî A. istiska, vücutta su toplanması hastalığı
l. 105a-8
l.-de 105b-3
- lājverd F. hekimlikte kullanılan lacivert taşı
l. (yunmuş l.) 79a-8
l.-e 79a-5
- lākin A. lakin, fakat
l. 2a-8, 11b-12, 13b-12, 14a-5, 16b-5, 17a-9, 36a-7, 39a-7, 42b-12, 43a-8, 46b-13, 47a-10, 12, 49a-11, 52a-1, 12, 58a-5,
- 7, 60a-11, 60b-1, 64a-13, 65b-11, 67a-2, 69a-12, 71b-11, 76b-11, 80b-11, 97a-7, 105b-4, 126b-6, 137b-2, 141a-9, 145a-8, 145b-5, 146a-1, 148a-4, 10, 149b-12, 150a-5, 8, 150b-1, 10, 12, 151a-2, 5, 8, 10, 151b-1, 7, 8, 152a-13, 152b-7, 153b-3, 154a-3, 13, 154b-4, 12, 155a-6, 9, 155b-4, 5, 8, 13, 156b-4, 156b- 12, 159a-1, 5, 159b-11
- laḳve A. yüz felci, ağız çarpılması [facial paralysis]
l. 81b-8
l.-ye 160a-8
l.-yi 7b-3
- laḳvelü A. ağızında felç olan kimse
l. kişi 156b-9
- laṭīf A. temiz, hoş giden, hoş
l. 20a-8, 47b-2(2), 10 cism 20a-7
gızā 128a-5, 130a-6, 141b-1
ḫarāret 65b-1
köpük 14b-8
saçanaḳ 36b-5
şarāb 93b-7
şorva 97a-10
eyle- 65a-7
kıl - 15b-1
ol- 14b-8, 62a-6, 70b-1
l.-dür 36b-6, 154b-3, 158a-7
l.-i 14b-9
(göyünmişüñ l.) 14b-13
- lāzım A. gerek, ihtiyaç
l. ol- 54a-5, 93b-1
(...maḳ/mek l. degül) 95a-5
- lāzıme A. balgamdan kaynaklanıp hergün tekrarlayan ve terleme ile düşen humma [malaria tersiana]
(bkz. rıb^c-ı lāzıme)
l.-e 145a-7
(rıb^c-ı l.) 145b-13
l.-nüñ ditretmesi 146a-1

L-

- leblāb A. sarmaşık, sarmaşıkgillerden bitki [hedera helix]
l. şuyı 108a-8
l.-uñ şuyı 123a-12
- lehmī A. etli tortu, böbreklerde ve dokularda yıkıma işaret eder
l. 62a-10
l.-nün sebebi 62b-13
- lems A. dokunma, dokunma ile duyulan
l. hissi 27b-7
l. it 52a-2
l. vakti 56a-11
l.-dür 18b-11
- lengeç yengeç , eklem bacaklılardan suda yaşayan hayvan
l. küli 94a-2
l.-i 113a-8
l.-ler 94a-3
l.-leri 93b-9
(datlu şuyın l.) 119a-12
- levn A. renk, nevi, çeşit
l.-i 13b-1, 39b-2, 42a-11, 43a-1, 62b-10, 137a-3
(bedenüñ l.) 52b-9
(bevlüñ l.) 53b-6
l.-de 62b-6
l.-dür (bedenüñ l.) 52b-9
l.-ine (bevlüñ l.) 59a-13
(zırnıñ l.) 62b-10
l.-lerin (bevlüñ l.) 6b-2
l.-lerini (bevlüñ l.) 59a-12
- leyyin A. yumuşak, mülâyim
(bkz. nabz-ı l eyyin.)
- lezīc A. yoğun, yapışkan (bkz. ğızā)
l. balğam 149b-1
ğızā 15b-4
hılţlar 150a-7
ruţubet 94b-5
(hılţ-ı l.) 51a-10, 51b-9
l.-dür (balğam-ı l.) 132a-13
- lezzet A. lezzet, tat
l. 49a-2
l.-in (cimāf l.) 119b-10, 121b-7
- lezzetlü A. lezzetli, tatlı
l.-dür 154a-12
- lihām A. bitişik olan, oynak olmayan kemik [synarthrosis]
- l. 21b-7
- libās A. elbise, örten şey
l.-ıdur (a' zānuñ l.) 38a-13
- lihyetü't-teys A. teke saçalı otu, iskorçına, kıstundūs bileşikgillerden bitki [tragopogon]
(bkz. tekesaçalı)
l. t (uşāre-i l.) 128a-8
- lu' āb A. bitki suyu
l.-ı (boy l.) 141b-11
(ħatmī l.) 141b-12
(kettān toħmınuñ l.) 141b-12
l.-ıla (bezr-i қаtūnā l.) 93a-6, 141a-3
(ħayva çekirdeginüñ l.) 92b-12
l.-ımı (bezr-i қаtūnānuñ l.) 91a-6
(ħayva çekirdeginüñ l.) 83b-11
- lūgāziyye A. ateş, baş ağrısı ve lenf bezlerinin şişmesinde kullanılan bir çeşit şurup
l.-yile (ayarāc-ı l.) 75b-3, 78b-9 81a-10, 132b-4
- lūk F. lak (lika) ağacı ve bu ağaçtan çıkarılan zamk
l. 96b-8, 142a-5
ağacukları 138b-3
ķurşacukları 110a-5
- lüzūcet A. yapışkanlık, yapışıp uzayan şeyin hali
l.-e 61b-12
l.-inden 51a-4
(māddenüñ l.) 48b-8

M-

mā' A. su., özsu
m. 15b-1, 12

ma' a-hazā A. böyle iken, bununla beraber
m. 2b-2, 3a-2, 57b-13, 90b-7, 107a-2

- ma'ānī A. manalar
m.-ler (cüzvī m.) 19a-11
m.-lerinde (cüzvī m.) 19a-5
m.-yi (idrāk olan m.) 19b-1
- mabādī-yı kuvā A. kuvvetin başlangıcı
m. 16b-4
- ma'cūn A. hamur kıvamına
getirilmiş ilaç
m. 87b-4
(-ı belādur) 81a-11
(-ı deḥmersā) 120b-12
m.-a 131b-7
m.-dan 92a-10, 104b-8, 109a-1, 4,
132b-9
m.-ı 92a-8, 97b-5
(felāsifa m.) 119a-4
(mürr-i barbuṭus m.) 119a-2
- mā-dām A. madem, madem ki
m. 80b-3
m. kim 146a-8
- mādde A. madde, cevher, vücutta
görevi olan organlar ve
onların hayatî güçleri
[substantia]
m. 60b-11, 61b-8, 70b-8, 10,
71a-6, 125a-11
(-i ḥabişe) 51a-13
(-i ṭayibe) 51a-12
(marīz m.) 69a-10
(yiti m.) 51a-8
(teşennüc-i m.) 51b-4
(tökülen m.) 83a-13
m.-den (reḥāvet-i m.) 51b-5
m.-leri (ġalīz m.) 158a-11
m.-nüñ 44b-6, 83b-13
çoğlığı 48b-8, 51a-3
eksüklüğü 51b-2
ġālızlığı 48b-7
lüzüyeti 48b-8
m.-si 117b-6
143b-9, 144a-13, 145a-6,
145b-2, 11(2), 12, 13
(cüzāmuñ m.) 133a-11
(ḥılṭuñ m.) 142b-12
(ḫanuñ m.) 83a-6
(nıkrısuñ m.) 124a-10
(raḥimüñ m.) 71a-10
m.-sin (balġamuñ m.) 152b-7
m.-yi 70b-9, 11, 79b-7, 91a-11,
154b-6
- māddelü A. hastalığın "hummanın"
safra, veya balgam
hıtların etkisiyle
meydana gelenleri,
bünnevî olanlar
m. 142b-10
ol- 142b-7
- māddesüz A. hastalığın "hummanın
bünne dışından" sıcak
hava ve yorgunluktan
meydana gelenleri
m. ol- 142b-7
m.-ise 142b-8
- māddî A. madde ile ilgili olan,
sağlığın ve hastalığın
üzerinde temellendiği
özler ve enerjilerdir
m. marāz 64b-3
(sebeb-i m.) 15a-4
(sebeb-i m.-yi ḫarāret) 15b-9
ṭayyibe 51a-12
ol- 44b-5
m.-dür 45b-1
m.-nüñ 'ilācı 79b-7
m.-si (sebeb-i m.) 15a-6, 11,
13b-4, 15b-4
- maḫşal A. oynak yeri, eklem,
vücuttaki kemiklerin uç
uç ve yan yana gelerek
birleştikleri yer
[articulus]
m. 21b-6, 8, 11, 22a-10, 11
- mefāşıl A. eklem ağrısı
m.-ı 9a-12
- maġās A. yabani nar ağacı
[punica granatum]
m. 118b-4
- maġş A. sancı, iç organlarda batar veya
saplanır gibi duyulan,
nöbetlerle azalıp çoğalan
ağrı [spazm]
m.-ı 8b-3, 98a-6
- maḫabbet A. muhabbet, sevgi
m. 18b-6
- maḫall A. bir yere mahsus, yer,
yeri[locus]
m.-i 19a-13, 20a-9, 11, 13,
42a-10, 43a-1, 43b-2,

- (kuvvetüñ m.) 19a-1, 3, 9,
19b-2
- maḥdūme A. hizmet (eden) edilmiş
m.-dür 17b-8
m.-si 17b-8
- māhī zehrec F. sığırkuyruğu bitkisi iki
çeneklilerden çok yıllıklı
otsu bitki
[verbascum sinicatum]
m. 126a-9
- maḥmūde A. bingöz otu, sakmanya
[convolvulus scammonia]
m. 78a-6, 78b-11, 79a-9, 89a-7
109b-13, 110a-4, 119b-11,
123b-3, 126a-12, 132b-7,
144b-13, 145a-5
- maḥmūr A. sarhoşluğun verdiği
sersemlik
m. kişi 152b-13
- maḥrūr A. içi hararetili olan , ateşli
maḥrūr k. 119a-10, 149a-7,
151b-2, 153a-5,
154a-13
- maḥsūs A. aşikar, belli, hissedilen
m. cüzvî 17a-13
ol- 47a-8
- maḥşūş A. hususileşmiş, yalnız bir
şeye ait olan
m. (boğurtlağa m. saçanıklar) 26b-7
ol- 23b-13, 29b-4, 107a-8, 11,
107b-4, 8
m.-dur 12b-3, 64b-7, 9, 69b-11,
70b-4(2), 5, 13
- maḥsūsa A. aşikār, belli, hissedilen
m. (şuver-i m.) 18b-13
m.-da (şuver-i m.) 19a-4
m.-dan (şuver-i m.) 19a-2
m.-nuñ (şuver-i m.) 19a-5
- maḥsūsāt A. gözle görülür şeyler,
akılla kavrananların
dışındaki şeyler
m.-a 19a-10
m.-dur 12b-13, 17a-8
- maḥtūm mühürlü, uyuz ve benzeri
dermatolojik hastalıklarda
kullanılan tıbbî bir tür kil
(bkz. kil-i maḥtūm.)
m. (kil-i m.) 94a-1, 96b-5,
122a-10, 136a-5
- maḥʿad A. oturak yeri, kıç, makat
[pelvis]
(bkz. su(ḳ)fra)
m.-da 38a-3
m.-dağı 29b-3
m.-ı 102a-6
m.4ına 102b-5
m.-uñ 113a-8
- maḥʿada A. kıç, makat
m. 37a-12, 115b-10
m.-nuñ 113a-13(2), 114b-10,
115b-3
marazları 9a-5
m.-yı 119b-8
- maḳāle F. bölüm
m. 5a-3, 13, 6a-3, 12, 6b-8, 7a-8,
8a-7, 9a-2, 9b-4, 10a-7, 10b-8,
21b-2, 44a-9, 53b-11, 63b-12,
72a-10, 91b-13, 111a-4,
128b-4, 147a-12,
m.-de 6a-11, 6b-7, 7a-8, 10a-6,
53b-10, 63b-10, 72a-10,
147a-11
m.-nüñ 21b-3, 25a-13, 29b-5,
33b-5, 36a-1, 38a-11,
39a-11, 41a-2, 42a-1,
42b-9, 43a-12, 44a-10,
45b-9, 49a-6, 51b-11,
53a-4, 53b-12, 57a-9,
59a-11, 60b-5, 61b-2, 13,
63b-13, 64b-1, 65a-8,
66a-4, 66b-3, 67a-4,
67b-2, 13, 71a-12,
71b-9, 72a-12, 75b-13,
77a-2, 79b-1, 80b-6,
81a-12, 81b-7, 82a-5,
82b-3, 88a-5, 89a-8,
89b-11, 90b-9, 92a-1,
92b-13, 93a-11, 94b-3,
95a-12, 96a-12, 97b-9,
98a-6, 13, 99a-3,
101b-12, 103a-3, 103b-3,
104a-4, 105a-3, 107a-4,
109a-6, 128b-5, 129a-12,
132a-8, 133a-6, 136a-12,
137a-12, 139a-3, 140a-8,
141a-7, 142a-12,
147a-13, 148b-7, 149b-3,

- 150a-2, 153a-9, 156a-7,
157b-8, 158b-6, 159a-2,
159b-5
- m.-sinde 5a-2, 12, 6a-2, 8a-6,
9a-1, 9b-3, 10b-7,
21b-1, 44a-7, 91b-12,
111a-3, 128b-2
- m.-sinüñ 10b-9, 11a-5, 12, 13a-4,
16a-1, 17b-4, 19b-10
- maķālet A. “makālelerden meydana
gelen” bölüm
m. 4b-12
- maķa‘ar A. durma yeri, durulan yer
m. (ü‘l me‘de) 41a-11
(maķa‘ır-ı kebid) 29b-7
- māliḥ A. tuzlu
m. (balğam-ı m.) 14a-2
m.-den (balğam-ı m.) 102a-3
- māliḥulyā A. melānkoli, kara sevda
(bkz. ḥılt-ı sevdāvi)
[manik depressif psikoz]
m. 77a-3
m.-yı 7a-11, 77a-2
- māliḥulyālī A. melānkolili, kara
sevdaya tutulmuş
m. kişi 77a-10, 127b-1, 131b-12,
134a-4
- ma‘lūm A. bilinen, belli, belli olan
m. ol- 47a-7, 9, 12, 54a-6, 103a-2
m.-dur 61b-6, 63a-12
- māmī rāncīnī A. mamiran . kırlangıç
otu büyük helile
[chelidonium majus]
m. 87b-1, 135a-11
- māmıřā F. çiçekleri kırmızı renkte olan
kırmızı boynuzlu gelincik
[glaucium corniculatum]
m. řıyāfi 139a-1
(řıyāf-ı m.) 116a-10
- marāz A. hastalık
m. 44a-12, 44b-1, 45b-2, 3, 5, 7,
49b-3, 7, 68b-9, 10, 69b-9,
146a-8
(u‘l ‘adet) 44b-13
(bkz. marāz -ı bārid) 50a-3
(u‘l mecāri) 45a-3(2)
(-ı bevāsī r) 113b-1
(u‘l ev‘iye) 45a-5(2)
- (bkz. marāz-ı ḥār)
(u‘l ḥılķa) 44b-12,13
(u‘l mıkḍār) 44b-12
(u‘l müşekkil) 45a-1(2)
(-ı nāsūr) 113b-1
(bkz. marāz -ı raḥb) 50a-13
(u‘l terkīb) 44b-3, 11, 49b-7
(-ı tuķāķ) 113b-1
(bkz. marāz -ı yābis) 50a-9
(u‘l vaż‘) 44b-13 , 45a-6(2)
- m.-a 11a-1
m.-dur 11a-3
(müzmin m.) 146a-8
m.-ı 6a-4, 11a-1, 44a-10, 114b-11
m.-ıla 49b-2, 3,
m.-ını (a‘zālaruñ m.) 9a-1,
111a-5
(meřānenüñ m.) 9a-4
m.-ınuñ miżācı 70a-4
m.-lar 45a-13 , 66a-10
(sevdāvi m.) 152a-12
m.-lardan 45a-12
m.-ların (maķ‘adanuñ m.) 9a-5
(suğranuñ m.) 9a-5
m.-larını (maķ‘adanuñ m.) 113a-3
(meřānenüñ m.) 112a-9
(ḥayalaruñ m.) 9a-7,
116a-2
(suğranuñ m.) 113a-3
(zekerüñ m.) 9a-7,
116a-2
m.-uñ 45a-11, 45b-2, 68a-5
āḥiri 146a-7
‘ādeti 68b-5
ibtidāsı 69a-7
ķavılıđı 68b-3, 8, 69a-9,
69b-8
keyfiyeti 68b-8
nev‘i (marız) 68b-3
miżācı 68b-4
sebebi 68b-3
sinni (marız) 68b-5
vaķti 69a-6
za‘ıflığı 68b-4
- bkz. marāz -ı bārid A. vucutta balgamı
artırarak
hastalıklara yol
ačan sebepler
m. b. 50a-3
bkz. marāz-ı ḥār A. vucutta safrayı
artırarak
hastalıklara yol
ačan sebepler
m. ḥ 49b-9
bkz. marāz -ı raḥb A. vucutta kanı

		artırarak hastalıklara yol açan sebepler	109b-1, 116a-13
m. r. 50a-13			
bkz. marāz -ı yābis	A.	vucutta kara safraı artırarak hastalıklara yol açan sebepler	
m. y. 50a-9			
marāz	A...bitki (?) m. 87a-12 m.-ıla 87b-2 m.-u 141a-1		
mārçūba	helyun, kuşkonmaz, yapraklıgillerden bitki [asparagus officinalis] (bkz. helyūn) m.-yıla 119a-8		
marīz	A. hastalıklı, marazlı, sayrı m. 69a-10 kişiler 6b-7, 63b-10 mādde 69a-10		
marūl	Gr marul, birleşikgillerden yeşil yapraklı bir bitki bunun hekimlikte kullanılan sūtü [lactuca] m. 59b-2, 74b-3, 77b-13, 78a-1, 111b-11, 119b-1, 150b-1 şuyı 124a-7 toħmı 76b-2, 95b-7, 116b-12, 116b-4		
māserīka	A. mide ile karaciğer arasındaki ince damarlar, ince bağırsak askısı sūt damarları, lenf damarları[mesentreium] m. 14b-6 m.-dan 14b-7		
māsike	A. tutan. besinleri değişinceye ve sindirilinceye kadar vücutta tutan kuvvet ve bu tutmanın süreci [retension] m. (kuvvet-i m.) 48b-5 m.-dür 18a-13 m.-nüñ (kuvvet-i m.) 50b-10 (kuvvet-i m.) 20a-4, 51a-7 m.-si (kuvvet-i m.) 109a-8,		
maştaķi	A. sakız, sakız ağacından elde edilen bir tür reçine m. 96a-4, 96b-9, 114a-9, 116b-3 117a-1, 145a-12		
māst-āne	A. yoğurt ve benzeri şeyler m. 116b-6		
maţbūh	A. bitkilerin kaynatılması veya haşlanması ile hazırlanmış (sıvı) ilaçlar m. 83a-12, 137a-4 (eftimūn) 130a-3 (-ı iftimūn) 79a-4, 90b-5, 110b-4 (-ı sūrincān) 125b-7 m.-dan 126b-1 m.-ı 108a-2 m.-ıla 91b-1, 123b-5 (helile m.) 90a-11, 139b-1 (hıyārşenber m.) 90a-12 (iftimūn m.) 75a-9, 140b-6 m.-ına (kara helilenüñ m.) 78a-5 m.-ını (helile m.) 130a-2, 135a-3 ,7, 136b-11 (iftimūn m.) 131b-6, 134a-3 (sūrincan m.) 123b-4 (zūfā m.) 92a-11, 95a-9 m.-ınıñ (helile m.) 135a-8		
mā'u'l uşul	A. bitki köklerinin suyu m.-ı 121a-10 m.-ı 107b-5, m.-ıla 110a-6,120b-10, 127a-4		
māye	bkz. mevzū'm-māye		
māye-ħōş	F. mayhoş, ekşimsi m. 153b-8 nār 99a-12, 123b-7, 136b-7, 143a-7,		
māyetħallel	A. hallolabilir, parçaları birbirinden ayrılabilir m. (bedel-i m.) ol- 18a-3		
mażmaza	A. ağza su alma, ağzı çalkalama m. it- 90a-5, 8, 90b-2, 91b-8		
mażarrāt	A. zarar, zarar ve ziyan m.-dın 19b-5		

- m.-ı 152b-11
m.-m 155b-5
māzaryōn Gr. mezeryon, gulepe
[daphne mezereum]
m. 106b-6, 8
m.-uñ (taze m.) 105b-6
- māzū F. mazı . servigillerden bitki
(t̄huya)
m. 101b-9, 115b-12, 116a-10,
121a-11, 129a-8, 136a-2
ta^çamı 14a-8
- meā^ʔ A. bağırsak, sindirim sisteminde
mideden anüse kadar olan
kısım[intestinum]
meā-yı daḳīḳ meā-yı işnā
a^çşerī, meā -yı ḳolon
- meākil A. me^ç kel, eklolunacak yer,
geçim yeri
m. 46b-6
- meā-yı daḳīḳ A. ince bağırsak
[ileum]
(bkz. miā^ʔ-yı raḳīḳ)
m. d 30b-2, 5
- meā-yı işnā a^çşerī A. on iki parmak
bağırsağı
[doedonum]
m. i 30a-2, 4
- meā -yı ḳolon A. kolon bağırsağ
[kolon]
m. ḳ 30b-5
- meā-yı müstaḳim A. düz bağırsak
göden bağırsağı,
[rectum]
m. m 35a-11
- meā-yı şāyim boş bağırsak [joujeum]
m. ş.-e 30b-4
- me^ʔhūz A. kaynak, kaynaklanan
m.-dur 69b-12, 70a-1, 2, 6,
70a-12, 70b-3
- mebādī (bkz.mebādī -yı ḳuvā)
- mebādī -yı ḳuvā kuvvetin başlangıcı
m. ḳ 16a-11, 13, 16b-4,
- mebde^ʔ A. başlangıç, prensip, ilk
unsur, evvel
m.-idür 16b-2
- (ḥayātuñ m.) 16b-1
(hiss ve hareket kuvvetinüñ m.)
- mebrūd A. soğumuş, soğuk özelliklere
sahip, burüdetli
m. kişi. 118b-1, 154b-1
- mecāl A. güç, kuvvet, takat
m.-i ḳal- 134b-7
ol- 134b-8
- mecārī A. bedendeki ahlatın akıştığı
organların hastalıkları
m. (maražu^ʔl m.) 45a-3
m.-de 51a-1, 2
m.-dür (maražu^ʔl m.) 45a-3
m.-nüñ (bkz. ittisā^ç-i mecārī)
(bkz. zī ḳ-ı mecārī)
m.-de 51a-1, 2
- mecmū^ç A. bütün, hepsi
m.^ç m 116b-12
- mecrā A. bedendeki ahlatın akıştığı
yol [meatus]
m. 51a-3, 4, 5
- mé^çde(me^çde) A. mide, yemek borusu ile
on iki parmak bağırsağı
arasında besinlerin
sindirilmeye hazır hale
getirildiği bölüm kursak
[gaster, estomac]
(bkz. mé^çde)
m. 14b-5, 17a-5, 41a-7, 10,
53b-6, 70a-13, 70b-13,
71a-2, 97a-3,97b-11, 98a-1,
99b-5, 100a-5
ağzı 26b-13, 27a-1, 66a-6,
149b-13
(muḳa^çrrü^ʔl m.) 41a-11
m.-de 13b-7, 35a-3, 74a-12,
97a-4, 11, 99a-5
152b-5, 154a-9,155a-9,
157b-11
m.-den 43a-9, 152b-7
m.-nüñ ağzı 41a-10, 41b-1
cemī^ç -i eczā^ʔları 98b-1
uḳurı 41a-11
menf^ç atı 41b-5
mizācı 97a-4
evvel yañı 30a-6
göz yiri 30a-13
ḳoḳusu 157a-13
sağ yañı 30a-7
sol yañı 30a-9

- ruḫbetleri 159b-7, 160a-1
 za' iiflîğı 63a-6
- m.-si arın- 67a-9
- m.-ye 14b-3, 148b-2, 150b-4,
 11, 151a-6, 151b-7,
 152a-3, 152b-3, 154a-7,
 154b-4, 7, 158a-4, 5, 8,
 159b-13
 (ıssı m.) 157a-5
 (şavuk m.) 150b-13,
- m.-yi 41a-3, 71b -13, 158a-1,
 160a-4
 geñset- 149b-6
 m.-yile 14b-5
- (me' de)
- m.-nün mizācı 97a-5
 ruḫbeti 158a-3
- m.-si 99a-11(2)
- m.-ye 64a-12, 71b-13, 99b-4,
 148b-2, 150a-4, 150b-13,
 9, 151a-6, 151b-7,
 159a-111, 159b-4, 6,
 160a-2
 (ıssı m.) 157a-5
- m.-yi 5b-9, 145b-7,
 151b-5, 159a-9, 159b-12
 gegset- 159b-11
 geñset- 148a-10
 (bkz. za' f-ı me' de 8b-1,
 97a-3)
- medeḫrec (bkz. zerāvend -i medeḫrec)
- medh A. övme
 medḫ it- 87b-13
- medḫūḳ A. eğri işeme hastalığına
 tutulmuş kimse
 m.-uñ 44b-10
- meflūc A. felç olmuş, inmeli
 m. ol- 80b-10, 81a-1
- meger F. meğer, oysa
 m. 64a-3, 67a-8, 72a-6, 81a-1,
 83a-9, 101a-5, 11a-6,
 140a-12, 140b-3, 11,
- mekān A. yer, mahal
 m. 63b-2
 m.-da 39a-10
- melāse A. barsaklarda bozulma, sulu
 dışkı çıkarma
 (bkz. sıyrıncaklık)
- m.-nūñ 51a-9
- melmes A. dokunma (yeri veya işi)
 m.-i 52a-1
- melmūs A. el ile dokunulmuş,
 dokunma ile duyulmuş
 m.-uñ ḫarereti 52a-2
- memālik-i rūm A. Anadolu
 m. r.-da 2b-11
- memleket A. ülke, devlet toprağı
 m.-ine (ehl-i m.) 4a-10
- memzūc A. karışmış, karışık
 m. şarāb 101b-10
 m. eyle- 110b-5
 it 110a-1
- men^c A. önleme, durdurma,
 bırakmama
 m. it- 66b-1, 78b-3, 80b-10,
 151a12, 154b-4, 6,
 157a-9, 158a-7
 ol- 86b-7
- menba^c A. kaynak, pınar
 m.-ı 42b-1, 48a-4
- menfa' at A. yarar, fayda
 m. it 119b-9
 m.-da 71b-3, 5
 m.-dın 19b-4, 5
 m.-ı 40b-7, 13, 41a-6, 41b-5,
 12, 42a-5, 43a-4, 6, 10,
 6, 10, 43b-3, 7, 10, 13,
 44a-4, 70a-13, 120a-2
 (a' zim m.) 102a-10
 (me' denūñ m.) 41b-5
 (öykenūñ m.) 42a-5
 m.-leri 159a-7
 m.-lerini 71b-6
- menī A. belsuyu, dölsuyu, erkek
 eşeylik hücresi (bkz.nutfe)
 [sperma]
 m. 18a-8, 117a-10, 120a-2, 3, 153a-
 8
 çoḳluğı 120a-1
 ḳapları 17a-2
 tizligi 120a-2
 yitiligi 116b-3
 yolu 116a-3, 120a-3
 m.-dür (ev ' iye-i m.) "meni
 ḳapları"
 17a-2

- m.-yi 18a-7, 43b-10, 118a-4,
120a-10, 11, 12(2),
120b-1, 2(2), 148b-5,
150a-6, 150b-1, 151b-13,
153b-3, 155b-8, 157a-6
- mensî (bkz.nisyen mensîyyen)
- mensüb A. bir şeyle ilgisi bulunan
m. illetler 9a-10
ol- 2b-10, 10b-13, 11a-1,
66a-10, 120a-7, 8,
m.-dur 16b-6
- merâtib A. rütbeler, dereceler
m. i' tibârınca 59b-10, 60a-2, 6
- mercem ecmüñ külini?
m. 86b-10
- mercimek F. mercimek,
baklagillerden bitki ve
bunun tohumu
[lens culinaris]
m. 140b-8, 147b-11
aşı 74b-3, 76b-8, 84a-3,
138a-3, 143b-5
müzevveresi 89b-1, 10, 91a-8,
96b-13, 100a-1,
11b-4
otunu 139b-6
unu 115b-5
suyuyıla 90a-1
(kabsuz m.) 124a-1
(kabuksuz m.) 138b-2, 5
m.-e 85a-3 (mercimege)
- merhem A. melhem, deriye sürülerek
kullanılan ilaç
m. 115a-10, 140b-13
kıvamı 141a-4
(-i dâhî lun) 141b-7, 13
(-i rusl) 141b-6, 142a-2
gibi ol- 115b-9, 139b-5, 13
m.-i (isbîzâc m.) 115a-6
m-in (isbîdâc m.) 120b-7
- merhem -i dâhî lun A. hastalıkları
tedavide dahili
olarak kullanılan
macunların genel adı
m. d. 141b-7
m. d.-uñ terkîbi 141b-13
- merhem -i rusl (dermatolojide - dahili tıpta)
haricen kullanılan pomat
- türü ilaçlar
m. r. 141b-6
m.r.-uñ 142a-2
- merî A. mide ile gırtlak arasında
bulunan yemek borusu
[oesophagus]
m. 40b-13, 41a-12
m.-dür 41a-10
- mertebe A. derece, rütbe
m.-si 59b-5, 60a-3, 148b-10
(bevlüñ altı m.) 60a-3
(bevlüñ biş m.) 60a-3
(bevlüñ dört m.) 59b-11,
60a-10
(buğdaynuñ m.) 148b-9
- mer'us A. kalp, karaciğer ve beyin
gibi temel (hayâti)
organlara yardımcı
böbrek, mide, dalak
gibi organlar
m. 17a-6
m.-dur 16a-9
(ğayr-ı m.) 16a-9
- mer'use A. kalp, karaciğer ve beyin
gibi temel (hayâti)
organlara yardımcı olan
böbrek, mide
dalak gibi organlar
m. (a' zâ -yı m.) 17a-4
- merzenküş F. mercanköşk çiçeği
ballıbabagillerden
kokulu
bitki, sıçan kulağı otu
[myrtus communis]
m. 121b-9
(yaş mezrenküş şuyı) 87a-12
yaprağı 75b-9
m.-ı 130b-3
- meşâm A. duracak, yer
m.-da 134b-6
- meşâne A. mesane, idrar torbası,
sidik kavuğu
[urinalis, vesica]
(bkz. kavuk, su yolu)
m. 33a-2, 35b-6, 37a-12,
43b-1, 5 62b-12
şı(b)rıldığı 62b-1
m.-de 38a-2, 51a-1, 62b-8, 112a-9
m.-den 35b-9, 134b-6
m.-deki 29b-4

- taş 158b-3
m.-nüñ 35b-6, 112a-10
ağrısı 160a-6,
harâreti 112a-13
marażı 9a-4, 112a-9
- meşelâ A. söz gelişi, misal olarak
m. 47b-10, 49b-4, 70b-5
- meşlücük A. soğoğun etkisiyle
oluşan donma
[gelure]
(bkz. karuñ savuğı)
m. 44b-9
- meşgûl A. bir işle uğraşan, iş gören
m. ol- 83b-9, 120a-5, 141b-3
- meşimiyye A. döllyatağı zarına benzer.
fötüsü koruyan zar
gibi, gözünü koruyan
göz tabakası
[choroide]
m. 40b-3
- meşkür A. makbul, beğenilmiş
m. 48a-9
- meşreb A. içilecek şey
m.-i 46b-6
- meşriq A. şark, doğu
m.-dan 48a-4
- mevc A. dalga
m. (müterâdif m.) 58a-1
m.-i 58a-6
m.-ine (deñiz m.) 57b-10
- mevcî A. dalga şeklinde
m. 57b-9, 57b-9
m.-nüñ şureti 58a-5
- mevcûd A. var olan, bulunan, hazır
olan
m. ol- 11b-13
m.-dur 12b-8
- mevîzek F. yaban üzümü, dağ üzümü
bit otu
[delphinum staphisagraia]
m. 131a-4
- mevzi^c A. lokal, mahalli, bir yere
mahsus
m.-i 43a-8, 43b-6, 44a-2, 45a-7
m.-inde ol- 51b-4
m.-ine 70b-13
- (‘uzvuñ m.) 70b-3
- mevzü^c A. konu
m. (-ı metânet) 12a-4
- mevzü’ m-mâye A. (mevzü^c -ı mâye)
m. 12a-3, 4
- mey^c a günlük ağacı . çok çeşitli örnekleri
bulunan ve reçinesinden
yararlanılan
bitki [encens, styrax]
- meybih ayva şarabı
m. şarâbı 98a-1
- meyl A. eğilme, yönelme
m. it- 28a-4, 31a-1, 32b-7, 39a-4,
60a-11, 60b-1, 3, 120b-9,
137a-3, 151a-8, 154b-13,
156b-4
- meymün A. bereketli, uğurlu
m. eyle- 4a-10
- mezc A. katma, karıştırma
m. it- 18a-9
- mezkür A. adı geçmiş, anılmış
m. 13b-7
a^c zâ 63a-1
- mia^c -ı sâyıla A. kitre ağacı, sayal
[acacia seyal]
m. 125a-4
- middi A. irinli
idrâr yollarında çıban
olduğuna ve bu çıbanın
deşildiğine işaret eder
m.. (müddi) 62a-11
63a-2
- mih-ter A. dahabüyük, daha ulu
m.-ine (pâdişâhlerinüñ m.) 3a-9
- miqdâr A. kısım bölük, parça, kıymet,
değer, derece
m. 2a-11
(bir m.) 15b-1, 12
(marażı’l m.) 44b-12
m.-ca 77b-10,
(yitecek m.) 108a-6
m.-dur 2a-11, 45b-1
m.-mı (ğızānuñ m.) 64a-1
(inbisātuñ m.) 54a-7
m.-ları 11b-10

- miḳdāru'm-mā A. organlara lazım olan ve sevdavī gıdalar(?)
m 15b-12
- miṣārī A. bıçkı (dişli) hızlı, çabuk, sert nabız, düzensiz nabız, nabız
m. 58a-10
- mirre A. anormal hale gelmiş kara ve sarı safranın kana dönüşürken bıraktığı tortu (-i sevdā) 43a-10
- mirre -i muḥḥī A. kara ve sarı safranın kana dönüşürken bıraktığı iliğe benzer bozuk tortu
m. m. 13b-4
- mirre -i şafrā A. kana dönüşen safranın üzerinde bıraktığı bozuk köpük
m. ş 13b-3, 43a-6(2)
- mirsīn Gr. mersin, iki çenekli, yeşil yapraklı ıtrılı bitki ve yemişi [myrtus communis]
m. şuyı 130b-5
toḥmı 101b-4 (mirsin)
yaprağı 135b-13
- misk F. ceylanlardan elde edilen güzel kokulu madde (bkz. müşk)
m. (devāü'l m.) 96a-3, 119a-2
m.-den (devāü'l m.) 121a-1
- mişkāl A. diremin 14/24 ü nispetinde ağırlık ölçüsü
m. 78b-12, 96a-6, 8, 99b-11, 103a-10, 108a-7, 110b-7, 113b-13, 114a1(2), 2,3, 118b-2, 119a-3, 122a-2, 122b-7
m.-dan 93b-13
m.-dur 95b-10
m.-a 94a-1, 104b-13,
m.-in 145b-1
m.-ına 95b-9
- miyāne A. orta, mutedil
m.-dür 55a-8, 55b-2, 9, 56a-4, 57b-1, 4, 61b-11, 149b-11, 152b-12, 155b-7, 156a-1, 158b-9
- mizāc A. huy, tabiat, bir şeyle karıştırılmış olan başka şey
m. 11a-13, 11b-8, 9, 13, 12a-2, 11, 12b-, 3, 5, 12, 13, 51b-12
şavukluğu 61a-7
azgunluğu 44b-3
ciheti 6a-7, 51b-12
yaramazlığı 118a-1
(ı- tabi' i) 70a-3
(bkz. sū' -el m) 44b-2, 44b-5
(bkz. sū' -ı m.) 45a-13, 49b-7
ol- 12a-4, 12b-11, 13a-3
m.-a 12a-1, 81b-2
m.-dandur 49a-11
m.-dur 11b-13, 12a-2, 8, 13, 12b-9, 13a-2, (sū' -ı m.) 44b-5
m.-ı 5a-6, 11a-12, 12b-12, 66b-1, 8, 68a-11, 153b-8, 10, 13, 154b-12, 155a-11 (bağıruñ m.) 105a-4,5 (büyük oğlanlaruñ m.) (insanuñ m.) 12a-9 (kırgıllaruñ m.) 67b-7 (kocalaruñ m.) 67b-8 (marazuñ m.) 68b-5 (siḥḥatuñ m.) 68b-4 (yigitleruñ m.) 67b-5
m.-in 69a-1
m.-ına 154b-13
(ḥāyanuñ m.) 120a-13
(insanuñ m.) 148b-11
(kāinātuñ m.) 12a-8
(mē' denuñ m.) 100a-3, 101a-8
(raḥimuñ m.) 120a-9, 120b-3, 122b-1
(siḥḥatinuñ m.) 70a-5
(' uzvlaruñ m.) 12b-13
m.-inca ol- 65a-11
m.-ında 125a-10
m.-ından (bedenuñ m.) 68b-11 (' uzvuñ m.) 69b-12, 70a-2
m.-ını 68b-13, 71a-3
(marazınuñ m.) 70a-4
(rūḥuñ m.) 154b-11
m.-ıla 12b-7
m.-inuñ (aḥlāt m.) 16a-3
(erkān m.) 16a-4
m.-lara 12a-7, 12a-10, 13, 12b-3,
m.-larda 11b-12
m.-larına (iklīm ḳavminuñ m.)

- 12b-1
(şışlarıñ m.) 12b-6
m.-uñ (sū²-ı m.) 49b-9
- mizāclu A. mizaçlı, huylu, karakterli
m. (ıssı m. kişi) 68b-12
(şavuk m. kimse) 155b-4
(şavuk m. kişi) 69a-1
- morī mor gibi
m. ol- 137b-10
- mu'ahḥar A. sonraki, sonraya
bırakılmış
m. (-ı dimāğ) 19b-2, 39b-11
- mu'ālecāt A. ilâç yapmalar, ilâçla
tedaviler
m.-uñ ğarāyibleri 3a-6
- mu'ālece A. tedavi, iyileştirme,
sağaltım
m. it- 68b-2, 132b-13,
m.-nüñ yiyinisi 101a-7
m.-sinde 70a-7, 9, 11, 128a-3
(barasñ m.) 132b-1
(iletüñ m.) 87b-12
m.-sile 107b-12
(el m. ol-) 68a-3, 13
- mu'ayyen A. belli, belirli,
kararlaştırılmış
m.-üñ (şımf-ı m.) 12b-4
- mūceb A. icabetmiş, lâzım gelmiş
m.-ince 6b-13, 11b-8, 18a-4, 9,
66b-3
- muğayyire A. değiştirilmiş,
başkalaştırılmış
m. (kuvvet-i m.) 50b-6
- muḥaddir A. hissi uyuşturan,
uyuşturucu ilaçlar,
müsekkimler
[sedatife, tranklızane]
m. 160b-2
nesne 118a-7, 119a-13
- muḥālefet A. uygunsuzluk, aykırılık
m. 19a-12
it- 39a-7
- muḥālif A. aykırı, karşı
m. ol- 36b-13
- muḥallil A. yumruları, şışleri ve urları
iyi eden ilaç
m. 141b-5
m.-dür 160a-8
- Muḥammed bin Zekeriyā (854-932)
Muhammed b. Zekeriyā el
Rāzî adıyla da tanınan
Türk hekimi
M. 54b-10, 79b-4, 106b-11, 126b-6
- muḥarrik A. harekete getiren, oynatan,
ayartan
m. siñir 41a-5
- muḥarrike A. harekete getiren, oynatan
ayartan
m.-dür 18b-8
- muḥāḫī A. sümüğe benzeyen
(tortu), mukoz [mucosus]
olgunlaşmamış hıltı
gösterir gutta görülüt
m. 62a-11, 63a-3
- muḥḫī A. ilik gibi, ilik biçiminde
[medulla]
m. 13b-4
(bkz. mirre-i muḥḫī)
- muḥḫī A. etrafını çeviren, kuşatan
[circumterentia]
m.-dür 45b-13
- muḥkem A. kuvvetli, berk, sağlam,
sağlamlaştırılmış,
m. bağla- 117a-5
dağla 140b-5
ol- 38b-5, 76a-4, 6, 134a-13
- muḥrıka A. 1. ateşli sıtma ateşin gün
aşırı yükseldiği ve
terleme ile düştüğü
sıtma
[plasmodium malaria]
2 sıtmaya yol açan
sporozoitin
(merozoit ve şizontların)
vücuda yerleşmesi ve
bunun etkileri
(bkz. yandırıcı)
m. 143b-10
m.-ya (ḥummā-yı m.) 152a-9
- muḥtāc A. muhtaç, kendisine bir şey
lazım olan

- m.-dur 45b-13
(kati m. 55a-13, 57b-9
(yavlağ m.) 16a-11, 13,
16b-4
- muhtaşar A. kısaltılmış şey, kısaltma,
kısa
m.-da 11a-4, 38a-8, 95a-5
- muhtelif A. türlü, çeşitli, çeşit çeşit
m. 36b-12, 54a-4, 64a-2
budaklar 30a-1
cihet 36b-10
ta' am 64a-2, 71b-12
(nabz-ı muhtelif) 56b-11
(ne m.) 156b-3
m. ol- 36a-4, 5, 36b-11, 46a-2,
57b-11 (2), 58a-13, 144a-1,
146b-7, 8, 9
m.-dür 54b-1, 56b-9, 67b-8,
70a-2, 126b-6
- mu'în A. yardımcı
m. ol-4a-8
- muḳabbaz A. kabızlığı gideren ilaç
[lachsatif]
m.-a 101a-7
- muḳabbiz A. kabızlık veren
m. ot 68a-7, 102b-10
m.-dür 160a-13
- muḳaddem A. önceki, önde gelen
m. (-i dimāğ) 25b-5
(-i dimāğ tecvifi) 19a-1, 3
- muḳaddim A. öne, ileri geçiren
m. (-i dimāğ) 39b-9
- muḳa'ır-ı kebid A. kalbin yerleştiği
göğüs çukuru
m. k.-den 29b-7
- muḳavvî A. kuvvet veren,
kuvvetlendiren
m.-dür 154b-4, 7, 156b-8, 11,
157a-11, 158a-6,
160a-1, 2
- muḳîmu'l ḳamnî A. gutta ve pott
(gözlülük)
hastalığında
kullanılan terkip,
hap(bkz.ḥabb-ı
- m. ḳ 124b-3
- muḳîmu'z zemnî A. kötürümleri
kaldıran
(iyileştiren) bitki
m. 126a-7, 128a-2
- muḳl A. Mekke pelesengi, balasan
ebûcehl ḳozınuñ pusı
[Comniphora opobalsamun]
m. 114a-10, 119b-1
ḥabbı 114a-7
m.-ı 114a-11, 129a-7
- muḳl-ı azrağ A. ebûcehil cevzinin
aroması, nektarı
ebûcehl ḳozınuñ pusı
m. a. 78b-11, 79a-10, 142a-6
m. a-ı 102b-4
- mûm A. mum, iki çenekligillerden
bitki ve etli kısmı [candela]
m. (ağ m.) 142a-3
(arı m.) 115a-13
(kızıl m.) 115a-7
m.-ı 115a-8
- mûm A. bal mumu
m.-ı 115a-13
m.-la 92b-8
- mumrıza A. hastalıkla ilgili olan,
hastalık yapan
sebepler
m.- (esbâb-ı m.) 49a-7
m.-yı (esbâb-ı m.) 6a-6, 49a-7
- mûm-ruğân F. bal mumu ve yağdan
yapılan karışım
(bkz. ruğân)
m. 51a-11, 102a-5
- muntâzım A. intizamlı, düzgün,
derli toplu
m. (u'l ḥulf) 57a-1, 2
(ğayr-ı m.) 57a-6
(ğayr-ı m. u'l ḥulf) 57a-1
m.-uñ 57a-7
- Murad Padişah II. Murat
m. ḥan 3b-13
- murâd A. maksat, meram, arzu,
m. 27a-2, 38b-7, 11
- murdâr ilik A. omurga içindeki kanal

- boyunca uzanan sinir dokusu nuḥā^c [omurilik]
m. -den 25b-2, 27a-7, 12, 13
çıkışmış siñir 27a-4
m.-e 35b-1
m.-ün aralığı 35a-1
bittüğü yir 80b-13
- muşaffā A. süzölmüş, yabancı maddelerden arındırılmış
m. bal 97b-7
ol- 142a-4
- muşahḥin A. ısıtan, kızdıran
m. nesne 66b-5, 6, 13
- muşavvire A. bireyin gelişimini sağlayanbeslenme ve büyüme kuvveti [protoplazma]
m. (kuvvet-i m.) 50b-5
m.-dür 17b-13, 18a-10
m.-nün (kuvvet-i m.) 51b-2
- muṭaccan kaynatılarak pişirilmiş et, haşlama et
m. 75b-12, 106a-1
- mu^c tād A. alışılmış, alışkanlık haline getirilmiş
m. ol- 71b-1
- muṭaffi A. söndürücü, harareti giderici şeyler (bkz. söyündürücü nesnelere)
m. 66b-8
- mutaşarrıfe A. tasarruf eden (şey)
m. 19a-4
m.-dür 18b-12
- mutavassıṭ A. 1. orta, ortalama [medius moyen]
m ol- 70a-10
m.-dadur 55b-3
m.-dur 56a-5
2. vasıta olan, yardım eden
m. ḥuḳne 79b-13
ot 70a-11
tevfif 19a-10, 13
m.-yı (ḥālet-i m.) 11a-2
- muṭbaḳe A. muṭbıḳe kandan oluşan ve iyileşmeyip sürüncemede kalan humma
- [plasmodium falciparum]
m. 143a-12
- mu^c teber A. inanılır, güvenilir
m. kitāb 2b-12
- mu^c tedil A. 1. orta halde bulunan
m. 61b-10
ol- 65a-4, 13
m.-dür 54b-1, 8, 55a-1, 5, 11, 147b-13, 148b-2, 149a-2
2. münasip, uygun
m. ḥarāret) 15a-5, 9, 15b-7
-i^c użvī) 12b-11, 13a-1
(devā-yı m.) 46b-12
m.-dür 12a-7, 9, 10, 13, 12b-2, 3, 7, 9, 13a-2, 46a-7, 55b-6, 13, 56a-8, 13, 150b-5, 153a-12, 154b-3, 12, 155b-5, 13, 157a-1, 157b-10, 159a-5, 12, 159b-10, 4, 160a-5, 10
(devā-yı m.) 46b-8
m.-ün bi^cl ḥaḳıḳa 11b-9(2)
bi^cl farz 12a-1
3. mülayim, sert olmayan
m. 55a-8, 55b-1, 9, 56a-3, 10, 56b-2, 57b-1, 3, 61b-7
ağziye 15a-6
ü'n bi^cl farz 12a-1
eşribe 15a-6
ü'n bi^cl ḥaḳıḳa 11b-9
ḥava 52a-1
nev^cī 12a-6, 9
ot 71a-2, 4
şahşī 12b-5, 8
şinfī 12a-12, 12b-2
^cużvī 13a-1
-i^c użvīyye 12b-11
ol- 158b-8
m.-den 54a-10, 12, 54b-4, 11
m.-dür 60b-8, 13, 149b-8
- mu^c tedillik A. orta halde olma hali
m. 61b-6
m.-lige 52a-7
m.-ün bi^cl ḥaḳıḳa 11b-9
- mu^c ṭi A. bağlı, itaat eden
m. kııl- 19b-8
- muṭlaḳ A. yalnız, tek, salt
m. bendükçe 123a-6
(ḡızā-yı m.) 46b-10
(semm-i m.) 47a-4

- m.-dur (devā-yı m.) 46b-9
(gızā-yı m.) 46b-8
(semm-i m.) 46b-10
d. ğ. 46b-13
d. ğ.-dür 46b-9
- muttaşıl A. kavuşan, bitişen, aralıksız
m. ol- 10b-13, 11a-2, 24b-9, 62a-6
- muvāfık A. uygun
m. 147b-3, 148b-11
dāne 147b-3
degül 149a-7
‘ilāç 140b-5
m. ot- 69b-10
m.-dur 37b-3, 159a-13
- muvāfaqat A. uygunluk, uyma
m. 19a-12
- muvāfıkrak(ğ) A. daha uygun (olan)
m.-ını (otun m.) 69b-8
- mużā‘af A. iki kat, katmerli
m.-dur 26a-8
- mūzī A. rahatsızlık veren , inciten
(m. hılt) 99b-5, 6
- mużır(r) A. zararlı, zarar veren
m. ol- 118a-2
m.-dur 65b-13(2), 66a-9, 10, 11,
66b-6, 12, 87b-11,
150a-9, 151a-10,
155b-4, 9,
(beter m.) 87b-12
(emzüklye m.) 150b-10
me‘deye m.) 148b-3,
151a-6,
151b-7
(şağ göze m.) 152b-12
- mübālāğa A. pek fazla, çok aşırı
m.-yıla 49b-12, 86b-7
- mübārek A. hayırlı, uğurlu, kutlu
m. eyle-4a-10
- mücāme‘at A. cima etmek
m. it- 67a-10
- müceffif A. tecfif edici, kurutucu
m. nesne 66b-10, 87a-9
- mücerrebāt A. tecrübe olunmuş,
denenmiş
m.-larından (mürekkebātuñ m.) 3a-7
- mücevef A. oyuk, içi boş
m. 22a-4
m.-dür 25b-4
- müdrıke A. akıl, anlayış , kavrayış
m. 18b-8
m.-dür 18b-8
- müferrih A. ferahluk veren (şeyler)
m.,-leri 117b-4
- müfid A. faydalı
m. ol- 110a-3, 112b-8, 117a-8,
121a-12, 137a-10, 11,
152b-3
m.-dür 66b-5, 67a-1, 73b-3, 4,
83b-4, 86a-7, 8, 9,
88a-11, 102b-8, 105b-5,
106a-2, 7, 108a-11,
108b-3, 109a-5 , 113a-5,
115a-7, 11, 11 9a-2, 5,
10, 119b-1, 3, 121a-3, 7,
13, 124a-4, 126b-1,
131a-1, 140a-7, 140b-13,
141a-6, 144b-11, 148a-12,
148b-3, 6, 149a-4,
149b-9, 150b-6 , 151a-9,
151b-1, 4(2), 11,
152a-3, 7, 8, 9, 152b-12,
13, 153a-1, 153b-2, 12,
154a-8, 154b-1, 155b-2,
4, 156a-1, 10, 11, 13, ,
156b-6, 10, 157a-2,
157b-2, 4, 7, 158a-5, 13,
158b-5, 159a-11, 13,
159b-4, 11, 160a-6, 7, 8,
11, 12, 13,
160b-3, 5, 7
- müfred A. (sinir ve damar gibi)
basit organlar
m. 20a-2
fi‘li 20a-3
m.-dür 44b-1, 2
- müfredāt A. bilinen şeylerin ayrıntıları
“alfabetik olarak droglar”
m.-laruñ müsta‘melleri 3a-7
- müfrede A. (et,ve yağ .gibi) tek ve
basit organlar
m. (a‘zā-yı m.) 17a-13
m.-de (a‘zā-yı m.) 45a-8
m.-dür (a‘zā-yı m.) 17a-11
m.-nüñ (a‘zā-yı m.) 39a-10

mülâkât (bkz.↓ mülâkâtü ...)

mülâkâtü bâridü'n bil-fi'1 A. balgamî hastalıklara yol açtığı belli olan şeyler
m. b. 50a-5

mülâkâtü burüdetü'n bil-kuvveti A. balgamî hastalıklara yol açtığı sanılan şeyler
m. b. 50a-4

mülâkâtü harâretü'n bil-fi'1 A. safravî hastalıklara yol açtığı belli olan şeyler
m. h. 50a-1

mülâkâtü harâretü'n bil-kuvveti A. safravî hastalıklara yol açtığı sanılan şeyler
m.h. 49b-13

mülâkâtü muraḫbın bil-fi'1 A. demevî hastalıklara yol açtığı belli olan şeyler
m. m. 50b-2

mülâkâtü raḫbu'n bil-kuvveti A demevî hastalıklara yol açtığı sanılan şeyler
m. r. 50b-1

mülâkâtü yâbis bil-fi'1 A. sevdavî hastalıklara yol açtığı belli olan şeyler
m.y. 50a-11

mülâkâtü yâbis bil-kuvveti A. sevdavî hastalıklara yol açtığı sanılan şeyler
m. y 50a-10

mülâṭṭif A. yumuşatan, yumuşatıcı
m. 156b-7

mülâyim A. uygun, elverişli
m. 148b-11
ol- 69a-2

mülâzemet A. bir işi veya şeyi sık sık yapma.
m. it- 64a-11, 67a-9, 74a-7, 81a-4, 87a-10, 108a-12, 110a-7, 131b-2, 139b-1, 145b-9, 146b-1, 147a-2
itdür- 90b-3, 127b-13, 131b-7, 134a-6, 135a-4, 136b-8, 12, 137a-10, 140a-5, 144a-5
kıl- 66b-13
kılmak gerek 66b-9
m.-ile 93b-13

mülâzım A. bir şeye tutunup kalan, ayrılmayan, lazım olan
m. ol- 30a-4

müleyyen A. telyin edilmiş, yumuşatılmış
m.-dür 156a-9, 158b-9

mülteḫime A. göz akı tabakası [conjunctiva]
m. 40a-4
m.-de 82b-10
(tabaka-ı m.) 82b-7
m.-yi 82b-10

mültevî A. bükülen. bükülmüş ipliğe benzeyen nabız. yükselmesi ve sapsması fazla olmayan nabız
m. 59a-8

mümeddid yayılmış, döşenmiş
m. (dih-ı m) 51b-9

mümkün A. mümkün, olabilir, olabilen
m. degül 11a-4, 11b-12, 38a-9, 58b-11, 72b-10, 11, 93b-3, 140a-10
m.-ise 83a-12, 92b-5

mümtelî A. mide dolgunluğuna uğramış midesi fesad olmuş
m. 56a-8
m.-dür 56a-7

- mümteziç A. uyan, uyuşmuş,
bağdaşmış“nicelik”
m. ol- 11b-3
m.-de 11b-10
m.-üñ 11b-7
- mün‘aķid A. düğümlemiş,
bağlanmış
m. ol- 63a-5
- münāsib A. uygun, yerinde, yakışık
m. 65b-5
bir bağ 117a-5
şu 65b-5
‘ilāç 71b-1
müshil 128b-12
ot 82a-3
tere 150b-9
düş- 108b-1
ol- 149b-2
m.-dür 114a-7, 147a-8
m.-lığından 69a-12
- müncemid A. donmuş, donuk
m. ol 133a-8
- münevvim A. uyutan, uyku veren
(ilaç)
m.-dür 160b-2
- münfa‘il A. olumsuz etkilenmek
m. ol- 52a-2, 3, 4, 5,7
- münħafiz A. alçalan
(bkz. nabz-ı münħafiz) 54b-12
- münħaşır A. bellibir sınırdā , belli bir
şeye ait olan
m.-dur 17a-10
- münşarīf A. insiraf eden, geriye dönen
m. ol- 48b-10, 60b-11
- müntaħab A. seçkin, seçilmiş
m. 3a-9
kitābı 44a-7
m.-uñ (kitāb-ı m.) 5a- 1, 12,
6a-2, 8a-6,
9a-1, 9b-3,
10b-7, 9,
11a-5, 12,
13a-4, 16a-1,
17b-4, 19b-10,
21b-1, 91b-12,
111a-3, 128b-2
- müntinü‘r rāyiħa A. pis kokan,
kokuşmuş (idrar)
(bkz. yir)
m. r.-ur 61a-5
- mür A. Arabistan‘da mirra adı
verilen ağaçın, ilaç
yapımında kullanılan
zamkı ve usaresi
[comiphora myrrha]
m. 102b-2, 104b-9, 112a-3, 117a-2,
125a-1, 4, 128a-7, 137a-6
(-i barbuṭūs ma‘cūnı 119a-2
(-i şāfi) 109a-3
- mürdeseng F. doğal kurşun oksit
m. 115a-12, 116a-11, 132a-3,
135b-7, 136a-2, 141b-8, 10,
142a-6
- müreккеb A. iki veya daha çok şeyin
karışmasından meydana
gelen, bileşik [compoze]
(bkz.halīta)
m. env‘ā 6b-1, 57a-10, 11
(fī‘l) 20a-5
nesne 46b-7
edviye 119a-1
m.-dür 20a-3, 44b-1, 45a-12,
54a-3, 144b-3, 151a-7
- müreккеbāt A. bileşşik veya bitişik
olanlar, kompleks
droglar (ilaçlar)
m.-uñ (m. mücerrebātı) 3a-6
- müreккеbe A. bileşikler sınıfından
olan, bir arada
olan (organlar)
m. (a‘zā-yı m.) 17b-2
(ħummā-yı m.) 146b-7
m.-de (a‘zā-yı m.) 45a-9, 10
m.-dür (a‘zā-yı m.) 17a-12
m.-nüñ (a‘zā-yı m.) 5b-12,
43a-13
m (-i env‘āları) 6b-1
m.-yi (a‘zā-yı m.) 5b-7, 39a-12
- mürtefi‘ A. yükselen, yükselme,
yüce
m. ol- 73a-12, 77a-7
- mürte‘iş A. titrek, titrek nabız, zayıf
hissedilen nabız
- müsāvi A. birbirine eş, denk
m. ol- 56b-5

- müsehhlil A. ishal veren, bağırsakları temizleyen ilaçlar
m. ot 68a-5
- müsekkın A. teskin edici, yatıştırıcı
m. ol- 66a-8
- müşelleş A. üçlü, üçgen biçiminde
m.-dür 39b-7
- müselli A. geri dönen nabız, büyük vuruşun önce alçalıp sonra kendi yüksekliğine ulaştığı nabız[reccurent]
m. 59a-2
- müşhil A. ishal ettiren, dışkıyı kolaylıkla dışarı attıran ilaç [effereus]
m. 78a-11, 145a-1
(-i şatır-ı ğıbb) 144b-11
ot 99a-9,101a-2,
vir- 128b-12
virme- 106a-13
m.-den 72a-1
m.-llerde 105b-5
m.-üñ ‘ahdi 101a-3, 6
- müstaḥıḳ A. lāyık, kıvamında
m.-ında 15a-2, 8
- müstaḳırr A. yerleşmiş, sabit, karar kılmış
m. ol- 34b-9
- müstaḥıl A. imkansız, manasız, boş
m. ol- 13a-6
- müstaḳım A. doğru, dik, düz
m. ol- 44a-12, 56b-5
m.-üñ (me’ā-yı m.) 35a-11
- müsta‘mel A. kullanılmış
m.-lerinden (müfredātluñ m) 3a-7
- müsteḅı A. 1. her tarafta aynı olan , eşit, düzlem
m. 56b-9(2)
m.-nüñ 56b-12
2. düz bağırsak
me’ā-yı müstaḳım,
[rectum]
m. 41b-12
- müsteḅlı A. yayılan, her tarafı kaplayan
- m. ol- 2b-9, 53b-6, 61a-10, 81b-3, 4, 100a-3
- müsülmān A. müslüman, islam dinini benimseyen
m. 3a-1
- müşābehēt A. benzeyiş, benzeme
m. it- 18a-2
- müşākil A. şekilce bir birine benzeyen
m. 147b-3, 148b-11
- müşāreket ortaklık, birine ortak olma
m.-ine (uzvuñ m.) 70b-4, 5
- müşārik A. ortak, bir iş beraberliği yapan
m.-dür 17b-1, 70b-6, 7
- müşḳ F. misk, asyada yaşayan erkek ceylan derisinin altından çıkarılan güzel kokulu madde [moschus]
m. 96a-6
rayihāsı 156b-7
(-i ḥār) 156b-13
(-i za‘ ferān) 156b-9
ḳalye m. 156b-13
m.-i 75b-10, 80a-7, 89b-3
m.-ün fi‘li 156b-12
ḳuvveti 156b-13
- müşkil A. güç, zor, çetin
m. ol- 95a-1
m.-i (ḥaşyenüñ m.) 137b-9
m.-dür 137b-9
(‘ilācı m.) 113b-8, 130a-12
- müştemil A. kavrayan, içine alan
m.-dür 4b-10
(birinci faşla m.) 21b-2
(birkaç faşla m.) 10b-8, 44a-9, 53b-11, 63b-12
- müşterek A. ortak,iştirak eden;el birliği ile yapılan
m. 23b-8
(ḥiss-i m.) 18b-13, 19a-2
m.-dür 22b-10
(ḥiss-i m.) 18b-11,

- müte'allık A. taalluk iden, ilgili, ilişği olan
m. 63b-4, 6
ol- 62a-2
- müte'eddi A. gelen, gelici olan (şey)
m. ol- 18b-13
- mütefāvit A. birbirinden farklı, çeşitli olan
(nabz-ı mütefāvit) 55b-11
56a-2
ol- 146a-4
- müteferrik A. dağınık, ayrı ayrı
m. ol- 27b-4, 34b-2
- müteğayyir A. değişen, başkalaşan
m. ol- 46b-10, 12, 47a-1, 3,
47a-5 97a-13
- müteğazzi A. tegazzi eden, gıdalanın
m. ol- 43a-5
- müteharrik A hareket eden
m. (tamar) 5b-4, 16b-10, 18b-2,
33b-5, 6,35b-6, 10,
39b-4, 40b-10, 41a-8,
41b-7, 42b-8, 11,
43b-5, 8, 11
(ğayr-ı m.tamar) 16b-13, 39b-4,
40b-11, 41b-8,
41a-9, 42a-4,
42b-11, 43b-6,
9, 12
m. ol- 36a-9, 38b-8, 39a-5, 59a-1
- müteharrike A hareket eden,
m. (kuvvet-i m.) 19b-2
- mütekkaddim A. 1. geçmiş bulunan,
zaman aşımına uğramış
m. ilāç 76b-11
2. baştaki, önde
gelen tecrübeli
m. hekīm 4b-10
- mütekeddir A. 1. kederlenen, kederli
m. ol- 77a-9
2. bulanın, bulanık
- mütekeyyif A. keyiflendirecek halde
olma
m. ol- 44b-7
- mütemekkīn yerleşen, duran
m. ol 68b-3
- mütemeyyiz A. seçilen, seçkin
m. ol- 62a-2
- müterādif A. bir birine bağılı olan,
birbirinin ardı sıra giden
m. mevc 57b-13
- mütesāvī A. birbirine eş olan, eşit
m. ol- 11b-11, 56b-10
- müteşābih A. birbirine benzeyen basit
organlar (sinir ve et gibi)
(bkz. müteşābih)
m. (-i keyfiyyet) 11b-7
m.-dendür (a'zā-yı m.) 38b-12
(a'zā-yı müteşābeh)
m.-dür (ahvāl-i m.) 57a-6
- müteşābihe A. birbirine benzeyen,
"parçaları ve dokuları
aynı yapıya sahip olan
et ve sinir gibi organlar
(bkz. a'zā-yı müfrede)
m. 17a-11
- müteşebbih A. benzeyen, andırın
m. ol- 46b-11, 13, 47a-2(2)
- mütevaqqı' A. tevakku eden,
bekleyen, uman
m. ol- 58b-13, 59a-2
- mütevātir A. 1. ağızdan ağza dolaşın
halk arasında
söylenilen
m. 140b-6
2. iki hareketin ortası
(bkz. nabz-ı mütevātir) 55b-12, 13
ol- 58a-8
- müteveccih A. bir tarafa bir cihete
dönen, yönelen
m. ol- 61b-8
m. olmuş ol- 61b-8
- mütevellid A. meydana gelmiş , ileri
gelmiş
m. ol- 13b-8, 14b-2 , 47b-3, 4, 9
- müteżādde A. birbirine zıt olan,
birbirinin zıddı olan
m. (keyfiyyāt-ı m.) 11b-1
m.-nüñ tefāü'lü 11b-1
(keyfiyyāt-ı m.) 11b-10

- müvellide A. üreme, ırkın gelişmesine hizmet eden kuvvetler, kadın ve erkek semeninin gelişmesi
m.-dür 17b-13,18a-6
- müyesser A. kolaylıkla yapılan, kolay olan
m. kııl- 3a-4
ol- 112b-13
- müzevvere A. sebzelerden yapılmış çorbalar
m.-si (ısfānāḥ m.) 93a-7
(korumak m.) 95b-13, 101b-11, 104b-6, 143a-11
(māş m.) 111b-4
(mercimek m.) 89b-10, 91a-8, 96b-13, 100a-1, 111b-4
(nār m.) 143a-11
(nār-dān m.) 73a-10
(şumāk m.) 100a-2
ol- 89b-10, 91a-8, 93a-7, 96b-13, 100a-1, 111b-4
m.-sini (ısbānāḥ m.) 77a-1
- müzmin A. üzerinden zaman geçmiş, süregen hastalık
m. maraz 146a-8
ol- 84b-9
m.-ise 85a-8
- N-**
- nābīnā A. gözü görmez, anadan doğma kör
n. ol- 88a-1
- nabz A. nabız, kan basıncından dolayı atardamarlara basıldığında duyulan kımıldama
n. 53b-13, 54a-2, 13, 54b-2, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 55a-1, 6, 8, 13, 55b-7, 56a-1, 56b-6, 10, 57a-3, 57b-7, 8, 10, 58a-2, 6, 8, 9, 12, 58b-5, 10, 59a-1, 7, 8, 72b-5, 74b-10, 75b-1, 76a-2, 137b-3, 145b-5, 146a-4
n.-da 94b-13
n.-dur 58b-12, 59a-3
n.-ı 6a-11, 53b-10, 57a-5(2), 73b-1, 76b-2, 77b-4, 78a-8, 95b-1, 99a-7, 143b-2,144a-1
n.-iken n. 58b-3
n.-uñ 54a-2,5, 57a-10, 11
besāyıtları 6a-13, 53b-12
her nabzası 54a-2
istivā'sı 56b-7
mürekkeb env'āları 6b-1, 57a-10, 11
on cinsi 54a-5
ortası 54b-1, 7, 55a-1
teğāyürleri 143a-4
vezni 56b-5
- nabza A. damarın bir kere atması
n.-nuñ 54a-4
n.-sı 54a-3, 57a-4(2), 5(2)
- nabz-ı arī ž A. geniş nabız. dokunmayla yayılması hissedilen nabız. rutûbetin fazla olduğunu gösterir.
n. a. 54b-3
n. a.-dur 54b-3
- nabz-ı 'azīm A. nabzın intizmin göre uzun, enlive yüksek nabız
n. a. 57a-12
n. a.-dür 57a-11
- nabz-ı baḥī A. hareketin (atımın) uzun olduğu yüreğin yele ihtiyacı duymadığı nabız
n. b.-dür 55a-11
- nabz-ı daḳīk A. nabzın intizamına göre hem kısa ve hem ensiz olan nabız
n. d. 57b-3
- nabz-ı ḡalīz A. nabzın intizamına göre hem kısa ve hem ensiz olan nabız
n. ḡ.-dür 57b-2

- nabż-ı kaşır A. normalden kısa olan nabız.burüdetin fazllığını gösterir
n. k 54a-12
n.k.-dur 54a-12
- nabż-ı kavî A. parmaklarla dokununca kuvvetle hissedilen nabız hayvânî kuvvetin fazlalığına delâlet eder
n. k 55a-4
- nabż-ı leyyin A. parmaklarla dokunulduğunda yumuşayan nabız burüdetin fazlalığını gösterir
n. l. 55b-8
n. l.-dür 55b-5
- nabż-ı muhtelif A. atışının organlara göre farklılık gösterdiği nabız
n. m. 56b-11
- nabż-ı münhafız normaden alçak olan nabız. Burüdetin fazlalığını gösterir
n. m.-dur 54b-12
- nabż-ı mütefâvit A. iki hareket arasındaki zamanın uzun olduğu nabız
n. m 56a-2
n. m.-dür 55b-11
- nabż-ı mütevâtir A. (iki) hareketin arasındaki zamanın kısa olduğu nabız
n. m 55b-13
n. m.-dür 55b-12
- nabż-ı şağî r A. nabzın intizamına göre kısa ensiz ve alçak olan nabız. diastolik basıncın arttığı nabız
n. ş 57a-13
n. ş.-dür 57a-13
- nabż-ı şalib A. parmaklarla dokununca katı (şiddetli) hissedilen nabız
n. ş 55b-6
n. ş.-dür 55b-5
- nabż-ı şāhiķ A. normalden yüksek olan nabız.hararetin fazllığını gösterir
n. ş.-dür 54b-10
- nabż-ı serî A. hareketin (atımın) kısa olduğu yüreğin yele ihtiyaç duyduğu nabız
n. s.-dür 55a-10
- nabż-ı tavîl A. normaden uzun olan nabız.hararetin fazllığını gösterir
n. t. 54a-10
n.t.-dür 54a-10
- nabż-ı za'if A. parmaklarla dokununca zayıf hissedilen nabız hayvânî kuvvetin azlığına delâlet eder
n. z 55a-5, 7
- nabż-ı zanî ķ A. dar nabız dokunmayla yayılması hissedilmeyen nabız. yubüsetin fazla olduğunu gösterir.
n. z.-dur 54b-6
- nādir A. ender bulunan, seyrek, a
n. ol- 95a-5
n.-de 78b-6
- naftā A.>Fr petrol türevi yağ
ķara n. 121a-2
- naḥîf A. zayıf, arık
n. 3a-3
- nāḥiy(y)e A. bölge, yan taraf, yan, civar, küçük yer
n.-nüñ dört n. ihtilāfî 46a-3
n.-yile 46a-9(2), 10(2)
n.-tinde 46a-12, 46b-1
n.-tinden 46a-13, 46b- 2
- nāḥōş F. hoş gitmeyen, beğenilmeyen
n. ol- 146b-9
- nāḥuna F. göz merceğinin saydamlığına yitirmesine yol açan hastalık (krş. zūfra) [cataracte]
n. 84b-6
- na' lî A. nal biçiminde demir parçası

- n.-ı 100a-13
- nāmīye A. organların mekanla uygun münasebet içinde gelişmesi olma, büyüme kuvveti
n.-dür 17b-12, 18a-4
- na‘na‘ A. nane, ballıbabagillerden ıtrlı bitki [mentha piperita]
n. 72a-3, 96a-9, 99b-1, 150b-12 (na‘nā‘)
n.-ı 98b-5,
n.-la 98a-4
- nānhūh (<nānhūh) F. anason, mısır anasonu maydanozgillerden ilaç yapımında kullanılan kokulu bitki [pimpinella anisum] (bkz. anīsōn)
n. 97a-8, 101a-13, 101b-6, 118a-5, 126b-8, 158a-2
- nār F. nar, nargillerden çiçekli bitki ve bunun meyvesi
n. (anār) 154b-2
bekmezi 98a-4, 159b-3
dānesi 42a-11
ķabı 91b-9, 121b-9
göbeği 116a-11
müzevveresi 143a-11
şuyı 144a-12, 152a-5, 157b-5
şarābı 89b-6, 99b-1, 143a-6 (ekşi n. şuyı) 76b-13, 100b-10 (ekşi n. şarābı) 111b-13
n.-ı (ekşi n.) 73a-6, 136b-13 (ta‘tlu n.) 73a-6
çeyne- 98b-5
n.-ıla 143b-4
n.-uñ ķabı 90a-7
şuyı 99a-13 (ekşi n. nārdānı) 154b-5 (ekşi n. şuyı) 74a-6, 136a-9, 138a-2 (māye-ħōş n. rubbı) 99a-12 (māye-ħōş n. şuyı) 76b-7, 123b-7, 136b-7, 143a-7, 143b-4
- nār-dān F. nar taneleri
- n. 136b-8
n. müzevveresi 73a-10
n.-ı 100b-8 (ekşi nāruñ n.) 154b-5
n.-uñ 158b-11
- nārdāng F. nārdenk ; nar , erik, kızılılık gibi meyvelerden çıkarılan ekşimsi pekmez
n.-ise 158b-11
- nāriñc A. turunç
n. ķabı 59b-8
- nāriñcī A. turunç rengindeki idrar
n.-dur 59b-7
- nārī A. nar rengi gibi, öd rengindeki idrar
n.-dür 59b-8
- nās A. insanlar, halk, herkes
n. (eşrāf-ı n) 2a-12
- naşīb A. Allah’ın kısmet ettiği şey
n. ol- 3a-4
- nāşūr A. basur, hemoroid
n. (maraz-ı n.) 113b-1
- nażar A. bakma, göz atma, düşünme
n. ķıl- 17b-1, 85b-8
ķılmaķ gerek 67b-10, 77b-7, 85b-8, 101a-3, 105a-10, 110b-1, 122a-6, 129b-10, 146b-10
- nāzik F. ince, zarif, güzel
n.-dür 83a-9
- ne ne, nasıl, ne kadar, hangi
1. zamir olarak
n. ķalırısa 34a-10
kim 47b-12, 51b-9, 10, 109b-10
n.-ye 57b-4
2. sıfat olarak
n. keyfiyyet 14b-2, 55a-3, hey’et 27a-12
muħtelif 156b-3
tarī ķ 34a-9
vaķt 64a-13
3. zarf olarak
ne ķadar 71a-7, 85a-2, 156a-5

- ne F. karşılaştırma edatı. yok, değil
“-ma, - me, -sız, -siz”
n. .. n. .. 11a-3, 17b-2, 20b-7,
37a-2, 5, 45b-6, 49a-10,
54b-1, 8, 55a-1, 60b-13,
65b-12, 66a-7,
98b-9, 12, 158b-9
n. .. n. .. n. .. 49a-10
- nefes A. soluk
n. 90b-11, 93a-3, 94a-6, 95a-3,
107a-7, 107b-7,
bkz. (zık-ı nefes)
n.-i 94b-8
kesil- 95a-4
n.-ine 94b-9
n.-üñ 37a-11
- neffâh A kokusu çok
n.-dur 152b-8, 159a-6
n. ol- 117b-13
- nefîş A. güzel kokunun yayılması
n. azlığı 117b-8
(balgām-ı n.) 14a-9
it- 117b-10
n.-ı 151a-5, 153b-4, 154b-5,
158b-2
- nefis A. hoş giden, pek hoş
n. hāşīye 3a-7
ilmüñ taḥşili 2a-11
kitāb 4b-9
- nefs A. 1. kendi, şahıs, asıl, maya,
cevher
n. 12b-8
(-i şahş) 12b-8
(-i ‘uzv) 13a-1, 2, 71a-11
n.-e 81b-1
n.-üñ ‘uzvları 37a-11
2. insanın yeme içme gibi
ihtiyaçları
n.-i 71a-11
n.-leri az- 2b-5
3. iç
n. (-i kebid) 30b-8
- nefsānī A. canlılığın uyandırdığı arzu
[anima]
n. (kuvā-yı n.) 18b-7
ol- 49b-11
n.-dür 17b-6, 20a-13
n.-yi (ruḥ-ı n.) 78b-3
- nefsānīyye A. canlılığın uyandırdığı
arzu
- n.-yi (aḥdās-ı n.) 48b-12
n.-dendür (umūr-ı n.) 49b-1
- nefs[i]-dem A. gırtlak zarının
yırılmasıyla kan
tükürme [hemoptisie]
n. 8a-13, 96a-13
- nefs-i kebid A. yüreğin ya da göğüs
kafesinin içi
n. k.-de 30b-8
- nefs-i ‘uzv A. **
n. ‘u.-dan 71a-11
- nemli A. küçük ve birbirinden farklı
nabız
n. 58a-7
- nergis F. nergisgilleden güzel kokulu
hafif uyuşturucu çiçek
(narcissus)
n. 156a-11
yağı 88b-3
- nerm F. yumuşak
n.-ise 136b-7
n. ol- 65a-12
- nesne nesne, şey
n. 39a-2, 47b-12, 51a-1, 109b-10,
126b-13, 138a-12, 141b-4
(göynük n.) 14b-11
(ḥām n.) 14b-12, 15a-1
(ḥarrif n.) 64a-4,
ol- 14b-11
n.-den 40b-9, 65b-8, 124a-9
n.-dendür 39b-3
n.-ye 68b-2
(yıldırur n.) 87b-9
n.-yi 86a-4
n.-ler 117b-12, 119b-2, 3
(dutıcı n.) 72a-4
(korçulu n.) 137b-6
(muratṭıb n.) 66b-6
(musaḥḥin n.) 66b-6
(müceffif n.) 87a-9,
133a-5,
134b-10
(mürekkab n.) 46b-7,
(tuzlu n.) 134b-10
(yābis n.) 133a-5
(yumşadıcı n.) 141b-5
n.-lerden 66b-7, 10, 118a-2, 4, 6,
127b-6, 131b-10,
141b-5,

- (bevli boyayan n.) 59a-13
 (ekşi n.) 141a-13
 (muḥaddir n.) 118a-7,
 119a-13,
 (musaḥḥin n.) 66b-7
 (mülāyim olan n.) 69a-3
 (şavuk n.) 118a-8
 (söyündürici n.) 66b-9
 (tuzlu n.) 119a-12
 n.-lere 119b-2
 n.-leri 11a-1, 2, 117b-10,
 149b-4
 (musaḥḥin n.) 66b-13
 n.-nüñ 46a-1
 n.-sin 124b-3
- neşf A. 1. suyu çekip emme,
 soğurma
 n. it- 160a-1, 4
 2. sızma
 n. it- 94b-7
- neşv A. canlının büyümesi, boy atması
 yeniden peyda olup hayata
 gelme
 n.-üñ (n. tamāmı) 18a-5
- nev^ç A. tür, çeşit
 n. 13b-7, 14a-4(2), 9, 11, 16b-5,
 57b-5, 59a-9, 102a-1
 (beḳā-yı n.) 16b-6
 (-i insan) 12a-12
 n.-de 83a-4, 9, 108b-3
 n.4e 13b-3, 5, 13, 14a-2, 7, 10
 n.-den 13b-7, 9, 82b-11
 (beḳā-yı n.) 16b-11,
 16b-4,
 17b-10, 12,
 18a-5
 n.-dür 13a-13, 13b-3, 77a-4,
 78b-4, 82b-7, 101b-3,
 105a-6, 128b-8,
 131a-6, 134b-4,
 144a-13, 145b-11
 n.-i 12a-12, 57a-11, 13, 57b-1,
 62a-13, 62b-2,3, 5, 8,
 68b-3, 83a-1, 95a-4,
 102b-6,
 (maraḫūñ n.) 68b-3
 (mu^ç tedil n.) 12a-6
 n.-lerde 57b-5
 n.-inden 12a-7
 n.-ine 12a-10, 57b-9, 58a-7, 10,
 58b-4, 11, 13, 59a-1, 2,
 7, 8
 (cemi^ç n.) 58a-3
 n.-üñ 57b-4, 82b-13, 107b-11,
- ‘ilācı 105a-9,144b-5
- nev^ç i A. tür veya çeşitle ilgili
 (mu^ç tedil n.) 12a-6, 10
- nevbet A. sıra, sıra ile görülen iş
 n.-i 144b-1, 4
- nevm A. uyku hali, uyuklu olma hali
 n.-i 48a-10
 n.-üñ 66a-4
- nezle A. iltihap, burun akması
 n. 123a-3
 n.-dür 123a-2
 n.-ye 148a-12
- nıkrıs A. ayak şişmesi, gut hastalığı
 (bkz. ḳurnabalıḳ)
 n. 123a-3, 8, 126b-5
 ‘ilācı 125a-13, 127a-2
 n.-i 9a-11, 123b-13, 126b-7
 n.-üñ 125b-1
 ‘ilācı 126a-12
 māddesi 123b-10
- nice nasıl, ne kadar, nice, bir çok
 1.sıfat olarak
 n. 117b-1
 2.zarf olarak
 n. 10b-11(2), 34b-7, 38b-11
 kim 117b-1
- nig A. sancılı ağrı, ıkıntı (bkz. zeḫīr)
 n.-i 8b-6, 101b-13
- niḳāb A. peçe, yüz örtüsü
 n.-a 40b-3
- nīl (bkz. Habbu’l nīl, çivit toḫmı)
 (ḥabbu’l n.) 104a-1, 132b-6
- nili F. çividī mavi, nil renginde
 n.-dür 60a-5
- nīlüfer F. nīlüfer çiçeği (nymphæa)
 (bkz. çivit t.) 132b-6
 n. 76b-1, 118a-8
 yağı 76b-5
- nime A. yarı, yarım, bölünmüş, parça
 n. 80b-10
 sınırları 80b-8
 n.-ye 81a-1
 n.-si (bedenüñ bir n.) 81a-2
 n.-sinüñ (bedenüñ bir n.) 80b-7
- nimm-i birişt F. rafadan, azpişmiş
 n. b. 118a-6

- nisbet A. 1. kıyaslama, ölçü
n. 57a-2, 6
n.-ine göre 59b-10
2.mensubiyet, ilgi
n.-ile 59a-4
- nisyen mensīyyen A. būsütün
unutulmuş
n. m. 2b-10
- nişādūr A. amonyak tuzu
n. 87b-1, 114b-7
- nişeste F. nişasta
n. 92b-9, 94a-1, 96b-8, 144a-9
- nişter F. neşter, hekim bıçağı
n. 53a-10
- nitekim nitekim, nasıl ki
n. 16a-3, 22a-13, 81b-3, 82b-11
- noḥūd F. nohut (cicer arietinum)
n. 116b-3, 117b-10, 118a-12,
121a-1, 147b-7
ābı 75a-11, 103b-2
otı 134a-6
unu 129a-5, 134a-7, 135a-1
n.-ıla 119a-5
- noḫṣān A. kusurlu, eksik, yokluk
n. (-ı ‘aded) 51b-1
n.-a 58b-6
n.-dan 58b-5, 59a-3,
n.-uñ 59a-4
eşeri 21a-1
- nuḥāc A. mundar ilik, omurilik
n.-dan 25b-2, 27a-7
- nuḫra baş kısmı delik biçiminde olan
kemik [foremen vertebra]
n. (aḫmū’l n.) 23a-6
- nūr A. aydınlık, parıltı, parlaklık
n.-ı (gözūñ n.) 25b-6
n.-ını 88a-4
n.-ludur 40a-13
- nuzc A. 1. olgunlaşma, yetiştirme, kemale
erme
n. 61a-6
‘alāmetleri 146a-11
(-ı fāzıl**** 15a-7
(ifraḫ-ı n.) 15b-12
- n.-uñ 63b-5, 6, 7,
n.-dur (ifraḫ-ı n.) 15a-12, 15b-8
(taḫsīr-i n.) 15b-5
2. hastalık
n. 60b-8
yokluğu 61a-6
n.-uñ ‘alāmetleri 146a-8
- nūfūz A. içe geçme, işleme
n. it- 20a-10, 12, 78b-3
n.-ı (ḡızānuñ n.) 20a-6
- nūmū A. bedenin yaşının artması
n. 20b-2
n.-dur (sinn’n n.) 20b-2
- O-**
- o- ovmak, masaj yapmak (bkz. ov-)
o- maḫ 64b-2, 74b-1
- od ateş
o. 73a-13, 82a-2, 13,
gibi ol- 100a-13
yaḫ-100b-12, 141b-10
o.-a 80a-5, 121b-2
o.-dan 104b-2
o.-ıla 93b-9, 107b-1
o.-dur 11a-8
o.-uñ ṭabi‘atı 11a-8
ıssılığı 49a-12
- oḡlaḫ oḡlak, keçi yavrusu
o. iti 77b-12, 130a-7, 133b-11,
(emer o. 136b-9)
(semiz irkek o.) 119a-7
- oḡlan erkek olsun, kız olsun evlat
o. aşı 80a-8, 88b-2, 114a-4,
122b-1
südüğü 106a-4, 133a-1
(kız o. südi) 76b-5, 78a-3,
83b-11, 12,
89a-2
düşür- 121a-3
o.-uñ (kız o. südi) 83b-11
yüzi 40b-3
o.-laruñ (büyük o.) 7a-3, 67b-4
- oḡlan aşı cavşir ağacı ve bu ağacın
usaresi, çavşur
[ferula alacochytris]
(bkz. cāvşir)

- o. aşı 80a-8, 88b-2, 114a-4, 122b-1
- oğlancuk çocuk, küçük çocuk
- o. 67b-1
- o.-a 101a-1
- o.-ısa 136b-5
- o.-laruñ tedbiri 7a-2, 67a-5, 12 (büyük o.) 67b-2
- o.-larda 136b-4, 137b-11 (genç o.) 35b-7, 100b-13
- o.-uñ ba'zı a'zâları 50b-6 (oğlancuğ)
- oķımak okumak
- o.- 64b-10
- ince ĥatı o 87b-9-
- ol o
1. (işaret sıfatı)
- o. 2a-11, 11b-7, 12, 13, 12a-2, 3, 7, 11(2), 12b-3, 4, 7(2), 9, 10, 12, 13, 13a-2, 12, 13b-1, 7, 14b-3, 10, 12(2), 15a-1, 15b-13, 16a-9, 10, 12, 16b-3, 6, 17a-6, 18a-3, 21b-11, 13, 22a-1, 10, 22b-10, 23a-5, 23b-5, 12(2), 24a-3, 25b-3, 26b-1, 2, 3, 8, 27a-7, 27b-3, 4, 28b-3, 29a-1, 3, 29b-1, 4, 11, 30a-1, 10, 30b-11, 12, 31a-1, 2, 12(2), 31b-1, 32b-3, 5, 33a-1, 34a-5, 13, 34b-5, 13, 35a-8, 9, 35b-9, 36a-8, 10, 11(2), 36b-1, 2, 4, 9(2), 10, 38b-6, 10, 12, 39b-2, 5, 6, 10, 40b-11, 41a-12, 42a-8, 42b-2, 5, 6, 44b-2, 6, 8, 45a-12, 45b-2, 3, 4, 6, 7, 47a-10, 12, 47b-10, 12, 49a-5, 51a-2, 5, 54a-1, 58b-12, 59a-3, 13, 60b-13, 61a-6, 8, 11, 12, 69b-4(2), 11, 70a-1, 5, 11, 70b-2, 8, 11, 72b-10, 73a-3, 74a-1, 74b-6, 76b-11, 77b-11, 80a-4, 80b-4(2), 10, 12, 13, 83a-9, 84a-13, 84b-5, 13, 85a-12, 86a-6, 11, 86b-3, 13(2), 87b-2, 88a-2, 3, 90a-12, 92b-1, 93a-9, 93b-11, 94b-6, 8, 96a-1, 99b-5, 6, 100b-5, 102a-1, 3, 4, 11, 102b-9, 103a-1, 106b-12, 107b-13, 109a-13, 109b-5, 110a-10, 111a-1, 112a-2, 112b-8, 113b-5, 13, 114a-6, 115a-1, 4, 5, 116b-10, 12, 117a-4, 7, 117b-9, 12, 119a-4, 119b-3, 5, 121b-4, 5, 123a-8, 123b-5, 124b-2, 126a-6, 127b-2, 4, 5, 128a-2, 12, 129b-10, 130a-2, 10, 130b-3, 132a-5, 6, 133a-8, 134a-12, 134b-7, 13, 138a-8, 139a-1, 140a-3, 141b-3, 153b-7, 10
2. (işaret zamiri)
- o. 13b-2, 9, 14b-12, 15a-3, 16a-8, 17b-13, 19b-3, 22a-10, 32b-6, 34a-13, 34b-4, 8, 40a-3, 5, 41a-12, 72b-11, 77b-3, 79b-6, 80b-10, 12, 88a-7, 88b-7, 90a-12, 93b-3, 134a-1, 137a-2, 11, 145a-9, 145b-10
- o. ki 79b-6, 102b-2
- o. kim 13a-13, 13b-2, 14a-12, 15a-3, 16a-7, 17b-10, 12, 18b-10, 11, 29a-6, 64b-8, 9, 68a-3, 13, 70b-5, 72b-2, 3, 73a-11, 74b-9, 75a-12, 76b-8, 77b-3, 78a-6, 78b-6, 79a-2, 79b-6, 88b-7, 90a-1, 9, 90b-3, 92a-4, 102b-4, 103a-7, 12, 111b-8, 112a-1, 113b-4
- o.-dur 11b-8, 10, 17a-4, 13, 18b-13, 19a-1, 4, 10, 19b-1, 4, 7, 20a-3, 5, 21a-11, 21b-5, 6, 12, 22a-5, 8, 27b-10, 29a-3, 6, 41a-6, 41b-5, 42a-5, 43a-4, 6, 10, 43b-3, 7, 10, 44a-4, 44b-5(2), 45a-2, 3, 5, 7, 46b-10, 12, 13, 47a-3, 4, 47b-1, 3(2), 6(2), 8, 48a-3, 6, 49a-10(2), 11, 49b-2, 3, 7(2), 8, 11, 12, 50b-13, 51a-2, 54a-10, 12, 54b-4, 10, 55a-5, 12, 55b-6, 13, 56b-9, 57a-2, 12, 13, 57b-2, 10, 62a-4, 65a-1, 9, 66a-6, 68a-6, 8, 9, 10, 11, 68b-8, 11, 69a-2, 6, 9, 13, 69b-3, 71b-3, 5, 72a-1, 72b-1(2), 2, 3, 73a-7, 74b-7, 8, 76a-1, 80b-10, 81b-1, 2, 88a-6, 7, 92a-3(2), 93b-2, 5,

- 94b-6(2), 10, 11, 97a-3, 4, 97b-11, 12, 98b-2, 3, 7, 8(2), 103a-4, 5(2), 111b-7, 8, 113b-6, 7, 9(2), 10, 119b-11, 120a-1, 2, 9, 10, 11, 12, 122b-1, 2, 129b-6, 7, 8(2), 133a-11, 136b-1, 2, 137b-10, 138b-11, 142b-4, 5, 6, 8, 10, 12(2), 143a-1, 2, 146b-7, 153b-6, 158b-9(2),
3. bağlama edatı
o.-maya kim 76a-10
o.-masun kim 79b-11
- ol- 1. bulunmak, mevcut olmak
o.-a 51b-4
o.-duğı 34b-11
o.-ıcağ 46a-12, 52a-11, 12, 13, 70b-8, 10
o.mağdan 27a-2, 38b-11,
o.-maya 45a-7, 52a-10
o.-mayan 115a-10
o.-mazsa 91b-8
o.-sun 91b-8, 133b-6
o.-ur 21b-2, 12, 32b-4, 36b-1, 43a-10(2), 63b-4, 140a-10
o.-urısa 46a-13, 46b-2, 3, 84a-9, 84a-9, 110b-10
o.-an 9b-4
2. meydana gelmek, oluşmak
gerçekleşmek
o.-a 38b-12, 66a-7, 67b-1, 88a-7, 8(2), 88b-7, 96a-1, 11, 98b-9, 102a-2, 102a-3, 11, 102b-4, 103a-5, 109b-7, 113b-6, 140b-3
o.-ıcağ 45a-9, 10, 65a-11, 69b-6, 7, 71b-2, 4, 86a-8, 101a-3
o.-mağa 13b-12
o.-maklığın 51a-12
o.-maya 140b-12
kim 76a-10
o.-maz 92a-4, 145a-9, 146a-1
o.-ur 18b-3, 7, 21a-4, 23b-12, 33b-3, 4, 35b-7, 36a-6, 10, 36b-10, 11, 39b-9, 10, 13, 40a-2, 41a-7, 44b-8, 45a-8, 48b-5, 11, 51b-1, 3, 6, 54a-9, 58a-2, 3, 62b-1, 2, 3, 63b-4, 68a-4, 71b-11, 13, 72b-2, 3(2), 73a-11, 74b-8(2), 12, 75b-1, 76a-1, 2, 76b-9, 10, 77a-5, 77b-4, 78a-6, 78b-5, 6, 7, 79b-6, 81a-13, 81b-9, 82b-7, 8, 10, 11, 85a-3, 89b-13,
- 90a-1, 9, 12, 90b-3, 12, 92a-3(2), 4, 93a-3, 13, 94a-5(2), 94b-12, 95a-2, 97b-12, 98b-7, 8, 100a-12, 102b-12, 103a-12, 103b-7, 107b-2, 109a-9, 109b-2, 110a-10, 111b-8(2), 9, 112a-1, 13, 114b-13, 116b-8, 9, 117a-13, 120a-1, 2, 122b-2, 4, 123a-4, 5, 6, 7, 127a-8, 11(2), 127b-8, 129b-7(2), 8, 9, 132a-12(2), 133a-10, 11, 134b-9, 136b-2, 4, 141a-10, 142b-11, 12, 143a-3(2), 143b-10,
- o.-urısa 65a-6, 7, 12, 66b-2, 71a-7, 90b-11, 97b-13, 98b-4, 10, 12, 101a-3, 108b-9, 116a-10, 119a-10, 139a-5, 7, 140b-13, 142b-13,
- o.-sa 91a-9, 100a-13,
o.-sun 64a-13
o.-an 7a-8, 9b-4, 65a-5, 8, 68a-5, 8, 72a-10, 109b-3, 126b-7, 127a-5, 128b-3, 139a-12, 143a-12, 143b-9, 144a-12, 145a-6, 145b-2, 10, 12, 147b-13, 148b-3, 151a-1, 151b-3, 152a-2(2), 152b-2, 154b-6, 155b-2, 156a-6, 156b-5, 10, 157a-2, 5, 157b-6, 160a-3, 13
o.-anuñ 112a-6, 7
o.-anuñ 112a-6, 7
o.-duğı 34b-11
o.-madur 22a-5
3. olgunlaşmak, yetişmek, yenilecek hale gelmek
o.-miş 135b-5, 154a-6
o.-mişdur 154b-12
o.-mışı 155b-7
4. olmak(yardımcı fiil
I. isim ve isim gruplarından sonra
o. -a 4a-8, 18a-3, 22b-4, 27a-3, 36b-2, 38b-4, 5, 8, 10, 12, 13, 41b-3, 44b-8, 45a-1, 2, 3, 4(2), 7, 12, 45b-4, 5, 6, 8, 47a-10, 48a-2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 49b-11, 12, 50b-6, 51a-2, 5, 54a-11, 13, 54b-11, 57a-4(2), 5(2), 57a-12, 57b-2, 58a-10(2), 59a-6, 7, 59b-1, 61b-1, 8, 62a-5(2), 6(2), 64a-5, 65a-2,

- 3, 10, 11, 66a-8, 67a-8,
69b-2, 70a-7, 9, 10, 72a-7,
73a-10, 73b-3, 74a-9, 76b-2,
7, 13, 78a-13, 79a-2, 81a-6,
82a-11, 83a-13, 83b-12,
84a-3, 84b-9, 87a-9, 88b-6,
89a-5, 89b-1(2), 10, 91a-8,
9, 10, 92a-13, 92b-6, 93a-6,
7, 10, 94a-3, 94b-2, 95a-11,
95b-13, 96a-11, 96b-6, 13,
97a-4,5, 6 (2), 10, 97b-4,
98a-5, 99a-13, 99b-1,
100a-1, 13, 100b-8, 101a-5,
9(2), 10, 101b-11, 102a-4(2),
103a-11, 103b-3, 104b-5,
105a-3, 106a-1, 108b-6(2),
109b-5, 110a-3, 8, 111b-1,
4, 10, 112a-2, 6, 7, 11(2),
12, 112b-8, 113b-8, 114a-6,
115b-9, 116b-3, 6, 117a-
8,13, 117b-1, 5, 7, 13,
118b-6, 8, 12, 13,
119a-1(2), 119b-4, 120a-3,
121a-7, 122a-7, 124a-12,
13(2), 125a-10, 125b-10,
129a-3, 9, 130b-2,
133b-13, 135a-6, 136a-10,
136b-9, 137a-5, 137b-10,
138a-3, 4, 8, 10, 13,
139b-5, 13, 140b-1, 2, 9,
10, 141b-11, 13, 142a-4,
143b-8, 144b-10, 145a-10,
145b-9, 146b-2, 147a-7,
152b-2, 3, 153b-6, 8,
154a-6
- o.-an 8a-7, 10a-6, 11a-1, 2,
11b-13, 12a-7, 10, 13, 123,
15a-2, 19a-11, 19b-1, 12,
23b-13, 24b-9, 29b-4,
31a-13, 34a-3, 36a-9,
36b-13, 46b-7, 61a-9, 11,
66a-10, 68a-3, 69a-2,
69b-2, 71b-2, 13, 91b-13,
107a-8, 11, 107b-8, 118a-2,
120a-7, 8, 121a-12, 129b-3,
130a-6, 140b-3, 147a-12,
149a-13, 149b-4, 150b-2, 3,
152a-11 157b-2, 153a-13(2),
153b-5(2), 154a-7, 157b-2,
158b-8, 159a-10
- o.-anı 3a-4, 112b-13
- o.-anları 10a-10
- o.-asım 83b-9
- o.-a(y) dı 88a-1
- o.-dı 2a-8, 39a-8
- o.-duğı 34b-9, 71a-8, 106a-4
- o.-duğına 60b-11, 62b-12
- o.-duğından 19a-3, 48b-10
- o.-ıp 35b-12, 138b-1,
- o.-ıpdur 2b-9, 11, 14a-11, 19a-8,
25a-2, 3, 38a-7, 40b-9,
41a-6, 9, 42b-12, 43b-2,
6, 9, 13, 44a-2, 58b-10,
61a-10, 79b-8, 11,
134a-13
- o.-ıcağ 10b-11, 12a-3, 12b-6, 10,
52a-12, 13, 53a-6, 10,
53b-2, 5, 56b-5, 65a-3,
4(2), 5, 66a-12, 13,
67a-11, 68b-13, 69a-1,
4, 10, 11, 69b-9, 10,
74b-2, 82b-13, 86a-5,
97a-3, 104b-3, 105a-
106b-7, 107a-7, 111a-7,
113b-7, 10, 114b-9,
120a-1, 160a-4
- o.-ınca 157b-12
- o.-mağa 13b-11
- o.-mağın 27b-5, 36a-4
- o.-mağından 122b-4
- o.-mağ 2b-10, 15b-10, 141a-11,
o.-mağ gerek 65a-13, 141b-3,
o.-mamağ gerek 120a-5
- o.-mağdur 15b-10
- o.-mağlığın 51a-12;
- o.-masa 100a-13
- o.-maya 12a-4, 12b-11, 13a-3,
42a-9, 47a-8, 67b-1,
84b-11, 85a-11, 87a-3,
105b-2, 113a-1, 124b-1
- o.-mayınca 49b-5, 6, 125a-9,
- o.-maz 21b-7, 46b-13, 47a-2, 5,
49b-5, 6, 113b-9, 129b-5,
132a-10, 134b-8, 139a-9, 12
143a-5, 143b-13, 144b-2,
145b-5,
- o.-mazsa 52a-7, 86b-7
- o.-mazısa 123a-13
- o.-miş 61b-8, 77a-13, 77b-1,
133b-4
- o.-mişıdı 88a-1
- o.-mişdur 63a-11, 76a-6, 10,
138a-13, 138b-1
- o.-sa 70a-12, 13, 70b-1
- o.-sun 12a-3(2), 19b-6, 64a-13,
75b-12, 77b-12, 82a-11,
12, 91a-8, 97a-2, 100b-4,
105b-2(2), 138a-10, 143b-9
- o.-undi 59a-10
- o.-unmiş 59b-1, 84a-13
- o.-unur 59a-13, 68b-9, 69a-3
ınur 13b-7, 19a-11, 68b-12,
69a-7, 13, 69b-9

o.-madın 76a-4

o.-ur 11b-4, 8, 11, 12a- 6, 8, 11,
12b-1, 4, 13a-6, 12, 13,
13b-1, 8, 14a-1, 3, 8, 13,
14b-2, 8, 9(2), 11, 15b-7,
17a-5 , 9, 18a-11, 18b-13,
20a-4, 5, , 6, 8, 20b-5, 9,
12 , 21a-1, 3, 7 , 8, 9, 10,
21b-5, 26b-9, 27b-4, 5,
10, 28a-3, 5, 28b-10, 30a-4,
30b-10, 31a-7, 12, 31b-3,
6 , 8, 10, 32a-2, 32b-2, 11,
33a- 4, 9 ,12, 33b-1, 13,
34a-3, 6, 11(2) , 13, 34b-2,
35b-3, 36a-5, 13, 36b-1, 12,
37a-1, 38b-2,,39a-5, 9,
39b-12, 40a-7(2), 8, 43a-5,
44a-12, 44b-5, 6, 7, 45a-12,
46a-2, 13, 46b-1, 2, 3, 4,
10, 11, 12, 47a-1, 2, 3, 7,
9, 12, 47b-3, 4, 8, 9,
48b-3, 49b-7, 8, 52a-9,
12, 53a-7, 8,12, 53b-1, 3,
4, 6, 7, 54a-5, 7, 55a-12 ,
56a-1 , 56b-1, 5, 10,
57b-11, 12, 13, 58a-8, 9,
12, 13 , 58b-1, 10, 12,
13, 59a-1, 2, 5, 62a-2, 3,
63a-5, 65b-8, 11, 66a-10,
1, 67a-12 , 67b-10, 68a-2,
3, 13, 69b-12, 71a-7,
9, 10, 72b-1, 2, 5, 6,
7, 73a-12,13, 73b-1(2),
74a-10, 74b-10, 11(2) ,
75a-13, 75b-1(2), 76a-3,
77a-3, 7, 10, 77b-5, 78a-8,
78b-5, 8, 80b-10, 81a-1, 3,
4, 81b-3, 4, 13, 82b-12,
13, 83a-2, 3, 5, 6(2),
84b-5, 86a-2, 86b-3,
88b-8, 90a- 2, 3,10(2), 13,
103b-9, 90b-4(2), 12, 92b-2,
93a-3, 93b-1, 94a-6, 94b-13,
95a-1(2) , 5, 95b-1, 96a-2,
97a-7, 12(2), 13, 98a-9,
98b-3(2), 99a-4, 5, 7,
99b-4,7, 8, 100a-4, 5, 6,
102a-2(2), 103a-2, 103a-6,
105a-5(2) , 8(2), 9, 107a-5,
6, 107b-2, 3(2), 4, 6,
109a-8, 9, 13, 109b-1, 3,
4, 5, 110a-12, 110b-8(2),
112b- 1, 2, 113b-9,
117a-11(2), 12, 120a-2,
10(2), 11, 12, 120b- 1(2),
2, 3, 5, 121a-4, 9, 122a-3,
122bb-2 , 127b-9, 10, 11,

128b-7, 8, 129b-6, 132a-10,
133a-8(2), 133b-1, 134b-4,
5, 8, 136b-3, 137a-2, 5, 10,
11, 137b-4, 5, 139a- 6,
8(2), 9(2), 10, 11(2),
140a- 10, 11, 140b-3,
141a-9, 142a-2, 142b-4,
5, 7, 13, 143a-1,
5, 143b-2(2), 144a-1(2), 2,
13, 144b-2, 4, 145b-3, 6,
146a-4, 5, 6, 146b-7, 8(2),
9(2), 147b-8, 149a-10,
149b-1, 2(2), 150b-10,
151a-2, 153b-1, 3, 152a-11,
12, 152b-9, 10, 11,
153a-5, 8, 153b-3, 154a-1,
156a-6

o.-urisa 52a-3, 4, 5, 6, 52b-2,
65a-12, 66b-2, 69a-5,
72a-7, 91b-5, 98b-7,
101a-12, 111b-5,
119b-13, 120b-3, 122a-4,
123b-3, 140b-13, 151b-13

acı ol- 53b-3 , 73a-13, 90a-10,
144a-2

acla ol- 65b-12, 98b-3, 7

açuk ol- 48a-5, 7 /8

â'id ol- 17a-9

ağ gibi ol- 34a-11

ağşam ol- 74b-2,

ağ ol- 53b-1, 62a-5, 75b-1,
81a-4, 90a-13, 109b-5,
111a-1, 112b-1,
132a-10(2), 139a-11,

aklı berâkende ol- 76a-3

ala ol- 40a-7

‘âm ol- 70a-13, 81a-1,

âmihta ol- 76a-13, 76b-6,
124a-12, 141b-11

arınmış ol- 73b-13;

‘arız ol.- 8a-7, 12a-6, 68b-13,
69a-1, 91b-13,
101a-5, 109a-8, 13,
111b-5

artmakta ol- 45b-5

artuğ ol- 27a-3, 38b-4, 47a-10,
83a-2, 90a-10, 139a-8,
144b-2, 129b-6,
136b-3, 139a-8, 144b-2,
4, 146a-5, 156a-6

artuğ ‘uzv ol- 51a-12, 83a-2,
90a-10,

āsān ol- 36b-2, 38b- /10, 70a-5,
138a-13

aşağa ol- 146a-6

āşikārā ol- 94b-13, 118b-13

āşkārā ol- 21a-1, 33a-12, 33b-1,

83a-2
ayırılanmış ol 65a-2
az ol- 2a-8, 52a-12, 53a-12,
91a-10, 96a-2, 97a-12(2),
101a-10, 107b-3, 108b-6,
117a-2, 120a-1, 137a-2,
143a-5, 145b-6, 152b-11
‘azım ol- 72b-6, 76a-3, 143b-2,
145b-5
balgāmî ol- 78b-8
bārid-raṭb ol- 159a-10
başlamış ol- 45b-8
başlamışdur ol- 138a-10
baṭī l ol- 37a-1
bıtnal ol- 129b-5
bedel-i māyeteḥallel ol- 18a-3
beden ol- 12a-3
bedenî ol- 49b-12
belürmüş ol- 45b-4, 51a-5, 61b-1
beñzer ol- 59a-5
berk ol- 70a-8
ıraḡ ol- 48a-4
bir kararında durmuş ol- 45b-6
bişmiş ol- 76b-13, 81a-6, 138a-4
bölük ol- 26b-9
budak ol- 32b-2, 11,
budak budak ol- 31a-12, 35b-12,
bulanuḡ ol- 107b-3
büyük ol- 113b-7, 127b-9
cārī ol- 17a-5,
cem‘ ol- 86b-3, 128b-7
cezb itmek ol- 71a-7, 9
cezb ol- 71a-10, 83a-13
çetiñ ol- 138a-13
çiğ ol- 53b-1
çok ol- 52a-13, 53a-7, 65a-3,
83a-6, 117b-7, 120a-2,
121a-9, 140a-10, 153b-6
çökmiş ol- 62a-5
çukur ol- 105a-9
daḥil ol 12a-10;12b-3
datlu ol-119b-4
def‘ ol- 93a-10, 101a-12,
138a-8, 152b-2
degmiş ol- 102a-4
dibine çökmiş ol- 62a-5
dimek. ol- 77a-3
dikrek ol- 38b-13, 52a-9
dirilmiş ol- 48a-7
dögülmiş ol- 118b-8
düşmüş ol- 58a-10
edviye-i ıstimalile ol- 68a-2, 3
eglenmiş ol- 97a-5
egri ol- 45a-2
ekşi ol- 74b-11
el mu‘alecesiyile ol- 68a-3, 13
ezmiş ol- 124a-13

fāsī d ol- 45a-7
fāyide itmez ol- 127b-11, 133b-1
fāyidelü ol- 110b-8
ferrüc ol- 146b-2
fesād ol- 99a-5
ğa‘ib ol- 19a-2 /3
ğālib ol.- 14a-11, 20b-5, 9, 12,
21a-3, 7, 8, 9, 10,
44b-8, 53a-6, 10, 53b-2,
5, 4, 7, 79b-8, 11,
94b-13, 99b-4, 7,
100a-6, 120a-10(2), 11,
12, 120b-1(2), 3,
122b-2, 136a-10, 138b-1,
140b-9
ğālib olmuş ol- 101a-9
ğālīz ol- 53b-1, 7, 82a-11, 109b-4,
110a-12, 133a-8, 134b-5,
136a-10, 140b-9, 143b-2,
154a-7,
ğamğīn ol- 77a-10
geñizrek ol- 95a-1
geñşek ol- 70a-7, 139a-10
gerek ol- 104b-2 , 114b-9,
gerekse ol- 64a-13
ğıdā ol- 15b-6
ğızā ol- 76b-7, 129b-3, 149b-1
ğızāsı ol- 74a-9, 77b-12, 78a-13,
79a-1, 84a-3, 87a-9,
88b-6, 89a-4, 89b-1, 9,
91a-7, 92a-13, 92b-5,
93a-7, 94a-3, 94b-2,
95a-11, 95b-13, 96a-11,
96b-13, 97a-10,
100a-1, 100b-8,
101b-11, 103a-11,
103b-2, 104b-5,
105a-2, 106a-1, 110a-7,
111b-4, 112a-6, 7,
116b-2, 6, 121a-7,
129a-32, 136b-8,
138a-2, 140b-9, 143b-8,
9, 145a-10, 145b-9 ,
146b-1, 147a-6
giç ol- 57a-4, 5, 74b-10, 75b-1,
78a-8, 97a-7, 146a-4,
149a-10, 153a-5,
giñ ol- 45a-4
giñilmiş ol-120a-3
giñşek ol- 52a-12
gök ol- 67b-1
gök daḥı ol- 40a-7
göynük ol- 152a-11
ḥādis ol- 11b-8
ḥaḡāret ol- 2b-1
ḥālī ol- 143b-13
ḥall ol-97b-4, 124a-12,

- ḥām ol- 81a-3 /4
 ḥānik ol-138a-13 /138b-1
 ḥarāb ol- 67a-12, 107b-2
 ḥarāret ol-51a-2
 ḥarāretlü ol- 95b-1, 12a-11
 hareketsüz ol- 67a-11
 ḥāriç ol- 12a-7,13;
 ḥāşıl ol- 10a-10, 12a-8, 11, 12b-1,
 4, 6, 10, 15a-2, 20a-8,
 45a-12, 49b-7, 8, 65b-8,
 11, 66a-10, 71a-8,
 74a-10, 86a-2 , 92b-2 ,
 122a-7, 149a-13, 149b-2,
 4, 150b-2, 3, 152a-11,
 12, 152b-9, 10, 153a-8,
 13(2), 153b-3, 5(2)
 ḥassās ol- 41b-3
 ḥaste ol- 69b-2
 ḥazm ol- 125a-9, 130a-6, 147b-8,
 150b-10, 151a-2, 153b-1
 helāk ol- 42a-9
 her ḳanḳısına ol- 123b-13
 ḥorluḳ ol- 2b-11
 ḥoros ol- 77a-13
 ḥoş ol- 13a-13, 65a-10, 146b-8
 ḥurri ol- 64a-5
 ırāḳ ol- 48a-2
 islanmış ol- 124b-1, 137a-5,
 ıssı ol- 46b-1, 2, 69a-4, 72b-1,
 5, 85a-11, 112a-2,
 113a -1, 120b-4 , 129a-9,
 134b-5, 139a-6, 140a-11
 idrāk ol- 19b-1
 ifrātıla ol- 52b-2, 65a-11, 66a-13,
 66b-2, 107a-7
 iḥtiyārıla ol. 38b-1377a-10,
 148a-12,
 ı̄ ilāç ol-84b-11, 87a-3, 105b-2,
 ı̄ illet ol- 107a-5, 157b-2
 ilmeşek ol- 101a-9
 inlü ol- 57a-12, 75b-1 /2
 irādi ol- 39a-8
 iri ol- 137b-4
 irişmiş ol- 102a-4
 ishāl ol- 89b-1, 123a-13,
 144b-10
 istiḥrāc ol- 69a-3,7,10,13;
 isti^c māl ol- 10a-6, 147a-12,
 151b-13
 isti^c mālile ol - 68a-3
 it ol- 77b-1
 i^c tibār ol- 59a-13
 i^c tidāl ol- 125a-10
 it şuyı ol- 96a-11
 ḳabiḥ ol- 117a-13
 ḳābz ol- 111b-10, 112a-2
 ḳadarınca ol- 140b-1, 1 /2
 ḳāim ol- 38b-13
 ḳalın ol- 107a-6
 ḳalıñ ol- 84b-9
 ḳan ol - 13b-11, 143a-1
 ḳapa ol- 70a-6
 ḳara ol- 40a-7, 90b-4, 120b-5,
 110a-2, 137b-10
 ḳaramturaḳ ol- 39a-9, 74b-9 /10,
 90b-4
 ḳarure ol- 75a-1
 ḳaşır ol- 50b-5/6
 ḳaṭı ol- 38b-2, 65a-4, 69b-9,
 76a-9 /10 , 82b-12, 83a-2,
 88b-8, 90b-12, 97a-6,
 139a-8, 141a-9,
 143a-5, 145b-5,
 ḳavrılmış ol- 96a-11
 ḳaynamış ol- 98a-5, 99b-1
 kekre ol- 14a-8, 153b-8
 kem ol- 108b-6
 ḳısa ol- 54a-13,120b-3,142b-4
 ḳısacuḳ ol 56a-1
 ḳısm ol- 27b-10, 28a-3, 5,
 28b-10 , 30b-10, 31a-7,
 31b-3, 6, 8, 10, 32a-2,
 11, 33a-4, 9, 33b-13,
 34a-3, 6, 35b-3, 47b-8,
 ḳış ol- 105b-2
 ḳıpkızıl ol- 133b-4
 ḳırmızı ol- 137b-10
 ḳızıl ol- 13a-12, 53b-7, 77b-4,
 90a-2,93a-4, 95b- 2,
 111a-7, 139a-5, 143b-2
 ḳiçi ol- 58a-8, 99a-7, 146a-4
 ḳiçirek ol- 27b-5;
 kil ol- 65a-10
 ḳorḳak ol- 77a-10
 ḳoyı ol- 114b-4, 141a-4
 ḳoyı kızıl ol- 109b-4
 köpük ol- 14b-8
 kör ol- 113b-9(2), 10
 ḳuru ol- 90b-4, 121a-4, 128b-8,
 134b-4
 ḳuvā-i ā^c id ol- 17a-9
 ḳuvvetlü ol- 69a-10, 100b-4,
 106b-7, 110b-8,
 117b-5, 128b-9
 latif ol- 62a-6 , 70b-1,
 lāzım ol 54a-5,93b-1
 māddelü ol- 142b-7
 māddesüz ol- 142b-7
 maddi ol- 44b-5
 maḥsūs ol- 47a-8
 maḥşüş ol- 23b-13, 29b-4, 107a-8,
 11, 107b-4,8
 ma^c lüm ol 47a-7, 9, 12, 54a-7,
 103a-2

- mecālî ol- 134b-8
 meflûc ol- 80b-10
 men^c ol- 86b-7
 mensûb ol- 2b-11, 10b-13, 11a-2,
 66a-10, 120a-7, 8,
 merhem gibi ol- 115b-9, 139b-5,
 13
 meşğûl ol 83b-9, 141b-3
 mevcud ol- 11b-13
 mevzî 'nda ol- 51b-4
 meyam ol- 12a-3
 mizâc ol- 12a-4, 12b-11, 13a-3
 mizâcınca ol- 65a-11
 mor ol- 137b-10
 mu^cîn ol- 4a-8
 muḥalif ol- 36b-13
 muḥkem ol- 38b-5, 76a- 4, 6,
 134a-13
 muḥtelif ol- 36a-4, 5, 36b-12,
 46a-2, 57b-11, 12,
 58a-13, 144a-1,
 146b-7, 8, 9,
 mulecesiyile ol- 68a-3, 13
 muşaffâ ol- 142a-4
 mu^ctâd ol- 71b-2
 mu^ctedil ol- 65a-4, 13, 158b-8,
 muttaşıl ol.- 11a-1, 2, 24b-9,
 62a-6,
 muzırr ol- 118a-2
 müfid ol- 110a-3, 112b-8, 117a-8,
 121a-12, 137a-10, 11,
 152b-3
 mülâyim ol- 69a-2
 mülâzim ol- 30a-4
 mümtezic ol.- 11b-3/4;
 mün^caqid ol- 63a-5
 münasib ol- 149b-2
 münce mid ol- 133a-8
 münfa^cil ol.- 52a-3, 4, 5, 6, 7
 münşarif ol- 48b-10, 60b-11
 mürtefi^c ol- 73a-12, 77a-7
 müsâvî ol- 56b-5
 müsekkin ol- 66a-8;
 müstaḥîl ol.- 13a-6
 müstaḥırr ol- 34b-9
 müstaḫîm ol- 44a-12, 56b-5,
 müstevlî ol- 2b-9, 53b-6, 61a-10,
 81b-3, 4, 100a-4
 müşkil ol- 95a-1
 müteallik ol- 62a-2/3
 müteddi ol- 18b-13
 müte^ceşsir ol- 83a-5
 mütefâvit ol- 146a-4
 müteferriḳ ol-27b-4, 34b-2
 müteğayyir ol- 46b-10, 12, 47a-1,
 3, 5, 97a-13
 müteğazzî ol- 43a-5
 müteḥarrık ol- 36a-9, 38b-8, 39a-5,
 59a-1,
 mütekeddir ol- 77a-9
 mütekeyyif ol- 44b-7
 mütemeyyiz ol- 62a-2
 müteşâvî ol.- 11b-11, 56b-10;
 müteşebbih ol- 46b-11, 13,
 47a-2(2)
 mütevaḳḳı' ol- 58b-13, 59a-2,
 mütevassit ol- 70a-10
 mütevâtir ol.- 58a-8/9
 müteveccih ol- 66a-12
 müteveccih olmuş ol- 61b-8
 mütevellid ol.- 13b-8, 14b-2,
 47b-3, 4, 9,
 müyesser ol- 112b-13
 müzmin ol 84b-9
 nâ-bî nâ ol- 88a-1
 nâdir ol- 95a-5
 nâḥoş ol- 149b-2
 naşib ol- 3a-4
 neffâḥ ol-117b-13
 nefşânî ol.- 49b-11
 nerm ol- 65a-12
 nesne ol- 14b-11
 od gibi ol- 100a-13
 ot ol- 142a-2
 otlarıla ol-160a-4
 pekmez ol- 99a-13
 perveriş ol- 48a-5
 peydâ ol- 98a-9
 raḳîḳ ol- 99b-8, 100a-5,
 133b-13, 140b-10
 raḥb ol- 46b-4
 re^c'is ol- 70a-12
 rengin ol- 99b-8
 revân ol 90a-13, 91a-9,
 103b-9, 114a-6
 rıfḳıla ol-65a-5
 rufadan ol-118b-6
 rufdan yumurda ol- 73a-10
 sâde ol- 44b-6
 şâdır ol- 18a-11, 19b-12, 72a-7(2)
 şafrâvî ol- 102a-2
 sakin ol- 93a-6
 şalib ol- 58a-12
 şaru ol- 82a-12, 109b-3, 5, 120b-5
 şavuk ol- 46a-13, 46b-3, 48b-3,
 61a-9, 10/11, 69a-5,
 72b-2, 5, 105a-5(2)
 111b-10, 112a-2,
 117b-13, 139a-9, 11
 şavumış ol- 97a-4, 154a-6
 sevdâ-i gayri tabi^cî ol- 14a-13
 sevdâvî ol- 78b-5
 seyelân ol-15b-10
 şifl ol- 14b-9, 15b-10

- sızusu ol- 139a-9, 12
sinmiş ol- 65a-3
şulu ol- 128b-8, 134b-4, 135a-6
süd ol- 119a-1
süst ol- 58b-10, 12, 112b-2,
117a-11,
şiş ol- 102a-2, 106a-4, 107b-6
ta^ç alluğ ol- 19a-11
ta^ç amı ol- 118b-13
taḥkīkīle ol- 19b-6
taḥlīl ol- 15b-10
tamām ol- 20a-4, 5, 6, 21b-5, 7,
39b-12, 55a-12, 69b-12,
tamar ol- 32a-11, 33b-13
tar ol- 27b-5, 45a-4, 90b-12,
93a-3, 94a-6, 112a-11,
122b-4
taşra ol- 145b-3
tatlı ol- 13a-13, 14a-1, 48a-3,
53a-8, 65a-10, 72b-7,
90a-3, 137b-5, 154a-1,
teğāyür ol- 13b-1, 63a-11, 134b-8
tekebbür ol- 117b-1
te^ʿlif ol- 25a-3
tenāvül ol- 59b-1
tendürüst ol- 48a-3
terkīb ol- 19a-7, 25a-1, 38a-7,
40b-9, 41a-6, 9, 42b-12,
43b-2, 6, 9, 13, 44a-2
terkibi ol- 141b-13
tışra ol- 113b-8, 142b-13, 144a-13,
145b-13,
til til ol- 34a-11
tīz ol- 57a-4, 5, 73b-1, 77b-5,
119b-13, 144a-1
toğrı ol- 45a-3
toḡınur gibi ol- 58b-1,
toḡla ol- 65b-12
tölu ol- 57b-13, 67b-10, 137b-4
tölurağ ol- 75b-1
tökülür ol- 112a-12
tuḡme ol- 141a-11
tuzı ol- 118b-12
tuzlu ol- 14a-3, 64a-5
ulaşmış ol- 59a-6
ulu ol- 36a-13
uybilmez ol- 81a-3
uyḡucuğ ol- 75a-13
uyuz ol- 62b-12
uzun ol- 54a-10/11, 57a-12,
120b-2, 142b-5
^çuzv ol- 12a-3
vakt ol- 109b-6
vārid ol- 46b-7
yābis ol- 103a-6
yağlı ol- 64a-3, 135a-5
yakın ol- 31a-13, 71b-13,
yaklaşmış ol- 58a-10
yapışıcak ol- 91b-5
yara ol- 140b-3, 13
yaramaz ol- 99a-4
yassı ol- 84b-5
yaşıl ol- 74b-11, 78a-8, 137b-10
yavlağ ol- 100a-4
yaz ol- 105b-2
yig ol- 83b-12, 130b-2
yılmeşük ol- 134b-5
yincilmiş ol- 76b-2, 125b-10
yiti ol- 120b-4 /5
yiyni ol- 86a-5,
yoğun ol- 59a-7, 127b-10
yumşak ol- 97a-6, 105a-8
yumılmaz ol- 81b-13
yüce ol- 54b-11, 57a-12, 57b-2,
83a-6
yükülü ol- 122a-3, 4
za^ç if ol- 58b-10, 69a-11, 69b-10,
88a-1, 97a-3, 109a-9,
109b-1, 116b-1, 117a-11,
138a-10
zannile ol- 19b-6
zarüret ol- 67a-8
zāyil ol- 10b-11, 49b-5(2), 6(2),
82b-13(2), 100a-13,
zişt ol- 140b-12
olın- olunmak (krş. olun-)
o.-dı 59a-10
o.-miş 59b-1
o.-ur 13b-7, 19a-11, 59b-1,
68b-9, 12, 69a-7, 10, 13,
69b-9
idrāk ol- 19a-11
istiḡrāc ol- 68b-9, 12,
69a-7, 10,
13, 69b-9,
i^ç tibār ol- 59a-13
tamām ol- 157b-12
tecrübe ol- 84a-13
tenāvül ol- 59b-1
terkīb ol- 13b-7
zıkr ol- 59a-10
olma yaratılma, vücut bulma
o.-dur (başı o.) 22a-5
olu olmuş, yetişmiş
o.-dur 155a-4
olun- olunmak (bkz. olın)
o.-miş 84a-13, 59b-1
o.-ur 59a-13, 68b-9, 69a-3
istiḡrāc ol- 68b-9, 69a-3

- i' tibār ol- 59a-13
 tecribe ol- 84a-13
 tenāvül ol- 59b-1
- omuz omuz, kolların gövdeye
 bağlandığı bölüm
 o. bendükçesi 37a-8
 üsti 32a-5, 12
 üstü 31b-8, 32a-10
 (iki o. başındağı) 22b-7
 o.-da 34b-6, 37b-11
 o.-ıla 37a-9
 o.-larda 34b-2
 o.-uñ çukuru 24a-6
- on on
 o. 24b-6(2), 28b-13, 38a-4, 48b-5,
 54a-6, 73a-8, 113a-9, 114a-11,
 114b-1, 2, 11, 13, 115a-8, 11,
 125b-12, 126a-8, 10, 135b-2,
 137a-7, 142a-3, 145a-12
 faşl 6b-8, 9a-2, 10a-7
 maķālet 4b-12
 (iki yüz o.) 142a-8
 o. altı. 24a-2(2)
 o. biş 73a-2, 73b-4, 91a-4,
 91b-3, 96a-10,
 100b-3, 103a-8, 13,
 104a-8, 108a-4, 135a-9
 pare 22b-10, 23b-5,
 24a-11
 o. bir faşl 5a-13
 o. dört 23b-13, 24b-2, 6,
 37b-11, 142a-4
 faşl 7a-8
 o. iki 27a-9, 28b-4, 29a-1,
 30a-5, 37b-5, 41b-10,
 91b-3, 109a-2,
 124b-11, 125a-1,
 141b-8, 12, 144b-1, 4,
 145a-13,
 faşıl 9b-4
 o.-si 24b-11, 25a-10
 o.-şer 37b-5
 o. sekiz faşl 8a-7, 125a-1
 o. sekizinci faşl 8b-12, 109a-6
 o. toķuz 37b-13
 o. üç 38a-3
 o.-er 37b-13
 o.-uncı faşl 5b-11, 7a-6, 7b-5,
 8b-4, 9b-1, 10a-2,
 10b-5, 42b-9,
 71b-9, 82b-3, 5,
 84a-5, 84b-2,
 85b-11, 86b-1,
 87a-5, 98a-13,
 98a-13, 127b-7,
 140a-8, 159b-5
- maķāle 10a-6, 147a-11,
 13, 148b-7,
 149b-3, 150a-2,
 153a-9, 156a-7,
 157b-8, 158b-6,
 159a-2, 159b-5
 cins 56b-12
 o.-sı 68b-7
 o. altıncı faşl 8b-10, 105a-3
 o. birinci faşl 5b-12, 7b-13, 8b-5,
 10a-3, 43a-12,
 88a-5, 99a-3,
 141a-7
 o. bişinci faşl 8b-9, 104a-4
 o. dördüncü faşl 8a-4, 8b-8,
 90b-8, 103b-3
 o. ikinci faşl 8a-1, 8b-6, 10a-4,
 89a-8, 101b-12,
 142a-12
 o. sekizinci faşl 8b-12, 109a-6
 o. üçüncü faşl 8a-2, 8b-7,
 89b-11, 103a-3
 o. yidinci faşl 8b-11, 107a-4
 onar direm 126b-10
- on- ovmak, masaj yaptırmak
 o.-alar 160a-9
- oñıl- onulmak, iyileşmek, yarası
 kapanmak
 o.-a 140b-2
- oñurğa bel kemiğı, omurga,
 kafatasından kuyruk
 sokumuna kadar kemiklerin
 bütünü (krş. oñurğa, oñurğa)
 [columna vertebralis]
 o. boğunları 22b-13
 sünüklri 22a-9
 o.-dağı 24b-10
 o.-nuñ boğunları 27a-9, 28b-4
 o.-ya ulaşuķ 24b-4
- orta 1. ara, orta
 o. (balduruñ o. yiri) 33a-9
 (gögüzüñ o. yiri) 42a-10
 (parmağın o. yiri) 32b-4
 (terķüvanuñ o. yiri) 31b-6
 o.-dan yaña 29a-4
 o.-sına (başuñ o.) 27b-10
 (perdenüñ o.) 28a-9
 o.-sında 2b-9, 14b-6, 20a-1,
 24b-13, 25a-9, 33b-4,
 49b-2, 3, 54a-5, 54b-1,
 55a-8, 55b-1, 9, 56a-4,
 5, 57b-3, 61b-5, 11,

- 64a-8, 69b-1, 80b-1,
82b-12, 102b-11, 132a-9
(başıla çeñenüñ o.) 23b-8
(‘illetüñ o) 129b-1
(nabzuñ o.) 54b-7, 55a-1
(talağ o.) 109a-13
o.-sındadur 43a-3, 43b-7, 44a-3
döş süñüklerinüñ o.
(41b-2)
o.-sındağı (hareketüñ o.) 55b-13
(em’ā o.) 30a-12
(eyegüler o.) 28b-11
o.-sından biter 28a-11, 28b-9
çıkar 28b-6
o.-sınuñ (gün o. ıssılığı) 66b-11
2. iki şeyi birbirinden ayıran fark
o.-sında (irkekile dişi o.) 21a-11
- oruç A. oruç, boş bağırsak
[jejunum] (bkz. şāim)
o. 41b-9
- Osman Osmanlı devletini kuran sultan
O. şahānşāhlar 3a-9
- ot kokulu tohumlar, baharat
o. 123b-13, 126b-6, 131a-1,
157b-8
(aşa giren o.) 10b-1
(güyegi o.) 152a-1, 157b-13
o.-da 106a-2
o.-dan 101a-12, 101b-3
o.-ı 121a-10, 131a-13
baldur o. 110b-12
çörek o. 101b-9
ıssı o. 113b-12
kukulı o. 117b-7
turağ o.) 128a-8
türk o. 151a-13
o.-ını (çöregüñ karaca o.) 82b-1
o.-ınuñ (kene o. içi) 127a-4
(kene o. yağı) 81b-6,
103a-9,
120b-10
(turağ o. toğmı) 109a-2
o.-ıyıla (noğūd o.) 134a-7
o.-lar 110b-9, 111b-6, 117b-6
160a-4
ıssı o. 134b-10
kabardıcı o. 80a-11
o.-lardan 100b-5
(yiti o.) 113b-13
o.-ları 73b-4, 76b-3, 79a-11,
81a-7, 85a-6, 91a-4,
100b-7, 106b-10,
108b-7, 111b-1, 114a-12,
114b-2, 115b-1, 117a-3,
121a-12, 121b-2, 131b-8,
132a-4, 138b-4, 142a-7,
144a-10
(başuñ o.) 129a-4
dögülmüş o. 132a-6
o.-larla 76a-11, 101b-2, 109b-9
(ıssı o.) 112a-7
o.-unı (mercimek o.) 139b-6
- ot ilaç
o. 47a-6, 70a-7, 70b-1, 135b-5
katı o. 70a-7, 9
kuvvetlü o. 142a-2
muğabbız o. 102b-10
mutağ ot 70a-11
mutavassıt o. 70a-11
mu‘tedil o. 71a-2, 4
muvafık o. 69b-10
müshil o. 99a-9
öldürücü o. 109a-11
yiti ot 114b-6
ol- 142a-2
o.-dan 93b-13, 96a-9
müshil o. 101a-3
o.-dur 106b-8
o.-ı 69b-4, 6, 7, 71a-5, 78b-10,
79a-7, 88a-13, 87a-11,
95b-10, 115b-4
o.-ıla 73b-2
(ıssı o.) 68b-11
(savuğ o.) 68b-10
o.-lar 72a-3, 82a-4, 85a-9,
139b-9,
(def’ iden o.) 72a-13
(dutıcı o.) 68a-7
(ıssı o.) 134b-10
ishal idecek o. 140a-5
(it bitüren o.) 68a-10
(kan dutıcı o.) 68a-11
(kusturıcı o.) 71b-11
(kusturma o.) 68a-6
(müsehhil o.) 68a-11
(öldürücü o.) 155b-11
o.-larla (ağsurdacı o.) 82a-3
(ıssı o.) 84b-7
yiti o. 88a-10
o.-uñ 69a-6
isti‘mali 69a-8, 69b-2
mevzi‘ 71a-5
muvafıkrağı 69b-8
- ot ot bitkisi, yeşillik
o.-da yüri- 106a-2
- oğruş- şişi inmek, çekilmek
o.-a 83b-7

		Ö-
otur-	oturmak o.-mağ 65b-13 o.-mağdan 66b-11, 102a-3, 143a-2 o.-mağ gerek 102a-8, 9, 121a-5, 147a-4	öd öd (krş.şafra) ö. 43a-5 rengi 59b-8 zağmı 51b-10 ö.-i 5b-11, 42b-10 (kirpi ö.) 86b-11 ö.-inden (ayu ö.) 122a-3 (ğurduñ ö.) 121b-13 (tavşan ö.) 122a-1
otuz	otuz sayısı o. dâne 73b-4(2), 91a-2, 3 direm 73b-8, 87b-7, 91b-4, 92a-10, 101b-6, 104a-11, 104b-9, 108b-7, 110b-5, 132a-3 pare 23a-1, 24b-11 ol o. süñük 24a-3 o.-ı 24a-3(2), 25a-5 o.-altı 20b-8 o.-iki 37b-10 pare 22b-11, 24a-1 saçanağ 37b-10 o.-sekiz direm 114a-10 o.-toğuz pare 22b-13 pare süñük 24b-1 o.-uñ biri 25a-5	ög akciğer, göğüs (İst.), akıl(kst) ö.-i git 138b-1
ov-	1. okşamak, bir şeyin üzerinde “basa basa” el gezdirmek, masaj yapmak (bkz. o-) o.-ar 112b-4 o.-alar 160a-9 o.-asın 109b-12, 129a-11, 135a-1, 9, 135b-2, 11, 136a-9, 137a-7, o.-uñ 65a-3 o.-mak gerek 92a-7, 92b-8	öğü- midesi bulanmak, kusmak (Af. Is. Dz. Ay.) ö.-mekden 71b-12 ö.-megi 72a-3, 151a-2, 158a-3
ovdur-	el ile masaj yapmak, o.-asın büreyile o- 134a-8 ğatun kişinüñ südiyle o- 134a-9	ökçe ayağın topuğa doğru olan sert ve çıkıntılı bölümü [talus] ö. 25a-8 altı 25a-7 ö.-de 25a-7 ö.-yile 25a-8
oyna-	1. hareket etmek, kalbi çarpmak o.-mağın (yürek o.) 8a-12 o.-mağını (yürek o.) 95a-12 o.-r (yürek o.) 99a-6 2. eğlenmek veya vakit geçirmek amacıyla bir şeyle uğraşmak o.-mağ (çevgân o.) 64b-13	ökse ökse otugillerden bitkilerin saplarından çıkartılan yapışkan macun [viscum] (bkz. dıbk) ö.-yi 115a-2
		ök[g]sürük öksürük, solunum organlarının kasmasıyla ciğerlerdeki havanın gürültülü bir şekilde çıkması ö. 92a-2, 12, 92b-1, 94b-9,10 (balğamdan olan ö.) 148b-3 ö.-e 149b-9, 150b-6, 151b-11, 152a-8, 153b-2, 156a-1, 160a-7 ö.-i 8a-8, 92a-2 (şavuğdan olan ö.) 148a-13
		öküz (bkz. öküz cāvı)
		öl- ölmek ö.-ür 94b-12 ö.-medin 95a-4 ö.-mek 80b-1 ö.-miş san- 79b-4

öl- erimek, çalkalanarak karıştırılmak
ö.-miş sindik 135b-6, 136a-1

öldür- öldürmek
ö.-üci 109a-11, 155b-11

ölü ölü
ö. yüzi 99a-8
ö.-dür 80b-2, 5

ölüm ölme hali
ö.-den 77a-12
ö.-i ḥastenüñ ö. 58a-10

ömr A. ömür, hayat, yaşayış
ö.-üñ āḥiri 21a-1/2

öñ ön
ö. dişler 23b-12
ö.-din yaña 29a-5

öñdin önce, ilkönce, önceden
ö. 72a-1, 97b-12, 13, 128a-7

ördek ördek
ö. beynisi 118b-10
yağı 115a-8, 121a-6, 141b-4

ört- örtmek, gizlemek, görünmez kılmak
ö.-eler 4a-12
ö.-er 84b-6

örümcek örümcek
ö. evi 40a-11

öt- ötmek
ö.-er 77a-13, 105a-7

ötrü dolayı, sebebiyle
ö. 2b-1, 16a-10, 11, 12, 16b-4,
17b-10(2), 11, 12, 18a-1, 6,
23b-7, 45b-13, 46a-2, 58b-7

ötrüci turunc kabının renginde, (ötrük
ishal)
ö.-dür 59b-6

öyken akciğer [pulme, poumon] (rie)
ö. 17a-6, 34b-11, 42a-1, 70a-7,
71a-1, 4, 93a-2, 13, 94b-6
ö.-de 26b-11, 33b-9, 153b-11
ö.-den 42b-5
ö.-e 42b-4(2), 93a-2, 150b-6,
159a-12
ö.-i 5b-10, 42a-1, 151b-7,
153b-1, 156a-2, 3
ö.-üñ ḥissi 42a-4

menfa'ati 42a-5

öykencük akciğer iltihabı, yangısı
(bkz. zātü'r-rie)
ö.-i 8a-9, 93a-1

P-

Pādiṣāḥ F. padişah, büyük hükümdar
sultan
p.-lerinüñ (zamāne p.) 3a-9

pālūde F. nişasta, tahıl tanelerinden
ve bazı baklagillerden
çıkarılan un
p. 77b-13
p.-sı 75a-12

pambuk F. pamuk
p. 80b-1
p.-ıla 85b-8

pāpatya papatya, birleşikgillerden
ilaç yapımında da kullanılan
otsu bitki
[matricaria chamomilla]
(bkz. bābūnac)

p. 76b-1

pāre F. parça, cüz, bölüm
p. 23b-1
(altı p.) 22b-9, 23a-3, 13,
24b-9
(altmış) p. 22b-12(2);
25a-4
(bir p.) 121b-11
(birer) p. 22b-9
(dört) p. 22b-11, 24a-1
(iki) p. 22b-5,
23b-10(2),
24b-12
(iki yüz kırk altı)
p. 23a-2
(iki yüz kırk sekiz)
p. 22b-8
(on biş p.) 22b-10,
(on dört) p. 23b-13
(otuz p.) 23a-2, 24b-11
(otuz iki p.) 22b-11
(otuz tokuz p.) 22b-13,
24b-1
(üç p.süñük p.) 23b-9,
24a-12

- 25a-3, 9
(üçer) p. 25a-10
- p.-dür
(onbiş p.) 23b-5
(otuzikip.) 24a-1
- p.-ler 62b-5
p.-leridür uyuşmuş kan p. 63a-11
p.-lerine 63a-6,
p.-si (demür p.)80a-5
(altı) p. 23b-8
(bir) p. 23a-5, 8, 10, 24a-4
(dört p.) 24a-11
(her bir p.) 23b-1
(iki p.) 23b-9,10,
12, 24a-8
(onbiş p. 24a-12
(sekiz p.) 24a-10
- pārisī F. farsça, fars dili
p.-dür 2b-13
- pārisīce F. farsça, fars dili
p. 84b-6
- pāzişāh F. padişah, kral
p. (1- a^c zam) 4a-8
p.-larının mih-teri 3a-9
- pāzūk F. ıspanakgillerden bitki ve
bunun etli kısmı
p. 130b-9, 134a-7, 151a-2
- perākende F. dağınık, darmadağın
aklı perākende ol- 76a-3
- perde F. perde, vücudu örten zar
tabakası
(bkz. hicāb)
p. 39b-5, 6
içi 94a-5
p.-de 26b-13, 26a-1
31a-3, 94a-5
p.-den 40b-11
(katı p.) 42a-13,
p.-dür 26a-5
p.-leri 31b-12
(karın p.) 33a-2
p.-lerine
(bögregün şaruklarına ve p.) 32b-8
(bögregün tecviflerine ve p.)
32b-11
p.-nün (p. ortası) 28a-9
p.-si (gögüzün p.) 41a-4
p.-sin (gögüzün p.) 5b-9, 41a-3,
p.-sinde 42b-13
(dimaguñ p.) 76a-1
- p.-sine (gögüzün p.) 35a-2
(karınuñ iç p.) 30a-13
p.-sinün 42a-5
gögüz p 43a-3
p.-siyle kızıl üñük p. 40b-12
p.-ye 31a-2
iki bölen p. 31a-5
- perhiz F. perhiz, diyet, rejim
p. it- 84a-2, 128b-13, 131b-1,
itdür- 127b-1, 128a-5, 130a-8,
134a-5, 140b-7,
p.-i (mālī hülyālī kişinün p.)
127b-1
134a-5
riyāzet it- 125a-10, 130a-10**
- perverde F. meyve ve sebzelerin
özünden elde edilen
yiyecek, üzüm
şirasından yapılan
bir çeşit tatlı
p. (kābilī p.) 159b-13
(zencebīl p.) 159b-12
p.-leri 10b-5, 159b-5
p.-si 118b-3, 160a-2
(çam sakızınıñ p.) 132b-11
(turunç p.) 160a-3
- perveriş F. besleyiş, besleme,
beslenme
p. 48a-8
ol- 48a-5
- pes F. böylece, imdi, nihayet
p. 2a-13, 2b-9, 3a-4, 11b-7,
14a-5, 13, 14b-7, 12, 15b-2,
12, 21a-6, 26b-4, 29a-11,
31a-4, 34a-5, 35b-2, 36a-9,
36b-9, 11, 39a-5, 6, 48b-3,
51a-5, 59a-5, 64a-3, 65a-13,
65b-10, 11, 67b-4, 5, 7, 11,
70a-3, 70b-1, 71a-4, 74a-10,
77a-8, 9, 79b-8, 80b-10, 13,
81b-10, 82a-9, 83b-7, 84a-7,
85a-9, 85b-12, 86b-3, 87b-4,
88a-3, 94b-9, 98a-8, 98b-12,
99b-5, 102a-9, 102b-7(2), 10,
103a-2, 104a-5, 104b-7,
109a-10, 109b-1, 114b-6, 12,
116b-10, 123b-13, 124b-1,
128b-9, 129b-4, 10, 133a-9,
133b-5, 134b-7, 8, 136b-11,
137b-1, 138b-9, 139b-8, 9,
142b-2, 146b-9, 149a-4,

peydā	F. 1. meydana, açığa çıkma p. ol- 98a-9	rahim	A. rahim, ferc, dölyatağı (bkz. rahm) r. 121a-9 r.-de 121a-8 r.-üñ aqşası 121b-6 māddesi 71a-5, 10 mizacı 120a-9, 120b-3, 122b-1 tamarları 122b-4
penİR	F. peynir (beynir) p. dānesi 149b-10 şuyı 83b-3, 135a-3, 137a-10 (kuru p.) 119a-13 (yaş p.) 147a-7	rahım	A. rahim, döltatağı (bkz. rahım) r. 33a-2, 43b-1, 44a-1 , 121a-4,
peynir	F. peynir (bkz.penİR) p. segricesi 103b-7 şuyı 83b-3 p.-üñ suyu 134a-5	raķİK	A. berrak,saydam r. 60b-7, 13 kan 47b-3, kıl- 15b-2 ruṭübet 13b-3 şarāb 133b-12, 134a-11 ol- 99b-7, 100a-5, 133b-13, 140b-10 r.-ı 60b-8 (bevlüñ r.) 60b-8 r.-ından 102b-8 r.-ını 83b-10 r.-ısa 82a-13
pöç(e)	kıç, kuyruk sokumu (bkz. e' ālişerc) p. boğumı 25a-4 p.-de 23a-1 p.-deki 24b-10	rāmek (<rāmik)	A. miske karıştırılan siyah madde r. 132a-3
pul	1. kimi hayvanların vücudunu kaplayan boynuzsu sert levhacık p.-ı balık p. 86b-13 2. küçük parçalar biçiminde görülmek p. .. p. .. tōk- 76a-13	rāsib	A. dibe çöken, tortulaşan (idrar) r. 62a-5, 63b-7
püre-yi pāris	pārisî tuzu, tenākar boraqs p. -ile 130b-7	ra'şe	A. korku veya soğuktan ürkme, kısmi felç, inme nüzül, [apopleksi] r. 81a-13 r.-ye 153a-1 r.-yi 7b-2, 81a-12
pus	pus, bazı meyvelerin üzerinde oluşan zamk veya zamka benzeyen madde ; ağaçların kütük ve dallarındaki yosun p.-ı (ebücehl qozınuñ busı) 78b-12 114a-10 p.-ımı (zeytün p) 115a-2	rāşen	F. andız otu, bileşikgillerden kokulu , acı ot [inula, juniperus drupaccea] r.-i (yaş r.) 112b-5
R-			
rāḫat	A. tasasız, kedersiz bir halde bulunma r. 66b-8, 92b-2, 144b-10 r.-a 66b-4, 74a-11	raṭb	A. 1. rutubetli, nemli özelliğe sahip (hava→demevî→kan → sakin-heyacansız yaratılıştaki mizaç) r. 13a-6 ol- 46b-4

- (bārid ü r. gerek) 67b-6,
147a-3
(ḥār u r. gerek) 67b-7, 11
r.-dur 64a-6, 149a-8, 153a-3, 7,
154a-4, 155b-13
(bārid ü r.) 11a-10,
13a-10, 46a-8, 147b-9,
149a-10, 149b-5, 10,
150b-1, 151a-3, 7, 151b-9,
152a-6, 154a-8, 11,
155a-11, 155b-1,
(ḥār u r.) 11a-9, 13a-8,
46a-9, 67b-4, 147b-1, 8,
148a-2, 8, 148b-8,
149a-12, 149b-6, 151a-3,
153a-10, 153b-4, 155b-7,
8, 156a-11, 159a-4
r.-ı 64a-10
r.-ıla 64a-10
r.-ın (bkz. mülākāt ü raṭbuñ
bi'l kuvveti) 50b-1
(bkz. mülākāt ü muratbın
bil-fi'l) 50b-2
r.-sa (bārid ü r.) 67b-12
r.-uñ (bkz. maraž-ı raṭb) 50a-13
2. yaş, taze, yeşil
r. (bārid ü r. ğızā) 15b-4, 120a-4
r.-dur 155a-3, 7
- rāyiḥa A. koku
r.-dur (ḥamızu'r r.) 61a-4
(hulvu'r r.) 61a-3
(ḳalilü'r r.) 61a-2
(muntaru'r r.) 61a-5
r.-sı 61a-3(2), 4, 5, 156b-7
bevlüñ r. 61a-2
r.-sım 121b-8
(bevlüñ r.) 6b-3
r.-sımı (bevlüñ r.) 60b-6,
- rāziyāne F. rezene otu
[feoniculum dolce]
r. 75b-4, 81a-7
köki 75a-1, 112b-10
şuyı 87b-7, 106a-12, 107b-10,
110b-9,
146a-13
toḥmı 104a-10, 126a-4,
126b-9, 138b-6
r.-yi 98a-9
(yaş r.) 87b-2
r.-yile 111b-3
- rebi' A. yaz, yılın sıcak mevsimi
r.-uñ 66b-4
- rebv A. astım hastalığı, bronşların
daralmasından meydana
gelen nefes darlığı
[asthme]
r.-i 8a-11, 94b-3
r.-üñ sebebi 94b-3
- re'fet A. merhamet etme
r. 2b-5
- reḥāvet A. tembellik, gevşeklik
r. (-i mādde) 51b-4 bkz. madde
- re'is A. vücutta çeşitli görevler yapan
kalp, karaciğer ve beyin gibi
temel (hayâtî) organlar
r. 'uzvlar 16a-12, 16b-3, 7
r. ol- 70a-12
r.-den (a'zā-yı r.) 17a-4, 9
r.-ler (ğayr-ı r. 16a-5
r.-lerdür 16a-5, 10
(ğayr-i r.) 16a-5
r.-lerüñ hizmet-kārları 16a-6, 7, 8,
- remādî A. kül renginde [cinerus] tortu
organların puslu oluşuna
işaret eder
r. 62a-12, 63a-9,
- remed A. göz ağrısı, göz ağrımastı
[konjonktivit]
r. 82b-6
r.-i 7b-7, 82b-5
- remli A. kum şeklindeki idrar tortusu .
böbrekte taş oluştuğuna
işaret eder
r. 62a-12, 63a-7
- renc F. ağrı, sızıntı
(bkz. dilkü rencin, ilan
rencin)
- reng F. renk
r.-de 59b-3
r.-i 139a-5, 9, 11
(anuñ r.) 13a-12
bevlüñ r. 78a-8
(bevlüñ r.) 74b-10, 108b-6
(gül r. 59b-13
(ḳanuñ r. 77b-9, 110b-12
r.-ine 77b-4
gül r. 42a-3
jengār r. 13b-9
ḳalay r. 53a-2
ḳanuñ r. 77b-7
kendene r. 13b-6, 60a-7
kül r. 63a-9

- öd r. 59b-9
saman şuyunuñ r. 59b-6
turunç kabınıñ r. 59b-7
yalçu r. 53a-1
- rengin A. renkli
r. ol- 99b-8
- resm A. eser, iz, alâmet, suret
r.-ile 38b-7, 11
- Resülüllah Şallallahu ‘aleyhi vesselem
R. 154b-8
- revāk A. durgun
r. 15a-2
- revān F. 1. akan, yürüyen, giden
r. ol- 90a-13, 91a-9, 103b-9,
114a-6
2. ruh, can, nefis-i nātika
- reyhān A. ballıbabagillerden kokulu,
otsu bitki, fesleğen
[ocimum basilicum]
r.-ları 10a-13, 156a-8
(ıssı r.) 82b-1
- reyhānī A. reyhanla ilgili, reyhana ait
r.-ye (şarāb-ı r.) 98a-10
- rezālet A. arsızlık, rezillik
r. 2b-8
- rib‘ı dā’ine A. sevdādan kaynaklanan
ateş, halsizlik, nabız
düşüklüğü ve titreme,
ile görülen humma
türü (bkz. dā’ine)
r. d. 145b-13
- rib‘ı lāzime A. sevdadan kaynaklanan
ateş halsizlik ve nabız
düşüklüğü ile görülen
titremenin olmadığı
humma türü
[quarton malaria]
(bkz. lāzime)
r. l. 145b-13
- rıfdun rufadan rafadan (urfadan) suda az
pişirilmiş yumurta (bkz. rufdan)
r. yumurda 118b-9, 119a-10
- rıfķ A. yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık
r.-ıla 116b-12
- ol- 65a-5
- ri‘āyet A. gütmeye, gözetmeye
r. it- 68b-2, 105a-11
- rif‘at A. yükseklik, yücelik
r. bul- 2a-12
- rīvend-i cīnī A. ışgın, ravend bitkisi ve
bu bitkinin ilaç
yapımında kullanılan
kökü
[rheum officinale]
r. c. 106b-4
- riyāh A. rüzgarlar
r. (-ı erba‘a) 46a-4
- riyāzet A. perhiz, perhizle yaşama
r. 6b-10, 64b-3, 4, 6, 66b-7
it- 49b-12
itdür- 67a-11, 125a-9, 130a-10
r.-i 64b-2, 66b-7,
r.-üñ vaķtı 65a-11
- ru‘āf A. burun kanaması (bkz. burun
tumurmaķ)
r.-uñ ifrāķı 122b-3
- rub‘ A. dörtte bir, çeyrek
r. ağırı 131a-12
ağ[ı]rı 79a-11, 95b-12,
109b-13,
145a-1, 5, 126a-2,
- rubb A. iç, öz, meyve ve sebzelerin
özü
r.-ı (ayva r.) 100a-11
r.-ıla 100a-11
r.-ımı (māye-ħoş nāruñ r.) 99a-12
- rubb -ı hışram koruk pekmezi
r. ħ 138b-6
- rubb -ı rummānī nar pekmezi
r. r. 98a-4
- rubb -ı sefercel A. ayva pekmezi
r. s 98a-2, 138a-7
- rubbu’s şūs A. buyan pekmezi
r. ş 79a-10, 105b-7
- rufdan rafadan (urfadan) suda az
pişirilmiş yumurta (bkz. rıfdun)
r. ol- 118b-6
yumurda ol- 73a-10

rūġan	F. (bkz. ↓) mūm rūġan 51a-11, 102a-5 şıra-rūġan 75a-12, 114b-5	40b-2 (azacuk r.) 102b-9 (ġalīz r.) 13b-5, 86b-3, 153b-12 (ġarib r.) 21a-2 (raķī k r.) 13b-4 (şavuk r.) 80b-8 r.-cük 137a-3 r.-de 54b-9, 55b-10, 148a-1, 153a-11, 154b-3, 156b-13 159a-5, 159b-3, 160a-5, 10 r.-den 80b-12, 92a-3, 4, 96a-1, 160a-13 r.-dendür 40a-3 r.-dür 11b-2, 63a-4, 82a-6, 87a-7, 98a-7 (fāsīd r.) 128b-7 (lezīc r.) 94b-5 r.-e 52a-5, 9, 11, 52b-4, 8, 66a-9, (şaçı şuvaran r.) 129b-3 r.-i 15b-9, 21a-12, 40b-5, 94b-6, 102b-9, 148a-8, 155b-9, 156a-13, 157a-9 (ġalīz r.) 156a-13 r.-inden 52a-4 (ķanuñ r.) 14a-1 r.-ini 65a-11, 158a-3 r.- ile (balġamuñ r.) 67b-9 r.-leri 158b-4 r.-lerini 66a-13, 160a-4 (me' denüñ r.) 159b-7, 160a-1 r.- üñ artuķlığı 55b-8 fesādı 129b-5 ifrātı 52a-13, 54b-5, 58a-1 ķuvveti 11b-5
rūĥ	A. his, duygu, can, canlılık r. 42b-3, 54a-2, 117b-5, 142b-1 (r-ı bāşır) 25b-6 (-ı nef sānī) 78b-3 (dimāġuñ r. yolu) 79b-3 (ta' dīl-i r.) 46a-1 r.-dan 56a-9 r.-ı 79b-3 r.-ıla 42b-7 r.-uñ cevheri 66a-8 ĥarāretlığı 56b-1 mizācı 154b-11 vi' āleri 53b-13	
ruĥşāt	A. ruhsatlar, izinler r. 67a-2	
rūm	A. anadolu r. -da (memālik-i r.) 2b-11	
ruşāşī	A. kalay renginde r.-ise 53a-2	
rusġ	A. bilek, el bileġi [carpus] r.-ıla 37a-10	
rusġa	A. ökçe ile ayak taraġının arası [metertars tüberkülüs] r.-da 25a-8 r.-dadur 24a-10	
rusl	A. hastalıkların tedavisinde (dermatolojide ve dahili tıpta) haricen kullanılan bir çeşit pomat r. (merhem-i r.) 141b-6 r.-uñ (merhem-i r.) 142a-2	
rūşnā	A. ruşen, aydın, parlak r.-yı (kuĥl-ı r.) 86b-6	
ruţūbet	A. insan vücudunda yapı itibarı ile nemli özelliklere sahip mizacın ve bu özelliklere sahip organların (karaciġer, balgam, kan) vücuttaki etkileri r. 14a-10, 20b-5, 21a-2, 7, 8, 40a-8, 12, 40b-1, 80b-13, 83b-4, 120a-12, 121a-9, 125a-11, ķuvveti 11b-6 (-i zücācı) (bkz. zücācı)	
rūtīnā	A. (bkz. (kuĥl-ı rūtīnā.) gözün aġ tabakası	
ruţūbetcük	A. az bir rutubet r. sız- 137a-3	
ruţūbet-i beyziyye	A. gözdeki sert tabaka, göz akı [sclera, aqueus humorr] r. b 40a-9, 11	
ruţūbet-i celidiyye	A. göz merceġi [lens, cristalin humor] r. c 40a-13	
ruţūbet-i zücācı	A. göz küresinin	

		<p>içini dolduran jöle kıvamında camsı cisim [vitreous] r. z. 40b-2</p>	<p>tökül- 129b-2 s.-a 129b-3 s.-ı 129b-3, 131a-1 s.-ımı 80a-6</p>
rüsüb	A. tortu, idrar tortusu r. 6b-5, 62a-1, 63b-2 (-ı tabî'î) 63b-7 r.-ı 62a-1 r.-uñ 62a-3		<p>saçanağ kas, adale, vücutta hareketleri sağlayan organ ve bu organın telse dokusu [masculus] (bkz. 'adal) s. 36a-13, 36b-3, 4 37b-5, 6(2), 9, 10(2), 11(2),12, 13(2), 38a-1, 2(3), 3(2), 4(2), 5(2), 6, 7, 10, s.-a (yaşşı s) 26a-12 s.-dan 36a-10, 11, 38a-6, s.-dandur 38a-7 s.-dur 37b-4 lâtif s. 36b-5 s.-ıla 36b-3 s.-ında 'uzvuñ s. 36a-13 s.-lar 26b-8, 36a-3, 37b-2, 38b-6, 13, (koluñ iç yüzindeki s.) 37a-3 (koluñ tışra yirindeki s.) 37a-4 s.-lara 27b-8, 58b-4 (bil üstündeki s.28a-1 (boyundağı s.) 27b-11 (boyunuñ iç yüzündeki s.) .28a-7 eyegü arasındağı s.28b-6 iki yañağdağı s. 27b-8 dil dibindeki s.26b-5 yassı s 28a-6 yaşşı s. 26b-6 s.-larda 26b-8, 27a-6, 29b-4, 35b-11, 38a-6 baldırdağı s. 29a-13 başdağı s. 27b-4 (dildeki) s.27a-5 (eyegüler ortasındağı s.) 28b-11 (hareket itdüren s.) 29a-12 iki yanbaşındağı s.) 29a-6 (ğarın üstündeki s.) 29a-5 (kulağların çevresındağı s.) 27b-12 (pede içindeki s.) 94a-5 (suğradağı s.) 29b-3 (yumşak s.) 28b-12 s.-lardan 36b-4, 39a-2, 43b-12 s.-ları 5b-5, 31b-2, 33a-7, 8, 10, 36a-1, 37b-3 (şakağun s.) 23b-1 ('uzvuñ s.) 36b-9</p>
S-			
sā'āt	A. satlr, vakitler s. 93b-10		
şabā	A. gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgār ş. 46a-10 yili 48a-7		
şabāh	A. sabah ş. 83b-6 (her gün ş) 101b-7 (her ş.) 145b-1		
sābık	A. geçmiş, geçici hastalıkların s.-ısı (ħummānuñ sebeb-i s.) 49b-4		
sābıka	A. geçmiş, geçici s.-(esbāb-ı s.) 49a-9, 49b-2		
şabr	A. sabır, dayanç ş. it- 97b-3		
şabr	A. sabırlık otu ve bu ottan elde edilen tibbī zamk [aloe-liliaceae] (bkz. 'ud) ş. 110a-3, 116a-11, 125a-4, 128a-7, 137a-6 ħabbı 75b-2, 83b-7 suğūturī 75a-5, 124a-5, 126a-2, 146b-2 ısuğūturī 132b-6 ş.-ı 83b-5, 115a-4		
şac	sac, metal levha s. ayağı 39b-7		
saç	saç, baş derisini kaplayan kıllar şarū'rreis [capilus] s. 129b-4		

	(üstün kabağların s.) 36b-7		
	s.-larıyla 36b-9, 38b-10		
	s.-larına (boğurtlak s.) 26b-10 (cemî ^c s.) 29a-4		
	s.-larında 25b-11 (bilek ve omuzuñ s.) 28b-13 bilüñ s.28b-7		
	s.-laruñ birisi 36b-12 ekseri 36a-5 terkibi 36a-2 yirleri 36a-4, 36b-11 s.-uñ 36b-13, 38b-6		
şadâkat	A. doğruluk ş. 19a-12	şafra	A. öd, eskilerin ahlât-ı erbaa dedikleri dört hılttan vücudun sindirimini düzenleyen temel sıvılarının biri ş. 13b-1, 53b-2, 109a-10, 109b-6, 110a-10, 112b-3, 133a-11, 137a-13, 139a-4, 143a-1, 154a-10, 155a-10, (-yı tabî ^c i) 14b-9, 12 (-yı tabî ^c inüñ fa ^c ili) 15a-9 (-yı ğayr-ı tabî ^c i 14b-13, 15a-10 ^c alâmeti 123b-4 ciheti 130a-1 çokluğu 109a-9 göyündüğü 129b-7 göynüğü 77a-5 üğüniki 133a-11 (göyünmüş ş.) 14a-2 (mirre-i ş. 13b-3 ş.-dan 15a-13, 21a-4, 72b-3, 73a-11, 76b-9, 78b-5, 89b-13, 90a-9, 109b-2, 113b-7, 139a-6, 12, 143b-9, 144a-12, 144b-3, 152a-8, 154b-5, 155b-2, 156a-9, 156b-5, 160a-3 dönmiş sevdâ 60a-12 ş.-dur 13a-8 ş.-lar kus-143b-12 ş.-nuñ ğalebeti 44b-8 hiddeti 150b-7 mâddesi 142b-11 marazları 113a-13 sebeb-i ğâyesi) 15b-2 tabî ^c atı 13a-8 (mirre-i ş. kabı) 43a-6 s.-yı 73b-10, 109b-8
sâde	F. 1. saf, sade s. ol- 44b-5 2. yalnız (zarf) s 44b-9, 159a-8		
şâdir	A. çıkan , ortaya çıkan, görünen ş. ol- 18a-11, 19b-12, 72a-6, 7		
sa ^c fe	A. genellikle başta ve yüzde görülen kaşıntılı cilt hastalığı [dermatit] s. 128b-6, 7 s.-yi 9b-5, 128b-5		
şâfesyâ	Gr. yabancı kereviz tohumu, maydanozgillerden bitki [apium graveolens] (bkz. kerefs) ş. 131a-3		
şâfi	A. safi, katışıksız ş. 15a-2, 40a-13, 77b-7 hava 77a-9 (mürr-i ş) 109a-4 ş.-dür 40a-9		
şâfiha	A. düz. mesanenin veya derinin tahrişiyle oluşan ince ve düz pullar ş.-lar (ağ ş.) 62b-1 (karamturağ ş.) 62b-3 (kızıl ş.) 62b-2	şafra	A. safra ile ilgili, atik ve hırçın yaratılıştakilerin hali ve safra fazlalığından olan hastalıklar [choleric] ş. ol- 102a-2 ş.-ısa 99b-6
şâfin	A. şah damar , kanı başa ve yüze götüren aort damarlarından her biri [saphena] ş. 33a-12 tamarı 77b-6, 120a-5, 122b-5 ş.-üñ budağları 33b-3	şâğ	yön, cephe olarak sağ ş. 34a-5, 72b-8 ayağ 33a-4, 123a-10, 128a-11 bud 35b-4 el 31b-4, göz 87b-11, 152b-12 kol 72b-9, 83a-10, 11, 123a-11, 125b-5, 128a-11, 133b-6

- öyken 43a-1
 tecvîf 33b-12
 (başuñ s. yanı) 23a-10
 (döşüñ s. yanı) 24b-3
 (mê' denüñ s. yanı) 30a-7
 (tepenüñ s. süñügin) 23a-11
 uyluq 125b-5
 (yüregüñ ş. tecvîfi) 31a-8
 ş.-dan 27b-1, 31b-4, 32b-13,
 34a-8, 42b-1, 2
 ş.-dın ş.31b-6
- sağ sağ, sağlam
 s. it- 129a-11
- sag- cerahatini boşaltmak veya çıkarmak
 s.-arlar 107a-2
- sağal- hastalıktan kurtulmak, şifa bulmak,
 iyileşmek
 s.-dı 107a-2, 134b-2
 s.-ur 133b-5
- sağalt- hastalığı iyileştirmek
 s.-ur 139a-6
- şağī r A. küçük
 ş. itrī fil-ı şağī r) 131a-11
 (bkz. nabz-ı şağī r) 57a-13
- sahc A. tahriş edici bağırsak
 enfeksiyonu
 s. 69b-5
- şahīh A. sağlıklı, sihatli
 ş. kişi 6b-7, 63b-10,
- şāim A. "oruçlu.", oruçlu gibi boş
 olan bağırsak, boş
 bağırsak [joujeum]
 ş. 41b-9
- şaķankūr A. mısırdı yaşayan kum
 kertenkelesi
 [scincus officinalis]
 s. 118b-4
 duzı 118b-7
 tuzı 119a-6
 s.-uñ cevārişi 119a-3
 tuzı 118b-11
- şaķın bağlama edatı
 s. kim 85b-4
- şaķın- uzaklaşmak, kaçınmak
 s.-maķ gerek 66b-8,12, 67a-2, 7,
 118a-2, 4, 119a-12,
 13, 124a-9, 125a-9,
 129a-2, 131b-10,
 141b-1
 s.-a 127b-6
- şaķındur- uzaklaştırmak, kaçırarak
 s.-asın 134a-4
- şaķız (bkz. çamsakızı)
- sākin A. sakin, dindirilmiş
 s. 148a-13
 ol- 93a-6
- şaķla- muhafaza etmek, korumak
 s.-maķ gerek 10b-11, 146a-7
- şalib A. 1. pek şiddetli, ağır
 ş. (nabz-ı şalib.) 55b-5, 6
 ol- 58a-12
 2. katı, sert
 s.-dür (ğışā'-yı ş.) 39b-6
 ş.-dendür (ğışā'-yı ş.) 42a-13
- şalibe A. gözün yedinci tabakası, dura
 materin kenarından bitmiş
 tabaka [sclera]
 ş. 40b-4
- salyar salya, kimi vücut rahatsızlıklarında
 sinirlerin refleksi olarak ağızdan
 sızan sıvı, lûab, [saliva]
 s. 90a-13
- saman saman
 s. suyunuñ rengi 59b-6
- şamğ A. çeşitli bitkilerden elde edilen
 ve tıpta kullanılan reçine
 ş 92b-9, 100a-8
 (-ı ' arabī) 85a-4, 100b-7
 ş.-ı 85a-6, 86a-10
 ş.-ıla 86a-11
- sāmi' a A. kulaktaki işitme kuvveti
 s.-ya (kuvvet-i ş.) 40b-8
- samurdamaķ uyku veya hastalık sebebiyle
 söylenmek, sayıklamak
 s. 76b-10
- san- sanmak, tahmin, tasavvur
 s.-ur 77b-1, 3, 79b-4, 93a-4,
 96a-2

- şavuk 1. soğuk
 ş. äbzen 117b-12
 ev 65b-7, 74a-1
 şu 65b-6, 66b-10, 81b-3,
 96b-11, 100b-1, 116b-6,
 124a-4, 125a-9, 135b-10,
 136b-12, 138b-12, 143a-9
 yir 66b-11, 102a-3
 yil 67b-9, 88a-7, 92b-2
 ol- 46a-13, 46b-3, 69a-5
 ş.-dan 75b-7, 126b-7, 148a-13,
 148b-6, 157b-5
 ş.-danısa 102a-5
 ş.-dur 14a-11, 68b-10
 ş.-ı 64a-10, 74a-5
 (karuñ ş.) 50a-5
 (gicenuñ s.) 66b-12
 ş.-ına (karuñ ş.) 44b-9, 50a-5,
 s.-ından 66b-12
 2. soğuk özellikte olmak,
 hastalıkların sebepleri
 [etiyojisi] arasında
 soğuk mizacın ve
 soğuk nesnelere etkisi
 olanlar
 ş. bağır 150b-13, 158a-4
 dimağ 156b-11, 157a-10
 evi 65b-7
 ğızā 150a-13
 ħılt 77a-5, 78a-6
 kan 105a-13
 me' de 150b-13,
 me' de 158a-4
 mizāc 68b-13, 155b-4, 156b-8
 nesne 117b-13, 118a-7,
 nıkrıs 125b-1, 126a-12
 ot 68b-10
 ruḫbet 80b-8, 112
 sebep 51a-6
 yil 18b-4, 55a-13, 55b-2,
 57b-9
 kııl- 48b-1
 ol- 48b-3, 61a-9, 10,
 72b-2, 105a-4, 5 (2)
 111b-10, 117b-13,
 139a-9, 11
 ş.-dur 68b-10, 149b-1,
 158b-9, 10, 159b-1, 2
 ş.-ı 64a-10
 ş.-ıla 64a-9
 ş.-ısa 98a-1, 124a-10, 125b-1
- şavukluk soğukluk, serinlik
 (bkz. soğukluk)
 ş.-lığı (karuñ ş.) 49a-13
 ş.-lığına (mizac ş.) 61a-7
- şavut- soğutmak (bkz. şavıt-)
 ş.-asın 76b-6
 ş.-mağ gerek 68b-13, 69a-4,
 74a-4, 11,
 123b-8
 ş.-ıp 94b-2
 ş.-ur 48a-11, 120a-11, 120b-2(2),
 157a-3
 ş.-up 89b-7, 8, 123b-11, 147a-5
 94a-13 (şavıdup)
- sa'y A. çalışmak, gayret etmek
 s.-leri 2a-11
- sayayağı sadeyağ, tere yağı (bkz. kereyağ)
 s. 149b-6
 s.-ıla (sıgıruñ s.) 115b-9
- şayf A. yaz
 ş.-da 66b-6
- şayru hasta
 ş.-nuñ 73b-12
- şayu sayı
 ş.-da 41b-8
- sebeb A. sebep
 s. 61b-4
 (-i fa'ili) 15a-4, 5, 10, 15b-3,
 7, 8
 (-i ğāye) 15a-5
 (-i ğāyesi) 15a-8, 15b-5, 12
 (şafırānuñ s.-i ğāyesi) 15b-2
 (-i māddī) 15a-4, 6, 15b-3, 9
 (-i şabıķı) 49b-4
 (-i şurī) 15a-4, 7, 11,
 15b-4, 10
 (-i vāşılı) 49b-4
 s.-den 45b-13, 48b-5, 86b-3
 (şavuk s.) 51a-6
 s.-dendür 14a-6
 s.-i 50a-13, 61b-4, 63a-4, 68b-3,
 72b-4, 73a-11, 80b-7,
 82b-8, 9, 10, 13, 99b-3,
 100a-3, 102b-6, 112a-10,
 116b-8, 127a-9, 128b-6,
 131a-7, 8, 134b-5, 141a-11,
 143a-12
 (beḫakuñ s.) 132a-12
 (cüzāmuñ s.) 133a-7
 (fesād-ı şeklüñ s.) 50b-5
 (ḫarāretüñ s.) 45a-8
 (ḫayzānuñ s.) 99a-4
 (ḫumma-yı yevmüñ s.) 143a-2
 (kızamuğuñ s.) 136a-13
 (lehminüñ s.) 62b-13

- (mâddenüñ s.) 44b-6
 (ırķu'n-nesânuñ s.) 125b-1
 (illetlerüñ s.) 123a-2
 (illetüñ s.) 77a-7, 87a-7,
 93a-1, 98a-7,
 117a-10, 137a-13
 (işhalün s.) 101a-2, 8
 (istisķanuñ s) 105a-4
 (şaru yaraķanuñ s.) 109a-7
 (ķara yarkanuñ s) 109a-12
 (ittisâ^c -i mecârinüñ s.) 50b-10
 (marâzuñ s.) 68b-3
 (rebvüñ s.) 94b-4
 (saranuñ s.) 78b-2
 (sa^c rinüñ s.) 63a-4
 (sebelüñ s.) 85b-12
 (şişüñ s.) 139a-4
 s.-inden şiş s. 51a-5
 s.- ne 62b-13,
 s.-ler 45b-11
 zararî s. 45b-10
 s.-leri 50b-4, 51a-8, 12,
 51b-4, 129b-2
 (ittisâ^c mecârinüñ s.) 50b-10
 noķsan-ı adedüñ s. 51b-1
 marâzî baridüñ s. 50a-3
 marâzî ĥarruñ s. 49b-9
 marâzî yâbisüñ s. 50a-9/10
 sıbrıcaķlıġuñ s. 51a-10
 şu^c i mizâcuñ s. 49b-9
 süddenüñ s.) 50b-13
 teferruķ-ı ittisâlüñ s. 51b-7
 va^c zı fesâdınuñ s. 51b-3
 zıķ-ı mecârinüñ s. 50b-12
 s.-lerini (işhalüñ s.) 99b-2
 s.-üñ on s. azdâdında 48b-10
- sebel A. bulanık görme, göze perde
 inmesi [katarakt]
 s. 86a-5
 s.-e 86a-7, 8, 13
 s.-i 7b-10
 s.-ile 86a-8
 s.-üñ sebebi 85b-12
- sebastân F. sebestan, mısır nabķı
 sibistan ağacı ve meyvesi
 [cordiamyxa]
 (bkz. sibistân, sibustân)
 s. 91a-3
 s.-ı 111a-10
- segir- hızlı hızlı yürümeķ, koşmak
 s. 64b-9
- segrice peynir kırığı, lor gibi
 ufalanmış peynir
- s.-sine (peynir s.) 103b-7
- sehel F. derin olmayan , yüzeyde
 s.-dür 22a-6
- seĥer A. tan yeri ağarmadan biraz
 önceki vakit
 s. vakti 69b-2, 144a-4
- sekirden 1. sağrı, kaba et, uca kemiġi,
 pöç [os ileum] (bkz. ķatât)
 s. 25a-2
 (boġunları) 27a-11
 (süñüġi) 35b-3, 10
 s.-de 23a-1
 s.-den 29b-1
 s.-e 34b-10
 s.-üñ evvelki delüġi 29a-10
- sekiz sekiz
 s. 38a-1
 çift 27a-8
 degirmi tamar 30a-2
 pâre 24a-10
 saķanaķ 38a-1
 tamar 30a-3
 veche 12a-6
 (iki yüz kırķ s.) 22b-8
 (kırķ s.) 38a-1
 (on s.) 8a-7, 125a-1
 (otuz s.) 114a-10
 s.-dür 50a-4
 s.-er 144a-9
 s.-inci cins 56b-3
 çift 28a-11
 faşl 5b-9,7a-4,7b-3, 8b-2,
 9a-11, 9b-13, 10b-2,
 41a-2, 67b-13, 81b-8,
 97b-9, 122b-12,
 137a-12, 158b-6
 maķâle 9a-1, 111a-3, 5,
 112a-8, 113a-12,
 116a-1, 116b-7,
 117a-9, 122b-12,
 127a-9, 127b-1
 (on s. faşl) 8b-12, 109a-6
 s.-incisi 54b-12, 68b-6
 s.-incisine 13a-1
- seksen seksen sayısı
 s. (iki yüz s.) 125b-10
- sekte A. felç, inme, bir organın
 durması [apoplexie]
 s. 79b-2
 s.-de 58a-3

- s.-dür 80b-2, 5
s.-yi 7a-13, 79b-1
s.-yile 80-13
- selāḫīn A. sultanlar
s. şapuları 2a-13
- seles A. selis (bkz. seles-i bevl)
- seles-i bevl A. sidiği tutamama, sidik
kaçırma [enkontinans]
s. b. 111b-5,7
s. b.-de 113a-11 (selesü'l b.)
- selīḫa A. seylan tarçını, kurfa
[cinnamomum zeylnicum]
s. 104b-9, 122b-9
- selin- sarkmak, gevşemek
y. selin- 72b-6
- sem^ç A. işitme, işitme kuvveti
[auditus]
s.-dür 18b-10
- semm A. zehir, ağrı
s. (-i muḫlaḫ) 46b-10, 47a-4
s.-dür (devā-yı s) 46b-9
- semiz tavlı
s. fūrūc 119a-8
irkek oğlaḫ 119a-7
it 52a-11, 121a-7, 152b-11
kişi 78b-7
tavuḫ 119a-7
- semizlik tavlılık, semizlik
s. 21a-6
ciheti 21a-5
s.-i 52a-12
- semrit- semirtmek, tavlandırmak,
şişmanlatmak
s.-dür 65a-4, 65b-11, 148a-9, 10
bedeni s.- 148a-2
s.-mekden 122b-3
- seraḫān A. iyileşmez çıban, kanser ve
çeştlere [sarkom, hodgkin-
lenfoma-koryonepitelyuma]
s. 140a-9
s.-ı 10a-2, 140a-8
- serçe serçegillerden ötücü kuş
s. beynisi 118b-10
- serī^ç A. çabuk, hızlı
s. 55a-12
s.-dür (bkz. nabz-ı serī^ç) 55a-10
s.-yuñ 55b-1
- sersām F. menenjit hastalığı, ateş baş
ağrısı, kusma gibi
belirtilerle ortaya çıkan
beyin zarı iltihabı
[meningite]
s. 76a-1
s.-ı 7a-10, 75b-13
- server F. baş, başkan
şāḫān-şāḫlarınuñ serveri 3a-10
- sevdā A. vücuttaki dört ana öğeden
kara şafrā mādresi
s. 53b-5, 109b-1, 2, 127b-6,
131b-10, 139a-5, 140b-7,
143a-1, 152b-10, 154a-11,
155a-10
ciheti 130a-3
çoḫluḫı 109b-2
ğalabalığı 60b-3
göynüḫi 77a-6
göyündüḫi 129b-8
(yı- ḫabī^ç i) 14a-12, 15b-7,
(yı- ḫayr-ı ḫabī^ç i) 14b-13
(ḫandan dönmiş s.) 60a-13
yı- ḫayr-ı ḫabī^ç i ol- 14a-13,
(mirre-i s.) 43a-10
irkil- 131a-8
s.-dan 15b-11, 21a-4, 74b-8, 9,
90a-1, 90b-3, 110a-10,
145b-10
(ekşi s.) 14a-7
s.-dur 13a-10
s.-nuñ ḫalabalığı 60a-12
mādresi 142b-11
sebeb-i ḫayesi 15b-12
ḫabī^ç atı 13a-10
s.-ya 60b-2
dön- 127a-10, 152a-11,
154a-11, 154b-10,
155a-11
s.-yı 43a-11, 110b-4
- sevdāvi A. kara safra maddesinin
baskın olduḫu bünye
ve bu bünyede meydana
gelen hastalıklar
[melancholic]

s. buhar	77a-7	131b-4, 8, 132a-2, 132b-10,
maraz	152a-12	13, 135a-5, 135b-5, 12,
(hıl-ı s.)	77a-3	138b-5, 141a-1, 144b-12,
ol-	78b-5	145a-2, 11
s.-dür	79a-2	(akreb külinüñ ş) 112b-12
seyelâr	A. salyalar, akıntılar	(habb- ı ğāfiṭuñ ş.) 146b-2
s. ol-	15b-10	(habb- ı iştanḥī künüñ ş.)
		132b-5
seyhūḥe	A. elli yaş sonrası	(helile maṭbūḥınuñ ş.) 135-8
s.-dür	(sinnü'l s.) 20b-13	(kāfūr ḳurşacuḳlarınıñ ş.)
		144a-6
seyyi ³	A. kötü, fena	(merhem- i daḥıluñ ş.)
	(bkz. seyyi ³ ü'l keymüs)	141b-7
		(merhem- i rusluñ ş.) 142a-3
seyyâl	A. akıcı, akan, akışkan	(sirkengübin-i buzürünüñ ş.)
s.-dur	13a-6	104a-10
		(ṭabāşī r ḳurşacuḳlarınıñ ş.)
		99b-12
seyyi ³ ü'l keymüs	A. kan yapmayan	ş.-ıla 121b-1, 138a-8
	(kuru et ve patlıcan	2. özelliği, niteliği
	gibi) gıdaların	ş. (ḳusmağıñ ş.) 124a-11
	oluşturduğu	
	keymus	
s. k	47b-9	sıgın yabani geyik ve sığır
		(s. boynuzınıñ göynügi) 96b-4
sezāb	A. sedef otu, sazab otu	sıgır sığır
	[herba ruta graveolens]	s. 140b-8
s.	118a-5	boynuzını 142a-10
şuyı	85a-6	incügi 115a-11
yağı	88b-5, 106a-6	iti 110a-7, 128b-13, 130a-8,
yaprağı	97b-7, 12, 126b-8	148b-13, 149a-2
(yaş s.)	114b-2	ödi 88b-2
vir-	133a-5	südi 149b-5
s.-ıla	155b-11	yoğurdı 100b-1, 110a-8
s.-uñ yaş yaprğı	106a-8	s.-uñ sayayağı 115b-9
şı-	etkisini azaltmak, yitirmek	şıḥḥat A. sağlık, sıhhat
ş.-r	11b-4, 5, 6, 7, 150b-7	ş. 11a-3, 44a-11, 45b-2
yilleri	ş. 158a-13	ş.-i 6a-4, 10b-11, 13, 44a-10
sıçan	sıçan, fare	ş.-ini (bedenüñ ş.) 10b-11
s.	ḳuyruğı 58b-7	(şahsuñ ş.) 12b-7
	ḳuyruğı 58b-4, 8	ş.-inüñ 70a-4
		mizācı 70a-4
		ş.-üñ mizācı 70a-4
sıçra-	1. sıçramak, fırlamak	sıḥne A. semizlik ve arıklık yönünde
s.-duğına	geyik s. 57b-6	bedenin hali
2. hoplayıp zıplamak		s. 21a-5
s.-mağdan	116b-10	s.-dür 20a-1
şıfat	A. 1. (ilaç) formülü, ilacı yapma	sık benzerlerine ve parçaları arasında çok
ş.-ı	ve kullanma yöntemi	az aralık bulunan
	101a-13, 101b-8, 108a-3,	s. ol- 70a-8
	109a-1, 112b-9, 114a-8,	
	115a-7, 115b-5, 12, 121a-11,	
	121b-6, 124a-1, 5, 124b-4,	
	125a-6, 125b-8, 126a-1, 7,	
	126b-8, 128a-7, 131a-2, 10,	
		sık- suyunu, yağını, sıvı kısmını çıkartıp
		akıtmak
		ş.-alar 73a-6, 88b-13 (sıçalar)

	ş.-asın 135b-4 s.-ip 151b-3 ş.-up (bize s.) 118b-12, 136b-13 s.-mağ gerek 93b-9, 127b-3		sıyrıncaçlık barsaklarda bozulma, su gibi dışkı çıkarma (bkz. melāse) s.-uñ 51a-9
sın-	sınmak, kırılmak s.-mağ (süñük s.) 45a-10		şıyrındı tahriş, iltihaplanma s.-ya 62a-13
sına	deneme, yoklama, tecrübe etme s. it- 100b-13		sız- az miktarda ve belli olmadan akmak s.-ar ruñubetcük sız- 137a-3
şın[ı]f	A. sınıf ş. 113b-5 (-ı mu' ayen) 12b-4 s.-dur 21b-11, 22a-11, 113b-2, 154a-1 (ħabış ş.) 113b-5 s.-ı 21b-11, 22a-5, 8, 22b-1, 3 (derinüñ bişinci ş.) 38b-13 ş.-na 12b-3, 22a-11 ş.-ından 12a-12 ş.-uñ 113b-6		sız[ı]la- sızlamak s.-mak 83a-3 dut- 137b-7
şınfı	A. o sınıf a mahsus mu' tedil-i ş. 12a-12, 12b-2		sızmaklık (böbrekler için) iyi çalışmak, vücuttaki artık maddeleri süzmek s.-ına (beden s.) 61b-9
sınuğ	kırık s. sarmak 68a-13		sızu sızı s.-dur 125b-3 s.-sı 90a-10, 90b-12, 91a-9 ol- 139a-9, 12 ş.-sı (kulağın ş.) (sızıstı) 88b-8 s.-uñ dindür- 123b-13
sırça	hem de parmak s. kab 75a-6, 104b-2 parmağı 107b-9 parmağ 32b-3, 33b-3 s.-ya erimiş s. 40b-2		sibistān F. sebestan, mısır nabkı, sibistan ağacı ve meyvesi [cordiamyxa] (bkz. sebastān, sibustān) s. 73b-4, 88b-9, 92b-4 s.-ı 76a-7, 89a-12
şırf	A. yalnız, ancak, tamamıyla ş. 60b-2, 74a-9, 88a-12, 125a-5, 12, 133b-9		sibustān F. sebestan, mısır nabkı sibistan ağacı ve meyvesi [cordiamyxa] (bkz. sibistān, sebastān) s.-ı 138a-5, 144b-8
şırf	meyve şuruplarının özü, nektar ş.-ı (şarābuñ ş.) 134b-11		şıfl A. posa, artık ş. 102b-7, 103a-6 ş. (-ı yābis) 61b-4 ş. ol- 14b-9, 15b-10 ş.-de 14b-11 ş.-idür (dem-i tabi' inün ş.) 14a-12 ş.-i 41b-3, 149a-13 ş.-ini 108b-13 (ta' amuñ ş) 41b-13 ş.-lerden 65a-2 ş.-uñ rakıķı 102b-8 yubüsti 103a-12
şıva-	sıvama maddesi ile kaplamak ş.-mağ gerek 121b-5		sil- silmek, temiz duruma getirmek s.eler 84b-13 s.-mek gerek 85a-1
sıvayık	kızıl zırmık rengindeki idrar s. 62b-10		
şıvık	sulu, cıvık, alıcı ş. eyle- 48a-1		
şıyrıl-	soyulmak, kabuk değiştirmek ş.-duğına (a' zā-yı aşlıyye ş.) 62b-4 (bögrek ş.) 62b-2 (meřāne ş.) 62b-1 ş.-ur 102b-8		

- sil(l) A. verem, tüberküloz
s. 93a-12
s.-i 8a-10 , 93a-12
- sillik A. verem, tüberküloz hastalığı
ve bu hastalıkta kullanılan
ilaç(?)
s. 'ilacı 93a-10
- siñ- sinmek, hazmolmak
s.-er giç s- 53a-13, 150b-12,
152b-6, 155b-12
tīz s- 148a-9, 150b-3, 6,
153a-7, 154a-8, 12,
155a-7
s.mege 66b-1
s.-miş ol- 65a-3
- sināmeki A. sinamaki, hekimlikte iç
sürdürücü olarak da
kullanılan baklagillerden
bitki [cassia officinalis]
s. 94a-10, 135a-9
- sindik civa, tuzları ilaç yapımında
kulllanılan yoğun, sıvı maden
(ölmüş s.) 135b-6, 136a-1
- siñir siñir, duyu ve hareket uyarılarını
beyine ileten beyazımsı teller
asap, [nervus, nerf]
s .25b-1, 3, 26a-9, 27a-1, 2,
ağrısı 160b-4
(bir çift s.) 27b-1
(birkaç s.) 26b-4,7
(boyun boğunlarından çıkan s.)
27b-2
(büyük s.) 29a-7
(iki bögrege dönen s.) 27a-4
(kiçirek s.) 29a-8
s.-den 41a-8, 41b-7, 43b-12,
44a-1
(hassās s.) 40b-11, 41a-5
(muħarrik s.) 41a-5
s.-dendür 36a-3, 41b-2
s.-dür (yalguz s.) 27a-2
s.-e 66a-1, 142b-9
s.-ler 20a-13, 25b-9, 26b-11,
27a-11, 28a-12, 28b-1, 3,
29a-11, 62b5, 80b-9,
s.-lerden (bilden çıkan s.) 28a-13
(kalan s.) 27a-3
s.-lere 125b-2
(murdar ilikden çıkmış s.)
27a-4
(tolaşuħ s.) 28b-1
- s.-lerdür 16b-7
s.-lerle (baldıra varan s.) 29b-2
s.-lerinde (nime s.) 80b-9
s.-lerüñ teşrihi 5b-2
s.-üñ 29b-1, 81b-9
teşrihi 25a-13
iki kiçirek s. 29a-9
katı s. ibtidāsı 40a-1
yumşak s. ibtidāsı 39b-12
- siñir- besinleri sindirim organında
değişikliğe uğratarak kana geçecek
duruma getirmek, hazmetmek
s.-ür aşısı s- 159b-13
ta' amı s- 150b-11
- siñirsek A. sinire benzer
s. 41b-6
cism 43b-5
it 84b-3
- sinn A. yaş, ömrün derecesi
s. (ü'l kühūliye) 20b-10
(ü'n nümū) 20b-2
(ü'l şeyhūhe) 20b-13
(ü'l vuħūf) 20b-6
s.-de 20b-3, 5, 7, 9, 10, 12, 13
21a-2
s.-i (marazuñ s.) 68b-5
s.-üñ intihā'sı 20b-4, 8, 11,
21a-1
- sinnü'l kühūliye A. otuz yaş ile elli
yaş arasındaki
zaman
s. ĩ.-dür 20b-10
- sinnü'l şeyhūhe A. elli yaşından
sonraki zaman
s. s.-dür 20b-13
- sinnü'l vuħūf A. hissinin ve kuvvetin
azaldığı duraklama
yaşı
s. v.-dur 20b-6
- sinnü'n nümū A. hissinin ve kuvvetin
arttığı gelişme yaşı
s. n.-dur 20b-2
- siñir- sinirmek, içine atmak, işlemek
hazmetmek
s.-ür aşısı s- 159-13
ta' amı s-150b-11
- siriş başmakçı çirişi, çiriş otunun
kökünden su ile yapılan

- ve tutkal gibi kullanılan sarı toz, ayakkabıcı zankı [asphodelus aestivus] s. 117a-2
- sirke F. sirke s. 73b-8, 76a-12, 91b-8, 116a-5, 119a-13, 132a-5, 6 135b-7, 138b-12 yağı 75b-9, 103b-2 s.-de 132a-5 s.-nüñ 104a-12 s.-si 133a-3 s.-ye 129a-7, 136a-7, 136b-8, 139a-1 s.-yile 73b-10, 74a-11, 88b-12, 89a-6, 7, 89b-3, 90b-2, 91b-7, 96b-11, 100b-9, 104a-11, 106a-3, 108b-3, 5, 12, 110a-8, 9, 115a-2, 117a-3, 122a-12, 124a-7, 128a-9, 129a-4, 8, 10, 130b-12, 13, 131b-3, 5, 133a-1, 4, 135b-9, 137a-7, 9, 138a-4, 150b-4,
- sirkengübün F. bal ile sirkenin karıştırılmasından meydana gelen şerbet s. 98b-13, 144b-6 (-i buzürî) 104a-9(2), 107a-9, 107b-12, 145b-7, 159a-10 (-i 'unşulî) 81a-8 şekeri 159a-8 s.-e 67a-8, 111a-9, 123b-2 s.-i 95a-10, 104b-4, 110a-1, 110b-5, 124a-13, 146a-10 s.-ile 74a-13, 110a-4, 105b-11, 108a-11, 108b-2, 7, 110a-4, 110b-11, 157b-6,
- sitte A. altı, insan bedeninin durumunu değiştiren altı şey s.-yi (bkz. ↓ zarüriyyât-ı s.) 6a-5, 45b-9
- sivri sivri s.-dür başı s.22a-7
- sivülce sivilce, içinde irin bulunan küçük çıban [akne] s.-ler 45a-13, 53a-9
- siyah dâne s. d 158b-1
- şogan soğan . zambakgillerden ıtırılı bitki ve yumrusu [allium cepa] ş. 134b-10, 150a-6 şuyı 113b-12 ş.-ı 115b-8 ş.-ıla 119a-5 ş.-uñ harâreti 150a-10
- sok- sokmak, yerleştirmek s.-alar azğına s.- 80a-4 delüğe ş.- 115a-4 dübürüne parmakş.- 80b-3 s.-mağ gerek 116b-13, 121b-4, 5
- şoşulcan soşulcan, solucan yuvarlak ve yassı kurtlara verilen genel ad s.-ı 151b-6 ş.-dur (şoşulcan) 103b-3
- şol vücudun yön ve taraf olarak solu, eyser [sinister-tra,trum] ş. 23a-12, 24b-4, 34b-4, 43a-9, 72b-9, 107a-6 ayağ 33a-4, 123a-11, 128a-11 bögrek 35a-7 bud 35b-5 el 31b-5, 107b-9 emcek 42a-11 eyegüler 43a-9 emcek 42a-11 kıl 72b-9, 95b-2, 107b-8, 110a-13, 123a-11, 125b-6, 128a-11, 133b-13, uyluğ 125b-5 (gögüzüñ ş. yanı) 34a-4 (me' denüñ s. yanı) 30a-9 tepenüñ s. süñügi) 23a-12 (yüregüñ ş. tecvifi) 33b-7 (başuñ ş. yanındadır) 23a-12 ş.-dan 27b-1, 42b-2, 6, 83a-11 ş.-dın 31b-5, 7, 32b-13, 34a-8, 34b-4 ş.-ısa 83a-11
- şolu- solumak, nefes alıp vermek ş.-r 94b-8 hayzuñ
- şoñ bir şeyin bitimi, son bulması şoñ.-ında (hayzuñ ş.) 121a-13
- şoñra sonra ş. 14b-5, 8, 19a-3, 22a-2, 28b-1, 29b-13, 31a-5, 32b-9, 12, 34a-12, 34b-12, 35a-2, 4, 10, 12, 40b-1, 57a-4, 5, 58b-13, 62a-8(2), 64a-2, 66a-6, 72a-2, 72b-13, 73a-4, 73b-6, 74b-4, 75a-5, 75b-7, 76a-7, 13, 76b-4,

- 6, 77a-1, 77b-11, 79b-12(2),
13, 81a- 6, 9, 10, 83a-13,
83b-8, 84a-11, 84b-12, 85a-11,
85b-3, 6, 86b-5, 87a-13,
87b-3, 88a-12, 88b-11, 89a-11,
91a-1, 11, 12, 91b-1, 9,
93b-9, 95b-3, 5, 8, 97b- 2, 4,
12,98a-3, 98b-7, 8, 9(2), 10,
12(2), 99a-12, 13, 100a-8,
100b-1, 10, 101a-5, 101b-5,
103b-12, 104a-7, 13, 104b-1,
13, 106b-13, 108a-12, 109b-8,
12, 110a-2, 5, 110b-3, 8,
111a-8 , 112b-12, 113a-2,
113b-13, 114a-11, 114b-4,
116b-13(2), 117a-4, 6, 117b-10,
122a-7, 123a-11, 123b-6,
124a-5, 13, 124b-1, 2, 13,
125b-6, 7, 11, 126a-6, 127a-1,
127b-2, 3, 5, 128a-3, 10,
128b-10, 11, 12, 129a-3, 5, 10,
129b-13, 130a-1, 2, 5, 6,
130b-2, 3, 4,5, 8, 131b-2, 7,
132a-4, 6, 13, 132b-3, 9,
133a-3, 133b-7, 8, 13, 134a-8,
9, 135a-7, 13, 135b-2, 4, 9,
10, 136a-10, 137a-7, 138a-1,
138b-7, 140a-5, 141a-5, 141b-2,
5,11, 143a-8, 9, 144a-1,
144b-7, 145a-3, 8, 10 , 145b-8,
147a-3, 149b-13, 154a-9
- ş.-mağ gerek 85a-9, 152a-13
ş.-mağdur 84b-9
- soya J. (Mançuca'dan) soya fasulyesi
[soia hispida]
s. yağı 149b-6
- söğül- söğülmek, kızartılmak, kebab
edilmek
s.-mek gerek 95a-7
- söğülme kebab
s. 75b-12, 88a-3, 94a-3
balık 119a-10
s.-i (uşak . balığıñ s.) 147a-7
- söyündür- söndürmek, harareti kesmek
s.-esin 132a-5
s.-ür harareti s.- 150b-4, 152a-4,
155a-12, 155b-1
şafraýı s.- 155a-6
- söyündürici hararet kesici
s. nesne 66b-9
- şu 1. su, renksiz kokusuz sıvıve bu
sıvıdan oluşan kitle
s. 65b-5, 93b-6, 116a-12, 134b-7
gibi 112b-1
içmegi “ “60b-10
kuşları 84a-9, 149a-8
teresi 118a-10, 118b-12,
119a-3, 140a-2
yolu (bkz. meşâne) 63a-8,
113b-6
yolları “ıdrar yolları” 60b-11
(artuğ ş.) 48a-9
(ılıcağ ş.) 74a-10, 97b-5 ,
99a-10,
143a-10
(ıssı ş.) 73b-9
(münāsib ş.) 65b-5
(şavuk ş) 96b-11, 135b-10
iç- 118a-3, 125a-8
içinde çalkalan- 96a-2
gibi git- 99a-7
ş.-da 61b-4, 63a-6,
103a-13,152a-13
(ımicak ş.) 147a-3
(savuk s.) 66b-10
ş.-dan 46b-6, 8, 62a-2, 111a-1,
143b-11
ş.-dur 11a-10
ş.-larınıñ (pınarlar ş.) 48a-2
ş.-nuñ buñarı 84b-11
tabi' atı 11a-10
üç bahşı 103b-11
- şoñrağı sonraki, gelecek
ş. mizāc 11b-13
- sorgun söğüt. Sepetçi söğüdü
söğütgillerden iki çenekli
bitki
s. 106b-1
- şovu- soğumak, serinlemek
ş.-ur 99a-8
- şovuğ soğuk özellikte olmak,
hastalıkların sebepleri
[etiyojisi] arasında
soğuk mizacın ve soğuk
nesnelerin etkisi
olanlar (bkz. şavuk)
ş. 42a-7
- şovuğluk (bkz. şavukluk)
ş.-a 60b-4 (şovuğluğa)
- şoy- soymak , deriyi kaldırmak
“ ameliyatla almak”
ş.-mağınıñ keyfiyeti 85a-9

- s.-y1 153b-6
 ıssı s. 65b-7
 kendü s. 114b-4
 şavuk ş. 65a-6, 81b-3
- s.-(y)ıla 65b-2, 73b-5, 75a-4,
 75b-6, 87b-3, 90a-8,
 91a-5, 91b-10, 93b-8,
 98a-10, 102a-13,
 100a-7, 103a-8, 103b-11,
 105a-7, 110b-13,
 112b-11, 124b-8, 12,
 125b-10, 133b-12,
 135a-12, 138b-6, 10
 145a-3, 146b-5
 (ılıcağ s.) 124b-10,
 144b-6,
 146a-10,
 146b-6
 (ıssı ş.) 73b-9, 85a-1
 (kaynar ş.) 145a-3
 (şavuk s.) 100b-2,
 111b-6,
 143a-9
 (tatlu s.) 50b-2, 76b-3
- ş.-yın göynik s. 105b-13
 sık- 118b-12, 136b-13,
 151b-3
 tök- 152b-1
- ş.-yında peynir s. 83b-3
 yağmur s. 83b-6
- ş.-yınıñ (yağmur ş.) 48a-6
- ş.-yuñ dört bahşı 73b-5
 (tatlu ş. gızası) 48a-1
 (tatlu ş. lengeçleri) 119a-11
 (tatlu ş. balığın) 50b-1
2. bazı çiçek veya yaprakların
 imbikten geçirilmesiyle oluşan sıvı
 ş. 114b-3, 6
- ş.-y1 64a-12, 65a-10, 74a-5,
 107a-13, 119a-1, 141a-13,
 151a-5, 9, 152b-8,
 ıfsıntı nuñ s. 144b-13
 leblābuñ s. 125a-12
 rāziyāne s. 87b-7, 110b-9,
 tekesağalınuñ s. 128a-8
 yılğıñ yaprağınuñ s. 110b-10
- s.-yıla 130b-3, 132b-8
 (añisōn s. 99a-1
 (boy ş.) 134a-7, 136a-11
 (bağa yaprağınuñ ş.) 90a-6,
 96b-2
 gül ş. 74a-11, 88b-12,
 89b-6, 100a-2,
 123b-2, 138b-9
 (kāsni s. 104b-13
 (keleger s. 114b-8
 (kendene s. 114a-11,
- 114b-3
 (koz kabıkunuñ ş.) 136a-11
 (mirsin ş. 130b-5
 (rāziyāne s. 106a-12
 (şumāk s. 97a-1, 152a-5
 (şu teresi ş.) 119a-3
 (toğm-ı hançal ş.) 136a-11
 (toğmekān s. 141a-2
- s.-yın 102a-10
 gül s. 89b-8
 keberenüñ s. 89a-6
 ‘unnāb s. 123b-12
- ş.-yına 74b-1, 78a-12, 89a-12,
 91a-4, 13, 100a-2,
 102a-8, 105b-12, 120a-5,
 144b-9
 bağa yaprağınuñ s. 89b-9
 çivit ş. 60a-5
 gül s. 74a-7, 89b-6,
 93a-8, 95b-3,
 hilāf s. 74a-7
 kāsini s. 110a-6
 rāziyāne s. 85a-6, 110a-6
 sezāb s. 85a-6
 sumak s. 86a-10
 toğmekān s. 122a-9
- s.-yında 103a-13, 146a-12
 gül s. 104b-3, 138b-11,
 147a-4
 şabr-ı kāsini s. 83b-5
 kızıl boya s. 122b-1
- ş.-yından 73a-6, 73b-11, 112b-5
 otlarıñ s. 112b-7
- ş.-ını (ışhūn ş.) 99b-9
 kāsni s. 107b-10
 rāziyāne s. 107b-10, 146a-13
 söğüt yaprağınuñ s. 108b-1
 şehdāne yaprağınuñ s. 88b-4
 şefdalū yaprağınuñ s. 89a-7
 toğmekān s. 89a-4
 yevşen s. 89a-6
 (yılğıñ yaprağınuñ s.)
 108a-13
- s.-yınıñ (samān ş. rengi) 59b-6
3. meyve ve sebzelerin sıkılmasıyla
 elde edilen sıvı
 s.-da buyan s. 94b-11
 ş.-larını (it üzümün ş.) 139b-3
 s.-y1 arpa s. 123b-12
 ekşi nār s. 100b-10
 erük s. 123a-12
 koroğ s. 100b-9, 104b-5
 şoğan s. 113b-12
 it s. 96a-12, 102a-11
 it üzümünüñ s. 90a-5
- s.-y1 148b-5
 ş.-yıla arpa s. 94a-9, 104b-4

	(büre ş.) 135a-1		māyeḥoş naruñ s. 143a-7
	(ekşi naruñ ş.) 138a-12		kişniz s. 84a-4
	ķabaķ s. 138a-2, 141a-3		nār s. 76b-13
	ḥıyar s. 141a-3		
	incir s. 126b-2, 139b-12,	şudā ^c	A. başağrısı
	it üzümünüñ s. 90a-5,		[headeche-mal de tēte]
	115b-6,	ş.	74b-6
	141a-3		(ıssı ş.) 74a-10
	ķarmuķ s. 152a-6	ş.-ı	7a-9, 72a-12
	kişniz s. 90a-6, 138b-10,	suğra	kıç, sağrı, makat
	139b-6		[sakrum]
	ķoruķ s. 96b-13, 100a-2	s.-dağı	saçanaķ 29b-3
	mārül s. 124a-7	s.-nuñ	marazı 114b-11
	mercimek s. 90a-6		marazları 9a-5, 113a-13
	merzenķuş ş.) 87a-12		şişi 115b-3
	nār s. 144a-12, 152a-5,		yanı 114b-12
	157b-5	s.-yı	115a-1
	(maye-ḥoş naruñ s.) 76b-8	suḥt	A. haram mal, her nevi haram
	pāzuk s. 134a-7		s.-inden 2b-1
	(summāķ s.) 152a-5	sū ² -ı mizāc	A. mizac bozgunluğū
	(turp s. 98a-4, 145b-8		(bkz. ↓ sū ² -ü'l mizāc)
	(yarpuz ş.) 114a-3, 5,	ş.	45a-13, 49b-7
	122b-8	ş.-uñ	49b-9
ş.-yın	91a-12, 98b-6, 143b-7,	şuķāķ	yarık, çatlak [anal fissür]
	(arpa s.) 94a-9, 120b-6,		ş.-a 115a-10
	144a-6		ş.-uñ 'ilācı
	(arpa keşkinüñ s.) 93a-6	şula-	sulamak, su vermek
	(erük s.) 73a-3, 123b-120		ş.-maķ gerek 74a-1
	it üzümünüñ s. 89a-13,	şulan-	sulanmak, yaşarmak
	120b-6		ş-ur 53a-11
	tatlı ḥayvanuñ s. 98b-6		(ağız s-) 53a-11, 145b-6
	ķoruķ s. 76b-13, 99b-8	şulu	1. taze, solmamış suyu ve nemi olan
	naruñ s. 99a-13, 123b-7		ş. uyuz 135b-5
s.-uyına	155b-2, 3		uyuzuñ 'ilācı 135a-6
	arpa s. 94a-12, 123b-7,		ol- 128b-8, 134b-4
	erük s. 73a-4, 147a-8		2. miktarca suyu çok olan
	it üzümünüñ s. 108a-12		ş. 154b-12
	kerefs s. 108a-12, 110a-7		sirke 122a-12, 139a-1
	māyeḥoş naruñ s. 136b-7		şarāb 120a-5
	peynir s. 135a-4		ş. ol- 135a-6
	(peynirüñ s.) 134a-5,		3. suyu olan, sulak yer
	137a-10		ş. yir 129b-5, 151b-12
ş.-yında	alma s.100a-9	şuluca	sulu gibi
	yarpuz s. 122b-10		ş. şarāb 13b-4
	it üminüñ s. 83b-6		içür- 93a-7
ş.-yını	88b-13, 93b-8, 97b-3,	summāķ	A. antep fıstığıgillerden
	98a-10, 104a-8, 106a-11,		ağaç. sumak ağacı ve
	107a-1, 108a-8, 108b-1,		tohumu
	111a-13, 135b-3, 136b-6,		
	138a-6,		
	arpa s. 92b-4, 143b-5		
	ayva s. 100a-11, 143a-7		
	(ekşü naruñ s.) 136a-9,		
	143b-4		
	ķanuñ ş. 35a-9		
	kerefs s. 146a-13		
	kerefsün s. 84a-10		

- [rhus coriaria]
s. 86a-10, 99b-13, 100a-2,
111b-10, 138b-11,
158b-11
aşı 112a-6, 124a-8,
müzevveresi 100a-2
suyı 86a-10, 97a-1, 152a-5
şıyâfi 86a-9(2),
s.-ı 91b-10
s.- uñ 154a-6
s.-unısa 158b-10
- şūret A. 1. görünüş, biçim
ş.-ine (mevcinüñ ş.) 58a-5
- sūrincān A. çiğdem zambakgillerden
yumrulu bitki
[tubera, herba
colchicum autumnale]
s. 118b-4, 124a-1, 126a-9
maṭbūhı 123b-4
(ağ s.) 125b-10, 126a-3
(maṭbūh-ı s.) 125b-7
s.-ı (ḥabb-ı s.) 124b-2, 126a-6,
127a-3
s.-ıla 128a-1
- şūrī A. görünürde olan, hakiki ve içten
olmayan
ş. (sebeb-i s.) 15a-4
ş.-si (sebeb-i) 15a-7, 15b-4, 10
- şuşa- susamak
ş.-duğı 94a-13
ş.-mağ 53a-12, 53b-3, 92a-4,
92b-2, 97a-12, 99b-6,
100a-4, 101a-10
ş.-mağı 96a-2, 108b-6 (şuşamağı)
ş.-yana 151b-11
ş.-yınca 64a-13
- şuşalık 1. suya kanmama hastalığı
susama, susuzluk
ş.-ı kes- 155a-12, 155b-1, 159b-2
- şuşamaklık su içme isteği
ş. 104b-7
ş.-ı 94a-12 (şuşamaklığı)
- şuşat- susatmak
ş.-ur 150a-8, 150b-1
- şusatıcı susuzluk verici
ş. 149b-12
- şusuzluk susuz olma halı
- ş. 94b-12
ş.-ı kes- 152a-4, 8
ş.-dan 107b-7
- sū³-ü¹ mizāc A. mizac bozgunluğu
(bkz. sū³-ı mizāc)
ş. 44b-2
ş.-dur 44b-5
- şuvar- sulamak, su vermek
s.-a 30b-12, 13, 31b-12, 32a-1
4, 6, 7, 33a-1, 7, 8
ş.-ur 31a-13, 31b-2, 32b-6, 9,
33a-10, 140a-10
- şuver A. görünüşler, haller
ş. (-i maḥsusa) 18b-13, 19a-2, 4, 5,
- şu yolu su yolu, mesane, idrar
torbası, sidik kavuğu
[urinalis, vesica]
(bkz. kavuk, meşāne)
ş. y 63a-8, 113b-6
- sūci şarap
s. 81b-3, 82a-2
s.-den 84a-2
s.-si (bekmezün s.) 159a-6
(üzümün s.) 159a-5 (sücüsü)
s.-sinün (üzüm s.) 159a-4
s.-yi 74a-9, 87b-10
- sūd 1. süt kadınların ve, memeli dişi
hayvanların memelerinden gelen
sıvı
s. iç- 133b-9
içür- 88a-12
yi- 50b-1
ol- 119a-1
s.-den ḥāsil ol- 10a-10, 149b-4
kesil- 117b-2
s.-i 10a-10, 67a-12, 93b-3, 149b-4
(keçi s.) 121a-8
(koyun s.) 78a-11
(sığır s.) 149b-5
s.-ile (ḥatun kişinün s.) 134a-9,
10
(koyun s.) 75a-10
(koyun s.) 106b-1
s.-ini (kancuğ eşegün s.) 93b-3
(kız oğlan s.) 78a-3, 89a-1
s.-ine (keçi s.) 90b-6
(kız oğlan s.) 89a-2
s.-iyile (kız oğlan s.) 76b-5,
83b-11, 12
s.-ler 149b-4
s.-üni (ḥatun kişinün s.) 93b-2

- (keçi s.) 93b-4
(kışrak s.) 93b-4
2. bazı bitkilerin organlarındaki öz su
s.-ile (haşhâş s.) 91a-8
(süg enesi s.) 101a-2
s.-ini (hıyâr tohumunuñ s.) 91a-6
s.-üni (şengiyâr tohumunuñ s.) 94a-13
- südde A. vücutta ve deri üzerindeki deliklerde tutkunluk
s. 78b-4, 107b-2, 109a-8, 13
degül 78b-4
s.-den 48b-7, 88a-7, 8, 117b-2
s.-dür 79b-2
s.-ler 65b-11
eyle- 159a-1
s.-lerden ol- 151b-3
s.-lere 60b-9
s.-leri kes- 125a-12
s.-lerin aç-151a-4
s.-lerine (bağıruñ s.) 157b-5
s.-lerini (bağıruñ s.) 158a-9
(talakuuñ s.) 150b-9, 151b-3, 152b-4, 156b-5
s.-nüñ 50b-13
südük sidik, bevl
s. (ölmiş s.) 136a-1
tımla- 113a-10
tutul- 113a-7, 160a-6
s.-ile (keçi s.) 106a-4
(oğlan s.) 106a-4, 133a-1
- şuffi A. çıkartı, gaita
s. dut- 37a-13
- süfuf A. toz haline getirilmiş ilaç
s. it- 126b-12
s.-ı 127a-1
- süg A. itkasarı, it keseri
(krş. huşşa-el şaleb)
[bunium bulbucastanum]
s. 96a-5, 112a-3, 121a-11
enesi 101a-1
kurucaları 10b-2, 157b-8
- sügüg ihlamur, ihlamurgillerden iki çenekli kokulu bitki
s. (göyünmiş s.) 124a-2
- sühünet A. sıcaklık, kızgınlık
s.-dür 50a-5
- sükün A. durma, kımıldama, hareketsizlik
s. 48b-1, 50b-3, 54a-5
it- 98b-5
s.-dan 54a-3
s.-ı 48a-13, 50a-8, 57b-8
s.-ına 59a-2
s.-uñ zamanı) 55b-11, 56a-1, 56b-4
- süllâmiyât A. el ve parmak kemikleri
s. di- 24a-13
- sülük sülükgillerden asalak hayvan [hirudo officinalis]
s. 91b-4, 5
s.-e 63a-12 (sülüğe)
- sümük sümük bezlerinin nemli, akıcı salgısı
s.-e 63a-3 (sümüğe)
- sümbül sümbül, zambakgillerden türlü renklerde kokulu bitki hyacinthus[]
s. 157a-13
- sünük(g) kemik, [os] (‘azm)
s. 22a-2, 4, 7, 22b-8, 23a-2, 13, 23b-9, 13, 24a-4, 12, 25a-3, 6, 9, 39a-3
(yassı s.) 24b-13
sınmak 45a-9
s.-dedür (bu iki s.) 23a-13
s.-den (üç pare s.) 25a-3
ayru 22b-6
s.-dür (altı pare s.) 24b-9
(bu s.) 23b-7
(dört pare s.) 24a-1
(ol s.) 23b-5
(ol iki s.) 23b-12
s.-e 23b-7
s.-i (alın s.) 23a-9
(baş s.) 24b-13
(bedenüñ s.) 25a-12
(eñse s.) 23a-7
(kaşuk s.) 24b-9
(yanbaşınıñ s.) 22a-2
(yanbaşınıñ iki s.) 25a-1
s.-idür (alın s.) 22a-13
(koluñ üstün s.) 24a-9
(uyluk s.) 25a-6
s.-ile 22b-1
s.-ine (kaş s.) 23b-4
(kaşuk s.) 24b-8
(kulağ s.) 23b-3
(kürek s.) 40b-5
s.-inüñ 39a-6

- s.-ler 17a-7, 24b-9
s.-lerde 22a-2, 7
s.-lerden (bilden çıkan s.) 28a-13
(uşacuk s.) 22b-7
s.-leri (başuñ) s. 23b-6
(döşün) s. 24b-2
(oñurğa) s. 22a-9
s.-lerüñ
ittisälleri 21b-4
teşrihi 5b-1, 21b-3
(başuñ s.) 23b-7
s.-lerinüñ (baş s. derzleri) 21b-10
(döş s.) 41b-1, 2
s.-üñ adı 25a-2
bir pâresi 24a-4
birisi 21b-12, 22a-6, 23b-5
çuqurı 22a-1
degirmi ulama başı 21b-13
her bir pâresi 23b-1
yivi 22b-2
(altı pâre s.) 23a-3
(altmış pare s.) 24a-3, 25a-5
(her bir s.) 23b-2
(iki s.) 22b-1, 3
(iki kanadlu s.) 22a-8
(otuz pâre s.) 24b-11
(otuz tokuz pare s.) 24b-1
s.-ine
(tepenüñ iki s.) 23a-6,7,8
s.-inüñ
(şol s.uci) 24a-7
(sekirden s.) 35b-4,11
- sür- sürmek, sıvamak işi
s.-esin 130a-11, 130b-2, 7
s.-megile 130b-6
- sür- yumuşatmak, telyin etmek
s.-megi 155a-6
- sür'at A. çabukluk hız
s.-ı 52b-2
s.-ile bit- 52b-1, 57b-7
iriş- 71a-2
- sürme sürme mantargillerden bitki ve
bunun işi
s. 101b-5, 115b-12, 121a-11,
141b-8, 145a-12
s.-yi (ispahân-ı s.) 138b-9
- sürt sürmek, ovmak, ovuşturmak
s.-eler 86b-10, 93a-9
s.-esin 74a-8, 87a-1, 130b-11
s.-mek gerek 74a-8, 86b-9
- sürtün- sürünmek
s.-miş 84a-10
- sürücü peklik yapmayan, yumuşatıcı,
telyin edici
s. 154a-5
s.-dür 151a-5, 155a-5, 159b-4
- süsen süsengillerden kokulu bitki, susam,
zambak [iris]
s. 156b-1
köki 142a-1
ağ s. 156b-1
s. yağı 88b-3, 92a-7, 115a-8,
140a-1
s.-den (ağ s.) 156b-3
s.-üñ (ağ s. yaprağı) 129a-6
(âsmâncünî s. dibi) 105b-10
(âsmâncünî s. köki) 124b-11
(âsmâncünî s. harâreti) 156b-2
(âsmâncünî s. yaprağı) 129a-6
- süst A. gevşek
s. eyle- 65a-5, 12, 66a-1
ol- 58b-9, 12, 1112b-2, 117a-11
- süstlük A. gevşeklik
s.-dur 80b-7
- süz- süzmek TS de yok
s.-eler 73a-4,75a-5
s.-esin 81a-8, 100a-8, 100b-10,
103b-12, 109b-12, 124b-13,
135b-2, 138b-7, 145a-4
s.-ip 75b-8
s.-mek geek 73b-6, 104a-13,
114b-4, 125b-12
- süzil- süzülmek
s.-ür 14b-7
- süzme süzme
s.-siyile (sığır yoğurdınıñ s.) 110a-8
s.-sine (sığır yoğurdınıñ s.) 100b-1

Ş-

- şab A. amonyum ve potasyum sülfatdan oluşan antiseptik madde [alumen, sulfas aluminico potassicus] ş. 115b-13
- şāh A. asıl, ana ş. tamar 34a-3, 79b-9, 115b-13,
- şāhān-şāh F. şehen-şāh, padişah ş. ş-larınıñ serveri 3a-10
- şāhiķ A. yüce, yüksek ş.-dür (bkz. nabz-ı şāhiķ .) 54b-10 ş.-uñ 54b-12
- şāhm A. sebze ve meyvelerin et kısmı ş. (-ı hanzal) 79a-10, 80a-2, 81a-5 126a-8, 131a-12, 136a-11, 144b-12
- şāhş A. kişi, kimse, şahıs ş. 12a-11, 12b-4 ş.-a 12a-11, 12b-4, 10 ş.-dan (beķā-yı ş.) 16a-10, 17b-9, 11 18a-1 ş.-ına 12b-6 ş.-larına (ķalan ş.) 12b-6 ş.-uñ aķvāli 12b-10 beķāsı 12b-7 şihhātu 12b-7 (nefs-i ş.) 12b-9
- şāhşī A. şahısa mahsus (mu' tedil-i ş.) 12b-5, 8
- şāhtere A. şahtere otu şahteregillerin fūmarin alkoloitine sahip örnek bitkisi [fumaria officinalis] ş. 108a-4, 135a-9 ş.-yi 135b-3
- şāķāķ şakak, göz ile kulak arasında bulunan çukurumsu yer [tempora] ş. üstündeki derz 23a-4 tamarları 76a-6 ş.-da (iki ş.) 22b-9 ş.-dağı (iki ş.) 23b-1 ş.-uñ (bir ş. saķanaķları) 23b-1 (iki ş. 'azaları) 25b-11
- şāķāķul A. yabancı havuç ş. 118b-3
- şāķī ķa A. yarım başağrısı, migren ş. 72a-12, 74b-6
- şālgām F. şalgam, turpgillerden yumru köklü bitki ve bunun kökü (brassica rapa) (bkz. buķūr-ı meryem) ş. 153a-6 ş.-ı 87b-12, 88a-2(2) ş.-uñ 106a-8
- şām A. akşam ş. (aķmer-i ş.) 60a-1
- şāmī A. Şam ile ilgili, Şam' a ait ş.tüt. 154a-2
- şāmīl A. içne alan, kaplayan ş. degül 77b-9
- şāne F. tarak, tarak gibi dişleri olan şey ş. 22a-11
- şārāb A. içilecek şey, şurup, şarap ş. 96a-7 (-ı reyhāniye) 98a-10 (-ı zebīb) 119b-4 (ak ş.) 74b-3 eski ş.) 107a-7 (ķara ş.) 140b-8 (şulı ş.) 120a-5 (yigi ş.) 119b-3 virme- 130a-9 ş.-a 101a-11 hoş koķulı ş.) 89b-4 katib iç- 102a-10 ş.-dan 124a-9 ş.-ı 125a-12, 135a-6, 140b-10 (būnefşe ş.) 159a-11 (laķif ş.) 93b-7 (meybih ş.) 98a-1 (raķiķ ş.) 133b-12 ş.-ıla 105a-1, 118b-2, 125a-5, 130b-9, 10, 11, 139b-11 memzūc ş.) 101b-10 (raķiķ ş.) 134a-12 (tatlı ş.) 105a-1 (yaķşı ş.) 118b-12 ş.-ım (benefşe ş.) 94a-9 ('unnāb ş.) 72b-13 (ķara üzümüñ ş.) 119b-4 (şeker ş.) 73a-9 (temrhindinüñ ş.) 73a-1

- ş.-ına (erük ş.) 123b-1
(gül ş.) 123b-1
(nār ş.) 143a-6
- ş.-ını (benefşe ş.) 82a-9, 94b-1
(erük ş.) 73a-1
(haşhâş ş.) 92b-3
(işhün ş.) 99b-2
(koruk ş.) 89b-5, 99b-2,
143a-6
(meybe ş.) 98a-1
(nār ş.) 89b-6, 99b-1
(temirhindî ş.) 143a-7
(temirhindînün ş.) 73a-1
- ş.-ıla 118b-2, 125a-5, 130b-9,
1011, 139b-11
(bal ş.) 122b-7
(memzûc ş) 101b-10
(nār ş.) 111b-13
(raķik ş.) 134a-12
(tatlu ş.) 105a-1
(yağşı ş) 118b-12
- ş.-lar 119b-3
ş.-ları 10b-4, 159a-3
ş.-laruñ 159a-7
ş.-uñ şırfı 134b-11
- şac'ri A. kıl. iplikcikli tortu. Fazla ve
artık maddelerin
atlamamasından meydana
gelen idrar tortusu
ş. 62a-11
ş.-nün 63a-4
- şavķ ışık, parıltı
ş.-ından (güneş ş.) 48a-8
- şāyed F. eğer, olabilir ki, olur ki
ş. kim 36b-2, 71b-11, 80b-13,
83a-4, 93a-9, 102b-9,
109b-5, 7, 112b-2,
114b-13(2), 132b-1,
138a-8, 140a-13(2)
- şebiyār A.
ş. ĥabbı 75b-2
(ĥabb-ı ş.) 98b-13
- şefakāt A. acıyarak, ve esirgeyerek
sevme
ş. 2b-5
- şehdāne A. kendirgillerden iki evcikli
bitki "kenevir " tohumu,
(
[cannabis sativa]
ş. 88b-4, 148b-4
- (160b-3) şāhdāne
- şehr A. şehir
ş. ucı 69a-4, 5
ş.-lerde 52a-2
ş.-e 69a-2
ş.-üñ 46a-13, 46b-2
havāsı 46a-12, 13, 46b-3,
68b-6,
cenüb naĥiyeti 46a-12,
46b-1
- şeker F. şeker [saccharum]
ş. 75a-10, 11, 92b-1, 103b-12,
104a-13, 123a-12, 145a-13
aķ ş. 92b-11, 103b-1, 111a-12,
125b-12, 136b-13
(bkz. gülbeşeker)
kızılca ş. 103a-11
şerbeti 73a-9, 123b-10
ez- 73b-12, 88b-1
ķat- 89a-13, 135b-4, 155b-2
ş.-i 124a-2, 138a-4
(sirkengübün ş.) 159a-8
ş.-ile 92b-7, 95a-11, 105b-9,
107b-10, 113a-9, 123b-12,
134a-6, 143b-7,
(aķ ş.) 73a-7
azucuk ş. 143b-5
- şekl A. şekil, biçim, cins, nevi, çeşit
ş. (kemürdek ş.) 22b-5
(marāzu'l ş.) 45a-1
ş.-de 37b-2, 42a-9, 62b-6
ş.-dür (marāzu'l ş.) 45a-1
ş.-i (dimāguñ ş.) 39b-7
ş.-ine 133a-13
ş.-leri 36a-4
ş.-üñ (fesād-ı ş.) 50b-5
- şem A. koku alma duyusu ve kuvveti
[opticus]
ş.-dür 18b-10
- şengiyār A. havacıva, eşek marulu,
kırmızı sığır dili.
sığirdiligillerden akdeniz
bölgesinde yetişen
köklerinden
boya elde edilen bitki
[anchuza tinctoria]
(bkz.şingiyār)
ş. 119a-11, 147a-7
toĥmı 92b-9
toĥmınuñ içi 111a-9
toĥmınuñ südi 94a-13
[anchuza tinctoria]

- şerā A. küçük yaşlarda görülen ateşli, bulaşıcı hastalık (bkz.kızamuk) [rubeola] s.-y1 9b-12, 136a-13
- şerāyīn A. hareketli damarlar, atardamarlar [arterias] ş. 39b-3 (cemī^r - i ş.) 42b-8 ş.-dür 16b-10 ş.-i 33b-5 ş.-üñ 18b-2
- şerbet A. 1. müshil olarak içilen ilaç ş. 96b-10 dürü- 75a-8 ş.-dür 79a-12, 106b-11, 126a-4, 131a-12, 145a-1, ş.-dürür 75a-8 ş.-i 95b-10, 105b-9, 132b-9, 146b-6, 2. şerbet ş.-ile (bal ş.) 80a-12, 114a-1, ş.-ine (şeker ş.) 73a-9 ş.-ini (şeker ş.) 123b-10
- şerbetlik F. şerbet miktarında ş.-dür 79a-1
- şeref A. büyüklük, yükseklik ş.-ine 2a-4
- şerīf A. şerefli, kutsal, itibarlı ş. 'ilm 2a-3, 8, 2b-9, 3a-3
- şey A. nesne ş.-i 102a-1
- şeytarac A. bitişik taç yapraklı iki çenekli bitki ve bundan yapılan hap [Lepidium latifolium] ş. 126a-10, 131b-4, 132a-2, 132b-12 (ḥabb-ı ş.) 124b-4 ş.-ı (ḥabb-ı ş.) 127a-3, 131b-2
- şeytarac-hindī A. şeytarac cinsinden hekimlikte de kullanılan bitki ş. 124b-7
- şiddet A. sertlik, katılık, sıkılık ş.-inden (cāzibenüñ ş.) 51b-1 (ḳuvvet-i māsike ş.) 48b-5 (māsikenüñ ş.) 51a-7
- şimāl A. kuzey nāhiyeti 46a-10, 13, 46b-2 yili 48a-7 yiline tut- 50-11
- şimdiki şimdi olan ş. zaman 2a-8
- şingiyār A. havacıva, eşek marulu, kırmızı sığır dili.. sığır diligillerden akdeniz bölgesinde yetişen köklerinden boya elde edilen bitki [anchuza tinctoria] (bkz.şengiyār) ş. 155a-11 toḥmı 95b-6
- şirḥışt F. cāvşirotu ve ondan elde edilen bir tür tıbbî zamk ş. 91b-3 ş.-la 144a-4
- şī ra F. sıra, tam olarak mayalanmamış üzüm suyu, sebzelerin damıtılmasıyla oluşan öz ve bunun hekimlikte kullanılan yağı (bkz. ↓ şīra-rūḡan) 75a-12, 114b-5 ş.-sıla 134a-12
- şiyāf A. çeşitli hastalıklarda kullanılmak üzere hazırlanmış (suppozituar ve ovül) ilaçlar, fitiller ş. 106a-7 (-ı abār) 84b-1 (-ı aḥzār) 86b-6 (-ı aḥmer) 86b-7 (-ı dinārcün) 84a-13 (-ı ḳayşar) 84b-8, 13, 85a-12 (-ı māmīşā) 116a-10 (-ı zehī r) 102b-1(2) (aḳ ş.) 85b-9 dutıl- 119b-9 eyle- 85a-7, 86a-11, 115b-13 ş.-dan 84b-13 ş.-ı 102b-1, 115b-11 (aḳ ş.) 83b-12 (sumak ş.) 86a-9(2) ş.-ıla (aḳ ş.) 84b-1 ş.-ından (māmīşā ş.) 139a-1 ş.-larıyla 94a-8 ş.-uñ (ḳızıl ş.) 86a-7

şişek	iki yaşında koyun ş. iti 77b-12,106a-1 erkek ş. 148b-8 itinüñ k. 119a-5	(hōrōs ş.) 89a-5 (isbānāḥ ş.) 88b-6 ş.-yıla 79a-13, 133b-11
şiryān-i vürīdī	A. yüreğin sol boşluğunda bulunan hareketli damar [pulmoner ven] ş. 33b-8	şöyle bağlama edatı ş. kim 93a-4
şiş	şiş, ur ş. 51a-5, 93b-10, 107b-7, 115b-7, 140a-1 sebebi 51a-5 ol- 102a-2, 106a-4, 107b-6 ş.-dür 82b-694a-4, 140a-9 (ıssı ş.) 76a-1 (maraż-ı ş.) 113b-2 ş.-ler 45a-12 ş.-lere (ıssı ş.) 151b-4 ş.-leri 10a-1, 139a-3 ş.-üñ (ıssı ş.) 83a-2	şuḥḥ A. cimrilik ve pintilik ş. 2b-8 şuḫāḫ A. yarıklar, çatlaklar, şukûk [fişsüre, rima] ş.-a 115a-10 ş.-dur (maraż-ı ş. "anal fişsür") 113b-1 ş.-üñ 'ilācı 115a-1
şiş-	şişmek, vücudun herhangi bir sebepden şişmesi, kabarması [intumescantia] ş.-er 83a-4 bağır ş- 109a-9 öyken ş- 93a-2 yüz ş- 137b-4 ş.-dügi (dil ş-) 89b-12 (diş itinüñ ş.) 89b-13 ş.-dügin 90b-10 (dil ş-) 8a-2 ş.-düginüñ (diş itleri ş.) 89b-12 (dişler eti ş.) 8a-3	şuḥā A. düğün çiçeğigillerden bitki ve bunun siyah tohumu [nigella damascena] (bkz. çörek otu) ş. 101b-9
şişir-	şişirmek ş.-ür 82b-11 şarın ş. 147b-11	şühük A. yükseklik ş.-da 58a-4 ş.-ında 58a-12
şitā	A. kış ş.-da 67a-1	şürü ^c A. başlama ş. it- 63b-5, 66b-5
şol	şu (sıfat) ş. cevher 62a-1, ot 111b-9	
şorva	çorba (şorba) ş. 77b-12, 121a-7 ş.-lar 97a-10, 130a-7 ş.-lardan 158b-8 ş.-sı 78a-13, 88b-6, 110a-8 (ferrūc ş) 78a-6	T- tā F. değin,-a / e kadar, tā t. 16b-9, 12, 17a-1, 20a-10, 12, 20b-1, 28a-8, 28b-2, 29a-13, 31b-9, 34b-10, 35b-7, 38a-1, 58b-6(2), 9, 59a-3, 73a-8, 75a-7, 104b-13, 105b-11, 112b-6, 113a-10, 115b-9, 126b-4, 127b-5, 141b-13, 147b-6, 151a-11 ki 2a-12, 15b-1, 18b-3, 30b-11, 32a-7, 146a-7 kim 3a-1, 18a-5, 27a-3, 27b-8, 30b-4, 13, 31a-3, 31b-1, 11, 13, 32a-3, 5, 33a-1, 6, 8, 35a-9, 36a-11,

- 36b-2, 4, 12, 38b-4, 8,
9, 12, 13, 39a-9, 41b-3,
42a-7, 42b-4, 43a-4,
48a-1, 5, 8, 54a-2,
58b-12, 59a-2, 4, 64a-12,
65a-13, 66a-7, 67a-9,
67b-1, 70a-4, 73a-3,
73b-5, 75a-4, 75b-7,
76a-9, 12, 76b-6, 79b-5,
80a-4, 6, 83a-13, 83b-1,
8, 84b-11, 85b-2, 5,
87a-2, 13, 87b-3, 88a-2,
89a-13, 91a-1, 93a-5,
97b-4, 98a-8, 98b-2,
11, 99a-11, 13, 99b-9,
100a-7, 12, 13, 103b-11,
104a-12, 104b-1, 105a-13,
106b-13(2), 110b-3, 13,
111a-1, 112b-11, 114a-5,
114b-3, 5, 115a-1,
115b-8, 116b-13, 117b-4,
6, 121a-10, 121b-6,
124a-12, 124b-12,
125b-11, 127a-6, 127b-3,
5, 129a-9, 130b-2, 8,
132a-6, 133a-13, 133b-13,
135a-13, 135b-2, 136a-10,
138a-13, 138b-6, 13,
139b-5, 10, 13, 140b-4,
12, 141a-4, 141b-10,
143a-8, 144b-9, 145a-3,
152b-2,
- ta^ç alluğ A. ilişiği, ilgisi olma, ait olma
t. ol- 19a-11
- ta^ç am A. yemek, yiyecek, aş
t. 14a-3, 53a-13, 64a-3, 4, 5, 6,
65a-2, 66a-6, 67a-6, 125a-10
t.-a 64a-11
t.-dan 97b-11, 12, 13, 98a-12,
149b-12, 159a-9
t.-ı 13a-13, 13b-1, 14a-1, 7, 10,
41b-5, 48a-12, 50b-8,
66b-1, 97b-13, 125a-10,
149a-9, 151b-8, 152b-3,
154a-9, 13, 157b-3, 11, 13,
158a-1, 6, 11, 12
çeynenmiş t. 40b-13
küflendür- 152b-6
siñür- 150b-11
ol- 118b-13
t.-ına (māzū t.) 14a-8
t.-lardan 133b-5
t.-ları 64a-3
t.-larından (hılt t.) 130a-8
t.-laruñ (yağlu ve tatlu t.) **
- t.-uñ 66a-2
isti^ç mālī 107b-3
iřtihāsı 66a-2, 97a-6, 11,
145b-5, 149b-9,
şıflı 41b-13
- ta^ç arruz A. yoğun biçimde kullanma
t. it- 79b-11
itme- 83a-8
- ta^ç bağa tabaka, katman
[stratum, plan cuche]
t. 40a-7, 11, 40b-4
(bkz. ta^ç bağa-yı mülteħime)
t.-dan 40a-3
t.-dur (bir t.) 33b-8
t.-nuñ ardı 40a-8, 12
t.-sı (biş t.) 59b-3
(evvelki t.) 40a-3
(gözüñ yidi t.) 40b-5
(ikinci t.) 40a-5
(üçüncü t.) 40a-6
t.-sına (bişinci t.) 40b-2
(dördüncü t.) 40a-10
(yidinci t.) 40b-4
- ta^ç bağa-yı mülteħime A. göz(ün) ak
tabakası
[conjunctiva]
t. m. 82b-7
- ta^ç bāř r A. bambu şekeri, hintkamışı
şekeri
[bambusa arundinaceae]
t. 95b-11, 101a-3, 155b-3
kursacukları 99b-10, 11,
100a-10
t.-ı 97a-1, 100a-9
- ta^ç bāř rhindī A. ***
t. 95b-6, 96b-8, 99b-10, 12,
100a-8, 100b-6, 144a-7
- ta^ç bāyi^ç A. tābī olma, uyma
t.-lerine 2b-8
- ta^ç bī^ç at A. huy, tabiat, mizaç .
būnyenin kan, safra,
sevda ve balgamdan
meydana gelen dört
ögesinin herbiri.
(soğuk ve nemli,
sıcak ve kuru) özelliği
t. 13b-12, 48b-9, 61b-10, 117b-1,
143b-8
t.-da 143b-6
t.-ı 13b-10, 72a-6, 94a-8, 97a-6,

(balgamuñ t.) 13a-9	(şafra-yı t.) 15a-9
(oduñ t.) 11a-9	(şafra-yı ğayr-ı t.) 15a-10
(kanıñ t.) 13a-7	ţ.-sinüñ (tenäsüb-i t.) 18a-4
(şafrañuñ t.) 13a-8	
(sevdānuñ t.) 13a-10	ţabi ^c iyye A. kişinin bedeninin
(sunuñ t.) 11a-10	korunmasından ve
(toprağuñ t.) 11a-11	üremesinden sorumlu
(yilüñ t.) 11a-9	olan kuvvet veya
dut- 158b-12	kabiliyet ile ilgisi
ishāl it- 122a-9	olan organlar
yumşana 76a-9	(karaciğer gibi)
yumşat- 149b-9,150b-7,	ţ. (umür-ı t) 19b-12
152a-9, 153b-1,	ţ.-sine (ef ^c āl-i t.)
156a-2, 159b-10	ţ.-yi (umür-ı t) 5a-2, 10b-7
yumşatmak gerek	ţ.-nüñ (umür-ı t) 5a-10, 11a-5,
94a-8	11a-6, 19b-11
ţ.-ın dut- 158b-11	
ţ.-ında 147a-8	ţabl A. “davul”, karnın su toplama
ţ.-ını yumşatmak gerek 79b-12	sonucu şişmesi
	(bkz. istiskā ³ -yı ţabl)
(ağu t.) 13b-10	ţ. gibi öt- 105a-6
(insanuñ t.) 147b-12	ţ-ınuñ (istiskā ³ -yı t) 106a-5
ţ.-ını 72a-6	
ţ.-ları 159a-7	ţablī A. davula benzer, davul gibi
	ţ. 105a-6
ţabīb A. tabip, hekim	
ţ.-leri (hazık t.) 2b-12	ta ^c dīl A. deĝişliklik
(zamanuñ t.) 2a-10	(bkz. ta ^c dīl-i ruĥ)
	t. ta ^c dīl-i ruĥ 46a-1
ţabi ^c i A. kişinin bedeninin	it- 64a-1, 67a-13
korunmasından	ķıl- 154b-13
ve üremesinden sorumlu	
olan kuvvet veya kabiliyet	tafşī l A. etraflı olarak bildirme. Meni
ţ. ğılıt. 13b-11	içindeki kuvveti organlara
(ğayr-ı t.) 13b-13	özgü nispette dağıtma
(kuvā-yı t) 17b-7, 18b-1	t.-ıla 19a-6
(şafra-i t) 14b-9	t. it- 18a-8
(sevdā-yı t) 14a-12	
ţ.-nüñ (dem-i t.) 14a-12	taĝ daĝ
(sevdā-i t.) 15b-7	ţ. 46a-12
(sevdā-i ğayr-ı t) 14a-13,	ţ.-laruñ 46a-4,11
ţ.-de (ğayr-ı t.) 63b-8	
(rüsüb-ı t.) 63b-7	taĝıl- dağılmak, dağılıp karışmak
ţ.-dür 13a-12, 13b-2, 17b-5,	(bkz. dağılmak)
20a-9	ţ.ur 61b-4
(ğayri t.) 12a-13, 13b-2,	
14a-12, 15a-1	taĝazziye A. beslenme, gıdalanma
(şafra-yı ğayr-ı t.) 14b-13,	t.-si (bedenüñ t.) 15a-8
14b-13, 14b-13	
(şevdā-yı ğayr-ı t.) 15a-1	taĝyir A. deĝiştirme, başkalaştırma
ţ.-si 13a-11, 62a-4(2)	t. it- 45b-11, 46b-11, 12,
(ğayr-ı t.) 13a-12, 62a-4, 9	47a-1, 2, 4, 68b-11,
(miżāc-ı t.) 70a-3	71a-3
ţ.-nüñ (dem-i t.) 14a-12	
(ğayr-ı t.) 15b-8	taĝziye A. besleme, beslenme,
(sevdā-yı t.) 15a-7	gıdalandırma,
	gıdalandırılma

- t. kuvveti 16b-3
t.-nüñ kuvveti 16b-13
t.-si 147b-4, 7, 9, 148b-2,
149a-1, 5, 149b-7, 11,
151a-6, 151b-10, 152b-9,
153a-7, 12, 153b-11,
154a-3, 154b-13, 155b-7,
10, 156a-1
(yumurda t.) 149a-11
t.-sinde 15a-13, 15b-11
t.-sinden 147b-4
(buğday t.) 147b-4
(ķamu yağlarıñ t.)
149b-7
t.-sine (it t.) 149a-11
- taḥayyül A. hayalegetirme, hayalde
canlandırma
t.-ile 19a-6, 8
- taḥķīķ A. doğru olduğunu araştırma,
ortaya çıkarma
t. bilme- 79b-10
t.-da 57a-8
t.-ile ol- 19b-6
- taḥlīl A. halletmek, geçirmek,
dağıtmak
t. çoklığı 61b-7
it- 64b-6, 65a-11, 66a-2, 10,
98a-8, 156b-12
ol- 15b-10
- taḥşil A. ilim öğrenme
t.-inde (nefis ilmüñ t.) 2a-11
- taḥṭi ṭ A. sınır çizme, sınırlama
t.-leri (‘uzvlarıñ t.) 18a-10
- ṭā’ife A. bölük, takım, fırka
ṭ.-nüñ 2b-9
- taḥarrüb A. yaklaşma, yanaşma
t. it- 2a-13
- ṭāķāt A. güç, kuvvet
ṭ getür- 133b-11
- taḥdīm A. öne alma, öne geçirme
t. itmek gerek 64a-6
- taḥdīr A. değerini, önemini anlama
t. it- 71a-6
- taḥsīm A. bölme, parçalara ayırma
t. it- 14b-1
- taḥşīr A. eksiltme, bir şeyi eksik
yapma, kısaltma
t. (-i ḥarāret) 15b-3
(-i nużc) 15b-4
t.-inden (ḥarāretün t.) 14a-5
- taḥṭi rū’l bevl A. sidik damlaması
[üretit]
t. b. 113a-10
- ṭalak(ğ) dalak, midenin arkasında
diyaframın altında damarlı
dokudan oluşmuş
organ, tahal, [splen, tien, rate]
ṭ. 17a-5, 43a-7, 107a-5, 10,
110a-13
üsti 107a-13, 107b-4, 108b-4,
13, 109a-4, 12
ṭ.-a 30a-8, 110b-9
ṭ.-da 35a-3, 107a-5, 107b-1, 6,
110a-2
ṭ.-dan 30a-8
ṭ.-ı 5b-11, 8b-11, 42b-10,
107a-4, 107b-5
ṭ.-uñ başı 30a-10
çuķur yiri 30a-9
kuvvet-i māsikesi 109b-1
uci 30a-12
süddeleri 150b-9, 151a-4,
151b-3, 152b-3,
156a-5,
- tā’lī ķ A. geciktirme, tehir, bir şeye
bağlı gösterme
t.-ı (ḥareketüñ t.) 54a-1
- talṭīf A. yumuşatma, yumuşatacak ilaç
gibi kullanma
t. it- 90b-7, 99a-2, 104a-3,
150a-7, 13, 156b-1,
158a-8, 11
eyle- 131b-11
- ṭamağ damak
ṭ. 53b-3
ṭ.-a giç- 23b-11
- tamām A. tamam, bütünüyle,
tamamen
t. 13b-12, 14a-5, 15a-2, 80b-7,
83b-1
südde 78b-4, 79b-2
ol- 20a-3, 5, 6, 21b-5, 7,
39b-12, 55a-12, 69b-12
t.-lığına 63b-7
t.-na (neşvüñ t.) 18a-5

- tamar damar kimi canlılarda kanın
 dolaştığı veya aktığı kanal
 [arter]
- t̄ 29b-7, 11, 12, 31a-3, 32a-5,
 11, 32b-3, 33b-2, 9, 34a-7,
 35a-2, 3(2), 4, 6, 8, 10,
 57b-13,
 80b-3, 4(2),
 (cirmi) 56a-11
 (uşacuk̄ t̄.) 32a-7
 (kiçirek t̄.) 30a-3, 34b-11
 (müteharrik t̄.) 34a-12, 35b-6, 10
 (degirmi t̄) 30a-2
 ol- 32a-11
- t̄.-a 29b-8, 31b-9, 32a-11, 32b-3,
 34a-8, 142b-9
- t̄.-dan 29b-9, 30a-1, 3, 35a-9,
 90a-4
 (eslem didükleri t̄.) 110b-1
 (yaña gelen t̄.) 32a-6, 9
 (kulağ ardındağı t̄.) 128b-10
 (omuz üstünden gelen t̄.).
 32a-5
 (omuz üstünden gelen t̄.).
 32a-10
 (şah t̄.) 34a-3, 79b-9,
 133b-8
- t̄.-dur 32b-3, 33b-7
- t̄.-ı (bāsalik̄ t̄.) 31b-5
- t̄.ında şafin t̄. 77b-6
- t̄.-ından (alın t̄.) 72b-13, 76a-6,
 86a-3
 (bāb t̄.) 30b-6
 (bāsalik̄ t̄.) 93a-5, 94a-7,
 95b-2, 96b-1,
 104a-6, 107b-9,
 108a-2, 110a-13,
 111a-7, 116a-7,
 122a-8, 123a-10,
 125b-4, 127a-13,
 128a-10
 (ekhel t̄.) 77b-6, 133b-6,
 137b-13,
 140b-6
 (k̄ifāl t̄) 72b-8, 76a-5,
 82a-9, 83a-11,
 86a-2, 88b-9,
 89a-11, 89b-5,
 90a-3, 90b-13,
 128b-10,
 129b-3,
 (eslem t̄.) 107b-9
 (şafin t̄) 77b-6, 120b-5,
 122b-5
- t̄.-ımı (basalik̄ t̄.) 71b-4
 (k̄ifāl t̄) 71b-3
- t̄.-lar 30b-4, 8, 9, 45a-10, 45b-3,
 48b-6, 62b-4, 72b-6, 104a-5,
 127b-5, 133a-8, 142b-2,
 12, 13, 143b-10, 145a-6,
 145b-11, 12
 kıvamı 55b-3
 (ayrılan t̄.) 35a-11
 (hareketlü t̄.) 20a-12
 (hareketsüz t̄.) 20a-10
 (ince t̄.) 14b-6
 (incecük incecük t̄.) 31a-4
 (mu‘tād olan t̄.) 71b-2
 (müteharrik t̄.) 16b-10,
 42b-8
 (ğayrī müteharrik t̄.) 16b-13
 (uşağ t̄.) 35a-13
 (uşacuk̄ t̄.) 85b-13
 (şāh t̄.) 137b-4, 143b-1
 (tecvīf t̄) 30b-4
 (birkaç uşacuk̄ t̄.) 31b-13
 (yoğun t̄.) 127a-8
- t̄.-lara 127a-10
 (hareketsüz t̄.) 35b-123
- t̄.-lardan 133b-7, 142b-13,
 144a-13, 145b-2, 12, 13,
 (ğayrī müteharrik t̄.)
 40b-10, 41a-9,
 41b-7, 42b-11
 43b-6, 9, 12,
 (müteharrik t̄.) 40b-10,
 41a-9,
 41b-8,
 42b-11
 43b-6,
 9, 11
 (uşağ t̄.) 35b-1
 (tar t̄.) 48a-2
- t̄.-lardandur (ğayrī müteharrik t̄.)
 41b-8
- t̄.-lardur (ğayrī müteharrik t̄.)
 39b-4
 (müteharrik t̄.) 39b-4
 (ulu t̄.) 34a-6
- t̄.-ları 130b-2
 (başuñ t̄.) 72b-4
 (gözün t̄.) 83a-7, 85b-13
 (hareketsüz t̄.) 5b-3, 29b-6
 (giñ giñ t̄.) 140a-10
 (koluñ t̄.) 71b-2
 (müteharrik t̄.) 5b-4, 33b-6
 (rahimūñ t̄) 122b-4
 (uşağ t̄.) 32a-8
 (yoğun t̄.) 127b-4
- t̄.-larıdur (koluñ t̄.) 71b-2
- t̄.-larında (başuñ t̄.) 73a-12
 (gözün t̄.) 85b-12
- t̄.-larından 128b-11

	(kamu t.) 29b-11 (şakak t.) 76a-6		122b-4
.laru	35a-12 bakıyyesi 35b-2 ali 30b-6 keyfiyyeti 30b-7 tecvifi 30b-2 yoğunu 127b-2 yolları 30b-3, 35a-5, 6 (em'  ortasındaki t. 30a-12 (mütearrık t.) 18b-2, 33b-6 (uşak t.) 35b-2	araf	A. yan, yön .-ında (günü t.) 64a-8
.-u	29b-10, 32a-12, 32b-1, 35a-7, 35b-8, 56a-6 büyük t.30a-7 (dik yukarı giden t.) 34b-3 tecvifi 56a-9, 13 (ulu t.) 34b-5	arağ	avuğun ve ayağın yüksek olan üst bölümü, must [pecten] (bkz. arağ) .-ındadır (aya t.) 24a-11
amzur-	tamzurmak, damlatmak	arağ	avuğun ve ayağın yüksek olan üst bölümü, must [pecten] (bkz. arağ) t. ortası 25a-9 .-ındadır (ayağ t.) 25a-9
.-asın	83b-10, 12, 85b-9, 86a-13, 88b-4, 139a-2 burnına t.- 134a-11, 138b-13 dembedem t.- 138b-11 göze t.- 83b-11, 85b-6, 86a-13 gözine t.- 138b-12 kulağına t.-88b-3	arfe	A. göz seyirmesi . 84a-7 .-yi 84a-5 (urfeyi)7b-8
.-alar	82a-4, 84a-10, 86a-6 , 89a-1(2), 3, 4 burnına t.- 75b-9 burunlarına t.- 160a-9 göze t.- 84a-9, 86a-6 kulağa t.- 148b-6 ısıcakla t.- 84a-10 muttaşıl t.- 156b-10	arun	A. birleşikgillerden hekimlikte kullanılan bitki [artemisia tranculus] t. 150b-11
.-ıcağ	160a-8	arī k	A. yol, yöntem .-a 34a-9 .-ıla 69b-11
.-mağ	gerek 84a-11, 88a-13, 89a-6, 7, 89b-9, 123b-10	arlığ(k)	dar olma hali .-ından (tamar t.) 48b-7
amzurıcağ	damlatınca, damlattığı vakitte . 160b-3	art-	1. tartmak, ağırlığını bulmak t.-asın 95b-8 .-ıb 146b-4 2. tartmak, ufatıp parçalara ayırmak .-asın 100a-7
anlacağ	sabahleyin erkenden, şafakla birlikte . 101a-12	aru	darı, buğdaygillerden bitki ve un olarak kullanılan daneleri . 147b-5
arı	arı, yaratıcı ulu t. 154b-9	tasa	güç bir durumdan kurtulmak için duyulan üzentü t. 100a-6 t.-dan 143b-13 t.-sı (astanu t.) 100a-12, 138b-1
ar	dar . 48a-2, 54b-6 yirler 15b-2 eyle- 121b-8 ol- 27b-4, 45a-4 , 90b-12, 93a-3, 94a-6, 112a-11,	tasalan-	bir şeyi kendine tasa edinmek t.-ur 99a-6 t.-urısa 73b-13
		aşarruf	A. (idare ile) kullanma. artırma . it- 17b-9, 11, 12, 18a-1, 6, 19a-6,

- taş taş
 ʃ. 51a-1, 139a-8
 bağlan- 63a-8
 benze- 140a-9
 götür- 64b-10
 tıķıl- 51a-1
 zaķımı 49a-13
 ol- 112a-13
 yol- 112a-10
 ʃ.-a dön- 141a-9
 ʃ.-dur 79a-5
 ʃ.-ı (ayağ ʃ.) 80a-10
 (meşānedeki ʃ.) 158b-3
 ʃ.-ları 82a-9
- taşcuğaz küçük taş
 t.-lar (kızılca ʃ.) 85a-3
- taşra dışarı
 ʃ. var- 30b-10
 (bedenüñ ʃ. yüzi) 9b-4
 ʃ. ol- 145b-2
 ʃ.-dur 11b-11, 12a-1, 5
 ʃ.-ya. 27a-12, 49a-5
- tať tat krş. dad
 t.-ı 153b-8
 (ağız ʃ.) 73a-13, 74b-11,
 90a-2, 10,
 (ağzuñ ʃ.) 53a-8, 72b-7
 (dadı) 137b-5
- tatlu tatlı, tadı olan
 ʃ. 61a-4, 150a-1, 154b-12, 155a-4
 ğızā 15a-1
 ħavya 98b-6
 nār 73a-6
 nār bekmezi 159b-3
 nār şuyı 157b-5
 nesne 86a-4, 124a-9,
 su 50b-1, 2, 76b-3,
 şuyuñ balığın 50b-1
 şarāb 105a-1
 ta‘am 150a-1
 yağ. 152b-1
 ol- 13a-13, 14a-1, 48a-3, 53a-8,
 65a-10, 72b-7, 90a-3,
 119b-4, 137b-5, 154a-1,
 t.-dur 61a-2
 t.-yı 64a-8
 t.-yıla 64a-9
- ta‘un A. yersin basilinin sebep
 olduğu, ateşli, bulaşıcı
 hastalık, yumurcak
 ʃ. 137b-2
 ʃ.-dan 137b-2
- tavar binek hayvanı
 t. yin- 127a-11
- tavassuť A. araya girme, ara bulma,
 aracılık
 t.-ına 55a-9
 (yilüñ ʃ.) 63b-6
- ta‘vıl A. uzun
 ʃ. (bkz. nabz-ı ʃ. ta‘vıl) 54a-10
 (zerāvend-i ʃ.) 135b-13
 (zirāvend-i ʃ.) 142a-5
- ta‘şan (bkz.ta‘şan mayasın)
 ʃ mayasın 121a-13(?)
- ta‘vuķ tavuķ, sülüngillerden kümes
 hayvanı
 ʃ. beynisi 118b-10
 iti 136b-9, 140b-10
 yağı 115a-8, 121a-6, 141b-4
 yumurdası 149a-11
 ʃ.-ıla 152b-11
 ʃ.-lar(semiz t.) 119a-7
 ʃ-uñ yumurdaları 118b-6
 (tavuğuş)
- ta‘yın A. ayırma, belli etme
 t. it- 18a-2
- ta‘yyibe A. iyi, güzel, hoş
 ʃ.-nüñ (mādde- yi ʃ.) 51a-12
- tāze F. yaş, sulu
 t.-si 135b-3, 149b-10
- teā‘lā A. “yüksek olsun” anlamında
 Allah adıyla kullanılan söz
 t. (Allahü t.) 88a-3
 (in-şā‘allahü t.) 5a-10, 6b-5,
 117b-9
 t.-dan (Allahü t.) 4a-7
- tebret-- kıvıldatmak, sarısmak, harekete
 getirmek (bkz. debretmek)
 t.-dügi 35b-6
 t.-ebileler 36b-4
 t.-mekden 36b-3
- tebrid A. soğutma, soğutulma
 t. it- 65b-3, 76a-11, 156b-5,
 160a-10
 t.-i 148a-11

- tecennüb A. sakinma
t.-i 19b-5
- tecfif A. kurutma, kurutulma
(yaş şey)
t. it- 65b-5, 9, 66a13, 156b-5
- tecribe A. tecrübe, deneme , sinama
t. ol- 84a-13
- tecvîf A. kalbin boşlukları, oyuk
yer
[la cavite, die höhlung]
t. 42b-2, 6,
t.-den 42b-, 4, 8
t.-i 29b-11, 42b-1
(azaların t.) 67b-9
(tamaruñ t.) 56a-9
t.-inde (dimāguñ t.) 79b-2
t.-inden 82a-7
t.-indedür muṭavassıf t. 19a-10 , 13
t.-indeki tamaruñ t. 56b-1
t.-inden anuñ t. 25b-6
dimāguñ t. 80b-8
t.-indendür (yüregüñ şol t.) 33b-7
t.-ine (yüregüñ sağ t.) 31a-8
t.-inüñ 33b-12
(dimāğ) t. 19a-1,3
(iki t.) 25b-5
t.-lerinde (dimāguñ t.) 79b-2
t.-lerinden (dimāguñ t.) 80b-8
(gögüzüñ t.) 94b-7
t.-lerine (iki bögrek(g)üñ t.) 32b-10
- tedbîr A. önlem
t. it- 131b-13
eyle- 94a-10
t.-i 6b-13, 7a-3, 66b-4,
67a-6, 10, 12, 94a-10,
131b-13, 138a-8
t.-ile 93a-9, 137b-9
t.-in 6b-9, 11, 12, 7a-2,
67a-5
t.-ini 6b-7, 63b-13,65a-9,
66a-5, 67b-3,
t.-leri 67b- 5, 6, 7, 11, 12,
t.-lerini 63b-10
- tedārük A. tedarik, araştırıp bulma,
hazırlama
t. it- 69a-12
t.-ini it- 133b-5
- tedric A. azar azar hareket, basamak
basamak ilerleme
t.-ile 58b-5, 9, 118a-9
- tefā'ül A. karşılıklı etkileşme
t.-indendür (mütezâddenüñ t.)
11b-1
- teferruk-ı ittişâl A. herhangi bir
sebepten veya
hastalıktan cildin
yarılması
t.i. 44b-4, 8, 45b-1, 49b-8,
t. i.-üñ 51b-7
- teğayyür A. bozulma, kokma,
değişme başkalaşma
t. ol- 13b-1, 63a-10, 134b-8
t.-dür 149a-9
t.-leri 143a-4
- teḥacür A. çıkma, ayrılma
t.-en 51b-5
- teḥannün A. çok arzu, istek
t. 2b-5
- tehāvün A. önem vermeme, ağır
davranma
t. itme- 132b-2
- te'ḥîr A. sona, geriye bırakma,
erteleme
t. it- 64a-7, 69a-11
t.-i 69a-11
- tekāşüf A. koyulaşma,yoğunlaşma
t. (-i mesām) 50a-2
(-i müfriṭ) 50a-7
- tekebbüür A. kibir gösterme
t. ol- 117b-1
- tekesakalı tekesakalı otu, kıstundüs
bileşikgillerden bitki
iskorçına [tragopogon]
(bkz. liḥyetü't-teys)
t. şuyı 128a-8
- tekrār A. yine, bir daha, yeniden
t.-ıla 80a-2, 91b-7, 136a-8
- te'lîf A. uzlaştırma;oluşturma
t. ol- 25a-3
- temürhindî F. meyvesi yenilen
baklagillerden bir ağaç,
[tamarindus indica]
t.-nüñ şarabı 73a-1

- temzîc A. mezc etme,
katma, karıştırma
t.-leri 18a-8
- ten F. gövde, beden
t. 'ilmi 2a-7
t.-ün kılı 132a-11
- tenāsüb A. uyma, uygunluk, yakışma
t. (-i ṭabī' isinūñ) 18a-4
- tenāvül A. alıp yeme, alınıp yenilme
t. it- 49b-13(2), 50a-4, 11,
117b-10
olunmuş ol- 59b-1
- tencere içinde pişime yapılan kap
t.-de 141b-8
- tendürüst F. sağlıklı, sağlam, sağlam
vücutlu
t. beden 10b-10
kan 47b-9
ol- 48a-3
- tenkıye A. şırınga ile bağırsağa ilaç
verme lavman
t. it- 75a-8, 86b-5
- tepe başın üst kısmı (bkz. yāfūh)
[fonticulus, fontenelle]
t.-de 23a-3
t.-nüñ iki süñügi 23a-6, 7, 8
sağ süñügi 23a-11
sol süñügi 23a-12
t.-si 23b-6
t.-sine (kafanuñ t.) 26a-6
- tepren- hareket etmek, harekete gelmek,
kıyıldanmak, sarsılmak
t.-dügi 36b-6
t.-ür 36b-8
- tepret(d)- kıyıldatmak, sarsmak, harekete
getirmek
(krş. TS de depretmek)
t.-meye 38b-5
t.-mekden 36b-3
t.-ebileler 36b-4
- terahḥum A. merhamet etme
t. 2b-6
- terakḥki A. ilerleme, "artma, çoğalma"
t.-dedür 136b-10
- terāzū A. terāzi, tartı aracı, mizan
- t.-ya 146b-4
- tercüme A. tercüme
t. kııl- 3a-8
- tere F. yeşil sebzeler, tere
t. 151a-10, 151b-5
t.-lerden 129a-2
t.-leri 10a-11
- terengübün A. ana maddesi bal olup
sirke ve diğer bitkilerin
karışımıyla yapılan
bir çeşit kuvvet helvası
t. 73b-7, 11, 76a-8, 83b-2,
109b-10, 123a-12, 135b-3,
145a-4, 146a-12
(ḥorāsānī t.) 73a-5
t.-e 123b-2
- terk A. vaz geçme, bırakma
t. it 86a-4, 102b-3, 117b-1, 118a-8
- terkīb A. birkaç şeyi birleştirip karışık
şey meydana getirme,
bileşim
t. 49b-8, 123b-11
terkīb ol- 19a-7, 25a-1, 38a-7,
40b-9, 41a-6, 9, 42b-12,
43b-2, 6, 9, 13, 44a-2
marāzu'l terkīb 44b-3, 11
t. olın- 13b-7
t.-dendür 49a-11
t.-i 39b-1, 2, 40a-2, 42a-2, 13,
(ḥastanuñ t.) 123b-8
(kulaḥuñ t.) 40b-6
(saçanaḥlarıñ t.) 36a-2
ol- 141b-13
t.-ile 19a-5
t.-leri 41b-6
t.-ün (emraz-ı t.) 50b-4
- terḥūv[a] A. omuz başıyla
göğüs kemiğinin
üst ucu arasında bulunan
uzunca kemik[clavicula]
(bkz.köprücük)
t.-dadur 24b-1
t.-ya 31a-11, 13
t.-nuñ orta yiri 31b-5
- terle- terlemek
t.-ye 65b-1
- terḥīb A. nemli, rutubetli yapma
t. it- 15b-6, 48a-11, 65b-2, 3, 4,

	9, 76a-11, 160a-11		
t.-dür	(bedenüñ t.) 15a-12	tıb	A. tabiblik, hekimlik, doktorluk (bkz.tıbb)
tertib	A. tertip, düzene koyma, hazırlama, düzme	ğ.	10b-10, 10b-12
t. it-	4b-12	ilmî	2a-4
tervîh	A. rahatlandırma	ğ. (b)-uñ	4b-9
t. (-i kalb)	45b-13	ğaddi	5a-2, 4, 10b-7, 9
teşhîn	A. kızma, kızdırılma, ısırma, ısıtma	külliyâtı	3a-5
t. it-	65b-2, 4(2), 9	mu' teber kitapları	2b-12
teşennüc	A. adalelerin kasılması, gerilip büzülmesi [ispazmoz]	tıkıl-	bir şeyin içine girmek, dolmak (bkz. dıhılmak)
t. (-yi mādde)	51b-4	ğ.-ur	51a-1, 81b-10
t.-e	160a-8	94b-5	(tıkılur)
teşbih	A. benzetme, benzetilme	(tılı) (< tılı)	A. sürülecek merhem, ilaç
t. it-	58a-4, 64a-10	ğ.	75a-13, 125a-3, 129a-8, 131b-3, 135b-11
teşkil	A. meydana getirme, şekil ve suret verme	eyle-	104b-4
t.-leri	18a-10	ğ.-lar	68a-12
teşrih	A. anatomi, bedenın yapısı ve bunu inceleme	ğ.-ları	135b-4
t. it-	34b-3	ğ.-nuñ naziri	135b-12
t.-i	21b-1, 38a-8	ğ.-ya	124a-5
bildür-	5a-12	ğ.-yı	128a-12, 132a-1, 135a-4
t.-in	derinüñ t. 5b-6, 38a-11	dürt-	128a-7
(siñirlerüñ t.)	5b-2	tındır-	tındırmak, dindirmek
(siñirüñ t.)	25a-13	ğ.-ur	120a-13
t.-de	a' zâ-yı müfredenüñ t. 39a-10	tışra	dışarı (krş. taşra)
t.-ini	(sünüklerüñ) t. 5b-1, 21b-3	ğ.	33a-13(2)
t.-lerüñ	3a-5	(ayanuñ ğ. yüzi)	32b-4,
tevaqqu'	A. bekleme, umma	(bedenüñ ğ. yüzi)	9b-4 (taşra), 128b-3
t. it-	4a-11	(boyunuñ t. yiri)	32a-1
tevaşşul	A. ulaşma, kavuşma, birleşme	(derinüñ t. yüzi)	38b-13
t. it-	2a-13	(ğoluñ ğ. yanı)	31b-8
tevâtür	A. yayarak ve tekraralayararak (yapma)	(saçanaquñ ğ. yüzi)	38b-7
t.- ile	128a-4	('uzvuñ ğ. yüzi)	32a-6, 38b-1, 7
tevellüd	A. doğma, ortaya çıkma	(ğoluñ ğ. yüzi)	32a-12, 37a-4
t.-i	16a-3, 4	ol-	113b-8, 142b-13, 144a-13, 145b-13
teybîs	A. kurutma, kuruma	ğ.-dan	18b-4, 24a-5, 31a-9, 33a-2, 38a-13, 42a-7, 82b-8,
t.-si	148a-11	ğ.-dur	145b-12
tezâyüd	A. artma, çoğalma (bkz. vaqtü'l tezâyüd)	ğ.-ğı	33a-10
		ğ.-sı	38b-2
		ğ.-sında (bedenüñ ğ.)	65b-10
		ğ.-sına (bedenüñ ğ.)	48b-13,
			49a-1, 65a-6, 137b-1
		ğ.-sından	68a-4
			bedenüñ ğ. 49a-12, 68a-7

<p> ̧.-sını bedenüñ ̧. 48a-11 ̧.-ya 18b-5, 42a-7 çık- 18b-5, 31b-1, 3, çıkar- 42a-6 def^c it- 99b-5 def^c kıl- 43b-8 devril- 83a-4 ur- 137b-13, 138a-9(2), 10 </p>	<p> 77b-5, 119b-13, 144a-1 yüri- 64b-13 t.-dür 71b-3, 5, 83a-9, 149a-5, 10 </p>
<p> ̧ışrarak daha dışarı ̧.-rak. 49b-10 </p>	<p> ţız F6. keskin t. ğızā 15a-11 </p>
<p> ̧ı̧b A. güzel koku, güzel kokulu nesne ̧.-leri 10a-13, 156a-3 </p>	<p> tobaluğ kırk boğum, suut kökü [cyperus rotunds] t. 121b-9 </p>
<p> tibnī A. saman suynun rengine, saman renkli idrar t.-dür 59b-5 </p>	<p> ̧oğmış yeni doğan (bebek) ̧. oğlan40b-3 </p>
<p> til tel, lif, organizmanın oluşumunu meydana getiren iplikçikçiklerden her biri t. .. t. .. 63a-5 ol- 34a-11 </p>	<p> ̧oğra- doğramak, katmak, ilave etmek ̧.-yasın 78a-1, 100b-11 </p>
<p> tiryāk A. ağılanmaya ve bazı hastalıklara karşı kullanılan panzehir, afyon t. 125a-2 t. (-ı erba^ca) 80a-13 (-ı fārūk) 81a-11 (-ı kebīr) 80a-13 </p>	<p> ̧oğru 1. doğru {̧oğrı, ̧oğru, doğrı} dur- 37a-2, 5 ^cuzv 45a-2 ol- 45a-3 var- 31a-11 2. düz ̧ bağarsuğ 35a-11, 41b-12, 103b-7 bağırsağ 44a-2 </p>
<p> titret- titretmek (bkz. ditretmek) t.-ür 145b-4 </p>	<p> ̧oğur- doğurmak , dünyaya getirmek ̧.-ur er ̧- 122a-4 </p>
<p> titsün- tiksirmek t.-ürise 126a-1 </p>	<p> toğmekān F. semizotu, semizotugillerden mayhoş otsu bitki [portulacca oleracea] t. 125a-7, 152a-6 şuyı 89a-4, 122a-9, 141a-2 toğmı 95b-7, 96b-3, 111b-2, 11, 116b-4, 148a-8 yaprağı 84a-1 t.-ı 110a-3 </p>
<p> ţız ̧abuk t. 55a-11, 71a-3, 73b-10, 82b-13, 95b-1, 128a-5, 130a-6, 133b-4, 7, 135b-7, 136a-7, 137a-7, 9, 13, 143a-9, 153b-1 vağt 71a-9, 152a-11 çök- 62a-7 dön- 149a-13 dut- 77b-8 indir- 135b-1 semrit- 153b-7 siñ- 141b-1, 148a-9, 150b-3, 6, 153a-7, 154a-8, 12, 155a-7 şoy- 41b-3 yi- 64a-11 yüri- 64b-13 ol- 57a-4, 5, 73b-1, </p>	<p> toğ[u]m ̧ekirdek t. 153a-2 (-ı ğanşal) 132b-7, 137a-6 (-ı kettān) 148a-13 t.-ı 155a-9 (ağ beg t.) 96b-8 ^caşfür t. 109b-11 (beg t.) 50a-4 (çivit t.) 132b-6 (ğařğāř t.) 92b-9 (ğařmī t.) 94a-13 (ğıyār t.) 92b-9, 95b-6 (kāsni t.) 95b-7, 106b-4, 108a-5, 116b-5, 125b-9, 126a-3 </p>

- 135a-11
(kebere t. 108a-4
(kerefs t. 75b-4, 104a-10,
106b-4, 118a-11,
125b-9
(yaban kerefsün t.) 131a-3
(keşüş t.) 108a-5
(kettān t. 92a-9, 139b-11
kızı kulağını t. 96b-4,
99b-13
(mārül t.) 76b-3, 95b-7
(rāziyāne t.) 104a-10, 138b-6
(şengiyār t. 92b-10
(şingiyār t.) 95b-7
(tohmekān t. 95b-7, 96b-3,
144a-8
turağ otunu t. 109a-2
(turp t.) 131b-4
(yaban kerefsün t.) 131a-3
(yüzerlik t. 114b-2
t.-ıla (belesān t.) 121b-1
(ebemgümeccinin t.) 123b-2
(kāsñi t.) 123b-1
t.-in (beg t.) 50a-4
(hātmi t.) 94a-11
(kerefsün t.) 81a-6
(kettān t.) 92a-13
t.-ından (mirsin t.) 101b-4
t.-ımı (aşfür t.) 137a-9
t.-ları 104a-11, 118a-11
t.-ımuñ kuvveti 153a-4
(aşfür t. içi) 75b-5
(hıyār t. südi) 91a-6
(hıyār t. içi) 144a-8
(kabağ t. içi) 144a-8
(kene t. yağı) 132b-4
(kettān t. lu'ābi) 141b-12
(kettān t. yağı) 140a-1
(şengiyār t. ssüdü) 94a-13
- toğ tok
t.-ısa 156a-6
- toğın- dokunmak, temas etmek
(bkz. doğınmağ)
t.-a 48a-7
ağaç ucu t- 84a-7
yil t- 18b-4
t.-ur 57b-7
- toğla tok iken
t. 65b-9, 12, 98b-3, 4, 105b-4,
116b-10, 125a-7, 155a-2
- toğluk tok olma hali
t. 50a-7
- toğsan (sayı olarak) doksan
t. 73a-7, 73b-11
- toğun- dokunmak, temas etmek
(bkz. doğınmağ)
t.-mağ 50a-6
mağlığında 58a-13
t.-maz 58b-2, 3
t.-ur 55a-3, 6, 57b-8, 58a-1, 58b-2
gibi ol- 58b-1
ditreyü ditreyü t.- 59a-8
- toğunmağlık (nabız için) atmak, çarpmak
t.-ında 58a-13
- toğuz dokuz
t. 37b-6, 10
(biş yüz yigirmi t.) 37b-4, 38a-9
(on t.) 37b-13
(otuz t.) 24b-1
(yigirmi t.) 27a-8
(yüz t.) 37b-13
t.-ıncı 134b-3
t.-uncı cins 56b-7, 57a-8
faşl 5b-10, 7a-5, 7b-4,
8b-3, 9a-13, 10a-1,
10b-3, 42a-1, 71a-12,
82a-5, 98a-6, 127a-7,
139a-3, 159a-2
mağāle 9b-3, 128b-2, 5,
129a-12, 132a-8,
133a-6, 136a-12,
137a-12, 139a-3,
140a-8, 141a-7,
142a-12
t.-uncısı 54b-13, 68b-6
- toğ- dolmak (bkz. dolmak)
t.-a 45a-6
t.-ar kanıla t- 72b-4
yilile t- 107a-10
- toğaş- dolaşmak, bir birine geçip güç
çözülür duruma gelmek
t.-ur biri birine t- 86a-1
- toğaşuğ dolaşmış, birbiriyle karışmış
t. siñir 28b-1
t. .. t. 127b-9
- toğlu dolu
t. 56a-7, 58a-5
ol- 57b-13, 67b-10, 137b-4
t.-yısı 104a-5
t.-dur 22a-3, 42b-3, 7, 56a-10
- toğluluğ(ğ) dolu olma hali

	.unı 56a-6		
omur-	imek, genilemek .-r 53a-10 .-duda89b-5 .-maına 151a-9	uda	dudak, azın dıarıya doru kıvrılan alt ve st kenarlarından her biri, efe [labium, levre] (bkz. duda, uda) . 37a-8 .-ları 144a-2
on	elbise .-ın geydr- 135b-11	tuffâh	A. elma glgillerden aaç ve bunun tatlı, eki, mayho meyvesi [prius malus] t.-un kki 76b-3
ouzbaı	domuz baı, boyunda çıkan i, sıracaya (bkz. enâzir) .-nı 10a-3, 141a-8	tuhfe	A. hediye, armaan t. getir- 3a-10
opala	yer miski, havlican, t. 112a-3	tuhme	A. mide dolgunluu, hazımsızlık t. 118a-3 ol- 141a-11
opra	toprak, insan ve dier canlıların cisimlerinin temel unsurlarından basit, dingin cevher .-dur 11a-10 .-un abi'atı 11a-11 (topraun)	tl	A. uzunluk, boy .-de 54a-8
opu	topuk, ayaın blm, ke kâ' b, [talus] .-a degin 125b-3, 13, 126b-4 . katı- 33a-12, 33b-1 t.-da 25a-7 .-dan 128a-6	tl-i emel	A. tkenmez arzu, haddinden fazla eylere kavuma istei .-den 2b-5
oyur-	doymak .-mayasın iez oyur- .-ma gerek 124a-11	tmurma	burun kanaması (bkz. ru' âf) .-un (burun . ifrâı) 122b-3
tk-	1. dkmek t.-eler 143a-10 t.-esin 135b-10 acla t- 125a-1 becidd t- 76b-4 pul pul t- 76a-13 t.-ip 152b-1 2. dkmek, tenya ve erit gibi haereti vcuttan atmak atmak t.-er 151b-6	tur-	1. durmak, ilerlememek t.-madur 20b-6 2. dinmek, akması kesilmek .-mazısa kanı - 91b-6, 122a-5
tkil-	dklmek (kr. tklmek) t.-e 126b-1 t.-r 127a-10	ura otı	torak otu, dere otu, rezene [anethum graveolens] . o. 151a-13
tkl-	dklmek (bkz. tkilmek) t.-e 126b-1 t.-r 80b-9, 82b-10, 93a-2, 125b-2 sa t- 129b-2 ol- 112a-12 t.-rise 123a-3, 4, 5, 6 t.-en 83a-13, 134b-6	urur-	1. durdurmak, ayakta tutmak t.-mama gerek 128a-1 .-mayasın 128a-12
		turp	F. turp, turpgillerden bitki ve bu bitkinin kk [raphanus sativus] t. 124a-13, 152b-4 uyı 98a-3, 145b-8 yaı 88b-4 t.-ı 87a-10, 91a-12, 95a-10 t.-un yapraı 151b-7

<p> tırulık duru t.-ı 61b-5 t.-la 61b-5 (tıruluğıla) t.-in 61b-2 (bevlün t.) 6b-4 (tırılığın) </p>	<p> tutuş- tutuşmak, ateşi yükselmek, harareti olmak t.-a içi t- 111a-1 t.-mağ 101a-10 t.-mazısa içi t- 123b-10 t.-ur 107b-8, 142b-1, 2, 3 t.-urısa ıssılığıla t- 82a-8 içi t- 123b-6 </p>
<p> turunc F. turunç, turunçgillerden ağaç ve portakala benzeyen meyvesi [citrus surentium] t. kabı 96a-5 kabınıñ rengi 59b-7 perverdesi 160a-3 </p>	<p> tutuştur- içini yakmak, ateşini yükseltmek t.-ur bedeni t- 150b-8 </p>
<p> tuş yumuşak doku [tshoe] t.-muñ boğuz t 90b-10 </p>	<p> tuy- (açlık ve susuzluk için) duymak, hissetmek t.-a tiz t-41b-3 </p>
<p> tüt F. dut t. 154a-1 dānesi 113a-4 (şāmī t.) 154a-2 t.-dan (kızıl t.) 154a-4 </p>	<p> tuz tuz t. 51a-9, 82b-9 (kara t.) 106b-9, 124b-7 kat- 75a-1 t.-ı 85b-6, 118b-5, 11, 129a-10 ol- 118b-12 t.-ıla 74b-1, 91b-8, 93b-11 (şekankür t.) 119a-6 </p>
<p> tüt- 1. tutmak, yakalamak t.-duğları sā'at 93b-10 2. yöneltmek, maruz bırakmak t.-mağ ıssı yile t- 50a-1 şimal yiline t- 50a-12 3. kapamak, örtmek t.-asın 113a-1 4. kullanmak tüt- mağ şıyāf-ı zeḥīr tüt- 102b-1 </p>	<p> tuzlu tuzlu t. ol- 64a-4 14a-3, 64a-4 </p>
<p> tutam avuç içi veya parmak uçlarıyla tutulan miktar, az, çok az t. (bir t) 91a-4, 114b-2 </p>	<p> tuzlurağ tuzlu gibi t. 75b-1 </p>
<p> tütıl- alıkonulmak, engel olunmak, tıkanmak (bkz. dutıl-, dutul, tütul-) t.-a 51a-6 t.-mağ (der yolu t.) 50a-2 </p>	<p> tükel- tükelmek t.-in 142a-7 </p>
<p> tutuş- tutuşmak, sıcaklığı ve harareti yükselmek (bkz. tütüş) t.-ur od gibi t- 73a-13 </p>	<p> tükür- tükürmek t.-megi kan t- 8a-13, 96a-13 </p>
<p> tütul- 1. kapanmak, tıkanmak (bkz. dutıl-, dutul tütul-) t. mağ der yolları gayetde t.) 50a-8 t.-mağı ḥayzuñ t- 122b-1 südük t- 113a-7 t.-mağına südük t- 160a-6 t.-urısa şıyāf t.- 119b-9 </p>	<p> tükürük tükürük, luāb [saliva] t.-ile 87a-1 </p>
<p> tütücü peklik yapıcı t.-dur 154a-5 </p>	<p> tür tür t.-leri 146b-7 </p>
<p> tütübü- F. türbüt otu [conculvulus turpethum] t. 126a-10, 131a-10, 11, 137a-4, (ağ t.) 132b-5 (bkz. türbüd-i hindî) </p>	<p> türbüd-i hindî F. hint türbütü t. h. 114a-9, 124b-5, 145a-11 </p>
<p> tütücü peklik yapıcı t.-dur 154a-5 </p>	<p> türe- türemek, artmak, çoğalmak t.-er 77b-1 </p>

türkçe	türkçe t. 25a-2	(kılıñ u.) 85b-1 u.-ları 22b-1, 24b-4 (kirişlerüñ u.) 36a-1
türki	türkçe yazılmış (eser) t. dili 2b-13, 3a-8	
tüte	damarların yayılıp besledikleri bez t. 31a-6	uça oturak yeri, kış, sağrı (azm-ı aciz) [sacrum] u. boğunu 24b-12 u.-da 23a-1 u.-yı 64b-13
tütün	duman t. 82b-8, 121b-6 t.-ine (günlük t.) 92a-12	‘üd A. öd ağacı dulaptal otugillerden sıcak bölgelerde yetişen bir ağaç [aquilaira agallocha] ‘u. şuyı 96a-4 (-ı belesān) 129a-7
tütünlü	tütünü çıkan t. buğār “tütsü” 52b-4, 5	
tütünsüz	dumansız t. od 121b-2	‘üdu’l qarḥ A. yabanî tarhûnun ağır ve katı olan kökü ‘ü. k. 124b-6 ‘ü. k.-ı 90b-2
tütüz-	koku vermek için bir şey yakıp tüttürmek (tütsülemek) t.-mek 121b-1 t.-megi 121b-1	‘ufünet A. iltihap, yangı ‘u. 49b-5, 6, 61a-13, ‘u.-dür 49b-5
U-		
uç	1. bir şeyin veya yerin en kenarda kalan kısmı u.-ı 59a-6, (ağaç u.) 84a-7 (biz u.) 84a-6 (şehir u.) 69a-4, 5 u.-ına 59a-9 u.-ını 84a-8 u.-larını 84a-1 2. vücudun herhangi bir organının son yeri. [exremitas] u. kısım 69a-4 u.-ı 25a-3, 59a-6, (burun u.) 37a-7 (çıbuğun u.) 24a-8 (derinüñ aşığa u.) 39a-4 (kirişin bir u.) 36a-8 (kol süñüginüñ u.) 24a-7 u.-ına (aşağaki u.) 36a-6 (çıbuğun aşığa u.) 32b-2 (elüñ u.) 28b-3 u.-ıla (barmağ u.) 55b-7 u.-ında 24a-7 u.-ındağı (tağauñ u.) 30a-11 u.-dan (aşığa u.) 36a-7 u.-ını 84a-8, 85b-3 (burunuñ iki u.) 37b-6	ulama ekleme, kaynaştırma u. degül 22a-4 u.-dur 22a-5 ulaş- ulaşmak, kavuşmak, bitişmek , bağlamak u.-ıpdur 36b-2 u.-miş ol- 59a-6 u.-ur 26a-7, 12, 27a-1, 27b-7, 28a-7, 29b-13, 30a-4, 6, 7, 9, 10, 12, 30b-1, 31a-2, 5, 10, 36a-9 u.-madın (tağau u.) 30a-8 ulaşuğ bitişik, bağlı, birbir ardına, arkası kesilmeksizin u.-dur 23a-4, 6, 8, 9, 11, 12, 23b-3, 4, 24b-4, 5, 38b-4(2), 39a-5, 39a-5, 40b-12, 43a-2 ‘ulemā’ A. âlimler, ilim sahipleri ‘u.-nuñ ittifağı 87b-9 ulu büyük, yüce u. 36a-12 ayārac 88a-10 budağ 31b-3, 32b-10 ıtrî fil 128a-13

	‘ilm 2a-9		damarlar”
	‘amar 34a-6, 34b-5		20a-11
	‘aīrī 154b-9		(-ī gāyır-ı žavārib) 20a-9
	‘użv 36a-3, 36b-1, 3		
	(bir u. budak) 31b-3		
	(iki u. budak) 32b-10		
	ol- 36a-13		
	u.-dur 155a-4		
‘umk	A. derinlik	‘uşāre A. özsu, bitkilerin	sıkılmasından elde edilen su
	‘u.-da 54a-9	‘u. (-i liḥyetü’t teys) “teke şakalı	bitkisinin şuyı” 128a-8
		(ü’l –ğafit) 106b-4	
umūr	A. İşler, hususlar, maddeler	uşkulū fenderyōn Gr. Uskordiyon, su	sarımsağı, yılan otu
	u. (-ı ḥārice) 49a-12		[teucrium scordium]
	(-ı ṭabī’iyye) 5a-2,10, 10b-7,	u. 108b-9, 112b-9	
	11a-5, 6,		
	19b-11, 12		
	(-ı nef sāniye) 49b-1	uštūḥūdūs Gr. lavanta çiçeği,	keşiş otu, karabaş otu
			[lavandula stoechas]
un	un	ü. 74b-13, 78b-12, 79a-7, 81a-6	106a-12
	u.-ı (arpa u.) 105b-7, 116a-4		
	(burçak u.) 106a-2		
	(mercimek u.) 115b-5		
	(taru u.) 106a-6		
	u.-ıla (bāfil u.) 134a-7		
	(noḥūd u.) 129a-5, 134a-7,		
	135a-1		
	u.-unı 139b-6		
‘unnāb	A. kızıl iğde, üvez ağacı	‘uş‘uş A. kuyruk sokumu	[coceyx]
	[zizypus sativa]		(bkz. pöç boğunu)
	‘u. 73b-4, 88b-9, 91a-2	‘u. 25a-4	
	şuyı 123b-12		
	şarābı 72b-13		
	‘u.-ı 76a-7, 83b-2, 89a-12,		
	94a-10, 111a-10, 136b-6,		
	138a-5, 143b-6, 144b-7		
	‘u.-ıla 92b-4		
‘unşulī	(bkz. sirkengübīn-i ‘unşulī)	uş ancak, çünkü (b.e)	u kim 121b-6
ur-	meydana çıkmak, aşikār olmak	uşacuk ufacık	
	u.-madısa 137b-13	u. balık 129a-3	
	u.-mağa 138a-10	ķurtcuğaz 103b-6	
	u.-maya 138a-9	‘amar 31b-13, 32a-7, 85b-13	
		sūñuk 22b-7	
ur-	1. sürmek	uşak ufağ, küçük, sağır [parvus, minus]	
	u.-asın 130b-9	u. balıg 147a-6 (balık)	
	u.-mağ gerek 141b-4, 5	u. ‘amar 32a-8, 35a-13(2), 35b-2	
	2. damgalamak, nişan koymak	uşak çadırkuşağı otu ve bundan elde	
	u.-mak 68b-1	edilen zamk	
	dağ u. 68b-1	u. 142a-5	
	3. kesmek, çıkarmak		
	u.-acağ nişter ur- 53a-10	uyanukluk uyanık olma hali	
		u. 66a-12	
‘urūğ	A. damarlar , ev’iye	uyar- uyandırmak, harekete getirmek	
	[vasa, veisseaux]	u.-ur cimā şehvetin u.- 150a-6	
	‘u. (-ı žavārib) ”hareketsiz	ḥarāret-i ġarızıyeyi u.-	64b-5
		şehveti u.- 151b-9	

uybil-	uyumlu olmak, uyuşmak (hastalıklı uzvun sağlam uzvla uyuşamaması)	u. 62b-8, 134b-4 ol- 62b-12, 86a-8 u.-a 160a-11 u.-ı 9b-11, 134b-3 (şulu u.) 135b-5
u.-mez	81a-2	u.-uñ (kuru u. 'ilâci) 134b-13 (şulu u. 'ilâci) 135a-6
uyğu	uyku (bkz. uyğu) u. 53a-13, 66a-7	u.-unu (kabağuñ u.) 86a-13
uyğucuk	ateş,baş ağrısı ve lenf bezlerinin şişmesi biçiminde görülen tehlikeli hastalık [tripanosamiaz] u. 75a-13	uzan- uzanmak u.-ur 32a-13, 34b-9, 35b-7, 9, 36a-8, 84b-5, 99a-8, 125b-3 u.-an 35b-8
uyğusuzluk	uyuyama olma hali u. 76b-10	uzun uzun u. 54b-1 boy[u]n 44a-3 ısıtma 146b-11 it 41a-12 ol- 54a-10, 57a-12, 120b-2, 142b-5 u.-ısa 142b-7
uyı-	uyumak u.-mağın 6b-12 u.-mamağın 6b-12	uzunca uzuna yakın, uzun gibi olanlar u. 121b-4 u.-lar 113b-2
uyku	uyku (bkz. uyğu) u. 48a-10, 53a-7 getür- 156a-12 u.-da 53b-1, 8 u.-ya 74a-11	uzunluk bir uçtan diğer uca kadar olan uzaklık u.-ı 30a-5 (uzunluğu) 41b-10 (uzunluğu)
uykusuzluk	uyuyamamış olma hali u. 48a-12 (uykusuzluk) u. 77b-5 u.-dan 134a-4 134b-11 (uykusuzlukden)	‘uz[u]v A. uzuv, organ, vücudun sınırları belli, görevli bölümü [organon] ‘u. 36a-11, 36b-6, 7, 37a-2, 51b-3, 69b-3, 70a-8, 10, 12, 70b-12, 71a-1, 3, artuk ‘u. olmaklığı 51a-12 egri ‘u. 45a-2 çoğru ‘u. 45a-2 ol- 12a-3 ‘u.-a 18a-2, 36b-2, 69b-4, 11 ‘u.-da 51a-5, 71a-8 ‘u.-dan (nefs-i u.) 71a-11 ‘u.-dur 16a-13, 16b-5 ‘u.-ı 36a-12, 36b-3, 4, 13, götür- 81a-13 ‘u.-lar 15a-13, 15b-11, 18a-8, 37a-6, 11, 70b-13 (ıraq ‘u) 71a-1 (re’is ‘u) 16a-12, 16b-3 ‘u.-larda 36b-7, 82b-11, ‘u.-ları 37a-12, 66a-1, 71b-13 ‘u.-laruñ tahtı tleri 18a-10 (ayruk u.) 12b-13
uyluğ	kalçadan dize kadar olan bacak kısmı [femur] (bkz.oyluğ) u. bendükçesi 37a-13 sünügi 25a-5 u.-dan 125b-3, 125b-13 u.-dayısa (şag u.) 125b-5 (şol u.) 125b-5	
uyu-	uyumak u.mamağıñ 66a-5 u.-mağıñ 66a-5(2), u.mamağıñ 66a-5 u.-mak 66a-9(2)	
uyuş-	kan pıhtılaşmak u.-mış kan parçaları 63a-11 kan 43a-1	
uyuz	uyuz, uyuz böceğinin yaptığı bulaşıcı hastalık [gale, scabies]	

- (re^ʿis u.) 16b-7
- ʿu.-uñ 32a-7, 70a-3
 aḥvāli 13a-2
 cemī^ʿ aḥvāli 13a-3
 çevresi 71b-7
 hareketi 36a-9
 ḥılḳati 69b-13, 70a-6
 ḳabı 45a-5
 ḳuvveti 69b-13,
 mevzi^ʿi 45a-7, 70b-3
 mizācı 69b-12
 müşāreketi 70b-4, 5
 saçanaḳı 36a-13
 saçanaḳları 36b-9, 10
 vaḳa^ʿı 70a-1, 70b-2
 yolu 45a-4
 (her bir ʿu.) 12b-12
 (nefs-i ʿu.) 13a-2, 3
- ʿuzvī A. uzuvla ilgili, canlı olan
 [organum]
 ʿu. 36a-12, 36b-4, 13
 (mu^ʿtedil-i ʿu.) 12b-11

Ü-

- üfür- üfürmek
 ü.-eler 80a-7, 9
 ü.-dükde 81b-12
- üç üç
 ü. 38a-4
 baḥş 75b-6, 103b-11,
 143a-8
 bucaḡ 39b-7,
 cüz 41a-10
 çekirdek 96a-6, 101a-1,
 106b-10, 126a-3,
 132b-7
 çift 29b-2
 dürlü 103b-5
 eşer 57b-1
 gün 102b-3, 117a-6, 120b-13,
 122a-12, 157b-7
 ḥāşıyyet 149a-12
 kısım 17b-5, 20a-9, 31a-7,
 33a-9, 34a-6, 44b-2,
 49a-8, 55a-4, 10,
 55b-5, 11, 56a-7, 12,
 60b-7, 63b-2,
 mışkāl 119a-3
 nabza 57a-3

- nev^ʿ 13b-9, 82b-7, 105b-6
 pare süñük 23b-9, 24a-12,
 25a-3, 9
 rutübeti 40a-3, 40b-5
 saçanaḳ 37b-9, 38a-6
 sınıf 17b-5, 20a-9, 21b-11,
 22a-11, 113b-2, 6
 tamar 35a-6, 7
 uzv 16a-13, 16b-5
 yüz 104a-11, 112b-11, 135a-13
 ü.-er 96b-5, 7, 106b-5, 108b-11,
 112b-10, 125b-9
 pare 25a-10
 ü.-ünci bāb 7b-9
 bahs 20b-9
 boḡun 27b-10, 13, 28b-8
 büyük boḡun 29a-9
 cins 55a-9, 57a-7
 çift 25b-9, 26a-3, 11,
 26b-3, 27b-9
 derece 47a-11, 147b-6,
 148b-5, 152b-4,
 156b-7, 13,
 157a-3, 12
 ev 65b-4
 faşl 5a-6, 5b-3, 6a-6,
 6b-2, 11, 7a-11,
 8a-10, 9a-5, 9b-8,
 10a-10, 11a-12,
 29b-5, 49a-6,
 59a-11, 65a-8,
 77a-2, 84b-2,
 89b-11, 93a-11,
 113a-12, 131a-5,
 kısım 31a-9, 34a-13,
 34b-5, 48a-9
 maḳāle 6a-2, 44a-7, 10,
 45b-9, 49a-6,
 51b-11, 53a-4,
 tabaḳa 40a-6
 ü.-üncisi 38b-8
 ü.-üncüsü 30a-12, 46a-3, 54a-13,
 68b-3, 69b-13, 83a-1
 ü.-üncisine 12a-12, 13b-6
- ügeyik güvercingillerden korularda
 yaşayan kuş [streptopelia turtur]
 ü. kanı 84a-11
- üginük ügünmek, (kan ve safra)
 pıhtılaşmak
 ü.-inden 133a-11 (üginüğünden)
- ümerā A. emirler, beḡler
 ü. 2a-12

ümm	A.	asıl, ana (bkz. ümm-i cāfiye, ümmü'l dimāg)	(yaruğun ü.) 117a-5 (yürek ü.) 95b-4 (talağ ü.) 108b-4, 13, 109a-5
ümm-i cāfiye	A.	kafatası altındaki zar [dura mater]	bırak- 135b-1, 10 kapan- 23b-2 sağ- 93b-6 yağ- 139b-7, 140a-2
	ü.	26a-4	üstinden 35b-4, 135b-1
	ü.-den	26a-5	(kşuğ ü.) 122b-6
	ü.-ye	26a-4	(omuz ü.) 32a-5, 12
ümmü'l dimāg	A.	beynin içinde bulunduğu zar	ü.-ünde (kar ü.) 74a-3 (koluñ ü.) 32a-13,
	ü.	39b-4	ü.-ündeki 35b-11, 38b-8, 113A-11, 125B-2
ünşā	A.	dişi, kadın [femininus]	(bağır ü.) 31a-1, 94A-4 (bil ü.) 28a-1 (bil boğunlarınıñ ü.) 28a-6
	ü.	20a-1, 21a-10	(dil ü.) 25b-13 (gögüz ü.) 28b-12 (karın) ü. 29a-5 (kulağ ü.) 22b-2 (şakağ ü.) 23a-4
ünseyeyn	A.	hayalar (iki taşak), [testis]	ü.-ünden 32b-6 (omuz ü.) 32a-10
	ü.	16b-5	üstlen- üstlenmek, yüklenmek
	ü.-de	18a-7	ü.-miş ol- 22b-4
	ü.-üñ	17a-2	üstün üst, üstteki [supra, süperoir] (bkz. üstin)
üñük		soluk borusu, gırtlak, [larynx]	ü. 37b-7, 41b-4, 84b-4 a' za 30b-13 boğun 27b-3, 34b-1 çeñe 22b-9, 23b-4, 5, 13, 24a-2 25b-12 dudağ 25b-12, 37b-7 eyagü 24b-3, 34b-1 eyegü 34b-5 (üstün) kabağlarınñ şaçanağları 36b-6 kol 32a-13 (göbegüñ ü. yiri) 41b-4 (koluñ ü. süñügi) 24a-9 (üstün)
	ü.	(kızıl ü. perdesi) 40b-12	üşendür- üşendürmek, rahatsız etmek , tedirgin etmek ü.-memek gerek 72a-6
üsküre	F.	tas, çorba tası	üşit- üşütmek, ısı düşmesinden etkilenmek ü.-ür 145b-4
	ü.	75a-10	üyürütle- tercih etmek, iyisini seçmek ü.-(y)em 3a-8
üst		üst, üst taraf	üzeri 1. üzerine, üzerinde ü.-ne (hıllar ü) 61a-9
	ü.-i	48a-5, 7	
	ü.-inde	25a-1	
		(bağır ü.) 104b-4	
		(baş ü.) 74a-4	
		(bilüñ ü.) 34b-9	
		(gözüñ ü.) 83b-13	
		(süñük ü. 39a-3)	
		(talağ ü.) 107a-13, 107b-4	
	ü.-ine	22b-2, 23b-2, 80a-11, 82a-13, 73a-2, 100b-9, 103a-9, 113a-4, 114b-4, 115a-9, 115b-7, 121b-2, 129a-6, 130b-4, 9, 10, 136a-8, 141b-9, 11, 143a-10 (arğası ü.) 85a-10 (arğa ü.) 66a-11 (arğası ü.) 117a-7 (ayağı ü.) 128a-1, 12 (baş ü.) 76a-13 (beväsir ü.) 114b-10 (buzuñ ü.) 123b-8 (gök ü.) 77b-2 (kar ü.) 76b-6, 89b-7, 8, 94b-2, 147a-5 154a-6 (karın ü.) 106a-5 (omuz ü.) 31b-8	

2. ilgi, ilişki, dair, hakkında ü.-ne (on maķālet ü.) 4b-12		v. z 32a-4
3. ilgi, amaç, durum ü.-ne 61a-9 (nisbet ü.) 57a-2, 6, (birkaç faşl ü.) 111a-4		
üzüm üzüm, asmanın salkım surumunda olan meyvesi ü. 119a-11, 138b-2, 153b-7, 10 dānesi 113b-13 sücisi 159a-4 (kızıl ü.) 75b-5, 91b-4 (kuru ü.) 92a-8, 101b-3, 153b-9 (kuru ü. sücisi) 159a- (yaş ü.) 153b-4 ü.-i (it ü.) 116a-4 (kuru ü.) 100b-9, 101b-1 ü.-ile (kızıl ü.) 131a-9 ü.-in (it ü.) 139b-3 ü.-üñ (aķ ü.) 134a-12 (kuru ü. şarabı) 119b-4 (taze ü.) 153b-5 ü.-inüñ (it ü.) 141a-2 (it ü. uçları) 83b-13 (it ü. şuyı) 89a-3, 90a-5, 108a-12, 115b-6, 120b-6 ü.-nüñ (it ü. şuyı) 83b-5	vaķt A. vakit v. 59a-13, 69a-3, 109b-5 münāsıblığı 69a-1, 13 (ne v.) 64a-13 (ü'l ibtidā) 45b-3 (ü'l inhiṭāt) 45b-7 (ü'l intiḫā') 45b-5 (ü'l tezāyüd) 45b-4 v.-de 71a-9 (giç v) 84a-2, 141a-12 (tiz v.) 152a-11 v.-dür 45b-3, 4, 6, 7 v.-e 69a-2 v.-i 68b-7, 69a-6 (dört v.) 45b-3 (riyāzetüñ v.) 65a-1 v.-in 94a-13, 144b-6 v.-inde 69a-7, 8 (açlık v.) 87a-8 (hācet v.) 85a-8, 92b-12 (hareket v.) 36b-12 (ibtidā v.) 127b-11 (inbisāt v.) 55a-3 (inhiṭāt v.) 125a-6 (intiḫāsi v.) 69a-8 (lems v.) 56a-11 (marażuñ ibtidāsi v.) 69a-7 (seḫer v.) 69b-2, 144a-4 v.-inden (marażuñ v.) 69a-6 v.-ise 77b-13	
V-		
vac'-ı mafāşıl v. m. 9a-12 (vac' ı'l mafāşıl), 122b-13, 123a-6, 126b-5 v. m.-ı 126b-7 v. m.-uñ 'ilācı 125a-12	A. eklem ağrısı [monoartrit] (bkz.bendükçe ağrısı)	vaķtehā A. ne vakit ki, o vakit, olduğuvakit v. 67a-9
vācib v.-dür 64a-1	A. yapılması gerekli, zorunlu	vaķtü'l ibtidā A. hastalığın başlangıç safhası, akut safha v.-dür 45b-3
vedac-ı ğāyir v. ğ 32a-1	A. iç taraftaki boyun damarı [internal jugular ven]	vaķtü'l inhiṭāt A. hastalığın gittikçe arttığı safha fulminant safha v.-dür 45b-7
vedac-ı zāḫir v. ğ 32a-1	A. dış boyun damarı [external jugular ven]	vaķtü'l intiḫā A. hastalığın yerleştiği ve tekrarladığı kronik safha v.-dür 45b-5
		vaķtü'l tezāyüd A. hastalığın azaldığı tedavi safhası v.-dür 45b-4
		var var, mevcut olan, varlık

- v. 39a-2
v.-dur 2b-13, 11a-4, 11b-1, 12b, 13a-11(2), 12, 13b-11, 14b- 6, 15a-4(2), 5(2) , 13, 15b-11, 17a-8, 17b-7, 18b-2, 21b-5, 13, 22a-3, 4, 7, 22b-8, 23b-3, 9, 11, 24a-7, 13, 24b-5, 6, 24b-5, 6, 13, 25a-9, 26a-13, 26b-2, 4, 8, 27b-3, 6, 28b-2, 29a-2, 31a-12, 34a-2, 36a-3, 36b-5, 8, 9, 37b-2, 4, 38a-6,7, 40a-2, 8, 12, 40b-1, 42a-5, 42b-1, 3, 4, 7, 8, 44a-3, 4, 45b-10, 47a-6, 49a-5, 49b-2, 50a-13, 54a-4, 6, 57b-5, 59b-3, 5, 11, 60a-3, 11, 61a-13, 62a-4, 67a-2, 70a-3, 70b-3, 13, 71a-1, 76b-11, 80b-3, 95a-5, 101b-3, 102a-10, 104b-12, 106a-13, 108a-9, 109a-13, 113a-4, 117b-7, 118b-2, 11 , 122a-2, 149a-9, 12, 151a-5, 8, 153b-4, 112, 154b-5, 156b-6, 159a-10, 159b-2, idüğü 61b-10
- v.-ısa 47b-12, 74a-12, 83b-13, 85b-9, 89a-10, 93b-8, 94a-12, 94b-9, 104a-7, 106b-3, 109b-7, 10, 116b-3, 123a-9, 125a-11, 128b-9, 138a-5, 139b-1, 140a-4, 143b-6, 144a-3, 144b-5, 147a-8, 159b-9,
- v.-sa 109b-8
- var- varmak, ulaşmak, erişmek
v.-ıbdur 80b-12
- v.-ur 25b-10, 11, 26a-6, 10, 27b-1, 8, 28a-5, 6, 28b-3, 8, 11, 29a-8, 29b-2, 30a-11(2) , 30b-4, 11, 13, 31a-2, 7, 11, 31b-4, 5, 7, 11, 32a-1, 32b-9, 11, 12, 33a-1, 5, 7, 9, 34a-1, 4, 7, 34b-13, 35a-8, 9, 35b-1, 2, 45b-2, toğru v.- 31a-11
- v.-an 27a-1, 29b-2, 34a-2,
- v.-ıcağ 14b-3, 30b-10, 31b-2, 6, 35b-3, 72b-6, karđu v.- 31b-2, 6 secdeye v.- 72b-6
- v.-an (çeñeye v. siñür) 81b-9
v.-duğça 141a-9
v.-mca boğunların ağirine v- 33a-3
- varıduğı olduğu, bulunduğu
v.- na 62b-7, 9, 63a-1, 63b-1
- vārid A. erişen, vasıl olan, gelen
v. ol- 46b-7
- vaşf A. bir şeyi veya kimseyi tarif etme, nitelik
v. it- 2b-4, 100a-10, 100b-13, 126a-13, 126b-13, 127a-2, 5, 128a3, 132a-1, 134a-1 140a-6
- vāşıla A. dıştan
v. 49b-3
v.-sı (sebeb-i v.) (vāşılısı) 49b-4
- vāşıta A. araç, alet, ikişeyi birbirine birleştiren üçüncü şey
v. 49b-2, 3
v.-sıyla 18b-4, 5 , 39b-13
- važć A. koyma, konulma, duruř
v. (-ı fesād) 51b-3
v.-da 37b-2
v.-ı 38b-7, 11
v.-ından (ć uzvuñ v) 70a-1, 70b-2
- ve F ve
v. 2a- 4, 7, 9(3), 10(2), 11, 12(2), 3(2) , 2b-1, 3, 4, 5(4), 6(2), 7(3), 8(4), 10, 11, 12, 13, 3a-1(2), 5(2) 6(2),7, 8(2), 9(3), 4a- 8, 9(2), 10(2), 11,12, 4b-11, 12, 5a-3, 13, 5b-7(2) , 8, 9(2), 5b-10, 11(2), 6a-3(2) , 4, 11, 12, 6b-3, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 7a-1 , 2, 3(3), 5, 6(2) , 8, 7b-6 8a-3, 4, 7, 10, 8b-5, 9a-2, 7, 11, 12(2), 9b- 4, 7, 11, 13, 10a-6 , 7, 9, 10, 13, 10b- 4(2), 5, 8, 11, 12, 13(2), 11a-1 (2), 2(2), 3(2), 7(3), 8(2), 9(2), 10(3), 11, 11b-1, 2(3), 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12a-1, 2, 3, 4(2), 7, 9, 11, 12, 13 , 12b-2, 3, 5(2), 7, 8, 9, 11(2), 13, 13a-1, 2, 3, 6(2) , 7(2), 8(2), 9, 10, 11(2), 13(3), 13b-1(3) , 2, 3, 4(2), 5, 6, 7(2), 8, 9, 10(2), 12, 14a-1, 2, 3, 4(2),

6, 7, 8(2), 9, 10(2), 11(2),
 12, 14b-4, 5, 7, 8(2), 9, 10,
 11, 12, 13, 15a-1(2), 2, 4(2),
 5, 6(2), 7(2), 8(2), 9, 11(5),
 12, 15b-1, 2, 3(2), 4(4), 5, 6,
 7, 8, 9, 10(4), 16a-4(2), 5(2),
 6, 7, 10, 11, 16b-1, 2(2), 3,
 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17a-1,
 3(2), 5(2), 6(3), 7, 10, 11(2),
 12, 17b-2(2), 3, 5, 6(3), 7(2),
 8(2), 10, 12(2), 13, 18a-2, 3,
 5, 7(2), 8, 9(2), 10(2), 11, 12,
 18b-1(2), 2, 3, 4, 6(6), 7, 8(2),
 9, 10(3), 11(2), 12(4), 19a-1(2),
 3, 4, 5(2), 9, 10, 12(3), 13(2),
 19b-1, 2(2), 3(2), 5, 6, 7(2),
 13(4), 20a-1, 2, 4, 5, 7(2), 8,
 9(2), 11(3), 13(3), 20b-1, 2,
 3(2), 4, 5(3), 6, 7, 8(2), 9(2),
 11, 12(2), 13(2), 21a-2(2), 3,
 4(3), 5(2), 7(2), 8(2), 9(2),
 10(2), 11, 12(2), 21b-2, 6(2),
 7, 8, 9(2), 12(2), 13(2),
 22a-3(2), 4(3), 5, 6, 7, 8, 10,
 11, 12, 13, 22b-3(2), 5, 6,
 7, 9(2), 10, 11(2), 12(3),
 13(2), 23a-1(3), 4(2), 5(2),
 6(2), 7, 8(2), 9, 10(2), 11(2),
 23a-12(2), 13, 23b-2(2), 3, 4,
 6(2), 7, 8, 9, 10(2), 11(3),
 24a-1(2), 2(2), 3, 4, 5(2), 6(2),
 8(2), 9(2), 10(2), 11, 13(2),
 24b-1, 2(2), 3, 4, 5(2), 6,
 7(3), 9(2), 10(3), 11, 12(2),
 25a-1, 2(2), 3(2), 4, 5, 6(2),
 7(4), 8, 9, 10, 11(3), 25b-2, 4,
 5, 6, 7, 8(2), 9(2), 11, 12,
 13(2), 26a-1(2), 2, 3, 4(2), 5,
 6, 7(2), 9(2), 10(2), 11, 13,
 26b-3, 5, 6, 7, 8, 9(2), 10(2),
 11, 12(2), 13, 27a-1, 2, 3, 5,
 6, 7, 9, 10(2), 27b-1, 3, 5, 6,
 7(2), 8, 9(2), 10, 11(2), 12,
 13, 28a-1(3), 2(2), 3, 4(3), 5,
 6(2), 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
 28b-1(2), 2(2), 3, 6, 7(2), 8(3),
 9(2), 10(2), 11(2), 12(2), 13,
 29a-1, 4, 5(2), 6, 7, 8, 9, 10,
 12, 13(2), 29b-2(2), 3, 4(2),
 8, 9, 10, 12(2), 30a-1, 3(2), 4,
 6(2), 7, 8, 9(2), 10, 11, 12,
 13(2), 30b-1, 2, 3, 4, 5, 6,
 9(2), 10, 11, 12, 31a-2(2), 3(2),
 4, 5, 6, 7, 8, 9(2), 10(2), 12,
 13, 31b-1, 2, 3, 4, 5(2), 7(2),
 8, 9(2), 10, 11, 12(2), 32a-1(2),
 2(2), 3(3), 4(2), 6, 8(2), 9,
 10(2), 11(3), 13(2), 32b-1, 2,
 3(2), 5(2), 7(2), 8(3), 9,
 10, 11(2), 12, 13, 33a-2(2),
 3, 4, 5(2), 7, 8, 10(2), 11,
 12, 13(2), 33b-1, 2, 3, 7, 8,
 9(2), 10, 11(2), 12(2), 13(3),
 34a-1, 2, 3, 6, 7, 8(2), 9,
 10, 11(3), 12(2), 13(2),
 34b-1(2), 2(4), 45(2), 6(3), 7,
 10, 11(2), 13, 35a-1, 2, 3(3),
 4(2), 5, 6, 7(2), 8, 10(2), 12,
 13, 35b-4, 5, 6, 7, 8, 9,
 10(2), 11, 12(3), 36a-2, 3,
 4, 5(2), 8(2), 10, 11, 12,
 13, 36b-1, 2, 4, 5(2), 7(2),
 37a-5(2), 6, 7(4), 8(7), 9,
 10(2), 11(3), 12(2), 13(4),
 37b-1(3), 2(2), 3, 5, 6, 7(2),
 8(2), 9(2), 10(3), 11(2),
 12, 13(2), 38a-1(2), 2(3),
 3(2), 4(2), 5, 6, 7, 8(2), 12,
 13, 38b-1, 2, 4(2), 5(3), 6, 7,
 8, 10, 11, 12, 13(2), 39a-1,
 3, 4, 8, 9, 12, 13(3),
 39b-2(2), 3, 4, 5, 7(2),
 8(2), 9, 10, 11(2), 12, 13,
 40a-1(2), 2, 3(2), 4(2), 5, 6(3),
 7(3), 8, 9, 10, 11, 12, 13(2),
 40b-1, 2, 4(2), 5, 6, 7, 8, 9, 10,
 11(3), 13(2), 41a-1, 3(2), 5(2),
 6, 7(2), 8(2), 9(2), 10, 11, 13(2),
 41b-1, 2, 3(3), 4(2), 5, 6(2),
 7(2), 8(2), 9, 10, 11(2), 12(2),
 42a-1, 2, 3(2), 4, 5, 7, 8, 9,
 10, 11(2), 12(3), 13, 42b-1,
 2, 3, 4, 5, 6, 7(2), 10(2), 11(2),
 12, 43a-1(2), 2(2), 3(2), 4,
 5(2), 6, 7(2), 8, 9(2), 10(2),
 43b-1(4), 2(2), 3, 4(2), 5(2),
 6(2), 7, 8(3), 9, 10(3), 11,
 12(3), 13(2), 44a-1, 2(3), 3,
 4(2), 8, 9, 10, 12, 13,
 44b-1(2), 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11,
 12(2), 13, 45a-1, 3(2), 4,
 5, 6(3), 8(2), 10(2), 11(2), 13(2),
 45b-1(2), 3, 4(2), 5(2), 6, 7,
 11(2), 13, 46a-1(2), 2, 3(2),
 4, 5(2), 7, 8(2), 10(3), 11(2),
 46b-1, 3, 4, 5, 6, 7, 8(2), 9(3),
 11, 12(2), 13, 47a-1(2),
 2(2), 3(2), 4, 5(2), 8, 9, 11,
 47b-1, 2(2), 3, 4, 5(2), 6, 7,
 8, 9, 11, 12, 13(3), 48a-1,
 2, 3, 4(3), 5, 6, 7(3), 8, 10,
 11(2), 12(3), 13, 48b-1, 2(2),
 3, 4, 5(2), 6(2), 7(2), 8(2),
 9(2), 10, 11, 49a-1, 2, 4(2),

5, 8, 9, 10, 11, 13(2),
 49b-1(2), 3, 4,5, 6(2),10,
 11, 12, 13, 50a-, 2(2),3, 5,
 6(2),7, 8(2), 9(2), 11,
 12(2),13(2), 50b-1,
 2, 3(2),7, 9, 12,13, 51a- 2, 6,
 7, 8, 9(2), 10, 11, 51b-1, 3,
 6, 9, 10(4), 52a- 4, 7, 8, 9(2),
 10(2), 11, 12(2),13(2), 52b-1,
 2, 3(3), 4, 5, 6(3), 7(2), 8(2),
 9, 10, 11(2), 12(2), 13(2),
 53a-1, 2, 3, 5, 6(2), 7(3), 8(3),
 9(4),10, 11(4), 12(2),13(4),
 53b-1(4), 2(3), 3(4),4(3), 5(3),
 6(2),7(3), 8(2),10(2),11,
 54a-1(2), 2, 3, 4(2), 5, 8,
 9(2), 10, 11(2), 12, 13(2),
 54b-1, 2(2),3(2),5(2), 6,
 7(2),8(2),9,10,11, 12(2),
 13(2), 55a-1(2), 4, 5(2), 6,
 7, 8 (2), 11(2), 12,13,
 55b-1(2), 2, 5, 6(2) , 7, 8(2),
 9(2), 10, 12(2), 13, 56a-1,
 2(2), 3, 4, 6, 8, 9,10(2),
 13(3), 56b-1(2), 2,5, 6, 8,
 9(2), 10, 11(2), 13, 57a-1, 2, 3,
 5(2), 6, 7(2),11, 12(3),13(2),
 57b-1(3), 2, 3(2), 5,7, 8(2),
 9, 10, 12(4), 13(2), 58a-1, 2(2),
 3, 5, 6(2), 7, 8(2), 9, 10(2),
 11, 13(2), 58b-1, 2(2), 3, 4, 5,
 6, 7, 9,10,11(3), 13,
 59a-1, 2, 3, 7(2), 8,9 , 59b-1,
 2(4), 3, 4(3),6, 7(2) , 8, 9(2),
 11, 12, 13(2) , 60a-1, 2, 4(2),
 5(2), 7, 8, 9(2), 10, 11, 12,
 13, 60b-1, 2(2), 3, 4(2), 6, 7(2),
 10, 12(2), 13(2), 61a-3, 4, 5(2),
 8, 10 , 11, 12, 61b-2, 3(3),
 5(2), 6, 8, 10, 11, 12, 62a-2,
 3(2),4(2), 6(3), 7, 8 (2), 9,
 10(3), 11(4), 12(4), 13, 62b-1,
 2(2), 3(2), 4, 5(2), 6(2), 7,
 8(2), 9, 10(2), 11, 12(2), 13 (2),
 63a-1, 2, 3(2), 4, 5, 6, 7(2),
 9(2), 11, 12, 13, 63b-1 , 3, 4,
 5, 6(3), 7, 10, 11, 13, 64a-1,
 2, 4, 5, 6, 7, 8(2), 9(3), 10(2),
 11, 12, 64b-2, 3, 4(2), 5(2),
 6(2), 7, 8(2), 9(3) , 10, 11, 12,
 13, 65a-1, 2(2), 3, 4(2), 5(2),
 6, 10(2), 12, 65b-1(2), 2, 3(2),
 4(3), 5, 7, 8, 9(2), 12(3),13,
 66a-1(2), 2(3), 4, 5,7,8(2),
 9, 10, 11, 12, 13, 66b-1(3),
 5(2), 6(2) , 7(3), 8(4), 9, 10(2),
 11(3), 12(2), 13(2), 67a-1(2),
 2, 3, 4, 5, 7(3), 8(3), 9, 10,
 11(2), 12, 13(2), 67b-1, 2,
 3(2), 4, 5, 6(2), 7, 8, 9,
 11, 12(2) , 68a- 4(2),6(2),
 7(3),12(3),13(2) ,
 68b-1(4) , 4, 7, 8, 10, 13,
 69a-2(2), 3, 4, 5, 8, 9, 11,
 69b-2(2), 6, 7, 8, 10, 11, 12,
 13(2), 70a-1, 3, 5, 6, 8(2),
 10, 11, 70b-2, 4(2), 7, 9,
 12, 71a-1(2) , 3(2), 6, 8, 13,
 71b-1 (2), 4, 5, 6, 7, 10(2),
 12, 13, 72a-1, 2, 3, 4(2), 5, 7,
 8, 10, 12, 13, 72b- 4, 5 (3),
 6(3), 7(2), 9,10, 73a-2, 4, 5,
 6(3), 9, 10(2), 12(2), 13(3),
 73b-1(3), 3, 6, 7(2), , 11(2),
 12(2), 13,74a-1(3), 3(3), 4, 5,
 6(3), 7(3), 8(2), 9(2), 10, 11(3)
 12, 13, 74b-1(3), 2(3), 3(2),
 4, 5, 6, 7, 10(3), 11(2),
 12(2), 13(3), 75a-1(3), 2(3),
 4, 5(2), 6 (2), 7, 10, 11, 12,
 13(2) , 75b-1(3), 2, 7, 8,9(2),
 10(2), 12, 76a-2, 3(3), 4, 7 (3),
 8(3), 11, 12(3), 13, 76b-1(4),
 2(3), 3, 4, 7(2), 8, 9, 10(3),
 11, 12, 77a-3, 5, 6, 8, 9,
 10(2), 12, 13(2), 77b-1(2), 2,
 3, 4, 5(2) , 6, 7, 9, 11, 13,
 78a-1(2), 2(2), 4(2) 5(2), 6(2),
 7, 8 (2), 10, 11,12(2), 13 ,
 78b-3 , 4(2), 5(3), 7(2), 8,
 11(3), 13(2), 79a-1 (2), 2,
 3(2), 5, 7(2), 8, 9, (3),
 10(2), 11, 12(3), 13, 79b-2,
 3(2),4(2), 6, 10, 80a-1, 2(2),
 3(2), 5, 7(3), 8(3), 9, 10,
 11(3), 12, 13, 80b- 2, 7,
 9(2), 11, 12, 81a-, 1, 2, 3(4),
 4, 5, 6, 7(3), 8(3), 9, 13,
 81b-2(2), 4, 5, 6(2), 7,
 10(2), 11(2), 12, 13(2),
 82a-1,2(3), 3(2), 7, 8 (3),
 11(2), 13, 82b-1(2), 3, 7,
 9(4), 10(2), 11, 12, 13,
 83a-1, 2(2), 3(3), 4(2), 5(2),
 6(2), 7, 8, 9, 11(2), 83b-1,
 2(3), 3(2), 6, 7, 9, 10, 11,
 12 , 84a- 1, 2(3), 3, 8, 12, 13,
 84b-4, 5(2), 6(2), 8(2), 9,
 10, 11, 12, 13, 85a-2, 5,
 6, 7 (3), 8(2), 9, 10, 12(3) ,
 13, 85b- 1(2), 2, 3, 4(2) ,
 5, 6(2), 7, 8(3), 13(3),
 86a- 1(2), 2(2), 3, 4(4), 5(2),
 6, 7(2), 8, 10(2), 11(2), 12(3),

13, 86b-2, 4, 6(2), 7(2), 8,
 10, 11, 12(2), 13(2), 87a-1,
 2(2), 4, 7, 8,
 9(2), 10(2), 11, 12(2), 13(3),
 87b-1(2), 2, 3, 4, 8(2), 9,
 10(3), 12, 13, 88a-1, 2(3), 4,
 7(2), 8, 9(2), 10(2), 11, 12,
 13, 88b-1(2), 2, 3, 6(2), 7, 8,
 (2), 9(3), 10(3), 11, 12,
 13(2), 89a-1, 2, 3, 4, 12(5),
 13(3), 89b-1(2), 3(3), 4, 5, 6,
 7, 8(2), 9, 10, 11, 13,
 90a-2(2), 3, 4, 6, 7(3), 8(2), 9,
 10(2), 11, 12, 13, 90b-1(2),
 2(2), 3, 4(3), 6(2), 9, 11,
 12(3), 91a-1, 4, 5(3), 6, 7(2),
 9, 10, 11(2), 12, 13(2),
 91b-1(2), 4, 7, 8(2), 10(3),
 13, 92a-4, 6(3), 7(2), 11, 12,
 13, 92b-1(2), 2, 3, 4(4),
 5(2), 7(2), 8(2), 9(5), 10(2),
 12(2), 93a-2(2), 3(2), 4, 6(2),
 7, 8(3), 12, 13, 93b-1, 2, 3,
 4, 5(2), 6(2), 7, 8, 9, 10(2),
 11(3), 12(2), 13, 94a-1(2),
 2(2), 3(2), 5, 6(2), 7, 8(3),
 10(2), 11(4), 12(2), 13,
 94b-1(2), 2, 5(29), 7(29), 8, 9,
 10, 11, 12(2), 13(2), 95a-1, 2,
 3, 4, 6, 7(3), 8(2), 9, 10(3),
 95b-1(3), 2, 3, 4(2), 6(3), 7(5),
 9(2), 10, 12(2), 13(29), 96a-2(3),
 3, 4(2), 5(6), 6(2), 7(2), 8, 9,
 10, 11, 96b-1, 2, 3(2), 4, 5(2),
 6, 7(2), 8(4), 9(2), 11, 12(5),
 13, 97a-2, 6, 7(2), 9, 8(3), 10(3),
 12(3), 13(3), 97b-1(3), 2, 3(2),
 5, 8, 11(2), 98a-1, 2, 3, 4,
 9(3), 10(29), 11(3), 12, 98b-2(2),
 5, 6, 9, 11, 12, 99a-2, 3, 5(2),
 6(3), 7(4), 8(4), 9, 10, 11,
 99b-2, 4, 7(3), 8(2), 9, 10,
 11(2), 12, 100a-1, 2(2), 3,
 4(2), 5(3), 6(3), 7(2), 8(2),
 9(2), 11, 12(2), 100b-1, 2,
 3, 4(2), 5, 6(2), 7(4), 8(2),
 9(2), 10, 11(3), 12, 101a-1(2),
 2, 4, 6, 7, 8, 10(4), 11(2),
 12, 13, 101b-1(2), 2(2), 4, 5,
 6(3), 5, 7(2), 8(29), 9(3), 10(3),
 11, 102a-1, 5, 6(2), 7(3), 8(3),
 10, 11, 12(3), 13(2), 102b-1(2),
 2(4), 3(2), 5(3), 8, 9(29), 10,
 11, 12(2), 13, 103a-2, 6(2), 7, 9,
 10(2), 11, 12, 13, 103b-1(2), 2,
 5, 6, 8(2), 9(3), 12(3), 13(2),
 104a-1(2), 2, 3, 5, 6, 8(2), 9,
 10(2), 11, 12, 13, 104b-1, 2(2),
 3(2), 4(2), 5, 6, 7(3), 9(3),
 10(2), 11, 105a-1(2), 5(2), 7,
 8(2), 9(2), 105b-1(2), 2, 3, 4,
 5, 6, 7, 8, 10(2), 12, 13(2),
 106a-1(4), 3(2), 4, 5, 6(2),
 7(2), 9, 10(3), 11(2), 13,
 106b-2, 4(2), 6, 7, 8,
 10, 11, 12, 107a-1(2),
 6(2), 7, 8, 9, 10(2), 11(2), 12,
 13, 107b-1, 2(2), 3(3), 5(3), 6,
 7, 10(2), 11, 13, 108a-2, 3(2),
 4, 5, 6, 7(2), 11(2), 12, 108b-2,
 3, 4, 5(3), 6, 7, 8(3), 9, 10,
 12, 13(2), 109a-1, 4(2), 10, 12,
 109b-2(2), 3, 4(2), 5(2), 6(2), 7,
 9(3), 10(2), 11(2), 12(2), 13(2),
 110a-1, 3(2), 5, 6, 7(2),
 8, 10, 11(2), 12(2),
 110b-1, 6, 7, 8,
 10, 11, 12, 13(2), 111a-1(2), 4,
 8(2), 9, 10(2), 11(4), 12,
 13(2), 111b-1(2), 2(5), 4(2),
 6(2), 8, 10(3), 11(3), 12, 13,
 112a-1, 2, 3(3), 4(2), 5(2), 6,
 7, 11, 12(2), 13(2),
 112b-1(2), 2(3), 3(3), 4(2), 5,
 6, 7(2), 9(2), 12, 13(2),
 113a-1(2), 2(2), 3, 4(2), 5,
 7, 8, 9, 10, 113b-1(2), 2(2), 3,
 4, 5, 6, 7, 8(2), 10(2), 11,
 114a-1, 2, 5, 6(2), 7, 8(4),
 9(2), 12, 13, 114b-1, 3(2), 4,
 5, 6(2), 7(3), 8, 9(3), 10(2),
 12, 13(4), 115a-1, 2(2), 3(2),
 4(3), 5(2), 7(2), 9(2), 10, 12,
 13, 115b-1(2), 2(3), 3, 4(2),
 5(3), 6(2), 7(2), 8, 9(2), 10,
 11, 12(5), 13(2), 116a-2, 3,
 4(3), 5(4), 6, 7, 8(2), 9(29),
 10(29), 11(5), 12(3), 116b-2(2),
 3, 4(2), 5(4), 6, 8, 11, 12,
 117a-1(2), 2(5), 3(2), 4(2),
 5(2), 6, 11, 12, 13, 117b-2,
 4, 5(3), 7(2), 9, 11(4), 12,
 13(2), 118a-1, 2, 3(5), 4(2),
 5(5), 6, 7(3), 8(3), 9, 10,
 11(4), 12(5), 13(6), 118b-1,
 2(2), 3(4), 4(5), 5(5), 6, 7,
 8(2), 10(2), 12(2), 13, 119a-1,
 2(3), 3, 4(2), 5, 6(4), 7(2),
 8(5), 9, 10(2), 11(6), 12(2),
 13(3), 119b-1(3), 2(3), 3(2),
 4, 5, 6(3), 7(2), 8(2), 9,
 10(2), 11(2), 12, 120a-3, 4,
 5(2), 9(2), 10, 11(2), 12(2),
 13, 120b-4(2), 5, 6, 7(2),

8, 9(2), 11(2), 13, 121a-1(2),
 2, 3, 4,5(2), 6(3), 7(3), 8,
 9, 10, 11(5), 121b-1(2), 2(2),
 3, 4(2), 5, 7(3), 8(2), 9(5),
 10(2), 11(2), 12(2), 13,
 122a-2, 3, 7, 8, 10,11(2),
 122b-1, 2, 4, 5, 6, 7(2), 9(2),
 13(2), 123a-1, 2, 4, 6, 7, 11,
 12(4), 13, 123b-3, 4, 6, 7,
 8(2), 10,11, 12(2), 13,
 124a-1, 3, 4(2), 5, 6, (3),
 7(2), 8, 9(3), 10, 11(2), 12,
 13, 124b-1, 3, 4, 5, 6(2),
 7(2), 8(2),9(2), 10, 12(2),
 3(2), 125a-1, 2, 3(3), 4(5),
 5(2), 6, 7(5), 8(2), 9(2),
 10(2), 12(2), 13, 125b-1, 3,
 5, 7, 8(2), 9, 11, 12, 13,
 126a-1(2), 3, 4(2), 5, 7, 8,
 9(3), 10(3), 11(2), 12, 13,
 126b-1, 2, 3(2), 4, 5, 6, 7(2),
 8(3), 9(2), 10(4), 11, 12, 13,
 127a-2, 4(2), 6, 9, 10, 11,
 12, 13, 127b-1, 2, 6(2), 9(2),
 10(2), 12(2), 13, 128a-1, 2,
 3(2), 4, 6(2), 7(2), 8, 9(2),
 11(2), 12(2), 13, 128b-4,
 6(3), 7, 8(2), 9, 12, 13(2),
 129a-1(5), 2, 3, 4, 5, 6, 8(3),
 9, 10, 11(2), 13, 129b-2(2),
 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12,
 130a-1(2) , 3, 4, 5, 6, 7,8(2),
 9(3), 10(2), 12(2), 13, 130b-3,
 4, 5, 6(2), 7, 8, 9, 10(2),
 11(2), 12, 13(2), 131a-1, 2(2),
 3(3), 4, 7(2), 8(2), 10, 11, 12,
 13, 131b-1(3), 2, 4(4), 5(3),
 8(3) , 9(2), 10, 11(2), 12(2), 13,
 132a- 2(2), 3, 5, 7, 10(2), 11,
 12(2), 13, 132b-1, 2, 5, 8(3),
 9, 10(5), 11(3), 12(3), 13(2),
 133a-1(3), 2, 3, 4, 5, 8(2),
 10(2), 11, 13(2), 133b-3, 4(2),
 7, 8, 9, 10, 12(2), 134a-1(2),
 2(2), 3, 4(3), 5, 6 , 7(3), 8,
 9, 10,13, 134b-3, 4, 5(2), 6(2),
 8(2), 9, 10(3), 11(3), 12(3),
 135a-1(2), 2, 3(2), 4, 5(5), 6(2),
 8, 9, 13, 135b-1(2), 2, 3, 4(2),
 5, 6(2), 7 (4), 8(3), 9(2), 10(2),
 11, 12(2), 13(4), 136a-1(4),
 2(7),3(2), 4(4), 5, 6, 7, 8(3),
 136b-3, 4, 5(2), 6(4), 7,
 10(2), 11, 12(2), 13, 137a-1(2),
 2(2), 3(2), 4, 5(2), 6(4), 7(2),
 8, 10, 12, 137b-1(3), 3(2), 4(3),
 5(3), 6(2), 7(2), 8, 9(2), 10(4),
 11, 12, 138a- 1, 2(2), 3, 4 (4),
 5(3), 6, 9(2) , 13, 138b-1(2),
 2(2), 3(2), 4, 5, 7, 8(2), 9,
 10, 11, 12(2), 13(3), 139a-1, 2,
 6(4), 7(2), 8, 9(3), 10(2), 11(2),
 12(2), 13, 139b-1, 2, 3, 4(2),
 5(2) , 7(3), 8(2), 9, 10, 11(3),
 12, 140a-1(2), 3(2), 5, 6(2), 9,
 10, 11(3), 12(2), 13(2), 140b-1,
 2, 4(2), 5, 6, 7, 8(3), 9 (3),
 10(2), 12, 13(2), 141a-1(2), 2,
 5, 9, 10(4), 11(3), 12, 13(3),
 141b-1(2), 2, 4 (2), 5, 6, 7,
 8(2), 9, 10, 12(2),13,
 142a- 1(3), 2, 4, 5(2), 6, 7(2),
 8, 9(2), 142b-1, 2(2), 3(2), 4,
 6, 7, 8, 9(4), 10, 11,
 143a-4(2), 5(3), 6, 8, 9, 10, 12,
 13(2), 143b-1(4), 2(3), 3(2),
 4(2), 5, 6(2), 7(2), 8(2), 9,
 11(2), 12(2), 13(3), 144a-1(3),
 2(3), 3(2), 4(3), 5, 6, 7, 8(2),
 9(2), 10, 11(2), 12, 144b-1(2),
 2, 3(2), 4(2), 6, 7(3), 8(4),
 9(2), 10(2), 11,12, 145a-2, 3,
 4, 5(2), 6, 7, 9, 10, 12(2),
 13(2), 145b-1, 2, 3, 4(3), 5(2),
 6(3), 7, 9 (2), 10, 11, 12, 13,
 146a-2(2), 3(2), 4(3), 5, 6, 8,9,
 10, 11, 12(2), 13(3), 146b-1, 2,
 3(2), 4, 5(2), 6, 7, 8(2), 9(2),
 10, 11, 12, 13(3), 147a-1(2),
 2(2), 4(2), 5(2) , 6(2) , 7(2), 8,
 12(2), 147b-2, 3(2), 4, 5(2), 6,
 7(4), 8(2), 9, 10(3), 11(3),
 12(2), 13(3), 148a-1(2), 2, 3(3),
 4, 6(2), 7, 8, 9(2), 10, 11(2),
 12, 13, 148b-1(3), 2(3), 3, 4, 5,
 8, 9, 11(2), 12, 13, 149a-1(3),
 2, 3, 4(2), 5, 6(3), 8(2), 9(2),
 11, 12, 13, 149b-1(3), 4, 6(2),
 7, 8, 9(3), 11(3), 12(2),
 150a-1(2), 4(2), 5(2), 6, 7(3),
 8(2), 9(2), 10(2), 11, 12(2),
 13(2), 150b-1, 2, 3, 4(2), 5(2),
 6(4), 7(3), 8, 9(2), 10(2), 11,
 12, 13, 151a-1(2), 2, 3, 4,
 5(2), 6(3), 7, 8, 9(2), 10, 11,
 12(2), 13, 151b1, 2, 3(2), 4,
 5(2), 6(2), 7, 9(2), 10(2),
 11(2), 12, 13(2), 152a-1(2), 2,
 3(2), 4(3), 7, 8, 9(3), 11(2),
 12(2), 13, 152b-1, 2(2), 3(3),
 4, 5, 6(3), 8(3), 9, 10(2), 11,
 12, 13(3), 153a-1(3), 2, 3, 4(2),
 5(3), 6, 7, 8(3), 11(2), 12(2),
 153b-1(4), 2(3), 3(2), 5(2), 6,

- 7, 9(2), 10, 11(2), 12, 13,
154a-2(3), 4, 5(3), 7, 8, 9,
10, 11, 12(3), 13, 154b-1, 2,
3(3), 4(3), 5(2), 6(2), 7(2), 10,
11, 12(2), 13(2), 155a-1(2),
2(2), 3, 4(2), 5, 7, 8(3), 9,
10(2), 11, 12(3), 13(2), 155b-1,
2, 3(2), 5, 6(3), 7, 8, 9(2),
10(3), 11, 12, 13, 156a-1(3),
2(3), 3(2), 4(3), 5(3), 6, 8,
9(3), 10(2), 11(2), 12, 13(2),
156b-1(2), 2(3), 4(2), 5(3), 6(2),
8, 9(2), 10, 11, 12, 13,
157a-1, 2(2), 3, 4,
5(2), 6, 7, 8(2), 9(2), 11,
13, 157b-1, 2(2), 3, 4, 5(2), 6,
10(2), 11, 12, 13, 158a-1(4),
3(2), 4(3), 5, 6(2), 7, 8(2), 9(2),
10(2), 11(2), 12(2), 13(2),
158b-1, 2(3), 3, 4(2), 5, 7,
9(2), 10(2), 11(2), 12(2), 13,
159a-1 (2), 3(2), 4, 5, 6(2), 7(2),
8, 9(2), 10, 11, 12(3), 13(2),
159b-1, 2(2), 3(2), 4(2), 5, 6,
7(2),
8, 10(3), 12(2), 13(2), 160a-1(2),
2(2), 3, 4, 5(2), 6(2), 7(2),
8(4), 9, 10(2), 11(2), 12, 13,
160b-1, 2(2), 5
- vech A. yüz, suret
v. 38b-3
v.-e 12a-6
- vech-i külli A. bütün yönleri
v. k.-yle 6b-8, 63b-10
- vedac-ı ğâyir A. boyundan beyne giden
küçük damarlar
v. ğ 32a-1
- vedac-ı zâhir A. yüz, göz ve burunda
yayılan ve bu organlara
kan götüren damarlar
v. z 32a-4
- vefâc A. ahinde durma
v. it- 146a-7
- vehm A. yersiz korku, kuruntu
v. 19a-10
v.ile 19b-1
v.-dür 18b-12
- velâkin F. ama, fakat
v. 38a-9, 39a-3, 6, 42a-4, 44b-9,
48a-1, 60a-13, 60b-2, 76a-10,
78b-4, 5, 83a-10, 95a-1, 5,
- 105a-11, 105b-2, 106a-13,
131b-12, 140b-2, 149a-7,
155a-6
- ve'l-ḥadebe A. (ḥadebe,) 9a-12,
123a-1
- verdi A. güle ait, gül ile ilgili
v. 59b-13
- verem A. verem hstalıĝı [tüberküloz]
v.-e 58b-3
v.-i (zâtü'l-cenb v.) 58b-4
- veremü'l lehât A. boğaz tuşunun
şişmesi, kızarması
v. l.-ı 8a-4, 90b-9
- veter kiriş [tendo]
v. 36a-7
- veyâ A. veya
v. 44b-5, 46a-7, 49b-7, 8, 11,
68a-9, 10, 11, 68b-11, 69a-2,
9, 12, 70a-13, 72b-1, 74b-8,
80b-10, 81b-2, 83a-8, 88a-7,
93a-13, 94b-6, 10, 11, 97a-4,
97b-12, 98b-3, 8(2), 103a-5,
111b-8, 113b-9, 120a-2, 10,
11, 120b-1, 2(2), 122b-2, 3,
123a-8, 129b-7, 8, 136b-2,
142b-4, 12, 153b-11
- vezn A. ölçü
v.-i (nabzuñ v.) 56b-5
v.-ini (ḥareketüñ v.) 56b-4
- vır- vurmak, temas etmek TS de yok
v.-ıp geç- 34a-4, 34b-4
- vi'â A. kap
v.-larından (ruḥuñ v.) 53b-13
- vir- 1. vermek, tedavi amacıyla
kullanmak, kullandırmak,
v.-eler 50b-8, 72b-13, 77a-1,
79a-4, 90b-1, 92a-11,
93b-3, 6, 7, 96a-8, 9,
97b-8, 99b-1, 2, 111a-10,
113a-7, 8, 10, 124b-10,
12, 143a-11, 145b-1
v.-esin 78b-10, 81a-11, 83b-1, 7,
8, 87b-8, 12, 100a-11,
101b-8, 111a-1, 125a-2,
130a-2, 7, 131b-10,
132b-10, 133a-5, (2), 9,
136b-11, 137a-4, 138a-4,
6, 7(2), 12, 140a-5,

- 144a-6, 10, 144b-10,
v.-mek 95a-1
ğızā v.- 15b-13
ğıda v.-31a-3;42b-5
v.-mek 95a-1
v.-mek gerek 69b-6, 10, 74b-5,
76b-13, 82a-10,
84a-4, 89b-6,
92a-6, 8 11, 13, ,
92b-3, 4, 94a-1 9,
10, 95a-9, 96a-3,
4, 96b-2, 98b-13,
101a-13, 101b-3,
104b-8, 9, 11, 13,
105a-1, 106b-4, 8,
107a-9, 12, 13,
107b-6, 13, 109a-1,
110a-6, 110b-9, 11,
111b-6, 9, 112a-1,
2, 5, 116b-2,
117b-6, 12, 120a-4,
5, 120b-11, 12,
121a-1, 123b-3,
124b-2, 4, 125a-9,
125b-8, 126a-1, 6,
127a-3(2), 131a-9,
143a-6, 7, 143b-4,
5, 7, 146a-13
v.-memek gerek 106a-13,
107a-12, 13,
146a-11
v.-meyesin 130a-9
v.-ür 26a-1, 7, 27b-7, 8/9, 9, 11,
12(2), 28b-10, 31a-10,
47b-1,
v.-üriseñ 112b-8, 142a-11
v.-ürler 102b-10
birkaç kere vir- 83b-1
degin vir- 113a-10, 126a-12
denli vir- 101b-8
edviyeler vir- 125a-2
günde vir- 132b-10
habb-ı kuqāya vir- 83b-8, 90b-1
.... qadarınca vir- 87b-8,
92a-11,
97b-8,
101b-8,
131b-10,
qancuq iŝegün sūdünü vir- 93b-3
qarıŝdırub vir- 79a-6
qarşu vir- 111a-1
qatub vir- 111a-10
qarŝasını vir- 96a-8
muqabbız ot vir- 102b-10
müzveresini vir- 77a-1
otı vir- 78b-10
savıdub vir- 94a-13, 94b-2
v.-i bir 18a-3
2.duygusunu uyandırmak
v.-ür- 26a-1, 7, 27b-7, 11,
28b-10
his vir- 27b-11, 28b-10
lems hissini vir.- 27b-7**
3. bozmak, rahatsız etmek
v.-e 47a-13
v.-mez 154a-13
v.-ür 47b-1, 66b-1, 81b-12,
v.-ürler 2b-1
fesād vir- 154a-13
fesāda vir- 2b-1, 47a-13,
47a-13, 47b-1,
66b-1, 81b-12,
4. saqlamak
v.-e 15b-13, 31a-3, 42b-5
v.-ür 27b-9, 12, 28a-2, 28b-10,
31a-10, 149b-13, 150b-4, 11,
151a-1, 153b-7, 154b-9, 10,
158a-8
ğıdā vir- 42b-5 (vere)
ğızā vir- 15b-13, 31a-10
hareket vir- 27b-9, 12,
28a-2, 28b-10,
quvvat vir- 149b-13, 150b-4,
11, 151a-1,
153b-7, 154b-9,
10, 158a-8
vuquf A. durma, duruŝ, olduğu gibi
kalma
v. 20b-6
v.-dur (sinnü'l v.) 20b-6 "sinn-i
vuquf=olgunluk yaşı"
vücüd A. varlık, var olma; gövde, ten
v.-ı (evvelki kısmuñ v.) 11b-11

Y-
yā F. ya, veya, yahut (bkz.yāhūd)
y. 2b-13, 10b-1, 45a-2, 4, 52a-13,
53b-7, 61a-7, 61b-9, 63a-8, 10,
64a-4, 5, 65a-6, 68a-5, 8,
68b-8, 69a-6, 70b-1, 73a-7, 10,
73b-12, 76a-1, 6, 77a-6, 9,
77b-6, 78a-3, 10, 79a-4,
79b-11, 80a-13, 81a-11, 81b-1,
3, 83b- 8, 84a-3, 4, 7, 8, 9,
10, 11, 84b-1, 6, 89a-1, 3,
89a-1, 90a-11, 90b-1, 5,

- 91a-7, 13, 92a-5, 8, 94a-3,
95b-13, 98b-6, 10, 11,
99a-1, 99b-9, 100b-3, 9,
101b-11, 102a-9, 11, 103a-1,
104b-2, 5, 108a-2, 109a-11,
109b-2, 13, 110a-4, 8, 13,
104b-2, 5, 108a-2, 109a-11,
109b-2, 13, 110a-4, 8, 13,
111b-4, 112a-6, 10(2), 13,
117a-13 117b-1, 8, 119b-10,
11(2), 12, 120a-9, 13,
120b-13, 121a-2, 121b-1, 5,
122a-13, 122b-10, 123a-10,
123b-5, 9, 124a-8, 127a-11,
127b-4, 1298b-5, 131b-3,
133a-2, 3, 137a-8, 138b-9,
140a-1, 4, 13, 143a-1, 2, 3,
6, 7, 147a-7, 152a-5, 152b-11,
154b-2, 155a-1, 157b-8
- yā. .. veyā. .. 44b-5, 49b-11,
72b-1,
74b-7/8, 88a-6/7,
93a-13, 94b-6,
97a-3/4, 97b-11/12,
98b-2/3, 7/8,
103a-4/5, 111b-7/8,
113b-9, 123a-7/8,
136b-1/2, 142b-4
142b-12
- yā. .. yā. .. 50b-13 / 51a-2
51b-2, 68a-2, 72b-2,
73a-1, 5, 74a-2,
75a-11, 76b-5, 77a-4,
78a-9, 78b-9, 84a-1,
86b-8, 88b-3, 89a-3,
4, 7, 89b-6, 92a-3,
92b-6, 98b-13,
100b-9/10
102a-2, 102a-3/4,
106a-3/4, 115a-8,
117a-11/12, 118b-9,
1, 130b-12, 133b-11,
136a-5, 136b-7, 8, 9,
137b-8, 138a-11,
139b-3, 140a-3,
142b-7, 143a-3, 11,
152a-5, 153b-8
- yā. .. yā. .. yā. .. 50b-11/12/13
51a-12 / 51a-13(2)
75b10 / 75b-11(2)
86a-6/7, 90a-5/6,
110b-10/11,
123b-1/2, 143a-1
- yā. .. yā. .. yā. .. yā. ..
51b-8 (2) / 51b-9 (2)
75b-2 75b-3(3)
77b-12(3) / 77b-13
- 139a-4/5
- yā. .. yāḥūd. .. 75a-9, 79b-9,
83b-5/6, 93b-4,
99b-2, 109a-9,
110b-4,
- yā. .. yā. .. yā. .. yā. ..
89b-13, / 90a-1,
116b-9(3) / 10
142b-10 / 142b-11(3)
- yā. .. yā. .. yā. .. yā. .. yā. ..
50b-6 50b-7 50b-8(2) 50b-9
51b-4 51b-5(3) 51b-6
141a-2(2) 141a-3(3)
- yā. .. yā. .. yā. .. yā. .. yā. .. yā.
88b-4(3) 88b-5(2), 6
- yā. .. veyā. .. veyā. .. veyā. ..
68a-8 68a-9 68a-10 68a-11
129b-6 129b-7 129b-8 129b-8
- yā. .. veyā. .. veyā. .. yā. .. yā. ..
122b-1 122b-2 122b-3 122b-3
122b-4
- yā. .. yā. .. yāḥūd. ..
129b-6 129b-7 129b-7
- yā. .. yā. .. yaḥūd. .. yaḥūd. .. yā
yaḥūd
60b-8 60b-9 60b-9 60b-10
60b-10 60b-11
- yaḥūd. .. yā. .. yā. .. yaḥūd. ..
51a-3 51a-3 51a-4 51a-4
- yaban insan yaşamayan ıssız yer
y. hayvanının iti 149a-3
kerefüsüñ toḥmı 131a-3
kuşlarınıñ iti 79a-2
kuşınıñ iti 105a-2, 124a-8
şoğanı (bkz.)
yir 46a-5, 46b-3
- yaban şoğanı zambakgilleden yeşil renkli
ıtırılı bitki (bkz. ısk l)
y. ş 95a-6
- yābis A. kuru . dokuların
çalışmaması, kanalların
daralması, duygusal
yıkım gibi sebeplerle
vücutun durumu
ve bu duruma etki eden
kuru sınıftan etmenler

- toprak→sevdavî →
kara safra→azimli ve
inatçı yaratılıştaki mizaç
y. 61b-4, 154b-6
ağzıye 103a-6
(şıfl-ı y.) 61b-4
mülākākāt ü y.-i bi'l fi'l 50a-11
mülākākāt ü y.-i bi'l kuvveti
50a-10
ol- 103a-6
y.-dür 64a-6, 148a-4, 149a-3,
155b-6,
157b-1, 10
(bārid-y.) 11a-11,
13a-11, 46a-8,
10, 46b-5,
67b-5, 7, 9,
147b-5, 5, 10,
11, 148a-11,
148b-12, 13,
151b-2, 152a-2,
153b-8, 154b-10
155a-1,
160a-12,
160b-1
(hār-y.) 11a-9, 13a-9,
46a-7, 67b-5, 12,
133a-5, 147b-13,
148a-13, 148b-4,
149a-5, 149b-11,
150a-6, 9, 150b-8,
11, 13, 151b-5, 11,
152a-10, 152b-7,
153a-2, 155b-10,
156b-1, 7, 12,
157a-7, 10, 12,
157b-12, 13,
158a-2, 5, 7, 10,
12, 158b-1, 3,
159a-4,
160a-7, 160b-1, 4
y.-i 64a-10
y.-ile 64a-10
y.-üñ (bkz. maraž-ı yābis) 50a-9
yāfūh A. başın en üst kısmı,
bingıldak (bkz. tepe)
[fonticulus]
y.-dadur 23a-3
yağ yağ, ıtırılı bitkileden çıkarılan
uçucu, sıvı, kokulu madde
y. 52a-10, 114a-13, 116b-11,
ciheti 21a-7,
saya y. 149b-6
kal- 114b-6
y.-dan 42a-12, 43b-8,
iç y. 41b-7
y.-dür 52a-8
y.-ı 52a-13, 118b-5
(aslan y.) 119b-8
(bādām y.) 78a-10, 92a-6,
92b-7, 130b-13,
152b-2, 160a-5
(ban y.) 119b-5
(bedenüñ y.) 52a-12
(belesān y.) 81b-6
(benefşe y.) 78a-2, 90b-6
(bünefşe y.) 160a-10
(cund-ı bādester y.) 122b-11
(gāliye y.) 119b-6
(gül y.) 76a-12, 115a-3,
115b-6, 116a-5,
136a-8, 160a-12
(haşhāş y.) 78a-2, 160b-2
(hırva^c y.) 103a-9
(kabağ y.) 78a-2
(kaz y.) 121a-6
(kene otunuñ y.) 81b-6,
131a-1
(kozuñ y.) 81b-5
(kuzı y.) 160a-7
(küncid y.) 152b-2
(ördek y.) 115a-8, 141b-4
(soya y.) 149b-6
(süsen y.) 115a-8
(şāhdāne y.) 160b-3
(tavuğ y.) 115a-8, 121a-6,
141b-4
yāsemin y.) 119b-6
(zanbağ y.) 119b-6
(zeyt y.) 160b-1
y.-ıla 52a-11, 115a-8, 121b-11
(tatlı y.) 152b-1
(belesān y.) 121b-1
(bünefşe y.) 147a-4
y.-ın (bādām y.) 98b-11, 123b-9,
(buğday y.) 116a-9
(benefşe y.) 89a-2, 98b-11,
123b-9,
(gül y.) 89a-3,
(kene otunuñ y.) 120b-10
(küncid y.) 129a-5
y.-ında (sirke y.) 75b-9
y.-ından (eşek y.) 119b-9
y.-ına (bādām y.) 96b-12
(belesān y.) 120a-2
(gül y.) 102b-5
y.-ımı (ayu y.) 130b-12
(bādām y.) 88b-4,
11, 134a-11

- (bān y.) 130b-6
 (belesān y.) 88b-5
 (benefşe y.) 76b-4,
 134a-10, 11
 (defni y.) 88b-5
 (hırva^c y.) 121a-9
 (kabaķuñ y.) 76b-5
 (kurt y.) 130b-12
 (kene otınuñ y.) 103a-9
 (nilüfer y.) 76b-5
 (ördek y.) 121a-6
 (sirke y.) 103b-2
 (turp y.) 88b-4
 y.-lar 119b-5
 y.-larda 160a-5
 y.-lardan ıssı y. 81b-5
 y.-ları 10b-5
 y.-larla (ıssı y. 117b-8
 y.-laruñ 119b-6,149b-7
 y.-ıla (bābūnac y.) 88b-2
 (bādām y.) 76b-8, 77b-13,
 79a-12, 82a-10,
 84a-4, 92b-4, 6
 93a-7, 104b-11
 138a-4, 145b-10
 (belesān y.) 121b-1
 (benefşe y.) 74b-1, 92b-7,
 134a-9
 (bünefşe y.) 147a-4
 (defne y. 136a-4
 (fustuķ y.) 92a-5
 (gül y.) 74a-10, 84a-12,
 88b-13, 115b-1,
 135b-8, 136a-4,
 9, 141a-2,
 (ıtır y.) 79a-6, 131b-2
 (kabaķ y.) 134a-8
 (kene toħmınuñ y.) 132b-4
 (kere y.) 121a-13
 (kettān toħmınuñ y.) 140a-1
 (kışt y.) 102a-5
 (kız y.) 101b-11
 (köknār y.) 92a-5
 (nerkis y.) 88b-3
 (sezāb y.) 88b-5, 106a-6
 (süsen y.) 88b-3, 140a-1
 (zeyt y.) 136a-4
 y.-uñ (kere y. tāzesi) 149b-8
- yağız (bkz. kara yağız 52b-10,12)
- yağla- yağlamak
 y.-maķ gerek 119b-8
- yağlık mendil, peşkir, bez parçası
 y.-larla 98a-11
- yağlu yağlı
 y. 15a-11
 ğızā 15a-11
 şörvā 130a-7
 ta'am 150a-1
 yimek gerek 64a-5
 ol- 64a-3 , 135a-5
- yağmur yağmur
 y. suyu 48a-6, 83b-6
- yağ- sürmek
 y.-maķ gerek 95b
- yağşı iyi güzel
 y. şarāb 118b-12
- yāhūd F. yahut, veya, yoksa
 y. 2b-10, 19a- 8, 19b-4, 22a-13,
 36b-1, 47b-1, 49a-3, 13,
 50b- 6, 51a- 3, 4, 6(2) , 52b-8,
 60b- 9, 10, 11, 61a- 6,
 61b-1,7(2), 75a-8, 9, 76b-13,
 79a-6, 79b-9, 80a-7, 81a-10,
 83b-6, 10, 84b-12, 85a-6,
 86b-9, 11, 87a-3, 88b-13,
 89a-6, 92a-6, 11, 92b-6,
 93b-4, 94a-5, 9, 95a-9, 97a-1,
 98b-5, 99b-1, 2, 102a-2,
 108a-9, 117a-11, 117b-1,
 119b-7, 120b-5, 121b-1,
 122a-10, 12, 124b-4, 126b-3,
 127a-3, 127b-12, 129a-7,
 130b-7, 10, 13, 131a-11,
 132b-4, 133a-4, 12, 134b-11,
 138a-7, 140a-2,143a-7, 13
- yağ- 1. yakmak
 y.-alar 113a-8
 y.-asın 141b-10
 2. koymak, sürmek TS de yok
 y.-alar 108b-5, 108b-4, 5,
 106b-12, 106a-4, 101b-10,
 96b-13, 80a-11
 y.-asın 85b-8, 101b-8, 117a-5, 7,
 125a-6, 139b-4, 7, 140a-2
 y.-maķ gerek 89b-7, 102b-5,
 108b-13, 115b-10,
 116a-4, 125b-13,
 126b-4, 127a-5
 147a-6
 y.-ıcaķ yaķu y- 157a-6
- yağ- 1. ilāç sürmek
 y.-alar 80a-11, 96b-13, 101b-10,
 108b-5
 y.-asın 101b-8, 117a-5, 7, 139b-7,

- 140a-2
göze y. 85b-8
yakuyı y. 125a-6, 139b-4
y.-ıcağ yakı yak-157a-6
y.-mağ gerek 126b-3
2. sızı vermek, sızlatmak
y.-a (y. .. y gel-) 120a-4
3. ateş yakmak, tutuşmak
y.-alar 106a-4, 106b-12, 113a-8
y.-asın 141b-10
- yakın 1. yakın, az bir ara veya süre ile birbirinden ayrılan
y. a' za 33a-1
cism 32b-9
użv 70b-13
(burnına y.) 80b-1
(tepesine y.) 80a-5
ol- 31a-13, 71b-13
y.-dur 24b-8, 69b-4
156a-12
2. benzeyen andıran
y.-dur 149a-11, 150a-12
(ağü tabi' tına y.) 13b-10
(kana y.) 153b-5
3. küçük ve önemsiz farklarla birbirinden ayrılan
y.-dur (i' tidāle y.) 46a-11, 148a-7
4. erişmesi, olması zaman bakımından yakın olan
y.-ma altmış yaşaruñ y. 20b-11
otuz altı yaşaruñ y. 20b-8
yigirmi yaşaruñ y. 20b-4
5. uzak olmayan (yer)
y. yir 71a-9
- yakınlık 1. benzerlik, andırır olmak
y.-ı (i' tidāl y.) 52b-7
2. yakın, az bir ara veya süre ile birbirinden ayrılan
y.-ı (mecrā y.) 51a-4
- yaklaş- yaklaşmak, yakın olmak
y.-ıcağ 34a-5
y.-miş ol- 58a-10
- yaku yakı, ağrıları iyi etmekte kullanılan ve çeşitli ot ve nesnelere yapılan em, ilaç
y. 106a-2, 139b-10
eyle- 109a-5, 116a-6
yağ- 157a-6
y.-lar 68a-12, 108b-2
y.-larda 106a-2
y.-yı 101b-8, 116a-3, 117a-7,
126a-13, 140a-6
- yağ- 125a-6, 127a-5, 139b-4
- yağuz A. uykulu olmama, uyanık olma hali (bkz. nevm)
y. 66a-12
y.-nuñ 66a-4
y.-yı 48a-10
- yala- yalamak, bir şey üzerinde dilini gezdirmek
y.-mağ barmağ y- 97a-9
- yalçu alçı
y. rengi 53a-1
- yalğuz yalnız (bkz. yaluñuz)
y. 27a-2
- yaluñuz yalnız, tek başına
y. yin.- 151a-10
- yan yan, taraf
y.-da 43a-9, 107a-6
y.-ında 74a-3
(döşüñ sağ y.) 24b-3
(kañkı y.) 72b-10
(suğranuñ y.) 114b-12
y.-ındadır (başuñ sağ y.) 23a-10
(başuñ şol y.) 23a-12
(boğurtlağ y.) 41a-13
(şol y.) 24b-4
y.-ından (ağzuñ bir y.) 81b-12
(göz ahuñuñ üstün y.) 84b-4
(gögüzüñ şol y.) 34a-4
(kavuğuñ y.) 35b-6
(koluñ tışra y.) 31b-8
(yuğaru y.) 85a-13
y.-ına 34a-5
(evdāc-ı ğāyirenüñ y.) 34a-7
(mē' denüñ evvel y.) 30a-6
(mē' denüñ sağ y.) 30a-7
(mē' denüñ şol y.) 30a-9
y.-ındağı barmağ 32b-4, 33b-4
(boğurtlağ y.) 40b-12
y.-larından (ilk tecvifüñ y.) 25b-5
- yan- ısı artmak
y.-ar 137b-3, 140a-11, 143b-11
- yaña taraf, tarafa, yan, bakımından
y. 19b-4, 5(2), 23b-3, 4, 24a-5, 6,
7, 24b-4, 5, 27b-1, 2, 28a-4,
29a-4, 5, 30a-2, 30a-8, 31a-1,
31b-4, 5, 7(2), 32a-6, 9,
32b-1, 13(2), 7, 33a-1, 2,

- 34a-1, 2, 4, 8(2), 34b-4(2),
35b-4, 5, 9, 36a-10, 37a-2(2),
5(2), 36b-11, 13, 37a-3,
39b-9, 10, 42b-2(2), 43a-9, 10,
46a-13, 46b-3, 54b-4, 59a-6,
70b-9, 12, 84b-5, 85a-13,
85b-2, 113b-6
y.-dan 48a-4
y.-dur 42b-2, 6
- yañaya tarafa, yana
y. 66a-12
- yañak yanak, yüzün göz kulak ve burun
arasındaki bölümü ruh, had
[bucca, mala, joue]
y. 37a-7
y.-dadur (iki y.) 23b-9
y.-dağı 27b-8
y.-ları (iki y.) 93a-3
kızar-147a-1
y.-uñ 39a-1
- yanbaş(ı) kalça kemiğinin üst başı, uca,
[siyatik]
y. süñügi 24b-13 (yanbaş süñügi)
y.-ndağı saçanaqlar 29a-6
y.-ından 126b-4
y.-nuñ bendükçesi 29a-11,
123a-4,
125b-2
iki süñügi (yanbaşun) 25a-1
süñügi 22a-2
- yandırğu hastalık ateşi
y. ھاړەت 142b-1
- yandurucu yandırıcı. sıtmaya yol açan
sporozoitin (merozoit ve
şizontların) vücuda yerleşmesi
ve bunun vücuttaki etkileri
(bkz. murıka)
y. 143b-10
ھیل 51b-7
- ya' nī A. sözü'n kısası, doğrusu, şu
demek
y. 2a-6, 5b-5, 7a-9, 7b-6, 7b-12,
8a-4, 9, 11, 13, 8b-2, 3, 4,
6, 9a-5, 8, 11, 12, 9b-6,
7, 12, 10-a1, 3, 4, 13a-6,
15a-7, 12, 15b-5, 8,
16b-5, 10, 12, 17a-2(2),
3, 17b-2, 18b-2, 19a-11,
20a-10, 12, 20b-1, 2, 10, 12,
21a-10, 21b-6, 7, 10, 22b-6,
23a-1, 3, 4, 7, 9, 24a-3, 10,
24b-1, 2, 25a-4, 8, 25b-2, 6,
11, 26a-8(2), 26b-11, 13,
27a-7, 28a-9, 29a-1, 29b-3, 7,
30b-2, 31a-11, 33b-5, 35a-11,
35b-7, 36a-1, 7, 36b-8, 37a-10,
39b-3, 4(2), 5, 6, 40b-11(2),
41b-9, 11, 12, 42a-13, 42b-8,
13, 43a-13, 43b-1, 11, 44a-1,
44b-3, 9, 10, 45a-7, 45b-6,
49a-12, 50a-2, 3, 7, 50b-2, 3,
7, 51a-8, 9, 11, 51b-3, 7,
8, 53a-1, 2, 53b-13, 54a-12,
54b-1, 3, 6, 8, 10, 12, 55a-1,
11(2), 55b-5, 6, 56a-7, 8,
57b-6, 10, 11, 58a-12(2),
58b-4, 59b-1, 5, 6, 7(2), 8,
12, 13, 59b-7, 60a-1, 2, 5,
7, 60b-8, 13, 61a-2, 3,
4, 5, 62a-5, 62b-4, 63a-1, 2,
63b-2, 5, 64a-8, 64b-2(2),
65a-3, 65b-6, 66a-4, 7, 12,
66b-4, 6, 9, 10, 67a-1, 68b-5,
72a-12, 13(2), 74b-6(2), 7,
76b-1, 3, 77a-4, 5, 78b-11, 13,
79a-10, 80a-6, 8 81b-6, 82b-5,
7, 86b-11, 87a-5, 87b-6, 88b-1,
90b-9(2), 93a-1, 94a-4, 94b-4,
95a-6, 12, 96a-13, 97b-9,
98a-2, 4, 6, 13, 99a-13, 99b-3,
101b-9, 13, 103a-9, 104a-2,
105a-11, 105b-7, 106a-8,
107b-12, 110b-12, 112b-9,
113a-7, 10, 13, 114a-2, 4, 10,
114b-11, 115a-12, 115b-3,
116a-13, 116b-1, 7,
118a-10(2), 12, 118b-1, 6,
119b-4, 120a-8, 120b-9,
122a-5, 122b-3, 11, 13,
123a-1, 126a-7, 126b-9, 128a-8,
129a-13(2), 131a-3, 132b-6,
133b-7, 134b-6, 136a-13,
138a-6, 139a-3, 141a-8,
141b-5, 142a-10, 13,
142b-9, 143b-10, 144a-13,
144b-2, 154b-9
- yanmış yanmış, yanık hale gelmiş
y. marāz 141a-1
- yapış- yapışmak
y.-acağ ol- 91b-5
y.-ukdur 43a-5
43a-2 (yapuşukdur)
y.-ıpdur 38b-9, 11
y.-an 86b-8(2)

- yaprak yaprak
y.-ı (ağu ağacının y.) 135b-6
(bük y.) 139b-4
(defni y.) 125a-7
(ḥaṭmī y.) 91a-3
(mersin y.) 135b-13
(turbuñ y.) 151b-7
(sezāb y.) 97b-7, 126b-8
(sezābuñ yaş y.) 106a-8
(selv y.) 117a-1
(süsenüñ y.) 129a-7
y.-ın (bağa y.) 139b-2
(ḥıyarüñ yaş y.) 125b-13
(sezāb y.) 98a-12
y.-ını (merzenğüş y.) 75b-1
(tāze mazeryonuñ y.)
105b-6
(toḥmekān y.) 84a-1, 2
(turbuñ y.) 97b-2
(yılğun y.) 108b-4
y.-ıla (bağ y.) 74a-2
(ḥılaf y.) 74a-2
(incir y.) 130b-8
(sögüd y.) 74a-2
y.-ınıñ 108b-1, 148b-5
(bağa y.) 89b-9, 90a-5,
96b-2,
(sögüd y.) 108b-1
(şehdāne y.) 88b-4
(şefdalü y.) 89a-7
(yılğun y.) 96b-2,
108a-13,
110b-10
- yar- cerahati boşaltmak için yarık açmak
y.-arlar 107a-1
- yara yara
y. ol- 140b- 3, 13
y.-dan 79b-6
y.-lar (ḥabış y.) 116a-10
y.-da 68a-8, 10
y.-sı (kılınç y.) 51b-10
- yaraḳān A. sarılık hastalığı [jaundice]
y. 110a-10
y.-a 151b-4, 152a-9
y.-ı 8b-12, 109a-6
y.-ıla 110a-3
y.-uñ ‘alāmeti 109b-3
(kara y. sebebi) 109a-12
(saru y. sebebi) 109a-7
- yaraḳānlu A. sarılık hastalığına
tutulmuş kimse
y.-lu (kimse) 155b-3
- yaramaz yararsız, zararlı, kötü
y. 2b-4, 47b-13
ḥılṭ 64a-12, 139a-13
ḳan 152b-9
madde133a-11
ol- 99a-4
y.-dur 63b-8, 64a-11, 149b-12,
151b-2, 153a-5, 159b-8
- yaramazlık yararsız, zararlı, kötü olma
hali
y.ıdur (ḥazmuñ y.) 141a-11
y.-lığına 59a-10
(hazm y.) 63a-7
y.-ındanısa (mizāc y.) 118a-1
- yārān F. dostlar
y.-lardan 4a-11
- yardım yardım
y. it- 41a-1, 158b-13
- yardımlaş- yardımlaşmak
y.-a 39a-9
y.-ur 36b-4
- yarıl- delinmek, yırtılmak
y.-! 45a-10
y.-ur 144a-2
- yarındası ertesi, ertesi gün
y. 83a-12, 85b-8
- yarma bulgurluk buğdayın pişirilip
kurutulmuş hali
y.-a beñze- 62b-9
- yarpuz yarpuz, nanegillerden kokulu bir
bitki [mentha pulegium]
y. 118a-5, 151b-11
y. şuyı 114a-3, 4, 122b-8, 10
y.-ı 126b-3
(şulu yirüñ y.) 151b-12
- yarı yarı, bütünün ikide biri
y.-sı 75a-4 (2), 104a-12(2)
y.-sına (yarısına) 119b-12
- yaruk ince çizgi biçiminde açılmış yara
y.-a (yaruğa)116b-12
y.-dan 116b-10
y.-dur 116b-8
y.-uñ (yaruğuñ üsti) 117a-5

yāsemīn	F. yasemin, zeytingillerden güzel kokulu çiçek ve bunun usaresi [jasminum officinale] y. yağı 119b-6	yaşillık yeşillik y. 59b-4 y.-a 60b-1
yassı (yaşşı)	yayvan, basık ve düz, musattah [os planum] y. 80a-5 saçanağ 26a-12, 26b-6, 28a-6 süñük 24b-13 ol- 84b-5	yat- 1. yatmak, yatay bir yerde bulunmak y.-mağ (arkası üstine y.) 66a-11 2. uyumak, uykuya geçmek y.-mağ 87b-11
yaş	1 taze, yeşil y. 148b-5 bal 111b-6 (ıfsınfı nuñ şuyı) 144b-13 (hıyaruñ y. yaprağı) 125b-13 kabuğ 88b-13 kerefs) 84a-10 kişniz şuyı 89a-4, 90a-6, 138b-10, 139b-6, körüğ 89a-5 merzanküş 87a-12 peynir 147a-7 rāsen 112b-5 rāziyāne 87b-2 sezāb 114b-2 (sezābuñ y. yaprağı) 106a-8 şehdāne yaprağı 88b-4 üzüm 153b-4 y.-ı 147b-9 y.-nuñ 155b-8 mizacı 153b-7	yatur- yatırmak, yatay yere bulundurmak y.-asın arhası üstine y- 85a-10, arkası üstine y- 117a-7 2. bekletmek, dinlendirmek y.-alar 86a-1
yaş	doğuştan beri geçen zaman (bkz. sinn) y.-ı 20b-2, 68b-5	yavlağ çok, pek, oldukça y. 16a-11, 13, 16b-4, 34a-7, 42b-13, 43a-8, 43b-2, 13 75a-8, 86a-8, 88b-8, 112b-3, 127b-9 ol- 100a-4
yaş	1. ağlandığında gözlerden akan berrak sıvı y.-ı (gözün y.) 137b-6 2. hastalalıkta burundan akan sıvı y. burından yaş gel- 78a-7	yay yay y. çek- 64b-11
yaşar	o kadar yaşlı, ...yaşında y.-uñ (altmış y.) 20b-11 (otuz altı y.) 20b-8 (yigirmi y.) 20b-4	yay yaz y. harrı 46a-7
yaşıl	yeşil y. 137b-10 bevl 60a-3 çoğan 129a-10 kurbaganuñ kanı 86b-9 ol- 74b-11, 78a-8	yayıll- yayılmak, dağılmak y.-a 62a-7 y.-ur 25b-8, 11, 13, 26a-1, 3, 26b-8, 13, 27a-6, 7, 27b-12, 28b-7(2), 10, 12, 13, 29a-1, 5, 6, 12, 13, 29b-4, 30b-9, 31a-3, 6, 9, 32a-3, 4, 32b-2, 33b-2, 9, 12, 13, 34b-7, 54b-5, 109a-10, 109b-2, 6, 142b-3 y.-duğı a'za 29a-1 y.-dıyısı 34b-7
		yaz yaz mevsimi y. 46a-7 güni 143a-2 günleri 69b-2 y.-da 64a-8, 66b-6 ol- 105b-2 y.-ısa 142a-9 y.-uñ evveli 66b-4 ortası 126b-11
		yeldüdiğara eğreltiotugillerden nemli bölgelerde yetişen bitki berr-i siyāvşān (bkz. karabaldur otu)

	baldurıkara) [adihantum]	87a-10, 93b-6, 97b-13 , 116b-2, 141b-1 , 154b-2, 155a-13
yeleg	ilaç hazırlamak için kullanılan karıştırma kabı y.-e bulandır- 80a-3 y.-i 80a-4	y..memek gerek 84a-3, 126b-13, 141a-12 y.-meden kesil.- 67a-9 y.-mekden çok y- 66b-7 y.-miş 133b-3 y.-yince (yimek y.) 147a-1 y.-yip içmk 95a-10 y.-megüñ tedbiri 63b-13
yeñi	yeni y . çölmek 112b-13 na'1 100a-13 y.-si (üzüm sücisünüñ y.) (yiñisi) 159a-4	
yevm	A. gün, her gün olan y. (humma-yı y.) 142b-6 y.-dür (humma-yı h.) 142b-5 y.-ün (humma-yı h.) 143a-2	yidi yedi y. 37b-11, 40a-3, 40b-7,75b-3, 103a-9, 108a-4, 109a-3, 110b-7, 142a-5, çift 25a-3 faşl 5a-3 gün 117a-6 tabağa 40a-2 gögüzüñ y. tabağası 40a-5
yıgılan-	yıgılanmak, sakınmak, kaçınmak, nefsini men etmek y.-mağ 118a-6	mağale 92a-1,92b-13, 93a-11,94b-3, 95a-12, 96a-12, 97b-9, 98a-6, 13, 99a-3, 101b-12, 103a-3, 103b-3, 104a-4, 105a-3, 107a-4, 109a-6
yıl	yıl y.-uñ dört faşlı 6b-13, 66b-3	on . faşl 107a-4 mağalesi 8a-6, 91b-12 tabağa 40b-4
yılan	yılan, sürüngenlerden hayvan y. iti 134a-13, 134b-2	y.-inci 40b-4 boğun 28a-11, 12 cins 56a-11 çift 26b-3, 27a-5, 28a-10 faşl 5a-10, 5b-7, 7a-3, 7b-2, 8b-1, 9a-10, 9b-12 .10b-1, 19b-11, 39a-12, 67b-2, 81a-12, 97a-2, 120a-6, 136a-12, 157b-8
yıldır-	[ıldırmağ,yaldırmağ] parlamak,ışıldamak y.-ur nesne 87b-9	mağale 8a-6, 91b-12, 92a-1, 92b-13, 93a-11,94b-3, 95a-12, 96a-12, 97b-9, 98a-6, 13, 99a-3, 101b-12, 103a-3, 103b-3, 104a-4, 105a-3, 107a-4, 109a-6
yılğun	ılğın ağacı. Ayrı taçyapraklı iki çeneklilerden ağaç [tamarix] y. 108a-4 yaprağı 108a-13, 108b-4, 110b-10	
yırkâşnı	A. hilitit, şeytan tersi, fena kokulu bir zambak (bkz. hãltit) y. 87b-6, 118b-1, 119b-10 y.-ıla 116b-1	
yıyla-	yıylamağ, koklamak (bkz. yiylemek) y.-mağdan 92b-2	
yi-	yimek y.-mek 6b-9, 50b- 1, 2, 65b-12, 74b-3 çok y. 50b-3, 66b-12, 87b-10 otlar y- 72a-3 y.-mek gerek 64a-4, 5, 7, 11	

- tabağa 40b-4
 (on . y) fasl 8b-11, 107a-4
 y.-ncisi 54b-10, 68b-5
 y.-ncisine 12b-11
 y.-si 24b-2, 3(2), 54b-10,
 (otuz pare süñügün y.)
 24b-11
 y.-şer 125b-9
- yidür- yedirmek, belli olmayacak
 biçimde bir şeyin içine
 içine katmak
 y.-esin 78a-1
 y.-mek gerek 95a-8, 103a-1, 111b-6
- yig daha iyi, üstün
 y. 156a-4
 ol- 83b-12, 130b-2
 y.-i şarâb 119b-3
 y.-dür 62a-8, 153a-13,
- yigid yigit, genç, delikanlı
 y.-lerde 127a-10, 136b-4
 y.-lerüñ 7a-3
 y.-lerüñ (yigitlerüñ) tedbiri 67b-2
 mizâcı 67b-5
- yigirmi yirmi (20)
 y. direm. 73b-7, 11, 75b-5,
 87a-11, 87b-5, 6, 11,
 93a-11, 97b-6, 103a-10,
 103b-1, 10 (2), 105b-8,
 12, 108a-10, 13, 112b-5,
 10, 11, 114a-3, 4, 9,
 122b-9, 11, 124a-2,
 124b-5, 125b-8, 132a-3,
 145a-2, 4
 yüz y. direm 87b-7
 y. direm 110b-4, 113a-10
 y.yaş 20b-4
 y.-altı saçanağ 37b-4, 12
 y.-biş direm 73a-4
 y.-dört direm 141b-11
 y.- dört saçanağ 37b-12
 y.-iki saçanağ 38a-5
 direm 75a-7
 y.-toğuz çift 27a-8
 beş yüz y. toğuz 38a-9
 y.-üç saçanak 37b-9
- yigrek daha iyi, daha üstün
 y. 80b-2, 106b-12,
 138b-11, 150a-11
 'ilâç 84b-10, 87a-3, 134b-1
 y.-dür 62a-9, 113b-1, 133b-10,
 150b-3,
 y.-i 65b-11, 66-6, 72a-5, 7,
- 93b-2, 5, 113a-6, 153b-6
- yil 1. rüzgar, yel,
 y. (şavuç y.) 18b-4, 42a-7
 y.-e 55a-13, 57b-9
 (ıssı y.) 50a-1
 y.-i (şaba y.) 48a-7
 (şimal y.) 48a-7
 y.-ine (şimâl y. tut-) 50a-11
 y.-üñ 68b-6
 2 romatizma, hastalık etkeni
 y. 81b-12, 117b-5, 147b-10
 ğaliz y 51b-9, 116b-1
 savuç y. 42a-7
 giç- 42b-6
 y.-den 88a-7, 8
 (ğaliz y.) 103a-5
 y.-dendür ğaliz y. 103a-7
 y.-dür 11a-9
 y.-e 61b-12, 151b-1
 şavuç y. 55a-13, 57b-9
 y.-i 118a-4, 156b-2
 (şavuç y.) 99b-2
 y.-ile 54a-2, 61b-4
 (şavuç y.) 55b-2
 y.-ler 150b-8
 y.-leri 150a-13, 150b-12,
 157b-12,
 158a-1, 4, 12, 13
 y, dağıt- 15812
 y.-üñ 46a-8
 çoğluğ 63b-5
 tabi'atı 11a-9
 tavassutı 63b-6
3. cima isteği
 y. 117a-11
 y.-ile 117a-12
- yiletdür- yiletirmek, estirtmek
 y.-eler 75b-10
- yilim yelim yapışkan nesne, çiriş, çiriş
 otundan yapılan sarı zamk
 y.-i 117a-2
 (balık y.) 117a-2
- yil- yürümek, koşmak, esmek
 y. 64b-8
- yilmeşek yapışkan, yapış yapış olan ;
 kaşıntı verici
 y. ol- 134b-5
- yimek yemek
 y. yi- 147a-1
 y.-ler (ğaliz y.) 127a-12

	y.-lerden (ğalızy.) 128a-4, 128b-13, 141a-13	(bağıruñ gözce y.) 70b-8 (bağıruñ çuqurca y.) 70b-10 (kebidüñ gözce y.) 30b-9
yimeklü	yeme meylinde olan, çok yiyen y. içmeklü kişi 71b-1	y.-indedür (gögüzüñ orta y.) 42a-11
yimiş	yemiş, meyve y.-i 66b-12 (arduç y.) 126b-8 (yılğun y.) 108a-4 y.-ini (arducun y.) 108b-12 y.-lerden (kamu y.) 153a-13 y.-leri 10a-12, 153a-10	y.-indeki (budun derin y.) 33a-7 (buduñ yufha y.) 33a-8 y.-inden 38b-5 (aylaq çuqur y. 29b-8 (bağıruñ gözce y.) 29b-9, 43b-4 y.-ine 86b-8, 120a-5 (kılıñ y.) 86b-10, 87a-1 me' denüñ göz y. 30a-13 terküvanuñ orta y. 31b-6 talağun çuqur y. 30a-10 (şu y.) 93b-6, 100a-2 koy- 116b-12 y.-lerde (yufka y.) 141a-10 y.-lerden 48a-5 (tar y.) 15b-2 (yüce y.) 48a-5 y.-lere 34b-13 y.-leri 126b-6 (şaçanaqlaruñ y.) 36a-4, 36b-11 y.-lerine (buduñ derin y.) 33a-6 (buduñ yufha y.) 33a-7 y.-üñ (çoraq y. ekini) 129b-5 (şulu y.) 151b-12 2. yer , arz, zemin y.-lerüñ (balçıklı y.) 46b-4 (kayalu y.) 46b-5 (yaban y.) 46a-6, 46b-3
yin-	yeme işini yapmak y.-ürise 90a-7, 118b-7, 154a-9	
yinc-	inceltmek, küçük parçalara ayırmak kıymak y.-mek gerek 104a-11	
yincil-	incelmek, küçük parçacıklara ayrılmak kırılmak y.-miş ol- 76b-2, 125b-10	
yine	ve, böylece, gene, tekrar y. 16b-4, 18b-6, 28b-13, 31b-4, 7, 34a-3, 12, 35a-10, 12, 47a-9, 47b-4, 9, 64a-5, 69b-10, 85a-1, 120b-13, 135b-10 , 141a-6, 146b-2,	
yir	1. yer, bir şeyin kapladığı boşluk, mahal y. 26a-13, 129b-10, 130a-11 boş y. 27b-6 y.-de 66b-11, 80b-13, 116b-8, 134b-8, 140b-3 (boğunuñ kavuşduğı y.) 27a-13 (ırağ y.) 71a-8 (olduğı y.) 34b-11 y.-den (bir y. bir yire) 71a-7 (yağın y.) 71a-9 y.-e 29b-4, 33a-1, 102a-3, 4, 106a-4, 129b-9 (bir yirden bir y.) 71a-7 şavuk y. 102a-3 y.-i 17b-5, 6, 7, 58b-8, 130a-11, 130b-4 (bağıruñ gözce y.) 70b-6 (cerahatuñ y.) 51a-3 y.-idür (göbegüñ üstün y.) 41b-4 y.inde 32b-4, 33a-10, 13, 45a-7 ara y. 27b-6	
yir	pis kokan, kokuşmuş (bkz. müntinü'r rāyiha) y. 53a-10, 61a-5, 133a-8 y. .. y. .. kekrit- 152b-6 y.-dür 61a-13	
yirgiç-	iğrendirmek y.-ir 53a-10	
yit-	yetmek, yapacak veya yapılanları kaldırılacak durumda olmak y.-dükçe 135a-2	
yiti	sert, keskin, şiddetli y. 134b-5 hılı 51b-5, 102a-11 huqne 79b-13, 80a-1, 91a-10 ısıtma 94a-6, 98b-8 kuşul 86b-5 mādde 51a-8	

	ot 84b-7,114b-6 ol- 88a-10, 113b-13, 134b-5 120b-4 eyle- 155a-9, 158a-10 y.-si 86a-7		y.-ur 105a-9 y.-miş 116b-1
yitilik	sertlik, keskinlik y.-indenise 116b-4	yoğun	yoğun, kalın y. 30b-10 bağarsuğ 103b-6 kiriş 36a-13 tamar 127a-8, 127b-4 yiri 58b-8 ol- 59a-7, 127b-10 y.-dur 30b-11 y.-in (tamarların y.) 127b-2
yitmiş	(sayı) yetmiş y. 100b-5, 101b-4, 114b-5	yoğunla-	yoğunlanmak, kalınlaşmak y.-r 85b-13
yiv	çizik gibi ince oyuk yol y.-e 23a-4, 5 y.-i 22b-3, 23b-3 y.-leri 21b-10 y.-ün ahır 26b-1	yoğunluk	sıklık, sertlik, kalınlık y.-luğı 52b-4
yiyesi	yiyecek şey, yemek y. 84a-2, 141a-12	yoğur-	yoğurmak, karıştırmak y.-alar 79a-12, 86b-10, 92b-12, 96a-7, 97b-7, 101b-10, 106a- 4, 108b-5, 115a-3, 124b-8, 131a-11, 136a-4, 146b-5 y.-asın 86a-11, 86b-12, 101b-7, 117a-4, 129a-11, 131b-5, 9, 132a-7, 132b-8, 12, 133a-2, 136a-5, 8, 139b-6, 11, 12, 144a-11 y.-mak gerek 97a-9, 101b-2, 106a-9, 109a-4, 114a-13, 114b-8, 115b-7, 121b-11, 126b-2 y.-ip 119a-12, (yoğurup) 92a-13
yiyci	vücudun direncini azaltarak bünneyi zayıflatan hastalık veya ur y. hılı 51b-8	yoğurt	yoğurt y. 131b-1 y.-ıla 112a-1 y.-ınuñ (sığır y. süzmesi) 110a-8
yiyle-	yiylemek, koklamak (bkz. yıylamak) y.-mek gerek 72a-3, 74a-8, 82b-1	yoğ	yok (bkz. yok) y.-sa 78b-10, 122a-9
yiylet-	kokuyu yaydırmak, koklatmak y.-eler 80a-7, 8 y.-mek gerek 89b-4	yoğ	1. yok, mevcut olmayan yok (bkz. yoğ) y.-dur 2a-11, 3a-1, 14a-10, 25a-6, 36b-5, 41b-3, 42a-4, 42b-12, 43a-8, 48a-1, 49b-4, 77a-11, 79b-6, 83b-5, 84a-13, 101a-5, 119b-8, 130a-13, 134b-1, 135b-12, 147b-3, 148b-12, 150a-11, 150b-9, 153b-13, 158b-8 y.-sa 73a-1, 73b-8, 10, , 75a-1,
yiyni	1. başlangıç devresinde, hafif y. sebel 86a-7 ol- 86a-5 y.-si 101a-7 y.-sile 101a-7 2. hafif, ağır olmayan y.-dür 149a-4		
yiyni-	hafiflemek y.-r 87a-8		
yiynicek	daha hafif, daha kolay y.-dür 137b-11		
yoğnal-	1. yoğunlamak, (damarlar için) kan basıncı (sistolik basınç) artmak y.-ur 72b-6 2. yoğunlaşmak, kalınlaşmak y.-ur 83a-4		
yoğrul-	karıştırılmak, birbiri içinde eritilmek		

- 75b-3, 91b-7, 95b-10,
96a-4, 8, 100a-2,
9,10, 101a-12, 101b-2,
103b-13, 105b-9,
108a-8, 13
- y.-ısa 89b-2, 93b-7, 94b-10,
96b-11, 99b-10, 102a-9,
104b-10, 106b-2, 8,
108a-13, 108b-1, 4, 11,
13, 109b-10, 110a-3,
110b-11, 113a-8,
113b-12, 114a-1, 3,
115a-4, 122b-8, 10(2),
129a-10, 132a-1, 133b-10,
135b-3, 136a-9, 1, 138b-4,
139b-6, 12, 13, 140a-6
2. aksi takdirde, acaba (b e.)
y. 37a-1, 4, 46a-13, 46b-1, 52a-3,
6, 65a-12, 69a-4, 70b-10,
71a-10, 72b-12, 76a-5, 9,
77b-9, 82a-10, 12, 84b-9,
85a-8, 91a-8, 93a-10, 93b-8,
105a-12, 110b-3, 11bb-4,
138a-10
- y.-ısa 103a-2, 123b-1
y.-sa 72b-9 (yoğsa)
78a-8, 80b-2, 90a-4,
108a-10
- yoçlık 1. mevcut olmama hali
y.-ma (nužc y.) 61a-6
y.-ından (ħissüñ y.) 48b-9
2. eksiklik
y.-ına (bişmek y.) 60b-8
- yol geçiş yeri, yol
y. 31a-1, 109a-13
y.-da 31a-12, 109a-13
y.-ı 112b-3
(giñ y.) 45a-4
(menī y.) 120a-3
(‘uzvuñ y.) 45a-4
y.-ın (bevl y.) 113b-7
y.-ında 134b-6
(bevl y.) 61b-1, 63b-1
(dimaguñ ruh. y.) 79b-3
y.-ını 120a-3
(der y.) 64b-6
y.-lar 42b-4
y.-lardan 42b-5
y.-ları (dar y.) 50a-2, 7, 9,
y.-larında (bevl y.) 63a-2
(dimaguñ y.) 78b-3
(şu y.) 60b-11
(tamarlaruñ y.) 30b-3,
35a-5, 6
- y.-larını 81b-10
- yol- olmak, oluşmak, bulunmak,
isabet etmek, karşılaşmak
y.-ırsa bögrekte taş y- 112a-10
- yonca baklagillerden kırmızı ve mor
başaklı çayır bitkisi
y. 116a-5
- yönel- yönelmek
y.-ür. 30a-8
- yübüset A. kuruluk
y. 20b-9, 12, 21a-9, 53b-6,
kuvveti 11b-5
y.-de 54b-9, 55b-10, 148a-1,
152a-2, 154b-3, 156a-12
159b-3
y.-e 151a-8
y.-dür 11b-2
y.-e 52a-6, 10, 52b-2, 3, 6, 8,
13, 53a-1,3, 54b-7,
60b-10, 151a-8, 156b-4
- y.-i .21a-12, 147b-6, 12, 148a-1,
148b-4, 150a-4, 10, 152b-4,
154a-7, 153b-9,
y.-inden 52a-5, 103a-12, 150a-10
(hıltañ y.) 51b-5
y.-ün ifrâtı 55b-7
kuvveti 11b-6
- yud- yutmak
y.-mağa 41a-1
y.-mağ dem be-dem y- 98b-11
- yudmağ yutma işi, yutma işini yapma
y.-a 40a-1 (yudmağa)
- yufğa ince (bkz. . yufğa)
y. (buduñ y. yir leri) 33a-7
(buduñ y. yiri) 33a-8
- yufğa ince (bkz. . yufğa)
y. behağ 155a-8
kürsacuk 88b-13
tafre 84b-10
uç 22b-1
yir 116b-8, 141a-10
ol- 153b-6
y.-yısa 84b-7
- yuğur- ezmek, karıştırmak
y.-alar 79a-12

- yukarı yukarı 117a-3, 118b-8, 119b-12,
 y. 34a-1, 85a-13 121b-11, 122a-11, 124b-8,
 bağarsuğ 69b-5 125a-5, 128a-9, 131b-8,
 git- 34b-3 132a-4, 132b-7, 12,
 y.-ya 26b-9, 11, 28b-7, 31b-11, 135b-7, 136a-3, 6,
 32a-2, 34a-4, 62a-2, 85b-3 141a-2, 141b-8, 144a-10,
 y.-dan 24a-5, 28a-4, 31a-1, 145a-12, 146b-4
 34a-1, 2, 69b-6 döğ- gerek 93b-8, 109a-3,
 y.-sı 43a-3 111b-13, 112a-4,
 y.-sına (bedenüñ y.) 30b-13 115b-6, 126b-2, 11
- yu- yıkamak, arıtmak (bkz. yummak,
 yuymak)
 y.-mağ gerek 93b-11, 129a-5
- yumdur- kapattırmak, büzdürmek
 y.-mayasın 87a-2
- yumul- yumulmak, kapanmak, büzülme
 y.-maz ol- 81b-13 (yumılmaz)
 y.-ur 98b-2
- yummağlık yumma işi, yumma işini
 yapma
 y.-da 39a-9
- yumşadıcı yumuşatıcı, mülayim hale
 getirici
 y. nesne 141b-5
 y.-dur 149b-8, 151b-10, 154a-3,
 155b-7
- yumşak 1. yumuşak, iç
 y. 39b-2, 8, 55b-6, 116a-11
 beyni 39b-13
 hıkne 79b-12
 saçanağlar 28b-12
 siñir 39b-12
 ol- 97a-6, 105a-8
 y.-dur 22a-4, 23a-4, 39b-9,
 157b-3, 159a-6
 y.-ı (şıyāfuñ y.) 86a-7
 y.-ından 142a-10
 2. yumuşak, şiddeti az, hafif
 y. biz 65a-6
 od 93b-9, 141b-10
 döğ- 73a-2, 79a-11, 80a-6,
 85a-7, 86a-11, 86b-12,
 87a-12, 87b-4, 93b-8,
 96a-7, 100b-3, 8, 9,
 101a-11, 101b-5, 7, 9,
 103b-13, 104a-2, 105b-10,
 106a-3, 106b-10, 108b-5,
 109b-11, 111a-9, 113a-2,
 9, 114a-12, 114b-10,
 115a-4, 115b-1, 13,
- yumşan- yumuşamak, mülayimlik
 kazanmak
 y.-a 76a-9, 84b-12, 116b-13,
 139b-10
 y.-maz 55b-7
 y.-ur 53a-11, 139a-11
- yumşat- yumuşatmak
 y.-ur şışı y- 139b-10
 tabi' atı y- 149b-9, 150b-7,
 152a-9, 153b-1,
 156a-2, 159b-10
 (yumşadur)
 y.-mağ gerek 79b-12, 94a-8
- yumşaklık yumuşak olma hali
 y.-a 39a-4
- yumurda yumurta
 y. 74b-3, 119a-10
 ağı 83b-9
 ağı 40a-9
 kabınuñ göynügi 96b-5
 şarusı 13b-5, 47b-11, 85b-7,
 102b-4, 115b-7, 116a-5,
 116a-8, 129a-2, 149a-6
 tağziyesi 149a-11
 (rıfdan y) 73a-10
 (rıfdun y.) 118b-9, 119a-10
 y.-a (bişmiş y.) 118b-9
 y.-ları (tavuğun y.) 118b-6
 y.-nuñ şarusı 118b-9
 y.-sınuñ (kalankuş y.) 149b-2
 (tavuğ y.) 149a-12
 y.-yı 10a-9, 84a-12, 148b-8
 y.-yıla 119a-9
- yun- yıkanmak
 y.-mamağdan 134b-12
 y.-mamış 141a-1
- yunanice yunanca, yunan dili
 y. 77a-3
- yurağ vücudun her tarafından gelen kanı
 akciğerlerve oradnn tüm vücuda

- götüren organ yürek, kalp (?)
[cor, coeur]
(bkz. kalb)
y. 57b-9
- yuv- yıkamak, dezenfekte etmek
y.-asın 130b-4, 132a-4
- yuy- yuymak, yıkamak
y.-asın 130b-5, 135b-9, 10
y.-ıp 85a-1
- yüce 1. yüksek
y. yir 48a-5
2. fazla, artuk
y. ol- 83a-6
3 .hızlı, çabuk
y. 54b-10
ol- 54b-11, 57a-12, 57b-2
- yücelik yükseklik
y.-de 57b-12
y.-inde 58a-12
- yügürmek koşmak, hızlı gitmek
y. 64b-8
- yüklü gebe, hamile [obsteclie]
y. ‘avret 7a-1, 67a-4
hatun kişi 67a-5
ol- 122a-3, 4
y.-e 150b-10
- yüklülük gebelik, hamile olma [obstetric]
y.- 121a-12, 121b-7
y.-i 44a-4
- yülüt- yülütme, traş ettirmek
y.-eler 80a-10 (yülideleler)
- yüñ koyun tüyü
y.-e 106a-9
- yürek(g) yürek, kalp [cor, coeur]
(bkz. kalb)
y. 42a-9, 55a-13, 117b-4
kanı 42b-5
üsti 95b-4
oyna- 8a-12, 95a-12
y.-de 26b-12, 142b-1
y.-deki 42a-6, 7
kemürdek şekli 22b-5
y.-den 16b-11, 33b-10, 34a-1,
y.-dür 16b-1, 17b-6, 20a-11, 42b-1
y.-e 18b-4, 42a-7, 42b-6, 149a-13,
154b-7, 10, 157a-11, 160a-2
- y.-i 5b-10, 31a-8, 42a-1, 96a-12,
99a-6
y.-lerine 156b-8
y.-ün 18b-2, 55b-2
cem’i eczaları 33b-11
cirmi 33b-11
dönen buhârları 18b-5
hîdmet-kârları 16b-11
ihtiyâcı 55b-2
iki tecvîfi 42b-1
kâbı 31a-5
kulağı 31a-7
sağ tecvîfi 31a-8
sol tecvîfi 33b-7
- yüri- 1. hareket etmek, gezip dolaşmak
(bkz. yürü-)
y.-mek 64b-9
(tîz y.) 64b-13
2. akmak, (vücudu) dolaşmak
y.-r 33a-10, 11, 13
y.-yen (otda y.) 106a-2
- yürü- hareket etmek, dolaşmak
(bkz. yürü-)
y.-mek kışmak y- 73b-13
- yürit- gezdirmek, dolaştırmak
y.-eler (berkitmedin y.) 50b-9
y.-memek gerek 127b-13
- yüz 1. yön, taraf, cihet
y.-i 43a-2, 9, 70b-7,
y.-in 32a-7
y.-inde
(baldırın iç y.) 33a-11
(taşra y.) 9b-4
y.-indedür (bilün iç y.) 43b-3
(tepe sünüğünün iç y.)
39b-6
y.-inden (iç y.) .26a-6
y.-ine (tışra y.) 38b-1
y.-ini (tışra y.) 32a-6
2. yüzey, satıh
y.-idür (tışra y.) 38b-7
y.-inde (ayağ y.) 33b-2
(ayanun tışra y.) 32b-4
(balduruñ iç y.) 33a-11
(bedenün taşra y.) 9b-4
(bedenün tışra y.) 128b-3
(deri y.) 131a-7, 8,
(derinün y.) 132a-11
(karıranun y.) 63b-3
(koluñ iç y.) .32b-2
y.-indedür (iç y. 39b-6, 43b-13
y.-indeki boğurtlağun iç y. 27a-6
boyunuñ iç y. 28a-6,

- 28b-11,
31b-13
gögüzüñ y.) 26b-12
(gögüzüñ iç y.) 28a-8
(koluñ iç y.) 37a-3
(koluñ tışra y.) 37a-4
y.-inden (boyunuñ tışra y.) 32a-1
(koluñ tışra y.) 32a-12
y.-ine 14b-9
(derinüñ tışra y.) 38b-1
y.-ini (tışra y.) 32a-6
- yüz başın ön bölümü, sima, vecih[facies]
y. 73a-13
geril- 145b-6
kızır- 72b-5, 82a-8, 84b-11
selin- 72b-6
şiş- 137b-4
y.-de 32a-3, 37b-6, 128b-6
y.-i 70b-7, 99a-8, 133b-3
y.-ine 82b-2
(ölü y.) 99a-8
y.-indeki toğmuş oğlanuñ y. 40b-3
y.-üñ a'zaları 81a-1
derisi 25b-13
- yüz yüz (100) sayısı
y. 73b-5, 97b-6, 104b-10, 135a-13
(y. elli) 114b-2
(y. kırk) 73a-2, 73b-8, 101b-4,
124b-12, 142a-9
(iki y. kırk sekiz) 22b-8
(iki y. kırk altı) 23a-2
(y. toğuz şaçanağ) 37b-13
(y. yigirmi) 87b-7
(altı y.) 73b-5
(biş y. yigirmi toğuz şaçanağ)
37b-4, 38a-9
(dört y.) 75a-3, 135a-12
(dört y. elli) 103b-11
(iki y.) 100b-2, 104a-13,
138b-6
(iki y. altmış) 75b-6
(iki y. on) 142a-8
(iki y. seksen) 125b-10
(üç y.) 104a-11, 112b-11,
135a-13
- yüzerlik üzerlik, ateşe atıldığında ses
çıkararak yanan vegüznel koku
yayan tohum
[peğonom harmala]
y. 118a-5, 125a-7
y. tohmı 114b-2
- Z-**
- zāc A. kükürt ve demir birleşimi
z. 132a-3
- zā'f A. zayıflık, güçsüzlük
z. 8b-1, 122a-6
(-ı dāfi'a) 48b-6
(-ı hāzm) 56a-5
(bkz. zā'f-ı mē' de) 8b-1,
97a-2
z.-ı 101a-5
z.-ıla 56a-5
- zā'f-ı mē' de A. mide zayıflığı, midede
gastrit ve ülser gibi
arazların olması
z. m- yi 8b-1, 97a-2
- zā'fēān A. safran, süsengillerden
soğanlı bitki
[crocus sativus]
z. 59b-1, 96b-9, 102b-2, 104b-8,
115a-3, 116a-4, 136a-5, 138b-8,
144a-9
z.-ıla (müşk-i z) 156b-9
- zā'frānī A. safran gibi, safran
renginde olan idrar
z.-dür 59b-9
- zāhir A. görünen, açık, belli,
meydanda
z. (bkz. vedac-ı z) 32a-4
z.-dür 18b-9, 10
- zāhī ra A. akıntı, basur ve mesane
itihabında olan akıntı
z. 110a-11
z.-sı 109b-4
z.-yıla 109b-6
- zāhm F. yara
z.-ı (öd z.) 51b-10
(taş z.) 49a-13, 51b-10
giç- 83b-7
- zāhmet A. sıkıntı, eziyet, yorgunluk
z. 102a-4, 102b-12, 136b-3
it- 102b-1, 103a-6
z.-i 89a-1, 135a-2, 136b-10,
137a-1, 139b-4
z.-üñ bağıyyesi 74b-4

- za'if A. zayıf, güçsüz, kansız, arık, gevşek
 z. 3a-3
 dimağ 157a-10
 'uzv 66a-1,
 eyle- 70b-1
 kıl- 152a-1
 ol- 58b-10, 69a-11, 69b-10,
 87b-13, 97a-3, 109a-8,
 109b-1, 116b-1, 117a-11,
 138a-9
 (bkz. nabz-ı za'if) 55a-5, 7
 z.-dür 58a-6, 72b-6, 83a-7
- za'iflik A. zayıflık, güçsüzlük
 z.-ı 68b-4 (za'ifliği)
 (kuvvetüñ z.) 81b-1
 z.-ıdur 50b-11
 z.-ın (görmekligüñ z.) 7b-12
 (görmeklik z.) 87a-6
 z.-ından 69a-9, 69b-9
 (za'ifliğinden)
 (kuvvetüñ z.) 81a-13
 117a-13,
 z.-ındanısa (menî yolunuñ z.)
 116a-13
 z.-ına 55a-7, 56a-2, 61a-8, 63a-7
 (bağır z.) 63a-13
 (bögrek z.) 60b-9, 61b-7
 (göz z.) 152b-12
- za'ifrak A. daha zayıf, çok zayıf
 z.-dur 151b-8
- zā'il A. sona eren devamlı olmayan
 z. ol- 49-6, 49b-5, 6, 10b-11
- zamān A. zaman
 z. 2b-3, 83a-1, 120a-5
 z.-da (kısacuk z.) 55a-12
 (şimdiki z.) 2a-8
 z.-ı 142b-5, 7
 (sükünüñ z.) 56a-1, 56b-4
 z.-ına 56b-5
 z.-ını (sükünüñ z.) 55b-11
 (hareketüñ z.) 55a-10
 z.-uñ tabîleri 2a-10
- zamāne A. çağ, devir yaşanılan zaman
 z. pādīşāhları 3a-9
- zanbağ zambak, zambakgillerden
 iri çiçekli süs süs bitkisi
 (lilium candidum)
 z. yağı 119b-5
- zanīķ A. dar
 z.-dur (bkz. nabz-ı zanīķ .) 54b-6
- zann A. sanma, şüphe, işkil
 z.-ı 19b-4
 z.-ıla ol- 19b-6
- zarar A. zarar, ziyan
 z. iriş- 142b-3
 irişdür- 47a-11, 12
 it- 149b-13
 z.-ı 152b-1
 z.-ını 150a-1
- zāruret A. muhtaçlık, sıkıntı
 z. ol- 67a-8
- zārūrī A. zorunlu
 z. sebep 45b-10
 z.-si (hareketüñ z.) 64b-3
- zārūriyyāt mecburi işler " hastalık sebepleri "
 (bkz. zārūriyyāt-ı sitte)
 z.-uñ (esbāb-ı z.) 46b-5, 48a-9,
 13, 48b-3, 11
- zārūriyyāt-ı sitte A. insan bedenindeki
 hastalıkların altı
 sebebi
 (etiyojisi)
 z. s. 6a-5, 45b-9
- zāt A. kendi, öz
 z.-ında (kendü z.) 42b-12, 43a-8
- zātü'l-cenb A. akciğer zarı iltihabı
 [plörezi]
 z. 8a-10
 veremi 58b-3
 .-e 159b-1z
- zātü'r-riye A. zatürre, akciğer iltihabı
 [pnömoni]
 z.-de 58a-2
 z.-yi 8a-9
- zavārib A. nabız damarları
 z. ('urūķ-ı z.) 20a-12
 ('urūķ-ı ğayrī z.) 20a-9/10
- zāyil A. sona eren, geçmiş, devamlı
 olmayan (zā'il)
 z. ol- 10b-11, 49b-5(2), 6(2),
 82b-13(2), 100a-13
- zeħīr A. sancılı ağrı, basur ve mesane
 iltihabında olan ağrılı ıkıntı
 (bkz. nig)

- z. 101b-13, 102a-11
(şiyâf-ı z.) 102b-1(2)
z.-i 8b-6, 101b-13
z.-ile 103a-1
z.-üñ 102b-6
- zeker A. erkek cinsel organı, [penis]
(bkz. kaçızib)
z. 43b-1, 11, 112b-2, 117a-11, 12
z.-de 18a-7, 38a-2, 116a-9
z.-e 117b-5, 119b-10, 12,
z.-den 116a-12
z.-deki 29b-3
z.-i 119b-7, 120b-2(2)
z.-ile 20a-1, 21a-10
z.-ini 112b-4
z.-üñ marazları 9a-6, 116a-2
hıdmet-kârları 17a-3
şişi 116a-3
- zencârî F. bakır pası yeşilisarı safra,
en sıcak ve her şeyin
öldürücüsü safra
(bkz. jengâr, zengâr)
z. 13b-8
- zencebîl A. zencefil, zencefilgillefrden
bitki ve bunun baharatı
[zingibar officinale]
z. 87b-5, 97b-6, 97a-8, 117b-11,
118b-3, 7, 119b-11, 124b-5,
126a-10, 145a-13, 154b-2,
158a-10
perverde 159b-12
z.-i 87a-13
z.-ile 119a-7
- zendü'l-a' lā A. kolun dirsekle bilek
arasındaki kısmında
(sâidde) bulunan
iki kemikten iç
tarafa olanın üst
kısmı veya mirfāk
yani dirsekteki
üst kemik [radius]
z. 24a-9
- zendü'l-esfel A. kolun dirsekle bilek
arasındaki kısmında
(sâiddeki) iki kemikten
iç tarafa bulunanın üst
kısmı veya mirfāk
yani dirsekteki
altkemik
z. 24a-10
- zenebu'l-fār A. fare kuyruğu gibi nabız
hayatı kuvveti zayıflamış
atışların tedricen azalıp
arttığı nabız
(sıçan kuyruğu),
z. 58b-4
- zerānic F. çıyan otu
[polygonom bistorta]
z. 114b-7
- zerārîh A. kuduz (kunduz) böceği otu
[cantharis]
z. 130a-4
- zerdālū F. sarı erik, kayısı ağacının
küçük meyveli türü
[armeniaca vulgāris]
z. 154a-8, 12
hōş-ābı 74a-6
z.-dan 154a-12
z.-nuñ 158b-12
z.-nuñisa 158b-12
- zerāvend. A. zeravent, loğusa otu,
boru elması [aristolochia
longa] (bkz. zirāvend)
z. 142a-2
(-i tavîl) 135b-13
(-i medeħrec) 126b-10
- zevebān A. ergimiş. katı madenlerin
eriyik haline gelmiş hali
z. 63a-1
- zevķ A. tat, tat duygusu ve kuvveti
[qustus]
z. hissî 26a-7
z.-dur 18b-10
z.-uñ hissî 26a-1, 81b-11
- zevķî A. beyin sınırları [enkefal nerf]
z. 25b-9
- zevraķ A. kayık, sandal
z.-a beñze- 25a-8
- zevraķî A. sandal kemiği
[os naviculara]
z. 25a-8
- zeyt A. zeytin (yağı) ,
zeytingillerden bitki ve yağlı
meyvesi [olea saativa]
z. 142a-8

- dök- 141b-9
yağı 136a-4, 160b-1
z.-ile 141b-10, 142a-7(2)
(eski z.) 131a-4
z.-uñ pusu 115a-2
- zıdd A. zıt, bir şeyin karşılığı, aksi
z.-dudur 50b-13, 54b-6, 13
z.-incadur 56b-12, 57a-7
- zıķ-ı mecārī A. idrar yollarının
daralması , darlığı
z.m.-nüñ 50b-12
- zıķu'n-nefes A. nefes darlığı, tık nefes
[dispne] (bkz. rebv,
đıķu'n nefes)
z.-ı 8a-11
- zırnıķ F. zırnık, arsenik mādēni ile
kükürt karışımı bir madde
z. (zernıķ) 133a-1
(ķara z.) 136a-2
(ķızıl z.) 114b-7
(ŗaru z.) 114b-7,
136a-2
z.-uñ (ķızıl z.) 62b-10
- zinhār A. sakın, olmaya, asla
z. 137b-13
- zīravā F. paça, paça çorbası
(bkz. .zīrvā)
z. 101b-11, 136b-8
z.-sı 119a-7
- zīrvā F. paça, paça çorbası (bkz.
zī ravā)
z. 75a-11, 95b-13
- zic(c) (bkz. derz-i ziccī)
- zıkr A. anma, adı geçme
z. it- 95a-5, 99b-3, 117b-9,
119b-3
olun- 59a-10
- zīrā F. zira, çünkü, şundan dolayı
z. 2a-8, 2b-4, 11, 11b-3, 12a-6, 8,
10, 12, 12b-1, 2, 7, 8, 12,
13a-1, 13b-6, 8, 11, 14a-10 ,
16b-1, 2, 3, 5, 8, 10, 13,
17a-2, 7, 20a-6, 20b-3, 6, 10,
23b-8, 25a-8, 25b-4, 26b-1,
27b-4, 29b-8, 10, 34a-1, 36b-5,
38a-13, 38b-3, 6, 9, 39b-12,
40a-9, 10, 13, 40b-2, 3,
- 41b-10, 45a-13, 52a-8, 9,
52b-1, 54a-3, 58a-4, 7, 11,
58b-8, 62b-6, 11, 63b-4,
64b-10, 11, 65a-11, 65b-8,
10, 13, 66a-9, 67a-11,
67b-8, 69a-7, 10,
69b-9 , 71b-3, 5, 6, 11,
73b-9, 77a-11, 77b-8, 78b-8,
79b-5, 80b-3, 11, 83a-8,
99b-3, 101a-4, 101b-3,
105a-6, 7, 8, 13, 106a-12,
106b-7, 108a-9, 110a-9,
113b-7, 11, 117a-12, 117b-5,
118a-6, 118b-1, 120a-1,
125a-11, 132a-11, 133a-7,
134b-1 , 140b-12, 141b-6,
145a-7 , 146a-7, 148b-10,
149b-13, 151a-8, 10, 12,
153b-7, 158b-9, 13
- zirāvend A. zeravent, loğusa otu,
boru elması
[aristolochia longa]
(bkz. zerāvend)
z. 132b-11, 142a-2
(-i müdeħrec) 95a-7
(-i řavīl) 142a-5
- zişt F. çirkin, kötü
z. yara 140b-3
- ziyāde A. fazla, bol, aşırı
z. 45b-1
ķıl- 18a-4, 88a-4
- ziyādet A. fazlalık
z. (-i ʿaded) “vücutun herhangi bir
uzvundaki fazlalık”
51a-11
z.-e 58b-6
z.-den 58b-6
z.-ine (burüdetüñ z.) 60a-6
(ħarāretüñ z.) 59b-10
(ķanuñ z.) 60a-3
z.-üñ 59a-3
- zūfā A. çördük otu, zufa otu
[hyssopus officinalis]
z. mařbūħı 92a-11, 95a-9
- zūfra A. göz merceğinin saydamlıđını
yitirmesine yol açan hastalık
(bkz.. nāħuna) [cataracte]
z. 84b-3, 85a-2, 85b-2
z. -a 84b-10
z.-yı 7b-9, 84b-3, 12

- z.-nuñ altı 85a-13
- zu'l-fetre A. oldukça yavaş ve gevşek
olan nabız
z. 58b-11
- zücācī A. (bkz. ruṭūbet-i zücāci)
z. 40b-2
- zükām A. nezle, soğuk algınlığından
ileri gelen burun akması
ve aksırma ile
beliren hastalık [rinit]
z. 82a-6
z.-ı 7b-4, 81b-5
- zürriyyet A. nesil, kuşak, soy, döl
z.-ine 4a-9
- zürünbād A. zencefilgilerden bitki ve
yağı, yabanî zencefil
[zingibār officinalis]
z. 118b-2

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

XV. yüzyılın tabip ve astronomlarından Abdulvehhâb bin Yusuf, Osmanlı Sarayına sunulan ilk Türkçe Tıp kitabı Müntahab-ı Fi't Tıbb'ı yazmıştır. Eser, Çelebi Mehmed'e ithaf edilmiş olup Türk dilinin ve Türk Tıp tarihinin yâdigârları arasında sayılabilecek bir kıymet ve muhtevaya sahiptir. Eser üzerindeki çalışmanın sonunda edindiğimiz kanaati, ulaştığımız neticeyi ve eserin üzerimizde bıraktığı intibayı, bir tespit ve değerlendirime halinde kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Eser , müelif yazmasıdır.

2. Şekil kompozisyonu bakımından kopyalarından kolaylıkla ayırdelebilecek ve üstün tutulabilecek bir niteliktedir. Samanî- Abadî kağıdına yazılmış olup yazıların etrafı tahrirlenmiş, zahriyesinin zemini altın varakla kaplanmıştır.

3. Nispeten okunaklı bir nesihle yazılmıştır. Ancak kimi kelimelerin sıkışık yazılması, kimi kelimelerdeki işaretlerin silinmesi, kimi kelimelerdeki işaretlerin birbiri arasına geçmesi ve kimi sayfaların da geçen yıllar içerisinde bozulması eserin fonetik ölçütlere göre okunmasında zorluk çıkarmıştır.

4. Dili ve uslûbundan zamanın aklî ve naklî ilimlerine vakıf olduğu anlaşılın Abdulvehhâb'ın, Arapça ve Farsça kelimeleri ve kelime gruplarını Türkçe imlâya uyarlayarak yazmaya çalışması da metnin okunmasını zorlaştıran bir etken olmuştur.

5. İmlâsı nispeten düzgün olmasına rağmen okuyamadığımız veya anlamlandıramadığımız kimi kelimelere daha önce yazılmış kaynaklarda da rastlayamadığımızdan, bu kelimelerin ya ağızlarda yaşayan ya da Grekçe asıllı kelimeler olabileceğini düşünüyoruz (keleger 133a-1), (kâr taş 132b-13 [kertiş?=kertenkele])

6. Eser, XV. Yüzyıl Anadolu Türkçe'sinin dil özelliklerini taşır. Yer yer arkaik kelimeler kullanılmakla birlikte metnin tamamına hakim olan dil yaygın ve yaşayan halk Türkçe'sidir.

7. Abdulvehhâb Türk dili ile faydalı bir kitap yazma düşüncesinde olduğu için eserinde ya yabancı dillerden terimlere Türkçe karşılık bulmaya çalışmış, ya da kelime türetme kurallarına uygun düşecek tarzda (ihtiyaç, canlı kök veya gövde, işlek

ek, yapım şekli ve karışıklıktan kaçma- yerleşme gibi) Türkçe terimler türetmiştir. Eser, bu terimlerin oluşturulması ve dilde kabul görmesi bakımından daha önceki örneklerinden bariz şekilde üstündür.

8. Eserde madde başı olarak üç bin civarında kelime kullanılmıştır. Terkip biçimindeki dil birliklerini de kendi içerisinde madde başı olarak aldığımızda bu sayı daha da artacaktır Ayrıca birden fazla anlam içeren çık-(7), çıkar-(4), gel-(11) gibi kelimeleri de kendi anlam ayrıntılarıyla, fakat bir madde başlığı altında değerlendirdiğimizi düşünürsek Müntahab'da birbirinden bağımsız üçbin beşyüz civarında kelime kullanıldığını söyleyebiliriz.

9. Eser oldukça ilmî bir dille yazıldığından terim olarak üçüzlü, dördüzlü kelimelerden oluşan dil birlikleri de kullanılmış bu kullanım da hem dizininin oluşturulmasını hem de terim olarak kullanılan dil birliğinin anlamlandırılmasını zorlaştırmıştır. “ mülâkatü burüdetü'n bil-kuvveti = balğamî hastalıklara yol açtığı sanılan şeyler (50a-4)”

10. Metin içinde geçen herhangi bir kelimenin terim olarak kullanılmış olabileceği düşüncesi anlamlandırmada da dikkatli olmamızı gerektirmiş bu sayede kelimenin sözlük anlamı değil terim karşılığı bulunmaya çalışılmıştır (**hayvânî** : hayvânî kuvvet, hayatın çeşitli fonksiyonlarını yapabilen, duyu ve hareket faaliyetini üstlenen kuvvet =ruh=[vital]), (**mâddelü** : hastalığın “ metinde hummanın” safra, veya balgam etkisiyle meydana gelenleri, bünyevî olan hastalıklar 142b-10)

11. Eski dönem tıbbına ait kaynak eserlerin azlığı, hatta yokluğu tıbbî terimlerin anlamlandırılmasını zorlaştırmıştır.

12. Eski Anadolu Türkçesi tıp metinleri üzerinde yapılan çalışmalar az sayıda olup bu dönem tıp terminolojisindeki eksikliklerin giderilmesi ve ayrıntılı dil çalışmalarının sağlam metinlerle ortaya konması için daha fazla tıbbî eser üzerinde çalışılması gerektiği kanaatindeyiz.

13. Divan-ı Lügat-it Türk, Kutadgu Bilig, Atabet'ül Hakayık gibi Türk Dilinin yazılı kaynaklarında rastlanılmayan birçok kelimenin (yurak 57b-9) Müntahab'da kullanılmış olması bu kelime ve terimlerin yazılı kaynağının Müntahab, kaynak kişinin de Abdulvehhâb olduğu düşüncesini doğurmuştur.

14. Batı dillerine bilhassa Latinceye atfedilen sakrum (suğra, mağ'ada 9a-5), tuş (tuş=taraf,bölge “yumuşak doku”) gibi terimlerin daha önce Türkçe başka kaynaklarda kullanılmayıp ilk defa Müntahab'da ve bugünkü anlamlarında kullanılmış olması Türk Tıp terminolojisini hazırlayanlardan birinin belki ilkinin Abdulvehhâb olduğuna dair inancımızı kuvvetlendirmiştir.

15. Kolon ve çevgan gibi kelimelerin yabancı olduklarına dair bilgilerimizin etimolojik ölçütlere göre yapılacak değerlendirmelerle değişebileceğini, çünkü bu kelimelerin Türkçe olabileceğini gösteren delillerin kuvvetli olduğunu söyleyebiliriz.

16. Müntahab-ı fi't Tıbkendisinden önce yazılmış birçok Türkçe tıp kitabından örneğin Müntahab-ı Şifa 'dan daha zengin Türkçe tıp terimlerine sahiptir. Müntahab-ı fi't Tıbb' da kullanılan terimlerin kimilerine Türkçe hiçbir kaynaktan rastlanmayıp kimilerine Arapça yazılmış eserler de rastlanması aslı Arapça olan bu terimlerin Türkçe karşılıklarının sonradan verilmiş olabileceği kanaatini uyandırıyor. (Müntahab-ı fi't Tıbb bez “gudde” 31a-6, İbn-i Sînâ El- Kânûn Fi't-Tıbb,s.108)

17. Tespitlerimize göre Türkçe tıp terimlerinin adlandırılması, karşılıklarının gösterilmesi ve modern tıp terimleri ile uyumlu hale getirilmesinde eksikler olduğu gibi bugünkü Türkçe tıp terimlerinin adlandırılması ve karşılıklarının getirilmesinde de kimi yanlışlıklar vardır.(pöç=kıç 23a-1, uça=oturak yeri- kıç 23a-1, sugra=sagrı – kıç 9a-5) Bu sahadaki kaynaklar kısıtlı ve “nispeten” yetersizdir

18. Müntahab'ın içeriğini, müellifinin konuya yaklaşımını ve eserinde kullandığı dili göz önünde bulundurduğumuzda o dönem Anadolu'sunda ileri düzeyde ilim yapıldığını, ilim adamları yetiştiğini ve yetiştirildiğini, Türkçe'nin de bir ilim dili olarak kullanılmaya başlandığını söyleyebiliriz.

19 . Uygur ve Arap imlâsının özelliklerini bir arada bulduran eserde, Uygur yazı geleneğinin etkisiyle ünlüler harflerle belirtilmiş, kalın sıradan kelimelerde س kullanılmış, ç (ج) ve p (ب) olarak yazılmış, bazı ekler de gövdeden ayrı kullanılmıştır (görmekligün 7b-12, kurnabalık). Arap ve Fars yazı geleneğinin etkisiyle ünlüler yazılmamış, kalın sıradan kelimelerde (ص) kullanılmış, ekler ise kelimenin gövdesine bitişik (kursacuklar 86b-13) yazılmıştır.

20. Aynı kelime içinde art arda gelen iki ünsüz ses, tek bir işaretle “cezm’le “ (°) gösterilmiştir. (دُرْتُ 141b-11)

21. Kelimelerdeki ünlü ve ünsüzlerin yazımında standartlaşmış bir kural yoktur. Aynı kelime, ünsüz seslerine göre kalın veya ince sıradan ya da tonlu veya tonsuz olarak yazıldığı gibi , ünlü seslerine göre de açık veya kapalı biçimiyle yazılmıştır.

22. Yuvarlak o, ö, u, ü ünlülerini yazarken ön seste ötreli elif ’ ve elif, vav, ötre ’ا; iç seste ve son seste ötre ’ ve ötreli vav ’و standart sayılabilecek bir şekilde kullanmıştır.

22. Üç nokta, alttaki noktası kalın ve büyük (muhtemel iki noktanın birleşmesi şeklinde) olacak şekilde iki nokta üst üste ile yazılmıştır.

23. Geniş bir kullanım sahası olup belki ve belkim edatlarının aslını teşkil eden ve Harezmi sahasında da tek bir örneğine rastlanılan “bel” bağlama edatı (Hacıeminoğlu :1992, s.124) metnimizde de bir örnekte geçmektedir. (Üç günden **bel** yidi günden sonra hastayı arkası üstüne yurasın.117a-6)

24. Şimdiye kadar hiçbir kaynakta rastlamadığımız ve ilk defa bu metinde gördüğümüz “ene” kelimesi zarf ve sıfat göreviyle kullanılmıştır “ **ene** noğşāndan ibtidā ider tā ziyādetē degin ve **ene** ziyādetden ibtidā ider tā noğşāna degin (58b-5,6), “ **ene** bevlūñ dibine çöker (62a-3)”

25. Metindeki ses uyumları dönemin ses özelliklerini doğrular şekildedir. Birez (14a-2) kelimesindeki enkliz örneği ünlü uyumunun sağlam olduğunu gösterir.

26. Eserde çoğunlukla birleşik cümle kullanılmıştır. Bunlar, cümle başı edatlarıyla kuruluş formları genişletilmiş bağlı ve ki’li birleşik cümlelerdir. Eserde isim cümleleri az , fiil cümleleri çoktur. Anlamı bakımından olumlu ve olumsuz cümlelere fazla rastlanırken, soru cümlesi ancak birkaç örnekte görülmüştür.

“ birisi dağı bedenüñ levnidür zīrā bedenüñ levni ağısa burūdete delālet ider ve eger kara yağızısı harārete delālet ider ve allığı ve şarulığı harāretüñ ifrātına delālet ider. (52b-9,10,11)”

KAYNAKÇA

- Adivar Abdülhak Adnan, (1943), *Osmanlı Türkleri'nde İlim*, İstanbul: İkinci Tabı, Maarif Matbaası, s. 3
- Ağırakça Ahmet, (2004), *İslâm Tıp Tarihi – Başlangıçtan VII / XIII. yüzyıla Kadar*, İstanbul : Nobel Tıp Kitabevi
- Akalın Mehmet, (1979), *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara : Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Arat, Reşit Rahmeti, (1979), *Kutadgu Bilig III, İndeks*, (Neşre hazırlayanlar: Kemal Eraslan, Osman Sertkaya, Nuri Yüce), İstanbul:
- Atalay Besim, (1992), *Divân ü Lügat-it Türk Tercümesi*, Cilt.I-III, Ankara: TDK Yayını
- Ateş Ahmet-Tarzî Abdulvehhâb, (1982), *Farsça Grameri* , İstanbul : Tercüman Yayınları, s. 96
- Banguoğlu Tahsin, (1995), *Türkçenin Grameri*, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
- Bayat Ali Haydar, (2001) “*Osmanlı Sarayına Sunulan İlk Tıp Kitabı Müntahab (- 1430)*”, İstanbul : Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi, s. 38-50
- Baylâv Naşid, (1953), *Fatih Sultan Mehmed Devrinde-Te’lif,Tecüme ve İstinsah edilen-Tıb Eserleri İle İlaçlar*, İstanbul : Kader Matbaası
- Buluç Sadettin, (1955)“ *Eski Bir Türk Dili Yedigârı Behçetü’l-Hadâik fi Mevâzeti’l-Halâik*,” İstanbul: TDED, s. VI
- Canpolat Mustafa, (1973) “*XIV. yüzyılda Yazılmış Değerli Bir Tıp Eseri Edviye-i Müfrede*”, Türkoloji Dergisi Cilt 5., s.1
- Celâleddin Hızır (Hacı Paşa), (1999), *Müntahab-ı Şifa II*, Hazırlayan Zafer Önler, İstanbul : Simurg Yayınları
- Cemiloğlu İsmet, (1994), “*Eski Anadolu Türkçesi Söz Diziminde Çün’lü Cümleler*”, Ankara : Türk Dili Dergisi TDK Yayını, S.510, s. 409-413
- Çağatay Saadet, (1963-1972), *Türk Lehçeleri Örnekleri*, Cilt. I-II, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları
- Demirel Mustafa, (1980), *Kemâl Paşazâde'nin Yusuf u Zelihası ve Dil Hususiyetleri* Doktora Tezi, İstanbul üniversitesi Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, İstanbul : nu: THT 32

- Deny Jean, (1941), **Türk Dili Grameri**, İstanbul : Osmanlı Lehçesi (trc. Ali Ulvi Elöve),
- Derleme Sözlüğü, (1963-1979). I-XI, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını
- Dizdaroğlu Hikmet, (1974)Tümce Bilgisi , Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
TDK yayını
- Duran, Suzan, (1956) "**Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözcükler** ", Ankara: TDAY Belleten , 1956, s. 1-110.
- Eckmann J. ,(1953) "**Türkçede- rak,- rek eki**", Ankara: TDAY (Belleten), s. 49-52.
- Eckmann J. ,(1960), **Küçük Çağatay Grameri**, İstanbul, TDED, Cilt.X, s. 49-52
- ErcilasunAhmet Bican, (1984), **Kutadgu Bilig Grameri- Fiil-**, Ankara : TDK Yayını
- Ergin Muharrem, (2002), **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul : Bayrak Basım / Yayım
- Ergin Muharrem, **Kadı Burhâneddin Divânı Üzerine Bir Gramer Denemesi**, İstanbul : TDED, Cilt. IV, S. 3, s. 287-321
- Eren Zeki, (1959), **Anatomi sözlüğü ve Türk Anatomi Terimleri**, İstanbul : Çelikeilt Matbaası
- Gabain A.Von, (1988), "**Eski Türkçenin Grameri**", çev. Mehmet Akalın, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
- Gülsevin Gürer, (1997), "**Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**", Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
- Hacıeminoğlu Necmettin, "**Salebi'nin Kısâsü'l-Enbiyâsı'nın Tercümesi Üzerine bir Gramer Denemesi**", TDED, Cilt. XI, İstanbul 1961, sh. 47-66; Cilt. XII (1962), s. 185-204, s. 185-204, ilt. XIII (1964), s. 99-122.
- Hacıeminoğlu Necmettin, (1992), **Türk Dilinde Edatlar**, İstanbul : MEB Yayınları
- Hacıeminoğlu Necmettin, (1992), **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları
- Hacıeminoğlu Necmettin, (1965) "**Salebi'nin Kısasu'l Enbiyası'nın Tercümesi Üzerinde Bir Gramer Denemesi Fiil- Kip, Zaman ve Çekimi**" istanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C.X., s.116
- Hatipoğlu Vecihe, (1981), **Türkçenin Ekleri**, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını

- İmâm Kâzî, (1995), *Kitab-ı Gunya*, Hazırlayan Muzaffer Akkuş , Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
- İnan Abdulkadir, (1953), ”*XIII-XV. yüzyıllarda Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve Halis Türkçe*”TDAY (Belleten), s. 53- 71.
- Kahya Esin, (1978),”İki *Osmanlıca Metinden Derlenmiş Anatomi ve Fizyoloji Terimleri*” Ankara : Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe s. 233-269
- Kahya Esin, (1996), *Şemseddîn-i İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı*, Ankara : Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları
- Kahya Esin, (2000), *Bilimin Işığında Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tıp ve Sağlık Kurumları*, Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- İbn-i Sina, (1995), *El Kanun Fi't-Tıb* , Hazırlayan Esin Kahya, Ankara : Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları
- Kahya Esin, (1999) ” *İbn Sinâ'nın Anatomi Çalışmalarının Bir Değerlendirmesi*” Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara : III. Tıp tarihi Kongresi Bildiri Özeti, s. 225-237
- Karahan Leylâ , (1991), *Türkçede söz dizimi*, Ankara : Akçağ Yayınları, s.59-60
- KaramanlıoğluAli Fehmi, (1968), *Nehcü '1-Ferâdis 'in Dil Hususiyetleri*, İstanbul Cilt. XVI, s. 55-72, Cilt. XVII, s. 33-56 , C. XVIII, s. 57-80.
- Karamanlıoğlu Ali Fehmi, (1994), *Kıpçak Türkçesi Grameri*, İstanbul 1958, İst. Üni..
- Karamanlıoğlu A.Fehmi, (1989), Seyf-i Sarâyî, *Gülistan Tercümesi*, Ankara: TDK Yayını., s. 315
- Karlığa Bekir-Kazancıgil Aykut, (1999)Ali ibn Abbâs el Mecûsî ve “kitâbü'l Melikî”,III. Tıp Tarihi Kongresi Kongreye sunulan bildiriler Ankara: TürkTarih Kurumu Basımevi
- Karpuz H. Ömer, (1991), *Abdurrahîm Karahisâri'nin Vahdetnâmesi*, Erzurum : Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi
- Karpuz H. Ömer, (1996) “*Türkiye Türkçesi'nin Sözdizimiyle İlgili Çalışmaların Dilbilimi Metodolojisi Bakımından Değerlendirilmesi ve Bazı Teklifler*”, Türk Dil Kurumu 3. Uluslararası Türk Dili Kurultayı-Ankara, 1996 Yayını: TDKY, Ankara,1999, s.625-639.

- Karpuz H. Ömer, (2001) “*Türkiye Türkçesi’ndeki Zarfların İşlevsel ve Yapısal Özellikleri*”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: Özel, Eskişehir, 2001, s.27-43.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (1992), Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları
- Koman Mesut, (1949), *Abdulvehhâb ve Müntahab*, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Yayını No :15
- Korkmaz Zeynep, 1953,"*Batı Anadolu ağızlarında aslî vokal uzunlukları hakkında*", Türk Dili Araştırmaları-Belleten 1953, Ankara, s. 197-203.
- Korkmaz Zeynep, (1959), "*Türkiye Türkçesinde 'İktidar' ve 'İmkân' Gösteren Yardımcı Fiiller ve Gelişmeleri*", Ankara : Türk Dili Araştırmaları-Belleten s. 108-109.
- Korkmaz Zeynep, (1965), “*Türkiye Türkçesindeki- madan,- meden madın,- medin zarf-Fiil (gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine*”, Türkoloji Dergisi, C. 2. S. 2. Ankara: s. 197-307
- Korkmaz Zeynep, (1978 6-9 Şubat), “*Batı Anadolu Ağızlarında Yazı Dilinden Ayrılan İsim Çekim Ekleri ve Fonologie-Morfologie Bağlantısı*”, İstanbul I. Millî Türkoloji Kongresi (Tebliğ)
- Korkmaz Zeynep, (1971)"*Eski Anadolu Türkçesinde aslî ünlü uzunlukları*", Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. XXVI, sy. 3-4, Ankara, s. 49-84.
- Korkmaz Zeynep, (1974) Eski Türkçe’de Oğuzca Belirtiler, Türkoloji Dergisi , Ankara : C.VI, sy.1, s.15-30
- Korkmaz Zeynep, (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayını 575, s.32-33
- Korkmaz Zeynep, (1995), Türk Dili Üzerinde Araştırmalar, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını, Cilt I, s. 594-605
- Köroğlu E., (1983),*Klinik Uygulamada Pratisyen Hekimin El Kitabı*, Ankara : Hacettepe TAŞ Yayınları
- Mansuroğlu Mecdut, (Kasım 1948) (İstanbul 1949)Mecdut, "Türkçede zamir çekimi", İ Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C. III , S. 1-2,, s. 501-518.
- Mansuroğlu Mecdut, (1958), “*Türkçede -gay/- gey eki ve türemeleri, Jean Deny armağanı*”TDKYayını, Ankara: s.171-183

- Özön Mustafa Nihat, (1979), **Oamanlıca-Türkçe Sözlük**, istanbul : İnkılâp ve Aka Kitabevi
- Sarı Nil, Aydın Zülfikar, (1999), **Gevrkzâde Hafız Hasan ve “Zübdetü’l Kuhuliyye Fi Teşrihi’l Basariyye”** Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara: III.Tıp tarihi Kongresi Bildiri Özeti, s. 249-255
- Şahin Hatice, (2004), “**Eski Anadolu Türkçesi!nde şart cümlelerinin durumuna bir bakış**”, Ejocs VII No.12, s. 1-9
- Şehsuvaroğlu Bedi N, (1957),” **Anadolu’da Türkçe İlk Tıp Eserleri**” İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt. XX, S. 3, s. 87-93
- Şerafeddin Sabuncuoğlu, (1992), **Cerrâhiyetü’l Hâniyye**, Hazırlayan İlder Uzel Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları
- Şerafeddin Sabuncuoğlu, (1999), **Mücerreb-Nâme**, Hazırlayan İlder Uzel-Kenan Suveren Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları
- Şeşen Ramazan,”(1993), “**Ortaçağ İslâm Tıbbının Kaynakları ve XV. Yüzyılda Türkçe’ye Tercüme Edilen Tıp Kitapları**” İstanbul: Tıp Tarihi Araştırmaları S. 5, s.11-20
- Şirvanlı Mahmud, (1998), **Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi** (4. Cilt, 1. Kısım), Hazırlayan Arslan Tekin, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları
- Şirvanlı Mahmud, (1998), **Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi**, Hazırlayan Muhammet Yelten, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları
- Tarama Sözlüğü 1963-1974. Cilt. I-VII, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını
- Tekin Şinasi, (1976), “**Uygurca Metinler II** ”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 263
- Tekin Talat, (1975), **Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler**, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Timurtaş F. Kadri, (1977), **Eski Türkiye Türkçesi**, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Yayınları
- Timurtaş F. Kadri, (1979) Osmanlı Türkçesine Giriş, İstanbul : İstanbul Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Yayınları
- Toparlı Recep, (2003), **Ed Dürretü’l Mudi’ye Fi’ Lügati’t Türkiyye**, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını

- TulumA. Mertol, (1968), *Sinan Paşa-Tazarru'nâme (Inceleme-Metin)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, basılmamış doktora tezi
- Tulum Mertol, (1978), *Sinan Paşa-Marif-nâme*, (Metin ve ki'li Birleşik Cümleler Üzerinde bir İnceleme), Doçentlik Tezi, İstanbul İst. Üni. Edebiyat Fakültesi Genel Kitaplığı, Doçent. 16.
- TDK, (1963-1982), *Derleme Sözlüğü*, Cilt I-VII, Ankara: TDK yayınları
- TDK, (1963-1972), *Tarama Sözlüğü*, Cilt I-VII, Ankara: TDK yayınları
- TDK, (1999), *Türkçe Sözlük*, Ankara : TDK yayını
- TDK, (2000), *İmlâ Kılavuzu*, Ankara : TDK yayını
- Uludağ Osman Şevki, Beşbuçuk Asırlık Türk Tebâbeti Tarihi, İstanbul: 1925
- Uygur C. Vedat, (2000), "İsimden Fiil Yapma Eki+La-, +Le-Ekininin Vasıftan/Nesneden Uzaklaşma, Arınma" Fonksiyonu Üzerine" Çeşme-İzmir: TDK IV. Uluslar arası Türk Dil Kurultayı, 25-31 Eylül, (bildiri)
- Ünver Süheyl, (1950), "Abdulvehab'ın Çelebi Sultan Mehmed'e Müntahabı", İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi
- Ünver Süheyl, (1943), "Sinoplu Mü'min b. Mukbil (Zahire-i Murâdiye) ve Miftâhu'n Nûr ve Hazâinü's-Sürûr) Adlı Eserleri Hakkında ", İstanbul : Göz Kliniği, S.2, s. 65-73
- Uzel İlter, (2000), *Osmanlı- Türk Tıbbı*, Osmanlı Ansiklopedisi Bilim Cilt 6, s. 485-489
- Yavuz Kemal, (1983), "XIII.-XVI. Asır Dil Yadigârlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri" Ankara : TDAD Aralık, s. 9-25
- Zamâhşeri, (1993), *Mukaddemetü'l-Edeb*, Hazırlayan Nuri Yüce, Ankara : Türk Dil Kurumu Yayını

ÖZGEÇMİŞİM

29.12.1958 tarihinde Erzurum'un Şenkaya ilçesi'nde doğdum. İlk okulu Şenkaya'da, ortaokul ve Liseyi Erzurum Yavuz Selim Öğretmen okulunda okudum. 1977 yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdim. Aynı fakülteden 1981 yılında mezun oldum. Adapazarı'ndaki askerlik görevimden sonra 1993 yılında Ordu'nun Gököy ilçesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak göreve başladım. Sırasıyla Balıkesir Endüstri Meslek Lisesi ve Balıkesir Lisesi'nde görev yaptım .1998 yılında Türk Dili okutmanı olarak Denizli Pamukkale Üniversitesi'e atandım. Bu üniversitede dört yıl görev yaptıktan sonra 2002 yılında daha önce görev yaptığım ve ailemin de ikâmet ettiği Balıkesir'e döndüm ve Balıkesir Üniversitesi'nde Türk Dili okutmanı olarak göreve başladım. Halen aynı üniversitede Türk Dili okutmanı olarak çalışmaktayım. Evliyim. Birisi kız diğeri erkek iki çocuğum var. Eşim sınıf öğretmeni olarak Balıkesir'de görev yapmaktadır. 1995 yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansı 2005 yılında da Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktorayı bitirdim.